SIŋGI ÂLIP EKAP

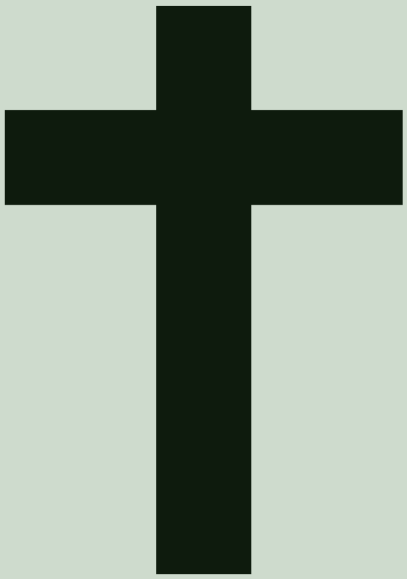

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SIŊGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT 1
MATAIO 2
MAREKO 50
LUKA 80
YOHANE 129
APOSOLO 168
ROMA 215
1 KORINTI 239
2 KORINTI 262
GALATA 277
EPESO 285
PILIPI 293
KOLOSAI 298
1 TESALONIKE 304
2 TESALONIKE 309
1 TIMOTEO 312
2 TIMOTEO 318
TITO 323
PILEMOŊ 326
HEBIRAIO 328
YAKOBO 345
1 PETERO 351
2 PETERO 358
1 YOHANE 362
2 YOHANE 368
3 YOHANE 369
YUDA 370
DEN TIKŊÂ 372
Read the New Testament396

SIŊGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Siŋgi Âlip Ekap
The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea [kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Siŋgi Âlip Ekap

A kutziŋâ sot kamân kutziŋâ[tab]Kot pâŋkânok[tab]Ilumŋaŋgât teŋgâ

Yesugât siŋgi âlip Mataioŋâ kulemgoip.

Yesugât sâkurâpŋâ, zeŋgât kutziŋâ.
(Lu 3:23-38)

1 A daŋgonŋâ daŋgonŋâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip.
2 Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpŋâ âsagiwe.
3 Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutŋâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoroŋ muyageip. Hesoroŋgâren gâbâ Ram âsageip.
4 Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasoŋ muyageip. Nasoŋgâren gâbâ Salomoŋ âsageip.
5 Salomoŋgâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamŋâ kutŋâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamŋâ kutŋâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip.
6 Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip.
7 Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip.
8 Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip.
9 Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip.
10 Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip.
11 Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpŋâ âsagiwe. Kâsaziŋâ Yuda a gâsum diiziŋgâm Babilonia hânân âine âsagiwe.
12 Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip.
13 Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip.
14 Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip.
15 Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Mataŋ muyageip. Mataŋgâren gâbâ Yakobo muyageip.
16 Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apŋâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutŋâ Kristo sâmen. Kutŋâ zorat topŋâ itâ. Zâk bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbap.
17 Âsaâsagiŋ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, teŋgâziŋâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo teŋgâziŋâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den siŋgi.
(Lu 2:1-7)

18 Yesu Kristo muyageip, zorat topŋâ itâ. Mamŋâ Maria Yosepegât siŋgi sâne ândeip. Siŋgi sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumŋâ Maria sot pâlâtâŋ oi kâmboŋâ oip.
19 Maria zâk kâmboŋâ oi ko Yosepeŋâ nâŋgip. Oi zorat topŋâ mân nâŋgipkât nâŋgi mân dâp oip. Yosepe a târâraknâ ândeipkât umŋan itâ nâŋgip, “Nâ diŋâ a ambân mâteziŋan sa aŋun opapkât tigâk birâbat.”
20 Yatâ upat sâm nâŋgâm ândei Kembugât sumbem a ŋâiŋâ umanân muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe,

Dawidigât kiunŋâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumŋâ zâk sot pâlâtâŋ oipkât kâmboŋ op katep mimbap.
21 Nanŋâ mimbap. Mei ko zâkkât kutŋâ Yesu sâban. Zâkŋâ a ambân gakârâpŋâ bâliŋaŋgât tâgân gâbâ olaŋziŋgâbap.”
22 Kut ŋâi ŋâi muyageip, zo Propete a ŋâiŋâ Kembugât sâtkât den itâ sâip, zo bonŋâ oip,
23 “Nâŋgânek. Ambân sigan ŋâiŋâ kâmboŋâ op nanŋâ mimbap. Zâkkât kutŋâ Imanue sâbi (Niiŋ denân ko Anutuŋâ nen sot ândiap).”
24 Yosepe zâk umanân gâbâ zaatŋâ sumbem aŋâ den dukuip, zo lum Maria diim mirâŋan zari ândiwet.
25 Ka ap ambin ândiândiŋ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepeŋâ kutŋâ Yesu sâip.

2

Nâŋgânâŋgâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

1 Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ nâŋgânâŋgâ a, zen Yerusalem kamânân gawe.
2 Gamŋâ sâm mâsikâziŋgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeŋgât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniŋan gâbâ sâŋgelakŋâ ekŋâ mâpâsinam gen.”
3 Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nâŋgâm pârâkparâwe.
4 Herodeŋâ den zo nâŋgâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtŋâ minduziŋgâm itâ sâm mâsikâziŋgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsâŋ?”
5 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete ŋâiŋâ itâ sâm kulemgoip,
6 ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zeŋgât kamân giginâ buŋâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakârâpnâ kembu otziŋgâbap.’ ”
7 Den zo sâne nâŋgâm Herodeŋâ nâŋgânâŋgâ a diiziŋgâm ziiŋik âim mulunâk mâsikâziŋgip. Sâŋgelak muyageip, zorat narâkŋâ mâsikâziŋgi dukuwe.
8 Dukune nâŋgâm zen Betelem kamân âibigât sâŋgonzâŋgom sâip, “Zen âimŋâ kârum katep muyagemŋâ ga dâtnobi. Oi nâŋgoot yatik âi mâpâsibat.”
9 A kutâŋâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sâŋgelak hânziŋan gâbâ igâwe, zorâŋ kândom otziŋgâm âimŋâ katep zeip, zorat mirâ kwâkŋan âi tâip.
10 Oi zen sâŋgelak zo ekŋâ sâtâre patâ urâwe.
11 Oi mirin bagim katep sot mamŋâ Maria zikit umzik topŋan gei mâpâsiwe. Mâpâsemŋâ irâziŋan gâbâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ mem pindâwe. Kât âlipŋâ goide sot too wârânŋâ âlip, sâŋgânŋâ patâ, zo pindâwe.
12 Oi Kembuŋâ umanân kwâkâziŋgi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp ŋâin gâbâ hânziŋan âiwe.

Kembuŋâ Yesu katep lilâugip.

13 Nâŋgânâŋgâ a, zen âburem kamânziŋan âine ko Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamŋâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nâŋgâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumŋâ muyagem kumbat sap.”
14 Sâi Yosepeŋâ zaatŋâ katep sot mamŋâ diiziki ŋâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe.
15 Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete ŋâiŋâ zorat Kembugât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,
“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

16 Nâŋgânâŋgâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nâŋgâm kuk imbaŋâ oip. Yatâ op kâwali a sâŋgonzâŋgoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziŋ zagât, zo zâŋgom naŋgâwe. Nâŋgânâŋgâ a zen sâŋgelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zâŋgom naŋgâwe.
17 Oi Propete Yesaiaŋâ mârumŋan den sâip zo narâk zoren bon oip,
18 “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziŋ zen murarâpziŋaŋgât umbâla op âigirâp op zem tatne hiriŋsâbigât sâm osiziŋge. Wangât, murarâpziŋ buŋ op naŋge, zorat.”
19 Herode moi Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip,
20 “Gâ zaat. Katep sot mamŋâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.”
21 Yatâ sâi Yosepeŋâ katep sot mamŋâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe.
22 Âburemŋâ Yosepeŋâ den ŋâi itâ nâŋgip, “Akelau zâk ibâŋâ Herode, zâkkât gebâkŋan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nâŋgâm zo ândibam keŋgât oip. Oi umanân den nâŋgâmŋâ Galilaia hânân arip.
23 Zoren kamân ŋâi kutŋâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zeŋgât den itâ ziap, zo bon oip,
“Zâk Nasarete kamânân gokŋâ sâbi.”

3

Yohaneŋâ nep topkwâip.
(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

1 Ândim zâim ko Yohaneŋâ Yuda a zeŋgâren muyagem gâip. Gamŋâ Yudaia zeŋgât mirâ âtâŋan, a mân ândiândiŋan, zoren âi ândim den siŋgi itâ sâm dâzâŋgom ândeip,
2 “Anutu um topŋan ândinatkât narâk mâte uap, zorat zen umziŋ melâŋnek.”
3 Yohanegât Propete Yesaiaŋâ mârumŋan den itâ sâm kulemguip, zo bon oip,
“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâluŋâ oik.’ ”
4 Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotŋandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatŋan inzut ŋâi lap ândeip. Nalemŋâ ko kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip.
5 Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut nâmbut, zeŋgâren gâbâ a gâbâreyaŋgâm zâkkâren âimarâwe.
6 Zâkkâren âimŋâ bâliŋâziŋâ sapsune Yodaŋ toin saŋgonziŋgip.
7 Oi Parisaio a sot Sadukaio a doŋbepŋâ too saŋgonam gane ziŋgitŋâ itâ mâsikâziŋgip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ mâte otziŋgâbâmap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋ birâbi?
8 Zen umziŋ melâŋâ orot mâmeziŋâ kubik ândibi.
9 Zen umziŋan itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otniŋgâbap.’ Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ sâbâ sâm sâi kât zirâŋâ Abaramgât kiurâpŋâ op âsagibi.
10 Zorat sa nâŋgânek. Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ kârâm kârâp oi simbap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi ziap.
11 Zen umziŋâ melâŋne toin saŋgonziŋgâman. Ka ŋâi bet gam taap, zâk imbaŋâ patâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâŋâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkŋâ Tirik Kaapum sot kârâp saŋgonziŋgâbap.
12 Zâk gâbâgâbâriŋoot gamŋâ nalem gwapgwapŋâ gâbârem mindubap. Nalem bonŋâ mirâŋan pâmbap. Ka gwapgwapŋâ, zo ko

gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgonŋaŋgip.
(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

13 Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ too saŋgonŋaŋgâbapkât dukuip.
14 Dukui ko Yohaneŋâ nâŋgi mân dâp oi itâ dukuip, “Wangât nâgâren ga sat? Gâŋâ nâ saŋgonina dâp opap.”
15 Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “Nâŋgâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtŋâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum saŋgonŋaŋgip.
16 Too saŋgonŋaŋgi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâroŋsâi Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip.
17 Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

1 Kaapumŋâ Yesu okŋaŋgi mirâ kamân âtâŋan arip. Sataŋŋâ mâsikâŋaŋgâbapkât okŋaŋgi arip.
2 Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip.
3 Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko sânandâ kât ziráŋ nalem oi ne.”
4 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Aŋâ nalemâk nem mân ândinat.
Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nâŋgâm ândim kwâtâtinat.’ ”

5 Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip.
6 Pamŋâ itâ dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nâŋgâ,

‘Zâkŋâ sumbem arâp zeŋgât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtŋâ mân gobap.’ ”

7 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋaŋgâban.’ ”

8 Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâleŋoot, zo tirâpkoip.
9 Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zi aksik gâ gibat.”
10 Sâi Yesuŋâ den mâburem itâ dukuip, “Sataŋ, gâ birânim âi. Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”

11 Yatâ sâi Sataŋŋâ birâŋaŋgâm ari sumbem a zen gam on galem okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

12 Yohane tâk namin panetâ Yesuŋâ zorat siŋgi, zo nâŋgâm Galilaia hânân arip.
13 Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtŋan Sebuloŋ sot Naptali, zeŋgât hânân tâip.
14 Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den ŋâi itâ ziap, zo bon oip,
15 “Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtŋan Yodaŋ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân ŋâin gokŋâ zen ândime.
16 A zo ŋâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakŋâ patâ ikse. Mumuŋaŋgât siŋgi op ŋâtâtigân ândiwe, zen âsakŋâ muyageziŋgap.”
17 Narâk zoren Yesuŋâ topkwapŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom a itâ dâzâŋgom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkât narâkŋâ mâte uapkât umziŋ melâŋnek.”

18 Oi sirâm ŋâin Yesuŋâ Galilaia
saru sâtŋan âim gam tap a zagât, âtâ
mun zikirip. Ŋâi Simoŋ, kutŋâ ŋâi
Petero. Ŋâi ko munŋâ Andrea. Zet
saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet
iŋangât nep tuum ândiwet.
19 Yesuŋâ zikitŋâ dâzâkom sâip,
“Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet
iŋangât nep tuum ândiabot, zo yatik
a zeŋgâren nep tuum ândibabot.”
20 Sâi zorenâk irâzikŋâ birâm
molim âiwet.
21 Oi Yesuŋâ mâik ŋâi âimŋâ a âtâ
mun zagât muyagezikip. Yakobo
sot munŋâ Yohane, zet Zebedaiogât
nanzatŋâ. Zet ibâzikŋoot waŋgâyân
tap irâziŋâ kubik tarâwe.
22 Yesuŋâ dâzâkoi zorenâk waŋgâ
sot ibâzikŋâ birâŋaŋgâm molim
âiwet.
23 Yesuŋâ Galilaia hânân kamân
toren toren âim gam mâpâmâpâse
namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom
ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziŋoot
kubikziŋgâm ândeip.
24 Yatâ op ândei siŋgiŋâ Siria hânân
laŋ kârâm ari nâŋgâm a ambân sisi
mâsek sot wâkeziŋoot sot kin bitziŋâ
mumuŋâ zâkkâren diiziŋgâm gane
kubikziŋgâm naŋgip.
25 Oi Galilaia hânân gâbâ
sot kamân bâzagât Yodaŋ too
nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem
kamânân gâbâ sot Yudaia hânân
gâbâ sot Yodaŋ too nâmbutken gâbâ,
a ambân kâmut patâŋâ mindumŋâ
moliwe.

5

Yesuŋâ bâkŋan den siŋgi âlip dâzâŋgoip.
(Lu 6:20-26)

1 Yesuŋâ a ambân kâmut patâ
ziŋgitŋâ bâkŋan zâi tâi arâpŋâ zen
um topŋan âiwe.
2 Âinetâ siŋgi âlip itâ sâm
dâzâŋgoip,
3 “A nâmbutŋâ umziŋaŋgât
nâŋgâne gigiŋ opmap, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zo ziŋâ sumbemân
Anutu um topŋan ândibi.
4 A nâmbutŋâ isem umbâlâ op
ândime, zeŋgât nâŋga sâtârenoot
uap. Zen zo umâlep kwatziŋgâbap.
5 A nâmbutŋâ zâizâiŋâ mân op
ândime, zeŋgât nâŋga sâtârenoot
uap. A zo ziŋâ hân patâ zi galem upi.
6 A nâmbutŋâ ândiândi târârakkât
otziŋgi ândime, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zen gâtâm bonŋâ
muyagibi.
7 A nâmbutŋâ zen um lâklâk op
a toren tânzâŋgome, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zen zo Anutuŋâ zo
yatik otziŋgâbap.
8 A nâmbutŋâ umziŋ salek ândime,
zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap. Zen zo
Anutu ek ândibi.
9 A nâmbutŋâ lumbenaŋgât
nep tuum ândime, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zen zo Anutugât
murarâpŋâ sâbi.
10 A nâmbutŋâ târârakziŋaŋgât op
kâmbamân sot tâk namin âibi, zeŋgât
nâŋga sâtârenoot uap. Zen zo
sumbemân Anutu um topŋan ândibi.
11 A nâmbutŋâ nâgât opŋâ a
ziŋâ den bâliŋ top topŋâ dâzâŋgom
zâŋgom molimoli otziŋgâme, zeŋgât
nâŋga sâtârenoot uap.
12 Zen sumbemân sâŋgân patâ
mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre
upi. Wangât, Propete a mârumŋan
yatik zâŋgom moliziŋgâwe, zorat.”

Nen a zeŋgât sii sot kârâp âsakŋâ yatâ utnat.
(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

13 “Zen a zeŋgât sii op ândibi. Ka
siigât naamŋâ buŋ oi ko dap oindâ
naamŋâ dum upap? Zo buŋâ. Sii
bâliŋâ zo yatâ mo yatâ orotŋâ, zo
mân ziap. Sii zo yen hânân lokine
giari a ambân ziŋâ lâŋbi.
14 Oi zen a zeŋgât kârâp âsakŋâ op
ândibi. Kamân ŋâi bak kârep ŋâin tâi
wan mo wanŋâ mân kwâtepkubap.
15 Zen kârâp sâumŋâ âmaŋân mân
kwârakume. Buŋâ. Zo tâtatŋan pane
tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo
âsageziŋgâmap.

16 Zen zo yatâ a zeŋgât âsakŋâ
op ândibi. Oi a zen ândiândiziŋâ
ikne âlip oi sumbem Ibâziŋâ sâm âlip
kwâkŋaŋgâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

17-18 “ ‘Mosegât gurumin den sot
Propete zeŋgât den kumbam geip,’
nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam
gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den
zo bon op kut ŋâi ŋâi muyagem
naŋgâbap. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ.
Mosegât gurumin den murukŋâ ŋâi
mân buŋ upap. Gurumin den zo tâi
hân sumbem, zet buŋ upabot.
19 Oi a ŋâi, zâk gurumin den mu-
rukŋâ ŋâi mân lumŋâ a toren yatik
upigât dâzâŋgobap, zo ko sumbemân
a ândibi, zeŋgât ombeŋan a giginŋ op
ândibap. Oi ŋâiŋâ ko den zo lum a
nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko
sumbemân a ândibi, zeŋgât patâziŋ
op ândibap.
20 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen
gurumin den galem a sot Parisaio
a, zen ândiândiziŋ âlip mân ândim
walâziŋgâm sumbemgât siŋgi mân
upi.”

Gurumin den, zorat topŋâ sâip. (Lu 12:57-59)

21 “Sâkurâpziŋ zen den itâ
dâzâŋgowe, ‘Gâ kâmbam mân kum-
ban. Ŋâi zâk kâmbam kumbap,
denân pambi.’
22 Ka nâŋâ itâ dâzâŋgobâ. Ŋâi
zâk bukuŋâ um kuk nâŋgâŋaŋgâbap,
zâk den nepŋaŋgât siŋgi upap. Ŋâi
zâk bukuŋâ den bâliŋâ dukubap, zo
ko a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân
pambi. Ŋâi zâk bukuŋâ den kârok
bâliŋâ dukubap, zo ko sim kârâpkât
siŋgi upap.
23 Zorat ko gâ kut ŋâi ŋâi Kem-
bugât siŋgi pâmbam itâ nâŋgâban,
‘Bukunet kâsâp osetnikŋan ziap.’
24 Zo yatâ nâŋgâm kut ŋâi zo birâm
âi bukugoot den sâm kusik tuumŋâ
âburem kut ŋâi zo Kembugât siŋgi
pâmban.
25 Gâ a ŋâi sot kâsâp op dinzikŋâ
zo kek kubikpabot. Top likuliku
a zâkkâren mân âim kâsagoot den
sâm kubikpabot. Yatâ mân otna
kâsagandâ den zo top likuliku agâren
sâi nâŋgâm kâwali a gakârâpŋâ sâi gâ
gâsugim tâk namin gâbanbi.
26 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ zoren
tapŋâ yen mân giban. Kâsagaŋgât
tosa mâkâm naŋgâm gem gâban.
27 Sâkurâpziŋâ itâ dâzâŋgowe, ‘Ap
ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’
28 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋgobâ. A
ŋâiŋâ ambân ŋâi ek âkŋâleŋaŋgâbap,
zo ko zâk zik ambin zo umŋandâ
birâŋaŋgâbap. Zâk tosa mimbap.
29 Zorat siŋgâ ŋâiŋâ bâliŋan
gâbanbâ sâi sum lâmuŋ birâban.
Hâlâlu ândim simân geibatkât laŋ
siŋgâ toren sum lâmuŋban.
30 Bikâ bongenŋâ bâliŋan gâbanbâ
sâi kârâm mânâŋgât pâmban. Sâk
hâlâlu ândim sim kârâpkât siŋgi
opatkât laŋ bikâ kârâm mânâŋgât
pâmban.
31 Den sâŋginŋâ itâ ziap, ‘Ŋâi zâk
ambinŋâ birâbam ekap pindâm
molibap.’
32 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋguan. A ŋâi
ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik
mânâŋgât tosa patâ mimbap. Ka
ambân zo a ŋâi sot ândeip oi ko tosa
zo apŋaŋgât mân upap. Oi ŋâi zâk
ambân birâbirâŋ zo mimbap, zo ko
zâk tosa patâ mimbap.
33 Zen nâŋge. Sâkurâpziŋâ itâ
dâzâŋgowe, ‘Gâ Anutu mâteŋan den
ŋâi sarâ mân sâban. Kembu mâteŋan
den ŋâi sâmŋâ lunandâ bonŋâ upap.’
34 Naŋâ ko itâ dâzâŋguan. Anutu
mâteŋan den sâsâŋâ, zo itâgât birâm
naŋgâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat
mâme uap.
35 Hânân kwap sâme, zo itâgât op
birâbi. Hân, zo Anutugât kombâŋŋâ.
Oi Yerusalem kamânân kwap sâsâŋâ,
zo itâgât op birâbi. Yerusalem
kamân, zo Kembu patâgât kamân.
36 Oi kâukziŋan kwap sâsâŋ, zo
birâbi. Zen kâukziŋ sâmotŋâ kâu ŋâi

dukune sumun upap? Mo sumun ŋâi dukune kâu upap? Yatâ buŋâ.
37 Zorat dinziŋâ bonŋan sâne bonŋâ upap. Buŋâ sâne buŋâ upap. Den târokwap sâme, zo Sataŋgâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.
(Lu 6:29-30)

38 “Den ŋâi itâ sâsâŋâ, zo nâŋge, ‘Ŋâiŋâ siŋgâ sum lâmuŋi gâŋgoot siŋâ sum lâmuŋban. Ŋâiŋâ sâtkâ kwâki gâŋgoot sâtŋâ hâuŋâ kom kwâkâban.’
39 Nâŋâ ko itâ dâzâŋguan. Zâŋgonâ sâne sâkziŋâ mân aŋgân kârâbi. Gât ko a ŋâiŋâ pâlomgâ toren koi toren ŋâi pindâna kumbap.
40 Oi ŋâiŋâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkŋan mei umŋan yatik pindâban.
41 Oi a ŋâiŋâ gâ irâŋâ mem pâŋkânogân âi pâmbangât sâi gâŋâ târokwap kârebân âi pam gâban.
42 Oi a ŋâiŋâ kut ŋâi ŋâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nâŋgâŋaŋgâban.”

Kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi.
(Lu 6:27-28, 32-36)

43 “Den ŋâi itâ sâsâŋâ, zo nâŋgâme, ‘Gâ bukugâ buku okŋaŋgâban, ka kâsagâ kâsa miŋaŋgâban.’
44 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋgobâ. Kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Oi a zâŋgom moliziŋgâme, zeŋgât op ninâu sâbi.
45 Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziŋaŋgât nan bârarâp bonŋâ op ândibi. Zâkŋâ yatik sâi maaŋandâ a orot mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ aksik âsageziŋgâmap. Oi yatik sâi mapŋâ a orot mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ aksik ziŋgâmap.
46 Zen buku otziŋgâme, zorik buku otziŋgâbi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ wan ziŋgâbap? Bâliŋ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka.
47 Zen torerâpziŋâ zorik mâŋganziŋgâbi, zorat sâŋgânŋâ wan ziŋgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme.
48 Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziŋandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

1 “Zen siŋgi âlip lumŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ upme, zo ziŋgitne âlip up-apkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuŋâ sâŋgânnŋâ mân ziŋgâbap.
2 Zorat gâ a âlip otziŋgâm a nâmbutŋandâ gek nâŋgâbigât lâmun mân waatpan. A sarâŋâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziŋâ sâm âlip kwatziŋgâbigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen sâŋgânziŋâ mârum mine âkip.
3 Bukugâ ŋâi kut ŋâi pindâbam tik pindâm bukugâ ŋâi mân dukuban.
4 Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut ŋâi ŋâi tik ek nâŋgâmŋâ hâuŋâ sâŋgânnŋâ gibap.”

Ninâugât den.
(Lu 11:2-4)

5 “Zen ninâu sânam a sarâŋâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlaŋ upme, zo ko aŋâ ziŋgitpigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Yatâ ziŋgitne ko zorâŋak sâŋgânziŋâ opmap.
6 Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hâŋgi dooŋgumŋâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmapŋâ bonŋâ muyagem gibap.
7 Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmŋâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziŋâ den doŋbep sâm arindâ nâŋgâniŋgâbap sâme.
8 Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziŋâ zâk kut ŋâi ŋâi um nâŋgânâŋgâziŋan ziap, zo âlik ek nâŋgâmap.
9 Oi zen itâ sâm ninâu sâbi,
‘Ibâniŋâ sumbemân taat, gâgât kutkâ
hâlâlu zimbap.
10 Gâ gamŋâ um dâp hân dâp kembu otniŋgâban. Sumbemân gâgâren sât

lulu ziap, zo yatik hânân neŋgâren zimbapkât otniŋgap.
11 Gâ sirâm ziren nalem dâpniŋan niŋgâban.
12 Nen a zeŋgât tosa biren zo yatik tosaniŋâ birâban.
13 Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.
Bâliŋâ mariŋaŋgât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâban.'
14 Zen a zeŋgât tosa birânetâ Anutuŋâ yatik tosaziŋ birâbap.
15 Ka zen a zeŋgât tosa mem ândinetâ Anutuŋâ zeŋgât tosa yatik mem ândibap."

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

16 "Zen nalem birâm kendon ândim si sâŋgânziŋ kuk sen sen mân upi. A sarâŋâ, zen yatâ upme. A nâmbutŋâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziŋâ ziŋgitpigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen zorat sâŋgânnŋâ mârum mine âkap.
17 Gâŋâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sâŋgângâ too saŋgonnŋâ ândiban.
18 Yatâ otna a ziŋâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nâŋgâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikŋik nâŋgâbap. Oi zâk tik ândim kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmapŋâ sâŋgânnŋâ gibap."

Sikumgât âkŋâle mân utnat.
(Lu 11:34-36; 12:33-34)

19 "Zen hângât sikum kut ŋâi ŋâi doŋbep mân mindubi. Hângât kut ŋâi ŋâi kabâtŋâ nininŋâ sot alâalâgiŋ sot aŋâ kâmbu mime, zorat nâŋgânetâ mân zâibap.
20 Zen sumbemân kut ŋâi ŋâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ŋâi ŋâi, zo kabâtŋâ mân nininŋâ sot mân alâalâgiŋ sot aŋâ kâmbu mân orotŋâ, zorat nâŋgâne zâibap.
21 Kut ŋâi ŋâiziŋ zemabân, zoren yatik umziŋ pane zemap.
22 Siŋgâ so sâkkaŋgât âsakŋâ. Siŋgâ âlip tâi sâkkâ âsakŋâ ek ândiban.
23 Ka siŋgâ bâliŋ oi ko sâkkâ ŋâtâtik upap. Zorat sa nâŋgânek. Umgaŋgât âsakŋâ ŋâtâtiksâbap, zo ko opoŋ ŋâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.
24 A kânokŋâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkŋâ ŋâi buku okŋaŋgâm ŋâigât âkon upap. Oi zâk ŋâi sot pâlâtâŋ op ŋâi kândâtkubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âkŋâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziŋgâm mem ândibi?"

Sâkkât kut ŋâi ŋâi, zorat mân nâŋgâm kwâkâban.
(Lu 12:22-32)

25 "Zorat torenŋâ ŋâi zi dâzâŋgua nâŋgânek. Zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâm itâ mân sâbi, 'Wan wan mem nem ândinat?' Mo sâkziŋaŋgât nâŋgâm itâ mân sâbi, 'Wan mo wan lap ândinat?' Kut ŋâi ŋâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziŋandâ bonŋâ mo nalemŋâ bonŋâ? Sâkziŋandâ bonŋâ mo sâk pâkeŋâ bonŋâ?
26 Zen nii ziŋgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziŋandâ nalem muyagem ziŋgâmap. Oi dap dap? Zen nii zeŋgât ombeziŋan? Buŋâ.
27 Oi zen nâŋgânâŋgâziŋ kâtikŋâ ziap oi ko sânetâ sâkziŋ kâtigei narâkŋâ pâŋkânok târokwap ândibi?
28 Yatâ orotŋâ mân ziabân wangât sâk pâkegât doŋbep nâŋgâme? Zen pâliŋpâliŋ neule hibukŋan zemap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap.
29 Zorat sa nâŋgânek. A kuta Salomo mârumŋan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemŋaŋgip. Ka Salomo zâk sâkŋâ neuleŋootŋâ neule âlipŋâ yatâ zo mân mem ândeip.
30 Oi hibuk bâloŋâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ zo muyagemap. Oi zen dap nâŋge? Anutuŋâ sâk pâke âlip mân muyagem ziŋgâbap? Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ.
31 Zorat zen nâŋgâ kwâkâ op itâ mân sâbi, 'Nen wan wan nem

ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?'
32 Um kâtik a, zen um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo nâŋgâm naŋgâmap.
33 Zen sumbem Ibâziŋaŋgât um topŋan ândiândiŋ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiŋ, um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut ŋâi ŋâi ziŋgâbap.
34 Zen mukangât nâŋgâ kwâkâ mân upi. Nâŋgâ kwâkâ zo mukangât siŋgi. Sirâm ŋâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat siŋgi upap."

7

Den hâuŋâ mân sâm siŋan giban.
(Lu 6:37-38, 41-42)

1 "Zen a hâuŋâ den mân sâm siŋziŋan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziŋan gibap.
2 Zen a hâuŋâ den sâm kwâkâziŋgâbi, zorat dâp yatigâk Anutuŋâ zen sâm kwâkâziŋgâbap. Zen a kut ŋâi ŋâi otziŋgâbi, zorat dâp yatik Anutuŋâ mâburem ziŋgâbap.
3 Gâ wangât bukuganŋgât siŋan gwapgwap zo ekŋâ gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ zo mân ek nâŋgat?
4 Nak sâmbaŋâ gikâ siŋgan zei dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? 'Gâ nâŋgâna siŋgan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.'
5 Sarâ a gâ. Kândom gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ zo mem pamŋâ gwapgwap bukuganŋgât siŋan zei mem pâna dâp upap.
6 Gâ a nâmbutŋâ Anutu kândâtkume, zen siŋgi âlipkât kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo mân ziŋgâban. Zen wâu bâu yatâ opŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo birâm âburem gibegât."

Ninâu sâm ândim kut ŋâi zo mimbi.
(Lu 11:9-13)

7 "Ninâu sâm ândim kut ŋâi zo mimbi. Kârum ândim bonŋâ muyagibi. Hâŋgiyân kom ândine mirâ mâriŋandâ mem pâmbap.
8 Ŋâi zâk ninâu sâm ândim kut ŋâi memap. Ŋâi zâk kârumapŋâ bonŋâ muyagemap. Ŋâi zâk mâtâbân kom ândei mariŋandâ mâtâp mem pâmbap.
9 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nanŋâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap?
10 Mo zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nanŋâ iŋangât sâi guk mo mulum pindâbap?
11 Buŋâ. Zen a bâliŋandâ murarâpziŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ yatâ otziŋgâme. Oi Ibâziŋ sumbemân walâwalâŋandâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ ziŋgâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut ŋâi ŋâi âlipŋâ walâm ziŋgâbap.
12 Zen a ziŋâ kut ŋâi ŋâi otziŋgâbigât otziŋgâmap, zorat dâp otziŋgâbi. Zorâŋâ Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât den zo minduap."

Mâtâpkât den.
(Lu 13:24)

13 "Zen mâtâp pâlâtâŋan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagoŋaŋgât hâŋgi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpŋâ zo ŋilip patâ. Zoren a ambân doŋbepŋâ bagim âime.
14 Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtâŋ. Zoren a ambân bituktâŋâ âime."

Propete sarâŋâ, zeŋgât den.
(Lu 6:43-46; 13:25-27)

15 "Propete sarâŋâ, zen holi tobatziŋâ râma yatâ ka umziŋâ wâu kâtikŋâ kâwaliziŋoot. Zo nâŋgâm galem ândibi. Zen zeŋgât orot mâmeziŋaŋgât sen kwapŋâ topziŋâ nâŋgâbi.
16 Bolep sâŋgerân bonŋâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonŋâ oi nime?
17 Zo buŋâ. Nak âlipŋan bonŋâ âlipŋâ âsagemap, ka nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ mân âsagemap.
18 Nak âlipŋan bonŋâ bâliŋâ mân muyagemap. Nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ mân âsagemap.
19 Zorat nak ŋâi zâk bonŋâ âlipŋâ mân oi kârâm kârâbân umbi.

20 Nâ zorat op san. A zeŋgât orot
mâmeziŋ ekŋâ topziŋ nâŋgâbi.
21 Kembuniŋâ, Kembuniŋâ
nonsâme, ka zeŋgâren gâbâ
nâmbutŋandâ sumbemân mân zâibi.
Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume,
zen ziiŋik sumbemân bagibi.
22 Narâk zoren a doŋbep patâŋâ
ziŋâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ,
Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân
siŋgi âlip dâzâŋgowen. Gâgât kutkâ
sâm wâke moliziŋgâwen. Gâgât
kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’
23 Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzâŋgobat,
‘Nâ zeŋgât kutziŋâ mân nâŋgan.
Bâliŋ mâme a, zen birânim âinek.’ ”

Nâŋgânâŋgâ a sot a kwakmak. (Lu 6:47-49)

24 “A ŋâiŋâ dinnâ zi nâŋgâm lubap,
zâk a nâŋgânâŋgâŋoot upap. Zâk a
ŋâiŋâ bâkŋan mirâŋâ kâtikŋâ tuugip
yatâ.
25 Mirâŋâ tuugi tâi map pibâ patâ
gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip.
Lâm kârep esâm tandâ pâi giari
sârakoip, zorat kâtigem kirip.
26 Oi a ŋâi dinnâ zi nâŋgâm
birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A
kwakmak ŋâiŋâ mirâŋâ too sâtŋan
tuugip.
27 Mirâŋâ tuugi tâi map patâ too
uurupŋoot takâm koi giligâlaksâm
naŋgip.”
28 Yesuŋâ den zo sâm naŋgi a
ambân kâmut patâ zen den sâip, zo-
rat nâŋgâne imbaŋâ oip.
29 Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât
gurumin den zorat galem a, zen
walâziŋgâm sap.” Yesu zâk im-
baŋâŋootŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgoip,
zorat yatâ sâwe.

8

Yesuŋâ sâk bâlâ a ŋâi kubikŋaŋgip. (Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

1 Yesuŋâ bâkŋan gâbâ gem gâi a
ambân kâmut patâ molim âiwe.
2 Oi a ŋâi, sâk bâlâ a, zorâŋ um
topŋan âim gei pindiŋsâm itâ sâm
dukuip, “Kembu, gâ imbaŋâgâ ziap,
zorat kubiknibâ sâm âlip kubikni-
ban.”
3 Yatâ sâi Yesuŋâ bikŋandâ
weemŋâ sâip, “Nâŋgâgigangât sâkkâ
âlip oik.” Sâi zorenâk useŋâ sogei
sâkŋâ âlip oip.
4 Yesu zâk yatâ okŋaŋgâm sâip, “Gâ
zirat siŋgi a ambân mân dâzâŋgoban.
Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ
tirâpkuna ikpap. Oi Moseŋâ den sâip,
zo lum nii mo zuu ŋâi Kembugât
siŋgi sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo
a ambân ek nâŋgabigât yatâ otnan.”

Yesuŋâ kore a ŋâi kubikŋaŋgip. (Lu 7:1-10)

5 Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân
zari kâwali a galem a ŋâiŋâ zâkkâren
gam itâ sâip,
6 “Kembu, kore anâ sâknam
yâmbât okŋaŋgi kiŋ bik bâliŋ oi
mirin zem taap.”
7 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip,
“Nâ gam kubikŋaŋgâbat.”
8 Yatâ dukui kâwali aŋâ den itâ
mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ,
zorat op mirânan mân gâban. Gâ
ziren tapŋâ yen denâk sâna ari kore
anâ âlip upap.
9 Nâ a kutâ zeŋgât kore a ândim
sâtziŋ luman. Oi nâgât ombenan
nâgât kore a ândie. Oi zeŋgâren gâbâ
ŋâi âinan sa âibap. Ŋâi gânan sa
gâbap. Kore anâ ŋâi nep zo tuu sa
tuubap.”
10 Yatâ sâi Yesuŋâ den zo ŋâŋgi
imbaŋâ oip. A molim âiwe, zo
itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ perâkŋak
dâzâŋgobâ. Isirae a zeŋgâren
nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ itâ mân ekman.
11 Zorat itâ dâzâŋgobâ. Hân toren
toren gâbâ a doŋbep mindum Anu-
tugât um topŋan Abaram sot Isaka
sot Yakobo, zen sot tap sii nalem
nimbi.
12 Oi Isirae a nâmbutŋâ mârum
sumbemgât siŋgi sâm ziŋgâziŋgâŋâ,
zen ko âkŋan ŋâtâtigân âimŋâ
umbâlâ opŋâ isem ândibi.”
13 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ kâwali a patâ
itâ sâm dukuip, “Gâ âi. Nâŋgâm

pâlâtâŋgaŋgât bonŋâ muyagegibap." Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutŋâ mâsekziŋoot kubikziŋgip.
(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

14 Yesuŋâ Peterogât mirin zâim Petero sibunŋâ mâsek kârâpŋoot op zei egip.
15 Ekŋâ bikŋan weegi mâsekŋâ buŋ oip. Oi ambân zo zaatŋâ nalem om Yesu pindip.
16 Oi mirâ ŋâtiksâisâi a ambân wâkeziŋoot doŋbep diiziŋgâm gawe. Diiziŋgâm gane Yesuŋâ den sâm wâkeziŋâ moliziŋgip. Oi a ambân sisi mâsekziŋoot zo kubikziŋgip.
17 Yatâ oi Propete Yesaiaŋâ den itâ kulemgoip, zo bonŋâ oip,
"Zâk lotŋâniŋ betniŋan mem mâseknin âkoip."

Yesu molinatkât den.
(Lu 9:57-60)

18 A ambân doŋbepŋâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuŋâ ziŋgitŋâ arâpŋâ saru nâmbutken âibigât dâzâŋgoip.
19 Âinam utne Kembugât gurumin den zorat galem a ŋâiŋâ Yesugâren gam itâ sâm dukuip, "Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat."
20 Sâi ko Yesuŋâ itâ mâburem dukuip, "Wâu ulin, zen deŋziŋan ândime. Nii zuu, zen hâŋgootziŋan ândime. A bonŋâ, nâ ko isen korem zo buŋâ ândiman."
21 Yesugât arâpŋâ, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dukuip, "Kembu, nâŋgânina âi ibânâ hangum gâbat."
22 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Gâ birâm molinina mumuŋâ ziiŋak hanagonek."

Pibâŋâ Yesu sâtŋâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

23 Yatâ sâm waŋgâyân zari arâp zâine âiwe.
24 Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruŋâ waŋgâ umŋan giarip. Yesu zâk uman zem tâip.
25 Zem tâi arâpŋâ zen âi mâŋgim dukuwe, "Kembu, betniŋan me. Saruyân geinamen."
26 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ, zen wangât umziŋ keŋgât uap?" Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriŋsâm ziwet.
27 Arâpŋâ zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, "Sâi pibâ sot saru sot kut ŋâi ŋâi, zen sâtŋâ lume. Zâk a dap yatâ?"

Yesuŋâ a zagât wâkezikŋâ moliziki âiwet.
(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

28 Oi saru nâmbutken âim Gadara a zeŋgât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkezikŋoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuŋâ zeŋgât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât keŋgât op gootzikŋan mân âimarâwe.
29 Zet den yu kambaŋ sâm itâ sâwet, "Yesu Anutugât nanŋâ, wan otniŋgâbam neŋgâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ niŋgâbam gaat?"
30 Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe.
31 Zorat wâke ziŋâ Yesu itâ dukuwe, "Moliniŋgâbâ sâm sâŋgonnâŋgona bâu umziŋan geinâ."
32 Sâne ko itâ sâm dâzâŋgoip, "Ba âinek." Yatâ sâi a umzikŋan gâbâ gam bâu umziŋan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkŋan gâbâ tembatŋan koŋkoŋ geim deŋgânân gei mom naŋgâwe.
33 Oi bâu galem a, ziŋâ kamânân zâim bâu zeŋgât siŋgi sot a zagât zekât den siŋgi, zo dâzâŋgom naŋgâwe.
34 Den siŋgi zo dâzâŋgone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekŋâ Yesuŋâ birâziŋgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuŋâ a ŋâi kubigip.
(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

1 Yatâ utne Yesu zâk waŋgâyân
zâim zikŋâ kamânân âbureip.
2 Gâi a kiŋ bik mumuŋâ ŋâi helâŋ
aam pam mem gawe. Oi Yesuŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât topŋâ ekŋâ
a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân
keŋgât ot. Tosagâ mârum biran.”
3 Yatâ sâi Kembugât gurumin
dengât galem a nâmbutŋâ, zen den
zo nâŋgâm umziŋan itâ nâŋgâwe.
“Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu
yatâ op sap.”
4 Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan
ekŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât
umziŋan nâŋgânâŋgâ bâliŋâ
nâŋgânige?
5 Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ
bâbâlaŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk ku-
bikkubik?
6 A bonŋâ, nâ hânân ândim
tosa gulipkubatkât imbaŋâ zemni-
gap. Zorat topŋâ ikpigât yatâ sâm
dukuan.” Yatâ sâmŋâ a kiŋ bik
bâliŋ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen
koremgâ mem kamângan âi.”
7-8 Sâi a zo zaatŋâ kamânŋan arip.
Oi a ambân kâmut patâ, zen ekŋâ
kâwaliziŋ buŋ oi Anutuŋâ imbaŋâ zo
a bikŋan pâipkât mâpâsem sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe.

Yesu zâk bâliŋ mâme a zeŋgâren arip.
(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

9 Yesu zâk zobâ âim kât mimiŋ a
nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ
kât mimiŋ namânan ta nekŋâ itâ
dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op
molini.” Yatâ sâm dâtnogi zaatŋâ
moliwan.
10 Oi nâ Yesu mirânan nalem nim-
bapkât diim zaria kât mimiŋ a sot
bâliŋ mâme a doŋbep gamŋâ Yesu
sot arâpŋâ nen sot nalem ârândâŋ
niwen.
11 Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutŋâ,
zen niŋgitŋâ Yesugât arâpŋâ
mâsikâniŋgâwe, “Patâziŋâ zâk
wangât kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme
a, zen sot tap nalem niap?”
12 Sâne Yesuŋâ den zo nâŋgâmŋâ
dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a,
zâk a sâkziŋ âlip, zeŋgâren nep mân
tuumap. Mâsekziŋoot, zeŋgârenâk
nep tuumap.
13 Zen ko Anutugât den ziap, zorat
topŋâ nâŋgâbi. Den zo itâ,
‘Zuu bâu kom om nibigât mân
sâwan. Um lâklâk op a buku
otziŋgâbigât otnimap.’
A ziiŋaŋgât nen âlipŋâ sâme, nâ
zeŋgât buŋâ. Nâ bâliŋ mâme a
diiziŋga nâgâren gabigât sâm gem
gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât sâwe.
(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

14 Narâk zoren Yohanegât arâpŋâ,
zen Yesugâren gam itâ sâm
mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk
nâmbutŋan nalem birâm kendon
ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât
nalem mân birâm ândime?”
15 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “A kutâ, zâk a ambân
gakârâpŋoot ândei dabân umbâlâ op
nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ
betziŋan mine, nârâk zoren umbâlâ
op nalem birâm ândibi.
16 Nen hâmbâ sâŋgiŋan, zo hâmbâ
uŋakŋâ mân pam gârimen. Hâmbâ
uŋakŋandâ sâŋgiŋâ diigi oloŋbapkât
yatâ mân upmen.
17 Zen waiŋ too uŋakŋâ hâkop
sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ
upi, zo ko waiŋ too uŋakŋandâ
hâkop sâŋgiŋâ kunziri hâkop sot
waiŋ ârândâŋ buŋ upabot. Waiŋ
too uŋakŋandâ hâkop uŋakŋan gune
giari âlip opmabot.”

Yesuŋâ Yairo bâratŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgeip.
(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

18 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgom kiri
mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi
gam um topŋan pindiŋsâm dukuip,
“Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi
sâkŋan weenandâ âlip op zaatpap.”
19 Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi
arâpŋâ zâk sot Yairo molim âiwen.
20 Mâtâbân arindâ ambân ŋâi gâip.
Ambân zo gilâm gem ândei kendon
patâ kiin zagât oip. Ambân zorâŋ

kândâtŋan gamŋâ Yesugât hâmbâ murukŋan weegip.
21 Ambân zo umŋandâ itâ nâŋgip,
“Hâmbâŋik weemŋâ âlipnâ upat.”
22 Yesuŋâ puriksâm ambân zo ekŋâ
sâip, “Bâratnâ, gâ mân keŋgât ot.
Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat op
âlip uat.” Yesuŋâ yatâ sâi zorenâk
ambân zo âlip oip.
23 Oi Yesu zâk âimŋâ galem agât
mirin zâimŋâ girâp kwamit nâŋgip.
A ambân doŋbep patâ, zen girâp
isem tarâwe.
24 Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen zaat geim naŋgânek.
Ambân zâk mân muap. Zâk yen
uman zem taap.” Yatâ sâm dâzâŋgoi
girâŋŋaŋgâwe.
25 Sâi a ambân kâmut patâ zo
geim naŋgâne kâmbarâŋâ zeibân âim
bikŋan gâsui mumuŋan gâbâ zaarip.
26 Oi zorat den siŋgi hân zoren
denân denân âragum naŋgâwe.

A sinzik bâpsâsâŋ sot a wâkeŋoot kubikziŋgip.

27 Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a
sinzik bâpsâsâŋ zagât, zet molimŋâ
den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Daw-
idigât kiunŋâ, nekât umgâ bâliŋ
oik.”
28 Oi âimŋâ mirin zari a zagât
zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip,
“Sinzikŋâ kubikpatkât imbaŋâ zem-
nigap, zo nâŋgabot?” Oi zet sâwet,
“Oŋ, Kembu, net nâŋgâgiget.”
29 Yatâ sâitâ sinzikŋan weemŋâ
sâip, “Nâŋgâm pâlâtâŋzikŋaŋgât
bonŋâ muyagezikik.”
30 Sâi zorenâk sinzikŋâ ânâŋgârip.
Oi Yesuŋâ mân sâbabotkât den
kâtikŋâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirat
siŋgi a ambân mân dâzâŋgobabot.”
31 Oi a zagât, zet den zo nâŋgâmŋâ
âim laŋ dâzâŋgom naŋgitâ siŋgi zo
hân dâp laŋ kârâm arip.
32 Oi zet aritâ zorenâk a ŋâi
wâkeŋoot Yesugâren diim gawe. Zâk
wâkeŋâ okŋaŋgi kopa oip.
33 Yesuŋâ wâke zo molei a zo den
sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe,
zen zo ikne imbaŋâ oi sâwe, “Isirae
neŋgâren mârum kut ŋâi itâ zo mân
âsagei igâwen.”
34 Parisaio a ziŋâ ko Yesugât itâ
sâwe, “Wâke zeŋgât patâziŋandâ im-
baŋâ pindâm mam okŋaŋgi wâke
moliziŋgâmap.”

Nep a kâruziŋgâm sâip.

35 Oi Yesu zâk yatâ opŋâ kamân
patâ sot mâik aksik ândim naŋgip. Oi
mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu
um topŋan ândiândiŋaŋgât den
dâzâŋgom a ambân sisi mâsekziŋoot
kubikziŋgâm ândeip.
36 Yesuŋâ a ambân kâmut patâ zo
ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgip. Zâkŋâ ziŋgiri
râma galem aŋâ buŋâ yatâ gulip-
malip ândine ziŋgirip.
37 Oi zorat arâpŋâ den sumbuŋâ
ŋâi itâ sâm dâtnâŋgoip, “Kâlamân
bonŋâ doŋbep ziap, ka nep a ko
bituktâ.
38 Zorat nep mariŋâ zâkkâren
ninâu sâne nep a muyagem
sâŋgonzâŋgoi nebân bagim kâlamân
bonŋâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpŋâ kutziŋâ.
(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

1 Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât
nâŋgonsâi gâindâ wâke moliziŋgânatkât
sot sisi mâsek kubikziŋgânatkât
imbaŋâ niŋgip.
2 Aposolo kiin zagât, neŋgât kut-
niŋâ itâ. Kândom Simoŋ kutŋâ ŋâi
Petero, munŋâ Andrea, Zebedaiogât
nanzatŋâ Yakobo sot munŋâ Yohane.
3 Pilipo sot Batolomaio, Toma sot
kât mimiŋ a nâ, kutnâ Mataio,
Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Tadaio.
4 Simoŋ Zelote sot Yuda, Karioto
kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu
tirâpzâŋgoi gâsuwe.

Yesuŋâ arâpŋâ nep diŋ sâm ziŋgip.
(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

5 Yesuŋâ arâp kiin zagât, nen
sâŋgonnâŋgom sâip, “Zen hân ŋâin
mân âibi. Samaria zeŋgât kamânân
mân zâibi.

6 Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ
gulipmalip ândiândiŋ, zo zeŋgârenâk
âibi.
7 Âim siŋgi âlip itâ sâm dâzâŋgom
ândibi, ‘Anutugât um topŋan
ândinatkât narâk mâte uap.’
8 Sisi mâsek kubikziŋgâbi. Mu-
muŋâ mâŋgiziŋgâbi. Sâk bâlâ ku-
bikziŋgâne âlip upi. Wâkeziŋoot
moliziŋgâbi. Oi Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi
sâŋgân buŋ ziŋgip, yatigâk zeŋgoot a
otziŋgâbi.
9 Kât patâ mo mâik mân mem âibi.
10 Mâtâpkât irâ mân mem âibi.
Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke
buŋ, sot tân mân mem âibi. Bet
bâsaŋâk âibi. Nep a zen nalem mot
sâŋgân buŋâ ziŋgâne dâp upap.
11 Kamân patâ mo mâigân takâm
mirin tâtat mâme upi, zorat topz-
iŋâ sâm mâsikâziŋgâbi. A ŋâigât ek
nâŋgâne âlip oi zâkkât mirin zâim
tâtat mâme op tap ko kamân zo
birâm âibi.
12 Mirâziŋan zâim itâ sâm
dâzâŋgobi. ‘Um lumbeŋâ zeŋgâren
zimbap.’
13 Oi mirâ mariŋandâ ândei dâp oi
dinziŋâ zâkkâren bonŋâ upap. Ka
mirâ mariŋandâ ândei mân dâp oi
lumbeŋâ dinziŋaŋgât bonŋâ âburem
ziiŋan gâbap.
14 Oi mirâ kamân ŋâin birâziŋgâm
dinziŋaŋgât âkonziŋgi kinziŋan
gwapgwap lâŋne gei birâziŋgâm âibi.
15 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ.
Den kubikkubik narâkŋan Anu-
tuŋâ Sodom sot Gomora kamân
mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap
otziŋgâbap. Ka kamân zorat a, zo ko
hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap.”

Kâmbamgât den.

16 “Nâŋgânek. Râma wâu hulin
zeŋgât oserân mân sâŋgonzâŋgozâŋgon,
zo nâŋâ ko zen sâŋgonzâŋguan. Zo-
rat zen a sarâ buŋâ, nâŋgânâŋgâziŋoot
târârak ândibi.
17 Zen a ziŋ tâmbetzâŋgobegât
gasâziŋ kârâm ândibi. A zen
den sâsâŋ namin diiziŋgâm âibi.
Mâpâmâpâse namâziŋan zâmbamŋâ
lapitziŋgâbi.
18 Oi zorigâk buŋâ. Zen nâgât a
ândie, zorat opŋâ a kutâ zeŋgâren
diiziŋgâm âine den nep tuubi. Oi zen
zeŋgât mâteziŋan kinŋâ a kutâ sot
hân ŋâin gokŋâ nâgât topnâ sapsum
ziŋgâbi.
19 Zen a kutâgâren zâmbane den
dap sânâ sâm mân nâŋgâm kwâkâ
upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaa-
pumŋâ ziŋgâbap.
20 Yatâ otziŋgi den sâne zo zeŋgât
den mân upap. Ibâziŋaŋgât Kaapum
umziŋan pâmbap, zâkkât den upap.
21 Narâk zoren âtâŋâ ŋâiŋâ munŋâ
sâi kumbi. Oi ibâ ŋâiŋâ sâi nanŋâ
kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam
kâsa otziŋgâm sâne zâŋgobi.
22 Kutsiŋginaŋgât op a doŋbepŋâ
zeŋgât um kâlak nâŋgâziŋgâbi. Oi
ŋâi zâk den siŋgi âlip mem kâtigem
kinbap, zâk narâk âki sumbem
kamânân bagibap.
23 Zen kamân ŋâin ândinetâ
zâŋgom moliziŋgânetâ kâmân ŋâin
âibi. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Isirae
kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki
a bonŋâ nâ takâbat.”

Yesu okŋaŋgâwe, zo yatik ot-niŋgâbi.
(Lu 12:2-9)

24 “Ekap namin katepŋâ a kwâkâm
pindâmap, zâk mân walâmap. Kore
aŋâ a patâŋâ mân walâmap.
25 Ekap namin katepŋâ patâŋaŋgât
holi zorik mei dâp upap. Kore âŋâ
patâŋaŋgât holi zorik mei dâp upap.
Bâliŋ mâme a, ziŋ nâgât Bezebulu
sâwe. Sâm bâliŋ kwatniwe yatik
mâte pirik mem zâi kwap otziŋgâbi.
26 Zorat sa nâŋgânek. A zo zeŋgât
op mân keŋgât upi. Kut ŋâi ŋâi tik
ziap, zo zemŋâ mân zimbap. Kut ŋâi
ŋâi kwârakukuŋ, zo zemŋâ mân zim-
bap. Zo aksik mâbâlakŋem naŋgâbi.
27 Nâ ŋâtigân den tik dâzâŋgoman,
zo a kâmut zeŋgât mâteziŋan sap-
subi. Den halop dâzâŋgowan, zo
sombemân kin dâzâŋgobi.

28 Sâkziŋik zâŋgobi, zeŋgât mân keŋgât upi. Zen um dâpziŋ mân tâmbetkubi. Ŋâigât keŋgât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâŋ sim kârâbân gâbanbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâkkât keŋgât op ândibi.
29 Nii sâmbâlâle, zâk sâŋgânnŋâ patâ buŋâ. Kât kuriŋâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziŋandâ mân nâŋgi ko dap op sâmbâlâle ŋâi gei kumbap?
30-31 Anutu zâk a zeŋgât kâukziŋ sâmotŋâ zorat teŋgâŋâ nâŋgâm naŋgâmap. Zorat zen keŋgâtziŋ buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen a. Anutu zâk zeŋgât umŋâ patâ kinmap."

Aŋâ siŋgi âlipkât hâuŋâ minat.
(Lu 12:51-53; 14:26-27)

32 "Ŋâi zâk a ambân zeŋgât mâteziŋan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nâŋâ sumbem Ibânaŋgât mâteŋan sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.
33 Ŋâi zâk a ambân zeŋgât mâteziŋan kwâimbânigi zâk nâŋâ yatigâk sumbem Ibânaŋgât mâteŋan kwâimbâŋaŋgâbat.
34 Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumbe muyagibapkât geip.' Nâ lumbeŋâ buŋâ, kâmbam âbâŋgubapkât gewan. Nâ kâsâpzâŋgobatkât gem gâwan. Zen dinnaŋgât op kâsâpagom ândibi.
35 Zorat nanŋâ sot ibâŋâ, zet kâsâpagobabot. Bâratŋâ sot mamŋâ, zet kâsâpagobabot. Iranŋâ sot sibunŋâ, zet kâsâpagobabot.
36 A ŋâi zâkkât kiŋ topŋan gâbâ kâsa okŋaŋgâbi.
37 Oi ŋâi zâk umŋâ ibâ mamzik zet sot pâlâtâŋ op nâ sot bituk pâlâtâŋ upap, zâk zo nâgât siŋgi mân op ândibap. Ŋâi zâk umŋâ murarâp zen sot pâlâtâŋ op nâ sot bituk pâlâtâŋ upap, zâk yatik nâgât siŋgi mân ândibap.
38 Oi ŋâi zâk zikŋâ poru nakŋâ mân lum nâgât mâtâp lâŋbap, zâk zo yatik nâgât siŋgi mân upap.
39 Ŋâi zâk ândiândiŋâ aŋgân kâri gulipkuŋaŋgâbap. Oi ŋâi zâk nâgât opŋâ hânân ândiândiŋâ birâm ândiândiŋ âlipŋâ muyagibap."

Yesugât opŋâ buku otziŋgâbi.
(Mk 9:41)

40 "A ŋâiŋâ zen galem otziŋgâbap, zâk zo yatik kore otnibapŋâ sâŋgonnogip yatik okŋaŋgâbap.
41 Ŋâi zâk Propete a ŋâi on galem okŋaŋgâbap, zâk Propetegât dâp yatik sâŋgân mimbap. Ŋâi zâk a târârakŋâ galem okŋaŋgâbap, zâk a târârakŋaŋgât dâp sâŋgân mimbap.
42 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ŋâiŋâ a giginâ zeŋgâren gâbâ nâgât siŋgi ândiap, zo too pateŋ aam pindâbap, zo ko sâŋgânnŋâ buŋ mân zimbap."

11

Yohane arâpŋâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)

1 Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât den dâtnâŋgom naŋgâm kamân ŋâin siŋgi âlip dâzâŋgobam arip.
2 Yohane tâk namin tap Kristoŋâ nep tuugip, zorat siŋgi nâŋgâm arâp den mâsikâbigât sâŋgonzâŋgoi Yesugâren âiwe.
3 Yesugâren âimŋâ itâ sâm mâsikâwe, "Mârumŋan Propete a, ziŋâ a ŋâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo ŋâigât mambât ândinat?"
4 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen âburem âimŋâ kut ŋâi ŋâi ek nâŋge, zorat siŋgi Yohane dukubi.
5 Sen ŋâtâtikŋâ sinziŋ ânâŋgâtsap. Kinziŋ bâliŋâ mâtâp lâŋ âim ge. Sâk bâlâ a sâkziŋ âlip uap. Kindapziŋ bâpsâsâŋ, zo den nâŋge. Mumuŋandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siŋgi âlip nâŋge.
6 Ŋâi zâk nâgât nâŋgi mân âkon upap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap."
7 Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuŋâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen mirâ kamân âtâŋan, a mân ândiândiŋan wan iknam âiwe? Gerâ

ŋâi pibâŋâ koi âim gam kiri iknam âiwe?
8 Mo a ŋâi hâmbâ neuleŋoot iknam âiwe? Zen nâŋge. A hâmbâziŋ neuleŋoot, zen a kutâ zeŋgât mirin tapme.
9 Mo zen Propete ŋâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutŋâ zeŋgât dâp buŋâ. Zâk tobat ŋâi. Nâmbutŋâ zo walâziŋgap.
10 A zorat den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua
kândom otgibap.

Zâkŋâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

11 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân zeŋgâren gâbâ âsagiwe, nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Yohane mân wâlap. Ka a giginâ ŋâiŋâ Anutu um topŋan ândibapŋâ, zâk walâbap.
12 Yohane too saŋgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân doŋbep, zen sumbemgât siŋgi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziŋootŋâ sumbem kamân zo baginam kâtigie.
13 Propete a sot Mose, zen zorat den kânŋan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip.
14 Den zi umziŋâ gâsui nâŋgânâ sâm, nâŋgânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonŋâ Yohane gâip.
15 Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.

16 A kâmut zi, waniŋ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziŋâ ek birâ, nâŋgâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziŋ itâ sâm dâzâŋgome,
17 ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’
18 Yohane zâk nepŋâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekŋâ sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’
19 A bonŋâ nâŋâ gamŋâ nalem sot too nia nekŋâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zeŋgât buku. Waiŋ sot nalem nem mân birâmap.’ Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ bon asâgem topŋâ mem kâkŋan kwâpmap.”

Yesuŋâ Galilaia a zeŋgât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

20 Narâk zoren Yesuŋâ kamân nâmbutken nep tuugi ekŋâ umziŋ mân melâŋâwegât den topkwap sâm topziŋ itâ sâm muyageip,
21 “Yei, Koraziŋ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zeŋgâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidoŋ kamânân muyagei sâi zen mârumŋan isem umbâlâ opŋâ umziŋ melâŋbe.
22 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Tiro Sidoŋ kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkŋan hâuŋâ diim gei otziŋgâbap. Zen ko hâuŋâ mem zâi pam otziŋgâbap.
23 Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buŋâ. Zen sim kârâbân kâbakŋeziŋgâbap. Zeŋgâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buŋ op narâk ziren tok tâpap.
24 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Den kubikkubik narâkŋan Sodom kamân mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Zen ko hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap.”

Yesuŋâ Ibâŋâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgip.
(Lu 10:21-22)

25 Narâk zoren Yesuŋâ Kembugâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariŋâ, gâ âlip opmat. A ziiŋâ nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ opmap, zo diŋgâ tik kwatziŋgâmat. Ka a umziŋan giginâ upme, zen ko diŋgâ sâm muyageziŋgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan.
26 Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nâŋgâna âlip oip.”
27 Ninâu yatâ sâmŋâ arâpŋâ nen itâ sâm dâtnâŋgoip, “Ibânâ, zâk kut ŋâi ŋâi nâgât siŋgi sâm bitnan pam naŋgip. Umnan den sot nâŋgânâŋgâ ziap, zo mân nâŋge. Ibânâ zâk zikŋik

nâŋgap. Oi Ibânaŋgât umŋan den sot nâŋgânâŋgâ ziap, zo mân nâŋge. Nâ ninik nâŋgan. Oi nâŋâ a nâmbutŋâ Ibânaŋgât topŋâ sâm muyageziŋga âlip nâŋgâm kwâkâbi."

Yesuŋâ diiniŋgâbap.

28 "Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nâŋgâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziŋga um sâkziŋâ sânduksâbap.
29 Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâŋ tuum ândinat. Oi um dâpziŋandâ lumbeŋâ muyagem ândibap.
30 Nâ sot kin nep tuutuuŋ, zo bâbâlaŋ. Nâgât nep, zo bâbâlaŋ."

12

Yuda zeŋgât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

1 Narâk zoren Yesuŋâ kândom otniŋgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimŋâ arâp nen tepniŋaŋgât opŋâ segoŋ keet namuŋ niwen.
2 Yatâ oindâ Parisaio a, ziŋ zo ekŋâ Yesu dukum sâwe, "Ek. Arâpkâ ziŋ kut zo ue, zo kendonân mân orotŋâ."
3 Sâneta itâ sâm dâzâŋgoip, "Dawidi sot arâpŋâ, zen tepkât opŋâ urâwe, zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ?
4 Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâŋâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpŋâ niwe. Zo mân orotŋâ. Namâ galem ziiŋik nimbigât sâsâŋ.
5 Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nâŋgâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zeŋgât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosaŋâ mân opmap.
6 Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâŋâ ko dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ mâteziŋan kinzan, nâ walâwalâŋ. Namâ zo giginâ.
7 Anutugât den kulem ŋâi itâ ziap, 'Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziŋgâbigât otnigap.'
Zen den zirat topŋâ nâŋgâm sâi a tosaziŋ buŋâ den laŋ ŋâi mân dâzâŋgobe.
8 A bonŋâ, nâ kendongât mariŋâ op ândian."

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

9 Yatâ sâmŋâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip.
10 Zoren a ŋâi tâip. Zâk bikŋâ humutŋik. Oi a ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe, "A kendonân kubikziŋgâziŋgâŋ, zo orotŋâ mo mân orot?"
11 Sâne Yesuŋâ lâuziŋan mem itâ sâm mâsikâziŋgip, "Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ râmaŋâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap.
12 Râma zâk yenŋâ. A zen ko bonŋâ, zorat kendonân âlip orotŋâ."
13 Yatâ sâmŋâ a zo itâ sâm dukuip, "Bikâ tâŋtâŋ pa." Sâi bikŋâ tâŋtâŋ pâi âlip op toren yatâ oip.
14 Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekŋâ âimŋâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsâŋ, zo bonŋâ oip.

15 Yesuŋâ den zo nâŋgâm kamân zo birâm ŋâin arip. A doŋbep patâŋâ molinetâ kubikziŋgâm naŋgip.
16 Zen zâkkât topŋâ zo a ambân mân dâzâŋgobigât den sâm kâtigeip.
17 Yatâ oi Propete Yesaiaŋâ mârumŋan Anutugât den kulemgoip, zo bonŋâ oip. Den zo itâ,
18 "Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipŋâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda bekŋan mei hân toren toren a zeŋgâren den kubikkubikŋâ sâm haŋpâmbap.
19 Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nâŋgâbi.
20 Gerâ âbâbâŋgum, zo mân kârâm mânâŋgât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep

tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap.
21 Yatâ oi a ambân hân toren toren,
zen zâkkât kutsiŋginan târokwapi."

Yesuŋâ wâke ŋâi moleip.
(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

22 Nârâk zoren wâkeŋâ a ŋâi
okŋaŋgi kopa op siŋ bâpsâsâŋ op
ândei Yesugâren diim âiwe. Âine
Yesuŋâ a zo kubigi siŋâ ânâŋgâri
ekŋâ den sâip.
23 A ambân kâmut kirâwe, zen zo
ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe,
"Dawidigât kiun gâbapkât sâsâŋâ, zo
zi mot ŋâi."
24 Sâne Parisaio a, ziŋâ den zo
nâŋgâm itâ sâwe, "Zo sarâ. Wâke
zeŋgât a kutâ kutŋâ Bezebulu, zâkŋâ
mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap."
25 Zen yatâ sâne Yesuŋâ umziŋan
ekŋâ itâ dâzâŋgom sâip, "Hân ŋâigât
a, zen kâsa utnetâ hânziŋ zo kwamen zimbap. Oi kamân ŋâigât a mo
mirâ ŋâigât a, zen kâsa utne mirâ
kamânziŋ buŋ upap.
26 Satâŋ sot arâpŋâ, zen kâsa utnetâ nepziŋâ dap yatâ kâtigem zimbap?
27 Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke
moliziŋgâmap.' Oi zeŋgât
narâpziŋâ ŋâiŋâ mam otziŋgi wâke
moliziŋgâme? Sarâziŋaŋgât topŋâ
zo narâpziŋandâ muyagibi.
28 Nâ ko Anutugât Kaapumŋâ
mam otnigi wâke moliziŋgâman.
Anutugât um topŋan ândiândigât
narâkŋâ mâte otziŋgi mân nâŋge.
29 A ŋâi, zâk mirâŋan kâwali op tâi
dap yatâ a ŋâiŋâ zâim sikum bekŋan
mimbap? Yatâ buŋâ. Kâwali a zo
komŋâ kiŋ bik saam pamŋâ sikumŋâ
âlip bekŋan mimbap." (Yesuŋâ den
zo Sataŋgât op sâip.)
30 Yatâ sâmŋâ itâ sâip. "Ŋâi zâk
buku mân otnibapŋâ, zâk kâsa otnibap. Ŋâi zâk nepnâ mân galem
upapŋâ, kândaŋbap.
31 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek.
Bâliŋâ top top sot den sumunŋâ top
top, zorat tosa birâbirâŋ ziap. Ka ŋâi
zâk Tirik Kaapum sâm bâliŋ kwâpap,
zâkkât tosa birâbirâŋ mân ziap.
32 Ŋâi zâk a bonŋâ nâ sâm bâliŋ
kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka ŋâi zâk Tirik Kaapum sâm
bâliŋ kwâpap, zo ko tosaŋâ hânân sot
Sumbemân mân gulipkubap.
33 Zen nak ŋâigât âlipŋâ sâm
bonŋaŋgât yatik âlipŋâ sâbi. Mo nak
ŋâigât bâliŋâ sâm bonŋaŋgât yatigâk
bâliŋâ sâbi. Nak zo bonŋandâ nak
topŋâ sâm muyagemap.
34 Zen mulumgât kiurâp. Bâliŋandâ
wan den âlipŋâ sâbi. Umziŋan kut
ŋâi ŋâi zemap, zo yatik lâuziŋan
kopgâmap.
35 A târâraknândâ umŋan gâbâ den
âlipŋâ kopgâmap. A ŋâi nâŋgânâŋgâ
bâliŋâ, zâkkât umŋan gâbâ den
bâliŋâ kopgâmap.
36 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek, Den kubikkubik narâkŋan den sarâ top top,
zorat hâuŋâ Anutuŋâ ziŋgâbap.
37 Den sâmat, zorâŋ topkâ sâm
muyagei gâsu gobap. Mo den sâmat,
zorâŋ topkâ muyagei birâgibap."

Yesu kulem top topkât dukuwe.
(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

38 Yatâ sâm dâzâŋgoi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutŋâ, zen itâ mâburem
dukuwe, "Patâ, top lâkulâku kulem
ŋâi tuuna âsagei iknâ."
39 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, "A
kâmut zi orot mâmeziŋâ bâliŋâ
sot Kembugât den birâbirâŋ. A
yatâ zorâŋ top lâkulâku kulemgât
sâme. Zen kulem ŋâi mârâtŋâ buŋâ.
Propete Yonagâren muyageip, zo
yatâ muyagei ikpi.
40 Yona zâk sirâm karâmbut saru
zuu patâgât umŋan gei zeip. Zo
yatigâk a bonŋâ, nâ sirâm karâmbut
hân umŋan zimbat.
41 Zorat ko den kubikkubik
narâkŋan Niniwe kamân mâirâp,
zen gam a kâmut zi zeŋgât topziŋ
sâne hâuŋâ yâmbâtŋâ patâ mimbi.
Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen
Yonaŋâ den girem dâzâŋgoi nâŋgâm
umziŋâ melâŋâwe, zorat. Na sa

nâŋgânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan.
42 Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâknan kâmut zi zeŋgât tosaziŋ sapsubap. Wangât, ambân zorâŋâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nâŋgânâŋgâ bonŋâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?"

Wâke, zâk gebâknan puriksâm a tâmbetkubap.
(Lu 11:24-26)

43 "Wâkeŋâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiŋan âi ândim tâtat mâmeŋâ kârubap.
44 Kârumŋâ sâbap, 'Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.' Sâmŋâ âburem âi ikpap. Egi mariŋâ buŋâ, saŋgon kubikkubikŋâ.
45 Yatâ ekŋâ âim wâke bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋâ dâp buŋâ, bâliŋ kâtikŋâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârum bâliŋâ ândeipŋâ bet bâliŋ op kwâtâtibap. Bâliŋ mâme a kâmut zi, zeŋgâren yatik muyagibap."

Yesugât mam murâpŋâ.
(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

46 Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgom kiri kândâtziŋan Yesugât mam murâpŋâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe.
47 Mambât kinetâ a ŋâiŋâ Yesu itâ sâm dukuip, "Nâŋgâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtniŋan ga kinze."
48 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Mam murâpnâ waniŋ ziŋâ?"
49 Yatâ sâmŋâ arâp kirâwe, zeŋgâren biknâ pamŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Ziŋgitnek. Mamnâ murâpnâ zi te.
50 Sumbem Ibânaŋgât sâtŋâ nâŋgâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue."

13

Keet maamaandiŋgât den.
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

1 Sirâm zoren Yesuŋâ mirin gâbâ gem saru sâtŋan âi tâip.
2 Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune ziŋgit waŋgâ ŋâin zarip. Oi zâk waŋgâyân tâi a ambân doŋbep patâ, zen sagân kirâwe.
3 Zen sagân kinetâ den sumbuŋâ top top sâm dâzâŋgoip. Ŋâi ko itâ sâip, "Nâŋgânek. A ŋâiŋâ keet maandiŋbam nebân arip.
4 Âi maandiŋi keet nâmbutŋâ mâtâbân gei zei nii ziŋâ ga niwe.
5 Oi keet nâmbutŋâ hân siŋitŋan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkŋanâk, zorat kek takip.
6 Ândâŋâ kârep mân giari maaŋâ egi hâlâlâŋsâm moip.
7 Keetŋâ nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Gei zemŋâ kâmŋâ taki hibukŋâ kwârakoipkât moip.
8 Keet nâmbutŋâ ko hân âlipŋan gei zem bonŋâ doŋbep âsageip. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 1 handeret. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 60. Topŋâ ŋâigât 30. Bonziŋâ yatâ âsageip.
9 Zorat ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap."

Yesuŋâ den sumbuŋaŋgât sâm dâzâŋgoip.
(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

10 Den yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ nen um topŋan gam mâsikâm sâwen, "Gâ wangât den sumbuŋâ dâzâŋgomat?"
11 Sâindâ zâkŋâ itâ dâtnâŋgoip, "Anutu um topŋan bagibagiŋâ, zorat den sumbuŋâ ziiŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât sâsâŋ. A nâmbutŋâ, zen buŋâ.
12 Ŋâi zâk den nâŋgânâŋgâŋâ, zo mem ândei Anutuŋâ târokwap pindâbap. Oi nâŋgânâŋgâ patâ upap. Ka ŋâi zâk den nâŋgânâŋgâ pindip, zo mân mem ândei beknan mimbap. Oi yen ândibap.
13 A nâmbutŋâ, zen sinziŋâ ekŋâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziŋandâ

den nâŋgâm mân nâŋgâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuŋâ dâzâŋgoman.
14 Oi mârumŋan Propete Yesaianâ kânŋan den sâip, den zo bonŋâ uap. Den zo itâ,
‘Kindapziŋandâ den nâŋgânâŋgâ,
zo nâŋgâbi. Ka umziŋandâ
ko mân nâŋgâm kwâtâtibi.
Sinziŋandâ igikŋâ, zo ikpi.
Ka zorat topŋâ, zo mân ek
kwâtâtibi.
15 A ambân kâmut zi, zen um kâtik.
Kindapziŋ bâpsâsâŋ. Sinziŋandâ
mân ek kwâtâtibi. Umziŋandâ
mân nâŋgâm kwâtâtibi. Umziŋ
mân melâŋne ko nâ dap yatâ ku-
bikziŋgâbat?’
16 Zen ko sinziŋâ âlip ikme. Kin-
dapziŋ âlip nâŋgâme.
17 Zorat zeŋgât nâŋga âlip uap.
Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Mârumŋan
Propete sot a târârakŋâ doŋbep, zen
kut ŋâi ŋâi zen ek nâŋgâme, zo ek
nâŋgânam osimŋâ mân ek nâŋgâwe.”

Keet maamaandiŋ, zorat topŋâ sâm dâzâŋgoip.
(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

18 “Oi zi keet maamaadiŋ den, zo-
rat topŋâ dâzâŋgua nâŋgânek.
19 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, zorat
dâp a nâmbutŋâ ândime. Zen siŋgi
âlip naŋgâne umziŋan mân giari
bâliŋâ mariŋandâ gamŋâ zo bekŋan
memap.
20 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, zo-
rat dâp a nâmbutŋandâ ândime. Zen
siŋgi âlip nâŋgâm âkŋâlem ândime.
21 Umziŋan ko ândâŋâ mân
gâsuipkât narâk pâŋkânok mem
ândine sâknam mo zâŋgom tâk namin
pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme.
22 Keetŋâ hibuk kwâkŋan gei zeip,
a nâmbutŋâ zen yatâ ândime. Zen
siŋgi âlip zo nâŋgâmŋâ sâkkât kut ŋâi
sot kât sikumgât âkŋâle op ândine
umziŋan bon mân âsagei bonŋâ buŋ
op gukupitŋâ upap.
23 Keetŋâ hân âlipŋân gei zeip, zo
a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Zen
den siŋgi âlip nâŋgâm umziŋan gei
mem ândime. Oi ŋâigâren bonŋâ 1
handeret, ŋâigâren 60, ŋâigâren 30.
Bonŋâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

24 Yesuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm
dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi
âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ŋâiŋâ
nepŋan âi keet maandeŋip, zoren
dâpkwap sâbâ.
25 Keetŋâ maandiŋâ ari a uman
zine narâk zoren kâsaŋâ gam hibuk
keetŋâ maandiŋâ arip.
26 Oi keet zo takâm bon upâ sâi
hibuk ârândâŋ takâwe.
27 Oi kore a, zen zo ekŋâ nep
mariŋâ dukum sâwe, ‘Patâniŋâ, gâ
nepkan keet âlipŋâ maandeŋin. Oi
Hibuk zo waniŋ gâbâ tâkap?’
28 Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ŋâiŋâ
maandeŋi âsageip.’ Yatâ sâi
mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’
29 Sâne itâ dâzâŋgoip, ‘Buŋâ. Zen
hibuk sâmbum kâmŋâ zo sâmbubegât
birâbi.
30 Zo yenâk zimbabot. Oi bonŋâ
miniŋ narâk oi nep a itâ sâm
dâzâŋgobat, “Kândom zen hibuk zo
sâmbum buraŋ saam kârâbân umbi.
Bet ko bonŋâ âlipŋâ mine mirânan
zâibap.” ’ ”

Wakum sot sii daŋgât, zekât den.
(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

31 Den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm
dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi
âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetŋâ
yatâ. A ŋâiŋâ keetŋâ zo nepŋan pâip.
32 Keetŋâ zo mâiktârâ. Keetŋâ
nâmbutŋâ zeŋgât ombeziŋan. Zo
kâmŋâ takâm zâim walâziŋgâm
nak patâ opmap. Oi nii zen gam
bâranŋan pam tapme.”
33 Oi den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm
dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi
âlip, zorat mâtâp, zo sii daŋgât
naamŋâ yatâ. Ambân ŋâiŋâ
nalemân sii daŋgât zâtki giari nalem
aksik naam op naŋgip.”

Nebân hibuk takip, zorat topŋâ.

34 Yesuŋâ den dâzâŋgoip, zo sum-
buŋik dâzâŋgoip. Den muyap mân
sâm muyagem dâzâŋgoip.

35 Yatâ oi Propete a ŋâiŋâ den sâip,
zo bonŋâ oip. Den zo itâ,
“Lâunan den sumbuŋâ top top
muyagei sâbat. Hân
muyageibân gâbâ den tik zeip,
zo sâm muyagibat.”
36 Yesuŋâ a ambân zâmbari âine
mirin zarip. Zâi tâi arâpŋâ nen
zâimŋâ dukum sâwen, “Kâlamân hi-
buk muyageip, den sumbuŋâ zorat
topŋâ sâna nâŋgânâ.”
37 Dukoindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “A
keet âlipŋâ pâip, zo a bonŋâ nâŋâ
pârâwan.
38 Nep, zo han patâ zi. Keet âlipŋâ,
zo sumbemgât siŋgi a ambân kâmut.
39 Hibuk, zo bâliŋâ mariŋâ, zâkkât
kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetŋâ
maandiŋip, zâk Sataŋ. Bon mimiŋ
narâkŋâ, zo hâuŋâ mimiŋ narâkŋâ.
Nep tuutuuŋ a, zen sumbem a.
40 Hibuk sâmbum kârâbân uwe,
zo yatigâk hâuŋâ mimiŋ narâkŋan
âsagibap.
41-42 A bonŋâ, nâŋâ kâwali arâpnâ
sâŋgonzâŋgua a ambân zeŋgâren
gâbâ bâliŋ mâme a ambân sot
gurumin den kukuŋâ a ambân,
zo gâbârezиŋgâm kârâp tâmbâŋan
zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ
op isem ândibi.
43 A târârak zen ko Ibâziŋaŋgât um
topŋan âsakŋoot maa yatâ âsagem
ândibi. Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi
nâŋgâbap.”

Kune kinsagât den.

44 “Sumbemgât den siŋgi âlip
mâtâp, zo itâ. Kune kinsa ŋâi
hibukŋan tik zei a ŋâi zoren âi
muyageip. Muyagemŋâ umâlep patâ
nâŋgâm kwârakum âi kut ŋâi ŋâi
tâkŋaŋgip, zo pam kât mem naŋgâm
hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuŋâ.

45 “Sumbemgât siŋgi âlip mâtâp, zo
itâ. A ŋâi kunegât kârum ândeip.
46 Kârum ândim kune ŋâi tipŋan
kurum, zo muyageip. Muyagemŋâ
kut ŋâi ŋâi gakâŋâ, zo a zo pindi
kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuŋâ.

47 “Sumbemgât siŋgi âlip, zorat
mâtâp, zo iŋangât irâ yatâ. A zen
irâ zo saruyân pane giari zuu topŋâ
topŋâ piksâwe.
48 Piksâne sâmbune âkŋan zarip. Oi
iŋan nininâ, zo waŋgâyân parâwe.
Mân nininâ ko birâm pane saruyân
giarip.
49-50 Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ
muyagibap. Narâk zoren sumbem a,
ziŋâ a hânnâ hânnâ kâsâpzâŋgomŋâ
bâliŋ mâme a minziŋgâm kârâp patin
zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op
isem ândibi.”
51 Yatâ sâmŋâ mâsikâniŋgip, “Zen
zo aksik nâŋgâm naŋge mo buŋâ?”
Sâi niŋâ sâwen, “Nen nâŋgâm
naŋgen.”
52 Sâindâ dâtnâŋgoip, “Zen
dinnâ nâŋgâm kwâtâtemŋâ siŋgi
âlipŋaŋgât mâtâp nâŋgâm kwâkâbi.
Zen mirâgât mariŋâ yatâ opŋâ
kabâŋan gâbâ kut ŋâi ŋâi âlip sâŋgiŋâ
sot uŋakŋâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe. (Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

53 Yesu zâk den sumbuŋâ top topŋâ
zo sâm naŋgâm mirâ kamân zo birâm
arip.
54 Âi kamânŋan Nasarete, zoren
âi takâm mâpâmâpâse namin zâim
den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoi a zen
nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Zâk
nâŋgânâŋgâ zot imbaŋâ zo waniŋ
gâbâ muyageip.
55 Nen topŋâ nâŋgen. Zâk mirâ
tuutuuŋ a nanŋâ. Mamŋâ Maria.
Murâpŋâ kutziŋâ Yakobo, Yose,
Simoŋ sot Yuda.
56 Garâpŋâ nen sot ârândâŋ
ândien. Zâk kut ŋâi ŋâi zi ikâ zoren
muyageip?”
57 Zen yatâ nâŋgâm kwakŋâ
zâkkât nâŋgâne geip. Oi Yesuŋâ
sâm dâzâŋgoip, “Propete a ŋâi zâk
kutsiŋgiŋâ hân torengen laŋ kârâm
ari kamârâpŋâ sot torerâpŋâ, zen
zâkkât nâŋgâne gei birâŋaŋgâme.”

58 A zen umziŋ aŋgân kârâwegât Yesuŋâ kamân zoren kulem top top doŋbep mân tuugip.

14

Herodeŋâ sâi Yohane kuwe.
(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

1 Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât siŋgi nâŋgip.
2 Siŋgi zo nâŋgâmŋâ a sâtŋâ gakârâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ itâ nâŋgan. Yohane too saŋgonziŋgip, zâk mumuŋan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap.”
3 Den zo yen mân sâip. Mârumŋan Herode zâk munŋâ Pilipogât ambân bekŋan meip, kutŋâ Herodia. Ambân zâkkât opŋâ sâi Yohane kiŋ bik saam tâk namin pane zeip.
4 Wangât, Yohaneŋâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotŋâ.”
5 Oi Herodeŋâ Yohane kumbam nâŋgip. Ka a ambân ziŋâ Yohanegât nâŋgâne Propete op ândeip, zorat keŋgât op birip.
6 Oi Herode âsaâsagiŋ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratŋâ, zâk Herode sot a sâtŋâ tarâwe, zeŋgât mâteyân kep ândei Herode ek âkŋâlem itâ sâm dukuip,
7 “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.”
8 Oi ambân zâk mamŋandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too saŋgon nep tuugip, zâkkât gânduŋ kom mânâŋgâtŋâ kâukŋâ hâkobân pam mem ga ni.”
9-11 Yatâ sâi a kutâ zâk nâŋgâm pârâkpâip. Nâŋgi mân dâp oip. Ka zâk a sâtŋâ zeŋgât mâteziŋan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sâŋgonzâŋgoi Yohane tâk namin tâi gândunâ kârâm mânâŋgât kâukŋâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratŋâ pindâwe. Ambân zo memŋâ mamŋâ pindip.
12 Yohane kune moi arâpŋâ zen gamŋâ kâmbarâŋâ mem hangumŋâ âi Yesu den siŋgi dukuwe.

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip.
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

13 Yesuŋâ den siŋgi zo nâŋgâm waŋgâyân zâim hân a mân ândiândiŋan, zoren ândibam arip. Ari a ambân doŋbep patâ kamân ŋâin ŋâin gâbâ, zen siŋgiŋâ nâŋgâm saru sâtŋan âim muyagiwe.
14 Yesuŋâ waŋgâyân gâbâ gemŋâ a ambân kâmut zo ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ a ambân sisi mâsekziŋoot, zo kubikziŋgip.
15 Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpŋâ niŋâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiŋan ândeindâ mirâ ŋâtiksâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.”
16 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziŋâ nalem ziŋgânek.”
17 Yatâ sâm dâtnâŋgoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutŋâ buŋâ.”
18 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”
19 Yatâ sâmŋâ a dâzâŋgoi hibuk luatŋâ tap âiwe. Yesuŋâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmŋâ namuŋ arâpŋâ niŋgi niŋâ kâsâpkum a ziŋgâwen.
20 A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputŋâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip.
21 A nalem niwe, zo teŋgâziŋâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziŋâ mân sâlâpzâŋgowen.

Yesu saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

22 Yatâ opŋâ Yesuŋâ arâpŋâ sâi waŋgâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip.
23 Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikŋik ninâu sâbam bâkŋan zarip. Yatâ op ândei ŋâtiksâi zâk zikŋik zoren ândeip.

24 Waŋgâŋâ âim saru tânâmŋan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri waŋgâ mem kâbaknei âinam osiwen.
25 Mirâ haŋsâsâgât Yesuŋâ saru kwâknan lâŋ lâŋ ga muyageniŋgip.
26 Zâk zo yatâ gâi arâp niŋâ ekŋâ keŋgâtniŋâ op wâke gaap sâm den kâtik kambâŋâwen.
27 Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnâŋgoip, “Umziŋ diim geik. Zi ninak gaan. Mân keŋgât utnek.”
28 Sâi Peteroŋâ sâtŋan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwaknik lâŋ gabâ.”
29 Sâi Yesuŋâ sâip, “Ga.” Sâi Peteroŋâ waŋgâyân gâbâ geim saru kwâknan Yesugâren arip.
30 Peteroŋâ âim tâi pibâ patâ ŋâi gâi keŋgât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.”
31 Sâi zorenâk Yesuŋâ gâsum sâip, “Gâ wangât nâŋgâm pâlâtâŋgâ lotŋâ oi um zagât uat?”
32 Yatâ sâm gâsui waŋgâ kâligen kopgâitâ pibâ hiriŋsâip.
33 Oi a waŋgâyân tarâwen, nen Yesu um topŋan âi pindiŋsâm sâwen, “Gâ perâknak Anutugât nanŋâ.”
34 Oi saru nâmbutken âimŋâ Genesarete hânân takâwen.
35 Zoren a zen Yesu ekŋâ den pane kamân ŋâin ŋâin ari a ambân sisi mâsekziŋoot diiziŋgâm zâkkâren gawe.
36 Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nâŋgâna hâmbâgâ murukŋan gâsum mâsekziŋ buŋ upap.” Yatâ urâwe, zorâŋâ sâkziŋâ âlip op naŋgip.

15

Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ a um mân sumunkomap.
(Mk 7:1-23)

1 Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe,
2 “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniŋ zeŋgât den kom bitziŋâ mân too saŋgon nalem mem nime?”
3 Yatâ sâm mâsikâne Yesuŋâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiŋâ sâkurâpziŋaŋgât den lum Anutugât den kume?
4 Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi ŋâi zâk ibâ mam den bâliŋâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’
5 Zen ko itâ sâme, ‘Ŋâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut ŋâi zikâbam, zo Anutugât siŋgi sâm paan.” Zâk zo yatâ opŋâ on galem mân otzikâbap.’
6 Zen yatâ opŋâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziŋaŋgât den zorik lum ândime.
7 Sarâ a, zen. Zeŋgât op Propete Yesaiaŋâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,

8 ‘A kâmut zi lâuziŋandik mâpâsenime.
Umziŋandâ ko birânime.
9 Oi den bonŋagât hâuŋâ a ziiŋ den sâm kwâkâyaŋgâme. Zen lâuziŋandik mâpâsenime. Nâ zorat nâŋga yen opmap.’ ”

10 Yesu zâk zo yatâ sâm dâzâŋgom a ambân sâi gane itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ den dâzâŋgua nâŋgâm kwâtâtinek.
11 Kut ŋâi ŋâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ sumunkomap.”

12 Yatâ sâi arâpŋâ niŋâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nâŋgâm bâliŋ kwatgige, zo nâŋgat?”
13 Sâindâ sâip, “Nebân kut ŋâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum naŋgâbap.
14 Zen yen birâziŋgânek. Parisaio zen siŋziŋ ŋâtâtikŋâ. Zeŋgât mâtâp kândom a sen bâpsâsâŋ zagât diiaŋgâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâŋ lâmân geibabot.”

15 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuŋâ dâzâŋguat, zorat topŋâ sâna nâŋgânâ.”
16 Sâi Yesuŋâ dâtnâŋgoip, “Zen tok um nâŋgânâŋgâziŋ mân pâroŋsâi ândie, mo dap?

17 Topŋâ itâ mân nâŋge? Aŋâ kut
ŋâi ŋâi nine tep kâmboziŋan giari
mem kubigi mâtâpŋan geimap.
18 Ka umziŋan gâbâ den bâliŋ top
top lâuziŋan takâmap, zorâŋâ ko
umziŋ sumunkomap.
19 A umân gâbâ kut ŋâi ŋâi kop
gâmap, zo itâ. Nâŋgânâŋgâ bâliŋâ,
âkŋâle nep, kâmbam ku, kâmbu
konda, den sarâ, ambân mem
birâbirâŋ sot den sumunŋâ.
20 Kut ŋâi ŋâi yatâ, zorâŋ
sumunkomap. Oi bet mân saŋgon
kut ŋâi ŋâi nine, zorâŋâ mân
sumunkomap.

Kanaan ambân ŋâiŋâ Yesu konsâm mâpâseip
(Mk 7:24-30)

21 Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro
sot Sidoŋ kamân zagât, zo zeŋgâren
arip.
22 Zeŋgâren ândei Kanaan hânân
gokŋâ ambân ŋâi gam Yesu konsâm
sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunŋâ,
nâgât umgâ bâliŋ oik. Bâratnâ, zâk
wâkeŋâ mâte pirik okŋaŋgâmap.”
23 Yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgâm den
hâuŋâ mân dukuip. Yatâ oi arâpŋâ
nen zâkkâren gam dukum sâwen,
“Ambân zo molina arik. Zâk
kândâtniŋan den sâm gaap.”
24 Sâindâ dâtnâŋgoip, “Nâ Isirae
kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo
zeŋgârâk sâŋgonnogi gem gâwan.”
25 Sâi ambân zorâŋ um topŋan
âi siminŋâ liim pindiŋsâm sâip,
“Kembu, gâ laŋ betnan me.”
26 Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip,
“Katep zeŋgât nalem betziŋan mem
wâu ziŋgâziŋgâŋ, zo mân dâp upap.
Nâ Isirae a kâmut, zeŋgât gem
gâwan.”
27 Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu
zo âlip sat. Oi marirâpziŋandâ nalem
nem tatne gwapgwap gei wau zen
laŋ nime.”
28 Yatâ sâi Yesuŋâ dukum sâip, “O
ambân nâŋgâm pâlâtâŋgâ patâ, sat
zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk
bâratŋâ âlip oip.

Yesuŋâ a doŋbep kubikziŋgip.
(Mk 7:31-37)

29 Yesu zâk hân zobâ âburem gam
Galilaia saru sâtŋan âim bâkŋâ ŋâin
zâi tâip.
30 Zâi tâi a ambân kâmut patâ
zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziŋâ
giginâ, sinziŋ bâpsâsâŋ, kin bitziŋ
bâliŋâ, kopa sot sisi mâsekziŋoot di-
iziŋgâm Yesugât um topŋan zâmbane
kubikziŋgip.
31 Yatâ oi kopa, zen dinziŋâ
sâwe. Kin bitziŋ bâliŋ, zen mâtâbân
âim gawe. Sâkziŋ gigiŋândâ âlip
urâwe. Sinziŋ bâpsâsâŋandâ sinziŋ
igâwe. Oi a ambân kâmut, ziŋâ zo
ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ oi itâ sâwe,
“Nen Isirae a kâmut neŋgât Anutu
mâpâsinâ.”

Yesuŋâ a 4 tausen nalem gu-muziŋgip.
(Mk 8:1-10)

32 Yesuŋâ arâpŋâ sâi gâindâ itâ
sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a zeŋgât umnâ
nâŋgan. Zen nâ sot ândine sirâm
karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem
buŋâ sâŋgonzâŋgoindâ âi mâtâbân
tâmbetagobegât umnâ girem uap.”
33 Sâi arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Nen
hân a mân ândiândiŋan ândim nalem
ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziŋgindâ
nine dâp upap?”
34 Yatâ sâindâ Yesuŋâ mâsikâniŋgâm
sâip, “Zeŋgâren nalem dabutâ
ziap?” Sâi niŋâ sâwen, “Nalem
nâmburân zagât sot saru zuu zagât
mo karâmbut ziap.”
35 Oi Yesuŋâ nâŋgâm sâi a ambân
zen mindum hânân ge tarâwe.
36 Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem
nâmburân zagât sot saru zuu, zo
mem sâiwap sâm namuŋ arâp niŋgi
kâsâpkum a ambân ziŋgâwen.
37 Nen ziŋgindâ a ambân aksik nem
âkon urâwe. Oi buputŋâ tap arip,
zo sânduindâ irâ nâmburân zagât
piksâip.
38 Nalem niwe, a zo 4 tausen
yatâ. Ambâ murarâpziŋ mân
sâlâpzâŋgowen.

39 Yesuŋâ a ambân zâmbari âine zikŋâ waŋgâyân zâim Magadaŋ hânân âi takip.

16

Yesuŋâ kulem ŋâi tuubapkât sâne kwâkâziŋgip.
(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

1 Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ŋâi âsagei iknâ.”
2 Sâne dâzâŋgom sâip, “Mirâ ŋâtiksâbâ sâi sumbem kuriŋkoi sâme, ‘Muka maa upap.’
3 Mo haŋsâi sasa mem dooŋgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nâŋgâme. Ka nâgât topnâ ko mân nâŋgâm kwâtâtime.
4 A ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zen kulem tobat ŋâi iknat sâme. Zen kulem ŋâi uŋakŋâ buŋâ. Yonaŋâ Niniwe a umziŋ melâŋbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâŋâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zeŋgât girem dâzâŋgoip.
(Mk 8:14-21)

5 Oi arâpŋâ nen nalemgât nelâmnâŋgoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
6 “Zen Parisaio sot Sadukaio a zeŋgât sii daŋgât nalemziŋan mân pam om nimbi.”
7 Yatâ sâm dâtnâŋgoi nen kwakŋâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnâŋguap.”
8 Yatâ sâindâ Yesugât kindapŋan giari nâŋgâm itâ sâm dâtnâŋgoip, “O nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?
9 Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzâŋgoi mân nâŋge? Nâ nalem bâtnâmbut zorâŋâ a 5 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip?
10 Nalem nâmburan zagât, zorâŋ a 4 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ gei piksâip?
11 Nâ nalemgât mân dâzâŋguan. Zo wangât mân nâŋgâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zeŋgât sii daŋgât nalemziŋan mân pam nimbi.”
12 Arâpŋâ nen den yatâ nâŋgâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii daŋgât pam niniŋaŋgât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziŋaŋgât op sap.”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.
(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

13 Kaisarea kamân a kutâ Piliponŋâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnâŋgom sâip, “A ambân, zen a bonŋâ nâgât ŋâi sâme?”
14 Sâi niŋâ dukum sâwen, “Nâmbutŋandâ Yohane too saŋgon nep tuugip sâme. Nâmbutŋandâ Elia sâme. Nâmbutŋandâ Yeremia mo Propete a ŋâi sâme. Gâgât yatâ sâme.”
15 Yatâ sâm dukoindâ mâsikâniŋgip, “Ka ziiŋâ ko nâgât ŋâi sâme?”
16 Mâsikâniŋgi Simoŋ Peteroŋâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiŋ mariŋaŋgât nanŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
17 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simoŋ, Yonagât nanŋâ, gâgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Nâŋgânâŋgâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip.
18 Zorat dâgoga nâŋgâ. Gâgât kutkâ Petero (niiŋ denân ko Kât). Oi nâŋâ kât zorat kwâkŋan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbaŋâŋandâ mân walâziŋgâbap.
19 Oi nâ sumbem mâtâp konkonŋâ gibat. Oi hânân saasaaŋâ nep tuuna sumbemân bonŋoot upap. Oi hânân olaŋolaŋŋâ nep tuuna sumbemân bonŋoot upap.”
20 Yatâ sâmŋâ arâpŋâ den kâtikŋâ dâtnâŋgom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzâŋgobi.”

Yesu momŋâ zaatpap, zorat den kânŋan sâm muyagem ziŋgip.
(Mk 8:31–9:1; Lu 9:22-27)

21 Narâk zoren Yesuŋâ topkwap kut ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niŋgip. Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziŋâ kut ŋâi ŋâi sumunŋâ okŋaŋgâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diŋâ dâtnâŋgom naŋgip.
22 Dâtnâŋgoi Petero zikŋik diim âimŋâ kwâkâŋaŋgâm sâip, “Kembu, Anutuŋâ galem otgigi kut ŋâi yatâ zo mân âsagegibap.”
23 Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Sataŋ, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp dooŋgubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buŋâ. Zo a den.”

Yesu molimoliŋaŋgât den.

24 Narâk zorenâk Yesuŋâ târokwapŋâ arâp itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋaŋgât den birâm poru nakziŋ lum nâgât mâtâp, zo lâŋbi.
25 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârane zo ko gulipzâŋgobap. Ka zen nâgât op ândiândiziŋ birâne muyageziŋgâbap.
26 Zen hângât kut ŋâi ŋâi, zorik mem ândine ândiândiziŋâ buŋ oi wan âlipŋâ muyageziŋgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap?
27 Nâŋgânek. A bonŋâ, nâ Ibânaŋgât neule âsakŋoot âsagem sumbem arâpnâ diiziŋgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziŋaŋgât dâp hâuŋâ ziŋgâbat.
28 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutŋandâ mân munetâ a bonŋâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuŋâ holi tobat ŋâi oip.
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

1 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munŋâ Yohane, zen ziiŋik diiziŋgi bâkŋan zâiwe.
2 Oi zoren Yesu zâk mâteziŋan kinŋâ tobat ŋâi oip. Oi si sâŋgânŋâ maa yatâ âsageip. Hâmbâŋâ kâukom âsakŋâ yatâ âsagem naŋgip.
3 Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe.
4 Yatâ utnetâ Peteroŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat ŋâi ziren ândien. Zorat nâŋgâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât ŋâi.”
5 Yatâ sâm kiri sasaŋâ âsakŋoot gem kwâtepzâŋgoip. Oi sasa kâligen gâbâ den ŋâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnandâ gâsumap. Zen diŋâ nâŋgâm biraŋbi.”
6 Oi arâpŋâ zen den zo nâŋgâm sâŋgânziŋ hânân gei tutukum keŋgât op sânâm sânsân urâwe.
7 Yatâ utne Yesuŋâ zeŋgâren âim weeziŋgâm sâip, “Zen zaatŋâ keŋgât buŋ ândinek.”
8 Yatâ sâi sinziŋâ lum za ikne Yesu zikŋik kiri igâwe.
9 Oi bâkŋan gâbâ gem tap Yesuŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Kut ŋâi sen mârât ikse, zorat den siŋgi a ambân mân dâzâŋgom ândine a bonŋâ nâ mumuŋan gâbâ zaatpat.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okŋaŋgâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?”
11 Sâm mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Elia zâk kândom gam kut ŋâi ŋâi kubikpapkât sâwe, zo bonŋâ.
12 Oi zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Elia zâk mârum gam ândei mân ek nâŋgâm kut ŋâi laŋ okŋaŋgâwe. Oi a bonŋâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.”
13 Yatâ sâi arâpŋâ ziŋâ itâ nâŋgâwe. Eliagât sap, zo Yohane too saŋgon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpŋâ a ŋâi kubiknam osiwe.
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

14 Oi bâkŋan gâbâ gem gam a kâmut zeŋgâren ganetâ a ŋâi Yesugâren gam pindiŋsâm sâip,

15 “Kembu, gâ nannaŋgât umgâ bâliŋ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap.
16 Oi arâpkâ zeŋgâren mem ga kubiknam osie.”
17 Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbâŋ ândim âkom diiziŋgâmâmbat?” Yatâ sâmŋâ katep mem ganek sâip.
18 Oi yatâ utnetâ Yesuŋâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip.
19 Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?”
20 Sâindâ dâtnâŋgoip, “Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ lolotŋâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ, mâiktârâ ŋâi, mundo keetŋâ yatâ zemziŋgi bakŋâ ândiren zi dukunetâ âbâŋgum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi.
21 Wâke zo yatâ, zo wan wanŋâ buŋâ, nalem birâm ninâu sot ândimŋâ âlip moliziŋgâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzâŋgoip.
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

22 Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “A bonŋâ, nâ a bitziŋan zâibat.
23 Zaria none momŋâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpŋâ nen den zo nâŋgindâ makŋâ oip.

Peteroŋâ iŋan lâuŋan gâbâ kât meip.

24 Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziŋâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziŋandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buŋâ?”
25 Sâne Peteroŋâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmŋâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikŋak mâsikâm sâip, “Simoŋ, gâ dap nâŋgat? Hângât a kutâ, zen waniŋ zeŋgâren kât mime? Narâpziŋâ zeŋgâren mo a nâmbutŋâ zeŋgâren?”
26 Mâsiki a nâmbutŋâ zeŋgâren mime sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziŋ, zen yen ândibi. Niiŋâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien.
27 Oi niiŋaŋgât nâŋgâne bâliŋ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâuŋâ kwâsatŋâ kât ŋâi muyagiban. Zo niikŋâ siŋgi kom ziŋgâban.”

18

Katep zeŋgât holi yatâ ândibi.
(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

1 Narâk zoren arâpŋâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topŋan, zo ŋâiŋâ patâ op ândibap?”
2 Yatâ sâindâ Yesuŋâ katep mâik ŋâi sâi gâi osetniŋan pam itâ sâm dâtnâŋgoip,
3 “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen umziŋ diim gem katep zeŋgât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi.
4 Ŋâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap.
5 Oi ŋâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okŋaŋgâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliŋaŋgât den.
(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

6 “Ŋâi zâk katep gakârâpnâ zeŋgâren gâbâ kânoktâ sâi bâliŋ upap, zâk mârumŋan kât patâ ŋâi gânduŋan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlaŋ opap.
7 Yei, bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ, zo yâmbâtŋâ. Bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a ŋâi bâliŋaŋgât nep tuubap, Yei, Anutuŋâ dap dap okŋaŋgâbap?
8 Zorat bikandâ mo kiŋgandâ bâliŋ upâ sâi mânâŋgât pâmban. Ândiândi kâtikŋan zâibâ sâm zâibam kwakŋâ birâm ândiban. Kiŋgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikŋan geibatkât yatâ upan.

9 Mo siŋgandâ bâliŋâ ŋâi ek nâŋgâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikŋan âiban, zorat op siŋgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân geibatkât yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zeŋgât den.
(Lu 15:3-7)

10 “Umziŋ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zeŋgât nâŋgâne giginâ mân upap. Nâ zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Sumbemân katep zeŋgât galem a ândie. Zen sumbem Ibânaŋgât mâteŋan ândime.

11 A bonŋâ, nâ a ambân tâmbetagoagoŋan gâbâ kubikziŋgâbam gem gâwan.

12 Zen dap dap nâŋge? A ŋâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zeŋgât osetziŋan gâbâ kânok buŋ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamŋâ kânok barin buŋ upap, zo âi kârum muyagibap?

13 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zâk âi kârumŋâ muyagemŋâ 99 zeŋgât buŋâ, buŋ upap, zorat op umâlep patâ nâŋgâbap.

14 Zo yatâ zeŋgâren gâbâ katep ŋâi tâmbetagoi sumbem Ibâziŋandâ nâŋgi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.
(Lu 17:3)

15 “Bukugâ ŋâiŋâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkŋâ diŋgâ nâŋgi âlip oi buku upabot.

16 Ka diŋgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziŋ kubikne âlip upap.

17 Oi a zorâŋâ dinziŋâ zo biri Kembugât a kâmut zeŋgât bitziŋan pane dinziŋâ kwâki nâŋgâŋaŋgâne a um kâtik mo orot mâme bâliŋ a yatâ upap.

18 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonŋâ upap. Mo zen hânân olaŋolaŋ nep tuune sumbemân yatik bonŋâ upap.

19 Oi dum dâzâŋgua nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziŋ umziŋ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziŋandâ muyagem ziŋgâbap.

20 A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziŋan tâpat.”

Kore a bâliŋaŋgât den.
(Lu 17:4)

21 Yesuŋâ den yatâ sâi Peteroŋâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ ŋâiŋâ bâliŋ otnigi tosaŋâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?”

22 Sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buŋâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buŋâ, walâm doŋbep patâ oi birâban.

23 Zorat siŋgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ ŋâiŋâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpŋâ tosaŋâ namuŋ pindâbigât sâi gawe.

24 Oi ŋâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ ŋâi zeip. Kât 10 tausen yatâ.

25 Oi a zo kât buŋ oi a kutâ zâk a zo zikŋâ sot ambin murarâpŋâ sot kut ŋâi ŋâi a ziŋ sâŋgân mine zâkkât upapkât sâip.

26 A kutâŋâ yatâ sâi kore aŋâ um topŋan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’

27 Yatâ sâi a kutâŋâ umŋâ nâŋgâm tosaŋâ birip.

28 Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuŋâ ŋâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik ŋâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gândunan gâsum kârâpŋoot sâip, ‘Tosa zo kek melâŋ ni.’

29 Oi a zo bukuŋaŋgât um topŋan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’

30 Yatâ sâi diŋâ mân nâŋgâm itâ sâm bukuŋâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm naŋgâna âki birâgibat.’

31 Oi kore a bukurâpŋâ, zen zo ekŋâ umziŋ bâliŋ oi âi a kutâziŋâ siŋgi dukuwe.

32 Oi a kutâ, zâkŋâ nâŋgâm kore
a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a
bâliŋ kâtik kâtikŋâ, gâ.
33 Nâ gâgât umnâ nâŋgâm tosagâ
biran. Oi nâŋâ tosagâ biran, zo yatik
bukuganŋgât tosaŋâ birâbat?’
34 Yatâ sâmŋâ kuk op kâwali a
bitziŋan pam sâip, ‘Tâk namin pane
ândim zâim nâgât tosa patâ, zo
kwâkâm naŋgi birâne gibap.’
35 Zen zo yatik um bâbâlaŋâk a
bukuziŋâ, zâkkât tosa mân birâne
sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtŋâ
otziŋgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

1 Yesu zâk den top top zo sâm
naŋgâm Galilaia hân birâm Yudaia
hân Yodaŋ too nâmbutken arip.
2 Ari a ambân kâmut patâ molim
âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek
a kubikziŋgip.
3 Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga
itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den
kâtik, zo dap ziap? A ŋâi, zâk am-
binŋâ wan mo wangât op biri dâp
upap?”
4 Mâsikâne sâip, “Kembugât ek-
abân den ziap, zo sâlâpkume mo
buŋâ? Zâkŋâ mârumŋan a sot ambân
muyagezikip.
5 Muyagezikâmŋâ itâ sâip, ‘Zorat
ko a ŋâiŋâ ibâ mam birâzikâm am-
binŋaŋgâren pâlâtâŋ oi zet um sâk
kânok op ândibabot.’
6 Oi zet zagât buŋâ, kânok op
ândibabot. Zorat sa nâŋgânek.
Anutuŋâ mâpotzikipkât a zen mân
kâsâpzâkobi.”
7 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen itâ sâwe,
“Mose zâk den itâ sâip, ‘A ŋâi ambân
birâbam ekap kulemgum pindâm
birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Mose zâk um kâtikziŋaŋgât op yatâ
sâip. Mârum topkwâkkwatŋan yatâ
mân zeip.
9 Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A
ŋâi, zâk ambân birâm ŋâi mimbap,
zâk târotârozik mânâŋgât tosa patâ
mimbap. Ka mârum ambânŋâ a ŋâi
sot ândeip oi ko tosa zo agât mân
upap.”
10 Yatâ sâi arâpŋâ nen dukum
sâwen, “Ap ambin, zekât topzikŋâ
yatâ oi aŋâ ambân mân mem yen
ândibâ sâm âlip ândibap.”
11 Sâindâ ko Yesuŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Den zi a aksik zeŋgât
buŋâ. Zorat imbaŋâ zemziŋgap, zen
mem umziŋan gibi.
12 A nâmbutŋâ, zen mam kâmbo
kâligen gâbâ ambân buŋâ ândibigât
gukupitŋik âsagiwe. A nâmbutŋâ,
zen aŋâ katep mân mimbigât
otziŋgâwe. Oi a nâmbutŋâ, zen siŋgi
âlip nepkât op ambân mân mime.
Ŋâi zâk zorat imbaŋâ zemŋâŋgap oi
den zi nâŋgâm umŋan gibap.”

Yesuŋâ bikŋandâ katep kâukziŋan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

13 Oi a ambân zen murarâpziŋ
Yesugâren diiziŋgâm âim Yesuŋâ
bikŋandâ kâukziŋan gâsum ninâu
sâbapkât dukuwe. Oi arâpŋâ nen
keŋgât minziŋgâwen.
14 Yatâ oindâ Yesuŋâ itâ sâip,
“Birânetâ katep zen nâgâren ganek.
Mân pâke panek.
15 Katep yatâ zo, zen sumbemgât
siŋgi sâsâŋ.” Yatâ sâmŋâ bikŋandâ
kâukziŋan pamŋâ hân zo birâm ŋâin
arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

16 Oi a ŋâiŋâ Yesugâren gam
mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipŋâ
tuumŋâ ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi
upat?”
17 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
wangât nâgâren gam âlip orotŋaŋgât
mâsikânigat? Âlipŋâ mariŋâ Anutu
kânok. Gâ ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi
upâ sâm Kembugât gurumin den zo
lum ândiban.”
18 Sâi a zorâŋâ wan gurumin
dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuŋâ

itâ sâip, “Gâ kâmbamŋâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbu mân upan.
19 Gâ bukugaŋgât sarân sâsâŋ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikaŋgât otgimap, zo yatik a torenŋâ zeŋgât otgibap.”
20 Sâi a sigan zorâŋâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ŋâi dap dap târokwap upat?”
21 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buŋ upap sâm kut ŋâi ŋâi tatgigap, zo pam kât memŋâ a kanpitâ ziŋgâban. Ziŋgâmŋâ ga moliniban. Gâ yatâ opŋâ sumbemân sikumgoot upan.”
22 Yatâ sâi a zo nâŋgâm umŋandâ bâliŋ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.
23 Ari Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A sikum patâŋootŋâ sumbem kamânân baginam kwakpi.
24 Nâ zorarâk dâzâŋgobâ. Bâu patâ kameleŋâ kuup mâtâpŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ yatâ. Ka a kât sikum patâŋâ sumbem kamânân bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋâ.”
25 Arâpŋâ nen den zo nâŋgâmŋâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ sumbemân baginat?”
26 Sâindâ Yesuŋâ niŋgitŋâ sâip, “Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpŋâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ŋâi ŋâi birâm hâuŋâ minat.

27 Yatâ sâm dâtnâŋgoi Peteroŋâ itâ sâm mâsikip, “Nâŋgat. Nen kut ŋâi ŋâiniŋâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuŋâ wan muyageniŋgâbap?”
28 Yatâ sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkŋan a bonŋâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapŋâ Isirae a kâmut kiin zagât, zeŋgât den sâm kwâkâbi.
29 Oi ŋâi zâk nâgât opŋâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuŋâ doŋbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap.
30 Oi a kândom, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ bet upi. A bet, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ kândom upi.”

20

Waiŋ nep tuutuuŋ a, zeŋgât den siŋgi.

1 “Sumbemgât mâtâp, zorat siŋgi, zo waiŋ nep mariŋâ ŋâiŋâ nep a gâsuziŋgâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ haŋsâi nep mariŋâ zâk nep a muyageziŋgâbat sâm arip.
2 Oi a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nâŋgâne dâp oi nepŋan sâŋgonzâŋgoi âiwe.
3 Mirâsiŋ takâm tânâmŋan zari dum âi a nâmbutŋâ kamân sombemân muyageziŋgip.
4 Ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Waiŋ nep ziap. Âi tuune sâŋgânŋâ ziŋgâbat.’ Yatâ sâi nâŋgâm waiŋ nepŋan âiwe.
5 Oi mirâ bâkŋan opŋâ, mirâ torengen oi âim dum gâsuziŋgip.
6 Oi ŋâtiksâisâi dum âim a nâmbutŋâ muyageziŋgâm itâ sâm mâsikâziŋgip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ŋâtiksâbam uap?’
7 Mâsikâziŋgi zen itâ sâwe, ‘Nen nep ŋâi mân sâm niŋge.’ Sâne dâzâŋgom sâŋgonzâŋgom sâip, ‘Waiŋ nepŋâ ziap. Zo âi tuunek.’
8 Nep mariŋandâ yatâ oi ŋâtiksâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diiziŋgâna gane kât ziŋgâban. Oi bet ge, zeŋgâren topkwap ziŋgâm âim ziŋgâm naŋgâban.’
9 Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut ziŋgâm naŋgip.
10 Ziŋgi kândom gawe, zo ekŋâ sâŋgân mem zâi pam niŋgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk ziŋgip.
11 Kât yatâ memŋâ nep mariŋâ den bâliŋ dukum kuk okŋaŋgâwe.

12 Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep
bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ
nebân sâknam patâ nâŋgâm kirindâ
ŋâtiksap. Oi wangât bet a zeŋgât dâp
yatik niŋgat?’
13 Yatâ sâne nep mariŋandâ
zeŋgâren gâbâ ŋâi itâ dukuip, ‘Buku,
nâ mân mem bâliŋ otgigan. Kât
bâtnâmbut sa nâŋgâna âlip uap, zo
ka.
14 Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge,
zen sot kât dâbâk ziŋgâbatkât nâŋga
âlip uap.
15 Ninâ kut ŋâi ŋâi, zorâŋ yatâ upâ
sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorat
umgâ bâliap?’
16 Zo yatik a betŋâ kândom upi. A
kândomŋâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzâŋgoip.
(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

17 Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân
zâibam arâpŋâ kiin zagât diiniŋgi
niiŋik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm
dâtnâŋgoip,
18 “Zen den nâŋgânek. Nen
Yerusalem kamânân zâinamen.
Zoren a bonŋâ, nâ tirik namâ galem
a sot Kembugât gurumin den zorat
galem a, zeŋgât bitziŋan zariandâ
mumbatkât sâbi.
19 Zen um kâtik zeŋgât bitziŋan
nâbane ziŋâ nom sinnan gemŋâ poru
nagân none mumbat. Mom sirâm
karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)

20 Narâk zoren Zebedaio am-
binŋandâ nanzatŋâ diizikâm Yesugât
um topŋan âi simin liim pindiŋsâm
dukuip.
21 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Gâ
wangât otgigap?” Sâi ambân zorâŋâ
sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nan-
zatnâ, zikŋâ gâgât âsangâ toren
toren tâpabot.”
22 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zen
den topŋâ mân nâŋgâm itâ se. Nâ
too kâlakŋâ nimbat, zo zet âlip nim-
babot?” Sâi zikŋâ itâ sâwet, “Net âlip
nindat.”
23 Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakŋâ
nimbat, zo âlip nimbabot. Ka
âsannan tâtatŋâ, zorat den nâgâren
mân ziap. Ibânandâ sâm ziŋgip, a
zorâŋâ tâtat zoren tapi.”
24 Oi arâp bâzagât, nen den zo
nâŋgâm kuk otzikâwen.
25 Oi Yesuŋâ sâi gâindâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Hân a kutâ, zen kembu
otziŋgâm kore aziŋ gâsuziŋgâme. Oi
a zâizâiŋ, zen a giziŋ walâziŋgâm a
kutâ upme. Zo nâŋgâme.
26 Zen ko yatâ mân upi. Zeŋgâren
gâbâ a ŋâiŋâ a kutâ upâ sâm a giziŋâ
yatâ op ândibap.
27 Ŋâi zâk a sâtŋâ upâ sâm kore
otziŋgâm ândibap.
28 A bonŋâ, nâ zo yatik ziŋâ kore
otnibigât buŋâ. Ninak a doŋbep
zeŋgât kore opŋâ suupziŋ mim-
batkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinzikŋâ ku-bikzikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

29 Yesu sot arâpŋâ, nen Yeriko
kamân birâm arindâ a doŋbepŋâ
molineŋgâm âiwe.
30 Oi a zagât sinzikŋâ bâpsâsâŋ
mâtâbân tapŋâ Yesu gam ariap sâne
nâŋgâm den kâtikŋâ den sâm sâwet,
“Kembu, gâ Dawidigât kiunŋâ,
nekât umgâ bâliŋ oik.”
31 Den doŋbep sâitâ a ziŋâ kw-
erâzikŋâ sâwe. Hiriŋsâm tâpabotkât
sâwe. Oi zet nâŋgâm tâtâlim sâwet,
“Kembu, Dawidigât kiunŋâ, nekât
umgâ bâliŋ oik.”
32 Yesu zâk mâtâbân kin sâi
gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât
sabot?”
33 Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikŋâ
mânâŋgâtna iktâ.”
34 Sâitâ Yesuŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ
sinzikŋan weegi zet sinzikŋâ igâwet.
Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk doŋgi kwâkŋan tap Yerusalem kamânân zarip.
(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

1 Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakŋâ topŋan tâip, zoren takâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ neŋgâren gâbâ a zagât sâŋgonzâkoip.
2 Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimŋâ doŋgi mamŋâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitŋâ olaŋ di-izikâm gâbabot.
3 Zet yatâ oitâ ŋâiŋâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuniŋaŋgâren nep ŋâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

4 Zo yen buŋâ. Propete ŋâiŋâ den sâip, zo bonŋâ oip. Zâk den itâ sâip,

5 “Zen Yerusalem kamân, Sioŋ
mâirâp dâzâŋgonek, ‘Iknek. A
kutâziŋâ giginâ op zeŋgâren
gaap. Zâk doŋgi sigan
kwâkŋan tap gaap. Sikum
lamap, zorat kwâkŋan tâi
gabot.’ ”

6-7 Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimŋâ doŋgi mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniŋ kwâkŋan pâindâ Yesuŋâ zâi tâip.
8 Oi a kâmut patâ, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ hâmbâziŋ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutŋandâ gâlaŋgât sot lâkom ilumŋâ mânâŋgât pam diim âiwe.
9 Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkŋaŋgâm itâ sâm pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunŋâ gam niŋgap.
Kembugât sâtkât gaatkât sâm
âlip kwatginâ. Oe, sumbem
mâriŋâ.”

10 Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziŋâ umziŋâ zari sâwe, “A zi ŋâiŋâ gâi ue?”
11 Sâne a ambân kâmut gâwe, zorâŋ itâ sâm dâzâŋgowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokŋâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

12 Yesuŋâ tirik namin zari kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op ziwe, zo moliziŋgi âiwe. A nâmbutŋâ, zen Roma zeŋgât kât sot Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap aŋgâgwaŋgâ op kirâwe. Kât tâtatŋâ sot kembâ mâirap zeŋgât tâtat, zo kom kâbakŋem dâzâŋgom sâip,
13 “Kembugât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’
Zen ko utnetâ kâmbu a zeŋgât kât ki silep yatâ uap.”
14 Oi zoren ândei a sinziŋ bâpsâsâŋ sot kinziŋ bâliŋâ, zen zâkkâren âine kubikziŋgip.
15 Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikŋâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunŋâ, gâ gam niŋgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.
16 Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nâŋgat?” Sâne sâip, “Ee, nâŋgan. Oi Kembugât ekabân den ŋâi ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ? Den zo itâ,
‘Katep sot namân gokŋâ, zeŋgât
um mem bâbâlâŋ kwatna
lâuziŋan gâbâ gâgât sâtâre
muyagiap.’ ”
17 Yatâ dâzâŋgom birâziŋgâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari ŋâtiksâi zeip.

Yesuŋâ wakum nak dukui moip.
(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Haŋgârâk Yesuŋâ kamân patin puriksâm tepŋaŋgât oip.
19 Oi mâtâbân âim wakum nak ŋâi ekŋâ topŋan âi keetŋâ kârui buŋ oi ilumŋik kiri egip. Ekŋâ nak itâ sâm dukuip, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumŋâ mom hâlâlâŋsâm kirip.
20 Oi arâpŋâ nen zo ekŋâ im-baŋâniŋ buŋ oi sâlâpniŋan zim

kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opŋâ kek hâlâlâŋsap?”
21 Yatâ sâindâ Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen um zagât mân opŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ bonŋâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buŋâ. Zen bakŋâ ândi dukubi, ‘Bakŋâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziŋâ lubap.
22 Oi nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonŋoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziŋgâbap.”

Yesu sot a kâukŋâ mâsikâyaŋgâwe. (Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

23 Oi Yesuŋâ âimŋâ tirik namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut ŋâi ŋâi opmat, zo ŋâigât sâtkât opmat? Ŋâiŋâ dâgogi opmat?”
24 Sâne Yesuŋâ itâ mâburem dâzâŋgom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziŋga dâtnone nâŋgoot yatik ŋâigât sâtkât kut ŋâi ŋâi opman, zorat dâzâŋgobat.
25 Yohane too saŋgon nep tuugip, zo ŋâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziŋgi zen ziŋik den dap sânâ sâm um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diŋâ mân luwe?’ ”
26 Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zeŋgât keŋgât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat.
27 Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nâŋgen.” Sâne Yesuŋâ itâ mâburem dâzâŋgom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nâŋgoot ŋâigât sâtkât opman, zo dâzâŋgobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nâŋgoot mân dâzâŋgobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

28 “Den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. A ŋâigât nanzatŋâ zagât ândiwet. Oi ibâŋandâ nannâ ŋâi itâ sâm dukuip, ‘Nannâ, gâ irak âi waiŋ nep tuuban.’
29 Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmŋâ âi gulip op ândeip.
30 Oi ibâŋandâ nanŋâ ŋâi yatik dukum sâŋgonguip. Sâi, ŋâiŋâ âi tuubap, yatâ sâmŋâ bet umŋâ nâŋgâm laŋ âi tuugip.”
31 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “Zen sânek. Ŋâi katepŋâ ibâŋaŋgât den lugip?” Sâi ziŋâ dukum sâwe, “Den bet dukuip, zorâŋâ.” Yatâ sâne Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kât miniŋ a sot laŋ mâme ambân, zen Anutugât um topŋan bagine zen ko kândâtŋâ upi.
32 Yohane takâmŋâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpzâŋgoi zen birâŋaŋgâne bâliŋ mâme a sot laŋ mâme ambân, zen zâkkât den nâŋgâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziŋgitŋâ umziŋ mân âbureip.”

Waiŋ nep galem a bâliŋâ, zeŋgât den. (Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

33 “Nâ den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. A kutâ ŋâiŋâ hân ŋâin waiŋ nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumŋâ tâk keetŋâ mândâlibapkât âman patâ tuum galem a zeŋgât mirâ tuugip. Tuum naŋgâm galem a bitziŋan pam hân ŋâin âi ândeip.
34 Zoren ândei bonŋâ miniŋ narâk oi kore arâpŋâ bonŋâ nâmbutŋâ mimbigât sâŋgonzâŋgoi galem a zeŋgâren gawe.
35 Gane galem a ziŋâ a zo gâsuziŋgâm ŋâi kom kâbakŋiwe. Oi ŋâi gâsum kune moip. Oi ŋâi kâtŋâ kuwe.
36 Yatâ utne nep mariŋandâ nâŋgâm a doŋbep sâŋgonzâŋgoi âine yatik otziŋgâwe.
37 Oi bet zikŋâ nanŋâ, zo itâ sâm sâŋgongoip, ‘Nannâ ari ekŋâ hurat kwâkŋaŋgâbi.’
38 Oi galem a, zen nanŋâ zo ekŋâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâkŋâ gâtâm nep zi mariŋâ upap, zorat nen komŋâ nep zi mâriŋâ oindâ neŋgât upap.’
39 Yatâ sâmŋâ nebân gâbâ kom geim kune moip.

40 Nep mariŋandâ gamŋâ galem a
dap otziŋgâbap?”
41 Yesuŋâ yatâ sâi a ziŋâ itâ
dukuwe, “Kut ŋâi ŋâi sumunŋâ
okŋaŋgâwegât zâkoot yatik otziŋgâbap.
Oi nepŋan galem a âlipŋâ zâmbari
zen narâk dâp nalem bonŋâ pindâm
ândibi.”
42 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ târokwap
dâzâŋgoip, “Kembugât ekabân den
itâ ziap, zo sâlâpkum nâŋgâme?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi
ekŋâ âkon op birâwe. Kem-
buŋâ kunkun zo mem namin
kwânâŋgi kinzap. Kembuŋâ
sâi yatâ âsageip. Niŋâ egindâ
mârâtŋâ ŋâi uap.’
43 Nâ zorat dâzâŋgua nâŋgânek.
Anutu um topŋan ândiândiŋâ, zo
zen betziŋan mem a kâmut uŋakŋâ
ziŋgâbap. Oi ziŋâ bonŋâ muyagibi.
44 (‘A ŋâi zâk kunkun zorâŋ kom
sâkŋâ tâmbetkubap. Oi kunkun
zorâŋâ a ŋâi kwâkŋan kumbap, zo ko
kom kwândâlibap.’ ”)
45 Den sumbuŋâ yatâ sâi tirik
namâ galem a sot Parisaio a, zen
nâŋgâm sâwe, “Zo neŋgât op sap.”
46 Yatâ nâŋgâm gâsum kunat sâm
nâŋgâm, a zen Yesugât Propete
sâmarâwe, zo nâŋgâm keŋgât op
birâwe.

22

A hâmbâŋâ buŋâ, zâkkât siŋgi. (Lu 14:16-24)

1 Yesu zâk den sumbuŋâ ŋâi
târokwap itâ sâip,
2 “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo itâ. A
kutâ ŋâiŋâ sii nalem oip, zoren
dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanŋâ
ambân pindâbam sii nalem mei gâip.
3 Yatâ opŋâ kore arâpŋâ
sâŋgonzâŋgoi zen zop kânŋan
sâsâŋâ, zo diiziŋgânam âiwe.
4 Âi sâne mân nâŋgâne kore a
dum sâŋgonzâŋgom sâip, ‘Zen âimŋâ
a zop sâsâŋâ, zo dâzâŋgonek, “Zen
nâŋgânek. Patâniŋâ itâ sap, ‘Nâ
sii nalem mia gaap sot bâu makau
sa gaam ue. Oi kut ŋâi ŋâi mem
târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a
ambân mâpotzikâm nem sâtâre ut-
nat.’ ” ’
5 A zen âim yatâ dâzâŋgone den zo
nâŋgâne yenŋâ oi a ŋâi zâk nepŋan
arip. Ŋâi zâk hibukŋan arip.
6 A nâmbutŋandâ ko kore a kâsa
otziŋgâm zâŋgone muwe.
7 Yatâ utne a kutâŋâ nâŋgi bâlei
kuk yâmbâtŋâ op kâwali a gakâŋâ sâi
âimŋâ a zâŋgomŋâ kamânziŋâ kârâp
une seip.
8 Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm
dâzâŋgoip, ‘Sii nalem zo mârum ku-
biksen. Oi a zeŋgât zop sâsâŋ, zo
âkonziŋgi bire.
9 Zorat zen mâtâp kâukŋan âim a
muyageziŋgâm zen aksik diiziŋgâm
gabi.’
10 Sâi arâpŋâ zen mâtâp kâukŋan
âi tap a âlipŋâ sot a bâliŋâ, zo aksik
diiziŋgâne gam mirâ piksâm tarâwe.
11 Tatnetâ a kutâŋâ ziŋgitpam
zâimŋâ a ŋâi kendongât hâmbâ
âlipŋâ mân pam tâi egip.
12 Ekŋâ itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ
dap op hâmbâ buŋ ga taat?’ Sâi a zo
suluk mem tâip.
13 Oi a kutâŋâ arâpŋâ dâzâŋgom
sâip, Zen kiŋ bikŋâ saam âkŋan
ŋâtâtigân kâbakŋine giarik. Zoren
gemŋâ umbâlâ op isem zimbap.’
14 Kembuŋâ a ambân zop
dâzâŋgomap, zo doŋbep. Ka mem
sâlâpzâŋgomap, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topŋâ mâsikâwe. (Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

15 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi Pari-
saio a, zen denŋâ dap sâm saanat sâm
den sâm kubigâwe.
16 Yatâ opŋâ arâpziŋâ sot
Herodegât a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgone
zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ,
nen gâgât topkâ nâŋgâmen. Den
sarâ mân sâm, den bonŋik sâmat.
Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiŋ
giginŋ pisuk târârak dâtnâŋgomat.
A patâ mân walâziŋgâm den mân
sâmat.

17 Zorat mâsikâgindâ dâtnâŋgo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotŋâ mo mân orotŋâ?”
18 Yatâ sâne Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denŋâ saanige?
19 Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât ŋâi mem tirâpkuwe.
20 Yesuŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Zo ŋâigât holi tobat sot kutŋâ ziap?”
21 Sâi ziŋâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât siŋgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siŋgi, zo Anutu pindâbi.”
22 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen nâŋgâne imbaŋâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

23 Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momŋâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe,
24 “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemgoip, ‘A ŋâiŋâ ambân mem kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zo mimbap. Oi âtâŋaŋgât siŋgi katep muyagibap.’
25 Oi neŋgâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋ kunŋâ ambân memŋâ kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip.
26 Zâk yatigâk kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip. Yatâ opŋâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom naŋgâwe.
27 Bet ambân malâziŋâ, zo moip.
28 Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuŋan gâbâ zaatzaat narâkŋan ambân zo ŋâigât upap?”
29 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbaŋâ kârum den sâm gulipkume.
30 Zaatzaat narâkŋan a ambân, zen mân miaŋgâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi.
31 Oi zen zaatzaatŋaŋgât sâme, zorat dâzâŋgobâ. Anutuŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, zo zen sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den zo itâ,
32 ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zeŋgât Anutu.’ Nâ zorât sa nâŋgânek. Zâk mom buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ. Gwâlâ ândie, zeŋgât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buŋ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.”
33 Yesuŋâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen siŋgi âlip sâip, zorat nâŋgâne imbaŋâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

34 Yesugât denŋâ Sadukaio a walâziŋgip, zo Parisaio a zen nâŋgâmŋâ mindue.
35 Zeŋgâren gâbâ bukuziŋâ ŋâi Kembugât gurumin den nâŋgânâŋgâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmŋâ sâip,
36 “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorâŋ kâukŋâ patâ uap?”
37 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “ ‘Gâ um dâpkâ sot nâŋgânâŋgâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’
38 Gurumin den zorâŋ patâ uap.
39 Oi torenŋâ ŋâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikâŋgât otgimap, zo yatik a toren zeŋgât otgibap.’
40 Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zeŋgât den topŋâ uabot.”

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

41 Parisaio a, zen mindum tatne Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip,
42 “Zen Kristogât dap dap nâŋgâme? Zâk ŋâigât kiun?” Sâi ziŋâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunŋâ.”
43 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dap op Kaapumŋâ Dawidi nâŋgânâŋgâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip?
44 Zo itâ sâip,
‘Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’

45 Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâŋ dap op kiunŋâ uap?”
46 Yatâ sâm mâsikâziŋgi den hâuŋâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam keŋgât op birâwe.

23

Den siŋgi âlip lum sâk mâme mân upi.
(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

1 Narâk zoren Yesuŋâ arâpŋâ sot a nâmbutŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip.
2 “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkŋan tapme.
3 Zorat den dâzâŋgome, zo lum ândibi. Ka zeŋgât ândiândiziŋan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat.
4 Zen kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ, zo saam a ambân kwâkziŋan pam ziiŋâ bet bâsaŋ ândime.
5 Kut ŋâi ŋâi upme, zo aŋâ ziŋgit nâŋgâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziŋan sot bâranziŋan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziŋan neule top topŋâ mem ândime.
6 Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâme.
7 Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtniŋgâbigât ândime. Oi kutniŋâ patâ nâŋgonsâbigât kindap kwap ândime.
8 Zeŋgât ko a ambân ziŋâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziŋâ, zâk kânok. Zen patâ buŋâ. Zen aksik ombeŋan.
9 Oi hânân zi a ŋâigât Ibâniŋâ mân sâbi. Ibâziŋâ sumbemân ândiap, zâk kânok.
10 Oi zen a ŋâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziŋâ Kristo, nâ kânok.
11 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi patâ upapŋâ, zâk a nâmbutŋâ zeŋgât kore op ândibap.
12 Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zari diim gibap. Ka ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuŋâ Parisaio a girem den sâm dâzâŋgoip.
(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp laŋ dooŋgume. Ziiŋâ mân zâim zâk ziŋâ baginâ sâne keŋgât minziŋgâme.
14 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zeŋgâren ninâu kârep sâm mirâ motziŋâ laŋ mime. Zorat Anutuŋâ hâuŋâ yâmbâtŋâ otziŋgâbap.
15 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zeŋgât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâŋ zeŋgâren târokwap ândim simgât siŋgi upap. A zorat bâliŋandâ wâlâziŋgâbap.
16 Yei, a sâtŋâ sinziŋ bâpsâsâŋ. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabâŋâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorâŋ kâtigem bon upap.’
17 Zen a sinziŋ bâpâsâŋ sot nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neuleŋâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâŋâ bonŋâ uap? Namâ mo neuleŋâ?
18 Oi ŋâi itâ sâme, ‘Kembugât siŋgi nalem pâpanŋâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabâŋâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo bonŋâ.’
19 A sinziŋ ŋâtâtik, zen. Nalem pâpanŋâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkŋan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâŋâ bonŋâ uap? Nalem pâpanŋâ mo nalemŋâ?
20 Zorat ŋâi zâk nalem pâpanŋan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanŋâ sot kut ŋâi ŋâi kwâkŋan taap, zo ârândâŋ dâbâk upabot.

21 Oi ŋâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikŋâ sot umŋan ândiap, zet ârândâŋ dâbâk upabot.
22 Ŋâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtatŋâ sot tâtat zorat mariŋoot dâbâk upabot.
23 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen daŋgât sot kâŋgan sot zomap, kut ŋâi ŋâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siŋgi sâm pame. Oi zorat toren bonŋâ, gurumin den luluŋ sot a buku otziŋgâziŋgâŋ sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot târârak ândiândiŋ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap.
24 A sâtŋâ sinziŋâ ŋâtâtik sâsâŋâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut ŋâi ŋâi patâ, zo mân ikme.
25 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkŋik too saŋgon kubik tuume. Oi umŋan ko kâmbu sot sâkziŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ, zo piksâm ziap.
26 O Parisaio a, zen sinziŋ ŋâtâtik. Hâkop umŋan bâliŋâ ziap, zo saŋgonne âlip oi sâkŋan âlip upap.
27 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumuŋâ zeŋgât kwagân ziap yatâ. Kwakŋâ zo kwâkŋan kâsâget pane neuleŋoot zemap. Umŋan ko a siŋit sot guk maŋguleŋ ziap.
28 Zen yatik sâkziŋandâ a mâteziŋan târârak ândime. Umziŋan ko sarâ sot gurumin den kukuŋâ piksâm ziap.
29 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakŋâ zeŋgât kwagân neule pam ândime.
30 Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniŋâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziŋan mem Propete mân zâŋgobem.’
31 Zen yatâ sâm Propete zâŋgowe, zeŋgât kiun ândime. Zeŋgât topziŋâ sâm muyagime.
32 Sâkurâpziŋ zen tosa kwâkŋan kwâkŋan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziŋ dâbâk upap.
33 Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuŋâ kârâbân geigeiŋ narâk oi waniŋ âi tik pambi?
34 Zorat sa nâŋgânek. Nâ ninak zeŋgâren Propete sot nâŋgânâŋgâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgua zeŋgâren gane nâmbutŋâ zen zâŋgom sâknam ziŋgâbi. Oi nâmbutŋâ poru nagân zâŋgobi. Oi nâmbutŋâ mâpâmâpâse namâziŋan lapitziŋgâne kamân ŋâin ŋâin âine moliziŋgâm âim zâŋgobi.
35 Yatâ utnetâ a târârak gilâmziŋ hânân geip, zorat hâuŋâ zeŋgâren muyageziŋgâbap. Mârumŋan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanŋâ Sakaria, zâk tirik namin komŋâ kâmbam zo kune âkip.
36 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziiŋâ hâuŋâ mimbi.”

Yesuŋâ Yerusalem zeŋgât umŋâ nâŋgip.
(Lu 13:34-35)

37 “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamŋâ zâŋgome? A sâŋgonzâŋgua zeŋgâren âine kâtŋâ zâŋgone mume. Kurukŋâ gwamarâpŋâ gâbârezinŋgâm lâmbamzâŋgomap, zo yatik nâŋâ umnâ topŋan a ambân minduziŋgâbat sa kwâkâme.
38 Dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ birâziŋga mandu yatâ op ândibi.
39 Zen dum zagât mân nek ândimŋâ itâ sâm nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânâ.’ ”

24

Yesu takâbapkât den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

1 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpŋâ nen zâkkâren âimŋâ namâ tuutuuŋâ ek nâŋgâbapkât dukuwen.

2 Oi den itâ mâburem dâtnâŋgoip,
“Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat
nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâsaziŋâ
gam kândaŋne giligâlaksâm buŋ op
naŋgâbap.”
3 Oi Oliwia bâkŋan zâi tâi arâpŋâ
niiŋik um topŋan âimŋâ mâsikâm
sâwen, “Sat, zo wan narâkŋan
âsagibap? Oi gikâ gâban narâkŋâ sot
hân âkâbapkât narâkŋâ oi wan wesâk
ŋâi âsagibap?”
4 Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Um gulip kwatziŋgâbegât
gasâziŋ kârâm ândibi.
5 A doŋbepŋâ gam itâ sabi, ‘Nâ
Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât
sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâmŋâ a ambân
doŋbep patâ um gulip kwatziŋgâbi.
6 Zen kâmbam goorân mo kârebân
âsagei nâŋgâmŋâ mân keŋgât upi.
Kâmbam zo yatâ muyagibapkât
sâsâŋ. Oi yatâ muyagem zei narâk
kek mân âkâbap.
7 Hânŋâ hânŋâ a kâmut mâik sot
patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi
hânŋâ hânŋâ pu patâ sot wâriŋ mem
zimbap.
8 Kut ŋâi ŋâi zo sâknam patâ zo-
rat topkwâkwatŋâ. Zo yatâ nâŋgâm
ândibi.”

Kâsa otziŋgâbi, zorât den.

9 “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm
zâŋgone mumbi. Zen nagât opŋâ
hânŋâ hânŋâ a, zen um kâlak
otziŋgâbi.
10 Kut ŋâi ŋâi yatâ zo âsagei
a doŋbepŋâ siŋgi âlip birâm kâsa
oraŋgâbi.
11 Oi propete a sarâŋâ asâgemŋâ a
doŋbep um gulip kwatziŋgâbi.
12 Gurumin den kukuŋâ, zorâŋ laŋ
kâri a doŋbepŋâ buku orotŋâ, zo
birâbi.
13 Ŋâi zâk den siŋgi âlip mem
kâtigem ândei narâkŋâ âki sumbem
kamânân bagibap.
14 Oi Anutu um topŋan ândiândigât
siŋgi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânŋâ
hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei
hângât narâkŋâ âkâbap.”

Kut ŋâi sumunŋâ muyagibap.
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

15 “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ
tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap.
(Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.)
Zo yatâ âsagibapkât Propete Danieŋâ
mârum kânŋan sâm kulemguip.
16 Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia
hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan
sârârâk kârâm âibi.
17 Ŋâi zâk mirâ sombemân
ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin
mân zâibap.
18 Oi a ŋâi nebân tâpapŋâ âburem
hâmbâŋâ mimbapkât kamânân mân
gâbap.
19 Yei, ambân kâmborâ sot katep
namân gok, zen dap upi?
20 Zen Kembugâren ninâu sâne
nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo
kendonân mân muyagibap.
21 Narâk zoren sâknam patâ
muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân
muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi
dum mân muyagibap.
22 Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo
mân mânângâri sâi a aksik buŋ upe.
Kâmut gakârâpŋaŋgât opŋâ Kem-
buŋâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarâŋâ muyagibi.

23 “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo
ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi.
24 A sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi.
Propete a sarâŋâ, zen âsâgem kut
ŋâi ŋâi sen mârât tuunetâ a um
gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ
gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip
kwatziŋgânam osibi.
25 Nâ kânŋan dâzâŋguan, zorat ko
muyageziŋgi mân kwakpi.
26 Kristo barâ kâtikŋan âsagei ik-
sen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ
zoren mo zoren âsagiap sâne mân
nâŋgâbi.
27 Hânpânŋâ âsagem hân toren
torenŋan aksik âsagem kwâkâmap,
zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat.
28 Bâu mo zuu kârokŋâ ŋâi zei
zoren nii keŋ, ziŋâ ninam min-
dume.”

Wesâk âsagibap.
(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

29 “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ
sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi
sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm
gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei
olayaŋgâm imbaŋâ buŋâ upap.
30 Narâk zoren a bonŋâ, nâgât
kulem sumbemân âsagei a hânŋâ
hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ,
nâ sumbem unumunum kwâkŋan
kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi.
31 Oi lâmun kwamit patâ âsagei
sumbem a gakânâ sâŋgonzâŋgua hân
toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ
minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.
(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

32 “Dâgap nak ziap, zorat topŋâ
nâŋgâbi. Iinŋâ burutuksâi maa
narâk upâmap sâme.
33 Zen yatigâk kut ŋâi ŋâi zo
âsagei itâ nâŋgâbi. ‘Zâk mâte ot-
niŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kin-
zap.’
34 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A
kâmut zi mân mune kut ŋâi ŋâi
âsagibap.
35 Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka
nâgât den ko mân buŋ upap.
36 Kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat
sirâm narâkŋâ a ŋâiŋâ mân nâŋgap.
Sumbem a, zen mân nâŋge. Oi
nanŋâ, nâ mân nâŋgan. Ibânâ, zâk
zikŋik nâŋgap.
37 Noa ândeip, narâk zoren kut
ŋâi urâwe, zo yatik a bonŋâ, nâgât
takâtakâŋ narâknan yatik upi.
38 Uurupŋâ mân gâi sii nalem nem
ândiwe. A ambân aŋgâgwaŋgâ op
miaŋgâwe. Gulip op ândine Noaŋâ
waŋgâyân zarip
39 Oi zen gulip op ândine too uu-
rupŋâ gwâkâziŋgip. A bonŋâ, nâgât
takâtakâŋ narâknan zo yatâ upi.
40 Narâk zoren a zagât nebân kir-
itâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.
41 Ambân zagât zet nalem sobem
tâitâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.
42 Kembuziŋâ, nâ narâk zoren mo
zoren takâbat, zorat mân nâŋgegât
umziŋandâ galem oraŋgâm ândibi.
43 Zen topŋâ itâ nâŋgânek. Kamân
ŋâigât a, zen kâsa ŋâtik zoren takâbi,
narâk yatâ nâŋgâm um wâgân ândim
kamânziŋ galem upi.
44 Oi a bonŋâ nâgât narâknâ mân
nâŋgâne gâbat, zorat zen um wâgân
ândibi.” Yatâ sâmŋâ zorat den sum-
buŋâ ŋâi itâ sâm dâtnâŋgoip,
45 “A patâ ŋâiŋâ kore a gakârâpŋâ
zeŋgât galem a ŋâi pam itâ sâm
dukubap, ‘Nâ âi ândia galem
otziŋgâm ândim narâkŋan nalem
dâpziŋanâk ziŋgâm ândiban.’ A zo
ândiândiŋâ dap yatâ ândei galem
a nâŋgânâŋgâŋoot sot sât luluŋoot
sâsâŋâ?
46 Galem a, zâk patâŋâ nep diŋ sâm
pindip, zo dâŋâk lum ândei patâŋâ
gâbabân galem a yatâ zorat nâŋgi âlip
upap.
47 A kutâŋâ galem a zo patâ pam
zâkkât kut ŋâi ŋâi aksik galem op
ândibapkât sâbap.
48 Ka a ŋâiŋâ galem a bâliŋ ândim
umŋandâ itâ nâŋgâbap, ‘Patânâ, zâk
kârebân âimŋâ kek mân gâbap.’
49 Yatâ nâŋgâm kore a ambân
zâŋgom mem ŋâi ŋâi otziŋgâm too
tewarân âi laŋ ândim um gulip op
ândibap.
50 Oi a kutâŋâ gâbap, zorât
narâkŋâ mân nâŋgâm ândei zâk
gâbap.
51 Gâmŋâ tâkŋâ imbaŋâ lapitŋâ
sarâ a zeŋgât oserân pâi ândibap.
Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakŋâ tooŋaŋgât kâruwe.

1 “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo ambân
sigan bâzâgât zeŋgâren dâpkwap
sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyag-
inam kârâpziŋ mem âiwe.
2 Ambân sigân bâtnâmbut, zen
nâŋgânâŋgâziŋ buŋ. Bâtnâmbut, zen
nâŋgânâŋgâziŋoot.

3 Ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zen kârâp siŋitŋik mem âiwe.
4 Ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zen kârâp sot âsakŋaŋgât tooŋâ ârândâŋ mem âiwe.
5 Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.
6 Zinetâ ŋâtik tânâmŋâ oi den ŋâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’
7 Oi ambân sigan, zen nâŋgâm zaat âsakŋâziŋâ kubigâwe.
8 Oi ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ, zen nâŋgânâŋgâziŋoot itâ sâm dâzâŋgowe, ‘Nen kârâpniŋâ bâpsâbâmap, zorat zen too ŋâi gum niŋgânek.’
9 Sânetâ ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zen itâ sâm dâzâŋgowe, ‘Buŋâ. Zeŋgât dâp buŋâ. Nen dâpniŋan mem gen. Zen âi aŋgâgwaŋgâ namin kwâlânek.’
10 Oi zen âsakŋaŋgât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zorik diiziŋgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimŋâ hâŋgi dooŋgum sii nalem nem tarâwe.
11 Tatnetâ ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zen gamŋâ den sâm sâwe, ‘Patâniŋâ, mâtâp mem pa.’
12 Sâne dâzâŋgoip, ‘Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ zeŋgât topziŋ mân nâŋgâman.’ ” Den sumbuŋâ zo sâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip.
13 “Zen narâk mân nâŋgegât umziŋ galem oraŋgâm ândibi.”

A kât ekap ziŋgip, zeŋgât den. (Lu 19:11-27)

14 “A kutâ ŋâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ ŋâiŋâ kamân kârebân âibamŋâ kore aŋâ minduziŋgâm kâtŋâ galem upigât kâsâpkum ziŋgip.
15 A ŋâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Ŋâi zagât. Ŋâi kânok. Zo nepkât imbaŋâ zem ziŋgip, zorat dâp ziŋgip. Kât ziŋgâmŋâ kamân kârebân âi ândeip.
16 Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorâŋ nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip.
17 Oi bukuŋâ ekap zagât meip, zâkŋâ yatik oi târokwap zagât âsageip.
18 Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umŋan esâm kwârakui zeip.
19 Oi a kutâziŋâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmŋâ kore a kât ziŋgip, zorat op minduziŋgip.
20 Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkŋâ nepŋâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumŋâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’
21 Sâi patâŋandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipŋâ, sât lulugoot. Kut ŋâi yenŋaŋgât galem âlip oingât nâŋâ kut ŋâi bonŋaŋgât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topŋan bagim sâtâre op ândiban.’
22 Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepŋâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’
23 Sâi patâŋandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipŋâ, sât lulugoot. Gâ kut ŋâi yenŋaŋgât galem âlip oingât nâŋâ kut ŋâi bonŋaŋgât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topŋan bagim sâtâre op ândiban.’
24 Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamŋâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nâŋgâman. Gâ a bâliŋâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutŋâ zeŋgât kâlamân nalem nibigât sâmat.
25 Nâ zorat keŋgâtnaŋgât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’
26 Yatâ sâi patâŋâ den itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a bâliŋâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nâŋgâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zeŋgât nebân nalem meman.
27 Nâgât yatâ nâŋgâm kâtnâ aŋgâgwaŋgâ zeŋgâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam.

28 Zorat zen kât ekap bekŋan mem
bâzagât mem ândiap, zo pindânek.
29 Ŋâi zâk kut ŋâi pindâpindâŋ,
zo mem galem op ândei târokwap
pindâpindâŋ. Oi gom sambe
muyageŋaŋgâbap. Ka ŋâi zâk kut
ŋâi pindâpindâŋ, zo mân mem ândei
bekŋan mei yen ândibap.
30 Kore a konam, zo ko gâsum
ŋâtâtigân zo pane geibap. Zoren
umbâlâ op isem zimbap.' "

Yesuŋâ gâtâm kâsâpnâŋgobap.

31 "Gâtâm a bonŋâ, nâ sumbem
âsakŋânoot sot sumbem a zeŋgât os-
erân gamŋâ tâtatnâ âlipŋâ, zoren zâi
tâpat.
32 Oi a ambân hânŋâ hânŋâ, zo
minduziŋga nâgât mâtenan min-
dubi. Mindunetâ râma galem a râma
noniŋ kâsâpzâŋgomap, zo yatik upat.
33 Oi râma noniŋ kâsâpzâŋgom
râma bongen zâmbam noniŋ
yaŋgâgen zâmbanbat.
34 Yatâ op a kutâziŋâ, nâ bon-
gen zo itâ sâm dâzâŋgobat, 'Zen
Ibânandâ mâsop minziŋgip. Zen gam
Kembugât um topŋan bagim ândibi.
Zo mârumŋan hân muyageibân gâbâ
zeŋgât siŋgi sâip.
35 Zen itâ otniwe, zorat. Tepnaŋgât
ua nalem niwe. Toogât mua too
niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen
galem otniwe.
36 Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ
mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen
galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen
ga nigâwe.'
37 Yatâ sa a târârak ziŋâ den itâ
mâburem dâtnobi, 'Kembu, gâ wan
narâkŋan nalemgât otgigi nalem ŋâi
giwen? Wan narâkŋan toogât otgigi
nen too giwen?
38 Gâ wan narâkŋan lombâ yatâ
ândina nen galem otgiwen? Gâ wan
narâkŋan hâmbâgât kwakna hâmbâ
ŋâi giwen?
39 Gâ wan narâkŋan mâsek mo tâk
namin tâtna ga gigâwen?'
40 Yatâ sânetâ a kutâziŋâ, nâ
itâ sâm dâzâŋgobat, 'Kâmurâpnâ
zeŋgâren gâbâ a giginâ ŋâi galem
okŋaŋgâwe, zo nâ otniwe uap.'
41 Yatâ sâm a yaŋgâgen, zo itâ
sâm dâzâŋgobat, 'Sâit miaŋgâwe, zen
kârâp kâtikŋan gei ândibi. Kârâp
zo Satâŋ sot sumbem arâpŋâ zeŋgât
siŋgi oip. Zoren gei ândibi.
42 Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tep-
naŋgât ua nalem mân niwe. Nâ
toogât nâŋga too mân niwe.
43 Nâ lomba ândia mân galem
otniwe. Hâmbâgât kâruandâ mân
niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân
ga nigâwe.'
44 Yatâ sâm dâzâŋgua ko yaŋgâgen
ziŋ itâ sâbi, 'Kembu, gâ wan
narâkŋan nalem too buŋâ sot hâmbâ
mirâ kamân buŋâ ândina gek mân
nâŋgânâŋgâ urâwen? Mo ikâ zoren
mâsek mo tâk namin tâtna gekŋâ
mân galem otgiwen?'
45 Yatâ sâne itâ dâzâŋgobat,
'Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Arâpnâ
zeŋgâren gâbâ giginâ ŋâi ek mân
galem okŋaŋgâwe, zo nâ otniwe
uap.'
46 Oi a yaŋgâgen zen âi sâknam
tâmbâŋâ nâŋgâm ândibi. A ambân
târârakŋâ, zen ko ândiândi kâtikŋan
bagim ândibi."

26

Yesuŋâ mumbapkât siŋgi dâzâŋgoip. (Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

1 Yesu zâk den so aksik sâm naŋgâm
arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
2 "Nâŋge. Sirâm zagât tap Pasowa
kendon upap. Oi narâk zoren a
bonŋâ, nâ kâsa zeŋgât bitziŋan zaria
poru nagân none mumbat." Yesuŋâ
den yatâ sâip
3 Narâk zoren tirik namâ galem
a patâ sot a sâtŋâ, zen tirik namâ
galem a patâ Kaipa, zâkkât namin
zâim minduwe.
4 Zen Yesu tik gâsum kunam den
sâm kâtâŋ urâwe.
5 Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam
laŋ âsagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân ŋâiŋâ Yesu too wârân âlip mem saŋgonŋaŋgip.
(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

6 Yesu zâk Betania kamânân âim Simoŋ, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip.
7 Nalem nem tâi ambân ŋâiŋâ too wârân âlip beloŋoot, sâŋgân patâ, zo mem gam too wârânŋoot zo kâukŋan lokei giari saŋgorip.
8 Yatâ oi arâpŋâ nen ekŋâ sâwen, “Too sâŋgân zâizâiŋ zi wangât tâmbetkuap?
9 Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziŋgip sâi ko dâp opap.”
10 Yatâ sâindâ Yesuŋâ nâŋgâmŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen wangât ambân den okŋaŋge? Zâkŋâ otnigi âlip uap.
11 A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat.
12 Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ saŋgori âlip uap.
13 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kembugât den siŋgi âlip zi hânnâ hânnâ sâm âim ambân zirâŋâ uap, zorat siŋgi ârândâŋ sâne laŋ kârâbap.”

Yudaŋâ Yesu tirâpzâŋgobapkât kât meip.
(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

14 Oi arâpŋâ kiin zagât neŋgâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Yuda, Karioto kamânân gokŋâ, zâkŋâ tirik namâ galem a patâ, zeŋgâren arip.
15 Âimŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tirâpzâŋgobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziŋgi ziŋâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe.
16 Yudaŋâ zo memŋâ Yesu tirâpzâŋgoi gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpŋoot nalem niwe.
(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

17 Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpŋâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâŋ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?”
18 Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimŋâ a ŋâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniŋâ gâgât sap, “Narâkŋâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.” ’ ”
19 Oi arâpŋâ nen Yesuŋâ den sâip, zo lumŋâ Pasowa kendongât nalem uwen.
20 Mirâ ŋâtiksâi Yesu sot arâpŋâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimŋâ Pasowa nalem niwen.
21 Nem tapŋâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâ kâsa a tirâpzâŋgoi gâsânobi.”
22 Yatâ sâi arâpŋâ nen umniŋ bâlei ŋâigoot zikŋik zikŋik mâsikâyaŋgâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?”
23 Sâindâ zâkŋâ sâip, “A zo nâ sot ârândâŋ niet, zâkŋâ yatâ otnibap.
24 A bonŋâ, nâ Kembugât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonŋâ, nâ tirâpzâŋgoi gâsunibi, yei, zâk hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap. A zo mam kâmboŋ kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlaŋ opap.”
25 Yatâ sâi Yudaŋâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesuŋâ nalem sot too ziŋgip.
(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

26 Nalem nem tâindâ Yesuŋâ nalem ŋâi mem sâiwap sâm namuŋ arâp itâ sâm niŋgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.”
27 Yatâ sâmŋâ waiŋ hâkop mem sâiwap sâmŋâ itâ sâm niŋgip, “Zen aksik ninek.
28 Zi târotâroniŋaŋgât gilâmnâ. Zo a ambân doŋbep patâ, zeŋgât tosaziŋ buŋ upapkât hânân gibap.
29 Oi dâzâŋgua nâŋgânek. Waiŋ too itârâŋ nia âkap. Oi dum zagâtŋan mân nemŋâ Ibânaŋgât um topŋan zâim zen sot ârândâŋ waiŋ mârâtŋâ ŋâi ninat.”

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

30 Oi Kembugât mâpâmâpâse kep ŋâi mem kamânân gâbâ âimŋâ Oliwa bâkŋan zâiwen.
31 Mâtâbân âimŋâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Ŋâtik ziren a ziŋ

gâsuninetâ zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem ŋâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ,

‘Nâ râma galem a kua râma zen
siŋsururuŋ op âim naŋgâbi.’

32 Nâ sa nâŋgânek. Nâ mumuŋan gâbâ zaatŋâ Gâlilaia âi kândom otziŋgâbat.”
33 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutŋâ, ziŋ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buŋ kâtikŋâ.”
34 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ ŋâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukŋâ diŋ sâbap.”
35 Yatâ sâi Peteroŋâ itâ sâip, “Gâ gomŋâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpŋâ nâmbutŋâ, nen den yatik sâwen.

36 Nen âimŋâ nak kalâm ŋâi kutŋâ Gezemane, zoren takâm Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”
37 Yatâ sâmŋâ Petero sot Zebedaiogât nanzatŋâ diiziŋgi âiwe. Âimŋâ Yesuŋâ umŋâ yâmbârei ken bet kakit oip.
38 Yatâ op dâzâŋgom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuŋâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.”
39 Yatâ sâmŋâ mâik ŋâi âim si sâŋgân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nâŋgânim sâknam kâmut zi betnan mena buŋ oik. Oi nâgât den buŋâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

40 Yatâ ninâu sâmŋâ puriksâm arâp karâmbut ziŋgiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik ŋâi ândibigât dâp buŋâ?
41 Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umŋâ bâbâlaŋ opmap. Sâkŋâ ko yâmbâremap.”

42 Dum âimŋâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nâŋgâna mân dâp oi laŋ gâgât den, zo kâtigibap.”

43 Yatâ ninâu sâmŋâ âburem arâp karâmbut, zen sinziŋâ uman oi zinetâ ga muyageziŋgip.
44 Zâmbamŋâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.
45 Ninâu sâm naŋgâm arâp zeŋgâren puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonŋâ, nâ bâliŋ mâme a zeŋgât bitziŋan zâibâman.
46 Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otniŋgap.”

Kâsa ziŋâ Yesu gâsuwe.
(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

47 Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, neŋgâren gâbâ a ŋâi, kutŋâ Yuda, zâkŋâ a kâmut kândom otziŋgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, ziŋâ sâŋgonzâŋgone kâmbam sot sâu patâziŋâ mem gawe.
48 Oi Yudaŋâ den kânŋan itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ lum mâŋgansa zi sâm gâsubi.”
49 Oi gamŋâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mâŋgarip.
50 Yatâ oi Yesuŋâ den ŋâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum naŋgânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.
51 Oi Yesu sot ândiwen, neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sâuŋâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi kindapŋâ kârâm kwâkip.
52 Yatâ oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirâŋan hanguna giarik. Ŋâi zâk sâuŋâ zâŋgoi hâuŋâ kumbi.
53 Nâgât dap nâŋgat? Nâ Ibânaŋgâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe.
54 Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”
55 Yatâ sâmŋâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mâsikâziŋgip, “Nâgât dap nâŋge? Zen nâgât nâŋgâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziŋâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ

tirik namin zen Kembugât den siŋgi dâzâŋgoman. Oi zen zoren mân gâsânowe.
56 Oi zi Propete zeŋgât den kâtigibapkât âsagiap." Oi Yesugât arâpŋâ, nen aksik Yesu birâŋaŋgâm siŋsururuŋ âiwen.

Yesu a sâtŋaŋgât namin diim âiwe.
(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

57 Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtŋâ mindum tarâwe.
58 Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziŋan bet moliziŋgâm arip, Âi takâmŋâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimŋâ kore a zeŋgât oserân itâ nâŋgâm kwâkâm getâip, "Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nâŋgâbat."
59 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen aksik tapŋâ Yesugât den sâkŋanâk sâm kunatkât den sâm kâruwe.
60 Oi a doŋbep den sarâ doŋbep sâm bonŋâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet.
61 Zet gamŋâ itâ sâwet, "A zirâŋâ itâ sâip, 'Nâ Kembugât tirik namâ kândaŋâ sirâm karâmbut umŋanâk dum tuubat.' "
62 Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatŋâ Yesu itâ sâm mâsikip, "Gâgât den se, zorat den hâuŋâ sâban mo mân sâban?"
63 Sâi Yesuŋâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkŋâ itâ sâm dukuip, "Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât mâteŋan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanŋâ mo a ŋâi?"
64 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Zo sat, zo. Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Gâtâm a bonŋâ, nâ imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsanŋâ bongen tap sumbem unumunum kwâkŋan gem ga nikpi."
65 Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nâŋgi bâliŋ oi hâmbâŋâ mem moloŋ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nâŋge.
66 Den zo nâŋgâm dap dap nâŋge?" Mâsikâziŋgi ziŋâ itâ sâwe, "Zâk mumuŋaŋgât siŋgi uap."
67 Yatâ sâmŋâ tâpziŋandâ Yesu si sâŋgânŋan tâpkumŋâ bitziŋandâ kom kâbakŋiwe. Oi a nâmbutŋandâ bitziŋ tipŋandâ pâlomŋan kunzirâwe.
68 Oi itâ sâm dukuwe, "Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutŋa ŋâi?"

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.
(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

69 Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân ŋâiŋâ zâkkâren âim sâip, "Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat."
70 Yatâ sâi Peteroŋâ a tarâwe, zeŋgât mâteziŋan kwâimbâm sâip, "Gâ den sat, zo nâ nâŋgâm kwaksan."
71 Yatâ sâmŋâ geibâ sâi kore ambân ŋâiŋâ ekŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, "A zi Yesu Nasarete gokŋâ, zâk sot ândimap."
72 Yatâ sâi Peteroŋâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, "Nâ a zo mân ekman."
73 Yatâ sâm mâik ŋâi kinŋâ a ziŋâ Peterogâren âim sâwe, "Gâ perâkŋak zeŋgât kâmurân gokŋâ. Nen diŋgâ holiŋâ nâŋgen."
74 Sânetâ dum Anutu mâteŋan sâm kâtigem den laŋ sâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ a zo mânâk ekman." Sâi zorenâk kurukŋâ diŋ sâip.
75 Oi Yesuŋâ den mârum sâip, zo Peteroŋâ nâŋgip, "Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukŋâ diŋ sâbap." Den zo nâŋgâm umbâlâ op âkŋan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.
(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

1 Haŋsâi tirik namâ galem a patâ
sot a sâtŋâ, zen mindum Yesu koindâ
mumbapkât den sâwe.
2 Oi sâne Yesu bikŋâ saamŋâ diim
âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren
parâwe.
3 Mumbapkât sâm kâtigine Yuda,
zâk zo ekŋâ wangât yatâ uan sâm
umŋâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim
tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ
mâburem ziŋgip.
4 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ
laŋ opŋâ a târârakŋâ zi bitziŋan
paan.” Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “Wangât
neŋgâren ga sat? Zo gikak.”
5 Yatâ sâm kât zo birânetâ mem
tirik namin lum pam âi sip miaŋgip.
6 Tirik namâ galem a patâ, zen kât
zo memŋâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât
sâŋgân, zorat tirik namin pâindâ
mân dâp upap.”
7 Oi kât zo mem dap utnat
sâm âragum hân ŋâi kwâlâwe.
Hân zo âmaŋ tuutuuŋ agât hân
sâmarâwe. Hân zo kamân ŋâin
gâbâ ga ândiândiŋ, zo mune zoren
hanzâŋgobigât sâŋgân miwe.
8 Oi narâk zoren hân zorat kutŋâ
ŋâi kâmbam hân sâne kâtigeip.
9 Oi Propete Yeremia zâkkât den
kânŋan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

“Isirae a zen a sâŋgânnŋaŋgât kât
sâwe.

10 A sâŋgânnŋaŋgât kât ekap 30, zorâŋ
âmaŋ tuutuuŋ agât hân, zo sâŋgân
miwe. Kembuŋâ dâtnogip, yatik
urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.
(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

11 Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato,
zâkkât mâteŋan kiri itâ sâm mâsikip,
“Topkaŋgât dâtno. Gâ Yuda zeŋgât a
kutâ?” Sâi Yesuŋâ sâip, “Sat, zo.”
12 Oi tirik namâ galem a patâ sot
a sâtŋâ, ziŋâ den sâkŋanâk sâm kine
den hâuŋâ mân sâip.
13 Yatâ oi Pilatoŋâ dukum sâip,
“Gâgât den doŋbep sânetâ wangât
den hâuŋâ mân sat?”
14 Oi Yesuŋâ den hâuŋâ ŋâi mân
dukui a kutâŋâ nâŋgi imbâŋâ oip.
15 Pasowa kendon narâk dâp a kutâ
zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe,
zeŋgâren gâbâ ŋâi olaŋ ziŋgâmâip.
16 Oi narâk zoren kâmbam ku a
bâliŋâ ŋâi tâk namin zeip, kutŋâ
Baraba.
17 Oi a mindumŋâ kinetâ Pilatoŋâ
mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâi olaŋbatkât
nâŋge? Baraba mo Yesu kutŋâ ŋâi
Kristo sâme?”
18 Yuda a sâtŋâ, zen Yesugât
um kâlak nâŋgâŋaŋgâm zâkkâren
parâwe, zorat nâŋgâmŋâ sâip.
19 A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinŋandâ zâkkâren
den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo,
zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ
itârâŋ umanân nâŋgâm zâkkât op
sâknam doŋbep nâŋgan.”
20 Oi tirik namâ galem a patâ sot
a sâtŋâ, zen a umziŋan gem sâwe,
“Zen sâne Baraba olaŋŋâ ko Yesu ko
koi mumbap.”
21 Oi a kutâ zorâŋ dum
mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâi mo ŋâi
olaŋbatkât se?” Sâi ziŋâ sâwe,
“Baraba.”
22 Sânetâ itâ sâm mâsikâziŋgip,
“Yesu, kutŋâ ŋâi Kristo sâme, zâk dap
okŋaŋgâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm
aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.”
23 Sâne a kutâŋâ dum mâsikâm
sâip, “Wan tosagât?” Yatâ sâi den
kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân
moik.”
24 Yatâ utnetâ Pilatoŋâ sâi den
mânâk nâŋgâm den doŋbep sâne sâi
too pindânetâ mâteziŋan bikŋâ too
saŋgonŋâ sâip, “A târârak zirat tosa
nâgâren zimbap, zo zeŋgât siŋgi
uap.”
25 Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe,
“Tosa zo nen sot kiurâpniŋ neŋgâren
zimbap.”
26 Yatâ sâne a kutâŋâ Baraba olaŋ
ziŋgip. Yesu ko sâi inzut kuupŋoot,
zorâŋ lapitne poruyân kumbigât
kâwali a bitziŋan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

27 Oi a kutâgât kâwali a, zen
Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a
zeŋgât namâ sombemân âim sânetâ
kâwali a ziŋâ aksik minduwe.
28 Mindumŋâ Yesugât hâmbâ
mâkâm kâwali a zeŋgât hâmbâ
kuriŋâ giŋaŋgâne giarip.
29 Oi tâk sâtmam goŋkom kâukŋan
pane giarip. Oi bikŋan tân ŋâi
pindâne bikŋâ bongen mem kirip.
Yatâ opŋâ kâwali a zen zâkkâren gam
simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât
a kutâ.”
30 Oi tâpziŋâ tâpkum tân bekŋan
mem kâukŋan kuwe.
31 Yatâ kom eksâmŋâ kâwali a
zeŋgât hâmbâ, zo mâkâm zikŋâ
hâmbâ du giŋaŋgâne giari poru
nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

32 Diim âim mâtâbân a ŋâi
muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene
kamânân gokŋâ. Zâk okŋaŋgâne
Yesugât poru nak bekŋan mem lugi
âiwe.
33 Âimŋâ hân ŋâi kutŋâ Goligata
(niiŋ denân ko kâuk siŋit), zoren
takâwe.
34 Zoren takâmŋâ waiŋ too sot um
gulip too mâpot pindânâ sâne nem
ekŋâ birip.
35 Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune
kiri hâmbâŋaŋgât wenzu pam igâwe.
Ikne muyageip dâp miwe.
36 Yatâ opŋâ galem tarâwe.
37 Oi kâukŋâ kwâkŋan poru nagân
topŋâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu,
Yuda zeŋgât a kutâ.”
38 Oi kâmbam ku a zâgât poru
nagân zâkom, ŋâi toren, ŋâi toren
kwânâŋgâzikâwe.
39 Oi a ambân zoren âim gawe, zen
sâm siŋan gem den top topŋâ dukum
kâuk birâm sâwe,
40 “Bâi, gâ tirik namâ kândaŋ sirâm
karâmbut tuum naŋgâbat sâin. Bâi,
gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ
âkâm geik. Oi gâ Anutu nanŋâ ândiat
oi poru nagân gâbâ pâtan ge.”
41 Oi tirik namâ galem a patâ sot
Kembugât gurumin den zorat galem
a sot a sâtŋâ, zen yatik dukum sâwe,
42 “A nâmbutŋâ tâmbetagonam ut-
netâ tânzâŋgomap. Zikŋaŋgât ko
kwaksap. Zâk Isirae a neŋgât a kutâ
ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm
gâi zâkkât diŋâ nâŋgânat.
43 Zâk nâ Anutugât nanŋâ sâm,
nâŋgâm pâlâtâŋâ Anutugâren pâi
zeip, zorat Anutuŋâ zâkkât nâŋgap oi
ko poru nagân gâbâ kwâki geik.”
44 Oi kâmbam ku a zâkowe, zet
yatik den mot dukuwet.

Yesuŋâ moip.
(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

45 Yatâ okŋaŋgâne mirâ bâkŋan
zoren ŋâtâtik muyagem zei mirâ oi
âkip.
46 Mirâ oi Yesuŋâ den kâtikŋâ den
sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini
(niiŋ denân ko, Anutunâ, Anutunâ,
wangât birânigat)?”
47 Oi kirâwe, zeŋgâren gâbâ a
nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, “Zâk Elia kon-
sap.”
48 A ŋâiŋâ nâŋgâm sârârâk kârâm
âim sarugât kâmon mem ga winiga
too kâlakŋoot sum kapiŋkum pindip.
49 Oi a nâmbutŋâ itâ sâm dukuwe,
“Nen tap iknâ. Elia perâkŋak ga
mâkâbap mo buŋâ?”
50 Oi Yesu zâk dum den kâtikŋâ den
sâi Kaapumŋâ takâm arip.
51 Moi tirik namin sâŋgum patâ, zo
uren gâbâ oloŋ gei kwâkip. Oi wâriŋ
mei kât âbâŋgum naŋgip.
52 Oi a zeŋgât kwak, zo pâroŋsâi
Kembugât siŋgi a ândim muwe,
zo zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ
zaarawe.
53 Oi Yesu zâk kândom op zaari zen
kwagân gâbâ zaatŋâ kamân kâukŋan
zo âim a doŋbep muyageziŋgâwe.
54 Oi kâwali a galem sot arâpŋâ
kirâwe, zen wâriŋ sot kut ŋâi ŋâi
zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe,
“Perâkŋak a zirâŋ Anutugât nanŋâ
ândeip.”

55 Yesu kuwe, narâk zoren ambân doŋbep kârebân kin kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okŋaŋgâm Galilaia hânân gâbâ gawe.
56 Maria, Madala kamânân gokŋâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikŋâ. Oi ambân ŋâi Zebedaio nanzatŋâ, zekât mamzikŋâ. Zen ârândâŋ tarâwe.

Yesu hanguwe.
(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

57 Mirâ ŋâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokŋâ sikum a ŋâi Yesugât a op ândeip, kutŋâ Yosepe, zâk gâip.
58 Gamŋâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbarâŋâ zorat dukum sâi Pilatoŋâ kâwali a sâm dâzâŋgoi pindâwe.
59 Yosepeŋâ kâmbarâŋâ zo memŋâ sâŋgum kâu uŋakŋandâ kâpim lum arip.
60 Lum âim kât mâtâpŋâ zik siŋgi ŋâi tuugip, zoren pamŋâ kât patâ ŋâi kâbakŋei âi mâtâp dooŋgoi arip.
61 Oi kwak naŋgâmŋan Maria, Madala kamânân gok sot Maria ŋâi, zet zo tap igâwet.
62 Kendongât kut ŋâi ŋâi kubikkubik narâk, zo âki ko haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe.
63 Âimŋâ sâwe, “Patâniŋâ, nen den ŋâi nâŋgen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momŋâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’
64 Zorat arâpŋâ ziŋâ âi kâmbarâŋâ mem âimŋâ mumuŋan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sâŋgonzâŋgona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkŋan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.”
65 Sâne Pilatoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kâwali a ziŋgan. Diiziŋgâm kwagân âim ziiŋak dap mo dap nâŋge, zo yatâ dooŋgune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimŋâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.
66 (-)

28

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

1 Yuda zeŋgât kendon âki haŋsâsâgât Maria, Madala kamânân gokŋâ sot Maria bukuŋâ, zet kwagân iktam âiwet.
2 Aritâ wârin patâ mei Kembugât sumbem a ŋâiŋâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakŋei ari kât kwâkŋan tâip.
3 Tobatŋâ âsakŋoot hânpân yatâ. Hâmbâŋâ kâu timan.
4 Kâwali a, zen zo ekŋâ sânâmziŋ sâmbui keŋgât op hânân gei zem ândiwe.
5 Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ aŋâ itâ dâzâkom sâip, “Zet keŋgât mân oit. Nâ nâŋgan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot.
6 Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzâŋgoip, zo yatâ op mumuŋan gâbâ zaatsap.
7 Zet kek âi arâpŋâ dâzâŋgobabot, ‘Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziŋgâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”
8 Sâi zet kek kwak zo birâm keŋgât sot sâtâre op arâp den siŋgi dâzâŋgoram sârârâk kârâm âiwet.
9 Aritâ Yesuŋâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topŋan âi pindiŋsâm mâpâsem kiŋan gâsuwet.
10 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân keŋgât oit. Zet âi arâpnâ dâzâŋgoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”
11 Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen âim kamân patin takâmŋâ tirik namâ galem patâ kut ŋâi âsageip, zorat siŋgi dâzâŋgowe.
12 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen mindum kâwali a zen kât doŋbep ziŋgâwe.
13 Ziŋgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen ŋâtigân uman zeindâ arâpŋâ ziŋ gam kâmbarâŋâ mie.

14 Den zo Roma a kutâŋâ nâŋgâbapkât keŋgât mân upi. Âlip niŋâ dukunat.”
15 Yatâ sâm dâzâŋgone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zeŋgâren zeipŋak tok ziap.

Yesuŋâ bâkŋan arâpŋâ muyageziŋgâm nep diŋ sâm ziŋgip.

16 Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakŋâ ŋâin Yesuŋâ den kânŋan dâtnâŋgoipkât zoren zâiwen.
17 Zâimŋâ zikŋâ ekŋâ pindiŋsâm mâpâsiwen. Nâmbutŋandâ ko um zagât urâwe.
18 Oi Yesuŋâ gootniŋan gam itâ sâm dâtnâŋgoip, “Anutuŋâ imbaŋâ top top aksik sumbemgât sot hângât nâ nigip.
19 Zorat ko zen hânŋâ hânŋâ, a kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanŋâ, nâ sot Tirik Kaapum, neŋgât korân târokwap too saŋgon ziŋgâbi.
20 Den dâzaŋgom ândiwan, zo aksik lubigât dâzâŋgom ândibi. Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ, âsâbâŋ zen sot ândia hângât narâkŋâ âkâbap.”
Zo yatik.

Yesugât den siŋgi âlipŋâ Marekoŋâ kulemguip

Yohanegât den siŋgi.
(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

1 Yesu Kristo, zâk Anutugât nanŋâ,
zâkkât den siŋgi âlipŋâ, zo top-
kwapŋâ.
2 A sâŋgiŋâ Propete Yesaiaŋâ
mârum ŋâi Anutugâren gâbâ den itâ
nâŋgâm kulemguip,
“Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua
gâ kândom otgibap. Zâkŋâ
mâtâpkâ kârâm kubikpap.
3 Barâ kâtik, mirâ âtâŋan ândim den
itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm
pitâne gânduŋ oik.’ ”
4 Den zorat bonŋâ ko Yohaneŋâ
âsagem barâ kâtik mirâ kamân
âtâŋan ândim den itâ sâm dâzâŋgomâip,
“Umziŋâ melâŋne too saŋgonziŋga
Anutuŋâ tosaziŋ birâbap.”
5 Yatâ sâm dâzâŋgoi ko Yerusalem
kamân mâirâp sot Yudaia hânân a
ambân ândiwe, zen gâbâreyaŋgâm
zâkkâren âiwe. Zen bâliŋâziŋâ
sapsune Yohaneŋâ Yodaŋ toin
saŋgonziŋgâmâip.
6 Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât
sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip
sot nalem âlip mân nem ândeip.
Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele
sâmotŋandâ tuune pam ândeip. Ka
pâŋan ko inzut ŋâi bâu sâkŋâ tuu-
tuuŋâ, zo lap ândeip. Kumbon sot
bâŋsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo
sâm dâzâŋgom ândeip,
7 “Betnan a ŋâi gam taap. Zâk
kâwaliŋâ ŋâi yatâ zemŋâŋgap. Nâ
yatâ zorâŋ irâ sikumŋâ goribat,
zorâgoot ko mân dâp upap.
8 Nâ tooyâk saŋgonziŋgan.
Ka zâkŋâ ko Kaapum bonŋâ
saŋgonziŋgâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgori ari Sataŋŋâ mâsikip.
(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

9 Narâk zoren Yesuŋâ Nasarete
kamânân gâbâ Galilaia hân birâm
Yodaŋ toin Yohanengâren takip.
Âi taki ko Yonaneŋâ Yodaŋ toin
saŋgonŋaŋgip.
10 Yesu zâk toin gâbâ kopga egi
sumbem pâroŋsâi Anutugât Kaa-
pum zâk nii kembâ yatâ opŋâ Yesu
kwâkŋan gem pâip.
11 Oi sumbemân gâbâ den ŋâi itâ
âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ
gâsugim biraŋmap. Oi gekŋâ umnâ
âlip opmap.”
12 Op ko narâk zorenâk Kaapumŋâ
Yesu okŋaŋgi barâ kâtik, mirâ kamân
âtâŋan arip.
13 Zoren Sataŋŋâ mâsikâm ândei
hilâm 40 âkip. Yesuŋâ zuu osetziân
ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem
a ziŋâ on galemŋâ okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ nep topkwap arâpŋâ gâsuziŋgip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

14 Yohane tâk namin pane tâi ko
Yesu zâk Galilaia hânân gamŋâ Anu-
tugât den siŋgi âlipŋâ itâ dâzâŋgom
ândeip,
15 “Anutugât um topŋan ândiândigât
narâkŋâ mâte uap, gât ko umziŋâ
melâŋ Anutugât den siŋgi âlipŋâ
zirat nâŋgâne bon upap.”
16 Yesuŋâ Galilaia saru sâtŋan âim
tap ko Simoŋ sot munŋâ zikirip. Zet
iŋangât nep tuum ândiwet. Zikiri
iŋangât irâ pam kirâwet.
17 Yesuŋâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet
ga nâ târokwatnigit. Nâŋâ den
âlip kwâkâm zika ândim ko zet
iŋangât nep tuum ândiabot, yatigâk
a zeŋgâren tuum ândibabot.”
18 Yatâ sâi irâzikŋâ birâmŋâ Yesu
molim ba âiwet.
19 Yesuŋâ mâik ŋâi âim ko Zebe-
daio nanzatŋâ Yakobo sot Yohane
zikirip. Zet waŋgâyân tapŋâ iŋan
mâme irâzikŋâ kubik tarâwet.

20 Yesuŋâ zâkonsâi nâŋgâm
ibâzikŋâ sot nep a waŋgâyânâk tatne
zâmbamŋâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tu-
ugip.
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

21 Op ko zen Kapenaum kamânân
âiwe. Yuda zeŋgât kendon mâik zo-
rat narâkŋâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse
namin zâim siŋgi âlipŋâ sâm
dâzâŋgoip.
22 Den dâzâŋgoi Yesugât nâŋgâne
imbaŋâ oip. Yesu zâk siŋgi âlip
den dâzâŋgoip, zo Anutugât guru-
min den zorat galem a ziŋ sâmarâwe,
yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ
dâzâŋgoip.
23 Narâk zorenâk mâpâmâpâse
namin a wâkeŋoot ŋâi tâip.
24 Zâkŋâ den yu kambâŋâ sâm
itâ sâip, “Yesu Nasarete gokŋâ,
gâ dap otniŋgâbam gaat? Gâ
tâmbetnâŋgobam gaat? Gâgât topkâ
nâŋgen.
25 Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuŋâ
den yatâ mân sâbapkât dukum sâip,
“Gâ hiriŋsâm ayân gâbâ takâm ba âi.”
26 Yatâ sâi wâke zorâŋ a zo okŋaŋgi
kâkâksâm zei wâke zo yu kambâŋ
sâm ko takâm ba arip.
27 A ambân zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ
buŋ oi âragwâragu opŋâ sâwe, “A
zi dap dap yatâ? Topŋâ ŋâi. Den
uŋakŋâ sap.
28 Zâk a kâwaliŋâ patâ wâke sorâk
den dâzâŋgoi sâtŋâ lume.” Yatâ sâm
siŋgiŋâ âragunetâ Galilaia hânân a
ambân aksik nâŋgâwe.

Yesuŋâ use mâsek kubikziŋgip.
(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

29 Yesu sot Yakobo sot Yohane,
zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ
Simoŋ sot Andrea, zekât mirin
zâiwe.
30 Simoŋ sibunŋâ, zâk mirin mâsek
kârâpŋoot op zeip.
31 Yesu zâk mirin zari dukuwe.
Dukune zâkkâren âi biknan gâsum
mem zaarip. Oi sâkŋâ sânduksâip.
Sânduksâi ko nalem om ziŋgi niwe.
32 Ŋâtiksâisâi kamân mâirâp zen
a wâkeziŋoot sot sisi mâsekziŋoot
a ambân gâbâreziŋgâm Yesugâren
gawe.
33 A ambân aksik mirâ sâŋgânŋan
ga mindum tarâwe.
34 Yesuŋâ a ambân doŋbep mâsek
top top kubikziŋgip. Oi wâkeziŋoot
wâke zo moliziŋgi âiwe. Wâke zen
Yesugât topŋâ nâŋgâwe. Oi zo sâm
muyagibegât dâzâŋgoip.
35 Yesugât arâpŋâ uman zem tat-
netâ ŋâtigân Yesuŋâ zaatŋâ zâmbam
hân ŋâi a mân ândiândiŋan ba arip.
36 Âim ko ninâu sâm ândeip. Haŋsâi
Simoŋ sot bukurâpŋâ, zen Yesu
kârum âim muyagemŋâ sâwe,
37 “A ambân zen aksik kârugige.”
Sânetâ Yesuŋâ itâ sâip, “Kamân
ginŋan ginŋan âinâ.
38 Zoren den siŋgi âlipŋâ
dâzâŋgobarâk. Oi nep zo tuubat sâm
gem gâwan.”
39 Yatâ sâmŋâ Galilaia hânân
kamân dâp âim gam mâpâmâpâse
namâziŋan zâim siŋgi âlip den
dâzâŋgomŋâ wâkeziŋoot moliziŋgâm
ândeip.

Yesuŋâ sâk bâlâ ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

40 Sâk bâlâ a ŋâi Yesugâren âimŋâ
um topŋan simin liim pindiŋsâm
sâip, “Gâ imbaŋâgâ ziap, zorat gâ ku-
biknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ
sâi Yesuŋâ umŋâ nâŋgâm ko sâkŋan
gâsum sâip,
41 “Nâ nâŋgâgigan. Bâi sâkkâ âlip
oik.” Yatâ sâi ko useŋâ sogei âlip oip.
42-43 Oi Yesuŋâ zorat siŋgi zo a
ambân torenŋâ mân dâzâŋgobapkât
sâm kâtigem sâŋgongoip.
44 Itâ dukuip, “Gâ nâŋgâ. Zorat den
siŋgi a ambân laŋ mân dâzâŋgoban.
Mârum ŋâi Moseŋâ den ŋâi sâip, zo
luban. Gâ tirik namâ galem agâren
âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu
ŋâi mem ko Anutugât siŋgi sâm a
sâtŋâ zo pindânan. Usegâ sogiap, zo
a ambân ek nâŋgâbigât yatâ otnan.”
45 Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât
diŋâ kwâkâm a ambân pisuk âi

dâzâŋgoip. Zorat opŋâ a ambân ziŋâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân naŋgâm naŋgâm tarâwe, zeŋak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuŋâ a ŋâi kiŋ bik mumuŋâ kubikŋaŋgip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

1 Yesu zâk mâik ŋâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip.
2 Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nâŋgâmŋâ zâkkâren mindum mirâ piksâmŋâ mirâ sâŋgânŋan mindumŋâ mirâ mâtâpŋâ dooŋguwe.
3 Yesu zâk mirin den dâzâŋgom tâi a kimembut bukuziŋâ ŋâi kin bik mumuŋâ, zo lum gawe.
4 Oi a ambân nâmbutŋâ zen sot gawe. A kâmut patâŋâ mirâ mâtâp dooŋgune ko lum mirâ kwâkŋan zâim ogep kwâsat temŋoorâk pane Yesugât kiŋ topŋan geip.
5 Pane gei zei ko Yesuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât bonŋâ zo ekŋâ a zo itâ dukuip "Nannâ, tosagâ biran."
6 Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziŋâ itâ nâŋgâwe,
7 "A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiŋ okŋâŋgap. Anutu, zâk kânokŋâ tosaniŋâ birâmap." Yatâ nâŋgâm tatnetâ Yesuŋâ umziŋan nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
8-9 "Zen umziŋan wangât den zo yatâ nâŋge? Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋâ bâbâlaŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik?"
10 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ itâ sâip, "A bonŋâ nâ hânân ândim a ambân zeŋgât tosaziŋ birâbatkât imbaŋâ zemnigap, zorat topŋâ ikpigât den zo dukuan."
11 Yatâ dâzâŋgomŋâ puriksâm a kiŋ bik mumuŋ zo itâ dukuip, "Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi."
12 Yatâ sâi zaatŋâ mâteziŋanâk isenŋâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekŋâ kâwaliziŋâ buŋ oi Anutu mâpâsem sâwe, "Kulem zi itârâŋ âsagei iksen, zi sen pup iksen."

Yesuŋâ bâliŋ mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

13 Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtŋan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.
14 Dâzâŋgom âim ko Alipaiogât nanŋâ Lewi egi kât mimiŋâ namin tâi itâ sâm dukuip, "Gâ nâ sot pâlâtâŋ op molini."
15 Sâi zâk zaatŋâ bekŋan sâip. Lewiŋâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpŋâ kât mâme a sot bâliŋ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpŋâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memŋâ nâmbutŋâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo doŋbepŋâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâŋ kwarâwe.
16 Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutŋâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a osetziŋan tap nalem neip. Parisaio a zen ekŋâ Yesu arâpŋâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe, "Wangât patâziŋâ zâk bâliŋ mâme a zen sot tap nalem niap?"
17 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziŋâ wâgân zeŋgâren nep mân tuume. A mâsekziŋoot zeŋgârenâk tuume. A ziiŋaŋgât nen âlipŋâ sâme, nâ zeŋgât mân gem gâwan. Nâ bâliŋ mâme a diiziŋga nâgâren gabigât sâm gem gâwan."

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Narâk zoren Yohane arâpŋâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutŋâ ziŋâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, "Yohanegât arâpŋâ sot Parisaio zeŋgât arâpziŋâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen

ko wangât nalem mân birâm nemŋik ândie?”
19 Yatâ sâm mâsikâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kutâ, zâk arâpŋoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziŋoot ândim yatâ mân upi.
20 Gâtâm a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.
21 Nen hâmbâ sâŋginâ oloŋoloŋan zo uŋakŋâ mân pam gârimen. Wangât, uŋâkŋandâ sâŋginâ zo diigi oloŋi mâtâp patâ opap sâmŋâ mân upmen.
22 Wâiŋ too kâtik uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiŋ too kâtikŋâ zorâŋ hâkop kunziri hâkop sot waiŋ ârândâŋ buŋ upabot. Waiŋ uŋakŋandâ hâkop uŋakŋan giari dâpŋâ upap.”

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 Yuda zeŋgât kendon narâk ŋâin Yesu sot arâpŋâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpŋâ zen segoŋ burotŋâ namuŋ niwe.
24 Yatâ utne Parisaio a ziŋâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziŋgitnan. Zen kendonân mân orotŋâ ue.”
25-26 Sânetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dawidi sot arâpŋâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiŋâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siŋgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpŋâ ziŋgi niwe. Zen mân orotŋâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziiŋik nalem zo nimbigât sâsâŋ.”
27 Yatâ sâmŋâ itâ dâzâŋgoip, “Kendon zo agât op âsageip.
28 Ka aŋâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonŋâ, nâ kendongât sot kut ŋâi ŋâigât mariŋâ ândian.”

3

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

1 A ŋâi bikŋâ humutŋik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip.
2 A nâmbutŋâ ek tatnetâ kubikŋaŋgi ko denân pânam tarâwe.
3 Yesuŋâ a bikŋâ humutŋik zo itâ dukuip,
4 “Gâ zaatŋâ a ambân mâteziŋan ga kin.” Sâi zari Yesuŋâ a ambân itâ mâsikâziŋgip, “Mâsikâziŋga sânek. Kendonân nep ikâ zorâŋ âlip tuutuuŋ? A kubikziŋgâziŋgâŋ mo a tâmbetzâŋgozâŋgoŋ?”
5-6 Yatâ sâi zen den hâuŋâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziŋgitŋâ um kâtikziŋaŋgât op umŋâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tâŋtâŋ pa.” Sâi a bikŋâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekŋâ Parisaio a, zen âimŋâ Herode arâpŋâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutŋâ kâmutŋâ Yesugâren gam naŋgâwe.

7-8 Yesu sot arâpŋâ saru sâtŋan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut zeŋgâren gâbâ sot Tiro Sidoŋ zeŋgâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziŋâ Yesugât den siŋgi nâŋgâmŋâ ga Yesugâren minduwe.
9 Yesuŋâ ziŋgitŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
10 “Waŋgâ ŋâi ga gootniŋan tâik.” A kâmut zorâŋ lâŋ kwândâlenibegât sâm waŋgâgât sâip. A doŋbep kubikziŋgâmâip, zorat op a mâsekziŋootŋâ gootŋan âinam agom kâbakŋeyaŋgâwe.
11 Ka a wâkeziŋoot zorâŋ ko hânân gei pindiŋsâm zem kambâŋ sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ op ândiat.”
12 Yatâ sânetâ Yesuŋâ zikŋâ topŋâ zo a ambân laŋ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

13 Yesu zâk bakŋâ ŋâin zâim a
umŋandâ nâŋgâm sâlâpzâŋgoip, zo
zâŋgonsâi zâkkâren gawe.
14 Ganetâ a kiin zagât zâk sot
ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen âimŋâ a ambân den
siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobi.”
15 Yatâ sâm ko wâke molibigât
imbâŋâ ziŋgip.
16 A kiin zagât zo, zeŋgât kutziŋâ
itâ, Simoŋ, Yesuŋâ kutŋâ ŋâi Petero
sâm pindip.
17 Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo
sot munŋâ Yohane, zekât kutzikŋâ
Boanegesi sâip (niiŋ denân ko,
dinzikŋâ kundunduŋ yatâ opmap).
18 Andrea, Pilipo, Batolomaio,
Mataio, Toma, Alipaiogât nanŋâ
Yakobo sot Tadaio sot a ŋâi Simoŋ
Zelote sot Yuda Karioto kamânân
goknâ.
19 Yuda zâk ândim Yesu tirâpzâŋgoi
kâsa ziŋ gâsuwe.

Yesugât nâŋgâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

20 Yesu sot arâpŋâ mirin zâimŋâ
nalem om ninat sânetâ a ambân
kâmut patâ mindune ko nalem mân
niwe.
21 Yesugât torerâpŋâ ziŋ itâ sâm
gâsunam âiwe. A nâmbutŋandâ
Yesugât umŋâ gulip uap sâwe.
22 Anutugât gurumin den zorat
galem a nâmbutŋâ, zen Yerusalem
kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke
zeŋgât patâziŋâ Bezebuluŋâ umŋan
gei kin, zorâŋ imbaŋâ pindi wâke
moliziŋgâmap.”
23 Sânetâ Yesuŋâ zâŋgonsâi
zâkkâren âine den sumbuŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip,
24 “Sataŋ zâk âlip zikŋak mo-
liaŋgâbap mo? Hân ŋâigât a zen
ziiŋak agom kâsâpagone hânziŋâ
kwamen zimbap.
25 A ŋâi sot warâpŋâ, zen sârek op
kâsa utne kâsâp âsagibap.
26 Sataŋŋâ arâpŋâ zâŋgom
moliziŋgi sâi ko zâkkât nep kamânnâ
zorâgoot gulip opap.”
27 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ Sataŋgât
den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip,
“Mirâ mariŋâ, zâk kâwali op mirin
tâi ŋâiŋâ zâim sikum kut ŋâi ŋâi laŋ
mimbap? Zo mân orot. A zorâŋâ
kâwali a zo kom kiŋ bik saam pam ko
sikumŋâ âlip bekŋan mimbap.”
28-30 Op ko Anutugât gurumin den
zorat galem a, zen Yesu umŋan wâke
ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Den bâliŋ
top top zorat tosa birâbirâŋ, zo ziap.
Ka a ŋâi zâk Tirik Kaapum mem gei
kwâkŋaŋgâm den bâliŋâ sâbap, zorat
tosa ko mân birâbirâŋâ. Zo ko narâk
dâp tap zâibap.”

Yesugât mamŋâ murâpŋâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

31 Den yatâ dâzâŋgom tâi Yesugât
mamŋâ murâpŋâ sombemân ga kin
gibapkât den pane zarip. Oi Yesuŋâ
a ambân osetziŋan tâi dukuwe,
32 “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin
gem gânan se.”
33 Sâne a ambân tarâwe, zo
ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâgât
mamnâ sot murâpnâ, zo waniŋ ziŋâ?
34 Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi
te.
35 Anutugât sâtŋâ nâŋgâm lume,
zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandiŋgât dâzâŋgoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

1 Yesuŋâ saru sâtŋan geim den
siŋgi âlipŋâ dum dâzâŋgoip. A
ambân doŋbep patâ mindune birâm
waŋgâyân zâi tâip. A ambân zen
sagân tarâwe.
2 Yesu zikŋâ waŋgâ kwâkŋan tapŋâ
den siŋgi âlipŋâ sâm dâzâŋgoip.
3 Den sumbuŋâ top top dâzâŋgoip.
Ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ sa
nâŋgânek.
4 A ŋâi keet maandiŋbam nebân
arip. Âi maandeŋi ko keetŋâ
nâmbutŋâ mâtâbân gei zeip.
5 Zei nii ziŋâ ga nem naŋgâwe.
Keet nâmbutŋâ ko hân siŋitŋan gei
zeip. Kât kwâkŋan zeipkât kek takip.

6 Zo mirâsiŋ takâm maa irikirik pâi
moip. Ândâŋâ kât kwâkŋan zeipkât
maa egi hâlâlâŋsâm moip.
7 Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan
gei zeip. Oi kâmŋâ taki hibukŋâ
kwârakuipkât bonŋâ buŋ oip.
8 Keetŋâ nâmbutŋâ ko hân
kelâkŋoorân gei zei bonŋâ takâmŋâ
bonŋâ imbaŋâ oip. Topŋâ ŋâigât 30
oi, ŋâigât 60 oi, ŋâigât 1 handeret.
Bonziŋâ yatâ âsagiwe."
9 Den yatâ sâmŋâ itâ sâip, "A ŋâi
kindapŋootŋâ ko den zi nâŋgâbap."

Den sumbuŋik dâzâŋgomâip, zorat den.
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

10 A ambân doŋbep patâ âim
naŋgâne a nâmbutŋâ sot Yesu arâpŋâ
zen ziiŋik tapŋâ den sumbuŋaŋgât
topŋâ mâsikâwe.
11 Mâsikâne sâip, "Anutugât um
topŋan bagibagiŋaŋgât den sum-
buŋâ, zo zen nâŋgâm kwâkâbigât
sâsâŋ. Ka a nâmbutŋâ ko topŋâ
mân nâŋgâbigât den sumbuŋâ
dâzâŋgoman. A sâŋgiŋâ Yesaiaŋâ
den ŋâi itâ sâm kulemguip,
12 'Umziŋ mân âburei ko tosaziŋ
zemziŋgâbapkât zen siŋziŋandâ
igikŋâ ko ikpi, ka mân nâŋgâm
kwâkâbi. Kindapziŋandâ
nâŋgâbi, ka mân nâŋgâm
kwâtâtibi.'
13 Zen ko den sumbuŋâ san, zorat
topŋâ mân nâŋge? Den sumbuŋâ
nâmbutŋâ sa dap dap yatâ nâŋgâm
kwâkâbi? Den sumbuŋâ san, zo
topŋâ itâ.
14 Keetŋâ maandeŋip, zo ko den
siŋgi âlipŋâ yatâ.
15-16 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, a
nâmbutŋâ yatâ ândime. Zen den
siŋgi nâŋgâne Sataŋŋâ ga betziŋan
mem âimap.
17 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip,
zo ko a nâmbutŋâ zo yatâ ândime.
Zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm âkŋâlem
ândine ko umziŋan mân gâsui ko
narâkŋâ pâŋkânok mem ândibi. Siŋgi
âlipkât kâmbam gâi ko loremŋâ kektâ
birâbi.
18 Keetŋâ nâmbutŋâ hibuk os-
etŋan gei zeip, zo ko a nâmbutŋâ
yatâ ândim den âlipŋâ nâŋgâm
sâkziŋaŋgât keŋgât donŋbep op
ândime.
19 Hângât sikum zorat âkŋâle sot
bâliŋâ top top, zo umziŋan geim siŋgi
âlipŋâ zo koi bonŋâ buŋ opmap.
20 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan
ge zeip, zorat dâp a nâmbutŋâ
zen den âlipŋâ mem ândim bonŋâ
muyagime. Nâmbutŋandâ 30,
nâmbutŋandâ 60, nâmbutŋandâ 1
handeret. Bonŋâ yatâ muyagime."

Âsakŋan ândiândigât den.
(Lu 8:16-18)

21 Den ŋâi itâ târokwap sâip, "Zen
kârâp sâum mirin zâim âmaŋân
mân pam kwârakume. Kârâp sâum
tâtatŋâ gobetŋan mân pame. Buŋâ.
Tâtatŋan panetâ tapŋâ ko âsakŋâ
âsagibap.
22 Kut ŋâi ŋâi hânân tik ziap, zo
zemŋâ tik mân zimbap. Zo âsagem
kagibap.
23 A ŋâi, zâk kindapŋootŋâ den zi
nâŋgâbap.
24 Zen den nâŋge, zo nâŋgâm
kwâtâtibi. A ŋâi, zâk den nâŋgâm
kwâtâtei Anutuŋâ nâŋgânâŋgâ
âlipŋâ târokwap pindâbap.
25 A ŋâi nâŋgânâŋgâŋoot, zo Anu-
tuŋâ târokwap pindâbap. Ka a ŋâi
zâk den mân nâŋgâm kwâtâtei ko
Anutuŋâ birâm bekŋan mimbap."

Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp, zo-
rat den sumbuŋâ.

26 Yesuŋâ den ŋâi itâ sâip, "Anu-
tugât siŋgi âlip zorat mâtâp, zo itâ.
27 A ŋâiŋâ nebân keet maan-
deŋmap. A zo ŋâtik hilâm ândim zari
keet zo kâmŋâ takâm zâimap.
28 A zo topŋâ mân ek nâŋgi ko
hânŋâ too sot nalem pindi ko kâmŋâ
takâm zâimap.
29 Zâim ilum opŋâ bonŋâ opmap.
Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum
memap."

Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp zo ko nak keetŋâ yatâ.
(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

30 Yesuŋâ den ŋâi târokwap itâ sâip,
“Anutugât siŋgi âlip zorat mâtâp zo
ko wanân dâpkwap sâbâ?
31 Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp, zo
nak keetŋâ yatâ. Keet zo wakum
keetŋâ yatâ. Keet zo nak nâmbutŋâ
ombeŋan. Keet zo mâiktâra.
32 Oi hânân kendindâ hibuk
walâziŋgâm nakŋâ patâ lâmbatmap.
Bâranŋan nii ga pam sândukŋan
tapme.”
33 Yesu zâk den sumbuŋâ top top
sâm, den âlipŋâ sâm dâzâŋgoip.
34 Nâŋgânâŋgâziŋaŋgât dâp
dâzâŋgoip. Oi sâm muyagem mân
dâzâŋgoip. A ambân âim naŋgâne
ko Yesu sot arâpŋâ ziiŋik tap sâm
muyagem dâzâŋgoip.

Pibâŋâ Yesugât den lugip.
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

35 Hilâm zorenâk ŋâtiksâisâi
Yesuŋâ waŋgâyân tap ko arâpŋâ itâ
sâm dâzâŋgoip,
36 “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi
zorâŋak waŋgâyân zâim a ambân
kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ waŋgâ
nâmbutŋâ zen molimoli âiwe.
37 Âinetâ pibâ patâ koi saru
âbâŋgum waŋgâ kâligen giarip.
38 Waŋgâ kâligen gei piksâbam oi
Yesu zikŋâ waŋgâ murukŋan ko-
remŋâ kâuk kombâŋ pam uman
zem tâip. Zem tâi ko arâpŋâ zen
mâŋgim dukum sâwe, “Kembuniŋâ,
nen saruyân geinamen. Gâ neŋgât
mân nâŋgâm zem taat?”
39 Yatâ sâm mâŋgine zaat pibâ sot
saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriŋsâm
zeit.”
40 Sâi hiriŋsâm ziwet. Oi arâpŋâ itâ
mâsikâziŋgip, “Zen wangât keŋgât
ue? Zen dap yatâ mân nâŋgâm
pâlâtâŋ kwatnime?”
41 Sâi zen keŋgât yâmbât op
âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut
ŋâi ŋâi, zen diŋâ lume. A zi zâk dap
yatâ?”

5

Wâkeŋâ bâu umziŋan geiwe.
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

1 Zen waŋgâyân zâim ko ba saru
nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene
hânân takâwe.
2 Takâm hân kârâkŋan zâine ko a
ŋâi wâkeŋoot, zâk mumuŋâ zeŋgât
kwagân gâbâ gâip.
3 A munetâ kât mâtâpŋan
zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren
zânzeku op ândei ko a ziŋ gâsum tâk
kâtikŋandâ kin bikŋâ saane ko tâk
tiriktâruk ba âimâip.
4 Aŋâ mân gâsum saabe yatâ.
A zo kâwali imbaŋâ mem ândeip.
Ŋâtik sot hilâm dâp a zeŋgât kwagân
sot mirâ kamân âtâŋan zânzeku op
ândeip.
5 Den sâm kambâŋ sot kât memŋâ
zikŋâ agoyaŋgâmâip.
6 A zorâŋâ Yesu kârebân gâi ekŋâ
sârârâk kârâm ga pindiŋsâip.
7-8 Gâi ko Yesuŋâ itâ sâip, “Wâke,
gâ a umŋan gâbâ takâm ba âinan.”
Yatâ sâi ko a wâkeŋoot, zâk den itâ
sâm kambâŋip, “Yesu Anutu patâgât
nanŋâ, gâ dap otnibam gaat? Anu-
tugât mâteŋan dâgobâ. Gâ sâknam
mân niban.”
9 Sâi ko Yesuŋâ wâke mâsikip, “Gâ
kutkâ ŋâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniŋ
kâmut. Nen ko doŋbepŋâ ândien.”
10 Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip,
“Mânâk molininŋgâna hân ŋâin
âinat.”
11 Oi hân zoren bâu kâmut patâ
parâŋan gendâk nem ândiwe.
12 Wâke zen Yesuŋâ sâi ayân gâbâ
takâm âi bâu umziŋan geibigât
dukuwe.
13 Oi Yesuŋâ nâŋgâziŋgi ko wâke
zen a umŋan gâbâ takâm bâu
umziŋan geinetâ bâu aksik zen
sârârâk kârâm âi simân geim saruyân
geim mom naŋgâwe. Bâu bituk
buŋâ, 2 tausen yatâ muwe.
14 Bâu galem a, zen zo ekŋâ sârârâk
kârâm âimŋâ mâtâbân a ambân
dâzâŋgom âiwe. Ziiŋ kamânziŋan
âim den siŋgi zo yatik dâzâŋgowe. A

ambân ziŋ siŋgi zo nâŋgâmŋâ iknam âim minduwe.
15 Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeŋoot ândeipŋâ Yesu kiŋ topŋan petŋâ lapŋâ nâŋgânâŋgâŋoot op a lumbeŋâ op tâip. Yatâ tâi ekŋâ ko a gawe, zo ziŋâ keŋgâtziŋaŋgât urâwe.
16 Ka a nâmbut, a zo ek nâŋgâweŋâ ko agât den siŋgi sot bâu zeŋgât siŋgi dâzâŋgowe.
17 Den zo nâŋgâmŋâ ko Yesuŋâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.
18 Yesuŋâ waŋgâyân zâibam oi a wâkeŋoot ândeipŋâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip.
19 Sâi ko Yesuŋâ kwâkâŋaŋgâm itâ sâip, “Gâ âburem kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuŋâ âlipŋan kwatgigap, zorat siŋgi torerâpkâ dâzâŋgoban.”
20 Sâi a zo âim Yesuŋâ kubikŋaŋgip, zorat siŋgi kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzâŋgoi nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oip.

Yesuŋâ ambân katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Yesuŋâ waŋgâyân zâimŋâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekŋâ ga minduwe.
22 Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi, kutŋâ Yairo, zâkŋâ gam Yesugât kiŋ topŋan geim pindiŋsâm itâ sâm kâtigeip,
23 “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikŋan gâsuna âlip op zaat ândibap.”
24 Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân doŋbep, ziŋâ mem oset kwâkŋaŋgâm âiwe.
25 Ambân ŋâi osetziŋan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip.
26 Oi kubikkubik a ziŋ nep tuum osimŋâ mân kubigâwe. Kubikŋaŋgânâ sâne zorâŋak patâ oip. Sângânnâ kwâlâziŋgâm gâi kât sot sikum motŋâ buŋ op naŋgip.
27 Ambân zorâŋâ Yesugât den siŋgi nâŋgâm ko a ambân osetziŋan gâbâ Yesu kândâtŋan gam hâmbâŋan weegip. Ambân zo zâk itâ nâŋgâm ko oip.
28 Hâmbâŋâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip.
29 Weem zorâŋak gilâm kârâksâi sâkŋâ âlip oi nâŋgip.
30 Oi Yesu zâk imbâŋâ ŋâi gei nâŋgip. Nâŋgâm puriksâm mâsikâziŋgâm sâip,
31 “Ŋâiŋâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpŋâ zen dukuwe,
32 “Wangât sat? A ambân doŋbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kâruip.
33 Oi ambân zo mâsek âlip oi nâŋgip, zorat umŋâ sâtâŋgui sânam sâmbui Yesugât kiŋ topŋan gei pindiŋsâmŋâ topŋâ sâm muyageip.
34 Sâm muyagei Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”
35 Yesuŋâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutŋâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe,
36 “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nâŋgâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukuip,
37 “Mân keŋgât ot. Gâ nâgât nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmŋâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munŋâ Yohane, zeŋagâk sâi ârândâŋ âiwe.
38 Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziŋgirip.
39 Ziŋgit ko mirin zâimŋâ a ambân itâ dâzâŋgoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.”
40 Sâi nâŋgâm girâŋŋaŋgâwe. Oi sâi geim naŋgâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpŋâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe.
41 Yesuŋâ ambân zo bikŋan gâsumŋâ ziiŋ denân sâip, “Talita kumi (niiŋ denân ko, Ambân dâgoga zaat).”

42 Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonŋâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi sâlâpziŋan zim kirâwe.
43 Yesuŋâ siŋgi zorat a ambân laŋ mân dâzâŋgobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkât sâm dâzâŋgoip.

6

Nasarete kamân gokŋâ, ziŋ Yesu birâŋaŋgâwe.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

1 Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânnŋan ari arâpŋâ molim âiwe.
2 Âi ândei Yuda zeŋgât kendon narâkŋâ oi mâpâmâpâse namin zâi siŋgi âlipŋâ sâm dâzâŋgoi a doŋbep ziŋ den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Den siŋgi âlipŋâ zi ŋâiŋâ kwâkâm pindap? Ŋâiŋâ nâŋgânâŋgâ patâ zi pindap? Kut ŋâi ŋâi tuutuuŋâ, zo topŋâ dap yatâ?
3 Zâk mirâ tuutuuŋâ a. Zo Mariagât nanŋâ. Zâkkât murâpŋâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simoŋ, zeŋgât âtâziŋâ zo. Ka garâpŋâ osetniŋan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nâŋgâne giginâ oip.
4 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Propete ŋâi zâk kutsiŋginâ kamân dâp laŋ kârâm ari kamârâp sot torerâpŋâ, ziiŋ ko nâŋgâne yennâ opmap.”
5 Yatâ ândiwegât Yesuŋâ zeŋgâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziŋoot kânok kânok weeziŋgi âlip urâwe.
6 A ambân doŋbep patâ umziŋandâ aŋgân kârâwegât nâŋgi yâmbât oip. Oi kamân torennâ ginŋen, zeŋgâren âi den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgoip.

Arâpŋâ kamân dâp den siŋgi âlipŋâ sâbigât sâŋgonzâŋgoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

7 Yesuŋâ sâi arâpŋâ gane ko zagât zagât âi den siŋgi âlipŋâ sâbigât sâŋgonzâŋgoip. Wâke moliziŋgâbigât imbaŋâ ziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
8 “Zen tânziŋik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi.
9 Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umŋan sâkŋan buŋâ, kânogâk mem âibi.”
10 Yatâ sâmŋâ dâzâŋgoip, “Kamân ŋâi âimŋâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opŋâ gem kamân ŋâin âibi.
11 Kamân ŋâi takâne a ambân ziŋâ mân buku otziŋgâmŋâ dinziŋâ birâne kândâtzâŋgom ko kinziŋan gwapgwap lâŋ gâbârine gei topziŋâ nâŋgâbi. Zen yatâ opŋâ kamân zo birâm âibi.”
12 Yatâ sâi zen âimŋâ a ambân umziŋ melâŋbigât den sâm dâzâŋgowe.
13 Wâke doŋbep moliziŋgâwe. A mâsekziŋoot doŋbep kelâk saŋgonziŋgâm kubikziŋgâwe.

Herodeŋâ sâi Yohane kuwe.
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

14 Yesugât den siŋgi laŋ kârâm a kutâ Herodegâren ari nâŋgip. A nâmbutŋâ ziŋâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip, zâkŋâ mumuŋan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap.”
15 A nâmbutŋandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Zâk Propete ŋâi, Propete sâŋginâ yatâ.”
16 Herodeŋâ den zo nâŋgâm sâip, “Buŋâ. Yohane sa gânduŋ kârâm mânâŋgârâwe, zâkŋâ zaat ândiap.”
17 Herode zâk mârumŋan kâwali a sâŋgonzâŋgoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum ombeŋan Herodeŋâ munŋâ Pilipo zâkkât ambinŋâ Herodia bekŋan meip. Ambân zâkkât opŋâ Yohaneŋâ Herode itâ dukuip.
18 “Gâ mungaŋgât ambân mein, zo mân dap uap.”
19 Yatâ sâi ko Herodegât ambinŋâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nâŋgâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârum ândeip.
20 Herodeŋâ ko Yohane a târârak sot âlipŋâ sâmŋâ hurat kwâkŋaŋgâm

galem ândeip. Herodeŋâ Yohanegât den nâŋgâm um zagât oip. Oi laŋ diŋâ zo nâŋgâm âkŋâleip.

21 Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagiŋ narâkŋâ mâte oi sii nalem om a sâtŋâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâiŋâ minduziŋgâm nalem ziŋgip.

22 Mindunetâ ko Herodia bâratŋâ, zâk mâteziŋan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpŋâ ziŋ ekŋâ âkŋâliwe. Herodeŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.”

23 Yatâ sâm a patâ mâteziŋan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnaŋgât sâna âlipŋâ mânâŋgât toren gibat.”

24 Ambân zo âkŋan âi mamŋâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamŋandâ dukuip, “Yohane too saŋgonziŋgip, zâkkât gânduŋâ mânâŋgât kâukŋâ niban.”

25 Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too saŋgonziŋgip, zâkkât gânduŋ mânâŋgât kâukŋâ hâkop patin pam ni.”

26 Herodeŋâ den zo nâŋgâm pârâkpam umŋâ bâleip. Zâk a sâtŋâ zeŋgât mâteziŋan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diŋâ nâŋgip.

27-28 Kegâk kâwali a ŋâi Yohanegât kâukŋâ mem gâbapkât sâŋgonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gânduŋ mânâŋgât kâukŋâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâŋ memŋâ mamŋaŋgâren mem arip.

29 Oi Yohane arâpŋandâ siŋgi zo nâŋgâm âi kâmbarâŋâ mem hanguwe.

Yesu arâpŋâ âburem gawe.

30 Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat den siŋgi dukum naŋgâwe. Den siŋgi âlipŋâ sâwe, zorat dukuwe.

31 Narâk zoren doŋbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiŋan âi ândeindâ sâkniŋ sânduksâik.”

32 Oi zen ziiŋik waŋgâyân zâim a mân ândiândiŋan ba âiwe.

33 Ka a ambân kâmut ziŋgitnetâ âine kamânnŋâ kamânnŋâ mindum sârârâk kârâm âim ziŋon âim takâwe.

Yesuŋâ a 5 tausen yatâ nalem ziŋgip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

34 Oi Yesuŋâ waŋgâyân gâbâ gem gamŋâ a ambân kâmut patâ ziŋgiri râma galem a buŋâ, yatâ ândiwe. Yesuŋâ zo yatâ ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgip. Yatâ ziŋgitŋâ zorâŋak den siŋgi âlipŋâ doŋbep dâzâŋgoip.

35-36 Mirâsiŋ geibâ sâi arâpŋâ ziŋâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiŋan ândeindâ ŋâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sâŋgân mem nimbi.”

37 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziŋâ nalem ŋâi ziŋgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâŋ nalem kwâlâm ga ziŋgânatkât sat?”

38 Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zeŋgâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi ekŋâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuŋâ zagât.”

39 Sânetâ Yesuŋâ sâi a zen hibuk kwâkŋan kâmutŋâ kâmutŋâ ge tarâwe.

40 Teŋgâ ŋâi 1 handeret, teŋgâ ŋâi 50, yatâ tarâwe.

41 Tatnetâ Yesuŋâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siŋâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziŋgip. Nalem zo mamuŋ arâp ziŋgi ziŋâ kâsâpkum a ziŋgâwe. Saru zuuŋâ kâsâpkum ziŋgi yatik urâwe.

42 Oi zen aksik nem âkon urâwe.

43 Nalem sot zuu buputŋâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip.

44 A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

45 Oi Yesuŋâ sâi arâpŋâ waŋgâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip.
46 Yesuŋâ kândâtziŋ kelikŋâ ninâu sâbam bâkŋan zarip.
47 Ŋâtiksâi waŋgâ saru tânâmŋan âim tâi Yesu zikŋik saru sâtŋan tâip.
48 Oi pibâ sâŋgânziŋan gâbâ gâi âinam osim biraŋâwe. Oi Yesuŋâ ziŋgitŋâ haŋsâsâgât ŋâtikŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ zeŋgâren âim walâziŋgâbam oip.
49 Yesuŋâ saru kwâkŋan ari ek wâke gaap sâm keŋgât urâwe.
50 Zen aksik ekŋâ keŋgât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen umziŋ diim geik. Ninak gaan. Zen mân keŋgât utnek.”
51 Yatâ sâm waŋgâyân zari pibâ hiriŋsâip. Hiriŋsâi a zen imbaŋziŋ buŋ oip.
52 Nalem ziŋgip, zorat topŋâ mân nâŋgâwe. Nâŋgânâŋgâziŋ mân pâroŋsâip, zorat.
53 Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm waŋgâ saawe.
54-55 Waŋgâyân gâbâ gine zorâŋak a ambân ziŋ Yesu ekŋâ kamân dâp âimŋâ a mâsekziŋoot helâŋ aam minziŋgâm Yesugâren gawe.
56 Yesuŋâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziŋoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukŋan gâsum âlipziŋ upigât Yesu dukune nâŋgip. Dukune nâŋgi hâmbâŋan gâsum âlipziŋ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)

1 Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe.
2 Oi Yesu arâpŋâ osetziŋan gâbâ nâmbutŋandâ Parisaio a zeŋgât den mân luwe. Zen bitziŋ mân saŋgon nalem nine ziŋgirâwe.
3 Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziŋ saŋgon nalem nemarâwe. Sâkurâpziŋ zeŋgât den lum yatâ opmarâwe.
4 Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâŋgonŋâ nalem nemarâwe. Oi zorik buŋâ. Âmaŋ sot hâkop saŋgonsaŋgon sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋaŋgât sâkurâpziŋaŋgât den, zo lum ândiwe.
5 Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniŋ zeŋgât den kom bitziŋ mân saŋgon nalem nime?”
6 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Sarâ a zen. Zeŋgât op Propete Yesaiaŋâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,
‘A kâmut zi lâuziŋandik mâpâsenime.
Umziŋandâ ko birânime.
7 Oi den bonŋaŋgât hâuŋâ a ziiŋ den sâm kwâkâm aŋgâme. Zen lâuziŋandik mâpâsenime, nâ zorat nâŋga yen opmap.’
8 Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime.
9 Zen ziŋâ nâŋgânâŋgâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp ŋâin âime.
10 Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Ŋâi zâk ibâ mamŋâ sâm bâliŋan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’
11 Zen ko itâ sâme, ‘A ŋâi zâk ibâ mamŋâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât siŋgi sâm paan.’
12 Yatâ dâzâkoi zen diŋâ mem kâtikŋan pam mam ibâŋ kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkŋaŋgâme.
13 Yatâ op Anutugât den komŋâ sâkurâpziŋaŋgât den lum game. Oi zorik buŋâ kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ yatik upme.”

Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)

14 Yesuŋâ yatâ sâm a ambân dum minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ

den dâzâŋgua zen aksik nâŋgâm kwâkânek.
15 Kut ŋâi ŋâi nine tep kâmboziŋan geimap, zorâŋ mân sumunkomap. Ka umziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ ko sumonkomap.
16 A kindapŋoot zorâŋ den zi nâŋgâbap."
17 Yatâ sâmŋâ birâziŋgâm mirin zari arâpŋâ ziŋâ den sumbuŋâ topŋaŋgât mâsikâwe.
18 Mâsikânetâ sâip, "Zen yatik um nâŋgânâŋgâziŋâ buŋ ândime? Topŋâ itâ mân nâŋgâme? Kut ŋâi ŋâi tep kâmboziŋan geimap, zorâŋ dabân sumunkomap?
19 Zorâŋ umziŋan mân âimap. Zo yen tep kâmboziŋan giari mem kubigi mâtâpŋan geimap." Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip.
20 Oi den ŋâi itâ sâip, "Umziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ ko sumunkomap.
21 A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nâŋgânâŋgâ bâliŋâ, âkŋâle nep, kâmbu.
22 Kâmbam ku, ambân mem birâbirâŋ, sarâ, zâizâiŋâ, um kâtik, den bâliŋâ sot bâliŋâ top topŋâ.
23 Bâliŋâ sâlâpkuan, zorâŋâ a umziŋan gâbâ kopgâi sumunkomap."

Grik ambân ŋâi Yesugâren gâip. (Mt 15:21-28)

24 Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidoŋ kamân zagât zo zeŋgâren takip. Takâm mirâ ŋâin zâim tik tap nâŋgâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap?
25 Taki zorenâk ambân ŋâi zâk siŋgi nâŋgip. Zâkkât bâratŋâ wâkeŋâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topŋan pindiŋsâip.
26 Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika goknâ. Zâk bâratŋaŋgât umŋan wâke zo molibapkât dukuip.
27 Dukui Yesuŋâ itâ sâip, "Katep zeŋgât nalem wâu ziŋgindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputŋâ zo mem wâu ziŋgânat."
28 Sâi ambânŋâ den itâ mâburem pindip, "Kembu, zo nâŋgan. Ka katep ziŋâ nalem nine gwapgwapŋâ gei wâu zen laŋdâ nime."
29 Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, "Den zo yatâ sat, zorat op ko nâŋgâgigan. Âi eknan. Wâkeŋâ bâratkâ birâŋâŋgap."
30 Sâi ambân zo âimŋâ mirâŋan zâim egip. Wâkeŋâ bâratŋâ pam ari nâŋzam tâip.

A diŋ buŋ kubikŋaŋgip.

31 Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidoŋ kamân walâmŋâ kamân bâzagât zeŋgâren takâmŋâ Galilaia saruyân takip.
32 A nâmbutŋâ, ziŋâ a ŋâi kopa, kindap bâpsâsâŋ diim gam Yesuŋâ weebapkât dukuwe.
33 Dukune nâŋgâm a zo di-imŋâ ginŋan pâi zikŋik kiri Yesu zâk bikŋandâ kindapŋan weemŋâ bikŋan tâpkum nâmbâlamŋan weegip.
34 Yatâ opŋâ sumbemân egi zaari yaak memŋâ ziŋ denân sâip, "Epata (niiŋ denân ko, pâroŋsâ)."
35 Yatâ sâi a kindapŋâ pâroŋsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip.
36 Oi Yesu zâk den siŋgi zo mân sapsubigât dâzâŋgoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne laŋ kârâm arip.
37 Zen âiwap pamŋâ itâ sâwe, "Kut ŋâi ŋâi tuugi âlip opmap. Kindapziŋ bâpâsâŋ kubikziŋgâmap. A dinziŋ buŋ den muyagem ziŋgâmap."

8

Yesuŋâ a ambân 4 tausen nalem ziŋgip. (Mt 15:32-39)

1 Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buŋ ândine Yesuŋâ arâpŋâ minduziŋgâm dâzâŋgoip,
2 "A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimŋâ tepziŋaŋgât mue, zorat umnâ nâŋgan.
3 Zen nalem buŋâ sâŋgonzâŋgoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutŋâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat."

4 Yatâ sâi arâpŋâ ziŋ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândiŋan ândiengât dap yatâ nalem muyagem ziŋgânat?”
5 Sâne itâ mâsikâziŋgip, “Zeŋgâren nalem dabutâ ziap?” Sâi ziŋâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.”
6 Dukune sâi a ambân mindumŋâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuŋâ nalem nâmburân zagât zo memŋâ sâiwap sâm sonpam namuŋ ziŋgip. Arâpŋâ ziŋgi mem kâsâpkum a ambân ziŋgâwe.
7 Oi Yesu arâpŋâ zen saru zuuŋâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân ziŋgâbigât arâpŋâ dâzâŋgomŋâ ziŋgip.
8 A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpŋâ zen nalem buputŋâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip.
9 A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesuŋâ sâŋgonzâŋgom zâmbâri ba âiwe.

Yesuŋâ Parisaio a girem dâzâŋgoip. (Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

10 Yesuŋâ a ambân sâŋgonzâŋgoi âine sâp kânok zikŋâ sot arâpŋâ waŋgâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe.
11 Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziŋâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbaŋâ ŋâi gei sen mârât kulem ŋâi kona iknâ” Zo mâsikâm topŋâ iknam sâwe.
12 Yatâ sâne Yesuŋâ yaak op mâsikâziŋgâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkŋak dâzâŋgobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzâŋgobat.”
13 Yatâ sâmŋâ birâziŋgâm arâpŋâ diiziŋgi waŋgâyân zâim saru nâmbutken âiwe.
14 Arâpŋâ zen nalemgât nelâmzâŋgoi âiwe. Nalem kânogâk waŋgâyân tâip.
15 Oi Yesuŋâ arâpŋâ girem den itâ dâzâŋgoip, “Zen Parisaio sot Herode zeŋgât sii daŋgâtŋâ nalemziŋan mân pam om nimbi.”
16 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi ko kwakŋâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnâŋgoi birâm gen, zorat sap?”
17 Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapŋan giari nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nalemgât nelâmzâŋgoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topŋâ mân nâŋge? Umziŋâ mân pâroŋsap?
18 Zen sinziŋandâ mân ikme? Kindapziŋandâ den mân nâŋgâme? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzâŋgoi mân nâŋge?
19 Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen ziŋgâwan. Oi buputŋâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziŋgi sâwe, “Kiin zagât.”
20 Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen ziŋgindâ buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziŋgi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.”
21 Sâne dâzâŋgoip, “Wangât umziŋ tok mân pâroŋsap?”

A siŋâ bâpsâsâŋ mem kubikŋaŋgip.

22 Yesu sot arâpŋâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen ŋâtâtik ŋâi Yesugâren diim gam bikŋandâ weebapkât dukuwe.
23 Dukunetâ Yesuŋâ a siŋ bâpâsâŋ zo bikŋan gâsumŋâ kamân ginŋan âim siŋan tâpkum bikŋandâ kâukŋan pam itâ dukuip, “Gâ kut ŋâi ŋâi, zo eksat mo buŋâ?”
24 Yatâ mâsiki ekŋâ sâip, “Nâ a ziŋgitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.”
25 Dum zagâtŋâ Yesuŋâ siŋan weegi a zo siŋâ ânâŋgâri kârebân sot pâŋkânogân, zo ek kwâtâteip.
26 Oi Yesuŋâ sâŋgongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm kâkŋan kwâip. (Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

27 Yesu sot arâpŋâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik,

zeŋgâren âiwe. Mâtâbân âim Yesuŋâ arâpŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “A zen nâgât ŋâi sâme?”
28 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zaŋgonziŋgip sâme. Nâmbutŋandâ ko Elia sâme. Nâmbutŋâ zen Propete ŋâi sâme. Gâgât yatâ sâme.”
29 Sânetâ ko mâsikâziŋgip, “Ka ziiŋâ ko nâgât ŋâi sâme?” Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
30 Yatâ sâi ko a nâmbutŋâ laŋ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siŋgi den dâzâŋgoip.
(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

31 Narâk zoren topkwapŋâ den itâ sâm muyageziŋgip, “A bonŋâ, nâ gâtâm sâknam nâŋgâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, ziŋâ gâsânom none momŋâ sirâm karâmbut tapŋâ zaatpat.”
32 Den zo sâm kâkŋan pam dâzâŋgoip. Dâzâŋgoi ko Peteroŋâ diim kwâkâŋaŋgâm dukuip.
33 Dukui Yesuŋâ puriksâm arâp ziŋgitŋâ Petero kwâkâŋaŋgâm sâip, “Sataŋ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buŋâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiŋaŋgât den.

34 Yesuŋâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpŋâ gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋaŋgât den birâm poru nakziŋ lumŋâ nâgat mâtâp, zo lâŋbi.
35 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârâbi, zo ko gulipzâŋgobap. Zen nâgât opŋâ sot den siŋgi âlipkât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko ândiândi bonŋâ muyagibi.
36 Zen hângât kut kiŋ kiŋ mem ândiândiziŋ buŋ oi wan wan âlipŋâ zemziŋgâbap?
37 Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap?
38 Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk a ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ zi, zeŋgât oserân ândim kwâimbânibap mo dinaŋgât nâŋgi aŋunŋoot upap, zâkkât a bonŋâ, nâŋâ Ibânaŋgât sumbem âsakŋâ sot kâwali a zen sot gamŋâ a zo yatik kwâimbâŋaŋgâbat.”

9

Yesuŋâ holi tobat âlipŋâ oip.
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

1 Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kinze zi, nâmbutŋâ zen mân mune Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât narâk oi zorâŋâ imbaŋâŋoot âsagei ikpi.”
2 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diiziŋgi bak kârebân zâiwe. Zen ziiŋik zoren tatne Yesugât holi tobatŋâ ŋâi âsageip.
3 Yesugât hâmbâŋâ zo kâu timan timan. Aŋâ mân tuutuuŋâ yatâ oip.
4 Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet.
5 Oi Peteroŋâ Yesu den itâ sâm dukuip, “Patâniŋâ, mat ŋâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât ŋâi.”
6 Yesu arâpŋâ zen keŋgât op sânâmziŋ sâmbui Peteroŋâ laŋ sâip.
7 Yatâ utnetâ sasa ŋâi gei kwâtepzâŋgoip. Sasa kâligen gâbâ den ŋâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziŋâ diŋâ nâŋgâm biraŋbi.”
8 Arâpŋâ zen den yatâ nâŋgâm zorâŋak ek kârune buŋ oi Yesu zikŋik kiri igâwe.
9 Bâkŋan gâbâ gem gam tatne Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzâŋgone a bonŋâ, nâ mumuŋan gâbâ zaatpat.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ zen den zo nâŋgâm kwakŋâ itâ âraguwe, “Mumuŋan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut ŋâi igâwe, zorat siŋgi a ambân mân dâzâŋgowe.
11 Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat

galem a, zen wângât itâ sâme? Elianâ Kristo kândom oknaŋgâm takâbap.”
12 Yatâ sâm mâsikâne sâip, “Elia perâknak kândom gam kut ŋâi ŋâi ek kubikpapkât sâsâŋâ. Oi bet ko a bonnâ nâ sâknam patâ nim kâbaknenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe?
13 Eliagât itâ dâzâŋgobâ. Elia mârum ga ândei kut ŋâi ŋâi zo laŋ oknaŋgâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik oknaŋgâwe.”

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

14 Yesu sot arâpnâ karâmbut bâknan gâbâ gem arâpnâ nâmbutnâ zeŋgâren gam igâwe. A ambân doŋbep patâ haamzâŋgom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe.
15 A ambân aksik, zen Yesu ekŋâ pârâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre oknaŋgâwe.
16 Yesunâ mâsikâziŋgip, “Zen wan den sâm âragueʔ”
17 Sâi a zeŋgât oserân gâbâ a ŋâinâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopaŋâ nan-naŋgât umnan gei tâi gâgâren diim gaan.
18 Wâkeŋâ narâk dâp katep zo sâknam kwâknaŋgâm mem kâbakgwâbakne oknaŋgi lepâunâ gei sâtnâ zim kâtiŋsâi kiŋ bikŋâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziŋâ molibigât sa ko molinâ sâm kwaknâ bire.”
19 Sâi Yesunâ arâp dâzâŋgoip, “Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diiziŋgâm ândimâmbatʔ Katep zo nâgâren diim ganek.”
20 Sâi katep zâkkâren diim gane wâkeŋâ Yesu ekŋâ katep mem ŋâi ŋâi oknaŋgi hânân gei kom purik op zei lepâunâ gem zeip.
21 Yesunâ katepkât ibâŋâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oipʔ” Sâi ko ibâŋandâ sâip, “Katepnan gâbâ muyageip.
22 Wâkeŋâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbaknei geimap. Gâ imbaŋâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliŋ oi betniknan me.”
23 Yatâ sâm mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbaŋaŋgât satkât sa nâŋgâ. Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibapnâ kut ŋâi ŋâi sâi âlip âsageŋaŋgâbap.”
24 Yesu zâk yatâ sâm dukui zorâŋak katepkât ibâŋandâ sâip, “Nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan. Gâ gikak nâŋgâm pâlâtâŋnâ lotŋâ, zo mem kâtiknan pa.”
25 Oi a ambân doŋbep mindum ga kine Yesunâ ziŋgitnâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.”
26 Yesunâ yatâ sâi wâkeŋâ den kâtik sâm katep lâŋ kâbaknem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekŋâ katep muap sâwe.
27 Yatâ sânetâ Yesunâ katep biknan gâsum mem zaari kirip.
28 Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osienʔ”
29 Sâne dâzâŋgoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipnâ molimoliŋâ. Ka kut zo nâmbutnandâ ko buŋâ.”

Yesu mumbapkât siŋgi den dâzâŋgoip.
(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

30 Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe.
31 A ambân, ziŋâ nâŋgâbegât tigâk âiwe. Âimnâ Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzâŋgom ândeip, “A bonnâ, nâ a bitziŋan zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.”
32 Yatâ sâm dâzâŋgoi den zo nâŋgâm topnaŋgât mâsikânam kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

33 Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ŋâin zâim Yesunâ arâpnâ mâsikâziŋgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm âragueʔ”

34 Mâsikâziŋgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniŋan gâbâ ŋâiŋâ a sâtŋâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe.
35 Yesu zâk ge tapŋâ arâp kiin zagât minduziŋgâm itâ dâzâŋgom sâip, “Osetziŋan gâbâ a ŋâi a sâtŋâ upat sâm zeŋgât ombeziŋan ândim kore otziŋgâbap.”
36 Yatâ sâmŋâ katep mâik ŋâi diim osetziŋan pam itâ sâm dâzâŋgoip,
37 “Ŋâi zâk nâgât nâŋgâm katep mâik itâ zo galem okŋaŋgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buŋâ, sâŋgonnogip, zâk kore ârândâŋ okŋaŋgâbap.”

Simgât den dâzâŋgoip.
(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

38 Yohaneŋâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a ŋâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk ŋen sot mân ândeipkât kwâkâŋaŋgen.”
39 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân kwâkâŋaŋgâbi. Ŋâi zâk nâgât korân nep ŋâi imbâŋâŋoot tuubap, zâkŋâ dap yatâ sâm bâliŋan kwatnibap?
40 Nepniŋ mân kârâm kândaŋbapŋâ buku op betniŋan mimbap.
41 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ŋâi zâk zen nâgât siŋgi op ândie, zorat too aam ziŋgâbap, zo ko sâŋgân buŋ mân upap. Biken mimbap.
42 Ŋâi zâk katep mâik ŋâi nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimap, zo dukui bâliŋ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtŋâ mimbap. A yatâ zo zâk mârum kât sumun patâ gândуŋân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap.
43 Bikandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi bikâ mânâŋgât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laŋ bikâ kârâm mânâŋgât ândim ândiândi kâtikŋan âiban.
44 Sim kârâbân nane ziŋâ sunumziŋ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap.
45 Kiŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi kârâm mânâŋgât birâban. Gâ kiŋgâ hâlâlu ândim simân geibatkât laŋ kiŋgâ kârâm mânâŋgât pâmban.
46 Simân nane ziŋ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap.
47 Siŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi sum lâmuŋban. Gâ siŋgâ âlip ândimŋâ simân geibatkât laŋ sen bâp ândim Anutu um topŋân bagiban.
48 Sim kârâbân nane sot kârâp mân buŋ upabot.
49 Zen sii mem nalem kwâkŋan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saŋgonziŋgâbap.
50 Sii zâk naamŋâ. Ka sii naamŋâ buŋ oi dap utne dum naamŋoot upap. Zen sii yatâ naamziŋoot ândibi. Zen um lumbeŋâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

1 Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaŋ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâŋâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.
2 Oi Parisaio a nâmbutŋâ, zen Yesu denŋâ saanat sâm gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâŋ, zo âlip orot mo mân orot?”
3 Mâsikâm sâne hâuŋâ itâ mâburem dâzâŋgoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsum ziŋgip?”
4 Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “A ŋâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.”
5 Sâne Yesuŋâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziŋaŋgât opŋâ gurumin den zo sâm kulemguip.
6 Ka topkwapŋâ Anutuŋâ a ambân muyagezikâmŋâ itâ sâip,
7-8 ‘Zorat ko a ŋâiŋâ ibâ mam birâzikâm ambinŋoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buŋâ. Kânok op ândiabot.
9 Zorat sa nâŋgânek. Anutuŋâ mâpotzikip, zo aŋâ mân kâsâpzâkobi.”

10 Yesuŋâ yatâ sâi ko zâk sot arâpŋâ, zen mirin zâine ko arâpŋâ zen zorarâk dum mâsikâwe.
11 Mâsikâne itâ dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ ambinŋâ birâmŋâ ŋâi mimbap, zâk târotârozikŋâ mânâŋgât tosâ patâ mimbap.
12 Ambân ŋâiŋâ apŋâ birâm a ŋâi mimbap, zâk yatik târotârozikŋâ mânâŋgât tosâ patâ mimbap.”

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip. (Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

13 A ambân, zen katep gakâziŋâ Yesugâren minziŋgâm gam Yesu bikŋandâ kâukziŋan gâsubapkât sâne Yesu arâpŋâ, ziŋ keŋgât minziŋgâwe.
14 Yatâ utnetâ Yesuŋâ ziŋgitŋâ umŋâ bâliŋ oi arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân dooŋgunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topŋangât siŋgi sâsâŋâ.
15 Ŋâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiŋ topŋan mân bagibap.”
16 Yatâ sâmŋâ minduziŋgi gane bikŋandâ kâukziŋan pam Anutuŋâ galem otziŋgâbapkât sâip.

A sikumŋoot ŋâiŋâ Yesu sot ândibam okŋaŋgip. (Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

17 Yesu zâk âibam oi a ŋâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topŋan gei pindiŋsâm sâip, “Patâ âlipŋâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi upat?”
18 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgât âlipŋâ sat? Âlip mariŋâ Anutu kânok.
19 Gurumin den zo nâŋgâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukuganŋgât sârân sâsâŋ mân sâban. Oi a ambân zeŋgât kut ŋâi ŋâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’ ”
20 Sâi a zorâŋâ itâ dukuip, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Ŋâi mân bira ziap.”
21 Sâi Yesuŋâ ekŋâ umŋâ zâkkâren tâi itâ dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a ziŋgâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziŋgâban. Kât zo ziŋgâmŋâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opŋâ sumbemân sikumgoot upan.”
22 Yesuŋâ yatâ sâm dukui a zo umŋâ bâliŋ oi nâŋgi yâmbârei arip. Zâk sikumŋâ patâ, zorat yatâ oip.

23 Ari ko Yesuŋâ puriksâm arâpŋâ ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A sikumziŋ patâ, zen Anutugât um topŋan baginam kwakpi.”
24 Yesuŋâ yatâ sâi arâpŋâ zen pârâkpam imbaŋâziŋ buŋ oi dum dâzâŋgoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ.
25 Bâu patâ kameleŋâ kuup mâtâpŋan bagibap, zo yâmbâtŋâ. Ka a sikum patâŋâ Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋ.”
26 Yatâ sâi ko arâp ziŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ Anutugât um topŋan baginat?”
27 Sâne Yesuŋâ ziŋgitŋâ sâip, Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opŋâ kut ŋâi ŋâi birâm, zorat hâuŋâ minat.

28 Peteroŋâ den zo nâŋgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nâŋgat. Nen kut ŋâi ŋâiniŋâ kândâtkom gâ moligiwen.”
29-30 Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk nâgât opŋâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânŋâ birâbap, zâk kut ŋâi ŋâi doŋbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkŋan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbâŋâ mem ândibap.” Yesuŋâ zo sâmŋâ mâtakâm sâip,

31 “Ka kândom a zeŋgâren gâbâ doŋbep ziŋâ bet upi. Bet a zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den siŋgi dâzâŋgoip.
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

32 Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuŋâ kândom ari arâpŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi âine a nâmbutŋâ moliziŋgâweŋâ keŋgât urâwe. Oi Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât zo minduziŋgi tatne kut ŋâi ŋâi âsagibap, zorat den sâm muyageziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
33 “Nâŋge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonŋâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.
34 A kutâ arâpziŋâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtŋâ ândiândigât den.
(Mt 20:20-28)

35 Oi Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimŋâ sâwet, “Net kut ŋâi ŋâigât sâitâ zo âlip nâŋgânikâban?”
36 Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”
37 Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nâŋgâna imbaŋâgaŋgât âsakŋâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”
38 Sâitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Zet topŋaŋgât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakŋâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too saŋgonibi, zo zet yâtik saŋgonzikâbi?”
39 Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too saŋgonibi, zo yatik saŋgonzikâbi.
40 Ka âsannan tâtatŋâ, zorat den sâsâŋ, zo nâgâren mân ziap. Zorat siŋgi kwatziŋgâziŋgâŋâ, zo zen zoren tapi.”
41 Yatâ oitâ arâp nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.
42 Oi Yesuŋâ minduziŋgâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâŋge, Hân a kutâ, zen zâizâiŋ op kore a gâsâzâŋgom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziŋgâme.
43 Zeŋgâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a ŋâi a sâtŋâ upâ sâm bukurâp zeŋgât kore a op ândibap.
44 Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi a kutâ upat sâm bukurâp zeŋgât kore mâman ândibap.
45 Yatigâk a bonŋâ, nâ ziŋâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zeŋgât kore opŋâ a doŋbep zeŋgât su-upziŋ memŋâ ândiândinâ buŋ up-apkât gewan.”

Yesuŋâ Yeriko kamânân a ŋâi siŋâ bâpsâsâŋ kubikŋaŋgip.
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

46 Yesu sot arâpŋâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginŋan âine a siŋ bâpsâsâŋ ŋâi mâtâp ginŋan tâip, kutŋâ Batimaio, Timaiogât nanŋâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokŋâ, zâk gam ariap sâwe.
47 Sâne nâŋgâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”
48 Den yatâ sâm tâi a nâmbutŋandâ hiriŋsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziŋâ birâm kambâŋâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”
49 Yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgâm mâtâbân kinŋâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a ziŋâ sen ŋâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlaŋ oi zaat ga. Patâŋâ goonsap.”
50 Oi sen ŋâtâtikŋâ den zo nâŋgâm hâmbâŋâ birâm pam oksâm zaatŋâ ba Yesugâren arip.
51 Âi taki Yesuŋâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkât sat?” Sâi a sen ŋâtâtikŋâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”
52 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk siŋâ ekŋâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk doŋgi bâu kwâkŋan Yerusalem kamânân zarip.
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

1 Yesu sot arâpŋâ, zen âimŋâ Yerusalem kamân mâte opŋâ Oliwa bâkŋan takâwe. Bakŋâ topŋan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuŋâ a zagât sâŋgonzâkom sâip,
2 “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmŋâ doŋgi sigan ŋâi tâgân kinzap, zo muyageit. Doŋgi zo a kwâkŋan mân tâtatŋâ, zo irakŋâ. Zo muyagem olaŋ diim gâit.
3 Olaŋitâ a ŋâiŋâ wangât olaŋsabot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniŋaŋgâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’ ”
4 Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ ŋâi sâŋgânŋan doŋgi sigan ŋâi saane kiri olaŋâwet.
5 Olaŋitâ a nâmbutŋandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olaŋsabot?”
6 Sâne Yesuŋâ den sâip, zo dâzâŋgoitâ nâŋgâne âkip.
7 Doŋgi zo Yesugâren diim aritâ arâpŋâ ziŋâ hâmbâziŋâ doŋgi kwâkŋan pane Yesuŋâ kwâkŋan zâi tap arip.
8 A doŋbep patâ ziŋâ hâmbâ motziŋ mâtâbân lâŋgat âiwe. Oi nâmbutŋandâ gâlaŋgât sot lâkom ilumŋâ mânâŋgâtŋâ mâtâbân pam âiwe.
9 A ambân kâmut patâ, ziŋâ Yesu mem oset kwâkŋaŋgâwe. Ziŋâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niŋgap, zâk sâm âlipŋan kwâkŋaŋganâ.
10 Sâkuniŋâ Dawidiŋâ kembu otziŋgâm galem otziŋgip, zo yatâ otniŋgâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”
11 Yatâ op âine Yesuŋâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimŋâ kut ŋâi ŋâi ek naŋgi mirâsiŋ geibam oi gem arâpŋâ diziŋgi Betania kamânân âiwe.

Wakum nakŋâ ŋâi Yesugât sâtkât hâlâlâŋsâip.
(Mt 21:18-19)

12 Haŋsâi Betania kamânân gâbâ gemŋâ Yesu tepŋaŋgât oip.
13 Oi kârebân siŋandâ egi wakum nak ŋâi kiri egip. Ekŋâ bonŋâ kinzap sâm âi kâruip. Bonŋâ orot narâk buŋâ, zorat ilumŋik kirip.
14 Yatâ ekŋâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonŋâ niniŋâ zo a ŋâiŋâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpŋâ nâŋgâwe.

Yesuŋâ tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

15 Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuŋâ tirik namin zâim a kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kine moliziŋgip. A nâmbutŋâ, zen Roma zeŋgât kât sot Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap aŋgâgwaŋgâ op kirâwe. Kât pâpanŋâ zo kom giligâlak mem kembâ aŋgâgwaŋgâ urâwe, zeŋgât tâtatŋâ zo kom kâbakŋei gei zeip.
16 Oi tirik namin kut ŋâi ŋâi mân mem âim gabigât sâip.
17 Itâ sâm dâzâŋgoip, “Anutugât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Namânâ zi a eluŋ zeŋgât ninâu namâ upap.’
Ziŋâ ko utne kâmbu a zeŋgât kât ki yatâ uap.”
18 A ambân zen Yesugât diŋâ nâŋgâne imbaŋâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzâŋgowe. Yatâ utne a sâtŋâ ziŋ Yesu dap op koindâ moik sâm kimuŋâ miwe.
19 Ŋâtiksâi Yesu sot arâpŋâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwap ninâu sânat.
(Mt 21:20-22)

20 Mirâ haŋsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip.
21 Peteroŋâ ekŋâ Yesu den sâip, zo nâŋgâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuŋâ itâ dâzâŋgoip,

22 “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen
Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândibi. Zen um zagât mân opŋâ
nâŋgâm pâlâtaŋziŋ bonŋâ op ândibi.
Zen yatâ op ândim bakŋâ ândi
dukubi,
23 ‘Bakŋâ, gâ âbâŋgum saruin gei.’
Yatâ sâne dinziŋâ lubap.
24 Zorat ko itâ sa nâŋgânek. Zen
wan mo wangât nâŋgâm ninâu sâm,
zo mârum mien sâm nâŋgâne âlip
muyageziŋgâbap.
25 Zen ninâu sânâ sâm a zeŋgât tosa
mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne
ko Ibâziŋâ sumbemân ândiap, zâkŋâ
yatik tosaziŋâ birâbap.
26 Zen a zeŋgât tosaziŋâ mân
birâne ko sumbem Ibâziŋaŋgoot
zeŋgât tosâziŋâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtŋâ âragwâragu urâwe.
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

27 Yesu sot arâpŋâ, zen dum
Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm
gamŋâ Yesuŋâ tirik namâ umŋan âim
gam kiri ko a sâtŋâ sot Kembugât
gurumin den zorat galem a sot
patârâpziŋâ, zen Yesugâren gam
mâsikâm itâ sâwe,
28 “Gâ ziren kut ŋâi ŋâi opmat, zo
ŋâigât sâtkât opmat?”
29 Sânetâ itâ mâburem dâzâŋgoip,
“Nâ den kânok mâsikâziŋga dâtnone
ko nâŋgoot ŋâigât sâtkât opman, zo
dâzâŋgobat.
30 Yohane too saŋgon nep tuugip,
zo ŋâigât sâtkât nep tuugip. Anu-
tugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen
sâne nâŋgâbâ.
31 Mâsikâziŋgi zen dap sânâ sâm
kwakŋâ ziiŋik itâ sâm âraguwe,
“Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap,
‘Wangât diŋâ mân luuwe?’
32 Agât sâtkât nep tuugip, yatâ
sâindâ sâi ko a ziŋ nâŋgobe.”
Wangât, zen a ambân zeŋgât keŋgât
urâwe, zorat. A ambân zen aksik
Yohanegât nâŋgâne Propete oip.
33 Zorat ko ziŋâ Yesu itâ sâm
dukuwe, “Nen mân nâŋgen.” Sâne
Yesuŋâ itâ dâzâŋgoip, “Den zo
dâtnoge sâi ko nâŋgoot ŋâigât sâtkât
opman, zo dâzâŋgobam. Ka zen mân
se, zorat nâ mân dâzâŋgobat.”

12

Nep galem a bâliŋâ.
(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

1 Yesuŋâ topkwapŋâ den sumbuŋâ
ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ
waiŋ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm
kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumŋâ
tâk keetŋâ mândâlibapkât âmaŋ patâ
tuum galem a zeŋgât mirâ tuumŋâ
nep zo bitziŋan pam hân ŋâin arip.
2 Âi ândei bonŋâ orotŋâ narâk
oi kore a ŋâi sâŋgongoi bonŋâ
nâmbutŋâ mimbapkât arip.
3 A zo âi taki galem a ziŋâ gâsum
kom moline bet bâsaŋ âburem arip.
4 Ari ko kâlam mariŋâ zâk
kore a ŋâi sâŋgongoi ari galem a
ziŋâ kâukŋâ kunzit mem ŋâi ŋâi
okŋaŋgâwe.
5 Kâlam mariŋâ dum kore a
ŋâi sâŋgongoi ari kuwe. Kunetâ
mariŋandâ yatigâk a doŋbep
sâŋgonzâŋgoi âinetâ galem a ziŋ
kâmbam mamuŋ zâŋgowe. Oi
nâmbutŋâ sâbâ sâbâ zâŋgowe. Ka
nâmbutŋâ ko sâseŋgât zâŋgowe.
6 Zâŋgonetâ nanŋâ kânok ândeip,
zo zikŋâ nanŋâ. Umŋâ zâkkâren
kirip. Zâk bet itâ sâm sâŋgonguip,
‘Galem a ziŋ hurat kwâkŋaŋgâm mân
kumbi.’
7 Sâm sâŋgongoi ari galem a zen
nanŋâ ekŋâ âragum sâwe, ‘A zirâŋâ
gâtâm kâlam mariŋâ upap, zorat
koindâ kâlam zi niiŋâ upap.’
8 Yatâ sâm gâsum kune moi
kâmbarâŋâ kâlam âkŋan pane zeip.
9 Oi kâlam mariŋâ zâk dap upap?
Zâk gamŋâ galem a zâŋgom tâmbet
otziŋgâm kâlamân galem a uŋakŋâ
zâmbanbap.
10 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap, zo sâlâpkum nâŋgâme?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi
ek âkon op birâwe. Kembuŋâ
kunkun zorâŋâ mem namin
kwânâŋgip.

11 Kembuŋâ sâi yatâ âsageip. Niŋâ
egindâ mârâtŋâ ŋâi uap.' "
12 Yesuŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi ko
patâziŋâ gâsum tâk namin pânat sâm
nâŋgâmŋâ a ambân zeŋgât keŋgât
urâwe. A patâ, zen itâ nâŋgâm
kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe.
Oi gâsunam kwakŋâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

13 Yuda a sâtŋâ, zen Parisaio a sot
Herode arâp nâmbutŋâ Yesugât diŋâ
saabigât sâŋgonzâŋgowe.
14 Sâŋgonzâŋgone Yesugâren gam
itâ sâm dukuwe, "Patâ, nen gâgât
topkâ nâŋgâmen. Gâ den sarâ
mân sâm bonŋigâk sâmat. Gâ den
ŋâi mân sâna gâŋgoŋemap. Gâ a
zâizâiŋ giziŋ aksik Anutugât mâtâp
âlip dâtnâŋgom kubikmat. Den ŋâi
sâindâ nâŋgâ. Roma a kutâ patâ
Sisa kât pindânat, zo orotŋâ mo mân
orotŋâ?
15 Kât pindâpindâŋ mo mân
pindâpindâŋ, zorat dâtnâŋgo." Yatâ
sâne Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ ek
nâŋgâm dâzâŋgoip, "Zen wangât
denŋâ saanige? Kât ŋâi mem nine
ikpâ."
16 Sâi ko kât ŋâi mem pindânetâ
mâsikâziŋgâm sâip, "Holi tobat zo
ŋâigât?" Sâi ziŋâ sâwe, "A kutâ
Sisagât."
17 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, "Sisagât
siŋgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât
siŋgi, zo Anutu pindâbi." Yatâ sâm
dâzâŋgoi zen diŋâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

18 Sadukaio a nâmbutŋâ Yesugâren
gawe. A zo ziŋâ mom zaatzaat zo
mân ziap sâmarâwe. Ziŋâ gam sâwe.
19 "Patâ, Moseŋâ itâ sâm
kulemguip, "A ŋâi, zâk ambân
memŋâ katep mân muyagem moi ko
munŋandâ malâŋâ mem âtâŋaŋgât
siŋgi katep mimbap."
20 Oi zorat sâindâ nâŋgâ. Âtâ mun
nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋâ
kunŋâ ambân memŋâ murarâŋâ buŋ
ândim moip.
21 Moi ko munŋandâ malâŋâ zo
mem yatigâk murarâ buŋ ândim
moip.
22 Moi munŋâ ŋâiŋâ malâ zorigâk
mem moip. Yatigâk âtâ mun zo
nâmburân zagât zen ambân zorigâk
mem murarâziŋ buŋ mom naŋgâwe.
Oi bet malâziŋâ zo moip.
23 Oi a nâmburân zagât zen aksik
patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm
narâk patin zaatnetâ ambân zâk
ŋâigât upap?"
24 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
"Zen den nâŋgâm gulipkume. Anu-
tugât den sot Anutugât imbaŋâ mân
nâŋgâme.
25 Gâtâm mumuŋan gâbâ zaatŋâ
a ambân dum mân miaŋgâbi. Zen
sumbem a yatâ op ândibi.
26 Momŋâ zaatzaatŋaŋgât sâme,
zorat dâzâŋgobâ. Mosegât ekabân
den siŋgi zi sâlâpkume mo buŋâ?
Mose zâk nagân kârâp bâlam ekŋâ
ari Anutuŋâ den itâ sâm dukuip, 'Nâ
Abaram, Isaka sot Yakobo, zeŋgât
Anutu.'
27 Zorat sa nâŋgânek Anutu zâk
a buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ.
Gwâlâ ândie, zeŋgât Anutu. Zorat
Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân
buŋ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.
Zen ko den nâŋgâm gulipkume."

Gurumin dengât Yesu masikâwe.
(Mt 22:34-40)

28 Yesu sot Sadukaio a den âragune
ko Kembugât gurumin den galem a
ŋâiŋâ Yesugât den zo nâŋgi âlip oi itâ
sâm mâsikip, "Kembugât gurumin
den ikâ zorâŋâ ko kâukŋâ uap?"
29 Yatâ sâm mâsiki Yesuŋâ sâip,
"Kembugât gurumin den patâ itâ
ziap, 'Isirae a ambân, zen nâŋgânek.
Anutu Kembuniŋâ kembu kânok.
30 Zorat um dâpkâ sot nâŋgânâŋgâgâ
sot imbaŋâgâ, zo Kembu Anutu zo
hâlâluyâk pindâna zimbap.'
31 Den zorat torenŋâ itâ ziap, 'Gâ
gikaŋgât otgimap, yatigâk a torenŋâ
zeŋgât otgibap.' Anutugât gurumin

den zagât zi patâ uabot. Gurumin den ŋâi mân ziap.”
32 Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem aŋâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nâŋga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi ŋâi mân taap.
33 Oi zâk kânok nâŋgânâŋgâ sot imbaŋâ hâlâlu pindânat. Oi gikaŋgât otgimap, yatik a toren zeŋgât otgibap. Den zagât zirâŋâ kut zo zorâŋ Kembu pindâpindâŋ zo wâlap.”
34 A zo yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgi âlip oi itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât um topŋan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nâŋgâne yâmbârei keŋgât op birâwe.

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

35 Yesu zâk tirik namin zâim a den siŋgi âlip dâzâŋgom itâ sâm mâsikâziŋgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunŋâ.’
36 Dapkat sâme? Tirik Kaapumŋâ Dawidi nâŋgânâŋgâ pindi itâ sâip,
‘Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’
37 Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâipŋâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunŋâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi a kâmut patâ zen nâŋgâm âkŋâle urâwe.

Yesuŋâ Kembugât gurumin galem a zeŋgât girem dâzâŋgoip.
(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

38 Yesuŋâ den yatâ sâmŋâ den ŋâi itâ târokwap dâzâŋgom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zeŋgât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziŋgâne sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap.
39 Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâm nâŋgâme.
40 A yatâ zorâŋ ambân malâ zeŋgât mirâ kut ŋâi ŋâi laŋ betziŋan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziŋaŋgât hauŋâ yâmbâtŋâ mimbi.”

Malâ ŋâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Lu 21:1-4)

41 Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembugât siŋgi kât pane giarip. Oi ko sikum a doŋbep zen ga kât imbaŋâ pane giarip.
42 Oi ambân malâ kanpitâ ŋâiŋâ gam kât kuriŋâ mâik zagât pâi giarip.
43 Yesu zâk zo ekŋâ arâpŋâ minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirâŋâ a torenŋâ walâziŋgap.
44 A nâmbutŋâ zen kât patâ tâi torenŋik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemŋaŋgip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.
(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

1 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuuŋâ zo kât neuleŋâ âlipŋâ hikpârâkŋootŋâ tuuwe.”
2 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziŋ gam kom kândaŋne giligâlaksâm naŋgâbap.”
3 Bet Yesu sot arâpŋâ, zen Oliwa bâkŋan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapŋâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe,
4 “Dâtnâŋgo. Kut ŋâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”
5 Yesuŋâ itâ topkwap dâzâŋgoip, “Um gulip kwâtziŋgâbegât galem oraŋgâm ândibi.
6 A doŋbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâm a doŋbep mem um gulip kwatziŋgâbi.

7 Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâŋgâm umziŋ mân keŋgât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsâŋâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.
8 Hânŋâ hânŋâ a kâmutŋâ kamutŋâ, zen kâsa opŋâ agom âibi. Oi hân ŋâin ŋâin wâriŋ mimbap. Oi pu patâ âsageziŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatŋâ.
9 Ka zen ko galem oraŋgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziŋgâbi. Oi zorik buŋâ a patâ sot a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine mâteziŋan kinŋâ nâgât topnâ sapsum ziŋgâbi.
10 Oi narâk kândom den siŋgi âlip hân dâp a zeŋgâren âibapkât sâsâŋâ. Bet ko hângât narâkŋâ âkâbap.
11 Oi a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine den dap sânat sâm mân naŋgâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ umziŋan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opŋâ den sânetâ zeŋgât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap.
12 Oi a ziŋ itâ zo upi. Âtâŋâ ŋâiŋâ sâi munŋâ gâsum kumbi. Ibâ ŋâiŋâ sâi nanŋâ gâsum kumbi. Murarâpziŋ zen ibâ mam kâsa minziŋgâm sâne zâŋgobi.
13 Zen nâgât kut siŋginaŋgât op a ambân ziŋâ um kâlak nâŋgâziŋgâbi. Ka ŋâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

14 Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ mân kinbap sâsâŋan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi.
15 Ŋâi zâk sombemân tâpapŋâ sikum mimbam mirâ umŋan mân zâibap.
16 Ŋâi zâk nebân mo hibukŋan ândibapŋâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap.
17 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, narâk zoren zen dap upi?
18 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ zo map narâkŋan mân muyagibap.
19 Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuŋâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap.
20 Oi Kembu zâk narâk zo mân mânâŋgâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kembuŋâ a ambârâpŋâ zeŋgât op ko narâk mem pâŋkânok pâmbap.

21 A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nâŋgâbi.
22 Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgabi. Anutuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi.
23 Kut ŋâi ŋâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.

24 Sâknam patâ narâkŋâ zo âki mirâsiŋ sumunkumbap. Oi kâin âsakŋâ buŋ upap.
25 Sâŋgelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbaŋâ buŋ upap.
26 Oi a bonŋâ, nâ âsakŋâ imbaŋânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi.
27 Oi sumbem a sâŋgonzâŋgua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋâ toren toren gâbârezinŋânetâ mindubi.

28 Nak dâgap zorat top nâŋgâbi. Zâk iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme.
29 Oi yatigâk zen den dâzâŋguan, kut ŋâi ŋâi zo muyagem naŋgi itâ nâŋgâbi, ‘A bonŋâ mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’
30 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut ŋâi ŋâi zo âsagem kwâkâbap.
31 Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâgât den ko mân buŋ upap.

32 A bonŋâ nâ gâbat, zorat narâkŋâ
zen mân nâŋge. Sumbem a zen
yatigâk mân nâŋge. Ninaŋgoot mân
nâŋgan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik
nâŋgap.
33 Zen narâk mân nâŋgegât galem
oraŋgâm ninâu sâm ândibi.
34 A ŋâiŋâ mirâ sot nepŋâ birâm
kamân kârebân âibam kore a gakâŋâ
nep sâm mânâŋgât ziŋgâbap. Kut ŋâi
ŋâi galem upigât dâzâŋgobap. Kore
a ŋâiŋâ mirâ mâtâbân tapŋâ mirâ
mariŋâ gâbapkât galem ek tâpapkât
dukubap.
35 Zeŋgoot yatik galem oraŋgâm
ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk ŋâtiksâi mo
ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât, mo
haŋgât gâbap, zo mân nâŋge, gât ko
san, zo op ândibi.
36-37 Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât
zen sot buku toren itâ dâzâŋguan.
Um wâgânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

1 Yuda zeŋgât kendon patâ Pasowa
sot sii nalem om niniŋâ narâkŋâ
sirâm zagât ombeŋan oi tirik namâ
galem a zeŋgât patârâpziŋâ sot Kem-
bugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum
kunam den sâm kâtâŋ urâwe.
2 Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam
laŋ muyagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân ŋâiŋâ Yesu too hitomŋoot
saŋgorip.
(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

3 Betania kamânân sâk bâlâ a ŋâi
ândeip, kutŋâ Simoŋ. Oi Yesuŋâ
zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem
nem tâi ambân ŋâiŋâ too hitomŋoot
âlipŋâ, zo sâŋgânnâ patâ beloŋoot
mem zâim karâpŋâ kunzit Yesu
kâukŋan lokei giarip.
4 Yatâ oi nâmbutŋâ tarâwe, ziŋâ itâ
nâŋgâm um kâlak nâŋgâwe, “Wangât
tâmbetkuap?
5 Zo sâŋgân patâ. Too hitomŋoot
zorâŋâ sâŋgân mem a kanpitâ ziŋgi
dâp opap.” Yatâ sâmŋâ ambân zo den
kârâpŋoot okŋaŋgâwe.
6 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen ambân den mân
dukunek. Zen wangât sâm siŋan
giname? Ambân zorâŋâ âlip otnigap.
7 A ambân kanpitâ, zen narâk dâp
zen sot ândine galem ot ziŋgânâ sâm
âlip otziŋgâbi. Nâ ko zeŋgâren narâk
kârep mân ândibat.
8 Ambân zâk orotŋâ dâp otni-
gap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ
saŋgonsap.
9 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Den
siŋgi âlip hânnâ hânnâ sâne laŋ
kârâm âibap, zo yatik ambân zi
saŋgonigap, zorat den siŋgi sâne laŋ
kârâm âibap.”

Yuda, zâk Yesu tirâpzâŋgobapkât
dâzâŋgoip.
(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

10 Yesugât arâp kiin zagât zeŋgât
oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân
gokŋâ zâkŋâ tirik namâ galem a patâ
zeŋgâren âim Yesu gâsubigât sapsum
ziŋgip.
11 Yatâ sâi nâŋgâm umziŋâ âlip
oi kât pindânam sâwe. Oi sâne
nâŋgâm Yesu tigâk tirâpzâŋgobapkât
ek molim ândeip.

Yesu sot arâpŋâ, zen kendongât sii
nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo
13:21-30)

12 Yuda zeŋgât kendon patâ
narâkŋâ oi râma gwamŋâ kom om sii
nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi
arâpŋâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii
nalem zo mirâ ikâ unat?”
13 Yatâ sânetâ Yesuŋâ a zagât itâ
sâm sâŋgonzâkoip, “Zet kamânân âim
a ŋâi too âmaŋ lum âim tâi ekŋâ
molibabot.
14 Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ
dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ
sot arâpnâ mirâ umŋâ ikâ zoren sii
nalem ninat?” ’
15 Yatâ sâm dukuitâ mirâ um
patâ ŋâi kiaŋ tâtatŋâ kubikkubikŋâ
tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot.”
16 Oi a zagât zet den zo lum
kamânân âim Yesuŋâ sâip dâp
muyagem sii nalem uwet.

17 Ŋâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât,
zen mirâ zoren zâiwe.
18 Oi nalem nem tatne Yesuŋâ
itâ sâm dâzaŋgoip, “Nâ perâkŋak
dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
kâsa dâzâŋgoi ga gâsunim nobi. A zo
nâ sot nalem nem taap.”
19 Sâi arâp ziŋ umziŋâ bâliŋ oi
zikŋik zikŋik mâsikâm sâwe, “Gâ
nâgât sâbat? Nâgât sâbat?”
20 Yatâ sâne dâzâŋgoip, “A
zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâ sot nalem
ârândâŋ niet, zâkkât san.
21 A bonŋâ nâgât Anutugât ekabân
den ziap, zo yatâ upâman. Ŋâiŋâ
sâi a bonŋâ gâsunim nobi, Yei, a zo
hâuŋâ ko tosa yâmbâtŋâ mimbap. A
zo mam kâmboŋan gâbâ mân âsâgei
sâi bâbâlaŋ opap.”

Yesuŋâ nalem sot too ziŋgip
(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Nalem nem tatne Yesuŋâ nalem
ŋâi mem sâiwap sâm namuŋ arâpŋâ
itâ sâm ziŋgip, “Zi sunumnâ. Mem
ninek.”
23 Yatâ sâm waiŋ hâkop mem
sâiwap sâm ziŋgi aksik niwe.
24 Nine itâ sâm dâzâŋgoip,
“Gilâmnâ zi a doŋbep zeŋgât opŋâ
hânân gibap. Zorat ko târotâroniŋ op
kâtigibap.
25 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ
waiŋ too itârâŋ nia âkap. Oi dum
zagâtŋan mân nemŋâ Ibânaŋgât um
topŋan zâim waiŋ too mârâtŋâ ŋâi
nimbat.”

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepŋâ ŋâi mem ko
Oliwa bâkŋan zâiwe.
27 Zâine Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Itârâŋ zen aksik nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
lorei birânibi. Kembugât ekabân den
kulem ŋâi itâ ziap,
‘Nâ râma galem a kua râma zen
sibiŋsâbaŋ op âibi.’
28 Oi sa nâŋgânek. Nâ mumuŋan
gâbâ zaatŋâ ko Galilaia hânân âi
kândom otziŋgâbat.”
29 Yatâ sâi Peteroŋâ itâ dukuip,
“Zen aksik patâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân
otgibat.”
30 Sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip,
“Nâ perâkŋak dâgobâ. Itârâŋ ŋâtigân
kuruk aŋâ sâp zagât mân diŋsâi gâ
sâp karâmbut kwâimbâniban.”
31 Yatâ sâi Peteroŋâ kâuk
birâŋaŋgâm sâip, “Gâ gomŋâ na
nonâ sâne mân kwâimbâgibat.”
Sâi arâpŋâ nâmbutŋandâ den yatik
sâwe.
32 Oi Gezemane hânân âi takâm
Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”
33 Yatâ sâmŋâ Petero, Yohane sot
Yakobo diiziŋgi âine Yesu umŋâ
yâmbârei ken bet kakit oip.
34 Yatâ okŋaŋgi dâzâŋgom sâip,
“Umnâ yâmbârei mumuŋâ otnigap.
Zen ziren nâ sot tap um wâgân
ândinek.”
35 Yatâ sâm torengen âim si
sâŋgânnâ hânân gei tutukum sâknam
kâmut zo mân muyagibapkât ninâu
sâip.
36 Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut
ŋâi ŋâi tuubam mân kwakmat,
gât ko sâna sâknam kâmut zi buŋ
upap. Oi nâgât den buŋâ, gâgât den
kâtigibap.”
37 Ninâu sâm âburem âi uman zine
ziŋgit Petero itâ sâm dukuip, “Gâ
uman ziat? Gâ mâiktârâ ŋâi wâgân
mân ândiban?
38 Zen mâsimâsikâyân loribegât um
wâgân tap ninâu sânek. Umŋâ
bâbâlaŋ. Sâkŋâ ko yâmbâriap.”
39 Yatâ dâzâŋgom âi ninâu sâip.
Den mârum ninâu sâip, zo yatik du
ninâu sâip.
40 Ninâu sâm âburem umanâk zine
ga ziŋgirip. Umanân gâbâ sen
birâbirâ op zaatŋâ dap yatâ dukube.
41 Oi dum âi ninâu sâm âburei
sâp kârâmbut oi dâzâŋgoip, “Zen
umanâk zem te? Mârum narâk mâte
uap. A bonŋâ, nâ bâliŋ mâme a
zeŋgât bitziŋan âibâman.
42 Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim
nobi, zo mâte otniŋgap.”

Kâsaziŋâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

43 Yesuŋâ yatâ dâzâŋgom kiri
zorenâk arâp zeŋgât kâmurân gok
Yuda karioto kamânân gokŋâ, zâkŋâ
kâsa diiziŋgi a kâmut patâ gawe.
Tirik namâ galem a sâtŋâ sot
Kembugât gurumin den zorat galem
a sot patârâpziŋ, zen a kâmut zo
sâŋgonzâŋgone kâmbam sot sâu patâ
mem gawe.
44 Yudaŋâ kânŋan itâ sâm
dâzâŋgoip, “Lum mâŋgansa ek ko zo
gâsum diim âibi.”
45 Yuda zâk ga takâm Yesugâren
âim o patânâ sâm lum mâŋgarip.
46-47 Oi Yesu arâpŋâ zeŋgâren gâbâ
ŋâiŋâ sâuŋâ sâmbum a sâtŋaŋgât
kore a ŋâi kindap kârâm kwâkip.
48 Oi Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip,
“Zen nâgât dap nâŋge? Zen
nâgât nâŋgâne kâmbam ku oi sâu
kâmbamziŋoot ga gâsânoge?
49 Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ
sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin a den
siŋgi âlipŋâ dâzâŋgoman. Oi zoren
mân gâsânowe. Oi laŋ otnine Kembugât ekabân nâgât den kulem ziap,
zo kâtigibap.”
50 Sâi arâpŋâ zen aksik birâŋaŋgâm
siŋsururuŋ âiwe.
51 A sigan ŋâi sâŋgum kâu lapŋâ
Yesu sot gâi gâsuwe.
52 Gâsunetâ sâŋgum kwâkâm pam
sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziŋaŋgât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

53 A kâmut, ziŋ Yesu gâsum diim
patâziŋaŋgât mirin âiwe. Zâkkât
mirin tirik namâ galem a patâ sot
Kembugât gurumin den zorat galem
a zen mindum tarâwe.
54 Âine Petero zâk kândâtziŋan bet
moliziŋgâm âim a patâziŋaŋgât poŋ
kâligen bageip. Bagimŋâ galem a
osetziŋan tap kârâp nâŋgâm tâip.
55 Tirik namâ galem a patâ sot a
patâziŋâ aksik mindum Yesugât den
sâkŋanâk sâm, kâmbamân pânam den
sâm kârum tarâwe. Oi bonŋâ mân
muyagiwe.
56 A doŋbepŋâ Yesugât den sarâ ŋâi
ŋâi sâm âiwe.
57 Sânetâ a nâmbutŋâ ziŋâ den sarâ
itâ sâwe.
58 “Itâ sâi nâŋgâwen, ‘Na tirik
namâ zi kândaŋâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut
umŋan âsagibap.’ ”
59 Ka dinziŋâ zo kânok buŋâ. Den
ŋâi ŋâi sâwe.
60 Yatâ utne tirik namâ galem a
zeŋgât a patâŋâ zaat kinŋâ Yesu
mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuŋâ
sâban mo mân sâban? A zi ziŋâ gâgât
den se, zo nâŋgâna dap uap?”
61 Sâi Yesuŋâ lâuŋan mân mem diŋ
buŋ kirip. Oi du a patâŋâ mâsikâm
sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâmen, zâkkât nanŋâ mo
ŋâi?”
62 Sâi ko Yesuŋâ sâip, “Sat, zo
yatâ. Oi ŋâi sa nâŋgânek. Gâtâm
a bonŋâ, nâ imbâŋâ mariŋâ zâkkât
âsanŋâ bongen tapŋâ sumbemgât
unumunum kwâkŋan ga nikpi.”
63 Yatâ sâi tirik namâ galem a
zeŋgât patâziŋâ, zâk diŋâ nâŋgi kâlak
oi hâmbâŋâ mem moloŋ arâpŋâ
itâ sâm dâzâŋgoip, “Den dum mân
sânat.
64 Zâk Anutu hutkum sap. Ziŋâ dap
sâbi?” Yatâ mâsikâziŋgi zen aksik
sâwe, “Mumuŋaŋgât siŋgi uap.”
65 Yatâ sâmŋâ a nâmbutŋâ Yesu
siŋan tâpkuwe. Oi nâmbutŋandâ
si sâŋgânŋâ kwâtepkum bitziŋandâ
kom sâwe, “Ŋâiŋâ gogap? Gâ
Propete ândiat, zorat ko sâm
muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen
bitziŋandâ si sâŋgânŋan kuwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbâŋaŋgip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

66 Oi Petero zâk sombemân tâi tirik
namâ galem a patâgât kore ambân
ŋâi gâip.

67 Gâi ko Petero kârâp nâŋgâm tâi
ekŋâ dukuip, “Gâ Nasarete gokŋâ
Yesu sot ândimat.”
68 Sâi ko Peteroŋâ kwâimbâm sâip,
“Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.”
Sâmŋâ âkŋan ari kurukŋâ diŋsâip.
69 Ari kore ambân zâk dum ekŋâ
a kirâwe, zo itâ dâzâŋgoip, “A zi zâk
zeŋgât kâmurân gokŋâ.”
70 Sâi Peteroŋâ kwâimbâm biraŋip.
Mâik ŋâi tap ko a tarâwe, ziŋâ dukum
sâwe, “Perâkŋak gâ zeŋgât kâmurân
gokŋâ. Gâ Galilaia gokŋâ.”
71 Sâne Peteroŋâ kwâimbâm Anutu
mâteŋan sâm kâtigem sâip, “A kutŋâ
se, zo nâ mânâk ekman.”
72 Sâi zorenâk kuruk diŋsâi sâp
zagât oip. Oi Yesuŋâ mârum den
itâ dukuip, “Kurukŋâ sâp zagât mân
diŋsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut
upap.” Peteroŋâ den zo nâŋgâm
umŋâ bâlei isem bâliŋ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28–19:16)

1 Haŋsâi tirik namâ galem a patâ
sot a patârâpziŋâ sot Kembugât gu-
rumin den zorat galem a sot galem
a nâmbutŋâ, zen mindumŋâ Yesugât
den sâwe. Den sânetâ a nâmbutŋâ
zen Yesu gâsum biknan saam diim âi
Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe.
2 Panetâ kiri Pilatoŋâ Yesu
mâsikâm sâip, “Topkaŋgât dâtno.
3 Gâ Yuda zeŋgât a kutâ?” Mâsiki
Yesuŋâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko
tirik namâ galem a patâ ziŋâ Yesu
den doŋbep sâm siŋan giwe.
4 Yatâ utnetâ Pilatoŋâ Yesu
mâsikâm sâip, “Nâŋgat? Zen gâgât
den yâmbâtŋâ sânetâ gâ den hâuŋâ
sâban mo mân sâban?”
5 Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân
sâm den nâŋ kiri Pilatoŋâ nâŋgâm
kwâkâm tâip.
6 Yuda zeŋgât kendon patâ narâk
dâp a tâk namin tatne zeŋgâren gâbâ
kânok olaŋi arip.
7 A nâmbutŋâ zen Roma a kutâgât
âkonziŋgi kâmbam kom a nâmbutŋâ
zâŋgone tâk namin zâmbarâwe. Oi
osetziŋan a ŋâi kutŋâ Baraba.
8 Oi a ambân kâmut, zen a
kutâgâren ga mindum kendon dâp
sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe.
9 Dukune Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm
sâip, “Yuda zeŋgât a kutâ olaŋsa ari
nâŋgâne dâp upap?”
10 Tirik namâ galem a patâ, zen
Yesugât um kâlak nâŋgâŋaŋgâm
zâkkâren parâwe, zo nâŋgâm
mâsikâziŋgip.
11 Sâi ko tirik namâ galem a zen a
ambân kâmut zo itâ dâzâŋgowe, “Zen
sâne Baraba olaŋbap.” Yatâ sâne
dinziŋâ luwe.
12 Oi Pilatoŋâ dum mâsikâziŋgip,
“Yatâ se, zorat ko Yuda zeŋgât a kutâ
sâme, zo dap oknaŋgâbatkât se?”
13 Mâsikâziŋgi aksik patâ itâ sâwe,
“Zâk poru nagân kune moik.”
14 Sâne Pilatoŋâ sâip, “Wan
tosagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziŋ
mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru
nagân kune moik.”
15 Yatâ sâne Pilatoŋâ umziŋâ
âkâbapkât Baraba olaŋ ziŋgip. Ka
Yesu ko sâi inzutŋâ lapitŋâ poru
nagân kune mumbapkât kâwali a
bitziŋan pâip.

Yesu kom mem ŋâi ŋâi oknaŋgâwe.
(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

16 Oi kâwali a zen Yesu mirin
gâbâ diim ga kâwali a zeŋgât namâ
sâŋgânnan dâmân kâligen bagiwe.
Bagim sâne kâwali a aksik mindum
gawe.
17 Oi kâwali a zeŋgât hâmbâ kuriŋ
ŋâi giŋaŋgâne giarip. Oi tâk sâtmam
goŋkom Yesu kâuknan pane giarip.
18 Yatâ opŋâ pam diim sâwe, “Oe,
Yuda zeŋgât a kutâ.”
19 Den yatâ dukum kâuknan kom
zâkkâren tâpkuwe. Siminziŋ liim
kwap sarâ sarâ mâpâsiwe.
20 Yatâ kom siŋan gem kâwali
hâmbâ kwâkâm zikŋâ hâmbâ
giŋaŋgâne giari poru nagân kunam
diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

21 Âi mâtâbân a ŋâi muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene gokŋâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkŋâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziŋ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.
22 Diim âim hân ŋâi kutŋâ Goligata (niiŋ denân ko, kâuk siŋit), zoren takâwe.
23 Zoren takâm waiŋ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip.
24 Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbâŋâ minam wenzu pane muyageip dâp mem naŋgâwe.
25 Mirâ haŋsâi mirâsiŋ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe.
26 Kune kiri kâukŋan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zeŋgât a kutâ.”
27 Oi kâmbam ku a zagât zâkom, ŋâi toren ŋâi toren zâkone kirâwet. (
28 Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonŋâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliŋ mâme a oserân pamŋâ sâwe, ‘A zi zen bâliŋ mâme a.’ ”)
29-30 A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namâŋ kândaŋâ sirâm karâmburâk tuum naŋgâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.”
31 Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutŋâ tâmbetagonam utnetâ tânzâŋgomâip. Zikŋaŋgât ko kwaksap.
32 Zâk Kristo, Isirae a neŋgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekŋâ diŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwet.
33 Mirâ bâkŋan oi ŋâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip.
34 Mirâ oi Yesuŋâ den sâm kambâŋ sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niiŋ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?”
35 Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâm sâwe, “Zi nâŋgânek. Elia konsap.”
36 Yatâ sâm a ŋâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiŋkum ga winigâ too kâlakŋoot Yesu lâuŋan pamŋâ bukurâp itâ sâm dâzâŋgoip, “Nen tap iknâ. Elianâ perâkŋak ga mâkâbap mo buŋâ?”
37 Oi Yesu zâk doŋbep kambâŋ moip.
38 Moi ko tirik namin sâŋgum patâ kinmâip, zo oloŋ gei kwâkip.
39 Oi kâwali a zeŋgât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkŋak Anutugât nanŋâ ândeip.”
40 Ambân nâmbutŋâ kârebân kin ek nâŋgâwe. Zeŋgât oserân Maria Madala kamân gokŋâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikŋâ sot ambân ŋâi, kutŋâ Salome. Zen ârândâŋ kirâwe.
41 Ambân zen mârum Yesu Galilaia hânân molim kore okŋaŋgâm ândiwe. Oi zenâk buŋâ. Ambân nâmbut ârândâŋ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

42 Mirâsiŋ geibâ sâi Yuda zeŋgât kendongât kut ŋâi ŋâi kubikkubik narâk oip.
43 Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokŋâ, zâk gâip. Zâk a sâtŋâ zeŋgât kâmurân ândeipŋâ Anutugât um topŋan ândiândigât umŋâ patâ kirip. Zâkŋâ keŋgât buŋ Pilatogâren âim Yesugât kâmbarâŋaŋgât ninan sâm dukuip.
44 Dukui ko Pilatoŋâ mârum muap mo taap sâmŋâ kâwali a zeŋgât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârum muap mo taap?”
45 Oi kâwali a galem zâkŋâ sâip, “Mârum muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâŋgâm Yosepeŋâ mem hangubapkât sâip

46 Sâi Yosepeŋâ sâŋgum kâu ŋâi kwâlâm âim Yesu kâmbarâŋâ poru nagân gâbâ kwâkâm sâŋgumŋâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpŋâ uŋakŋan pâip. Kât mâtâp zo a ŋâiŋâ kârâm kubigip. Pamŋâ kât patâ ŋâi mem kâbakŋei âi kwârakuip.
47 Maria Madala kamânân gokŋâ sot Maria Yosegât mamŋâ, zet ârândâŋ egitâ hanguip.

16

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

1 Yuda zeŋgât kendon âki ko Maria Madala kamânân gokŋâ sot Maria Yakobogât mamŋâ sot Salome, zen Yesugât kâmbarâŋ saŋgonam too sot kelâk wârân âlipŋâ, zo sâŋgân miwe.
2 Yuda zeŋgât kendon âki ko mirâ haŋsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatŋâ Yesugât kwagân âine mirâsiŋ takip.
3 Oi zen itâ âraguwe, “Ŋâiŋâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpŋan baginat?”
4 Yatâ sâmŋâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ ŋâi zo kâbakŋine zeip.
5 Kât mâtâp zo pâroŋsâm kiri ekŋâ bagimŋâ bongen a ŋâi hâmbâŋâ kâu tâi ekŋâ pârâkpam imbaŋâziŋ buŋ oip.
6 Oi a zorâŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân keŋgât utnek. Zen Yesu Nasarete gokŋâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkŋik zi iknek.
7 Zen âimŋâ Petero sot arâpŋâ nâmbutŋâ itâ sâm dâzâŋgonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziŋgâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”
8 Sâi ambân zen sânâmziŋ sâmbui keŋgât opŋâ kwagân gâbâ gamŋâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziŋ keŋgât oi siŋgi zo a mân dâzâŋgowe.

Yesuŋâ arâpŋâ zeŋgâren âsageip.
(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

9 Yuda zeŋgât kendon âki haŋsâsâgât Yesu zâk zaatŋâ Maria Madala kamânân gokŋâ muyageŋaŋgip. Mârumŋan wâke nâmburân zagât ambân zorat umŋan gei ândine Yesuŋâ moliziŋgip.
10 Yesuŋâ âsageŋaŋgi arâpŋâ ziŋ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siŋgi dâzâŋgoip.
11 Arâpŋâ zen Yesu zaatŋâ ambân muyageŋaŋgip, den zo nâŋgâmŋâ nâŋgâne bon buŋ oip.

12 Oi azatŋâ kamân ŋâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ŋâi oi igâwet.
13 Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutŋâ dâzâŋgoitâ nâŋgâne bon buŋ oip.

14 Zorâŋ bet arâp kiin kânok zen mindumŋâ nalem nem tatne muyageziŋgip. Muyageziŋgâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zaarâwan, zorat den siŋgi dâzâŋgone zen wangât umziŋ kâtik oi den zo nâŋgâne bon buŋ oip?”
15 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobi.
16 A ŋâiŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigi too saŋgonŋaŋgâne zâk sumbemgât siŋgi upap. Ka nâŋgâm pâlâtâŋ mân upap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap.
17 Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibi, zo imbaŋâ ziŋga nâgât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uŋakŋâ ŋâi sâbi.
18 Zen mulum kâtik bitziŋandâ gâsuziŋgâne mân tâmbetzâŋgobi. Oi zen too ŋâi a ku, zo nine mân tâmbetzâŋgobap. Sisi mâsek zeŋgât kâukziŋan bitziŋandâ gâsune âlip upi.”

Yesuŋâ sumbemân zarip
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

19 Kembu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi ko Anutuŋâ mem sumbemân zarip. Zoren Anutugât âsanŋâ bongen tap ândiap.
20 Oi arâpŋâ zen ko âimŋâ kamân dâp siŋgi âlipŋâ sâm âiwe. A ambân

zen siŋgi âlip den nâŋgâne bon upapkât Kembuŋâ mam otziŋgâm imbaŋâ ziŋgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikŋan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den siŋgi âlipŋâ Lukaŋâ kulemguip.

Lukaŋâ Yesugât den siŋgi kulemgum Teopilo pindip.

1 A doŋbep, zen kut ŋâi ŋâi bonŋâ
osetniŋan âsageip, zorat den siŋgi
kulemguwe.
2 Yesugât arâpŋâ, zen zâk sot
tapŋâ kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâmŋâ
dâzâŋgone kulemguwe.
3 Oi nâŋgoot yatik topŋan gâbik
kut ŋâi ŋâi muyagem gâip, zo mu-
lunâk sâm pitiŋkum nâŋgâm naŋgâm,
Teopilo a patânâ, gâgât den siŋgi zo
kulemgubâman.
4 Oi zo sâlâpkum itâ nâŋgâm
kwâtâtiban. Den siŋgi otgiwe, zo
bonŋâ.

Anutugât sumbem a ŋâiŋâ Sakariagâren âsageip.

5 Herodeŋâ Yuda hânân a kutâ
ândeip, narâk zoren Anutugât tirik
namâ galem a ŋâi ândeip, kutŋâ
Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân
goknâ. Ambinŋâ Elisabete zâk
Aaroŋgât kiurâpŋâ zeŋgâren goknâ.
6 Zet Anutu mâteŋan târârak
ândiwet. Anutugât gurumin den
aksik lum târârakŋâ ândiwet.
7 Elisabete zâk kâpin ândeipkât mu-
rarâ buŋ ândim a ambân sombâ
urâwet.
8-9 Oi hilâm dâp tirik namâ galem
a ŋâi tirik namin bagimŋâ nalem
wârânŋoot kârâbân oi sei kâbak
hitom âlipŋâ zâimâip. Oi Sakaria
ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik
namâ galem upigât narâkŋâ mâte
oi tirik namin baginam wenzu pane
muyageip dâp namin zâimarâwe.
10 Sakaria zâk tirik namin zâi om
tâi a ambân doŋbep zen âknan tap
Kembugâren ninâu sâm tarâwe.
11 Kembugât sumbem a ŋâiŋâ
zâkkâren âsageip. Sumbem a
zo nalem kâbak uuŋâ kândâtŋan
bongen âsagem kirip.
12 Âsagem kiri Sakaria ekŋâ
pârâkpam keŋgât oip.
13 Yatâ oi ko sumbem a zorâŋâ itâ
sâm dukuip, “Sakaria, gâ mân keŋgât
ot. Kembuŋâ ninâugâ nâŋgipkât
ambingâ Elisabete kâmboŋâ op
nangâ mimbap. Zâkkât kutŋâ
Yohane sâban.
14 Umgâ sâtâre upan. Âsagei a
ambân doŋbepŋâ umâlep nâŋgâbi.
15 Zâk Anutu mâteŋan patâ opŋâ
ândibap. Oi zâk mamŋaŋgât kâmbo
kâligen zei Tirik Kaapumŋâ topkwap
umŋan piksâbap. Zâk waiŋ sot too
kâtikŋâ mânâk nimbap.
16 Zâkŋâ den dâzâŋgoi Isirae a
doŋbep zen umziŋ melâŋ Kembugât
a upi.
17 Zâkŋâ Propete Elia yatâ Kaa-
pum sot imbaŋâŋoot op Kembu kore
okŋaŋgâbap. A patâ zeŋgât umziŋâ
melâŋi katep zeŋgâren âi gâsubap. Oi
a um kâtik zen umziŋ melâŋi târârak
zeŋgât holi yatâ op ândibi. Zo yatik
Kembugât siŋgi a ambân kubikziŋgi
ândibi.”

18 Sumbem aŋâ yatâ sâi Sakaria itâ
mâburem dukuip, “Nâ sot ambinâ,
net a ambân sombâ, zorat dap op
gâgât den nâŋga bonŋâ upap?”

19 Sâi sumben aŋâ itâ sâm dukuip,
“Nâŋgâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu
mâteŋan kinman. Zâkŋâ sâŋgonnogi
gem ga siŋgi den âlipŋâ zi dâgogan.
20 Zorat nâŋgâ. Dinnâ nâŋgâna
mân bon uapkât zorat hâuŋâ kopa op
diŋgâ buŋ op ândina den dâgogan, zo
bonŋâ muyagibap.”
21 Sakaria zâk tirik namin narâk
kârep tâi a ambân zen âknan
mambât tapŋâ nâŋgâm kwâkâm
tarâwe.
22 Yatâ utne Sakaria zâk gemŋâ den
dâzâŋgobam kwagip. Kwagi ekŋâ
itâ nâŋgâwe, “Zâk tirik namin sen
mârât eksap.” Yatâ nâŋgâne Sakari-
aŋâ bikŋandik dâp otziŋgip. Oi diŋâ
buŋ op ândeip.

23 Yatâ op ândim gâi nep tuutuuŋ
narâkŋâ âki kamânân puriksâm arip.
24 Oi bet ambinŋâ kâmboŋâ oip. Oi
kâin bâtnâmbut tik ândeip.
25 Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk
ziren a ambân mâteziŋan aŋunnâ
buŋ upap.”

Sumbem a ŋâiŋâ Maria muyageŋaŋgip.

26 Kâin bâtnâmbut âki Kembuŋâ
sumbem a Gabirie sâŋgongoi Galilaia
hânân, Nasarete kamânân arip.
27 Zoren ambân sigan ŋâi ândeip,
kutŋâ Maria. Maria zâkkât a siŋgi
zo Dawidigât kiunŋâ Yosepe. Zâkkât
siŋgi sâne ândeip.
28 Oi sumbem a zo Mariagâren
muyagem itâ sâm dukuip, “Kembuŋâ
umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot.
Kembuŋâ gâ sot ândiap.”
29 Sumbem aŋâ yatâ sâm dukui
nâŋgi kwakmak oip. Umŋan itâ
nâŋgip, “Den zo topŋâ dapkât sap?”
30 Yatâ nâŋgi sumbem aŋâ itâ sâm
dukuip, “Maria, gâ mân keŋgât ot.
Anutuŋâ gegi âlip uat.
31 Nâŋgâ. Gâ kâmbogâ op nangâ
mimban. Zâkkât kutŋâ Yesu sâban.
32 Zâkŋâ patâ oi sumbem
mariŋaŋgât nanŋâ sâbi. Kembu
Anutuŋâ sâkunŋâ Dawidi, zâkkât
gebâkŋan pâmbap.
33 Oi Isiraegât kiurâp, zeŋgât a
kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk
buŋâ ândim zâibap.”
34 Sâi Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ
a buŋâ ândianân den sat, zo dap op
âsagibap?”
35 Yatâ sâi sumbem aŋâ den itâ
mâburem pindip, “Tirik Kaapumŋâ
gâ sot gei tâpap. Oi sumbem
mariŋaŋgât imbaŋandâ mamŋâ tat-
gibap. Zorat nangâ zo Anutugât
nanŋâ sâbi.
36 Oi ŋâi dâgoga nâŋgâ. Bukugâ
Elisabete, zâk ambân sombâŋâ
nanŋâ mimbap. Elisabeteŋâ
kâmboŋâ tâi kâin nâmburân kânok
âkip. Zâk kâpin ambânŋâ yatâ uap.
37 Anutu zâk kut ŋâi ŋâi tuubam
mân kwakmap.”
38 Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm
dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân.
Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.”
Yatâ sâi sumbem aŋâ birâŋaŋgâm
arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

39 Maria zâk mâik ŋâi ândim zaatŋâ
Yuda zeŋgât barin kamân ŋâi tâip,
zoren arip.
40 Âi takâm Sakariagât mirin zâim
Elisabete sâm sâtâre okŋaŋgip.
41 Yatâ mâŋgari nâŋgi umŋan katep
seroŋkoip. Oi Tirik Kaapumŋâ Elisa-
bete umŋan piksâi den kâtikŋâ sâm
itâ sâip,
42 “Bukunâ, Anutuŋâ mâsop min-
gibap. Ambân nâmbut zeŋgât mâsop
yatâ buŋâ. Walâm mingibap. Oi
kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk
yatik mâsop miŋaŋgâbap.
43 Opoŋ, Gâ kembunaŋgât
mamŋandâ nâgâren gaat.
44 Gâ mâŋgannina kâmbonan katep
sâtâre op âim gâi nâŋgan.
45 Gâ Kembugât den nâŋgâna bon
oip, zorat gâgât nâŋga sâtâreŋoot
uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

46 Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ um-
nandâ Kembu sâm âlip kwâkŋaŋgan.
47 Um dâpnandâ Anutu kubikku-
biknâ sâm sâtâre okŋaŋgan.
48 Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua
ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a
ambân zen sâm bâbâlaŋ kwatnibi.
49 Kembu zâk kâwaliŋootŋâ
nâgâren kulem mârâtŋoot kuap.
Kutsiŋginâ hâlâluyâk ziap.
50 Hurat kwâkŋaŋgâme, zen
um lumbeŋaŋgât opŋâ kisâŋgoit,
sâkurâpniŋ zeŋgâren gâbâ on galem
otziŋgâm gâip.
51 Imbaŋâŋaŋgât opŋâ a umziŋaŋgât
zâizâiŋâ op ândime, zo zâŋgom
kâbakŋei siŋsururuŋ âime.
52 A kutâ zen ko kâbakŋeziŋgi
ginetâ a giginâ minziŋgâm zâi
zâmbanmap.

53 A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ
kwatziŋgâmap. Oi sikumziŋ patâ, a
zo kâbakŋeziŋgi bet bâsaŋ âime.
54 Oi Isirae kore a ambân gakâŋâ
um lumbeŋaŋgât op tânzâŋgoip.
55 Sâkuniŋâ Abaram sot kiurâpŋâ
ândibi, zen um lumbeŋaŋgât den
dâzâŋgoip. Zorat yatâ otniŋgip."
56 Oi Maria zâk kâin karâmbut Elis-
abete sot ândim kamânŋan âburem
arip.

Yohane âsageip.

57 Elisabete zâk katep mimiŋ narâk
oi nanŋâ meip.
58 Katep âsagei ko kamârâpŋâ sot
torerâpŋâ, zen Kembu umâlepŋaŋgât
bonŋâ zâkkâren muyageipkât umâlip
nâŋgâwe.
59 Katep âsagei sirâm nâmburân
zagât tapŋâ karâmbuŋan a ambân
zen mindumŋâ katep kwabâ
kwâkŋaŋgâwe. Oi ibâŋâ Sakariagât
kutŋâ pindânam sâwe.
60 Sâne mamŋandâ kwâkâziŋgâm
sâip, "Buŋâ. Kutŋâ Yohane sânat."
61 Sâi itâ dukuwe, "Torerâp
zeŋgâren kot yatâ zo mân ziap."
62 Sâm kwâkâyaŋgâm Sakaria zâk
nanŋaŋgât kutŋâ sâbapkât betŋâ
dâp okŋaŋgâwe.
63 Okŋaŋgâne ekap nibigât
bikŋandâ dâp tuugi pindâne zitâ
kulemguip, "Kutŋâ Yohane." Yatâ
kulemgui zen ekŋâ pârâk parâwe.
64 Oi zorâŋak nâmbâlamŋâ puriksâi
den sâm Anutu mâpâseip.
65 Oi ko kamân toren toren a
ambân tap âiwe, zo den zo nâŋgâne
imbaŋâ oip. Oi Yuda zeŋgât
barin ândiwe, zo zen siŋgi âragum
naŋgâwe.
66 Oi zen den zo nâŋgâm itâ sâwe,
"Katep zo lâmbatŋâ dap upap?" Sâne
Kembuŋâ katep zo galem oi ândeip.

Sakariaŋâ den sâm Kembu mâpâseip.

67 Ibâŋâ Sakaria zâkkât umŋan
Tirik Kaapum piksâi mâpâmâpâse
den itâ sâip,
68 "Isirae a ambân nen Kembuniŋâ
Anutu mâpâsinâ. Zâkŋâ arâpŋâ nen
niŋgitŋâ tâbaniŋ miap.
69 Oi kore aŋâ Dawidi, zâkkât ki-
urâpŋâ neŋgâren gâbâ a ŋâi bâliŋan
gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâi âsagiap. A
zo zaat betniŋan mimbap.
70 Mârumŋan sâi Propete gakârâp
den kânŋan sâwe, zorat dâp yatâ
âsagiap.
71 Zâkŋâ kâsa otniŋgâme, zeŋgât
bitziŋan gâbâ betniŋan mimbap. Um
kâlak otniŋgâme, zeŋgât bitziŋan
gâbâ gâbâreniŋgâbap.
72 Sâkurâpniŋâ zen sot um lum-
begât târotâro oip, zo nâŋgâmŋik ot-
niŋgâbapkât sâip.
73 Kâsarâpniŋâ zeŋgâren gâbâ
mâkâniŋgâbapkât sâkuniŋâ Abaram
sâm kâtigeŋaŋgip.
74-75 Yatâ otniŋgi sâkniŋ sânduksâi
um hâlâlu, um salek ândim ninâu sâm
ândim munat.
76 Oi katep, gâ sumbem mariŋaŋgât
Propete a op ândiban. Oi Kembu
kândom okŋaŋgâm mâtâp kârâm
kubikpan.
77 Oi Kembugât a ambân kâmut
kubikkubik den dâzâŋgona nâŋgâm
unziŋ melâŋne Kembu zâk tosaziŋ
gulipkubap.
78 Anutu zâk umŋâ patâ neŋgâren
ziapkât sâi ŋâtâtigân gâbâ haŋsâbap.
79 Mârum ŋâtâtigân ândim munam
urâwen. Irak ko âsakŋâ niŋgâbap.
Âsakŋâ âsagei lumbeŋaŋgât mâtâp
ekŋâ lâŋnat."
80 Oi katep zâk um sâkŋâ lâmbarip.
Oi mirâ kamân âtâŋan ândei nep
narâk mâte oi Isirae a ambân
zeŋgâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip.
(Mt 1:18-25)

1 Narâk zoren Roma zeŋgât a kutâ
Augusto zâkkât den itâ zeip, "A
ambân hân dâp kutziŋ kulemgum
sâlâpkubi." Nep zo mârumŋan mân
tuuwe.
2 Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ
op ândei nep zo topkwarâwe.

3 A ambân ândiwe aksik kutziŋâ
kulmegunam utne kamân topziŋan
âiwe.
4 Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat
Galilaia hânân Nasarete kamân
birâm Yudaia hânân Dawidigât
kamân Betelem, zoren zarip.
5 Oi ambân siŋgiŋâ Maria, zâk zot
kutzikŋâ kulemgubâ sâi kâmboŋoot
diigi âiwet.
6 Âi takitâ Maria katep mimiŋ
narâkŋâ oip.
7 Narâk oi kândom nanŋâ memŋâ
sâŋgumŋâ kâpimŋâ bâu patâ
makaugât waŋgâyân pâi gei zeip.
A ambân zen zâk lomba mirâ
piksâwegât kiaŋ kârumŋâ makaugât
waŋgâyân pâitâ gei zeip,

8 Oi ŋâtik zoren kamân naŋgâmŋan
a nâmbutŋâ râma galem tarâwe.
9 Galem tatnetâ Kembugât
sumbem a ŋâiŋâ zeŋgâren âsagei
Kembugât âsakŋandâ âsageziŋgi
keŋgât doŋbep urâwe.
10 Oi sumbem a zorâŋ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen mân keŋgât utnek.
Nâŋgânek. Nâ zeŋgât den siŋgi
âlip mem gaan. A ambân zen zo
nâŋgâmŋâ sâtâre upi.
11 Itârâŋ sirâm ziren kubikkubik
mariŋâ, Kembu Kristo, Dawidigât
kamânân âsageziŋgap.
12 Oi sâm mânâŋgât ziŋga
nâŋgânek. Zen katep mâik ŋâi
sâŋgumŋâ kâpimŋâ makau zeŋgât
nalem niniŋ waŋgâyân ziap, zo âi
ikpi.”
13 Den yatâ sâi zorenâk sumbem a
kâmut patâ bukuziŋaŋgâren gemŋâ
Anutu itâ sâm mâpâsiwe,
14 “Anutu u sumbemân sâm âlip
kwâkŋaŋgânâ. Zâkŋâ hânân a
buku otziŋgap, zeŋgâren um lumbe
muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

15 Sumbem a, zen âburem zâine
galem a zen itâ sâm âraguwe, “Nen
Betelem kamânân zâim Kembuŋâ
den sap, zorat bonŋâ iknâ.”
16 Yatâ sâm kek zâimŋâ Maria
sot Yosepe muyagezikâm katep mâik
makau waŋgâyân zei igâwe.
17 Oi âimŋâ a ambân sumbem aŋâ
den sâip, zo dâzâŋgowe.
18 Oi galem a zeŋgât den nâŋgâwe,
zo nâŋgâne imbâŋâ oip.
19 Marianâ ko den zo nâŋgâm
kwâtâtem ândeip.
20 Râma galem a, zen âburem âim
sumbem agât den sot Yesu katep
igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâm
mâpâsiwe.

Simeoŋ sot Hana, zekât den.

21 Yesu katep âsagem zei sirâm
nâmburân karâmbut oi kwabâ kom
kutŋâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân
kâmboŋ oi ko kot zo sumbem a ŋâiŋâ
sapsum dukuip.
22 Mosegât den zeip, zo luwe.
Marianâ kendon ândimŋâ Yosepe
sot Yesu katep mem Yerusalem
kamânân zâim mamŋâ sot nanŋâ,
zet Mosegât den lum sâkzik salek
upapkât Anutugâren lâmbaŋ uwet.
23 Zorat Kembugât ekabân guru-
min den ŋâi itâ ziap,
24 “Kândom narâpziŋâ âsagine Kem-
bugât siŋgi sâbi. Sâmŋâ
kembâ patâ zagât mo mâik
zagât, zo mem Kembugât siŋgi
sâm kom umbi.”
Oi zet Kembugât gurumin den zo
wâratkum urâwet.
25 Oi Yerusalem kamânân a ŋâi
ândeip, kutŋâ Simeoŋ. Zâk a târârak
ândim Isirae a zeŋgâren lumbeŋâ
muyagibapkât mambât ândeip. Oi
Tirik Kaapumŋâ umŋan gei piksâm
den itâ sâm muyagem pindip,
26 “Gâ mân mona Kembu Kristo
muyagei ikpan.”
27 Oi Tirik Kaapumŋâ okŋaŋgi tirik
namin zarip. Zari Maria sot Yosepe,
zet Mosegât den lum Yesu katep
mem zâiwet.
28 Mem zaritâ Simeoŋâ katep zo
lumŋâ Anutu itâ sâm mâpâseip,
29 “O Kembu, den sâin, zorat bonŋâ
âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat.
30 Sinnandâ kubikkubik a zi eksan.

31 Kubikkubik a zi hân dâp aŋâ
ambânŋâ ziŋâ ikpigât muyagiat.
32 Zâkŋâ kwakmak a ambân
kamân ŋâin ŋâin ândie, zen âsakŋâ
ziŋgâbap. Isirae a neŋgât kut-
siŋginiŋâ lum zaatpap."
33 Yesu katepkât yatâ sâi ibâ
mamŋâ zikŋâ nâŋgitâ imbaŋâ oip.
34 Oi Simeoŋâ Anutu âlip
otziŋgâbapkât sâm Maria itâ sâm
dukuip, "Katep zirâŋâ Isirae a
nâmbutŋâ zâmbari gine nâmbutŋâ
ko lum zaatziŋgâbap. Yatâ
oi a nâmbutŋandâ sâm bâliŋ
kwâkŋaŋgâbi.
35 Zo yatâ âsagei a doŋbep
nâŋgânâŋgâziŋaŋgât topŋâ muyag-
ibap. Oi gâ ko sâknam kâlakŋâ
nâŋgâban." Simeoŋâ Maria den yatâ
zo sâm dukuip.

36 Oi ambân ŋâi ândeip, kutŋâ
Hana, Panuegât bâratŋâ. Aseregât
kiurâp zeŋgâren gokŋâ. Katepŋan
gâbâ a mem zâk sot ândei kendon
nâmburân zagât âki moip.
37 Malâ ândim zari kendonŋâ 84
oi sombâ oip. Ambân zo Propete
ambân. Zâk tirik namin âsâbâŋ
ândimŋâ nalem birâm Anutugâren
ninâu nep tuum ândimâip.
38 Ambân zorâŋâ narâk zoren
tirik namin zâim katep ekŋâ Anutu
sâm âlip kwâkŋaŋgip. Yerusalem
kamânân Kristo muyagibapkât
mambât ândiwe, zen Yesu katepkât
siŋgi dâzâŋgoip.

39 Maria sot Yosepe zet Kembugât
gurumin den sâsâŋâ, zo op naŋgâm
Galilaia hânân, Nasarete kamânân
puriksâm âiwet.
40 Zoren ândeitâ Anutuŋâ kâtep
galem okŋanŋgi lâmbatŋâ kâtigem
nâŋgânâŋgâŋâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zarip.

41 Maria sot Yosepe zet kendon
patâ dâp Yerusalem kamânân
zâimarâwet. Yuda zeŋgât kendon
patâgât zâimarâwet.

42 Oi Yesu katep kendonŋâ kiin
zagât oi kendongât zâizâiŋ narâk
mâte oi diigitâ ârândâŋ zâiwe.
43 Zâi ândine kendon âki Maria
Yosepe, zet Yesu katep mân nâŋgâm
Yerusalem kamânân pâitâ ândei
zikŋâ puriksâwet.
44 Puriksâm a oserân mârum ariap
sâm âi mâtâbân buku torerâpzik
zeŋgâren kârum ândeitâ ŋâtiksâip.
45 Zeŋgâren mân muyagemŋâ
âburem Yerusalem kamânân kârum
âiwet. Kârum ândeitâ sirâm zagât
âkip.
46 Âki ko sirâm karâmbuŋan tirik
namin tâi muyagiwet. Zâk zoren
Kembugât gurumin den zorat galem
a, zeŋgât oserân tap dinziŋâ nâŋgâm
topŋaŋgât mâsikâziŋgip.
47 Oi a tarâwe, zen aksik
nâŋgânâŋgâŋaŋgât sot diŋaŋgât
nâŋgâmŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
48 Zeŋgât oserân tâi ibâ mamŋâ zet
ekŋâ pârâk parâwet. Oi mamŋandâ
itâ sâm dukuip, "Katep, gâ wangât
yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ
op kârugim ândiet."
49 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâkoip,
"Zet wangât kârunim ândiabot?
Nâ Ibânaŋgât nebân ândibatkât
sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân
nâŋgabot?"
50 Yatâ sâi den zo nâŋgâm
kwagâwet.
51 Oi ibâ mamŋoot Nasarete
kamânân âburem arip. Zoren sâtzik
lum kore otzikâm ândeip. Mamŋâ
mârum zâkkât diŋâ nâŋgip, zorat
nâŋgâmŋik ândeip.
52 Yesu zâk nâŋgânâŋgâ sot sâkŋâ
ârândâŋ lâmbat ândei Anutu sot a,
zen ek nâŋgâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip (Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

1 Tiberia Sisa zâk kendonŋâ kiin
bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei
Yohaneŋâ nepŋâ topkwâip. Narâk
zoren Pontio Pilatoŋâ Yuda hânân
a kutâ ândeip. Herodeŋâ Galilaia

hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munŋâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip.
2 Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zeŋgât patâziŋâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtŋâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanŋâ Yohane mirâ kamân âtâŋan ândei Anutuŋâ nep diŋ sâm pindip.
3 Nep diŋâ sâm pindi Yodaŋ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziŋ melâŋne too saŋgonziŋgi tosaziŋâ buŋ upapkât dâzâŋgom ândeip.
4 Propete Yesaiŋâ mârum ekabân den ŋâi itâ sâm kulemgui ziap, zorat bonŋâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem
den patâ itâ sâm muyagem
ândiap, ‘Kembugât mâtâp
kârâne târârak oik.
5 Sin dâwe, zo kârâm kwârakune
gânduŋ oik. Bak patâ sot mâik kârâm
kubikne kelâluŋ oik. Mâtâp gâŋgonâ,
zo târârak op naŋgâbap. Bakŋâ sinŋâ
kâpunŋâ kârâm kubiknek.
6 Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikŋâ, zo ikpi.’ ”

Yohaneŋâ a den girem dâzâŋgoip.

7 Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too saŋgonziŋgâbapkât sâne dâzâŋgom sâip, “Mulumgât kiurâp zen. Bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ takâziŋgâbam uap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋâ birâbi?”
8 Zen umziŋ melâŋ orot mâme âlipŋâ utnek. Oi umziŋan itâ mân nâŋgâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otniŋgâbap.” Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirâŋ âlip Abaramgât kiurâp upi.
9 Zorat sa nâŋgânek Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ kârâm kârâbân umbamap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi taap.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi a ziŋ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâŋgoip,
11 “A ŋâi hâmbâ zâgât mem ândim a ŋâi hâmbâ buŋ ândei ŋâi pindâbap. A ŋâi nalemgât yatâ upap.”
12 Oi kât miminâ a, zen yatik gamŋâ too saŋgonziŋgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?”
13 Sâne dâzâŋgoip, “A kutâŋâ sâip, yatik mimbi. Walâmŋâ mân mimbi.”
14 Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâŋgoip, “Zen a laŋ mân zâŋgom sâkziŋanâk sâm kut ŋâi ŋâiziŋâ mân mimbi. Patâziŋandâ kâtziŋâ ziŋgâbap, zorik nâŋgâne âkâbap.”

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

15 A ambân zen Yohanegât um zagât opŋâ umziŋan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot ŋâi.”
16 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka kândâtnan ŋâi gam taap. Zâk kâwali ŋâi zemŋâŋgap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorâŋ irâ sikumŋâ laŋaŋga mân dap upap. Zâkŋâ gamŋâ Tirik Kaapum sot kârâp saŋgonziŋgâbap.
17 Zâk sombem gâbâgâbâriŋoot gamŋâ nalem gwapgwapŋâ gâbârem mindubap. Oi nalem bonŋâ kubikŋâ mirâ umŋan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”
18 Yohaneŋâ girem den zo sot den nâmbutŋâ dâzâŋgom ândeip.
19 Den yatâ dâzâŋgom ândimŋâ a kutâ Herode kwâkâŋaŋgâm dukuip. Wangât, zâk munŋaŋgât ambân Herodia bekŋan meip sot bâliŋâ nâmbutŋâ oip, zorat op ko yatâ dukuip.
20 Zorat kwâkŋan Herodeŋâ bâliŋâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneŋâ Yesu too saŋgorip. (Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

21 Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a doŋbep patâ Yohanegâren gane too saŋgonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari saŋgonŋaŋgip. Saŋgori kin ninâu

sâm tâi sumbem pâroŋsâi Tirik Kaapumŋâ tobatŋâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkŋan pâip.
22 Oi sumbemân gâbâ den ŋâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biraŋmap. Gekŋâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpŋâ.
(Mt 1:1-17)

23 Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepŋâ topkwâip. Oi a ziŋâ zâkkât nâŋgâne Yosepegât nanŋâ oip.
24 Yesugât âseŋâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun.
25 Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun.
26 Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeiŋgât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun.
27 Zâk Yoanaŋgât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun.
28 Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun.
29 Zâk Yosuagât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yorimgât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun.
30 Zâk Simeoŋgât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun.
31 Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Nataŋgât kiun. Zâk Dawidigât kiun.
32 Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasoŋgât kiun.
33 Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamiŋgât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezoroŋgât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun.
34 Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun.
35 Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun.
36 Zâk Kenaŋgât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun.
37 Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenaŋgât kiun.
38 Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokŋâ.

4

Sataŋâ Yesu mâsikip.
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

1 Tirik Kaapumŋâ Yesu umŋan piksâm okŋaŋgi Yodaŋ too birâm barin mirâ kamân âtâŋan âi ândeip.
2 Oi zoren ŋâtik sot sirâm 40 ândei Sataŋŋâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buŋ ândimŋâ tepŋaŋgât oip.
3 Tepŋaŋgât oi Sataŋŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko kât zirâŋ sâna nalem oi ne.”
4 Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, ‘Aŋâ nalemâk nem mân ândinat.’ ”
5 Sâi ko Sataŋŋâ bak kârep ŋâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâleŋoot, zo tirâpkoip.
6 Oi itâ sâm dukuip, “Imbaŋâ sot kutsiŋgiziŋ patâ zemziŋgâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât ŋâi mo ŋâi pindâbâ sâm âlip pindâbat.
7 Zorat gâ umnâ topŋan ga pindiŋsâna gâgât op naŋgâbap.”
8 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”
9 Sâi Sataŋŋâ Yerusalem kamânân tirik namâŋ pum kwâkŋan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei.
10 Den kulem ŋâi itâ zo ziap, zo naŋgâ, ‘Anutu zâkŋâ sumbem arâp zeŋgât bitziŋan gâbanbap.

11 Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine
kâtŋâ mân gobap.’ ”
12 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den
ŋâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ
mân okŋaŋgâban.’ ”
13 Sataŋŋâ den top topŋâ sâm
mâsikamŋâ birâm narâk ŋâigât
mambât ândeip.

Yesuŋâ Nasarete kamânân den dâzâŋgoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

14 Tirik Kaapumŋâ Yesu mam
okŋaŋgi Galilaia hânân âbureip.
Âburei den siŋginâ kamân dâp
nâŋgâm naŋgâwe.
15 Oi kamân dâp mâpâmâpâse
namin zâimŋâ siŋgi âlip dâzâŋgomâip.
Dâzâŋgoi a ambân ziŋâ sâm bâbâlaŋ
kwâkŋaŋgâwe.
16 Ândim âimŋâ kamânnŋâ Nasarete,
zoren âi yatik kendon ŋâin
mâpâmâpâse namin zarip. Zâk
kendon dâp yatâ opmâip. Namâ
kâligen zâim den sâlâpkum ziŋgâbam
zaarip.
17 Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât
ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakŋem
den itâ zeip, zo muyageip.
18 “Kembugât Kaapumŋâ nâgâren
ga tap nep itâ sâm nigip, ‘A
giginâ siŋgi âlip dâzâŋgoban.
Tâk namin zâmbarâwe,
zo olaŋziŋgâban. Sinziŋ
bâpsâsâŋ sinziŋ mem ku-
bikziŋgâban. A kâbakŋeziŋgâwe,
zo luziŋgâban.
19 Kembu betniŋan mimbapkât
narâkŋâ mâte uap, zorat dâzâŋgoban.”
20 Den yatâ sâlâpkumŋâ Yesuŋâ
ekap namuŋ ekap galem a pindâm
ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin
tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen
kwap Yesu igâwe.
21 Oi den itâ topkwap dâzâŋgoip,
“Kembugât den sâlâpkua nâŋge, zo
itârâŋ bonnâ âsagiap.”
22 Sâi zen diŋâ nâŋgâne kelâkŋoot
oi imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi ko itâ sâwe,
“A zi Yosepegât nannâ, zo ka.”
23 Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den
sumbuŋâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek
kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ
kubikpan. Kapenaum kâmânân
a ambân kubikziŋgâna siŋgigâ
nâŋgâwen. Zo yatik kamângan tuuna
iknâ.’ ”
24 Yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ perâkŋak
dâzâŋgobâ. Propete ŋâi zik
kamânŋan nep tuugi nâŋgâne yenŋâ
opmap.
25 Oi perâkŋak dâzâŋgobâ. Propete
Elia ândei maa patâ kendon patâ
karâmbut sot kâin nâmburân kânok
yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp
op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân
ambân malâ doŋbep ândiwe.
26 Ka Anutuŋâ Elia sâŋgongoi
Sareta kamân Sidoŋ hânân ambân
malâ ŋâi ândeip, zâkkâren arip.
27 Oi Propete Elisa ândeip, narâk
zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doŋbep
ândiwe. Oi zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân
âlip oi Naemaŋ, Siria hânân gok, zâk
kânok âlip oip.
28-29 Yatâ sâm dâzâŋgoi a ambân
mâpâmâpâse namin tarâwe, zen
kuk opŋâ Yesu gâsum diim kamân
kândâtŋan âim bakŋâ sim ŋâi kiribân
pânam urâwe.
30 Pânam utnetâ zâkŋâ puriksâm
osetziŋan gâbâ arip.

Yesuŋâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)

31 Galilaia hânân kamân ŋâi tâip,
kutŋâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi
takâm kendonân den sâm dâzâŋgoip.
32 Den dâzâŋgoi a ambân zen diŋâ
nâŋgâmŋâ itâ nâŋgâwe, “Zâk siŋgi
âlip mariŋâ yatâ den imbaŋâŋoot
sâm dâtnâŋguap.” Yatâ nâŋgâm im-
baŋâziŋ buŋ oip.
33 Oi mâpâmâpâse namin a
wâkeŋoot ŋâi tâip. Wâkeŋâ Yesu
ekŋâ den yu kambâŋ sâm sâip,
34 “Yei, Yesu Nasarete gokŋâ,
wan otniŋgâbam gaat? Gâ
tâmbetnâŋgobam gaat? Nâ topkâ
nâŋgan. Gâ Anutugât tirik a.”

35 Yatâ sâi Yesuŋâ den okŋaŋgâm sâip, “Gâ hiriŋsâmŋâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkeŋâ a laŋ kâbakŋei a ambân mâteziŋan gei zei arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.
36 Oi a zen ekŋâ imbâŋâziŋ buŋ oi âragwâragu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbaŋâ patâŋâ wâke den dâzâŋgoi takâm âime.”
37 Oi siŋgiŋâ kamân dâp laŋ kârâm arip.

Yesuŋâ Simoŋ sibunŋâ sot a nâmbutŋâ kubikziŋgip.
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

38 Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ Simoŋgât mirin zarip. Zoren Simoŋ sibunŋâ mâsek okŋaŋgi sâkŋâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opŋâ Yesu dukuwe.
39 Oi Yesuŋâ gootŋan âi kinŋâ mâsek den dukui birâŋaŋgip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziŋgâziŋgâ oip.
40 Mirâsiŋ giari a ambân ziŋâ bukurâpziŋ sisi mâsek, zo Yesugâren diiziŋgâm gane bikŋâ kâukziŋan pam mâsek mem sândukŋan kwatziŋgip.
41 Oi a ambân doŋbep wâkeziŋâ molaziŋgip. Wâke zen a zeŋgâren gâbâ gam den kambâŋâ sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzâŋgoip. Zen topŋâ nâŋgâne Kristo oip. Zo sap-subegât sâip.
42 Mirâ haŋsâi mirin gâbâ gemŋâ a mân ândiândiŋan, zoren arip. Oi a ambân zen kârum âim muyagem zen sot ândibapkât aŋgân kârâne itâ sâm dâzâŋgoip,
43 “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topŋan ândiândigât den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobat. Nâ nep zo tuubatkât saŋgonnogi gewan.”
44 Yatâ sâm Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip.

5

Yesugât sâtŋâ lum sarugât zuu doŋbep miwe.
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

1 Narâk ŋâin Yesu Genesarete saru sâtŋan âi kiri a ambân Anutugât den nâŋgânam ga minduŋaŋgâwe.
2 Minduŋaŋgâne kiri waŋgâ zagât saru sâtŋan tâitâ egip. Waŋgâ mâirâp, zen waŋgâyân gâbâ gem irâ too saŋgon kirâwe.
3 Yesuŋâ waŋgâ zo egip. Ŋâi Simoŋgât siŋgi, zorâŋ zâim dukui waŋgâ zo mâik ŋâi aline ari zoren kin siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip. Oi a ambân zen sagân tapŋâ nâŋgâwe.
4 Dâzâŋgomŋâ Simoŋ itâ sâm dukuip, “Saruyân âimŋâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.”
5 Sâi Simoŋâ itâ sâm dukuip, “Patâ, nen ŋâtik nep tuum ândim zuu ŋâi mân mien. Laŋ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.”
6 Oi irâ pane giari zuu doŋbep piksâne sâmbum osine irâ ânâŋgâtpam oip.
7 Sâmbum osimŋâ bukurâpziŋ waŋgâ ŋâin tarâwe, zeŋgât kwâbâlap tuune gam betziŋan miwe. Zo sândune waŋgâ zagât piksâm saruyân geibam oip.
8 Simoŋ Petero, zâk zo ekŋâ keŋgât op Yesugât um topŋan âi pindiŋsâm sâip, “Kembu, nâ bâliŋ mâme a, zorat gâ birânim âi.”
9 Zuu imbaŋâ zo ekŋâ imbaŋâŋâ buŋ oi ko yatâ sâip.
10 Oi bukuzatŋâ Zebedaiogât nan-zatŋâ Yakobo sot Yohane sot a nam-butŋâ, zen yatik imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi Yesuŋâ Simoŋ itâ sâm dukuip, “Gâ mân keŋgât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.”
11 Yatâ sâi zeŋgât waŋgâ sagân sâmbune zari kut ŋâi ŋâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuŋâ sâk bâlâ a ŋâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

12 Yesu zâk kamân ŋâin âi ândei sâk bâlâ a ŋâiŋâ ekŋâ ga kiŋ topŋan pindiŋsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbaŋâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.”

13 Sâi Yesuŋâ bikŋandâ sâkŋan
weemŋâ sâip, “Nâ nâŋgâgigan. Bâi,
sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkŋâ âlip
op useŋâ sogeip.
14 Oi Yesuŋâ den itâ sâm dukuip,
“Gâ âlip uat, zorat den siŋgi a ambân
mân dâzâŋgom âim sâkkâ tirik namâ
galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat,
zorat Mosegât den zo lum nii mo
zuu ŋâi mem ko Kembugât siŋgi sâm
tirik namâ galem a pindânan. Usegâ
sogiap, zo a ambân ek nâŋgâbigât
yatâ otnan.”
15 Oi a âlip oip, zorat den siŋgi
kamân dâp ari a zen nâŋgâm
Yesugât diŋâ nâŋgâbigât sot ku-
bikziŋgâbapkât zâkkâren mindum
gawe.
16 Ka Yesu ko barâ katikŋâ mirâ
kamân âtâŋan âim ninâu sâm
ândimâip.

Yesuŋâ a kiŋ bik mumuŋâ kubigip. (Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

17 Sirâm ŋâin Yesuŋâ a den
siŋgi âlip dâzâŋgom tâi Galilaia
hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot
Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio
a sot Kembugât gurumin den zorat
galem a, zen ga a osetziŋan tarâwe.
Tatne Kembugât imbaŋandâ Yesu
mam okŋaŋgi a kubikziŋgip.
18 A nâmbutŋandâ a kiŋ bik mu-
muŋâ helâŋ aam pam mem gawe.
Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a
doŋbep mindum tatne kwagâwe.
19 Yatâ opŋâ mirâ kwâkŋan zâim
ogep kwâsat pane a zo helâŋoot pane
Yesugât sâŋgânŋan geip.
20 Yatâ utnetâ Yesuŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋziŋaŋgât topŋâ ekŋâ a zo itâ
sâm dukuip, “Arâ tosagâ biran.”
21 Sâi Kembugât gurumin den zo-
rat galem a sot Parisaio, zen den
zo nâŋgâm itâ nâŋgâwe, “A zi dap
yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa
birâbirâŋ, zo Anutu zik kânok.”
22 Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan
den zo nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
“Umziŋan wangât den yatâ zo
nâŋge?
23 Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ
bâbâlâŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk ku-
bikkubik?
24 A bonŋâ nâ hânân ândim tosa
birâbatkât imbaŋâ zemnigap, zorat
topŋâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ
sâmŋâ a kiŋ bik mumuŋâ itâ sâm
dukuip, “Nâ dâgoga zaat isen ko-
remgâ mem kamângan âi.”
25 Yatâ sâi zorenâk mâteziŋan
zaatŋâ isenŋâ mem âim Anutu
mâpâseip.
26 Oi a zen zo ekŋâ nâŋgâne im-
baŋâ oi Anutu mâpâsem keŋgât op
sâwe, “Itârâŋ sen pup muyagei ik-
sen.”

Yesuŋâ Mataio gâsuip. (Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

27 Oi Yesu mirin gâbâ gemŋâ arip.
Âimŋâ kât mimiŋ a ŋâi, kutŋâ Lewi,
kât pâpan mirâŋan tâi ekŋâ itâ
sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op
molini.”
28 Sâi Lewi zâk zaatŋâ kut ŋâi ŋâiŋâ
birâm Yesu molim arip.
29 Lewiŋâ mirâŋan Yesugât sii
nalem om kât mimiŋ a doŋbep sot a
nâmbutŋâ sâi ârândâŋ ga niwe.
30 Parisaio a sot Kembugât guru-
min den zorat galem a, zen gamŋâ
nâŋgâne mân dâp oi Yesugât arâpŋâ
itâ sâm mâsikâziŋgâwe, “Zen wangât
kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zen sot
nalem nie?”
31 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm
dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik
a zen a sâk gwâlâ zeŋgâren nep
mân tuume. A mâsekziŋoot zeŋgâren
âimŋâ nep tuume.
32 A ziiŋaŋgât sâme, ‘Nen âlipŋâ.’
Nâ zeŋgât buŋâ. Bâliŋ mâme a
diiziŋga umziŋâ melâŋbigât gem
gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât den. (Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Yesuŋâ den yatâ sâi zen itâ sâm
dukuwe, “Yohane arâpŋâ, zen nalem
birâm ninâu sâm ândime. Pari-
saio zeŋgoot yatik upme. Ka gâgât
arâpkâ, zen ko nalem too laŋ nime.”

34 Yatâ sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kutâŋâ arâpŋoot ândei zen nalem mân birâm ândibi.
35 Ândimŋâ a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”
36 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ torenŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ŋâiŋâ hâmbâ uŋakŋan gâbâ mânâŋgât hâmbâ sâŋgiŋan gâribap? Ŋâi zo yatâ op sâi hâmbâ uŋakŋâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakŋandâ sâŋgiŋan ari tobat ŋâi opap.
37 Oi waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiŋ too uŋakŋâ zorâŋâ hâkop sâŋgiŋâ kunziri waiŋ sot hâkop ârândâŋ buŋ upabot.
38 Zorat waiŋ too uŋakŋâ hâkop uŋakŋan giari dâp upap.
39 Oi ŋâi zâk waiŋ sâŋgiŋâ nemŋâ umŋâ oip, zâk uŋakŋâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sâŋgiŋâ nia naam uap.’ ”

6

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

1 Kendon ŋâin Yesu sot arâpŋâ, zen kâlamân obândiwe. Âimŋâ arâp zen segoŋ bonŋâ kânok kânok kwâkâm niwe.
2 Yatâ utne Parisaio a ziŋâ ziŋgitŋâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotŋâ ue?”
3 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dawidi sot arâpŋâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buŋâ?
4 Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimŋâ Anutugât nalem hâlâlu sâsâŋ, zo mem nemŋâ arâp ziŋgi niwe. Zo mân orotŋâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziiŋik nimbigât sâsâŋ. A nâmbutŋâ mân nimbigât sâsâŋ. Dawidi sot arâpŋâ zen nalem zo laŋ niwe.”
5 Yatâ sâmŋâ sâip, “A bonŋâ nâ kendongât mariŋâ ândian.”

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

6 Oi kendon ŋâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgoip. Oi zoren a ŋâi tâip, zâk bikŋâ bongen humutŋik.
7 Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a ŋâi kubigi ekŋâ denân pânat sâm ek tarâwe.
8 Oi Yesuŋâ nâŋgâŋaŋgâziŋan ek a bik humutŋik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip.
9 Oi Yesuŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mâsikâziŋga sânek. Kendonân nep ikâ zorâŋ âlip tuutuuŋ? A kubikziŋgâziŋgâŋ mo a tâmbetzâŋgozâŋgoŋ?”
10 Yatâ sâm purikgurik op kin ziŋgitŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikŋâ âlip oip.
11 Oi zen zo ek nâŋgâm kuk opŋâ dap mo dap okŋaŋgânâ sâm âraguwe.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

12 Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkŋan zarip. Ŋâtik Anutu ninâu dukum tâi haŋsâip.
13 Haŋsâi arâp minduziŋgâm zeŋgât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpzâŋgoip. Oi kutziŋâ Aposolo sâip.
14 Kutziŋâ itâ, Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero pindip. Zâk sot munŋâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio.
15 Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Simoŋ Zelote.
16 Oi Yuda Yakobogât nanŋâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzâŋgoi gâsuwe.
17 Yesuŋâ a zo diiziŋgâm gem hân gânduŋan ga kin Yesugât a ambârâpŋâ doŋbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidoŋ saru sâtŋan zeŋgâren gâbâ a ambân doŋbep, zen takâm diŋâ nâŋgâbigât sot mâsekziŋ kubikziŋgâbapkât zâkkâren minduwe.
18 Oi wâkeziŋoot zo kubikziŋgip.
19 Yesugât imbaŋâŋandâ zeŋgâren ari kubikziŋgip, zorat a ambân aksik sâkŋan gâsunam urâwe.

Hâuŋâ minatkât den. (Mt 5:1-12)

20 Yesuŋâ arâpŋâ ziŋgit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen Anutugât kiŋ topŋan ândibigât siŋgi ue.
21 Narâk itârâŋ tepkât op ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zo zen gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weŋ ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâŋ ândibi.
22 A ziŋâ zen a bonŋâ nâgât op um kâlak otziŋgâm kâbakŋeziŋgâm sâm bâliŋan kwatziŋgâbi, zorat zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.
23 Yatâ otziŋgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sâŋgân patâ mimbi, zorat. A mârumŋan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliŋ kwatziŋgâwe.
24 Ka narâk ziren sikumziŋ patâ ândime, yei, zen wanŋâ mem sândukŋan kwatziŋgâbap?
25 Narâk itârâŋ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlibân girâŋ ândime, yei, zen gâtâm âigirâp muyagem ândibi.
26 A ambân zen aksik sâm âlipŋan kwatziŋgâme, yei, zen dap upi? A mârum ândiwe, zen propete sarâŋâ yatik sâm âlip kwatziŋgâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. (Mt 5:38-48)

27 “Dinnâ nâŋgâm te, zen dâzâŋgobâ. Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Um kâlak otziŋgâme, zo ziŋâ âlip otziŋgâbi.
28 Sâm bâliŋan kwatziŋgâme, zo ziŋâ sâm âlipŋan kwatziŋgâbi. Bâliŋ otgime, zeŋgât op ninâu sâban.
29 A ŋâi pâlomgâ kunziri toren pindâban. Ŋâiŋâ hâmbâgâ kwâkŋan mei kâligen mân aŋgân kârâban.
30 Oi a ŋâiŋâ wan mo wangât sâi pindâban. Ŋâiŋâ kut ŋâi zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban.
31 A torenŋâ ziŋ âlip otgibigât nâŋgâmat, yatigâk gâŋgoot a torenŋâ otziŋgâban.
32 Zen a toren umziŋâ gâsâzâŋgone zeŋgoot umziŋâ gâsuziŋgâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a, ziŋ yatâ upme, zo ka.
33 Zen buku otziŋgâme, zorik otziŋgâbi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen yatâ upme, zo ka.
34 Kut ŋâi ŋâi a ziŋgâm zorat hâuŋâ sâne ziŋgâbi, zorat Anutuŋâ hâuŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen bukurâpziŋâ itâ sâm otziŋgâme. ‘Gâtâm gâŋgoot hâuŋâ mâburem niban.’
35 Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziŋ umziŋandâ gâsâzâŋgom buku otziŋgâbi. Kut ŋâi ŋâi ziŋgâm zorat hâuŋâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuŋâ sâŋgânŋâ patâ ziŋgâbap. Ziŋgi ko zen Kembugât nan bârat op ândibi. Kembuŋâ a gulipŋâ sot bâliŋ mâme a, zo âlip otziŋgâmap.
36 Sumbem Ibâziŋandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zeŋgoot hânân um lâklâk ândibi.
37 A torenŋâ zeŋgât top likuliku mân utne Anutugoot zeŋgât topziŋâ mân likubap. Gâ a torenŋâ mem ge kwâkwat mân otziŋgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zeŋgât tosa birânetâ Anutuŋâ zeŋgât tosa yatik birâbap.
38 Zen a kut ŋâi ŋâi ziŋgâne Anutuŋâ yatigâk kut ŋâi ŋâi doŋbep patâ ziŋgâbap. Oi zorat dâp buŋâ, walâm ziŋgâbap. Zen a otziŋgâne Anutuŋâ zo yatik zen otziŋgâbap.”

Den sumbuŋâ dâzâŋgoip. (Mt 7:1-5)

39 Den sumbuŋâ ŋâi itâ târokwap dâzâŋgoip, “A sen ŋâtâtik ŋâiŋâ a bukuŋâ sen ŋâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buŋâ. Zet mâtâbân âim ârândâŋ simân geibabot.
40 Ekap namin katep ŋâiŋâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nâŋgâm nâŋgâm ândim

kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

41 Gâ wangât bukuganŋgât siŋan gwapgwap zo ek gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ mân ek nâŋgat?
42 Nak sâmbaŋâ siŋgan zei dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nâŋgâna siŋgan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ ziap, zo mem pam ko bukuganŋgât siŋan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topŋâ.
(Mt 7:17-20; 12:33-35)

43 “Nak âlipŋan bonŋâ bâliŋâ mân muyagemap. Nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ mân muyagemap.
44 Nakkât bonŋandâ sapsumap. Sâŋgerân bolep bonŋâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonŋâ muyagei mimbi mo?
45 A âlipŋandâ umŋan gâbâ den âlipŋâ sâmap. A bâliŋandâ umŋan gâbâ den bâliŋâ sâmap. A umŋan kut ŋâi ŋâi ziap, zo yatik lâuŋan gâbâ kopgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.
(Mt 7:24-27)

46 “Zen wangât lâuziŋandik Kembuniŋâ, Kembuniŋâ sâmŋâ den dâzâŋgoman, zo mân lume?
47 Nâgâren gam dinnâ nâŋgâm lume, zen mirâ tuutuuŋ a ŋâi, zâkkâren dâpkwap sa nâŋgânek.
48 A zorâŋ mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânâŋgâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum naŋgi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikŋâ tuugipkât kom osei kirip.
49 Ka a dinnâ nâŋgâm birâme, zen a ŋâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkŋâ oi pibâ patâ gamŋâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuŋâ kore a ŋâi mâsekŋoot kubigip.
(Mt 8:5-13)

1 Yesu zâk a ambân den dâzâŋgomŋâ Kapenaum kamânân bageip.
2 Zoren kâwali a patâziŋâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluŋ okŋaŋgip.
3 Zorat Yesugât den siŋgi nâŋgâm Yuda a patâ ziŋâ Yesu diine ga mâsek a kubikŋaŋgâbapkât sâm dâzâŋgoip.
4 Yuda a patâ Yesugâren gamŋâ itâ sâm dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diŋâ nâŋgâban.
5 Zâk umŋâ Yuda neŋgâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniŋâ muyagibapkât zâkŋak kâtigem kât pâi muyageip.”
6 Yatâ sâne Yesuŋâ zen sot arip. Âimŋâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpŋâ sâŋgonzâŋgoi Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Kâwali aŋâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban.
7 Ninaŋgât nâŋga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap.
8 Nâ a kutâ zeŋgât kore a ândim sâtziŋ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zeŋgâren gâbâ ŋâi âi sa âibap. Ŋâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’ ”
9 Yesuŋâ den zo nâŋgi imbaŋâ oi a ambân kâmut kirâwe, zeŋgâren puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Isirae a zeŋgâren nâŋgâm pâlâtâŋ itâ ŋâi mân muyageman.”
10 Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpŋâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuŋâ katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.

11 Mâik ŋâi ândim Yesuŋâ kamân
ŋâi kutŋâ Naiŋ, zoren ari arâpŋâ sot
a ambân kâmut patâ molim âiwe.
12 Kamânân baginam utnetâ a mu-
muŋâ ŋâi lum gawe. Ambân malâ
ŋâigât nanŋâ kânok, zâk moip. Zâk
hangunam kamânân gâbâ a ambân
doŋbep gem gawe.
13 Oi Kembuŋâ ambân malâ zo
ekŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ sâip, “Mân
ise.”
14 Yatâ sâmŋâ âi omboŋan gâsui
mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga
zaat.”
15 Yatâ dukui mumuŋandâ zaatŋâ
den den oip. Oi Yesuŋâ mamŋâ
pindip.
16 Oi a ambân, ziŋâ zo ekŋâ
keŋgât op Anutu mâpâsem itâ sâwe,
“Propete patâ osetniŋan âsagem
ândiap.” Oi nâmbutŋandâ itâ sâwe,
“Anutu, zâk a ambân gakârâp
galemniŋ opmap.”
17 Oi zorat den siŋgiŋâ Yuda hânân
sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuŋâ Yohanegât den sâip. (Mt 11:2-9)

18 Yohane zâk tâk namin tâi arâpŋâ
zen Yesugât den siŋgi zo âi dukuwe.
19 Den zo nâŋgâm azatŋâ zagât
Kembu itâ sâm mâsikâbabotkât
sâŋgonzâkoip, “Mârumŋan Propete
a ziŋâ a ŋâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo
ŋâi gâbapkât ek ândinat?”
20 Sâŋgonzâkoi Yesugâren âim itâ
sâwet, “Yohane too saŋgonziŋgip,
zâk itâ sâm sâŋgonnâkuap, ‘A
gâbapkât sâsâŋâ, gâ mo ŋâigât
mambât ândinat?’ ”
21 Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi
mâsekziŋoot sot sinziŋ bâpsâsâŋ a
doŋbep kubikziŋgip. A wâkeziŋoot
zo wâke moliziŋgip.
22 Oi Yohanegât azatŋâ itâ sâm
dâzâkoip, “Zet âimŋâ kut ŋâi ŋâi ek
nâŋgabot, zorat den siŋgi Yohane
dukuit. Sinziŋ bâpsâsâŋ, zen ikme.
Kinziŋ bâliŋâ, zen obândime. Um sâk
bâlâ, zen âlipziŋ upme. Kindapziŋ
bâpsâsâŋ, zen den nâŋgâme. Mu-
muŋâ, zen zaatme. A ambân kan-
pitâ, ziŋâ den siŋgi âlipŋâ nâŋgâme.
23 Ŋâi zâk nâgât nâŋgi mân âkon
opmap, zâkkât nâŋga sâtârenoot
upap.”
24-25 Oi Yohanegât azatŋâ zet
aritâ Yesuŋâ a amban ândiwe, zo
Yohanegât topŋâ itâ sâm dazaŋgoip,
“Zen barâ kâtikŋâ mirâ kamân
âtâŋan wan iknam âiwe? Zen gerâ
ŋâi pibâŋâ kom kâbakŋei iknam
âiwe? Mo a ŋâi hâmbâŋâ neuleŋoot
iknam âiwe? Nâŋge. A hâmbâ
neuleŋoot mem ândime, zen a kutâ
namin tâtat mâme âlip tapme.
26 Mo Propete ŋâi iknam âiwe. Zo-
rat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A igâwe,
zo Propete nâmbutŋâ zen yatâ buŋâ.
Zâk Propete a nâmbutŋâ walâziŋgap.
27 Zâkkât den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua
kândom otgibap. Zâkŋâ
mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

28 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek.
Ambânân gâbâ âsagiwe, zeŋgâren
gâbâ a ŋâiŋâ Yohane mân walip.
Ka Anutugât kiŋ topŋan a ândibi,
narâk zoren a giginâ ândibi, ziŋâ ko
walâbi.”
29 A ambân aksik sot kât mimiŋ
a, zen ârândâŋ Yohanegât den
nâŋgâmŋâ Anutugât den nâŋgâne
bon oi Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip.
30 Parisaio a sot Kembugât gu-
rumin den zorat galem a, zen ko
Yohanegât too birâm Anutugât den
kândâtkune zeŋgâren bon buŋ oip.
31 Yesuŋâ itâ sâip, “A narâk ziren
ândie, zen ikâ zo zeŋgâren dâpkwap
sâbâ? Zen dap yatâ?
32 Zen katep yatâ ek birâ, nâŋgâm
birâ upme. Kâtep zen kamân
sombemân tapŋâ bukurâpziŋâ itâ
sâm dâzâŋgome, ‘Nen kep meindâ
zen wangât mân kue? Nen umbâlâ
kep mem iseindâ wangât mân isie?’
33 Yohane too saŋgonziŋgip, zâk
waiŋ sot nalem mân nem ândei ekŋâ
sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’

34 Ka a bonŋâ, nâŋâ gamŋâ nalem sot waiŋ nem ândia nekŋâ sâme, ‘Zâk kât miniŋ a sot bâliŋ mâme a zeŋgât buku. Nalem sot waiŋ nem mân birâmap.’
35 Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ ko a ambârâpŋâ ziŋâ topŋâ nâŋgâm lum zaatne bonŋâ âsagemap.”

Ambân ŋâiŋâ Yesu kiŋâ saŋgorip.

36 Parisaio a ŋâiŋâ Yesu diim mirâŋan zari nalem niniŋâ tâtarân tâip.
37 Oi kamân zorat ambân laŋ mâman ambân ŋâi, zâk Yesu Parisaiogât mirin zari siŋginâ nâŋgâmŋâ too hitom âlip ŋâi beloŋoot mem zarip.
38 Oi Yesugât kândâtŋan kin isei siŋâ tooŋandâ Yesugât kiŋan giari kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron oip. Kiŋan mâŋganŋâ too wârânŋâ âlip, zo saŋgonŋaŋgip.
39 Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkŋâ ekŋâ umŋandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliŋâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topŋâ ek nâŋgâbap.”
40 Yatâ nâŋgi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simoŋ, den ŋâi dâgoga nâŋgâ.” Dukui sâip, “Patâ, sâna nâŋgâbâ.”
41 Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Sikum a ŋâi a zagât kât tosa zikip. A ŋâi kât 5 handeret pindip. A ŋâi ko kât 50 pindip.
42 Oi hâuŋâ pindârat sâm kâtzikŋâ buŋâ, zorat ko tosazik birip. Oi zekâren gâbâ ŋâiŋâ sikum patâ a zorat umŋandâ gâsum biraŋbap? Gâ ŋâigât sat?”
43 Mâsiki Simoŋâ itâ sâip, “Kât doŋbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.”
44 Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simoŋ itâ sâm dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki saŋgon too ŋâi mân gum paat. Ambân zâkŋâ ko kinnâ siŋ tooŋandâ giari saŋgonnim kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron uap.
45 Gâ mân mâŋgannigat. Ka ambân zâkŋâ ko kinnan narâk kârep mângannim taap.
46 Gâ kâuknan kelâk mân saŋgonnigat. Ka ambân zorâŋâ ko kinnan too hitom âlip saŋgonsap.
47 Zorat dâgobâ. Ambân zâk umŋâ gâsunim yatâ otnigapkât topŋâ itâ nâŋgâ. Zâk tosaŋâ patâ ândeip, zo biran. Ŋâi zâk tosaŋâ mâik ŋâi birâbirâŋâ, zâk âkŋâlem mâik ŋâi tâkŋaŋgâbap.”
48 Yatâ sâmŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Tosagâ biran.”
49 Yatâ sâi a nalem ârândâŋ nem tarâwe, ziŋ umziŋandâ itâ nâŋgâwe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirâŋaŋgât sap?”
50 Oi Yesuŋâ ambân zo itâ sâm dukuip, “Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutŋâ Yesu moliwe.

1 Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ kamân patâ sot kamân mâik, zeŋgâren obândim Anutu um topŋan ândiândigât den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe.
2 Oi ambân nâmbutŋâ mârum wâkeziŋoot sot mâsekziŋoot zo kubikziŋgip, zen molim âiwe. Zeŋgâren gâbâ ambân ŋâi kutŋâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziŋgip.
3 Oi ambân ŋâi kutŋâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinŋâ. Zet sot ŋâi kutŋâ Susana sot ambân nâmbutŋâ doŋbep, zen kât sikumziŋâ zemziŋgip, zo zâk sot arâpŋâ ziŋgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.
(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

4 Kamân kamânŋâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip,
5 “A ŋâi keet pâmbam nebân arip. Âimŋâ keet maandeŋi nâmbutŋâ

mâtâbân gei zei a ziŋ lâŋ kunzirâwe. Oi nii ziŋ ga nem naŋgâwe.

6 Keet nâmbutŋâ hân siŋitŋan gei zeip. Oi hân tooŋâ buŋaŋgât kâmŋâ takâm moip.

7 Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmŋâ takâm kopgâi hibuŋâ takâm langi moip.

8 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei kâmŋâ takâm zâim bonŋâ imbaŋâ âsageip. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 1 handeret. Topŋâ nâigât keetŋâ 1 handeret. Bonziŋâ yatâ muyageip." Den zo sâm kwâkâm den kâtikŋâ sâip, "Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap."

9 Arâpŋâ den sumbuŋâ zorat topŋâ mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip,

10 "Anutu um topŋan bagibagiŋâ, zorat den sumbuŋâ zo ziŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât sâsâŋ. Ka a nâmbutŋâ zen topŋâ mân nâŋgâbigât den sumbuŋâ dâzâŋgoman. Zorat ko,

'Senŋâ igikŋâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziŋandâ den naŋgâm mân nâŋgâm kwâtâtibi.'

11 Den sumbuŋâ san, zo topŋâ itâ. Anutugât denŋâ keet yatâ uap.

12 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Den siŋgi âlip, zo nâŋgâne Sataŋŋâ ga nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm sumbemgât siŋgi upegât betziŋan memap.

13 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Zen den siŋgi âlip nâŋgâm âkŋâlem ândibi. Oi ko umziŋan ândâŋâ mân gâsuapkât narâk pâŋkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi.

14 Keetŋâ nâmbutŋâ hibukŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Den siŋgi âlipŋâ, zo nâŋgâbi. Oi sâkkât kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâne zâizâiŋâ oi kât sot sikumgât sambe muyageziŋgi den siŋgi âlipŋâ, zo bonŋâ mân opmap.

15 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ kubik mem ândim kâtigem bonŋâ muyagime."

Kârâp âsakŋaŋgât den. (Mk 4:21-25)

16 "Zen kârâp sâumŋâ âmaŋ umŋan pam kwârakume mo tâtatŋâ gobetŋan pâme? Zo buŋâ. Âsakŋâ zo kiaŋ tâtatŋâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakŋâ âsagei a kopga mirâ umŋan âlip ikpi.

17 Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem naŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi kwârakwârakuŋ ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakŋibap. Zo mâbâlakŋem kagibap.

18 A ŋâi, zâk den nâŋgâm kwâtâtibap, Anutuŋâ zâk nâŋgânâŋgâ âlip târokwap pindâbap. Ka a ŋâi mân nâŋgâm kwâtâtei bekŋan mem naŋgâbap. Zorat den siŋgi zi kindap kwap nâŋgâm biraŋbi."

Yesugât mamŋâ murâpŋâ. (Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Narâk ŋâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamŋâ sot murâpŋâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zeŋgâren kwakŋâ âkŋan kirâwe.

20 Yata utnetâ a ŋâiŋâ ziŋgitŋâ Yesu itâ sâm dukuip, "Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze."

21 Sâi Yesuŋâ a ambân itâ sâm dâzâŋgoip, "Mamnâ murâpnâ, zorat sa nâŋgânek. Anutugât den nâŋgâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ."

Yesuŋâ sâi pibâ sot saru hiriŋsâwet. (Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

22 Hilâm ŋâin Yesu sot arâpŋâ waŋgâyân zâiwe. Yesuŋâ waŋgâyân zâim itâ sâm dâzâŋgoip, "Nen saru nâmbutken âinâ." Sâi nâŋgâne âiwe.

23 Âimŋâ Yesu umangât okŋaŋgi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliŋ op tooŋâ waŋgâ kâligen giari saruyân geinam urâwe.

24 Oi Yesu mâŋgim itâ sâm dukuwe, "Patâ, nen saruyân geinamen." Sânetâ zaatŋâ saru sot pibâ den dâzâkoi hiriŋsâm ziwet.

25 Oi keŋgât op imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Opoŋ, pibâ sot saru sot kut ŋâi ŋâi den dâzâŋgoi diŋâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuŋâ wâke moliziŋgi bâu umziŋan geiwe.
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

26 Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zeŋgâren takâwe.
27 Zoren âimŋâ kârâkŋan zari a ŋâi zâkkâren gâip. A zorat umŋan wâke doŋbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zeŋgât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip.
28 A zo Yesu ekŋâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiŋ topŋan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariŋaŋgât nanŋâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.”
29 Yesuŋâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkeŋâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkŋaŋgi a ziŋ gâsum tâk kâtikŋâ kiŋ bikŋâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeŋâ okŋaŋgi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikŋan âi ândimâip.
30 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ ŋâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke doŋbep zen a umŋan ândiwe, zorat.
31-32 Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkŋan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziŋgi simân geibegât wâke zen bâu umziŋan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nâŋgâziŋgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe.
33 Wâke zen a umŋan gabâ takâm bâu umziŋan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru deŋgânân gei mom naŋgâwe.
34 Bâu galem a zen zo ekŋâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den siŋgi dâzâŋgowe.
35 Dâzâŋgone a ambân zen a wâkeŋoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeŋoot ândeipŋâ hâmbâŋoot sot nâŋgânâŋgâŋoot Yesu kiŋ topŋan tâip. Oi ekŋâ keŋgât op kirâwe.
36 Kinetâ a ek nâŋgâweŋâ a wâkeŋoot ândeipŋâ âlip oip, zorat den siŋgi dâzâŋgowe.
37 Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen keŋgât op Yesu zâk kamânziŋâ zo birâm âibapkât dukune waŋgâyân âburem zarip.
38 A wâkeŋoot ândeip, zâkŋâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuŋâ itâ sâm kwâkâŋaŋgip,
39 “Gâ kamângan âimŋâ torerâpkâ Anutuŋâ kubikgigap, zorat siŋgi dâzâŋgom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesuŋâ kubikŋaŋgip, zorat siŋgi kamânŋan a ambân dâzâŋgom naŋgip.

Ambân katep ŋâi moi Yesuŋâ mâŋgeip.
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

40 A zen Yesugât mambât ândine gâi ekŋâ sâtâre urâwe.
41 Oi mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi kutŋâ Yairo, zâk gamŋâ Yesugât kiŋ topŋan ge tap itâ sâm dukuip, “Gâ mirânan gâban.”
42 Zâkkât bâratŋâ kânok, kendonŋâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuŋâ nâŋgâm ari a ambân doŋbep mem oset kwâkŋaŋgâne âiwe.
43 Osetziŋan âmbân ŋâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziŋâ kubik osiwe.
44 Ambân zorâŋâ Yesu kândâtŋan âim hâmbâ murukŋan weegip. Weegi zorâŋak gilâmŋâ kârâksâip.
45 Oi Yesuŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâiŋâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteroŋâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziŋâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.”
46 Yesuŋâ itâ sâip, “Ŋâiŋâ weenigi imbaŋânâ ari nâŋgan.”
47 Ambân zorâŋâ topnâ muyagiap sâm ken bet sânsân opŋâ Yesugât kiŋ topŋan gei pindiŋsâm tap mâsekŋaŋgât den sot hâmbâ

murukŋan gâsum âlip oip, zorat den siŋgi sâm muyagei nâŋgâwe.
48 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Bâratnâ, nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”
49 Yesu yatâ sâm kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a ŋâi ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patâŋâ mân gâbap.”
50 Yesuŋâ den zo nâŋgâm galem a itâ sâm dukuip, “Mân keŋgât ot. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâtnina bâratkâ âlip upap.”
51 Yatâ sâmŋâ mirin takâmŋâ nâmbutŋâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamŋâ, zeŋak zâk sot zâiwe.
52 Oi a ambân âigirâp patâ doŋbep isem zem tatne itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.”
53 Sâi zen moip zo nâŋgâm kâtigem girâŋaŋgâwe.
54 Oi Yesuŋâ ambân katep zo bikŋan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.”
55 Sâi zorâŋak dâpŋâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzâŋgoip.
56 Ibâ mamŋâ, zikŋâ ek nâŋgâm imbaŋâzikŋâ buŋ oip. Yesuŋâ zorat siŋgi a ambân mân dâzâŋgobigât dâzâŋgoip.

9

Yesuŋâ arâpŋâ nep diŋ sâm ziŋgip. (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

1 Yesu zâk arâpŋâ sâi gane wâke moliziŋgâbigât sot mâsek kubikziŋgâbigât imbâŋâ ziŋgip.
2 Oi a ambân Anutugât um topŋaŋgât den dâzâŋgom mâsekziŋoot kubikziŋgâbigât sâŋgonzâŋgoip.
3 Den itâ sâm sâŋgonzâŋgoip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umŋan sâkŋan buŋâ. Kânogâk mem âibi.
4 Kamân ŋâin âimŋâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi.
5 Kamân ŋâin âine ziŋgit mân nâŋgâne kinziŋan gwapgwap lâŋ gâbârine gei topziŋâ ek nâŋgâbi. Zen yatâ opŋâ kamân zo birâm âibi.”
6 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den siŋgi âlip dâzâŋgom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândiwe.

Herodeŋâ Yesugât siŋgi nâŋgip. (Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

7 A kutâ Herode, zâk Yesuŋâ kut ŋâi ŋâi oip, zorat den siŋgi nâŋgâm kwagip. Wangât, a nâmbutŋandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ ândim kut ŋâi ŋâi zo uap.”
8 Nâmbutŋandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutŋandâ sâwe, “Zâk Propete sâŋginâ ŋâinâ zaatŋâ ândiap.”
9 Sânetâ Herodeŋâ itâ sâip, “Nâŋâ sandâ Yohane gândunâ mânâŋgârâwe, zo ko zi ŋâinâ oi siŋginâ nâŋgâman?” Yatâ sâm Yesu ikpatkât nâŋgâm ândeip.

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip. (Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

10 Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum naŋgâwe. Den siŋgi zo dukunetâ Yesuŋâ diziŋgâm Besaida zeŋgât hânân ziiŋik ândibigât âiwe.
11 Âine a ambân zen siŋgi nâŋgâm moliziŋgâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziŋgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topŋaŋgât den dâzâŋgom a sisi mâsekziŋoot zo kubikziŋgip.
12 Yatâ op ândinetâ mirâsiŋ geibâ sâi arâpŋâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâm dukuwe, “Ziren mân ândiândiŋan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.”
13 Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziiŋak nalem ziŋgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuŋâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen

kamânân âimŋâ a kâmut zi zeŋgât nalem sâŋgân minat?”
14 A doŋbep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzâŋgone teŋgâ ŋâi 50, teŋgâ ŋâi 50, yatâ ge tatnek.”
15-16 Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memŋâ sumbemân ekŋâ sâiwap sâm sonpam namuŋâ arâp ziŋgi ziŋâ kâsâpkum a ziŋgâwe.
17 Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputŋâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

18 Narâk ŋâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpŋâ zâkkâren âiwe. Oi Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “A ambân ziŋâ nâgât ŋâi sâme?”
19 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutŋâ ziŋâ Yohane too saŋgonziŋgip sâme. Nâmbutŋâ ziŋâ Elia sâme. Oi nâmbutŋâ ziŋâ Propete sâŋgiŋâ ŋâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.”
20 Sâne mâsikâziŋgâm sâip, “Ka zen ko nâgât ŋâi sâme?” Sâi Peteroŋâ sâip, “Gâ Anutugâren gokŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
21 Yatâ sâi a ambân zikŋâ topŋâ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.
22 Oi itâ târokwap dâzâŋgoip, “A bonŋâ, nâ sâknam patâ nâŋgâbat. Yuda zeŋgât a patâ sot a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakŋenine Roma a kutâgâren aria none momŋâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34–9:1)

23 Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋaŋgât den kândâtkum sirâmŋâ sirâmŋâ poru nakziŋâ lum nâgât mâtâp lâŋbi.
24 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârâbi, zo ko gulipzâŋgobap. Ka zen nâgât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko muyageziŋgâbap.
25 Zen hângât kut ŋâi ŋâi aksik mem ândine ândiândiziŋ koi moi wan wan bonŋâ zemziŋgâbap?
26 Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk kwâimbânibap mo dinnaŋgât nâŋgi aŋunŋoot upap, zo ko a bonŋâ, nâŋâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zeŋgât âsakŋâ sot a bonŋâ nâgât âsaknoot gamŋâ a yatâ zo kwâimbâziŋgâbat.
27 Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. A zi kinze, zeŋgât oserân gabâ nâmbutŋâ mân mune Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât narâk mâte oi ikpi.”

Yesuŋâ sumbemgât holi tobatŋâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

28 Yesu den zo sâm naŋgi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diiziŋgi bâkŋan zâiwe.
29 Zâi ninâu sâm tâi holi tobatŋâ ŋâi âsageip. Oi hâmbâŋâ kâukom kwâtâteip.
30 A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutzikŋâ Mose sot Elia.
31 Zet sumbem âsakzikŋoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe.
32 Oi Petero sot bukuzatŋâ zen umangât otziŋgi zemŋâ zaat igâwe. Yesu âsakŋâŋoot sot a zagât zâk sot kiritâ ziŋgirâwe.
33 Oi a zagât zo âiram oitâ Peteroŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Patâ, mat ŋâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât ŋâi.” Zo mân nâŋgâm laŋ yatâ sâip.
34 Sâi sasa ŋâi ge kwâtepzâŋgoip. Kwâtepzâŋgoi arâp zen keŋgât op kirâwe.
35 Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen diŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.”
36 Den zo nâŋgâmŋâ iknetâ Yesu zikŋik kiri igâwe. Oi arâpŋâ zen zo

igâwe, narâk zoren a mân dâzâŋgom ziiŋik nâŋgâm ândiwe.

Arapŋâ ziŋâ wâke molim osiwe. (Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

37 Haŋsâi bâkŋan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiaŋgâwe.
38 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ dinnâ nâŋgâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok.
39 Nâŋgâ. Wâke ŋâiŋâ okŋaŋgi den kambâŋ sâmap. Oi diim mem ŋâi ŋâi okŋaŋgi lepâuŋâ gemap. Oi wâke zorâŋâ mân birâŋaŋgâm kom mem ŋâi ŋâi okŋaŋgâmap.
40 Oi arâpkâ molibigât dâzâŋgua zen molinâ sâm kwakŋâ bire.”
41 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “O, a kâmut nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diiziŋgâm ândibat?”
42 Sâmŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkeŋâ okŋaŋgi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesuŋâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibâŋâ pindip.
43 Oi a ambân zen Anutugât imbaŋâ zo ekŋâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsum ziŋgip. (Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a ziŋâ Yesu kut ŋâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziiŋik tap itâ sâm dâzâŋgoip,
44 “Den zi dâzâŋgua nâŋgânek. A bonŋâ nâ a zeŋgât bitziŋan zâibat.”
45 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâp zen den zo nâŋgâm topŋâ mân nâŋgâwe. Den zorat topŋâ nâŋgâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nâŋgâm kwakŋâ birâwe.

A sâtŋâ ândiândigât den. (Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

46 Yesugât arâpŋâ zeŋgât osetziŋan a ŋâiŋâ a sâtŋâ ândibap, zorat sâm âraguwe.
47 Âragune Yesuŋâ nâŋgânâŋgâziŋâ ek nâŋgâm katep mâik ŋâi diim ga gootŋan pâi tâi itâ sâm dâzâŋgoip,
48 “Ŋâiŋâ katep mâik itâ zo galem okŋaŋgâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorâŋâ sâŋgonnogip, zo yatik kore okŋaŋgâbap. Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi giginа op ândibap, zo ko Anutuŋâ zâkkât a patâ sâbap.”
49 Sâi Yohaneŋâ itâ dukuip, “Patâ, nen a ŋâiŋâ gâgât kot sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâŋaŋgen.”
50 Sâi Yesuŋâ sâip, “Mân kwâkâŋaŋgâbi. Nepziŋâ mân kândaŋbapŋâ ko buku op betziŋan mimbap.”

Samaria a ziŋâ Yesu mirâ aŋgân kârâŋaŋgâwe.

51 Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip.
52 Âibamŋâ arâpŋâ nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgoi kândom âiwe. Kândom âimŋâ Samaria a zeŋgât kamân ŋâin takâmŋâ Yesugât mirâ ŋâin muyagibigât dâzâŋgowe.
53 Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nâŋgâm mirâ aŋgân kârâwe.
54 Mirâ aŋgân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nâŋgâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nâŋgâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei ziŋgesibap.”
55 Yatâ sâitâ Yesuŋâ puriksâm kwâkâzikip.
56 Oi kamân zo birâm kamân ŋâin âiwe.

Yesu molim ândiândiŋaŋgât den. (Mt 8:19-22)

57 Oi âine a ŋâiŋâ muyageziŋgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.”
58 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen deŋziŋan ândime. Nii zuu, zen hâŋgotziŋan zime. Ka a bonŋâ, nâ ko isen korem zo buŋ ândiman.”
59 Oi Yesuŋâ a ŋâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâŋ itâ sâm dukuip, “Kembu, nâŋgâna âi ibânâ hangum gâbat.”

60 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip,
“Birânandâ mumuŋandâ ziiŋak
hanagonek. Gâ ko âimŋâ Anutu um
topŋan ândiândiŋ, zorat den sâna laŋ
kârâbap.”
61 A ŋâiŋâ ko Yesu itâ sâm dukuip,
“Kembu, nâ moligibatkât otnigap.
Gâ nâŋgâna puriksâm âim torerâpnâ
kândâtziŋ keliknâ gâbat.”
62 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “A ŋâi
kamân ŋâi âibamŋâ mâtâbân âim um
zagât op puriksâm kândâtŋan ikpap,
a yatâ zorâŋ Anutu um topŋan bag-
ibagiŋ, zorat dâp buŋâ.”

10

Arâp doŋbep siŋgi âlip dâzâŋgobigât sâŋgonzâŋgoip.

1 Narâk zorat kwâknan Yesuŋâ
arâp 70 gâsum sâlâpzâŋgom nep
diŋ sâm ziŋgip. Oi zikŋâ kamân
zo âibat sâip, zoren a zagât zagât
sângonzâŋgoip.
2 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Kâlamân
kut ŋai ŋâi bonŋâ doŋbep, ka nep
tuutuuŋ a bituk. Zorat zen nep
mariŋaŋgât sâne nep a muyageziŋgi
nepŋan âibi. Nebân âim bonŋâ
kwâkâm mimbi.
3 Zen âim itâ nâŋgâbi. Râma
gwamŋâ zen wâu ulin zeŋgât oserân
mân sâŋgonzâŋgua âibe. Yata zo laŋ
zen sâŋgonzâŋguan.
4 Zen irâ kipâke sot kât mân
mem âibi. Oi mâtâbân âim a
muyageiziŋgâm zen sot kin den mân
upi.
5 Mirâ ŋâin zâinam mâirâp itâ sâm
dâzâŋgobi, “Mirâ umŋan lumbeŋâ
zimbap.”
6 Sânetâ mirâ zoren a ŋâi
lumbeŋaŋgât siŋgi ândei lum-
beŋâ dinziŋaŋgât bonŋâ zâkkâren
muyagem zimbap. Buŋ oi ko
lumbeŋâ dinziŋâ, zorat bonŋâ ziiŋan
âburibap.
7 Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne
nalem ziŋgâne nimbi. Nep a zen nep
sâŋgânŋâ minetâ dâp upap. Mirâ laŋ
mân zâibi.
8 Kamân ŋâin âinetâ buku
otziŋgâm nalem ziŋgâne nimbi.
9 Zoren a ambân sisi mâsekziŋoot
kubikziŋgâm kamân mâirâp itâ
sâm dâzâŋgobi, ‘Anutu um topŋan
ândiândiŋ mâte otziŋgap.’
10 Ka kamân ŋâin takâne ziŋgit
mân nâŋgânâŋgâ utne kamân
sombemân kin itâ sâm dâzâŋgobi.
11 ‘Kinniŋan zeŋgât gwapg-
wap taap, zo lâŋ gâbâreindâ
zemziŋgâbap. Zorat topŋâ itâ
nâŋgânek. Anutu um topŋan tâtatŋâ
mâte otziŋgi bire.’
12 Zorat sa nâŋgânek. Gâtâm
den kubikkubik narâknan Sodom
kamân mâirâp, zen hâuŋâ mem gei
kwap otziŋgâbap. Ka kamân zorat
mâirâp, zen hâuŋâ mem zâi kwap
otziŋgâbap.
13 Yei, Koraziŋ kamân mâirâp, zen
sâknam yâmbât nâŋgâbi. Yei, Besaida
kamân mâirap, nep patâ zeŋgâren
muyagewan, zo yatâ Tiro Sidoŋ
zeŋgâren muyagei sâi ko mârum
âigirâp patâ op umziŋ melânbe.
14 Zorat ko den kubikkubik
narâknan Tiro Sidoŋ a ambân, zen
hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap.
Ka Koraziŋ sot Besaida kamân
mâirâp, zen ko hâuŋâ mem zâi kwap
otziŋgâbap.
15 Oi Kapenaum kamân mâirâp,
zen dap upi? Zen sumbemân zâibi?
Buŋâ. Zen simân geibi.”
16 Yâtâ sâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ itâ
sâm dâzâŋgoip, “Ŋâi zâk zeŋgât den
nâŋgâbapŋâ nâgât den nâŋgâbap.
Ka ŋâi zâk birâziŋgâbapŋâ yatik
birânibap. Oi ŋâi zâk nâ kândâtnom
birânibapŋâ sâŋgonnogipŋâ yatik
kândâtkom birâŋaŋgâbap.”

Arâpŋâ puriksâne Yesuŋâ Ibâŋâ mâpâseip.

17 Yesugât arâp 70, zen âburem gam
sâtâre op Yesu den siŋgi oknaŋgâwe.
Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ
wâke sot kut ŋâi ŋâi, ziŋâ dinniŋâ
lume.”

18 Yatâ sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Sataŋ zâk sumbemân gâbâ hânpân
yatâ gei koi egâwan.
19 Nâŋge. Zen mulum sot yaŋgi
sot Sataŋgât kut ŋâi ŋâi gakârâpŋâ,
zo lâŋne mân tâmbetzâŋgobapkât im-
baŋâ ziŋgâwan.
20 Oi wâkeŋâ sâtziŋ lume, zo-
rat zen mân sâtâre upi. Ka kutz-
iŋâ sumbemân kulemgui ziap, zorat
sâtâre upi.”
21 Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ
Yesu okŋaŋgi sâtâre op den itâ
sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân
mariŋâ, mâpâsegigan. Gâ a
nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne patâ
opmap, a yatâ zo ko diŋgâ mem tik
kwatziŋgâmat. Ka a umziŋaŋgât
nâŋgânetâ katep opmap, zo ko diŋgâ
sapsum ziŋgâmat. Oi nâ zorat
mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem
âibap sâm kâtigein.”
22 Yatâ sâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Ibânandâ kut ŋâi ŋâi zo aksik nâgât
bitnan pâip. A zen nanŋâ topnâ
mân nâŋgâm kwâtâtime. Ibânâ, zâk
zikŋik nek topnâ nâŋgâmap. Oi
yatik a zen Ibânaŋgât topŋâ mân
nâŋgâm kwâtâtime. Nanŋâ ninak
nâŋgâm kwâtâtiman. Oi nanŋâ nâŋâ
a nâmbutŋâ Ibanâ tirâpzâŋgua âlip
nâŋgâbi.”
23 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ
zeŋgâren puriksâm itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen kut ŋâi ŋâi sen pup
tuuga ikse, zorat umâlip nâŋgâbi.
24 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Propete
a sâŋgiŋâ sot a kutâ doŋbep, zen kut
ŋâi ŋâi ikse, zo ek nâŋgânam osiwe.
Den siŋgi âlip zo nâŋgânam urâwe. Oi
mân nâŋgâwe.”

A ŋâiŋâ kâsaŋâ buku okŋaŋgip. (Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

25 Kembugât gurumin den
zorat galem a ŋâiŋâ Yesu itâ
mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi
tâmbâŋaŋgât siŋgi upat?”
26 Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ itâ
mâsikip, “Kembugât gurumin denân
dap yatâ zei sâlâpkum nâŋgâmat?”
27 Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot
imbaŋâgâ sot nâŋgânâŋgâgâ, zo
Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna
zimbap. Oi gikaŋgât otgimap,
yatigâk a torenŋâ zeŋgât otgibap.
Den yatâ zo ziap.”
28 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Den âlip
sat. Zorik lum ândiândi tâmbâŋaŋgât
siŋgi upan.”
29 A zo a ambân mâteziŋan zâizâiŋ
upam opŋâ Yesu itâ mâsikip, “Oi
ŋâigât yatâ buku okŋaŋgâbat?”
30 Sâi Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ
okŋaŋgip, “A ŋâiŋâ Yerusalem
kamânân gâbâ Yeriko kamânân
geibam mâtâbân arip. Ari ko a
kâtik, kâmbu a, zen muyagem komŋâ
hâmbâŋâ sot kut ŋâi ŋâi gakâŋâ
bekŋan mem birâŋaŋgâne mâtâbân
mumbam op zeip.
31 Zei tirik namâ galem a ŋâiŋâ
mâtâbân âi ekŋâ walâm arip.
32 Zâk ari ko tirik namâ galem
zeŋgât kore a ŋâi, Lewigât kâmut
zeŋgâren gokŋâ, zâkŋâ yatik
mâtâbân âim ek walâm arip.
33 Oi Samaria hânân gokŋâ, a ŋâi
mâtâbân âi ekŋâ umŋâ nâŋgip.
34 Oi ekŋâ zâkkâren âim useŋâ
kelâk sâŋgon, waiŋ too saŋgon
kâpeip. Oi doŋgi kwâkŋan pamŋâ
diim âi lomba namin pamŋâ galem
oip.
35 Haŋsâi âibamŋâ lomba namâ
galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi
galem okŋaŋgâban. Kât gigan, zorat
nâŋgâna mân dâp oi âburem gâbarân
kât gibat.’ ”
36 Yesuŋâ den siŋgi yatâ sâm
sâip, “A karâmbut zo zeŋgâren
gâbâ ŋâi nâŋgâna a kuwe, zo buku
okŋaŋgip?”
37 Mâsiki sâip, “Galem okŋaŋgip, a
zorâŋ.” Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Gâ
âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den siŋgi.

38 Yesu sot arâpŋâ, zen âim kamân
ŋâin takâne ambân ŋâi kutŋâ Mata,
zâkŋâ sâi Yesu mirin zarip.

39 Oi Matagât gatŋâ ŋâi ândeip, kutŋâ Maria. Zâkŋâ Kembugât kiŋ topŋan ge tâi den siŋgi âlip sâi nâŋgip.
40 Matâ zâk nalem om kinŋâ itâ nâŋgip, “Nep patâ zei gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nâŋgâm Yesugâren âimŋâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.”
41 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut ŋâi ŋâigât nâŋgâm kwâkâm kinzat. Nâŋgâ. Kut ŋâi ŋâi bâbâlaŋ upan, zorâŋâ dâpŋan. Maria zâk den siŋgi âlip nâŋgâm taap. Zâk mân sa birâbap.”
42 (-)

11

Ninâugât Den.
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

1 Yesu zâk hân ŋâin âim ninâu sâm tâi arâpŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ sâip, “Kembu, Yohaneŋâ arâp ninâu kwâkâm ziŋgip, zo yatik kwâkâm niŋgâ.”
2 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen ninau sânam itâ sâbi,
‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamŋâ hân dâp um dap kembu otniŋgâm ândimâmban.
3 Sirâm dâp nalem dâpniŋan niŋgâban.
4 Tosaniŋ birâban. Neŋgoot yatik a zeŋgât tosaziŋ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’ ”
5 Yatâ sâmŋâ itâ târokwap dâzâŋgom sâip, “Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ ŋâtik tânâmŋan a bukuŋâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni.
6 Bukunâ ŋâiŋâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’
7 Yatâ sâi mirâ mariŋâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp dooŋgudooŋguŋ sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’ ”
8 Yesu zâk yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ sa nâŋgânek. Mirâ mariŋâ, zâk bukuŋâ sâi mân nâŋgâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatŋâ kut ŋâi ŋâi sap, zo mem pindâbap.
9 Zorat nâŋâ torenŋâ ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Zen Kembugâren ninâu sâne ma ko kut ŋâi ŋâi ziŋgâbap. Zen kut ŋâi ŋâi kârum ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariŋâ mirâ mâtâp mem pâmbap.
10 Ŋâi zâk ninâu sâi ma ko bonŋâ pindâbap. Ŋâi zâk kârum manâ manâ ko bonŋâ muyagibap. Ŋâi zâk mirâ hâŋgiyân kom kiri ko mariŋâ mâtâp mem pâmbap.
11 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ nanŋâ saru zuugât sâi mulum pindâbap?
12 Mo kuruk keetŋaŋgât sâi yaŋgi pindâbap? Zo buŋâ. Zen a ambân bâliŋâziŋoot yatâ zorâŋ murarâpziŋ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ ziŋgâme.
13 Ibâziŋâ sumbemân walâwalâŋandâ zen Tirik Kaapumgât sânetâ walâm ziŋgâbap.”

A ziŋâ wâke molimoliŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A ŋâi wâkeŋâ okŋaŋgi kopa oip. Oi Yesuŋâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân ziŋ ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ oip.
15 Ka a nâmbutŋâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zeŋgât a kutâ Bezebulu, zâkŋâ imbaŋâ pindi wâke moliziŋgâmap.”
16 Sâne nâmbutŋâ ziŋâ Yesu top likuliku kulem ŋâi tuubapkât nâŋgâwe.
17 Oi zâkŋâ umziŋan ekŋâ dâzâŋgoip, “Hân ŋâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ ŋâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziŋ kwamen zimbap.
18 Sataŋ sot arâpŋâ agonetâ nepziŋ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat san.
19 Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat mâsikâziŋga sânek. Narâpziŋâ

zen ko ŋâiŋâ imbaŋâ ziŋgi wâke moliziŋgâme? Narâpziŋâ zen sarâziŋaŋgât topŋâ sâm muyagime.
20 Nâŋâ ko Anutugât imbaŋandâ wâke moliziŋgâman. Zorat ko Anutugât um topŋan ândiândigât narâk, zo mâte otziŋgi mân nâŋge.
21 A kâwaliŋootŋâ timbâ kâmbamŋâ mem mirâ kamânnŋâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap.
22 Oi a kâwaliŋâ patâŋâ gamŋâ zâkŋak kâtigem kom sikum kut ŋâi ŋâi bekŋan memŋâ kâsâpkubap.
23 Ŋâi zâk nâ buku mân otnibapŋâ kâsa otnibap. Ŋâi zâk nepnâ on galem mân upapŋâ kândaŋbap.
24 Wâkeŋâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiŋan âim tâtatŋâ kârubap. Kârum mân muyagemŋâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’
25 Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umŋâ saŋgon kubikkubikŋâ zimbap.
26 Zo zei ekŋâ a bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋâ dâp yâtâ buŋâ, bâliŋ kâtikŋâ, zo diiziŋgi ga a umŋanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârum bâliŋâ ândeipŋâ bet bâliŋ op kwâtâtibap.”
27 Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân ŋâiŋâ den kâtikŋâ den sâm sâip, “Ambân ŋâi mingimŋâ nam gigip, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap.”
28 Sâi Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâip, “Ee. Ka nâŋâ sa nâŋgânek. A ambân Anutugât den nâŋgâm lume, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.”

Kulemgât kâuk birâŋaŋgâne dâzâŋgoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

29 A ambân doŋbep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzâŋgoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem ŋâi buŋâ. Propete Yona, zâk Niniwe zeŋgâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi.
30 Mârumŋan Yona zâk Niniwe a zen bâliŋâziŋ kândâtkom Anutu mâte okŋaŋgâbigât girem den dâzâŋgoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzâŋgoman. Nâ zeŋgât kulem ŋâi op ândian.
31 Hân torengen mârumŋan ambân kutâ ŋâi ândeip. Den kubikkubik narâkŋan ambân kutâ zorâŋ zaatŋâ a kâmut narâk ziren ândie, zeŋgât bâliŋâziŋâ sapsugi hâuŋâ mimbi. Zo yen buŋâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nâŋgânâŋgâ âlipŋâ mimbat sâm hân torengen gâbâ gâip. Oi narâk ziren a ŋâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziŋ wangât op nâgât den birâme.
32 Niniwe kamân mâirâpŋâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkŋan zen zaatŋâ a kâmut zi zeŋgât bâliŋâziŋâ sapsune hâuŋâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nâŋgâm umziŋ melâŋâwe, zorat. Oi narâk ziren a ŋâi nâ ândian, zirâŋ Yona wâlan.
33 Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaŋ kâligen mân pam kwârakume. Zo buŋâ. Âsakŋâ zo tâtatŋâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakŋâ âsagei a zen zâim ikpi.
34 Siŋgâ zo sâkkaŋgât âsakŋâ. Siŋgâ âlipŋâ tâi ko sâkkâ zâk âsakŋan tâpap. Ka siŋgâ nâtâtik kâri ko sâkkâ ŋâtâtik muyagibap.
35 Zorat ko zen galem oraŋgâm ândibi. Umziŋan ŋâtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi.
36 Zen um sâk ŋâtâtik buŋâ. Âsakŋik op naŋgâbabân hâlâluyâk âsagem naŋgâbap. Kârâp âsakŋandâ âsagemap yatâ.”

Siŋgi âlip sâkŋik mân lubi.
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

37 Den zo sâm naŋgâm ândei Parisaio a ŋâiŋâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem niniŋan tâip.
38 Yesu zâk bikŋâ mân saŋgon zâi tâipkât Parisaio a zâk nâŋgi mân dâp oip.
39 Oi zorat Kembuŋâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâkŋik

saŋgonme. Umziŋan ko on kâmbu sot bâliŋâ piksâm ziap.
40 Zen a nâŋgânâŋgâziŋ buŋ. Dap nâŋge? Anutu zâk kut ŋâi ŋâi zorat sâkŋâ muyageipŋâ umŋâ mân muyageip?
41 Zorat zen a kanpitâ zeŋgât umziŋ patâ zei kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo mem ziŋgâm umziŋâ salekkubap.
42 Yei, Parisaio, zen daŋgât sot kâŋgan, zomap, kut ŋâi ŋâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siŋgi sâm pame. Zorat torenŋâ den târârakŋâ sot Anutugât umziŋ patâ nâŋgânâŋgâ, zo birâme. Ŋâi lumŋâ ŋâi lubi. Zo yatâ upi.
43 Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtŋâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâm âlip kwatniŋgâbigât umziŋ patâ kinmap.
44 Yei, Parisaio, zen a hanzâŋgowe kwak yatâ hibuk op zei a zen mân ek kwâkŋan âim game. Zen zo yatâ. Umziŋan bâliŋâ kârokŋâ ziap. Oi a ambân ziŋâ sâkziŋâ ikne âlip opmap.”

Propete a zâŋgowe, zeŋgât den.

45 Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a ŋâiŋâ sâtŋan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânandâ Kembugât gurumin a neŋgât den sâm bâliŋ kwatniŋgat uap.”
46 Yatâ sâi. Yesuŋâ hâuŋâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ a kwâkziŋan pam ziŋ bet bâsaŋ ândime.
47 Yei, Sâkurâpziŋ zen Propete zâŋgowe, zeŋgât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume.
48 Yatâ op sâkurâpziŋ zeŋgât nâŋgâne âlip oi ziŋâ zâŋgowe, zo zeŋgât kwagân neule mot tuume.
49 Zorat Anutugât nâŋgânâŋgâyân den ŋâi itâ muyageip, ‘Nâ zeŋgâren Propete sot Aposolo sâŋgonzâŋgua gine nâmbutŋâ zâŋgom moliziŋgâm a nâmbutŋâ zâŋgone mumbi.’
50 Oi zorat mârumŋan a muya-muyagiŋ narâkŋan topkwap Propete zâŋgone gilâmziŋ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zeŋgâren mâkâbap.
51 Kâmbam zo mârumŋan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât siŋgi nalem uuŋâ zo naŋgâmŋan kuwe. Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zeŋgâren mâkâbap.
52 Kembugât gurumin a zen nâŋgânâŋgâ âlipkât mâtâp dooŋguwe. Mâtâp dooŋgumŋâ naŋgo mem pâpan mem âiwe. Ziiŋak naŋgoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”
53 Den yatâ sâm ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe.
54 Oi lâuŋan gâbâ den ŋâi nâŋgâne bâliŋâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yeusŋâ Parisaio a sarâziŋaŋgât girem dâzâŋgoip. (Mt 10:26-27)

1 Oi a ambân doŋbep patâ Yesugâren mindum pâlâtâŋ kin kiyân lâŋ lâŋ urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Parisaio zeŋgât arik bâliŋ zeŋgâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziŋaŋgât op san.
2 Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo ŋâran mâbâlakŋibap. Oi kut ŋâi ŋâi tik pâpanŋâ, zo ŋâran kagibap.
3 Ŋâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umŋan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabâŋan sâm muyagibi.”

Yesuŋâ keŋgât den dâzâŋgoip. (Mt 10:28-31)

4 “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzâŋgobâ. A sâkziŋik zâŋgobi, zeŋgât mân keŋgât upi. Zen um dâpziŋ mân tâmbetkubi.
5 Ŋâigât keŋgât upi, zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zâk gomŋâ kâbakŋei simân geibangât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâkkât keŋgât op ândibi.

6 Nii sâmbâlâle, zo sâŋgân patâ buŋâ. Kât kuriŋâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ ziŋgit naŋgâmap.
7 Zâkŋâ a zeŋgât kâukziŋ sâmotŋâ aksik teŋgâziŋ ek nâŋgâm naŋgâmap, zorat keŋgât buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen a. Anutu zâk umŋandâ gâsuziŋgâmap.
8 Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk a ambân mâteziŋan sâm âlip kwatnimap, zo ko a bonŋâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.
9 Oi ŋâi zâk a ambân mâteziŋan kwâimbânibap, zo ko a bonŋâ, nâŋgoot yatigâk sumbem a mâteziŋan kwâimbâŋaŋgâbat."

Kaapumgât den.
(Mt 12:32; 10:19-20)

10 "Ŋâi zâk a bonŋâ nâ sâm bâliŋ kwatnibap, zakkât bâliŋâ zo âlip birâbirâŋâ. Ka ŋâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâbap, zâkkât tosa zo Anutuŋâ mân birâbap.
11 Gâtâm mâpâmâpâse namâziŋan mo a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine den toren dap sânat sâm nâŋgâ kwâkâ mân upi.
12 Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumŋâ sapsum ziŋgâbap."

Kât sikumgât âkŋâle mân upi.

13 A osetziŋan gâbâ a ŋâiŋâ Yesu itâ sâm dukuip, "Patâ, âtânâ zâk ibânaŋgât bet boi zikŋik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenŋâ nâ nibap."
14 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, "Ŋâiŋâ nâ a sâtŋâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?"
15 Yatâ sâm den itâ târokwâip, "A nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi patâ zemziŋgap, zo ko ândiândi bonŋâ mân ziŋgâbap. Yatâ opŋâ umziŋ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âkŋâle mân op ândibi."
16 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ dâzâŋgoip, "Sikum a ŋâigât kâlamŋan gom sambe patâ zemŋaŋgip.
17 Oi umŋandâ itâ nâŋgip, 'Nâ dap upat? Kut ŋâi ŋâi doŋbep patâ zemnigap, zorat mirâŋâ mân kinzap.'
18 Yatâ nâŋgâm sâip, 'Itâ upat. Nâ nalem silep kândaŋ ŋilip patâ tuumŋâ zoren âi pa tâpap.
19 Gomsambe zemnigapkât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkŋan ândibat.'
20 Yata sâi Anutuŋâ itâ sâm dukuip, 'O, a nâŋgânâŋgâgâ buŋâ, ŋâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut ŋâi ŋâi minduin, zo ŋâigât upap?'
21 Zorat sa nâŋgânek. Ŋâi zâk yatik Anutugât mân nâŋgânâŋgâ op zikŋâ siŋgi sikum kut ŋâi ŋâi mindui tâkŋaŋgâbap, zo ko Anutuŋâ zo yatik okŋaŋgâbap. Anutuŋâ a yatâ zo egi kanpitâ upap."

Sâkkât kut ŋâi ŋâi, zorat mân nâŋgâm kwâkâm ândibi.
(Mt 6:25-34)

22 Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgom sâip, "Zorat op dâzâŋgobâ. Itâ mân sâbi, 'Nen wan wan nem ândinat?' Mo sâkziŋaŋgât itâ mân sâbi, 'Nen wan wan mem ândinat?'
23 Nalemŋâ bon buŋâ. Ândiândiŋâ bonŋâ. Sâk pâkeŋâ bonŋâ buŋâ. Sâkziŋandâ bonŋâ.
24 Zen nii ziŋgit nâŋgâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi laŋ Anutuŋâ nalem muyagem ziŋgâmap. Zen ko nii yatâ buŋâ. Zen a. Anutu, zâk umŋandâ gâsuziŋgâmap.
25 Zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâm kwâkâm ko âlip ândine âi topŋan subap?
26 Zen kut ŋâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorâŋâ wâŋgât kut ŋâi ŋâi torenŋaŋgât nâŋgâm kwâkâ upme?
27 Zen pâliŋpâliŋgât neuleŋâ âsagemap, zo ek nâŋgânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nâŋgânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemŋaŋgip. Ka

zâk hâmbâ neuleŋoot zo yatâ mân mem ândeip.
28 Oi neule âlip, zo hibukŋan itârâŋ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ muyagemap. Oi zeŋgât sâk pâke mot mân muyagem ziŋgâbap sâme? Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ, zen. Kembuŋâ ko âlip galem otziŋgâbap.
29 Oi zen itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemgât nâŋgâ kwâkâ mân op ândibi.
30 Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo ek nâŋgâmap.
31 Anutu um topŋan ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut ŋâi ŋâi aksik ziŋgâbap.
32 Râma gakânâ, zen keŋgât mân op ândibi. Ibâziŋâ zâk um topŋaŋgât siŋgi kwaziŋgip.
33 Zen kut ŋâi ŋâi zemziŋgap, zo a ambân kanpitâ ziŋgâbi. Yatâ opŋâ sumbemân sikum bonŋâ, zinziŋâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziŋ mân mimbi. Zoren wâsâsâŋ ziŋ mân tâmbetkubi.
34 Kut ŋâi ŋâiziŋâ zemabân, zoren yatik umziŋ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

35 “Zen petziŋ lapŋâ kârâpziŋ sâune sei mambât ândibi.
36 Kore a zen a kutâziŋandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hâŋgiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi.
37 A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpŋâ um gwâlâ ândine muyageziŋgâm zeŋgât nâŋgi sâtâreŋoot upap. Nâ perâkŋâk dâzâŋgobâ. Zâk nepkât pet lapŋâ nalem tap niniŋan zâmbari nalem nimbigât kore otziŋgâbap.
38 A kutâ, zâk ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyageziŋgâbap, zo ko âlip upap.
39 Zen itâ nâŋgânek. Kamân ŋâigât a zen kâsa ŋâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nâŋgâm um wâgânâk ândim kamânziŋ galem upi.
40 Oi a bonŋâ nâ puriksâbatkât narâkŋâ mân nâŋgâm ândie. Narâknâ mân nâŋgâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliŋaŋgât den. (Mt 24:45-51)

41 Yesu zâk den yatâ sâi Peteroŋâitâsâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotŋâ zi niiŋik mo ârândâŋ niŋaŋgât sat?”
42 Mâsiki Kembuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip, “A kutâ ŋâi zâk kore a gakârâpŋâ zeŋgât galem a ŋâi pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziŋgâm ândim narâkŋan nalem dâpziŋanâk ziŋgâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nâŋgânâŋgâŋoot sot sât luluŋoot sâsâŋâ?
43 Galem a zâk nep sâm pindâpindâŋ, zo dâŋâk galem oi patâŋandâ gâbap, galem a yatâ zorat nâŋgi âlip upap.
44 Nâ bonŋâ sa nâŋgânek. A kutâ zâkŋâ galem a zo patâ pam kut ŋâi ŋâi galem upapkât sâm pindâbap.
45 Oi galem aŋâ umŋan itâ nâŋgâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimŋâ kek mân gâbap.’ Yatâ nâŋgâm kore a ambân zâŋgom mem ŋâi ŋâi otziŋgâbap. Otziŋgâmŋâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap.
46 A kutâŋâ gâbapkât mân nâŋgâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakŋei bâliŋ mâme osetziŋan âi ândibap.
47 Kore a ŋâi zâk patâŋaŋgât den nâŋgâm diŋâ kwâkâbap, patâŋâ zâk tâkŋâ lapitpap. Oi hâuŋâ mem zâi kwap pindâbap.
48 Oi ŋâi zâk patâŋaŋgât den mân nâŋgâm den kwâkâbap, zo zâk tâkŋâ lapitpap. Zo hâuŋâ mem gei kwap pindâbâp. A ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ pindâpindâŋ, zo boŋâ yâmbâtŋik muyagei dâp upap. Oi ŋâi zâk nep patâ sâm pindipŋâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesuŋâ kârâp mem geip.
(Mt 10:34-36)

49 “Nâ hânân kârâp ua sem kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sem pitiŋkubapkât gem gâwan.
50 Too saŋgon niibi, zorat nâŋgâm ândim umnâ yâmbâriap.
51 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeŋ muyagibapkât geip,’ Yatâ buŋâ. Nâ kâmbam âbâŋgubapkât gewan. Nâ kâsâpzâŋgobatkât gem gâwan. Zen dinnaŋgât op kâsâpagom ândibi.
52 Oi itârâŋ topkwap itâ muyagibap. Mirâ ŋâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbâŋgum toren zagât toren karâmbut upi.
53 Nanŋâ ibaŋâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.
(Mt 5:25-26; 16:1-4)

54 Yatâ sâmŋâ a ambân aksik itâ sâm dâzâŋgoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap.
55 Mirâ pitâyaŋgâm zei ekŋâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap.
56 Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nâŋgâme. Ka zen nâgât topnâ mân nâŋgâm kwâtâtime.
57 Zen wangât mâtâp târârak sot gâŋgoŋâ, zo mân kâsâpkum ek nâŋgâme?
58 Gâ buku ŋâi sot kâsâp op dinzikŋâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diŋgâ top likuliku agâren sâi zâkŋâ nâŋgâm kâwali arâpŋâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi.
59 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umniŋ mân melâŋindâ Anutu kâbakŋeniŋgâbap.

1 Narâk zoren a nâmbutŋâ ziŋâ Yesu den siŋgi itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutŋâ, zen Anutugât siŋgi sâm makau kom unam utnetâ Pilatoŋâ sâi kâwali arâpŋâ ziŋâ zâŋgom naŋgâwe. Zâŋgone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândâŋ mâpotne giarip.”
2 Den siŋgi yatâ dukune itâ mâsikâziŋgip, “Zen dap nâŋge? Zeŋgât tosaŋâ Galilaia a nâmbutŋâ zeŋgât tosa walip, zorat tosagât op tâmbetzâŋgoip?
3 Yatâ buŋâ. A nâmbutŋâ zen tosaziŋoorâk ândie. Zen umziŋ mân melâŋbiyân yatigâk tâmbetagobi.
4 Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patâŋâ kwâratzâŋgoip. A kiin nâmburân kârâmbut zo tosaziŋandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutŋâ walâziŋgip?
5 Yatâ buŋâ. Nâmbutŋâ zeŋgât tosa ziap. Dâzâŋgua nâŋgânek. Zen umziŋ mân melâŋbiyân yatigâk tâmbetagom kwâkâbi.”
6 Den zo sâm naŋgâm Yesuŋâ den sumbuŋâ itâ sâip, “A ŋâiŋâ nepŋan nak koset ŋâi kâmiri lâmbarip. Oi mariŋâ zâk bonŋaŋgât âi kârumâip.
7 Yatâ opŋâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nâŋgâ. Nâ nak zirat bonŋâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonŋâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâkŋâ yen mimbap?’
8 Yatâ sâi ko galem aŋâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nâŋâ topŋan hân kârâm pa pambâ.
9 Yatâ ua narâk ŋâin bonŋâ âsagibap mo buŋâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’ ”

Yesuŋâ kendonân ambân ŋâi kubigip.

10 Narâk ŋâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgoip.
11 Oi mâpâmâpâse namin zo ambân ŋâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umŋan wâkeŋâ okŋaŋgi ândeip. Wâkeŋâ okŋaŋgi kândâtŋâ pindiŋsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap?

12 Yesuŋâ ambân zo ekŋâ itâ
dukuip, “Ambân gâ winziksânangât
san.”
13 Yatâ sâmŋâ bikŋandâ kâukŋan
pâi kândât winziksâi Anutu
mâpâseip.
14 Yesuŋâ kendonân ambân zo ku-
bigipkât mâpâmâpâse namâ galem
aŋâ nâŋgi bâlei kuk op sâip, “Nep
mâme hilâm nâmburân kânok ziap.
Zoren gane kubikziŋgâbap.”
15 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ mâburem
dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân
doŋgi sot makâu gakârâpziŋ too nim-
bigât diiziŋgâm âime.
16 Ambân zi Abaramgât kiun. Sa-
taŋŋâ saagi kendon kiin nâmburân
karâmbut yatâ op ândeip. Oi nâŋâ
kendonân kubiksan, zo nâŋgâne mân
dâp uap?”
17 Yatâ sâi ko kâsa okŋaŋgâweŋâ
aŋun urâwe. A ambân kâmut, zen ko
kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetŋâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

18 Yesu zâk den itâ târokwap
dâzâŋgoip, “Antugât siŋgi âlip zorat
mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ?
19 Zo wakum keetŋâ yatâ. A ŋâiŋâ
nepŋan âi kendi kâmŋâ takâm nak
oip. Oi nii ziŋâ gamŋâ bâranŋan pam
tapme.”
20 Oi itâ târokwap sâip, “Siŋgi
âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ?
21 Zâk sii daŋgât yatâ. Ambân
ŋâiŋâ sii daŋgât nalemân pam oi sei
nalem naam doŋbep op naŋgip.”

Sumbemân bagibagiŋaŋgât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Yesu zâk Yerusalem kamânân
âibam âim kamân patâ sot kamân
mâik mâigân siŋgi âlip dâzâŋgom
arip.
23 Ari a ŋâiŋâ mâsikâm sâip,
“Kembu, a bituktâ ziŋâ sumbemân
zâibi, mo dap?”
24 Oi Yesuŋâ den ŋâi itâ dâzâŋgoip,
“Mâtâp gâbâkŋan bagibigât kâtigibi.
Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A ambân
doŋbep patâ, ziŋâ mâtâp gâbâkŋan
baginam osibi.
25 Mirâ mariŋâ, nâ zaat hâŋgi
dooŋgua hâŋgiyân kom itâ sâbi,
‘Kembu, mâtâp mem pânan.’ Sâne
itâ dâzâŋgobat, ‘Nâ zen mân
nâŋgâziŋgan. Zen waniŋ gok?’
26 Mâsikâziŋga zen hâuŋâ itâ sâm
dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too nalem
niwen. Oi kamâniŋaŋgât sombemân
den siŋgi âlip sâna nâŋgâwen.’
27 Yatâ sâne itâ dâzâŋgobat,
‘Dâzâŋguan zo, zen waniŋ gok? Nâ
mân nâŋgâziŋgan. Bâliŋ mâme a, zen
birâninek.’
28 Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot
Propete nâmbuŋâ Anutugât um
topŋan ândinetâ ziŋgitpi. Ka zen
ko âkŋan ândimŋâ umbâlâ op isem
ândibi.
29 Oi hân mirâsiŋ takâtakâŋan sot
geigeiŋan sot hân toren toren, zobâ
a ambân takâm Anutugât um topŋan
bagimŋâ sii nalem patâ nem sâtâre
op zimbi.
30 Nâŋgânek. A bet, zeŋgâren
gâbâ nâmbutŋandâ kândom upi. A
kândom, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ
bet upi.”

Herodegât den.

31 Narâk zoren Parisaio a
nâmbutŋâ ziŋ Yesugâren gam itâ sâm
dukuwe, “Herodeŋâ gobat sapkât
hân zi birâm âi.”
32 Sânetâ dâzâŋgoip, “Zen âburem
âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm
dukubi, ‘Nâŋgâ. Nâ irâk sot muka
wâke moliziŋgâbat sot mâsek ku-
bikziŋgâbat. Haŋsâi mâra nep tuuga
âkâbap.’
33 Itârâŋ, muka sot mâra mâtâp
âibatkât sâsâŋâ. Yerusalem
kamânânâk Propete zâŋgome. Nâ
zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko
dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamângât den girem dâzâŋgoip.

(Mt 23:37-39)

34 Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem
kamân marirâp, zen Propete
zâŋgome. Anutuŋâ kore a

sâŋgonzâŋgoi zeŋgâren gâne kâtŋâ mem zâŋgome. Kurukŋâ gwamârâp gâbârezinŋâm abâtŋandâ lâmbamzâŋgomap, yatigâk nâŋâ a ambân kâmut kinnâ topŋan gâbârezinŋâbâ sa birânime.
35 Nâŋgânek. Mirâ kamânzinŋâ nâŋâ birâbat. Nâ sa nâŋgânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânâ."

14

Kendonân Yesuŋâ mâsek a ŋâi kubikŋaŋgip.

1 Yuda zeŋgât kendon ŋâin Parisaio a zeŋgât a sâtŋâ ŋâiŋâ Yesu nalemgât diigi mirâŋan zarip. Oi a nâmbutŋâ zen zâk sot nalem ninam diŋaŋgât dap sâbap sâm ek tarâwe.
2 Oi a ŋâi kiŋ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip.
3 Oi Yesuŋâ ekŋâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziŋgâm sâip. "Zen sânek. Kendonân a kubikkubikŋâ, zo orotŋâ mo mân orotŋâ?"
4 Yatâ sâi hiriŋsâm kine Yesuŋâ a zo bikŋandâ gâsum kubikŋaŋgâm sâŋgongui arip.
5 Ari ko itâ dâzâŋgoip, "Zeŋgâren gâbâ a ŋâigât nanŋâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?"
6 Yatâ dâzâŋgoi den torenŋâ dukunam kwakŋâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

7 A nalem ninam diiziŋgi mirin zâiwe. Mirin zâim kiaŋ mâteyâk âi tatne Yesuŋâ ziŋgitŋâ itâ dâzâŋgoip,
8 "Gâ a ŋâiŋâ sii nalem om sâi gamŋâ kiaŋ mâteyâk mân tâpan. Gâ kiaŋ mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ ŋâi gâbap.
9 Gâi sii nalem mariŋâ itâ dâgobap. 'Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.' Dâgogi a yenŋâ zeŋgât kiaŋ kândâtŋan âi tap aŋun upan.
10 Ŋâiŋâ sâi gamŋâ a giginŋâ zeŋgât kiaŋân tâpan. Tâtna sii nalem mariŋandâ gekŋâ itâ dâgobap, 'Buku, gâ zâi kiaŋ mâteyâk tâtnan.' Yatâ dâgogi a mâteziŋan umâlep patâ nâŋgâban.
11 Ŋâi zâk umŋâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatŋâ. Ka ŋâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatŋâ."
12 Yatâ sâmŋâ a diigip, zo itâ târokwap dukuip, "Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diiziŋgâban. Wangât, zeŋgoot yatik narâk ŋâin diigim hâuŋâ mâkâne âkâbap, zorat.
13 Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginŋâ sot kiŋ bitziŋ bâliŋ sot sen ŋâtâtik, a ambân yatâ zo diiziŋgâban.
14 Yatâ otna zeŋgoot hauŋâ mân mâkâne tosâziŋâ yen zei a târârakŋâ zaatpi, narâk zoren Anutuŋâ hâuŋâ gibap."

Sii nalem patâgât den sumbuŋâ. (Mt 22:1-14)

15 Sâi nalem ârândâŋ nem tarâwe, zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ sâip, "Ŋâi zâk Anutugât um topŋan nalem nimbap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap."
16 Sâi Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ dukuip, "A patâ ŋâi sii nalem oip.
17 Sii nalem uuŋâ narâk mâte oi kore a ŋâi sâŋgongoi âi a zen zop kânŋan sâsâŋâ, zo itâ dâzâŋgoip, 'Nalem mârum om kâtâŋ tuugen. Ganek.'
18 Sâm dâzâŋgoi zen kut ŋâi ŋâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi ŋâi zâk sâip, 'Nâ hân ŋâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nâŋgi mân bâliŋ upap.'
19 Ŋâi zâk sâip, 'Nâ makau bâzagât sâŋgân mewan, zo âi ziŋgitpâman. Zorat patâgâ dukuna nâŋgi mân bâliŋ upap.'
20 Ŋâi zâk sâip, 'Nâ ambân mewangât mân gâbat.'
21 Yatâ sâne kore a âburem âi patâŋâ dukui nâŋgâm kuk op itâ dukum sâŋgonguip, 'Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diiziŋgâna ganek.'

22 Sâi kore a zâk yatâ opŋâ patâŋâ
dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo
lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui
patâŋâ itâ dukuip,
23 ‘Gâ dum âi kamân âkŋan
mâtâbân hibukŋan âi gâsum di-
iziŋgâna ga mirânan piksâbi.
24 Nâ itâ dâzâŋgua nâŋgânek. A
kândom zop dâzâŋgowan, zen mânâk
nimbi.’ ”

Yesu molimoliŋaŋgât den. (Mt 10:37-38)

25 A ambân kâmut patâ Yesu molim
âine puriksâm itâ dâzâŋgoip,
26 “Ŋâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm
ibâ mamŋâ sot ambin murarâŋâ sot
âtâ munŋâ ponâŋâ sot ândiândiŋâ,
zen mân birâziŋgâbam upap, zâk
nâgât a mân op ândibap.
27 Ŋâi zâk zikŋâ poru nakŋâ mân
lum nâgât mâtâp lâŋbap, zâk nâgât
a mân op ândibap.
28 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi mirâ tu-
ubamŋâ sâŋgânŋâ sâlâpkum kubik
tuubap mo mân tuubap, zorat topŋâ
ek nâŋgâbap.
29 Oi yatâ mân opŋâ kegâk
mirâŋâ tandâ pâi giari kâtŋâ kârum
birâbap. Biri ko a ambân ziŋâ ekŋâ
girâŋŋaŋgâbi.
30 Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ
patâ tuubam op tandâ kwânâŋgâm
biri kinzap.’
31 A kutâ ŋâiŋâ a kutâ ŋâi kum-
bamŋâ kegâk mân âibap. Zâk itâ
nâŋgâm kwâkâbap, ‘Nen a bituk
ândienŋâ ândi a doŋbep ândie. Zen
âlip zâŋgonat mo buŋâ?’
32 Ziŋaŋgât nâŋgi gigiŋ oi kâsa
kârebân tatne kâwali a nâmbutŋâ
sâŋgonzâŋgoi zen âi lumbeŋaŋgât
den sâne lumbeŋ op ândibi.
33 Oi yatik zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
kut ŋâi ŋâiŋâ zo mân birâmŋâ dabân
nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân
upap.”
34 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ ŋâi
itâ sâip, “Sii zo naamŋâ. Ka si-
igât naamŋâ buŋ oi ko dap oindâ
naamŋâ dum upap? Zo buŋâ.
35 Sii bâliŋâ zo yatâ mo yatâ
orotŋâ, zo mân ziap. Zo yen
lum pâindâ âibap. A ŋâi zâk kin-
dapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.”

15

Râma galem agât den siŋgi. (Mt 18:12-14)

1 Kât miniŋâ a sot bâliŋ mâme
a, zen Yesugâren den siŋgi âlip
nâŋgânam mindumarâwe.
2 Oi Parisaio a sot Kembugât gu-
rumin den zorat galem a, zen zorat
nâŋgâne bâliŋ oi Yesugât itâ sâwe, “A
zâk bâliŋ mâme a zen sot tap nalem
nemap. Man orotŋâ zo opmap.”
3 Yatâ sâne Yesuŋâ den sumbuŋâ
ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip,
4 “Zeŋgâren gâbâ a ŋâigât râma 1
handeret ândibi. Oi zeŋgâren gâbâ
kânoktâ âi buŋ oi birâbap? Zo yatâ
buŋâ. Kâmut patâ 99 zo birâziŋgâm
buŋ upap, zo kârubap.
5 Kârum ma muyagem umâlip op
âkom âibap.
6 Âim bukurâp sot kamârâp
dâzâŋgom sâbap, ‘Sâtâre utnâ.
Râmanâ buŋ oip, zo muyagian.’
7 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zo
yatigâk a 99 zen târârakŋâ ândine
sumbemân sâtâre patâ muyagibap.
Ka bâliŋ mâme a kânokŋâ umŋâ
melâŋi zâkkât op sumbemân sâtâre
patâ walâm yâmbâtŋik muyagibap.”
8 Yatâ sâmŋâ den ŋâi itâ târokwap
sâip, “Dap nâŋge? Ambân ŋâiŋâ kât
bâzagât mem ândibap. Mem ândei
kât kânok gei buŋ oi birâbap? Buŋâ.
Zâk kârâp sâumŋâ mirâ pitâm kârum
ma muyagibap.
9 Kârum muyagemŋâ ambân
bukurâpŋâ, kamârâpŋâ zâŋgonsâi
gane itâ dâzâŋgobap, ‘Kâtnâ buŋ oip,
zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’
10 Zorat sa nâŋgânek. Zo yatik
bâliŋ mâme a mo ambân kânok umŋâ
melâŋi Anutugât sumbem arâp zen
sâtâre upme.”

A katep ŋâi tâmbetagobam oip.

11 Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâi nanzatŋâ zagât ândiwet.
12 Nan kwakŋandâ ibâŋâ itâ dukuip, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât siŋgi sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumŋâ munŋâ pindâm âtâŋaŋgât siŋgi pâi tâip.
13 Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laŋ ândim bâliŋ top top opŋâ kât sot sikum zo zoren ziŋgâm naŋgip.
14 Kât sot sikum zo buŋ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâm kwagip.
15 Hân mariŋâ ŋâi zâkkâren ari sâi hibukŋan âi bâu galem ândeip.
16 A zen nalem aŋgân kârâŋaŋgâne yen tap tepŋaŋgât opŋâ bâu zeŋgât nalem nimbam oip.
17 Yatâ opŋâ nâŋgânâŋgâŋâ pâroŋsâi itâ nâŋgip, ‘Ibânaŋgât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nanŋâ nâ zi tepkât mumbâman.
18-19 Zorat nâ kamânan âim ibânaŋgâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ bâliŋ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.’
20 Yatâ sâm ibâŋaŋgâren arip. Ari ibâŋandâ kârebân gâbâ ekŋâ umŋâ nâŋgâm sârârâk kârâm âi lum mâŋgarip.
21 Mâŋgari itâ dukuip, ‘Ibânâ nâ bâliŋâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.’
22 Yatâ sâi ibâŋandâ kore a itâ dâzâŋgom sâŋgonzâŋgoip, ‘Kek âi hâmbâ âlipŋâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek.
23 Oi makau gwamŋâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat.
24 Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buŋ oibân gâbâ muyagem gaap.’ Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.
25 Oi nan kunŋâ zâk nebân ândiepŋâ puriksâmŋâ kamân naŋgâmŋan ga kin kep kwamit nâŋgip.
26 Zâkŋâ sâi kore a ŋâi gâi mâsikâmŋâ sâip, ‘Kep zo top dapkât?’
27 Oi zâkŋâ sâip, ‘Mungâ gaap. Gaapkât ibâgandâ sâi makau gwam patâ kom uen.’
28 Yatâ dukui nan kunŋâ zâk kuk opŋâ kamânân man bageip. Ibâŋandâ nâŋgâm kamân ginŋan geim um lumbeŋ den dukuip.
29 Yatâ dukui mân nâŋgânâŋgâ op kin itâ dukuip, ‘Nâŋgat. Nâ kendon patâ doŋbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniŋ gwamŋâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen.
30 Ka bet katepkâ, zâk laŋ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum naŋgip. Zâk yatâ zorâŋ âburem gâi sânandâ makau gwam patâ kom nie.’
31 Sâi ibâŋandâ itâ dukuip, ‘Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatŋâ kut ŋâi ŋâi nâgâren ziap, zo gâgât siŋgi op naŋgap.
32 Ka mungâ ko moipŋâ zaatsap. Oi zâk buŋ oipŋâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.’ ”

16

Kât galem a bâliŋaŋgât den.

1 Yesuŋâ arâpŋâ den siŋgi ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Sikum a patâ ŋâigât kât sikum galem a ŋâi ândeip. A zorat itâ sâne patâŋâ nâŋgip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’
2 Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nâŋgan. Gâ yatâ zorâŋâ dum zagâtŋâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topŋâ ikpâ.’
3 Sâi galem a zo umŋan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbaŋâ buŋâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatkât âkon uan. (Wangât, Yuda zeŋgâren a kanpitâ zen ândim oletziŋgâmarâwe, zorat op sâip.)
4 Irabot nâŋgan. Patânâ molinigi a patânaŋgât sikum tosa miwe,

zeŋgâren âi buku ua sâne zeŋgât
mirin ândibat.’
5 Yatâ sâm patâŋaŋgât tosa
miwe, kânok kânok zâŋgonsâi gawe.
Oi zâkŋâ a ŋâi mâsikâm sâip,
‘Patânaŋgât tosa gâgâren dabutâ
ziap?’
6 Mâsiki zâkŋâ sâip, ‘Kelâk âmaŋân
pâpanŋâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm
dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgu.’
7 A yatâ sâmŋâ a ŋâi mâsikip,
‘Patânaŋgât tosa gâgâren dabutâ
ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetŋâ 1
handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi
mem 80 kulemgu.’
8 Yatâ oi patâŋâ nâŋgâmŋâ galem
a bâliŋâ zorat nâŋgânâŋgâ, zo nâŋgi
imbaŋâ oi sâm âlip kwâkŋaŋgip.”
Yesuŋâ yatâ sâmŋâ târokwap itâ sâm
dâzâŋgoip, “Um kâtik a, zen kut ŋâi
ŋâi utnam nâŋgânâŋgâziŋ patâ zei
upme. Sumbemgât siŋgi a, zen yatâ
zo mân zemziŋgap.
9 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen
zo yatik hângât kât sikum bâliŋâ
zi a zen ziŋgâne buku otziŋgâbi.
Yatâ utne gâtâm hângât sikum buŋ
oi narâk patin, zen âlip sumbem
kamânân ândibigât sâsâŋâ. Oi
sumbem kamânân ândiândiŋ âlip
ândibi.”

Kut ŋâi ŋâi bonŋâ sot yenŋâ, zorat den.

10 A ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi yenŋâ
dâŋbâŋ galem upap, zâkŋâ kut ŋâi
ŋâi bonŋâ patâ zo âlip galem upap.
Ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi yenŋâ mem gulip-
kubap. Zâkŋâ yatik bonŋa mem
gulipkubap.
11 Zen hângât kât sikum dâŋ mân
galem upi, zo ko dap yatâ kut ŋâi ŋâi
bonŋâ ziŋgâbap?
12 A zeŋgât kut ŋâi ŋâi giwe, zo
dâŋ mân galem otna gikâ siŋgi zo dap
yatâ gibap?
13 Kore a ŋâiŋâ a patâ zagât zekât
kore âlip mân upap. Zâk ŋâigât umŋâ
kiri ŋâi ekŋâ âkon upap. Zen yatigâk
Anutugât nep sot sikumgât nep, zo
dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesuŋâ Parisaio a girem dâzâŋgoip.

14 Yesuŋâ den zo sâi Parisaio a zen
kât sikumgât âkŋâle zeipkât diŋâ
kândâtkom girâŋâwe.
15 Utne itâ dâzâŋgoip, “Zen a
zeŋgât mâteziŋan nen a târârakŋâ
sâme. Ka Anutuŋâ ko umziŋaŋgât
topŋâ ekmap. A ziŋâ kut ŋâi ikne
âlip opmap, zo ko Anutuŋâ egi bâliŋ
opmap.
16 Kembugât gurumin den sot
Propete zeŋgât den zem gam
Yohanegâren gâip. Zorat kwâkŋan
Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat
den siŋgi âlip, zo âsagem laŋ kârâm
ariap. A ambân den siŋgi zo nâŋgâm
baginam kâtigime.
17 Hân sot sumbem, zet buŋ utâ
sâm buŋ upabot. Ka Kembugât gu-
rumin den zo mân buŋ upap.
18 A ŋâi, zâk ambin birâm ŋâi mim-
bap, zâk târotârozik mânâŋgât tosa
patâ mimbap. A ŋâi, zâk ambân
birâbirâŋ zo mimbap, zâk yatigâk
tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

19 “Sikum a patâ ŋâi ândeip. Zâk
hâmbâŋâ neule âlip sâŋgân zâizâiŋ
zo mem ândeip. Oi sirâmŋâ sirâmŋâ
sii nalem âlipŋâ zo nem sâtâre op
ândeip.
20 Oi a kanpitâ ŋâi ândeip, kutŋâ
Lasaro. Zâkkât sâkŋâ zo useyâk.
Zâkŋâ patâgât mirâ mâtâp bag-
ibagiŋan zemâip.
21 Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem
buputŋâ gâi nimbapkât nâŋgâm
ândeip. Sâknam nâŋgâm zem tâi wâu
ziŋâ gam useŋâ nâmbâlapkumarâwe.
22 A kanpitâ zo yatâ op ândimŋâ
moip. Oi Anutugât sumbem a, ziŋâ
ge diim zâi Abaramgât um topŋan
pane ândeip. Bet sikum a zo moi
hanguwe.
23 Zâk simân gei sâknam patâ
nâŋgâm ândim siŋâ pâi zari Lasaro
zâk Abaram um topŋan tâi egip.
24 Ekŋâ konsâm sâip, ‘O Abaram
sâkunâ, nekŋâ umgâ bâliŋ oi Lasaro
sâŋgonguna sâlâpŋandâ tooin pam
sâmbum gem nâmbâlamnan pâi

sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nâŋgâm ândian.’
25 Sâi Abaramŋâ itâ dukuip,
‘Katepnâ, nâŋgâ. Gâ hânân âkŋâle
kwâkŋan ândein, zo mârum âkip. Oi
Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârum
âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka
gâ ko sâknam kwâkŋan ândiat.
26 Osetniŋan sim patâ kinzap, gât
ko zibâ zeŋgâren dap op gibi? Oi
zeŋgâren gâbâ zi dap op kopgabi?’
27 Sikum a patâ, zâk itâ sâip,
‘Ibânâ, ŋâi dâgoga nâŋgâni.
28 Ândi nâgât kamânân murâpnâ
bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân
ziren gabegât Lasaro sângonguna
âim girem den dâzâŋgobap.’
29 Sâi Abaramŋâ sâip, ‘Buŋâ. Mose
sot Propete, zeŋgât den girem ziap,
zo nâŋgâbi.’
30 Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ
buŋâ. Zeŋgât den nâŋgâm umziŋ
mân melâŋbi. Ka a ŋâiŋâ mumuŋan
gâbâ zaat sâi ko umziŋ melâŋbe.’
31 Sâi itâ sâm dukuip, ‘Zen Mose sot
Propete zeŋgât den birâmeyân mu-
muŋan gâbâ ŋâiŋâ zaat ai dâzâŋgoi
yatik birâbi.’ ”

17

Bâliŋaŋgât nep mân tuubi. (Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Yesuŋâ arâpŋâ den itâ sâm
dâzâŋgoip, “Bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ,
zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka
a ŋâi zâk bâliŋaŋgât nepŋâ tuubap,
yei, zâk dap upap?
2 Ŋâi zâk a giginâ ŋâi okŋaŋgi
bâliŋâ upap, zo ko tosa yâmbât mim-
bap. Mârumŋan kât sumun yâmbât
patâ gânduŋan saamŋâ saruyâm gi-
ari sâi ko zo bâbâlaŋ opap. Zen
galem oraŋgâm ândibi.
3 Bukugâ ŋâi bâliŋâ oi ku-
bikŋaŋgâban. Otna umŋâ melâŋi
tosaŋâ birâban.
4 Oi sirâm kânogân tosa nâmburân
zagât muyagem sâp nâmburân zagât
gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim
umnâ bâliŋ uap,’ Zâk yatâ sâi tosaŋâ
birâban.”

Nâŋgâm pâlâtâŋgât den.

5 Aposolo zen Kembu itâ sâm
dukuwe, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋniŋâ
târokwap niŋgâban.”
6 Sâne Kembuŋâ itâ dâzâŋgoip,
“Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonŋâ mâiktârâ,
mundo keetŋâ yatâ, zemziŋgi
wakum nak ândi, zo sâmbuyaŋgâm
saruyân gei kinbapkât dukune sâtziŋ
lubap.”

Aŋâ Kembugât nep tuum tâpâkumen.

7 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Zeŋgâren
gâbâ a ŋâi, zâkkât kore aŋâ nep
tuum ândim mo râma galem ândim
ŋâtiksâisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ
mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’
8 Yatâ buŋâ. Itâ dukubap, ‘Gâ
sâŋgum kâu lapŋâ nalemnâ om pâna
nia gikâ bet om nimban.’
9 Nep a zo nep sâm pindip, zo
tuugi nâŋgi âkip. Dabân sâm âlip
kwâkŋaŋgâbap?
10 Zeŋgât topziŋ yatâ ziap. Zen
Anutuŋâ nep sâm ziŋgip, zo op
naŋgâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwak-
mak. Nep sâm niŋgip, zorigâk tu-
umen.’ ”

Yesuŋâ a kubikziŋgi âi mân nâŋgâwe.

11 Yesuŋâ Yerusalem kamânân
âibam Galilaia sot Samaria oset-
zikŋan arip.
12 Kamân ŋâin zari sâk bâlâ a
bâzagât ziŋâ ekŋâ âkŋanâk kin den
sâm itâ sâwe,
13 “O patâ Yesu, neŋgât umgâ bâliŋ
oik.”
14 Sâne ziŋgitŋâ itâ dâzâŋgoip,
“Zen âim sâkziŋâ tirik namâ galem a
tirâpzâŋgone ikpi.” Sâi zen âim tatne
usezin sogei sâkziŋ âlip oip.
15 Oi zeŋgâren gâbâ a kânokŋâ
useŋâ sogei ekŋâ puriksâm gâip.
Puriksâm den kâtik sâm Anutu
mâpâseip.
16 Zâkŋâ Yesu kiŋ topŋan gei zem
tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân
gokŋâ.

17 Yesuŋâ itâ sâip, “A bâzagât ku-
bikziŋgan. Nâmbutŋâ a nâmburân
kimembut âlip ue, zo ikâ?
18 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi âburem gam
Anutugâren sâiwap mân se? Birâm
âine gâ kamân ŋâin gokŋandâ gikik
gaat?”
19 Yatâ sâm Samaria a zo itâ
dukuip, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋgaŋgât
âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapkât den.
(Mt 24:23-28, 37-41)

20-21 Parisaio a, zen Yesu mâsikâm
sâwe, “Anutu um topŋan tâtatŋâ,
narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne
itâ sâm dâzâŋgoip, “Anutugât um
topŋan tâtatŋâ, zo senŋâ mân igikŋâ,
gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo
ândiren âsagiap.’ Nâŋgânek. Anutu
um topŋan tâtatŋâ, zo osetziŋan
âsagem ziap.”
22 Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgoip,
“Gâtâm narâk ŋâin, zoren a bonŋâ
âsagibatkât narâkŋâ iknam upi. Zo
mân ikpi.
23 Narâk zoren a nâmbutŋandâ
sâbi, ‘O, ziren neŋgâren âsagiap.
Hân ândiren zeŋgâren âsagiap.’ Yatâ
sânetâ mân âibi. Oi nâŋgâne mân
bon upap.
24 Hânpân zâk hân muruk toren
toren âsagem naŋgâmap, zo yatik a
bonŋâ nâgât narâknan âsagei a aksik
nikpi.
25 Kândom ko a narâk ziren ândie,
zen a bonŋâ nâ kândâtnone sâknam
patâ nâŋgâbat.
26 Noa ândeip, narâk zoren kut ŋâi
ŋâi urâwe, zo yatik a bonŋâ nâgât
narâk zo mâte oi yatâ upi.
27 Noa ândeip, narâk zoren a zen
sii nalem sot too kâtik nem seroŋ
kwap ândiwe. Ambân aŋgâgwaŋgâ
urâwe. Yatâ op mân nâŋgâm ândine
Noa sot narâpŋâ zen waŋgâyân zâine
too uurup takâm gwâkâziŋgip.
28 Loti ândeip, narâk zoren yatik
urâwe. Nalem sot too kâtik nem
seroŋ kwap ândiwe. Kut ŋâi ŋâi
aŋgâgwaŋgâ urâwe. Nep kârâm
kâmit mirâ nep tuuwe.
29 Yatâ op ândine Lotiŋâ Sodom
kamân birâm ari narâk zoren
sumbemân gâbâ kârâp sot kât
kârâpŋâ sot sumbem tipŋâ gem
gâi kamân zoren a ambân buŋ op
nâŋgâwe.
30 A bonŋâ nâŋâ âsagibat, narâk
zoren a yatik upi.
31 Narâk zoren a ŋâi sombemân
tâpapŋâ sikum mimbapkât mirin
mân zâibap. Ŋâi zâk nebân
ândibapŋâ zâk kamânân mân
âburibap.
32 Zen Loti âmbinŋaŋgât den siŋgi
nâŋgâbi.
33 Ŋâi zâk ândiândiŋâ aŋgân kâri
gulipagobap. Ŋâi zâk ândiândiŋâ biri
muyageŋaŋgâbap.
34 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâtik
zoren a zagât, zet mirâ ŋâin uman
zeitâ ŋâi mem, ŋâi birâbat.
35 Ambân zagât, zet nalem sobem
tâitâ ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.
36 (A zagât nebân kiritâ ŋâi mem,
ŋâi birâbat.)”
37 Yesu zâk den zo sâm naŋgi
arâpŋâ ziŋâ mâsikâm sâwe, “Kembu,
ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ
dâzâŋgoip, “Bâu mo zuu kârokŋâ ŋâi
zei zoren nii keŋ ziŋâ ninam min-
dume.”

18

Top likuliku agât den siŋgi.

1 Yesugât a, zen umziŋ mân âkon
op narâk dâp ninâu sâm ândibigât
Yesuŋâ den siŋgi itâ sâm dâzâŋgoip,
2 “Kamân ŋâin top likuliku a ŋâi
ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat
kwâtziŋgip.
3 Oi kamân zorenâk ambân malâ
ŋâi ândeip. Zâk narâk dâp a
sâtŋaŋgâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ
betnan mem kâsanâ nekât den
kubikpan.’
4 A sâtŋâ zâk malâ zâkkât den
birâmâip. Ândimŋâ umŋandâ itâ
sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân
kwâtziŋgâman.
5 Ka malâ zâk narâk dâp sâm
gâmapkât bekŋan mimbâ. Bekŋan

mân mia sâi ko âsâbâŋ nâgâren gâi sâknâ âkon opap.’ ”
6 Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtŋâ bâliŋandâ den sâip, zo nâŋgâm kwâtâtibi.
7 Anutugât a ambân gakârâpŋâ, zen ŋâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziŋgâbap.
8 Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziŋan mimbap. A bonŋâ nâŋâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot muyageziŋgâbat mo buŋâ? Zorat umziŋ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiŋâ ninâu sâwet.

9 A nâmbutŋâ, zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâne târârak oi a toren zeŋgât nâŋgâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zeŋgât den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip,
10 “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Ŋâi zâk Parisaio, ŋâi ko kât mimiŋ a ŋâi.
11 Parisaio a zâk kin zikŋaŋgât nâŋgi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutŋâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliŋâ top top upme. Nâ zen yatâ buŋâ. Kât mimiŋâ a ândiren zi itâ buŋâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan.
12 Sirâm nâmburân zagât zorat umŋan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut ŋâi ŋâi memŋâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât siŋgi sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip.
13 Kât mimiŋ aŋâ ko tutukuŋan kin aŋun op pindiŋsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliŋ mâme a. Nâ a bâliŋâ zorat gâ mân birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”
14 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Nâŋgânek. Kât mimiŋ a zâk Anutuŋâ tosaŋâ biri mirâŋan arip. Ka Parisaio zâk tosaŋâ zemŋaŋgip. Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zari Anutuŋâ kâbakŋeŋaŋgâbap. Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi gigiŋ oi Anutuŋâ mem zaatŋaŋgâbap.”

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

15 Ambân ziŋ murarâpziŋ diiziŋgâm Yesugâren âim bikŋâ gâsuziŋgâbapkât sâne arâpŋandâ ziŋgitŋâ keŋgât minziŋgâwe.
16 Yatâ utne Yesuŋâ arâpŋâ zâŋgonsâi gane itâ dâzâŋgoip, “Zen birâne katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topŋangât siŋgi kwatziŋgâziŋgâŋ.
17 A ambân ziŋ umziŋ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi upi. Ka ŋâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a ŋâiŋâ Yesugâren gâip.
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Oi sikum a ŋâiŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipŋâ, nâ dap op ândiândi tâmbâŋaŋgât siŋgi upat?”
19 Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâgât âlipŋâ wangât nonsat? Âlip mariŋâ Anutu kânok.
20 Oi gâ Kembugât gurumin den nâŋgâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukuganŋgât sârân sâsâŋ mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâtzik luban.”
21 Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Ŋâi mân bira ziap.”
22 Sâi Yesuŋâ den zo nâŋgâm itâ sâm dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut ŋâi ŋâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ ziŋgâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtâŋ op moliniban.”
23 Yatâ dukui a zo sikum patâ zemŋaŋgipkât umŋâ bâliŋ oip.

24 Yatâ oi Yesuŋâ ekŋâ itâ sâip, “A kât sikum patâŋâ Anutu um topŋan bâginam kwakpi.
25 Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpŋan bagibap, zo yâmbâtŋâ. Ka a sikumŋootŋâ Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋ.”

26 Sâi nâŋgâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ sumbemân baginat?”
27 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpŋâ âlip muyagemap.”
28 Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Nen kut ŋâi ŋâiniŋâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.”
29-30 Sâi Yesuŋâ itâ dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât opŋâ kamânnŋâ mo ambâ murarâpŋâ mo âtâ murâpŋâ, mo ibâ mamzatŋâ kândâtzaŋgobap, zo ko narâk ziren hâuŋâ doŋbep mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbâŋâ mimbap.”

Yesu zâk mumbapkât siŋgi dâzâŋgoip.
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

31 Yesu zâk arâpŋâ sâi gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâŋge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonŋâ nâgât den kulemguwe, zorat bonŋâ âsagibap.
32 Nâ um kâtik a zeŋgât bitziŋan zaria den sâm sinnan gem sâm bâliŋ kwatnim sâknan tâpkubi.
33 Oi inzutŋâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapŋâ mumuŋan gâbâ zaatpat.”
34 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi zen kwagâwe. Den zo topŋâ mân nâŋgâm, nâŋgâne kwakmak oip.

Yesuŋâ Yeriko kamânân a sen ŋâtâtik ŋâi kubigip.
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

35 Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginŋan a sen ŋâtâtik ŋâi nalem sot kât, zorat oletziŋgâm tâip.
36 A kâmut patâ zen mâtâp zoren âine kinziŋ kwamit nâŋgâm mâsikâziŋgi sâwe,
37 “Yesu, Nasarete gokŋâ gaap.”
38 Sâne nâŋgâmŋâ den kâtikŋâ sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliŋ oik.”
39 Yatâ sâi a kândom âiwe, ziŋâ den hiriŋsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâkŋâ den zo nâŋgâm tâtâlim den kâtikŋâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinŋâ, nâgât umgâ bâliŋ oik.”
40 Sâi Yesuŋâ nâŋgâm mâtâbân kinŋâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen ŋâtâtikŋâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip,
41 “Nâ dap otgibatkât sat?” Sâi sen ŋâtâtikŋâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nâŋgan.”
42 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Siŋgâ mânâŋgârik. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.”
43 Sâi zorenâk siŋâ egip. Oi Yesu molim âimŋâ ekŋâ Anutu mâpâseip. A ambân ziŋâ zo ekŋâ Anutu mâpâsiwe.

19

Sakaiogât den siŋgi.

1 Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip.
2 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Sakaio. Zâk kât mimiŋ a zeŋgât a sâtŋâ. Oi sikum mot doŋbep zemŋaŋgip.
3 A zorâŋ Yesu ikpamŋâ okŋaŋgip. Oi zâk a pâŋkânok, gât ko a ambân mindune osetziŋan kin Yesu ikpam kwagip.
4 Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziŋgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkŋan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip.
5 Oi Yesu zâk nak zorat topŋan âi siŋâ pâi zari ekŋâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâŋ gâgât mirin ga tâpat.”
6 Sâi yatigâk gem gam umâlip opŋâ Yesu diim mirâŋan arip.
7 Oi a zen zo ekŋâ nâŋgâm bâliŋ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliŋ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotŋâ uap.”
8 Oi Sakaioŋâ kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nâŋgâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenŋâ a kanpitâ ziŋgâbat. Oi a nâmbutŋâ kât walâm betziŋan mewan, zo yatik

nâŋâ hâuŋâ mem zâi pam walâm ziŋgâbat.”
9 Sâi ko Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A zi Abaramgât kiunŋâ. Zâk sot ambin murarâŋâ, zen itârâŋ sumbemgât siŋgi ue.
10 A bonŋâ nâ a tâmbetagoagoŋan gâbâ kubikziŋgâbam gem gâwan. Kubikziŋga sumbemgât siŋgi upi.”

A kât ziŋgâziŋgâŋaŋgât den sumbuŋâ.
(Mt 25:14-30)

11 Yesu sot arâpŋâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziŋ itâ sâwe. “Anutu um topŋan ândiândigât narâkŋâ mâte uap.”
12 Sâne zorat Yesuŋâ den sumbuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A patâ ŋâiŋâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip.
13 Âibam kore arâp bâzagât minduziŋgâm kât ekap kânok kânok ziŋgip. Ziŋgâm itâ dâzâŋgoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laŋ kâri gâbat.’
14 Dâzâŋgom ari kamân zorat mâirâpŋâ, zen zâkkât âkonziŋgipkât kore a sâŋongune âimŋâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otniŋgâbapkât nâŋgen.’
15 A patâ zo ari ko a kutâ zâk laŋ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamŋâ kore a kât ziŋgip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâziŋgip, ‘Kât ziŋgâwan, zo mem nepŋâ tune dabutâ âsagiap?’
16 Sâi a ŋâiŋâ gamŋâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâŋ târokwap bâzagât âsagiap.’
17 Sâi patâŋâ itâ dukuip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipŋâ, gât ko kamân bâzagât zeŋgât galem a op ândiban.’
18 Yatâ sâi kore a ŋâiŋâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepŋâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’
19 Sâi itâ dukuip, ‘Âlipŋâ. Gâ kamân bâtnâmbut zeŋgât galem a op ândiban.’
20 Sâi kore a ŋâiŋâ gamŋâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbâŋâ kâpim pa ziap.
21 Nâ gâgât topkâ itâ nâŋgan. Gâ a bâliŋâ. Gâ kut ŋâi ŋâi mân tuum a nâmbutŋâ ziŋ tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutŋandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât keŋgât op kâtkâ dâŋâk pa taap.’
22 Sâi patâŋâ itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliŋâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nâŋgâmat. Nâ a bâliŋâ. Ninak kut ŋâi ŋâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitŋâ nâmbutŋandâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâman.
23 Gâ topnâ yatâ nâŋgâm kât giwan, zo kât a ziŋgâna nepŋâ tuune âburem ga târokwap membam.’
24 Sâmŋâ a kirâwe, zo itâ dâzâŋgoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo bekŋan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’
25 Oi ziŋâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.’
26 Sâne sâip, ‘Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk kut ŋâi pinda mem ândei târokwâkŋaŋgâbat. Oi ŋâi zâk kut ŋâi pinda mân mem ândei, zo bekŋan mia yen ândibap.
27 Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnâŋgobap sâwe, zo minziŋgâm gamŋâ mâtenanâk zâŋgom naŋgânek.’ ”

Yesu zâk doŋgi kwâkŋan Yerusalem kamânân zarip.
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

28 Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom otziŋgâm zarip.
29 Âimŋâ Oliwa bâkŋan âim Betepage sot Betania kamân mâte otziŋgip. Oi arâp zeŋgâren gâbâ a zagât sâŋgonzâkom itâ sâip,
30 “Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimŋâ doŋgi sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo aŋâ

kwâkŋan mân tâtatŋâ, zo uŋakŋâ. Oi zo olaŋ diim gâit.
31 Olaŋitâ a ŋâiŋâ wangât mi-
abot sâi itâ dukubabot, ‘Kem-
buniŋaŋgâren nep muyagei zirat
sap.’ ”
32 Sâi azatŋâ zet sâip dâp âi
muyâgiwet.
33 Doŋgi olaŋ kiritâ mâirâpŋandâ
mâsikâzikâwe, “Wangât olaŋsâbot?”
34 Sâne zikŋâ sâwet, “Kembuŋâ
nep muyagei zirat sap.”
35 Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ
hâmbâziŋ doŋgi kwâkan pamŋâ Yesu
aline doŋgi kwâkŋan zâi tâip.
36 Zâim ari hâmbâziŋ mâtâbân
lâŋgat âiwe.
37 Oliwa bâkŋan gâbâ giari a
ambân kâmut gakâŋâ, zen kulem top
top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep
mem Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
38 Oi itâ sâwe, “Oe, a kutâniŋâ zâk
Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm âlip
kwâkŋaŋgâm sânâ. Oe, u sumbemân
Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgânat.
Sumbemân lumbeŋâ zimbap.”
39 Sâm âine Parisaio a nâmbutŋandâ
a osetziŋan kin itâ dukuwe, “Patâ,
arâpkâ sâna birânek.”
40 Sâne sâip, “Nâ dâzâŋgua
nâŋgânek. Zen hiriŋsâne sâi ko kât
ziŋ den sâm mâpâsenibe.”

Yesuŋâ Yerusalem kamângât iseip.

41 Yesu zâk âimŋâ Yerusalem
kamân mâteyâk ek kin umbâla op
iseip.
42 Isemŋâ Yerusalem mâirâp
zeŋgât itâ sâip, “Lumbeŋâ ândim sâi
ek nâŋgâbe? Sinziŋ bâpsâsâŋ, gât ko
mân ek nâŋge.
43 Gâtâm narâk ŋâin kâsaziŋâ
gamŋâ kamânziŋ dooŋgum ândine
kwakpi.
44 Mirâ kamânziŋ kom kindiŋkândaŋ
tuum ziŋâ sot murarâpziŋâ zâŋgom
mem ŋâi ŋâi otziŋgâne mirâ kamân
kwamen zimbap. Wangât, Kem-
buziŋâ nâ zeŋgâren ga mân nek
nâŋgâwe, zorat kut ŋâi ŋâi zo
muyageziŋgâbap.”

Yesuŋâ tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

45 Den zo sâm naŋgâm tirik namin
zarip. Zari kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ
op kine itâ sâm moliziŋgip,
46 “Namâ zirat Kembugât den
kulem ŋâi ziap,
‘Namânâ zi ninau namâ upap.’
Ka zen ko utnetâ kâmbu a zeŋgât
kât ki yatâ uap.”
47 Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesuŋâ tirik
namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom
ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot
pâtârâpziŋâ, zen kune buŋ upapkât
den sâm kâtâŋ urâwe.
48 Yatâ sâne a ambân yenŋâ, zen
aksik Yesugât diŋâ nâŋgâne imbaŋâ
opmâip, zorat patârâpziŋâ zeŋgâren
kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtŋâ, zen den âraguwe.
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

1 Narâk ŋâin Yesuŋâ tirik namin
a den siŋgi âlip dâzâŋgom kiri tirik
namâ galem a patâ sot Kembugât gu-
rumin a sot galem a, zen itâ dukuwe,
2 “Gâ dâtnâŋgo. Ŋâigât sâtkât kut
ŋâi ŋâi zo opmat? Ŋâiŋâ yatâ upan
sâm gigipkât opmat?”
3 Sâne Yesuŋâ dâzâŋgoip, “Nâŋgoot
den ŋâi mâsikâziŋga dâtnonek.
4 Yohane too saŋgon nep tuugip,
zo ŋâigât sâtkât tuugip? Anutugât
sâtkât mo agât sâtkât?”
5 Yatâ sâi zen ziiŋak itâ âraguwe,
“Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ
sâbap, ‘Zen wangât diŋâ mân luwe?’
6 Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a
ziŋâ kâtŋâ nâŋgobi. Zen Yohanegât
nâŋgâne propete bonŋâ opmâip, zo-
rat.”
7 Zorat opŋâ Yesu itâ dukuwe,
“Nen Yohanegât topŋâ mân nâŋgen.”
8 Sâne itâ dâzâŋgoip, “Zo sâne sâi
ko nâŋgoot ŋâigât satkât opman, zo
dâzâŋgobam. Ka zen mân se, zorat
mân dâzâŋgobat.”

Waiŋ nep galem a bâliŋâ.
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9 Yesuŋâ a ambân den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ waiŋ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitŋâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip.
10 Oi bonŋâ miniŋ narâkŋâ mâte oi kore a ŋâi bonŋâ nâmbut mimbapkât sâŋgongui arip. Âi taki galem a ziŋâ kom molinetâ bet bâsaŋ gâip.
11 Âburei mariŋandâ dum kore a ŋâi sâŋgongui arip. Sâŋgongui ari yatigâk kom moline bet bâsaŋ âbureip.
12 Oi mariŋandâ dum kore a ŋâi sâŋgongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip.
13 Yatâ utnetâ waiŋ kâlam mariŋandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariŋaŋgât nanŋâ ŋâi ândeip, zo zikŋâ nanŋâ kânok. Oi umŋâ zâkkâren kinmâip. Mariŋandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sâŋgongua ari ek âlip hurat kwâkŋaŋgâbi.’
14 Oi galem a zen nanŋâ ekŋâ âragwâragu op sâwe, ‘Zâkŋâ zi gâtâm kâlam mariŋâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi neŋgât siŋgi upap.’
15 Yatâ sâmŋâ mem kâbakŋem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariŋâ zâk dap yatâ otziŋgâbap?
16 Nâŋge. Zâkŋâ ga galem a zâŋgoi mune kâlamŋan galem a uŋakŋâ zâmbanbap.” Yesuŋâ yatâ sâi a ambân zen nâŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ, zo neŋgâren zo yatâ mân âsagibap.”
17 Sâne Yesuŋâ ziŋgitŋâ sâip, “Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap, zo topŋâ dapkât?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi ekŋâ âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun zorâŋâ mem namin kwânâŋgip.
18 A ŋâi zâk kunkun zorâŋ komŋâ sâkŋâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorâŋ a ŋâi kwâkŋan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”
19 Yatâ sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zeŋgât keŋgât op birâwe. Zen itâ nâŋgâwe, “Yesuŋâ den sumbuŋâ sâip, zo neŋgât op sâip.”
20 A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sâŋgonzâŋgone tik ek molim ândiwe. A zo ziŋâ târârak holi yatâ ândim Yesu denŋâ sâkŋanâk sâm diim a kutâgâren âi pânam urâwe.
21 Den sâm mâsikâ okŋaŋgâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nâŋgâmen. Gâ den târârak dâtnâŋgomat. Oi patâ walâziŋgâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonŋanâk sâm kusikŋan pâmat.
22 Zorat sâna nâŋgânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotŋâ mo mân orotŋâ?”
23 Sâne Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ nâŋgâm sâip,
24 “Zen kât ŋâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren ŋâigât holi tobat ziap?” Sâi ziŋâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.”
25 Yatâ sâne dâzâŋgom sâip, “Sisagât siŋgi, zo Sisa pindâbi. Anutugât siŋgi, zo Anutu pindâbi.”
26 Yatâ sâi zen diŋâ zo saanam a ambân mâteziŋan kwagâwe. Zorat den hâuŋâ mân sâm diŋâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 Zen âine Sadukaio a nâmbutŋâ zen Yesugâren gawe. A zo ziŋâ momŋâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe.
28 A zo ziŋ gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemguip, ‘A ŋâiŋâ ambân memŋâ katepŋâ mân âsagei ândim moi munŋandâ malâ zo mei âtâŋaŋgât siŋgi katep muyagibap.’
29 Oi zorat sâindâ nâŋgâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋ ambân mem kiun buŋ ândim moip.
30 Moi munŋandâ malâ zo mem yatik kiun buŋ ândim moip.
31 Moi munŋâ ŋâiŋâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziŋ buŋ mom nâŋgâwe.

32 Munetâ bet ambân malâziŋ zo moip.
33 Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuŋan gâbâ zaatzaat narâkŋan ambân zo ŋâigât ambân upap?”
34 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Hanân zi a ambân miyaŋgâme.
35 Narâk patin ko Anutuŋâ nâŋgâziŋgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miaŋgâbi.
36 Zen mumuŋan gâbâ zaatŋâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi.
37 Mumuŋan gâbâ zaatpi, zo Moseŋâ kârâp nak topŋan âsagei egibân den zo sâm muyageip. Zâk Kembugât den itâ sâm kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zeŋgât Anutu.’ Nâ zorat sa nâŋgânek.
38 Anutu zâk mom buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ. Zâk wâgân ândie, zeŋgât Anutu. Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi aksik patâ wâgân ândie.”
39 Yesu zâk yatâ sâm dâzâŋgoi Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutŋandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.”
40 Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam keŋgât op birâwe.

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

41 Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât?
42 Dawidi zikŋak Psalm ekabân den ŋâi itâ sâm kulemguip,
‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâm dukuip.
43 “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’
44 Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâip, zorâŋ dap op kiunŋâ uap?”

Kembugât gurumin a, zeŋgât den girem sâip.

45 Oi a ambân mâteziŋan arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin a yatâ mân ândibi.
46 Zen hâmbâ kârep mem ândine a ziŋ sombemân muyageziŋgâm sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap. Oi mâpâmâpâse namin sot nalem niniŋ namin a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâme.
47 A yatâ zorâŋ ambân malâ zeŋgât mirâ kut ŋâi ŋâi laŋ mime. Oi a ambân mâteziŋan ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziŋaŋgât hâuŋâ yambâtŋâ mimbi.”

21

Ambân malâ ŋâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Mk 12:41-44)

1 Yesuŋâ siŋâ pâi ari egi sikum a ziŋâ Kembugât siŋgi kât pane giari egip.
2 Oi ambân malâ kanpitâ ŋâi, zorâŋ gam kât kuriŋâ zagât pai giari egip.
3 Yatâ oi Yesuŋâ ekŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorâŋâ walâziŋgap.
4 Sikum a zen mamŋâ âmbi zei ko nâmbutŋik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtŋâ pam naŋgâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

5 A nâmbutŋâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neuleŋoot âlipŋâ tuune hikpârâkŋoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesuŋâ dâzâŋgoip.
6 “Narâk ŋâin kâsaziŋâ gam namâ neuleŋoot zi kândaŋne giligâlâksâm buŋ op naŋgâbap.”
7 Oi ziŋâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ kârâm ândibi. A doŋbepŋâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Nâmbutŋâ itâ sâbi, ‘Narâkŋâ mârum

mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zeŋgât den nâŋgâne bonŋâ buŋ upap.
9 Oi kâmbamgât den siŋgi nâŋgâm mân keŋgât upi. Kut ŋâi ŋâi yatâ zo âsagibapkât sâsâŋ. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.”
10 Yatâ sâm sâip, “Hânŋâ hânŋâ, kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kâsa op zimbi.
11 Wâriŋ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziŋgâbap. Oi sumbemân wesâk imbâŋâ muyagibap.”

Den siŋgi âlipkât kâmbam muyagibap.

12 “Yatâ mân âsagei zen gâsuziŋgâm zâŋgom moliziŋgâbi. Oi gâsâzâŋgom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zeŋgâren diiziŋgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziŋgâbi.
13 Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsum ziŋgâbi.
14 A zeŋgât mâteziŋan kin den dap sânat sâm mân nâŋgâm kwâkâ upi.
15 Ninak den nâŋgânâŋgâ âlipŋâ ziŋga kâsarâpziŋâ zen dinziŋâ nâŋgâmŋâ mân kumbi.
16 Oi zorik buŋâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziŋâ, ziŋâ sâne gâsuziŋgâm zâŋgobi. Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ mumbi.
17 A doŋbep zen kutsiŋginaŋgât opŋâ um kâlak otziŋgâbi.
18 Yatâ otziŋgâne nâŋâ galem otziŋga kâukziŋ sâmot ŋâi mân buŋ upap.
19 Zen kâtigem âim ândiândiziŋ muyagibi.”

Yerusalemgât den.
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

20 Kâsarâpziŋ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniŋ patâ kândaŋne kwamen zimbapkât narâkŋâ mâte uap.’
21 Oi Yudaia hânân ândibiŋâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikŋan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiŋâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkŋan ândibiŋâ Yerusalem kamânân mân zâibi.
22 Narâk zoren tosaziŋâ hâuŋâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonŋâ muyagibap.
23 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, zen dap upi? A kâmut zi zeŋgâren tosagât hâuŋâ Kembuŋâ sâknam patâ ziŋgâbap.
24 Oi kâsa ziŋâ a ambân nâmbutŋâ kâmbamŋâ zâŋgom nâmbutŋâ diiziŋgâm hân toren toren âine zeŋgât kore a ambân op ândibi. Oi hân ŋâin gâbâ um kâtik, ziŋ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziŋ âkâbap.”

Narâk patâgât den.
(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

25 “Bet mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak sen pupŋâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbâŋgum kwatmit patâ muyagei nâŋgâne kwakmak oi keŋgât upi.
26 Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbaŋâ buŋ upap. Oi a ambân, ziŋ kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat nâŋgâm kwâkâmŋâ keŋgât opŋâ munam op kinbi.
27 Oi a bonŋâ nâ unumunum kwâkŋan imbaŋâ âsakŋânoot ga nikpi.
28 Kut ŋâi ŋâi zo âsagei kâkpam ekŋâ itâ sâbi, ‘Gâsuniŋgâbapkât narâk mâte uap.’ ”
29 Yesuŋâ yatâ sâm den sumbuŋâ ŋâi itâ târokwap dâzâŋgoip,
30 “Zen dâgap nak ekŋâ topŋâ itâ sâme, ‘Ilum burutuksâi maa narâk upâmap.’
31 Yatik kut ŋâi ŋâi san, zo muyagei ekŋâ sâbi, ‘Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat narâk mâte uap.’
32 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut ŋâi ŋâi san, zo muyagibap.
33 Hân sot sumbem buŋ upabot. Nâgât den zo ko mân buŋ upap.”

Um wâgân ândibi.
(Mk 13:33-37)

34 “Sii nalem nem kut ŋâi ŋâi
yennɑaŋgât nâŋgâm ândine um
nâŋgânâŋgâziŋ buŋ oi narâk patâgât
mân naŋgâm ândine muyagei
pârâkpam lâu taktak upegât gasâziŋ
kârâm ândibi.
35 Narâk patâ zo hân dâp a aksik
dâpziŋ oi muyagibap.
36 Zorat zen um wâgân ândim
ninâu sâm ândine Kembuŋâ imbâŋâ
ziŋgi kut ŋâi ŋâi âsagibapkât sâsâŋâ,
zo âsagei ândine a bonŋâ nâ takâm
ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm
dâzâŋgoip.
37 Yesu zâk sirâmân tirik namin
den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip.
Oi mirâ ŋâtiksâi birâziŋgâm Oliwa
bâkŋan zâi zemâip.
38 Mirâ haŋsâi a ambân aksik
zâkkât den nâŋgânam tirik namin
zâiwe.

22

Yudaŋâ Yesu tirâpzâŋgobapkât sâip.
(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

1 Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ
Pasowa, narâkŋâ mâte oip.
2 Tirik nama galem a patâ sot Kem-
bugât gurumin den zorat galem a,
zen a ambân zeŋgât keŋgât op, dap
op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp
kâruwe.
3 Yatâ op ândine Sataŋŋâ Yesugât
a ŋâi kutŋâ Yuda, Karioto kamânân
goknâ, zâkkât umŋan giarip.
4 Giari tirik namâ galem a patâ
sot kâwâli a zeŋgât galem a patâ
zeŋgâren âim tirâpzâŋgoi gâsubigât
dâzâŋgoip.
5 Oi zen nâŋgâm umziŋ âlip oi
sâŋgânŋâ kât pindâbigât sâwe.
6 Sâne dinziŋâ lum sâm kâtigem
Yesu tigâk tirâpzâŋgobam ek kârum
ândeip.

Yesu sot arâpŋâ, zen kendon patâgât nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

7 Kendonân nalem niniŋâ narâk
oip. Narâk zoren râma gwamŋâ kom
gaam omarâwe.
8 Oi Yesuŋâ Petero sot Yohane
itâ sâm sâŋgonzâkoip, “Zet âim Pa-
sowa kendongât nalem om kâtâŋ tu-
ubabot.”
9 Sâi zikŋâ itâ sâm mâsikâwet,
“Mirâ ikâ zoren undat?”
10 Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nâŋgit.
Zet kamânân zâim a ŋâi egitâ too
âmaŋoot muyagem mem mirin zari
molim zâibabot.
11 Zâim mirâ mariŋâ itâ dukubabot,
‘Patâŋâ gâgât itâ sap, “Mirâ umŋâ
ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa
nalem ninat?” ’
12 Sâitâ zâkŋâ mirâ umŋâ patâ
ŋâi kiaŋ tâtatŋâ kubikkubikŋâ, zo
tirâpzâkoi zoren nalem om kâtâŋ tu-
ubabot.”
13 Zet âim Yesuŋâ sâip dâp muyagi-
wet. Oi zoren Pasowa nalem om
kâtâŋ tuuwet.

Pasowa nalem nem waiŋ too ziŋgi niwe.
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

14 Nalem niniŋ narâkŋâ oi ko Yesu
sot arâpŋâ zen nalem ninam zâiwe.
15 Zâine Yesuŋâ itâ sâip, “Sâknam
narâk mâte oi nalem zi zen sot nim-
batkât otnigap.
16 Nâ sa nâŋgânek. Pasowa nalem
dum mân nem ândia Anutu um
topŋan zorat bonŋâ, zo âsagibap.”
17 Yatâ sâmŋâ waiŋ hâkop mem
sâiwap sâm itâ sâip, “Zi mem nem
aŋgânek.
18 Nâ dâzâŋgobâ. Waiŋ too dum
mân nem ândia Anutugât um topŋan
ândiândiŋ, zo muyagibap.”
19 Den yatâ sâmŋâ nalem ŋâi
memŋâ sâiwap sâm mamuŋ itâ sâm
ziŋgip, “Zi sunumnâ. Zo zeŋgât siŋgi
san. Nâgât nâŋgâm itâ nem ândibi.”
20 Nalem nine waiŋ too hâkop
mem ziŋgâm sâip, “Hâkop ziren
târotâroniŋ irakŋaŋgât gilâmnâ taap.
Gilâmnâ zo, zeŋgât op hânân gibap.

21 Oi nâŋgânek. A kâsarâpnâ
zeŋgât berân nâbanbap, zâkŋâ nâ sot
tâtarân nalem ârândâŋ mem nem tet.
22 A bonŋâ, nâ mâtâp sâm niniŋ,
zorik âibat. Ka a ŋâi tirâpzâŋgoi
gâsunibi, yei, zâk hâuŋâ yâmbâtŋâ
mimbap."
23 Yatâ sâi arâpŋâ zen kâmutziŋan
gâbâ ŋâiŋâ yatâ upap sâm
mâsikâyaŋgâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.
(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

24 Yesu arâpŋâ, zen osetniŋan gâbâ
ŋâiŋâ patâniŋâ upap sâm den sârek
âraguwe.
25 Utne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
"Hân a kutâ, zen kore a gâsâzâŋgome.
A zâizâiŋ, zen a yenŋandâ sâm âlip
kwatziŋgâme.
26 Ka zeŋgâren yatâ mân âsagibap.
Zeŋgâren a patâŋâ mâikkât holi yatâ
upap. Oi a sâtŋandâ kore a yatâ op
ândibap.
27 Zen sânek. Ikâ zorâŋ zâizâiŋâ?
Nalem yen tap niniŋâ, zorâŋ zâizâiŋ
mo nalem uuŋâ, zorâŋ zâizâiŋ? Yen
tap nimbap, zo zâizâiŋâ nâŋgâme.
Nâŋâ ko zeŋgât oserân kore a yatâ op
ândian.
28 Nâ hânân sâknam nâŋgâm ândia
nâ sot tap ek ândie.
29 Oi Ibânandâ imbaŋâ nigi a
ambân zeŋgât patâziŋ op ândibat.
Zen zo yatik a ambân zeŋgât a sâtŋâ
op ândibigât sâm ziŋgan.
30 Zorat nâŋâ sa zen nâ sot nalem
nem sâtâre op a kembu tâtarân tap
Isirae a kâmut kiin zâgât, zeŋgât den
sâm kwâkâbi."

Yesuŋâ Petero girem den dukuip.
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

31 Yesuŋâ itâ sâip, "Simoŋ, Simoŋ,
a zen kopi mândâlem kubikŋâ sâkŋâ
birâme, zo yatik gâ Sataŋgât bikŋan
zâibangât sap.
32 Oi nâŋâ ko nâŋgâm pâlâtâŋgâ
lorem buŋ opapkât ninâu san, gât ko
âburemŋâ bukurâpkâ tânzâŋgoban."
33 Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, "Kembu
gâ tâk namin mo gone mumban, zo
âlip nâ yatik otnibi."
34 Oi Yesuŋâ sâip, "Petero, nâ
dâgoga nâŋgâ. Kurukŋâ diŋ mân sâi
sâp karâmbut kwâimbâniban."
35 Yatâ sâm sâip, "Nâŋâ sâŋgonzâŋgua
kât sot irâ, ki pâke buŋ âim zorat
kâruwe?" Oi ziŋâ sâwe, "Yatâ buŋâ."
36 Sâne itâ târokwap dâzâŋgoip,
"Narâk ziren ko a ŋâi zâk kât
zemŋâŋgap oi mem âibap. Ŋâi zâk
irâ kat zemŋâŋgap oi gorem âibap.
Ŋâi zâk kâmbamgât sâu patâ buŋ
oi hâmbâŋâ kwâkâm ziŋgi sâu ŋâi
pindâne mem âibap.
37 Nâ sa nâŋgânek. Propete ziŋ
nâgât den kânŋan itâ kulemguwe,
'Zâk bâliŋ mâme a zeŋgât oserân
pam itâ sâwe, 'A zi, zen bâliŋ mâme
a.' Den zo bon upap. Oi nâgât
den sâsâŋ, zo aksik patâ bon op
naŋgâbapkât narâk mâte uap."
38 Sâi arâpŋâ ziŋâ dukuwe,
"Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ
zagât mien." Sâne sâip, "Âlipŋâ."

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

39 Yesu zâk ŋâtik dâp opmâip, yatâ
op Oliwa bâkŋan zari arâpŋâ zen
molim âiwe.
40 Zoren takâm Yesuŋâ arâpŋâ
itâ dâzâŋgoip, "Zen mâsimâsikâyân
loribegât ninâu sânek."
41 Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap,
yatâ âim simin liim kwap itâ sâm
ninâu sâip,
42 "Ibânâ, nâŋgânim sâknam kâmut
zi betnan mena buŋ oik. Oi nâgât
den buŋâ, gâgât den, zo kâtigibap."
43 Yatâ sâi sumbemân gâbâ
sumbem a ŋâiŋâ gem gam imbaŋâ
pindâm mem kâtikŋan kwâkŋaŋgip.
44 Umŋan sâknam doŋbep patâ oi
kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak
zorâŋ hânân gei gilâm yatâ oip.
45 Ninâu sâmŋâ zaatŋâ arâpŋâ
zeŋgâren âim ziŋgirip. Zen umbâlâŋâ
mem lotŋan kwatziŋgi uman ziwe.
46 Zine Yesuŋâ ziŋgit sâip,
"Zen wangât uman zie? Zen

mâsimâsikâyân loribegât zaatŋâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

47 Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpŋâ zeŋgât bukuziŋâ, kutŋâ Yuda, zâkŋâ kândom otziŋgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mâŋganbapkât Yesugâren gâip.
48 Gâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonŋâ nâ lum mâŋganim sâna gâsuninam ue?”
49 Oi Yesugât a gakâŋâ, zen kut ŋâi ŋâi muyagibâ sâi ekŋâ sâwe, “Kembu sâna nâŋgâm nen zâŋgonâ?”
50 Yatâ sâmŋâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi kindapŋâ kârâm kwâkip.
51 Oi Yesu zo ekŋâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapŋâ mem târokwâip.
52 Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukŋâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen nâgât dap nâŋge? Nâgât nâŋgâne kâmbam ku a oi liŋgip kâlâuziŋoot mem ga gâsânoge?
53 Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zeŋgât narâk uap sot ŋâtâtik mariŋaŋgât narâk uap.”

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.
(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

54 A ziŋ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteroŋâ bet moliziŋgâm arip.
55 Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nâŋgâm tatne Petero zâk bagim osetziŋan tâip.
56 Tâi ko kore ambân ŋâiŋâ ga ekŋâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.”
57 Sâi Peteroŋâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.”
58 Yatâ sâm mâik ŋâi tâi a ŋâiŋâ ekŋâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknâ.” Sâi Peteroŋâ sâip, “Gâ sat, zo nâ buŋâ.”
59 Mâik ŋâi tâi a ŋâiŋâ ga ekŋâ sâm kâtigem sâip, “Perâkŋak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia goknâ.”
60 Sâi Peteroŋâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kurukŋâ diŋ sâip.
61 Oi Kembuŋâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembuŋâ den mârum sâip zo nâŋgip, “Kuruk diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”
62 Den zo nâŋgâm umŋâ bâliŋ oi âkŋan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâwe.
(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

63 Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siŋan gem dukum kuwe.
64 Si sâŋgân kwâtepkum komŋâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a ŋâiŋâ gogap, zo kutŋâ sâna nâŋgânâ.”
65 Oi den bâliŋâ nâmbutŋâ dukuwe.
66 Yatâ op kine mirâ haŋsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe,
67 “Dâtnâŋgo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsum niŋgâ.” Sâne itâ dâzâŋgoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nâŋgâbe.
68 Nâ mâsikâziŋga sâi ko den torenŋâ mân dâtnobe.
69 Laŋ sa nâŋgânek. Narâk zi a bonŋâ nâ Anutu imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.”
70 Sâi nâŋgâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ?” Sâne zâkŋâ sâip, “Zo se, zo.”
71 Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Zikŋâ lâuŋan gâbâ gâi nâŋgen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

1 Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim
Pilatogâren âiwe.
2 Zâkkât mâteŋan kin itâ sâm siŋan
giwe, “A zirat topŋâ itâ ziap. Zâk
a doŋbep um gulip kwatziŋgâmap.
Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân
pindâbigât dâzâŋgoip. Oi zikŋaŋgât
itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’ ”
3 Sâne Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip,
“Topkaŋgât dâtno. Gâ Yuda zeŋgât a
kutâ?” Sâi Yesuŋâ sâip, “Sat, zo.”
4 Sâi Pilatoŋâ tirik namâ galem a
sot a gam kirâwe, zen itâ dâzâŋgom
sâip, “Nâ a zirat tosaŋâ kâruan.”
5 Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk
perâkak a ambân den mân orotŋâ
dâzâŋgoi hânniŋâ dâp op laŋ kârip.
Zâk Galilaia hânân topkwap op
gam Yudaia hânân gam ziren yatik
opmap.”
6 Yatâ sânetâ Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm
sâip, “Zo Galilaia gokŋâ?”
7 Zâk ziŋ yatâ sâne Pilatoŋâ
nâŋgâm Yesu zâk Herodegât nebân
gokŋâ sâm sâŋgongui Herodegâren
diim âiwe. Herode zâk Yerusalem
kamânân ândeip.
8 Herode zâk Yesu ekŋâ umŋâ
âlip oip. Herode zâk Yesugât siŋgi
nâŋgâm ikpam op ândeip. Oi kut ŋâi
tuugi ikpatkât nâŋgâm ândeip.
9 Oi zâkŋâ Yesu den topŋâ topŋâ
sâm mâsikip. Mâsiki ma hâuŋâ mân
mâburem dukuip.
10 Oi tirik namâ galem a sot Kem-
bugât gurumin den zorat galem a,
zen kâtigem den sâm siŋan gem
kirâwe.
11 Herode sot kâwali arâpŋâ, zen
Yesu siŋan gem den gân okŋaŋgâwe.
Oi Herodeŋâ sâi Yesu a kembugât
hâmbâ ŋâi giŋaŋgâne giari âburem
diim Pilatogâren âiwe.
12 Oi sirâm zoren Herode sot Pilato,
zet buku urâwet. Mârum ko kâsa
kâsa op ândiwet.
13 Pilatoŋâ tirik namâ galem a patâ
sot a kâukŋâ sot a yenŋâ sâi gawe.
14 Gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen
itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk
a umziŋan gemap.’ Oi nâŋâ zeŋgât
mâteziŋan topŋaŋgât kârua buŋ uap.
15 Herode zâk yatik mâsiki buŋ
oi sâŋgongoi diim ge. Nâŋge.
Tosaŋandâ mumbapkât siŋgi mân
uap.
16 Zorat sa kâwali a ziŋâ tâkŋâ
lapitne olaŋbat.”
17 Pilato zâk Yuda zeŋgât kendon
dâp tâk namin tatne zeŋgâren gâbâ
kânok kânok olaŋ ziŋgâmâip.
18 Sâi a kâmut ziŋ den kâtik sâm
sâwe, “Zâk buŋ oik. Baraba ko olaŋ
niŋgâ.”
19 Baraba zâk sot a nâmbutŋâ,
zen a kutâgât âkonziŋgi kamân pâtin
kâmbam kom a nâmbutŋâ zâŋgone
mune tâk namin zâmbarâwe.
20 Oi Pilatoŋâ Yesu olaŋbamŋâ
dâzâŋgoip.
21 Dâzâŋgoi zen den yu kambâŋ
sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru
nagân moik.”
22 Sâne Pilatoŋâ kwâkâziŋgi sâp
karâmbut oi sâip. “Wan tosagât?
Nâŋâ nâŋga tosaŋandâ mumbapkât
siŋgi mân uapkât sandâ tâkŋak
lapitŋâ birâne âibap.”
23 Sâi zen kâtigem den kâtik sâm
ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulip-
malip utne Pilatoŋâ dinziŋâ lugip.
24 Den sâwe, zo bon upapkât Pila-
toŋâ sâm kwâkip.
25 Oi dinziŋâ lum kâmbam ku a tâk
namin tâip, a zo olaŋ ziŋgip. Ka Yesu
ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a
zeŋgât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

26 Yesu diim mâtâbân âim a ŋâi
muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene
hânân gokŋâ. Zâk nebân gâbâ
gâi gâsumŋâ Yesugât poru nak
kwambeŋan pane lum Yesugât
kândâtŋan arip.
27 A ambân doŋbep patâ molim
âiwe. Ambân nâmbutŋâ, zen umbâlâ
op isem weŋâ molim âiwe.
28 Yatâ utne Yesuŋâ puriksâm itâ
sâm dâzâŋgoip, “Yerusalem ambân,
zen nâgât mân isenek. Ziiŋâ sot
murarâpziŋâ, zeŋgât isenek.

29 Nâŋgânek. Gâtâm, narâk ŋâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buŋ sot ambân sigan, zeŋgât nângindâ âlip upap.’
30 Narâk zoren bakŋâ zeŋgât itâ sâbi, ‘Zen âbâŋgum ge kwâratnâŋgonek.’ Oi bakŋâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnâŋgonek.’
31 Kut ŋâi itâ zo nak wâgân okŋaŋge. Nak aronnâ, zo dap okŋaŋgâbi?”
32 Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe.
33 Oi âimŋâ hân ŋâi kutŋâ kâuk siŋit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândâŋ zâkowe. Yesu zâk tânâmŋan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânâŋgâziŋgâwe.
34 Utne Yesuŋâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziŋâ kut ŋâi ŋâi ue, zi topŋâ mân nâŋgegât tosâziŋ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbâŋaŋgât opŋâ wenzu pâne âsageip dâp miwe.
35 A doŋbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋâ ko mem ge kwâkwat den dukum siŋan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutŋâ tâmbetagonam utne tânzâŋgoip. Zikŋaŋgât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuŋâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.”
36 Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlakŋâ pindâm sâwe,
37 “Gâ Yuda zeŋgât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.”
38 Yesugât poru nagân den ŋâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zeŋgât a kutâ.”
39 Bâliŋ mâme a ŋâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikŋâ mâkâ.”
40 Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutŋandâ dukum sâip, “Net kâmbamgât siŋgi ârândâŋ uenŋâ Anutugât keŋgât mân op sat?
41 Net tosanikŋaŋgât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋâ mân oip.”
42 Yatâ sâmŋâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbaŋâgoot ândim, gâ nâgât nâŋgâban.”
43 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak sa nâŋgâ. Itârâŋ gâ nâ sot sumbem kamân âlipŋan, Paradisi, zoren ândiban.”
44 Oi mirâ bâkŋan oi mirâ sumunkom zei ŋâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.
45 Oi tirik namin sâŋgum patâ ŋâi kirip, zo tânâmŋan oloŋ gei kwâkip.
46 Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.
47 Oi kâwali a galem, zo ek nâŋgâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâm sâip, “A zi perâkŋak tosaŋâ buŋâ. Hâlâlu a.”
48 A ambân zo mindum kirâwe, zen ekŋâ umbâla opŋâ âiwe.
49 Yesu zikŋâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âkŋan kin igâwe.

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

50 A ŋâi ândeip, kutŋâ Yosepe. Kamânŋâ Yudaia hânân tâip, kutŋâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtŋâ zeŋgât kâmurân gokŋâ. Oi a zo a târârakŋâ.
51 A sâtŋâ zen Yesu kunam sâne nâŋgi mân dâp oip. Zâkŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋ, zo âsagibapkât nâŋgâm ândeip.
52 A zorâŋ Pilatogâren âimŋâ Yesugât kâmbarâŋaŋgât dukuip.
53 Oi Pilatoŋâ nâŋgâŋaŋgi Yesugât kâmbarâŋ mâkâmŋâ sâŋgum kâuŋâ kâpimŋâ kât mâtâpŋan pâi zeip. Kât mâtâp zo aŋâ kendâm kubigâwe. Zo uŋakŋâ. Zoren mârum a mân zâmbarâwe.
54 Yuda zeŋgât kendongât kubikkubik narâkŋâ oip.
55 Oi ambân nâmbutŋâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbarâŋâ kwagân ga pâip.
56 Oi kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipŋâ mem kubigâwe. Oi Yuda zeŋgât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip. (Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

1 Kendon âki ko mirâ haŋsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe.
2 Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbaknine mâtâp pâroŋsâm kirip.
3 Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbarâŋ kârum mân muyagiwe.
4 Kârumŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi keŋgât op kin a zagât, hâmbâziknâ âsaknâ tobat ŋâi yatâ, zet ambân âiwe, zeŋgât umziŋ topŋan kirâwet.
5 Oi ambân zen keŋgâtziŋaŋgât op pindiŋsâm kine a zagât zorâŋ itâ dâzâŋgowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuŋâ zeŋgâren kârue?
6 Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ dâzâŋgoip, zo nâŋgânek,
7 ‘A bonŋâ nâ bâliŋ mâme zeŋgât bitziŋan zaria none momŋâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’ ”
8 Yatâ sâitâ ambân zen den zo nâŋgâwe.
9 Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpŋâ sot a ambân nâmbutŋâ den siŋgi zo dâzâŋgowe.
10 Ambân kwagân âiwe, kutziŋâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamŋâ. Zen aksik Aposolo den siŋgi zo dâzâŋgowe.
11 Aposolo zen den so nâŋgâne bon buŋ oi mân nâŋgâm kwâtâtiwe.
12 Ka Petero zâk zaatŋâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimŋâ pindiŋsâm egip. Egi sâŋgum kwamenâk zei egip. Oi kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat nâŋgâ kwâkâ opŋâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet. (Mk 16:12-13)

13 Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zeŋgâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buŋâ, goot goot.
14 A zagât zet mâtâbân âim kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat den sâm âiwet.
15 Sâm âim tâitâ Yesuŋâ âim muyageziki ârândâŋ âiwe.
16 Zet sinzik mân ânâŋgâripkât mân ek nâŋgâwet.

17 Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sâŋgânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet.
18 Oi zekâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den siŋgi nâŋge. Gâ kânoknâ kamân ŋâin gok, gât ko mân nâŋgâm ândiat?”

19 Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete goknâ, zâkkât siŋgi. Zâk Anutu mâteŋan Propete patâ ândimŋâ nep patâ tuum den imbaŋâŋoot dâtnâŋgomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nâŋgindâ imbaŋâ oip.
20 Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe.
21 Nen ko zâkkât itâ nâŋgâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâliŋan gâbâ olaŋniŋgâbap. Sâm nâŋgâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap.
22 Oi itârâŋ neŋgâren gâbâ ambân nâmbutŋâ den dâtnâŋgone um kuŋkuŋ uen. Zen haŋgât kwagân âim kâmbarâŋâ mân muyagem gam itâ se,
23 ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniŋgâm Yesu zaatsap sâm dâtnâŋguabot.’
24 Oi den zo nâŋgâm neŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ, zen ambân ziŋ se, yatik âim muyagie. Oi zikŋâ ko mân ikse.”

25 Yatâ sâm dukuitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nâŋgâm kwâtâtiwe?
26 Propete zen Kristo sâknam nâŋgâmŋâ sumbem âsakŋan bâgibapkât sâm kulemguwe. Anutuŋâ nâŋgip, yatik âsageip.”
27 Yatâ sâmŋâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topŋâ sâm muyagem zikip.

28 Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip.
29 A zagât zo aŋgân kârâŋaŋgâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum ŋâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nâŋgâziki mirin zâiwe.
30 Nalem ninam ge tapŋâ nalem mem sâiwap sâm mamuŋ zikip.
31 Yatâ oi sinzikŋâ ânâŋgâri ek nâŋgâwet. Ek nâŋgitâ zobâ buŋ op arip.
32 Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom siŋgi âlipkât topŋâ dâtnâkoi umnik âbâŋguap.”
33 Yatâ sâmŋâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimŋâ arâpŋâ sot bukurâpziŋâ mindum tatne muyageziŋgâwet.
34 Muyageziŋgitâ itâ sâm dâzâkowe, “Kembu zâk perâkŋak zaatŋâ Simoŋ muyageŋaŋgip.”
35 Oi zet yatigâk mâtâbân Kembuŋâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den siŋgi dâzâŋgowet.

Yesu zâk arâp muyageziŋgip.
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

36 Arâp zen zorat den siŋgi sâm tatne Yesu zâk osetziŋan muyagem kinŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ diim gei ândinek.”
37 Zen ekŋâ pârâkpam keŋgât op sâwe, “Wâkeŋâ muyagem gaap.”
38 Sâne dâzâŋgoip, “Zen wangât keŋgât op um zagât ue?
39 Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buŋâ.”
40 Den yatâ sâm gutŋâ kiŋ bikŋan zo tirâpzâŋgoip.
41 Oi sâtâre op diŋâ mân nâŋgâm pârâkpam tatne mâsikâziŋgâm sâip, “Nalem ŋâi zeŋgâren taap?”
42 Sâi saru zuuŋâ ŋâi oot sisiŋâ pindâwe.
43 Pindâne mem mâteziŋan kin neip.
44 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzâŋgom ândiwan. Mosegât den sot Propete zeŋgât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonŋâ op naŋgâbap.”
45 Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsum ziŋgi nâŋgâm umziŋ pâroŋsâip.
46 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nâŋgâm momŋâ sirâm karâmbut tap zaatpat.
47 Zorat ko kutsiŋginâ a hân dâp zeŋgâren ari umziŋ melâŋne Kembuŋâ tosaziŋ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi.
48 Zen kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat siŋgi a ambân dâzâŋgom ândibi.
49 Oi nâŋgânek. Ibânandâ kut ŋâi zo zeŋgât siŋgi sâm kâtigeip, zo sâŋgongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbaŋâ sâŋgongua zeŋgâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.
(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

50 Oi kamânân gâbâ diiziŋgâm âi Betania kamân gootŋan âim bikŋâ pam mâsop minziŋgip.
51 Mâsop minziŋgâm zâmbam sumbemân zarip.
52 Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe.
53 Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
Zo yatik.

Yesugât siŋgi âlip Yohaneŋâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

1 Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip.
2 Topkwâkwatŋâ zo zâk Anutu sot ândim gâip.
3 Sât zo Anutuŋâ sâi kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgip. Kut ŋâi ŋâi, zo zâk buŋâ mân muyageip.
4 Sât zâk ândiândigât mariŋâ ândeip. Ândiândi zorâŋ a zeŋgât âsakŋâ op âsageziŋgip.
5 Ŋâtâtikŋâ âsakŋâ kwârakubam osim gâip.
6 Anutuŋâ kore a ŋâi muyagei ândeip, kutŋâ Yohane.
7 A zâkŋâ âsakŋaŋgât den sâm muyagei a aksik âsakŋâ mariŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ sâŋgongoip.
8 A zo, zâk âsakŋâ mariŋâ buŋâ. Zâk yen âsakŋâ mariŋaŋgât den sâm muyageziŋgâbam âsageip.
9 Âsakŋandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkŋâ a kamân dâp âsageziŋgâmap. Zâk âsakŋâ bonŋâ uap.
10 Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkŋak mârum Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziŋâ ekŋâ topŋâ mân nâŋgâwe.
11 Zikŋâ hânân gem gâi a ambân gakârâpŋâ buku mân okŋaŋgâwe.
12 Ka nâmbutŋandâ buku okŋaŋgâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbaŋâ ziŋgip. Nâmbutŋâ zen zâkkât kutŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâme, zen zo yatâ otziŋgâmap.
13 Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuŋâ sâi âsagime.
14 Sât zâk a opŋâ âsagem osetniŋan ândeip. Âsagei nen neule âsakŋâ igâwen. Âsakŋâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanŋâ kânok, zâkkât âsakŋâ oip. Zâkŋâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot den bonŋâ, zo mem gem gâip.
15 Zâkkât topŋâ Yohaneŋâ sâm muyagem itâ dâzâŋgoip, “Nâ zâkkât itâ dâzâŋgowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.”
16 Zâkŋâ tânnâŋgom âim ândimap.
17 Moseŋâ girem den Anutugâren gâbâ mem niŋgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnâŋgonâŋgo sot den bonŋâ mem niŋgip.
18 A niŋâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanŋâ zâk Anutuyâk op ândeipŋâ Ibâŋaŋgât âsan topŋan tâpmapŋâ den siŋgiŋâ mem ge sâm muyageniŋgip.

Yohaneŋâ zikŋâ topŋâ sâm muyageziŋgip.
(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

19 Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziŋâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgone Yohanegâren gam, gâ wan a ŋâi, sâm mâsikâm sânetâ topŋâ dâzâŋgoip.
20 Zâk topŋâ mân kwâimbâm itâ sapsum dâzâŋgoip, “A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buŋâ. Nâ Kristo buŋâ.”
21 Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buŋâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzâŋgoip, “Buŋâ.”
22 Oi ziŋâ sâwe, “Gâ wan a ŋâi? Sâŋgonnâŋgone gen, zo zeŋgâren âi dap sâm dâzâŋgonat? Gikaŋgât dap sâmat?”
23 Sâne dâzâŋgom sâip, “Propete Yesaianâ mârumŋan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonŋâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtâŋan a
ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm

muyagem ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’ ”

24 Sâi Parisaio a ziŋ sâŋgonzâŋgone
gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe,
25 “Gâ Kristo buŋâ, Elia buŋâ,
Propete zo buŋâ oi wangât too
saŋgonziŋgâmat?”
26 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk saŋgonziŋgâman.
Ka osetziŋan a ŋâi muyagem ândiap,
zo mân ek nâŋge.
27 Zâk kândâtnan gam taap. Zâk
kâwali ŋâi zemŋâŋgap. Nâ yatâ
zorâŋ irâ sikumŋâ gorem aria mân
dâp upap.”
28 Kut ŋâi ŋâi zo Betania kamânân
Yodaŋ too nâmbutken muyageip.
Zoren Yohaneŋâ too saŋgonziŋgâm
ândeip.

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyagem dâzâŋgoip.

29 Haŋsâi Yesu gâi Yohaneŋâ ekŋâ
a itâ sâm dâzâŋgoip, “Iknek. Râma
gwamŋâ Anutugâren gâbâ gok, zâk
hân dâp a zeŋgât tosaziŋ zâkkât
kwâkŋan zâibap.
30 Zâkkât op itâ dâzâŋgowan. Bet
âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân
ândiwanân zâk ândeip.
31 Zorat zâk patâ op walânim
ândiap. Mârum nâ zâkkât topŋâ
mân nâŋgâwan. Isirae a den siŋgiŋâ
dâzâŋgua nâŋgâbigât gamŋâ too
saŋgonziŋgâm ândiwan.”
32 Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ
Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ
zâkkât kwâkŋan ge tâi egâwan.
33 Nâ mârum mân ek nâŋga
sâŋgonnogip, Anutu, zâkŋâ itâ sâm
dâtnogip, ‘Kaapumŋâ a kwâkŋan
ge pâmbap, zâkŋâ Tirik Kaapum
saŋgonziŋgâbap.’
34 Yatâ âsagei ekŋâ itâ dâzâŋguan.
Zi Anutugât nanŋâ.”

Yesuŋâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgip.

35 Mirâ haŋsâi Yohane sot azatŋâ,
zen zorenâk âi kirâwe.
36 Kinetâ Yesuŋâ zoren gâi
Yohaneŋâ ekŋâ azatŋâ itâ dâzâkom
sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamŋâ,
Anutugâren gâbâ gok.”
37 Sâi zet den zo nâŋgâm Yesu
kândâtŋan molim âiwet.
38 Aritâ Yesuŋâ puriksâm zikitŋâ
sâip, “Zet wan kârum gabot?” Yatâ
sâi zikŋâ ziiŋ denân sâwet, “Raboni
(niiŋ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ
zoren ândiat?”
39 Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet
zâk sot âi ândiwet. Mirâsiŋ geibâ sâi
zet zâk sot âi ândeitâ ŋâtiksâip.
40-41 A zagât gawet, zekâren gâbâ a
ŋâi kutŋâ Andrea, Simoŋ Peterogât
munŋâ. Zâkŋâ zorenâk âim âtâŋâ
muyagem itâ sâm dukuip, “Net
a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât
mârum sâsâŋ, Kristo, zâk muyagiet.”
42 Yatâ sâmŋâ Yesugâren diigi
âiwet. Oi Yesuŋâ ekŋâ itâ sâip, “Gâ
Simoŋ Yohanegât nanŋâ. Kutkâ
Kepa san (niiŋ denân ko, kât
kâtikŋâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

43 Mirâ haŋsâi Yesu zâk Galilaia
hânân âibam Pilipo muyagemŋâ
itâ sâm dukuip, “Gâ târokwatnim
molini.”
44 Pilipo zâk Besaida kamânân gok.
Andrea sot Petero, zet zo gokŋik.
45 Piliponâ Natanae muyagem itâ
sâm dukuip, “A zirat Moseŋâ guru-
min den ekabân kulemgoip. Mârum
Propete a zen yatik kulemguwe. A
zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât
nanŋâ, Nasarete kamânân gokŋâ.”
46 Sâi Natanaeŋâ itâ mâbureip,
“Nasarete kamânân dap yatâ a patâ
âsagibap?” Sâi Piliponâ itâ sâm
dukuip, “Ga eknan.”
47 Yatâ sâi Natanaeŋâ Yesugâren
ari ekŋâ sâip, “A zi Isirae a bonŋâ.
Umŋan sarâ mân ziap.”
48 Yatâ sâi Natanaeŋâ mâsikâm
sâip, “Dap yatâ opŋâ topnâ nâŋgat?”
Sâi Yesuŋâ sâip, “Piliponâ mân di-
igigi wakum nak topŋan kina gek-
san.”

49 Sâi Natanaeŋâ itâ sâm dukuip,
“Patâ, gâ perâkŋak Anutugât nanŋâ.
Gâ Isirae neŋgât a kutâ patâ.”
50 Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
wakum nak topŋan taat, nâŋâ zo
dâgoga nâŋgâm ko nâŋgâm pâlâtâŋ
otnigat? Ek nâŋgat, zo yenŋâ. Kut
ŋâi ŋâi patâ ek nâŋgâm zâiban.”
51 Yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ perâkŋak
dâgobâ. Sumbem pâroŋsâi Anutugât
sumbem a, zen a bonŋâ nâgâren
zâim gine ziŋgitpi.”

2

Yesuŋâ sâi tooŋâ waiŋ oip.

1 Sirâm zagât âki Kana kamânân,
Galilaia hânân a ambân zagât
mâpotzikânam sii nalem mine gâip.
2 Yesugât mamŋâ Maria, zâk zoren
âi taki ko Yesu sot arâpŋâ, nen zop
sâsâŋan âiwen.
3 Zoren mindum nalem sot waiŋ
nem tâindâ waiŋ buŋ oip. Buŋ
oi Yesu mamŋandâ dukum sâip,
“Waiŋziŋâ buŋ uap.” Sâi Yesuŋâ itâ
sâm dukuip,
4 “O ambân, gâŋâ nâ mân
dâtnoban. Ninak nâŋgâbat dâp upat.
Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.”
5 Yatâ sâi mamŋandâ kore a ambân
itâ sâm dâzâŋgoip, “Den sâbap, zo
lum kwâtâtibi.”
6 Oi mirâ zoren âmaŋ kârep patâ
nâmburân kânok tâip. Yuda a zen
âsâbâŋ kin bitziŋ too saŋgonŋâ
nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmaŋ
yatâ kin ândeip.
7 Oi Yesuŋâ kore a ambân itâ
sâm dâzâŋgoip, “Too aam ga âmaŋân
lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne
âmaŋ nâmburân kânok zo too piksâm
naŋgip.
8 Yatâ utne ko itâ sâm dâzâŋgoip,
“Itârâŋ zen torenŋâ aam nalem
galem agâren âinek.”
9 Yatâ sâi zen aam galem agâren
âine tooŋâ waiŋ oi nalem galem aŋâ
nemŋâ waiŋ zo waniŋ gâbâ mie sâm
kwagip. (Kore a zen too âmaŋân
aam lokine giarip, zeŋak waiŋgât
topŋâ nâŋgâwe.) Nalem galem aŋâ
a ambân meip, zo konsâi gâip.
10 Gâi itâ sâm dukuip, “Kândom
wâiŋ naamŋâ ziŋgâne bet umziŋ
gulip upâ sâi waiŋ naam buŋâ, zo
ziŋgâmen. Gâ ko purikgurik opŋâ
waiŋ naamŋâ kwarakuna zei bet
muyagiat. Zo âlip uat.”
11 Yesu zâk yatâ op Kana kamânân,
Galilaia hânân sen mârât nep top-
kwapŋâ tuugip. Oi imbaŋâŋaŋgât
topŋâ, zo mem kâkŋan pâip. Oi
arâpŋâ nen zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâwen.
12 Oi Yesu zâk Kana kamânân
gâbâ Kapenaum kamânân ari mam
murâpŋâ sot arâpŋâ molim âiwen.
Sirâm nâmbutŋâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zarip.
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

13 Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ
Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuŋâ
Yerusalem kamânân zarip.
14 Yerusalem kamânân âi takâm
tirik namin zari a doŋbep zen râma,
makau sot kembâ aŋgâgwaŋgâ utne
a nâmbutŋâ zen Roma zeŋgât kât
sot Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap
aŋgâgwaŋgâ op kirâwe.
15 Yatâ utnetâ Yesuŋâ ziŋgitŋâ
tâkŋâ mem a sot râma makau
zâŋgom moliziŋgi âine kât nep tu-
uwe, zeŋgât kât mem lokim tâtatŋâ
kom kâbakŋei giarip.
16 Oi kembâ mem kirâwe, zen
itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Ibânaŋgât
namin kut ŋâi laŋ utne aŋgâgwaŋgâ
namâ uap. Kut ŋâi ŋâiziŋ mem
âinek.”
17 Yesuŋâ yatâ oi arâpŋâ nen Kem-
bugât ekabân den kulem ziap, zo
nâŋgâwen. Den zo itâ,
“Gâgât namâgât opŋâ umnâ kârâp
siap.”
18 Oi Yuda a ziŋâ itâ sâm mâsikâm
sâwe, “Gâ yatâ uatŋâ top likuliku
kulem ŋâi tuuna iknâ.”
19 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen tirik namâ zi kândaŋne

nâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum naŋgâbat.”
20 Yatâ sâm dâzâŋgoi sâwe,
“Patârâpniŋâ, zen tirik namâ zi
kendon 46 tuum ândine âkip. Oi
gâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum
naŋgâbat sâm sat?”
21 Ka Yesu zâk sâkŋaŋgât op namin
dâpkwap sâip.
22 Yesu ândim moi Anutuŋâ mâŋgei
zari arâpŋâ nen den zo nâŋgâwen.
Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât
ekabân zâkkât den nâmbutŋâ ziap,
zorat nâŋgindâ bonŋâ oip.

Yesu zâk a neŋgât topniŋ ek nâŋgâmap.

23 Yesu zâk kendonân Yerusalem
kamânân top likuliku kulem
nâmbutŋâ tuugi a ambân pisuk, ziŋâ
ekŋâ zâkkât nâŋgâne bonŋâ oip.
24 Yesu zâk a zeŋgât topziŋ ek
nâŋgâmap, zorat op ko a zeŋgâren
mân arip.
25 Zâkŋâ a ŋâigât topŋâ ek
nâŋgâbam a ŋâigâren mân mâsikâm
nâŋgip. Zâk zikŋak umziŋan ek
nâŋgâm naŋgip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

1 Parisaio a ŋâi ândeip, kutŋâ
Nikodemo. Zâk Yuda a zeŋgât a patâ,
zeŋgât buku op ândeip.
2 A zorâŋ ŋâtigân Yesugâren gam
itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât
topkâ nâŋgen. Gâ a patâ, Anu-
tugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât
kulem top top tuumat, zorat itâ
nâŋgan. Anutuŋâ gâ sot mân ândei
sâi ko mân tuubat.”
3 Sâi Yesuŋâ mâburem dukuip, “Nâ
perâkŋak dâgobâ. Ŋâi zâk âsaâsagiŋ
uŋakŋâ mân âsagem ândibap, zo ko
Anutugât um topŋan mân bagibap.”
4 Sâi Nikodemoŋâ pârâkpam itâ
sâm mâsikip, “A ŋâi mârum patâ
opŋâ dap op âsaâsagiŋ uŋakŋâ
âsagibap? Zâk mam kâmboŋan
âburei dum zagâtŋâ mimbapkât
sat?”
5 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ
perâkŋak dâgoba. Ŋâi zâk Kaapum
sot too umŋan mân âsagibapŋâ Anu-
tugât um topŋan mân bagibap.
6 Agât kâmboyân âsaâsagiŋ, zâk
ayâk. Ka a ŋâi, zâk Kaapumŋâ
umŋan muyamuyagiŋ, zâk Kaa-
pumgâren gokŋâ.
7 Zen âsaâsage uŋakŋâ âsagibigât
sa nâŋgâna mân kwakmak upap.
8 Pibâ zâk laŋ komap. Oi kwamitŋâ
nâŋgâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi
âkâmap, zo zen mân nâŋgâme. Oi ŋâi
zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât
topŋâ yatâ.”
9 Sâi Nikodemoŋâ mâburem itâ sâm
dukuip, “Zo dap op yatâ orotŋâ?”
10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. “Gâ
Isirae a zeŋgât a sâtŋandâ kwaksat?
11 Nâ perâkŋak dâgobâ. Nen
kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmen, zo
dâzâŋgomen. Oi zen ko dinniŋâ
birâme.
12 Nâ hânân Anutuŋâ nep tuumap,
zorat topŋâ dâzâŋgua mân nâŋgâme.
Oi sumbemân nep tuumap, zorat
topŋâ dâzâŋgua dap dabân nâŋgâne
âkâbap?
13 A zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
sumbemân mân zarip. Ka a bonŋâ
nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ
kânok sumbemân gâbâ gem gâwan.
14 Mârum mirâ kamân kâtikŋan
Moseŋâ mulum dâp tuum nagân
mândip. Zo yatik narâk zi a bonŋâ,
nâ nagân nom kwânâŋgânibigât
sâsâŋ.
15 Oi a zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwat-
nibiŋâ ândiândi kâtik muyagibi.

16 Anutu zâk a zeŋgât umŋâ
doŋbep gâsui nanŋâ kânok, nâ
sâŋgonnogi gâwan. Oi zen nâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimŋâ mân
tâmbetagobi. Zen nâ nângâm pâlâtâŋ
kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât
sâŋgonnogi gewan.
17 Nanŋâ nâ a zeŋgât tosaziŋaŋgât
sâm kwâkâbatkât buŋâ. A
tânzâŋgobatkât Anutuŋâ sâŋgonnogi
gem gâwan.

18 Oi ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ zâkkât tosagât hâuŋâ mân mimbap. Ka ŋâi zâk nanŋâ nâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ tosa hâuŋaŋgât siŋgi op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanŋâ kânok, nâgât mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigip, zorat.
19 Hâuŋaŋgât topŋâ itâ ziap. Âsakŋâ nâŋâ hânân ga a ziŋ ŋâtâtikkât nâŋgâne bonŋâ oi âsakŋâ nâ kândâtnowe. Orot mâmeziŋ bâliŋâ zeip, zorat yatâ urâwe.
20 Ŋâi zâk bâliŋâ opmapŋâ âsakŋâ kândâtkomap. Bâliŋandâ âsakŋan muyagei ikpegât âsakŋan mân gâmap.
21 Ŋâi zâk den bonŋâ lubapŋâ âsakŋâ mâte upap. Oi kut ŋâi ŋâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topŋâ muyagibap."

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

22 Yesu sot arâpŋâ, nen Yerusalem kamân birâmŋâ Yudaia hân torenŋan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpŋâ niŋâ a ambân too saŋgonziŋgâm ândiwen.
23 Yohane ko zâk hân ŋâi kutŋâ Aenon, Salim kamân naŋgâmŋan zoren a too saŋgonziŋgâm ândeip. Zoren too doŋbep zeipkât a zen zoren mindum gane saŋgonziŋgip.
24 Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.
25 Yuda a ŋâi sot Yohanegât arâp, zen bitziŋ too saŋgonsaŋgon zorat topŋâ sâm âraguwe.
26 Oi ziŋâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, "Patâ, gâ Yodaŋ too nâmbutken ândina a ŋâi muyagei topŋâ dâtnâŋgoin. Zâk narâk ziren ga a too saŋgonziŋgi a doŋbepŋâ zâkkâren arie."
27 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Anutuŋâ a ŋâi kâwali mân pindi zikŋak dabân yatâ mimbap?
28 Nâ itâ sâm dâzâŋgowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buŋâ. Nâ Kristo buŋâ. Nâ kândom okŋaŋgâm gaan.
29 Ambân siŋgi sâm pindâwe, zâkŋâ ambân mariŋâ. Oi ambân mem âkŋâle patâ oi bukuŋandâ nâŋgâm bekŋan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nâŋgâbatkât narâkŋâ zo mâte uap.
30 Zâkkât ko zâizâiŋ. Nâgât ko diim gibap."
31 Ubâ geipŋâ walâniŋgâmap. Hânân gokŋandâ hângât siŋgi uen. Nen hângât kut ŋâi ŋâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipŋâ walâniŋgâm naŋgap.
32 Kut ŋâi ŋâi ek nâŋgip, zorat siŋgi sâmap. Oi a zen zâkkât diŋâ birâme.
33 Ka a nâmbutŋâ ziŋ diŋâ nâŋgâme, zen itâ nâŋgâbi, "Anutuŋâ sâi kâtikkâtigiŋ ândiap, zâk diŋâ zo tângumap."
34 Anutuŋâ a sâŋgonguip, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko Anutuŋâ Kaapumŋâ imbaŋâ pindâmap.
35 Anutu Ibâŋandâ nanŋaŋgât umŋâ gâsui zâkkât bikŋan kut ŋâi ŋâi zo aksik pam naŋgip.
36 Ŋâi zâk nanŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi ŋâi zâk nanŋâ kândâtkom diŋâ birâm ândibapŋâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buŋâ. Anutuŋâ kuk okŋaŋgi tap zâibap.

4

Yesuŋâ Samaria ambân ŋâi sot den den oip.

1 Parisaio a, zen Yesugât itâ nâŋgâwe, "Zâkŋâ a gâsâzâŋgom too saŋgonziŋgap, zo Yohanegât kâmut walâziŋge."
2 Den zo yen sâwe. Yesu zikŋak a too mân saŋgonziŋgip. Zâk yen sâi arâpŋâ niŋâ too saŋgonziŋgâwen.
3 Oi Kembuŋâ den zo nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip.
4 Samaria hân mâtâp arip.
5 Âimŋâ Samaria hânân kamân ŋâi kutŋâ Sika, zoren takip. Kamân zorat

naŋgâmŋan hân ŋâi zeip. Mârumŋan Yakoboŋâ hân zo nanŋâ Yosepe pindip.

6 Too lâm ŋâi zoren zeip, kutŋâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimŋâ loreip. Oi mirâ bâkŋan oi zoren takâm lâm ginŋan ge tap nâŋgip.

7-8 Yesu arâpŋâ, nen nalem sâŋgân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikŋik tâi Samaria ambân ŋâiŋâ too aabam gâip. Gâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Too ŋâi aam nina nimbâ.”

9 Dukui ambân zorâŋ sâip, “Gâ Yuda aŋâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotŋâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorâŋ den yatâ sâip.

10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut ŋâi gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nâŋgat. Nâŋgâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakâŋ gibam.”

11 Sâi ambân zorâŋ itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Gâ too aaŋ âmaŋ buŋgât too takâtakâŋ ikâ gâbâ aaban?

12 Sâkuniŋâ Yakoboŋâ too lâmniŋâ zi esip. Oi zâk sot narâpŋâ sot râma makau gakârâpŋâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakâŋ muyagibam sat?”

13 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumŋâ nem zagât nem ândibi.

14 Nâgât too ko nemŋâ umgâ sânduksâbap. Ŋâi zâk too zo nimbapŋâ toogât mân nâŋgâm ândibap. Nâŋâ too zo a ŋâi pinda umŋan too takâtakâŋ muyagem zei a zo ândiândiŋ kâtikŋâ ândibap.”

15 Sâi ambânŋâ diŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâm kwâkâmŋâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nâŋgâbat. Oi ziren âsâbâŋ toogât gâman, zo birâbat.”

16 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiaŋgâm gâit.”

17 Sâi ambânŋâ sâip, “Nâ apnâ buŋâ.” Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ apkâ buŋâ, zo âlip sat.

18 Gâ a bâtnâmbut mem birâziŋgin. Oi irabot miat, zo apkâ buŋâ. Zorat gâ den perâkŋak sat.”

19 Sâi ambânŋâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nâŋgat? Nâ irabot zi nâŋgan. Gâ Propete a ŋâi ândiat.

20 Zorat sâna nâŋgâbâ. Sâkurâpniŋâ, zen bakŋâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâm sâme.”

21 Oi Yesuŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nâŋgâ. Narâk ŋâi mâte upâmap. Narâk zoren bakŋa ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buŋâ. Zoren mo zoren âlipŋâ.

22 Samaria a, zen topŋâ mân nâŋgâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topŋâ nâŋgâm mâpâsimen. Oi Anutuŋâ kubikkubikniŋâ, zo Yuda a neŋgâren pâip.

23 Narâk ŋâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpŋâ bonŋâ, zen Kaapum sot op umziŋandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâpâseŋaŋgâbigât nâŋgâmap.

24 Anutu zâk Kaapum mân igikŋâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opŋâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonŋâ.”

25 Sâi ambânŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ nâŋgan. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zâk gâbap. A zo muyagemŋâ kut ŋâi ŋâi zorat sâm muyagem niŋgâbap.”

26 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

27 Yatâ sâm tâi arâpŋâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nâŋgâm imbaŋâniŋ buŋ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nâŋgindâ yâmbârei birâwen.

28 Oi ambân zâk too âmaŋ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzâŋgoip,

29 “Zen gam a ŋâi zi iknek. Nâ kut ŋâi ŋâi orâwan, zo aksik sâm muyagem naŋgap. A bâliŋan gâbâ

mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zo zi motŋâi.”
30 Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk,
zen Yesugâren gawe.
31 Gam tatne Yesu arâpŋâ niŋ itâ
sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.”
32 Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
“Nalem tobat ŋâi zemnigap, zo mân
nâŋge.”
33 Zo yatâ sâi arâpŋâ niŋ itâ
âraguwen, “Nalem zo ŋâiŋâ mem ga
pindap?”
34 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Saŋgonogip, zâkkât den
lum nepŋâ tuuman, zorâŋ nalemnâ
uap.

35 Zen itâ nâŋgâme, ‘Kâin kimem-
but âki kâlamân nalem bonŋâ
muyagibap.’ Ka nâŋâ dâzâŋgua
nâŋgânek. Zen zaat kâlam zi iknek.
Bon muyamuyagiŋ narâk mâte
uap. (A ambân kamânân gâbâ gam
tarâwe, zeŋgât op sâip.)
36 Ŋâi zâk nalem bonŋâ mem min-
dubapŋâ, zorat sâŋgân mibap. Oi
bonŋâ zo ândiândi kâtikkât siŋgi
upap. Oi nep kârâm kâmerip sot
bon mem zarip, zet ârândâŋ sâtâre
upabot.
37 Oi den ŋâi Kembugât ekabân
ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,

‘Ŋâiŋâ nep kârâm kâmitmap. Ŋâiŋâ
ko bonŋâ mei zâibap.’

38 Nâŋâ zen mân kârâm kâmirâweyân
bonŋâ mimbigât sâm ziŋgâwan.
Mârum a nâmbutŋâ nep zo tuum
ândinetâ bonŋâ muyagei zen yen
galem op bonŋâ mem ândie.”

39 Samaria ambân zo zâk kamârâp
itâ sâm dâzâŋgoip, “A zi kut ŋâi
ŋâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm
muyagiap.” Den zorat a ambân
doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâwe.
40 Yesuŋâ arâpŋâ nen den
dâtnâŋgom tâi a ambân ziŋ kamânân
gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot
ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm
zagât zen sot ândeip.
41 Yesuŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoi
doŋbep patâŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 Oi zen ambân zo itâ sâm
dukuwe, “Kândom gâgât dengât op
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgen. Irak
ko niiŋak diŋâ nâŋgâm itâ nâŋgâm
kwâtâtien. Zâk perâkŋak a hân dâp
neŋgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuŋâ katep ŋâi mâsekŋoot kubigip.

43 Yesu zâk sirâm zagât ândimŋâ
Galilaia hânân arip.
44 Yesu zâk zikŋak itâ sâip,
“Propete a ŋâigât kutsiŋgiŋâ kamân
toren toren laŋ kârâm âimap.
Kamârâpŋâ ziŋâ ko zâkkât nâŋgâne
yenŋâ opmap.”
45 Yesuŋâ Galilaia hânân taki
Galilaia a ziŋâ buku okŋaŋgâwe. Zen
mârumŋan Yerusalem kamânân âine
kendon patin nepŋâ tuugi igâwe,
zorat yatâ okŋaŋgâwe.
46 Kana kamânân Galilaia hânân
mârum sâi tooŋâ waiŋ oip, zoren
dum âi takip. Kapenaum kamânân
a sâtŋâ ŋâi ândeip, zâkkât nanŋâ
mâsek op zeip.
47 Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ
âburem Galilaia hânân gaap sâne a
sâtŋâ zorâŋâ nâŋgâm Kana kamânân
âimŋâ Yesu muyagem nanŋâ mum-
bam op zeip, zo kubikŋaŋgâbapkât
dukuip.
48 Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ
sen pup kulem mân tuuga dap op
dinnaŋgât nâŋgâne bon upap?”
49 Oi a sâtŋâ zorâŋ itâ sâip, “Patâ,
nannâ mombapkât kek gâban.”
50 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi
a zo Yesugât den nâŋgi bon oi arip.
51 Zâk mâtâbân ari kore a ziŋ gam
sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.”
52 Sâne âlip oip, zorat narâkŋaŋgât
mâsikâziŋgi sâwe, “Muka mirâ
bâkŋan, zoren sâknâ sânduksâip.”
53 Yatâ sâne a sâtŋâ zâk topŋâ
itâ nâŋgip, “Narâk zoren Yesuŋâ
sâŋgonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’ ”
Oi zikŋâ sot a ambân kâmut

gakârâpŋâ, zen Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
54 Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too deŋgân sâtŋan a ŋâi kubigip.

1 Yuda zeŋgât kendon patâ ŋâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip.
2 Oi Yerusalem kamânân poŋ kâtikŋâ kirip, zoren mâtâp ŋâi kirip, zorat kutŋâ râma zeŋgât mâtâp. Mâtâp zorat naŋgâmŋan too deŋgân ŋâi zeip, kutŋâ Betesida. Zorat sâtŋan mirâ bâtnâmbut tâip.
3-4 Mirâ zoren a mâsekziŋoot sot sen ŋâtâtik sot kin bitziŋ bâliŋâ sot sâkziŋ giginâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a ŋâiŋâ narâk ŋâin ŋâin gem ga toin geim golaŋkoip. Yatâ oi mâsek a ŋâi kândom toin giarip, zâk mâsek okŋaŋgip, zo buŋ oip.) Zorat zen too kwamit oi nâŋgânat sâm mambâtmarâwe.
5 Oi zoren a ŋâi zeip. Zâk kiŋ biknâ bâliŋ oi zem tâi kendonnâ 38 âkip.
6 Yesu zâk a zo eknâ narâk kârep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?”
7 Sâi ko sâip, “Patâ, ŋâiŋâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a ŋâiŋâ walânim kek geimap.”
8 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.”
9 Sâi zorenâk sâknâ âlip oi zaatŋâ isen koremŋâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zeŋgât kendon narâk oi Yesuŋâ a zo kubigip.

10 Zorat Yuda a nâmbutŋâ ziŋ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârâŋ kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotŋâ.
11 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kubiknigapŋâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’ ”
12 Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâm dâgogap, zâk kutŋâ ŋâi?”
13 Sâne kubikŋaŋgip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zeŋgât oserân gâbâ tik arip.
14 Bet Yesuŋâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuip, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ muyagegibapkât bâliŋâ dum zagâtŋâ mân upan.”
15 Sâi a zo Yesu ek nâŋgâm âi Yuda a sâtŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kubiknigap, kutŋâ Yesu.”
16 Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtŋâ, ziŋ kâsa miŋaŋgâwe.
17 Yatâ utne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.”
18 Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtŋâ ziŋ nâŋgâne bâliŋ oi Anutu hutkum sap sâm kunam sâm kâtigiwe.

Yesu zâk hâuŋaŋgât den sâm kwâkâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.

19 Yesu zâk itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nanŋâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi eknâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nanŋâ nâŋâ tuuman.
20 Ibâ zâk nanŋâ nâ nek umŋâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buŋâ. Nep zâizâiŋâ tirâpnogi zen eknâ nâŋgâne imbaŋâ upap.
21 Zo itâ. Ibâ zâk a mumuŋâ mâŋgiziŋgi zaat ândime. Nanŋâ naŋâ yatik a mumuŋâ ŋâi mâŋgibâ sâm mâŋgibat.
22 Ibâ zâk nanŋâ nâ a zeŋgât topziŋ sâm kâkŋan kwatziŋgâbatkât nep zo sâm nigip.
23 Zen Ibâ hurat kwâkŋaŋgâme, zo yatik nanŋâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Ŋâi zâk nanŋâ nâ mân hurat kwatnibapŋâ Ibânâ sâŋgonnogip, zâk mân hurat kwâkŋaŋgâbap.

24 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk dinnâ nâŋgâbapŋâ sâŋgonnogip zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap. Oi a zo ândiândiŋ kâtikŋâ mem ândiap. Zâk mumuŋâ kândâtkum ândiândiŋ kâtikŋâ muyagiap. Zâk tosaŋaŋgât hâuŋâ mân mimbap.

25 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziŋ wâgân umziŋ mumuŋ ândie, zen Anutu nanŋâ ninâ den nâŋgâm umziŋ kubikaŋgi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk ŋâi mâte upabân a mumuŋâ zo, ziŋâ Anutu nanŋâ nâgât dinnâ nâŋgâm zaat ândiândi kâtik ândibi.

26 Ibâ zâk ândiândi mariŋâ ândiapkât nanŋâ nâ ândiândi mariŋâ op ândibatkât sâm nigip.

27 Oi nâ a bonŋâ ândiangât a tosaziŋ hâuŋaŋgât den sâm kwâkâbatkât sâm nigip.

28 Zen den zo nâŋgâne mân kwakmak upap. Narâk ŋâi mâte upap, narâk zoren a mumuŋâ hanzâŋgone zie, zen nânŋâ nâgât den nâŋgâmŋâ gwâlâ op zaat naŋgâbi.

29 Ândiândi âlip ândiweŋâ dinnâ nâŋgâm zaatŋâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutŋâ ândiândi bâliŋ ândiweŋâ zaatŋâ tosaziŋaŋgât hâuŋâ mimbi.

30 Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânaŋgât sâtkât hâuŋaŋgât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuŋaŋgât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buŋâ, sâŋgonnogip, zâkkât den.”

Anutuŋâ nanŋaŋgât topŋâ sâm muyagemap.

31 “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap.

32 Topnâ a ŋâiŋâ sâm muyagemap. Oi nâ nâŋgan, topnâ sâm muyagei bonŋâ uap.

33 Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nâgât den bonŋâ sâm muyageip.

34 Oi aŋâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nâŋgâm ândiândigât mâtâp lâŋbigât sâman.

35 Yohane zâk kârâp âsakŋâ patâ op âsageziŋgip. Zen zâkkât âsakŋâ zo ek âkŋâlem mâik ŋâi ândiwe.

36 Nâgât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buŋâ. Zo tobat ŋâi. Nepnâ tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumŋâ bonŋâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap.

37 Ibânâ sâŋgonnogip, zâk zikŋâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lâuŋan gâbâ gâi mân nâŋgâwe. Zen holi tobatŋâ mân igâwe.

38 Zen nâgât den nâŋgâm mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnige, zorat topŋâ itâ. Zen sâŋgonnogip, zâkkât diŋâ umziŋan mân pane zemap.

39 Zen Kembugât ekabân itâ nâŋgâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikkât mâtâp zoren zei kârum muyaginâ.’ Oi zorâŋ nâgât topnâ sâm muyagemap.

40 Oi zen den zo sâlâpkumŋâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buŋâ. Nâgâren mân game.

41 Nâ aŋâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman.

42 Zeŋgât topziŋ zitâ nâŋgan. Umziŋ Anutugâren mân kinmap.

43 Nâ Ibânaŋgât sâtkât zeŋgâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a ŋâiŋâ zikŋâ umgât gâi zâk buku okŋaŋgâbi.

44 Zen ziiŋak sâm âlip kwaraŋgâm ândime. Kembuniŋ kânok, zâkŋâ sâm âlip kwatziŋgâbapkât mân nâŋgâme. Oi dabân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi?

45 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren neŋgât sâm bâlip kwâpap.’ Yatâ buŋâ. Zen Mosegâren pâlâtâŋ upme. Ka Moseŋâ zen sâm bâliŋ kwatziŋgâbap.

46 Wangât, Moseŋâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nâŋgâm sâi nâgât den nâŋgâbe.

47 Ka zen Mosegât den birâmŋâ nâgât den dabân nâŋgâbe?”

6

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

1 Yesuŋâ den yatâ sâm naŋgâmŋâ
Galilaia saru kutŋâ ŋâi Tiberia, zo
walâm nâmbutken arip.
2 Ari a ambân doŋbepŋâ a sisi
mâsek kubikziŋgi igâwegât molim
âiwe.
3 Yesu zâk arâpŋâ nen diiniŋgi
barin zâi tarâwen.
4 Narâk zoren Yuda zeŋgât kendon
patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oip.
5 A ambân doŋbep patâ gane
Yesuŋâ ziŋgitŋâ Pilipo mâsikâm sâip,
“Nalem ikâ gâbâ sâŋgân mem a
ambân doŋbep patâ ziŋgindâ dâpziŋ
upap?”
6 Yesu zâk zo yatâ zo upat sâm
nâŋgi zei yen mâsikip.
7 Oi Piliponâ itâ sâm dukuip,
“Kât 2 handeret yatâ zorâŋ kwâlâm
ziŋgindâ mân dâpziŋ upap.”
8 Sâi arâpŋâ neŋgâren gâbâ a
ŋâi kutŋâ Andrea, Simoŋ Peterogât
munŋâ, zâkŋâ itâ sâip,
9 “Katep ŋâi ziren ândiap. Zâkŋâ
nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât
tâkŋaŋgap. Oi a ambân doŋbep patâ
zirâŋâ ziŋgindâ dâpziŋâ mân upap.”
10 Sâi Yesuŋâ sâip, “A ambân
dâzâŋgone mindum ge tatnek.” Oi
zoren hibuk hân laŋgaat zeip, zorat
kwâkŋan a teŋgâziŋ 5 tausen yatâ
zorâŋ ge tarâwe.
11 Yesuŋâ nalem zo memŋâ sâiwap
sâm a tarâwe, zo kâsâpkum ziŋgip. Oi
saru zuu zo yatik kâsâpkum ziŋgip.
12 Nalem nem âkon opŋâ
Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
“Buputŋâ zen bâliŋ opapkât
sândunek.”
13 Oi nen nalem bâtnâmbut zorat
buputŋâ sânduindâ irâ kiin zagât
piksâip.
14 A amban zen sen mârât mân
igikŋâ, zo ekŋâ sâwe, “Propete patâ
a neŋgâren âsagibapkât sâsâŋ, zo
perâkŋak a zi.”
15 Oi zen Yesu haamgumŋâ
bitziŋandâ gâsum a kutâ kwânâŋgânamziŋgâbat.”
utne ziŋgit nâŋgâm birâziŋgâm
zikŋik barin zarip.

Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

16 Mirâ ŋâtiksâisâi arâpŋâ nen saru
sâtŋan geiwen.
17 Geimŋâ Kapenaum kamânân
âinam waŋgâyân zâiwen. Oi mirâ
ŋâtiksâi ko ârindâ Yesu zâk zikŋik
zoren tâip.
18 Oi pibâ kâtikŋâ koi saru âbâŋgoi
âiwen.
19 Oi nen sak birâm kom aleindâ ari
saru tânâmŋan ârindâ Yesu zâk saru
kwâkŋan lâŋ lâŋ âim waŋgâ gootŋan
gâi ekŋâ pârâkpam keŋgât urâwen.
20 Yatâ oindâ Yesuŋâ nâŋgonsâm
sâip, “Ninak gaan. Mân keŋgât ut-
nek.”
21 Yesu waŋgâyân kopgâbapkât
sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân
âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opŋâ dukuwe.

22 A kâmut patâ, zen saru
nâmbutken zine haŋsâip. Haŋsâi itâ
sâwe, “Muka ŋâtiksâi waŋgâ kânok
tâi iksen. Zoren arâpŋâ Yesu pam
ziiŋik arie.”
23 Zo yatâ nâŋgâm tatne Tiberia
hânân gâbâ waŋgâ nâmbutŋâ Kem-
buŋâ nalem ziŋgip, zoren takâwe.
24 Takâne a ambân zen Yesu sot
arâpŋâ kâruziŋgâm waŋgâyân zâim
Kapenaum kamânân âi kâruziŋgâwe.
25 Zen saru nâmbutken âim kârum
muyagemŋâ itâ sâm dukuwe, “Patâ,
gâ dâuŋan zi gâin?”
26 Mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Nâ top
liku kulem tuuga ikme, zorat buŋâ.
Nalem ziŋga nem âkon urâwe, zorat
molinige.
27 Nalem nemŋâ ândim mumbi,
zorat umziŋ mân pane zimbap.
Nalem nem ândiândi kâtik ândibi,
zorat umziŋ pane zimbap. A
bonŋâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem
zo ziŋgâbatkât gâsum sâlâpnogip.
Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo

28 Sâi zen itâ mâburem dukuwe,
“Sânan. Anutuŋâ wan nep tuum
ândinatkât nâŋgâmap?”
29 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“A sâŋgonnogip, nâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibi, zo Anutugât nep.”
30 Sâi den itâ sâm dukuwe, “Gâ
top likuliku kulem ŋâi tuuna ekŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatginat. Wan nep
ŋâi tuuban?
31 Sâkurâpniŋ, zen Mose sot mirâ
kamân kâtikŋan ândim nalem kutŋâ
Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den
kulem ŋâi itâ ziap,
‘Sumbemân gâbâ nalem ziŋgi nem
ândiwe.’ ”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

32 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Perâkŋak sa nâŋgânek. Sumbemân
gâbâ nalem bonŋâ, zo Moseŋâ mân
muyagem ziŋgip. Ka Ibânandâ
sumbemân gâbâ nalem bonŋâ
ziŋgâmap.
33 Nâ sumbemân gâbâ gem hân a
ândiândi muyagem ziŋgâman. Nâ
Anutugâren gâbâ nalem bonŋâ uan.”
34 Sâi itâ sâm dukuwe, “Kembu, gâ
narâk dâp nalem zo niŋgâmâmban.”
35 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip,
“Ândiândigât nalem ko nâ. Ŋâi
zâk nâgâren ga pâlâtâŋ upap, zâk
nalemgât mân mumbap. Oi ŋâi zâk
nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zo ko
toogât mân nâŋgâbap.
36 Nâ itâ dâzâŋguan. Zen nâ nekŋâ
mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.
37 Ka Ibânandâ nâgât siŋgi sâip,
a ambân zo zen ko nâgâren gam
naŋgâbi. Oi a ambân ziŋ nâgâren
gane mân moliziŋgâbat.
38 Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ
den lubatkât buŋâ. Sâŋgonnogip,
zâkkât den lubatkât gewan.
39 Ibânandâ a ambân nâgâren
zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât
galemziŋ uandâ hângât narâk
âkâbabân zoren hâlâluyâk mâŋgiziŋga
zaatpi. Sâŋgonnogip, zâkkât den zo
yatâ ziap.
40 Nanŋâ nâ nekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi.
Ibânaŋgât den zo yatâ ziap. Oi nâŋâ
narâk patin mâŋgiziŋga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

41 Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem
bonŋâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtŋâ,
ziŋâ nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât
itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’
Topŋâ nâŋgâmen. Zâk Yesu,
Yosepegât nanŋâ.”
43 Sâne Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip,
“Zen mân nâŋgâne bâliŋ oik.
44 A ŋâi zik umgât nâgâren gâgaŋ,
zo mân taap. Ibâ sâŋgonnogipŋâ
sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a
itâ zo narâk patin mumuŋan gâbâ
mâŋgibat.
45 Propete zeŋgât ekabân den itâ
ziap,
‘Anutu zikŋak a siŋgi âlip dâzâŋgoi
nâŋgâbi.’
Ŋâi zâk Ibânandâ siŋgi âlip
dukui nâŋgâbap, zâk nâgâren gam
târokwatnibap.
46 A zen Ibâ mân igâwe. Anu-
tugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak
Ibâ egâwan.
47 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek.
Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwat-
nimapŋâ ândiândi kâtik miap.
48 Ândiândi kâtikkât nalem nâ.
49 Sâkurâpziŋâ, zen mirâ kamân
kâtikŋan nalem kutŋâ Mana, zo nem
ândimŋâ mom naŋgâwe.
50 Ka sumbemân gâbâ nalem
nemŋâ mân mumuŋâ, zo ko nâgâren
ziap.
51 Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât
nalem mem gewan. Nalem zo nâ.
Zorat ŋâi zâk nâgâren gâbâ nalem
zo nem ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi
upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziŋâ
ândiândi muyagibigât ziŋgâbat.”
52 Yuda a sâtŋâ ziiŋak itâ âragumŋâ
sâwe, “A zirâŋâ dap op sunumŋâ
niŋgi ninatkât sap?”
53 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ perâkŋak dâzâŋguan. Zen a
bonŋâ nâgât sunum sot gilâm mân

nimbi, zo ko umziŋan ândiândi mân muyagibap.
54 Ŋâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapŋâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumuŋan gâbâ mâgia zaatpap.
55 Nâgât sunumnâ, zo nalem bonŋâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonŋâ.
56 Ŋâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapŋâ, zâk nâ sot pâlâtâŋ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâŋ op ândibat.
57 Ândiândi mariŋâ, Anutu Ibâ, zâkŋâ sâŋgonnogi gewangât Ibânaŋgât op ândiman. Oi ŋâi zâk nâ ninibapŋâ nâgât op ândiândiŋ muyagem ândibap. Umŋandâ nâ sot pâlâtâŋ upapŋâ sumbemgât siŋgi upap.
58 Sumbemân gâbâ nalem, zorat topŋâ itâ ziap. Sâkurâpziŋ Mana nalem niwe, zo yatâ buŋâ. Zen nemŋâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap."
59 Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzâŋgoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

60 Yesugât a ambârâpŋâ, neŋgâren gâbâ doŋbepŋâ den zo nâŋgâm sâwe, "Den zi nâŋgindâ yâmbâtŋâ uap. Den zirat topŋâ dap yatâ nâŋgânat?"
61 Oi sâm âkon utne Yesuŋâ umziŋan ek nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Den zi nâŋgâne bâliŋ uap?
62 A bonŋâ nâ âburem ândiwanân zaria nâŋgâne dap upap?
63 Sâkkât sunum zorâŋ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapumgât nep. Den dâzâŋguan, zo Kaapum sot ândiândigât den.
64 Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime." A Yesugât den birâbi, zo kânŋan nâŋgip. Oi a Yesu tirâpzâŋgoi gâsum kumbi, zo yatik kânŋan nâŋgip. Zorat den yatâ dâtnâŋgoip.
65 Oi den ŋâi itâ târokwap sâip, "Zorat itâ dâzâŋguan. Ibânandâ a ŋâi imbaŋâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtâŋ upap? Yatâ zo mân taap."
66 Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpŋâ, neŋgâren gâbâ doŋbepŋâ zâk sot ândiândiŋaŋgât âkon op birâŋaŋgâm âiwe.

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

67 Yatâ utne Yesuŋâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniŋgip. "Zen yatik nâbam âinam se?"
68 Sâi Simoŋ Peteroŋâ itâ sâm dukuip, "Kembu, nen gâ birâgim ŋâigâren âinat? Gâ kânokŋâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat.
69 Nen gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgimŋâ itâ nâŋgâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin."
70 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, "Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi dap yatâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ Sataŋgât a uap?"
71 Zâk Yuda, Simoŋgât nanŋâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâŋgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât neŋgât kâmurân gokŋâ. Oi zâkŋâ ândim Yesu tirâpzâŋgoi kâsarâpŋâ ziŋ gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpŋâ, zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

1 Kwâkŋan Yerusalem kamânân Yuda a sâtŋâ ziŋâ Yesu kunam den sâne Yesuŋâ zorat siŋgi nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip.
2 Yatâ oi Yuda zeŋgât hâmbâ silep kendon mâte oip.
3 Yesu murâpŋâ, ziŋ itâ dukuwe, "Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimŋâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziŋ ikpi.
4 A ŋâi, zâk patâ upâ sâm nepŋâ tik mân tuumap. A mâteziŋan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi."

5 Murâpŋâ zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm yatâ sâwe.
6 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap.
7 A ziŋâ zen um kâlak mân nâŋgâziŋgâbi. Nâ ko ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zo sapsuga um kâlak nâŋgânige.
8 Zen ziiŋik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.”
9 Yatâ sâmŋâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

10 Yesu murâpŋâ, zen kândom âinetâ bet zâk zikŋik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip.
11 Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumŋâ mâsikâyaŋgâm sâwe, “Zâk ikâ taap?”
12 A yenŋandâ zâkkât den halop doŋbep sâwe. Oi nâmbutŋandâ itâ sawe, “Zâk a âlipŋâ.” Sâne nâmbutŋandâ kwâkâm sâwe, “Buŋâ. Zâk a um gulip kwatziŋgâmap.”
13 Oi Yuda a sâtŋâ zeŋgât keŋgât op Yesugât siŋgi den muyap mân sâwe.

Yesuŋâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

14 Kendon tânâmŋan Yesu zâk tirik namin zâimŋâ a Kembugât den sâm dâzâŋgoip.
15 Den yatâ sâi Yuda a zen imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripŋâ den topŋâ zi ikâ gâbâ nâŋgâm sap?”
16 Yatâ sânetâ Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ den dâzâŋgoman, zo ninan gâbâ buŋâ. Sâŋgonnogip, zâkkât den.
17 Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtŋâ lubapŋâ den zirât topŋâ nâŋgâbap.
18 Ŋâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkŋâ mem zâizâiŋ upap. Ka ŋâi zâk nep mariŋaŋgât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nâŋgâbi, ‘Zâk sarâ buŋâ. Den bonŋâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.
19 Moseŋâ gurmin den sâm muyagem ziŋgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtime. Yatâ opŋâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se.”
20 Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâŋ gobigât se? Gâgât itâ nâŋgen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat.”
21 Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue.
22 Sa nâŋgânek. Moseŋâ narâpziŋ kwabâ kwatziŋgâbigât sâm ziŋgip. (Oi zo Moseŋâ mân topkwâip. Sâkurâpniŋandâ mârum ŋâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuuŋâ mâte oi kendonân tuume.
23 Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buŋ opapkât kendonân narâpziŋ kwabâ kwatziŋgâme. Nâ ko kendonân a kiŋ bik mumuŋ sâkŋâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige?
24 Zen den sâkŋik mân sânek. Nâŋgâm sâlâpkum ko bonŋâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a ŋâi?”

25 Yerusalem kamân mâirâp nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo?
26 Zâk a ambân mâteziŋan zi den muyap sâi patârâpniŋandâ mân sâm kwâkâme. Zen topŋâ nâŋgâne a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zo mo dap?
27 Buŋâ motŋâi. A zirat muya-muyagiŋaŋgât topŋâ nâŋgen. Ka ŋâi gâbâpkât sâsâŋ, zo âsagei zâkkât topŋâ mân nâŋgânat.”
28 Yatâ sâne Yesuŋâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nâŋgen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonŋâ mariŋâ, Anutu, zâkŋâ sâŋgonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nâŋgâme.
29 Nâ ko zâkŋâ sâŋgonnogi zik um topŋan gâbâ gewan, gât ko nâŋâ zâkkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtian.”

30 Yesu zâk den yatâ sâi tâk
namin pânam sâwe. Oi kukuŋaŋgât
narâkŋâ, zo mân mâte oipkât
yâmbârem birâwe.
31 Oi a yenŋâ zeŋgâren gâbâ
doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ
gâbapkât sâsâŋ, zâk a zirâŋ kulem
tuumap, zo walâm tuubap? Buŋâ. A
zi aksik tuum naŋgâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâŋgonzâŋgowe.

32 A zen den yatâ zo tik sâne
Parisaio zen nâŋgamŋâ tirik namâ
galem a sot âragumŋâ kâwali a zen
Yesu gâsum tâk namin pambigât
sâŋgonzâŋgowe.
33 Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ
narâk pâŋkânok zen sot ândimŋâ
sâŋgonnogip, zâkkâren zâibat.
34 Oi zen kârunim mân muyagenibi.
Âi ândibarân dap op gabi?”
35 Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm
âraguwe, “A zirâŋ ikâ ari kârunatkât
sap. Yuda a bukurâpniŋ Grik a hân
toren toren zen sot ândie, zeŋgâren
âibam sap? Mo zâk Grik a zeŋgâren
âim den dâzâŋgobam sap?
36 ‘Kârunim âim mân muyagenibi.
Âibarân zen mân gabi.’ Den zo
wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niŋgâbapkât sâip.

37 Yuda zeŋgât kendon sirâm boiŋâ
mindumindu patâ utne Yesuŋâ zaat
kin den patâ dâzâŋgom sâip, “Ŋâi zâk
toogât nâŋgâmŋâ nâgâren ga nim-
bap.
38 Oi ŋâi zâk nâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibap, zâkkât umŋan too sinŋâ
takâm zimbap. Kembugât ekabân
den yatâ kulemgune ziap.”
39 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwen
nen Kaapumgât siŋgi kwatniŋgâm
yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren
Kaapumŋâ mân niŋgip. Wangât, zâk
sumbem âsakŋâ umŋan mân âburem
zârip, zorat mân niŋgip.

A ambân zen Yesu topŋaŋgât sâm kâsâpagowe.

40 A nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm
Yesugât itâ sâwe, “Perâkŋak, zâk
Propete gâbapkât mârum sâsâŋ.”
41 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A
bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât
mârum sâsâŋ, Kristo, zi zâk.”
Nâmbutŋandâ ko kwâkâm sâwe, “A
patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân
muyagibap?
42 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât
kamân, Betelem, zoren âsagibap.”
43 A zen Yesugât yatâ sâm
kâsâpagowe.
44 Oi nâmbutŋandâ tâk namin
pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtŋâ ziŋ Yesu mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

45 Kâwali a zen tirik namâ galem
a sot Parisaio zeŋgâren âburinetâ itâ
sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum
diim ge?”
46 Sâne kâwali a ziŋâ sâwe, “Zâk
den sâmap, zo yatâ a ŋâiŋâ mân
sâmap.”
47 Sâne Parisaio a ziŋ itâ sâm
dâzâŋgowe, “Zen a yenŋâ yatik um
gulip kwatziŋgap?
48 A sâtŋâ sot Parisaio a, neŋgâren
gâbâ ŋâi zâk sot pâlâtâŋ uap?
49 Zo buŋâ. A yenŋâ, zen ko Kem-
bugât gurumin den mân nâŋgâme,
zen simgât siŋgi.”

50 Yatâ sânetâ bukuziŋâ ŋâi kutŋâ
Nikodemo, mârum Yesugâren arip,
zâkŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
51 “A ŋâiŋâ zikŋâ topŋâ mân
sâi dap yatâ hâuŋaŋgât den sâm
kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât
gurumin den ekabân den ŋâi ziap.”
52 Yatâ sâi ko bukurâpŋandâ
Nikodemo den kârâpŋoot itâ sâm
dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia
hânân gokŋâ? Kembugât ekabân
sâlâpkum itâ nâŋgâban, ‘Galilaia
hânân Propete ŋâi mân âsagibap.’ ”
53 Oi zen kâsâpagom mirâziŋan âim
naŋgâwe.

8

Laŋ mâman ambân ŋâi Yesugâren diim âiwe.

1 Yesuŋâ Oliwa bâkŋan zâi zeip.
2 Mirâ haŋsâi zobâ âburem tirik
namin zari a ambân doŋbepŋâ
zâkkâren minduwe. Yesuŋâ ge tapŋâ
Kembugât den sâm dâzâŋgoip.
3 Oi Kembugât gurumin den zorat
galem a sot Parisaio a, zen mâtâp
ambân ŋâi a sot ândei muyagem diim
Yesugâren gam pam haamgum kin
sâwe,
4 “Patâ, ambân zi a laŋ zen sot
ândei muyagem gâsum diim gen.
5 Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtŋâ
zâŋgone mumbigât sâm gurumin
den ekabân kulemgum niŋgip. Oi
gâŋâ ambân zâkkât dap nâŋgat?”
6 Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap
sâi nâŋgâm denân pânam sâwe. Sâne
Yesu zâk pindiŋsâm bikŋandâ hânân
kulemgum tâip.
7 Kulemgum tâi mâsikâm zagât
zagât utnetâ zaatŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zeŋgâren gâbâ a ŋâi
tosaŋâ buŋâ, zâkŋâ kâtŋâ topkwap
koi ko kumbi.”
8 Yatâ sâm du pindiŋsâm hânân
kulemgum tâip.
9 A gawe, zen den zo nâŋgâm
patâziŋâ kândom ari kânok kânok ari
ari âim naŋgâwe. Ambân zâk zikŋik
Yesugât mâteŋan kiri Yesu zâk oksâm
zaat mâsikâm sâip.
10 “Ambân, a zen ikâ arie? Ŋâiŋâ
hâuŋaŋgât den sâm siŋgan giap?”
11 Sâi ambânnŋâ sâip, “Kembu,
buŋâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ
yatigâk, nâ gâ mân sâm siŋgan gian.
Zorat gâ âi ândim bâliŋâ du zagât
mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neŋgât kârâp âsakŋâ op ândiap.

12 Yesuŋâ a den dum dâzâŋgoip. Itâ
sâm dâzâŋgoip, “Hân dâp a zeŋgât
kârâp âsakŋâ op ândian. Oi ŋâi
zâk nâ molinibapŋâ, zâk ŋâtâtigân
mân ândibap. Zâk ândiândi âsakŋâ
tâkŋaŋgi ândibap.”
13 Sâi Parisaio a ziŋâ itâ sâm
dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muya-
giat, zorat nâŋgindâ bon mân uap.”
14 Sâne Yesuŋâ sâip, “Ninak topnâ
sapsuga bon buŋ mân opmap.
Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ
âi ândibat, zorat topŋâ nâŋgâm den
sâman. Zen ko zo mo zorat ârândâŋ
kwakme.
15 Zen sâkŋik ekŋâ umŋan bonŋâ
zo mân ikme. Oi zen laŋ sâme. Nâŋâ
ko zeŋgât topziŋ mân sâman.
16 Oi zeŋgât topziŋ sâbat, zo ko
bonŋâ upap. Nep zo ninik mân tu-
ubat. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ betnan
mei nep zo tuubat.
17 Zeŋgât gurumin den ekabân den
ŋâi itâ ziap,
‘A zagât, zikŋâ a ŋâigât topŋâ sâitâ
nâŋgâne bon upap.’
18 Nâ ninâ topnâ sâm muyagia
Ibânâ sâŋgonnogip, zâkoot yatik sâm
muyagemap.”
19 Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm
sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ
sâm dâzâŋgoip, “Zen nâgât topnâ
mân nâŋgâme. Zen nâgât topnâ
nâŋgâm sâi ko Ibânaŋgât topŋâ yatik
nâŋgâbe.”
20 Yesuŋâ den zo tirik namâ umŋâ
ŋâi kât pâpannŋan, zoren kin den
dâzâŋgoip. Oi zâk mumbapkât
narâkŋâ mân mâte oipkât dabân
gâsum tâk namin kek pambe?

Aŋâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokŋâ.

21 Yesu zâk den târokwapŋâ itâ
sâm dâzâŋgoip, “Nâ zâmbam aria zen
kârunimŋâ tosaziŋoot ândim mumbi.
Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?”
22 Zo yatâ sâi ko Yuda a ziŋâ sâwe,
“Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo
wangât sap? Zâk zikŋâ agoyaŋgâm
mumbapkât sap?”
23 Sânetâ Yesuŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen âmbiren gokŋâ. Nâ
ko uren gokŋâ. Zen hân ziren gokŋâ.
Nâ ko hân zi gokŋâ buŋâ.
24 Nâ zorat opŋâ dâzâŋguan, Zen
tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ ândim
gâwanŋâ ândim zâibat. Zen zo mân

nâŋgâm simbitkubi, zo ko tosaziŋ zemziŋgi mumbi."

25 Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, "Bâi, gâ wan a ŋâi?" Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom sâip. "Topnâ dâzâŋgom gâwan, zo bonŋâ.

26 Nâ zeŋgât tosa sot hâuŋaŋgât den doŋbep mem ândian. Sâŋgonnogipnâ den bonŋâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nâŋgâwan, zorigâk a ambân dâzâŋgoman."

27 Den zo Ibâŋaŋgât op sâm dâzâŋgoi zen mân nâŋgâm kwâtâtiwe.

28 Sâmŋâ Yesuŋâ târokwap itâ dâzâŋgom sâip. "Zen a bonŋâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nâŋgâm biraŋbi. Oi ninâ umgât kut ŋâi ŋâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nâŋgâm kwâtâtibi.

29 Oi sâŋgonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut ŋâi ŋâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap."

30 Yesu zâk den yatâ sâi a doŋbepŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buŋ utnat.

31 Yesuŋâ Yuda a nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe, zen itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonŋâ upi.

32 Opŋâ nâgât den bonŋâ, zo nâŋgâne mâkâziŋgi dumunziŋ buŋâ, hâlâluyâk ândibi."

33 Yesuŋâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, "Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zeŋgât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? 'Dumun buŋ ândibi.' "

34 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ perâkŋak dâzâŋguan. Ŋâi zâk bâliŋ opmap, zâk bâliŋaŋgât kore a upap.

35 Kore a, ziŋâ patâziŋaŋgât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpŋâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi.

36 Zorat nâ nanŋandâ olaŋziŋga, zen perâkŋak dumum buŋ ândibi.

37 Zen Abaramgât kiurâp, zo nâŋgan. Oi zen nâgât denŋâ umziŋan mân giari nonam se.

38 Nâ Ibânaŋgâren kut ŋâi ŋâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziŋaŋgâren kut ŋâi ŋâi nâŋgâwe, zo upme."

39 Sâi itâ sâm dukuwe, "Nen sâkuniŋ Abaram." Sâne Yesuŋâ dâzâŋgoip, "Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe.

40 Anutugâren gâbâ den bonŋâ nâŋgâwan, zo dâzâŋgoman. Oi ziŋâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramŋâ mân oip. Zen Abaramgât narâpŋâ buŋâ. Ibâziŋâ, zâk ŋâi.

41 Zen ibâziŋaŋgât orot mâme upme." Yatâ sâi ziŋâ sâwe, "Nen a laŋân gâbâ mân âsagiwen. Ibâniŋ Anutu kânok."

42 Sâne Yesuŋâ sâip, "Ibâziŋ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkŋâ sâŋgonnogi gewan.

43 Zen dap op ândine dinnandâ umziŋan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziŋ aŋgân kârâme, zorat ko yatâ upme.

44 Zen ibâziŋ Sataŋ. Zâkkât den lubigât umziŋ kinmap. Zâk mârum ŋâi a tâmbetagoagoŋ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonŋâ kândâtkoipkât umŋan den bonŋâ ŋâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariŋâ. Zorat zâkkât orot mâmeŋâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziŋan den bonŋâ mân gei ziap.

45 Zorat nâ den bonŋâ dâzâŋgua dinnâ birâme.

46 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi nâgât tosa âlip sâbap? Buŋâ. Nâ den bonŋâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme?

47 Ŋâi zâk Anutugât siŋgi upapŋâ diŋâ nâŋgâbap. Zen Anutugât siŋgi mân ândimeŋâ diŋâ birâme."

Yesugât den mem ândim mân munat.

48 Sâi Yuda a sâtŋâ, ziŋ kuk op itâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe, "Nen gâgât dap sânat? Gâ neŋgât kâmurân gok

buŋa. Gâ Samaria a. Wâkeŋâ umgan giari ândiat.
49 Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap." Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ wâkeŋâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige.
50 Nâ kutsiŋginaŋgât opŋâ mân dâzâŋgowan. Kutsiŋginaŋgât den dâzâŋgobap, zo ŋâi ândiap. Zâkŋâ nâgât kutsiŋgi, zo mem zâi pâmbap.
51 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap."
52 Yatâ sâi Yuda a ziŋâ itâ sâwe, "Wâkeŋâ otgimap, zo perâkŋak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, 'Ŋâi zâk nâgât den mem ândibapŋâ mân mumbap.'
53 Sâkuniŋâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?"
54 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buŋ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniŋ sâme, zâkŋâ kutsiŋginâ mem zâi pâmap.
55 Zen zâkkât topŋâ mân nâŋge. Nâŋâ ko zâkkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtian. Nâ mân ek nâŋgan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nâŋgâŋâŋgan. Oi zâkkât diŋâ mem ândiman.
56 Sâkunziŋâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâŋâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip."
57 Yatâ sâi Yuda a ziŋ sâwe, "Gâ kendongâ 50 mân ândeinŋâ Abaram egâwan sat?"
58 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanŋâ ândim gaan."
59 Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtŋâ mem kunâ sâne Yesuŋâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen ŋâtâtik, zâkkât den siŋgi.

1 Yesu zâk mâtâbân âim sen ŋâtâtik a ŋâi muyageip. A zo mam kâmboŋan gâbâ âsagem sen ŋâtâtik op ândim gâip.
2 Yesuŋâ a zo muyagei arâpŋâ niŋ Yesu mâsikâm sâwen, "Patâ, ŋâigât tosagât yatâ muyageip? Zikŋâ mo ibâ mam zekât?"
3 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, "Yatâ buŋâ. Zikŋâ mo ibâ mam zekât tosagât buŋâ. Anutu imbaŋâŋaŋgât topŋâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip.
4 Sirâmân nep tuumen. Kâ ŋâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sâŋgonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkŋan ŋâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi?
5 Nâ hânân ândibat dâp hân a zeŋgât âsakŋâ op ândibat."
6 Yesu zâk yatâ sâmŋâ hânân tâpkum hân baŋet mem golaŋkum sen ŋâtâtik zo siŋan saŋgorip.
7 Itâ sâm saŋgorip, "Gâ Siloam too deŋgânân âi too saŋgonnan." (Siloam zo Yuda denân. Niiŋ denân ko sâŋgongoip sâmen.)
8 Yatâ opŋâ kamârâpŋâ ziŋâ a zo ekŋâ mâsikâyaŋgâm sâwe, "Nalemgât oletniŋgâmap, zi zâk mo ŋâi?"
9 Sâne nâmbutŋandâ sâwe, "Zi zâk." Oi nâmbutŋândâ sâwe, "Zâk buŋâ. Zâkkât tobat yatâ a ŋâi." Yatâ sâne zikŋak sâip, "Nâ ko zi."
10 Sâi mâsikâm sâwe, "Dap op siŋgâ âlip uap?"
11 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, "A ŋâi kutŋâ Yesu, zâkŋâ hânân tâpkum hân baŋet mem golaŋkum sinnan saŋgonnâ itâ sâm dâtnogip, 'Gâ Siloam deŋgânân âi too sâŋgon.' Oi nâ âi too saŋgonsa sinnâ âlip oi eksan."
12 Yatâ sâi mâsikâm sâwe, "A zo ikâ ândiap?" Sâne zâkŋâ sâip, "Nâ mân ek nâŋgan."

A siŋâ âlip oip, zorat Parisaio ziŋ den sâwe.

13 A sen ŋâtâtik op ândimŋâ âlip
oip, zo diim Parisaio a zeŋgâren
âiwe.
14 Oi Yesuŋâ baŋet golaŋkum siŋâ
saŋgorip, zo Yuda zeŋgât kendonân
oip.
15 Zorat Parisaio a, ziŋâ a zo
mâsikâm sâwe, “Gâ dap op siŋgâ âlip
uap?” Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Zâk
baŋet mem sinnan saŋgori nâ âi too
saŋgonsa sinnâ âlip uap.”
16 Parisaio zeŋgâren gâbâ
nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A zo Anu-
tugâren goknâ buŋâ. Zâk Kembugât
gurumin den kom mâtâp wâlap.
Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne
nâmbutŋandâ sâwe, “Zâk bâliŋ mâme
a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.”
Parisaio a, ziŋ yatâ sâm âragum
kâsâpagowe.

17 Oi a siŋ bâpsâsâŋ kubigip, zo
mâsikâm sâwe, “Siŋgâ kubiksap, zo-
rat gâ dap nâŋgat?” Sâne zâkŋâ sâip,
“Zâk Propete.”
18 Sâi Yuda a zen a zo sen ŋâtâtik
ândimŋâ âlip oip, zorat nâŋgâne
bonŋâ mân oi sâne ibâ mamŋâ, zet
gawet.
19 Gâitâ mâsikâzikâm sâwe,
“Nanzikŋâ sen ŋâtâtik muyageip, zi
mo? Zâk dap op siŋâ âlip uap?”

20 Sâne ibâ mamŋâ, zik itâ sâwet,
“Zâk nannikŋâ, zo nâŋget. Sen
ŋâtâtik âsageip, zo nâŋget.
21 Ka dap opŋâ siŋâ âlip uap, zo
mân nâŋget. Ŋâiŋâ kubiksap, zo
mân nâŋget. Zâk katep buŋâ. Mârum
lâmbarip, zorat ziiŋak mâsikâne
topŋâ dâzâŋgoik.”

22 Ibâ mamŋâ, zet Yuda a
sâtŋâ zeŋgât keŋgât opŋâ yatâ
sâwet. Yuda a zeŋgât a sâtŋâ,
ziŋ den itâ sâm ândiwe, “Ŋâi
zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliŋan
gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum
sâsâŋ, zâk zo. Zâk Kristo.’ A
yatâ zo mâpâmâpâse namin mân
zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo
kâbakŋeŋaŋgindâ neŋgât kâmurân
mân tâpap.”

23 Zorat opŋâ ibâ mamŋâ zet
keŋgât op itâ sâwet, “Zâk katep
buŋâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat
ziŋâ mâsikâne topŋâ sâik.”
24 A sen ŋâtâtik op ândeipŋâ âlip
oip, zo dum diim gamŋâ itâ dukuwe,
“Anutu mâteŋan kin sarâ mân sâban.
Nen a zorat topŋâ nâŋgen. Zâk bâliŋ
mâme a.”
25 Yatâ sânetâ ko a zorâŋ itâ sâm
dâzâŋgoip, “A zo bâliŋâ mo âlipŋâ, zo
mân nâŋgan. Sen ŋâtâtik ândiwanŋâ
sinnâ âlip uap, zo nâŋgan.”
26 Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgi-
gap? Dap op siŋgâ mânâŋgâtsap?”
27 Sâne a zorâŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ mârum dâzâŋguan. Zen wangât
kisaŋâ dâzâŋgobatkât se? Zen zâkkât
a utnam se?”
28 Yatâ sâi ziŋâ siŋan gem dukuwe,
“Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât
arâpŋâ.
29 Mose zâk Anutuŋâ den dukuip,
zo nâŋgen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ
âsagem gâip, zo mân nâŋgen.”
30 Sâne a zorâŋ den itâ mâburem
dâzâŋgoip, “A zi sinnâ mânâŋgâtsap,
zâkkât topŋâ kârune nâŋga imbaŋâ
uap.
31 Nen itâ nâŋgâmen, ‘Anutuŋâ
bâliŋ mâme a mân betziŋan memap.
Ŋâi zâk hurat kwâkŋaŋgâm diŋâ lugi
bekŋan mimbap.’
32 Mârum hân âsageibân gâbâ a
ŋâi zâk mam kâmboŋan gâbâ sen
ŋâtâtikŋâ âsagem kubikkubikŋâ
mân âsagei nâŋgâwen.
33 Oi a zo Anutugâren gâbâ mân
gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?”
34 Sâi den kârâpŋoot itâ sâm
dukuwe, “Gâ bâliŋ mâme sot
laŋ mâman a zeŋgâren gâbâ
âsageinnâ dap yatâ nen den topŋâ
dâtnâŋguat?” Yatâ sâm kom
kâbakŋine ârip.

Yesu kândâtkom um ŋâtâtik ândiândiŋ.

35 A zo kâbakŋine ari Yesuŋâ
nâŋgip. Oi a zo muyageŋaŋgâm itâ
sâm mâsikip, “Gâ a bonŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgat mo?”

36 Sâi a zorâŋâ sâip, “Patâ, sat, zo
a ŋâi? Zo tirâpnona ekŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbat.”
37 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
eksat. Den dâgogan, zo nâ.”
38 Sâi a zorâŋâ sâip, “Kembu,
nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan.”
Yatâ sâmŋâ um topŋan pindiŋsâm
mâpâseip.
39 Oi Yesuŋâ sâip, “Nâ topziŋ sâm
muyagibatkât hânân gewan. Zorat
a ziiŋaŋgât nâŋgâne gigiŋâ oi sin-
niŋ ŋâtâtik sâme, zen sinziŋ ânâŋgât
âsakŋan bâgim ândibigât gem gâwan.
Oi a ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi
sinniŋ âlipŋik sâme, zen ŋâtâtigân
bagim ândibigât gem gâwan.”
40 Yatâ sâi Parisaio a ârândâŋ
kirâwe, zen nâŋgâmŋâ sâwe, “Nen
sen ŋâtâtik nâŋgonsat?”
41 Sâne Yesuŋâ sâip, “Zen sen
ŋâtâtik ândim sâi tosaziŋ buŋ ândibe.
Ka ziiŋak sâme, ‘Nen sinniŋ âlipŋâ.’
Zorat tosaziŋ zemziŋgap.”

10

Râma zen mariziŋaŋgât den nâŋgâme.

1 Yesuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip,
“Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek.
Ŋâi zâk râma zeŋgât poŋ durubit zo
birâm ŋâin gâbâ loŋgiŋ bagibap, zâk
kâmbu a op kut ŋâi ŋâi laŋ memap.
2 Ŋâi zâk poŋ durubirân gâbik bag-
ibap, zâk ko râma zeŋgât galem a.
3 Zâk gâi mâtâp galem a ekŋâ
mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziŋâ
diŋâ tobat nâŋgâbi. Oi râma galem a
zo râma kutziŋan zâŋgonsâm poŋan
gâbâ diiziŋgâm âibap.
4 Râma gakârâpŋâ diiziŋgâm gei
kândom ari molim âibi. Diŋ tobatŋâ
nâŋgâmegât molim âibi.
5 Ka a ŋâi gâi diŋ tobatŋâ mân
nâŋgâmŋâ mân molibi. Buŋâ. Zen
keŋgât op birâm âibi.”
6 Yesuŋâ den sumbuŋâ yatâ sâi
Yuda a ziŋ den zorat topŋâ mân
nâŋgâwe.

Yesu zâk galem a âlipŋâ.

7 Yatâ utne Yesuŋâ dum dâzâŋgom
sâip, “Perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek.
Râma zeŋgât zâizâiŋaŋgât mâtâp, zo
nâ.
8 Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu
a. Zen kut ŋâi ŋâi laŋ mime. Zen
ganetâ râma zen zeŋgât den mân
nâŋgâwe.
9 Mâtâp nâ. Ŋâi zâk nâgâren gam
bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk
bagimgagim nalem muyagem nem
ândibap.
10 Kâmbu a zen ga râma kâmbu
mem zâŋgom tâmbetzâŋgobigât
game. Nâ ko râma ziŋ ândim ândiândi
âlip muyagem ândim kwâtâtibigât
gâwan.
11 Nâ râma galem a âlipŋâ. Galem
a zâk galem otziŋgâm ândim râma
gakâŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋâ
birâbap.
12 Râma galem a bâliŋâ, mar-
iŋâ buŋâ, kât nep tuutuuŋaŋgât
aŋâ dâŋ galemziŋ mân opmapŋâ
wâu kâtikŋâ gâi zâmbam âibap. Oi
wâu kâtikŋâ gamŋâ râma ziŋgâm
molziŋgi siŋsururuŋ upi.
13 A zo râma galem a bâliŋâ. Zâk
râma zeŋgât girem mân upap. A zo
kât mimbapkât nep tuumap.
14 Nâ ko râma galem a âlipŋâ
ândiman. Ibâ sot nâ âŋak nâŋgâm
ândimet.
15 Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen
sot âŋak ândimen. Zorat na râma
zeŋgât opŋâ ândiândinâ birâbat.
16 Oi râma kâmut ŋâin ŋâin ândie.
Zen poŋ zi gokŋâ buŋâ. Oi ninak
ârândâŋ diiziŋgâm ga dinnâ nâŋgâbi.
Oi râma zen kâmut kânok sot galem a
kânok yatâ muyagibap.
17 Râma zeŋgât op ândiândinâ
birâbat, zorat Ibânandâ umŋandâ
gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmŋâ
dum mimbat.
18 Ândiândinâ zo a ziŋ nonam
dinnâ sâne mân birâbat. Buŋâ. Ni-
nak nâŋgâm birâbat. Ninak birâbat
sot mimbatkât imbaŋâ zemnigap.
Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”
19 Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a

zen nâŋgâm den sâm kâsâpagowe.
20 Oi a doŋbepŋâ itâ sâwe,
“Wâkeŋâ okŋaŋgi um gulip uap. Den
sâi wangât nâŋge?”
21 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A
wâkeŋootŋâ ândim sâi den itâ mân
sâbap. Mo wâke ŋâiŋâ a sen ŋâtâtik
zen âlip kubikziŋgâbap?”

Yuda a sâtŋâ, ziŋ Yesu kâsa okŋaŋgâwe.

22 Yuda a ziŋ tirik namâŋ mârum
mâsop miwe, zorat kendon narâkŋâ
mâte oip.
23 Map pateŋ narâkŋan mâte oip.
Oi Yesu zâk tirik namin âim mindu-
mindugât um patâ ŋâi kutŋâ Salomo,
zoren âim gam kirip.
24 Oi Yuda a ziŋ ekŋâ mindum
haamgum kin itâ sâm dukuwe,
“Gâ wangât topkâ kwâimbâna um
zagât upmen? A bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, gâ
a zo ândiat oi ko sâm muyagem
dâtnâŋgo.”
25 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ mârum sâm dâzâŋgua mân
nâŋgâwe. Ibânaŋgât sâtkât nep tu-
uman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap.
26 Ka zen nâgât râma mân op
ândiegât dinnâ mân nâŋgâme.
27 Râma gakânâ ândie, zen ziŋgit
holiziŋ nâŋgâman. Oi ziŋâ dinnâ
nâŋgâme. Dinnâ holiŋâ nâŋgâm
mâtâbân molinime.
28 Oi ândiândi kâtik muyagem
ziŋga mân tâmbetagom ândim zâibi.
Oi nâgât bitnan gâbâ a ŋâiŋâ
mâkâmâkâŋ, zo mân taap.
29 Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk
a sot kut ŋâi ŋâi aksik walâziŋgâm
ândiap. Oi ŋâiŋâ Ibânaŋgât bikŋan
gâbâ mân mâkâbap.
30 Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikŋâ
kânogâk ziap.”
31 Yatâ sâi Yuda a ziŋ kât dum mem
kunam urâwe.
32 Yatâ utnetâ Yesuŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Nep âlipŋâ top topŋâ
Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi
ikâ zorat op kâtŋâ nonam se?”
33 Sâi Yuda a, ziŋâ sâtŋan mem
itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zo-
rat buŋâ. Gâ ayâk ândiatŋâ Anutu
hutkum gikaŋgât nâ Anutu sat. Zorat
op gonam sen.”
34 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin den
ekabân Kembugât den ŋâi itâ ziap.
Zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den
zo itâ,
‘Nâŋâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’
35 (Oi Kembugât den kulem gulip-
kum ŋâi sâsâŋ, zo mân taap.) Anu-
tugâren gâbâ den zeŋgâren gâip.
Zeŋgât op zen Anutu yatâ sâip.
36 Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ
Anutu hutkum sat.’ Anutuŋâ gâsum
sâlâpnom sâŋgonnogi gewan. Zorat
op nâ Anutugât nanŋâ sa wangât zen
den se?
37 Nep tuuman, zo iknetâ
Ibânaŋgât dâp mân opmap oi ko
birânim nâgât den zorat nâŋgâne
bon buŋ oik.
38 Mo iknetâ Ibânaŋgât dâp uap, zo
ko dinnaŋgât buŋâ, nepnaŋgât opŋâ
itâ nâŋgâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap.
Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat
topŋâ nâŋgâbi.”
39 Yesuŋâ den yatâ sâi ko tâk namin
pânam dum sâne birâziŋgâm arip.
40 Birâziŋgâmŋâ Yodaŋ too
nâmbutken Yohaneŋâ mârumŋan
too saŋgonziŋgâm ândeip, zoren âi
ândeip.
41 Zoren âi ândei a doŋbep patâ
ziŋ Yesugâren ga mindum itâ sâwe,
“Yohane zâk sen mârât top top, zo
mân tuugip. Ka gâgât den sâip,
zo bon op naŋgap.” Oi zoren
a ambân doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 (-)

11

Lasaro moip.

1 Betania kamânân a ŋâi ândeip,
kutŋâ Lasaro. Zâk sot ponâzatŋâ
Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ.
2 Marianâ mârum Kembu too
wârânŋâ âlipŋâ zorâŋ saŋgon ko

kâuk sâmotŋandâ kiŋâ sâŋgori âronŋâ oip. Zâkkât munŋâ Lasaro, zâk mâsek op zeip.

3 Mâsek op zei ponâzatŋâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, “Kembu, gâ nâŋgâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.”

4 Den zo pâitâ ari Yesuŋâ nâŋgâmŋâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonŋâ mumbapkât buŋâ. Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât âsagiap. Anutu nanŋâ nâgât imbaŋâ âsagei ekŋâ hurat kwatnibi.”

5 Mata sot gatŋâ sot Lasaro, zeŋgât Yesuŋâ umŋâ tâip.

6 Oi mâsekât siŋgi nâŋgâmŋâ sirâm zagât kamân zoren ândeip.

7 Sirâm zagât ândimŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

8 Sâi arâpŋandâ itâ sâwen, “Patâ, mârum Yuda a ziŋ kâtŋâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkât sat?”

9 Sâindâ Yesuŋâ dâtnâŋgom sâip, “Mirâ haŋsâm zei kek mân ŋâtâtiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâkŋâ mân mâte uap. Ŋâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut ŋâi ŋâi zimbap, zorâŋ mân kom subap. Zâk âsakŋan kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâm âibap.

10 Ŋâi zâk ŋâtigân mâtâbân âim âsakŋâ kârum âi kom subap.”

11 Yatâ sâmŋâ den itâ târokwap dâtnâŋgoip, “Bukuniŋ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mâŋgibat.”

12 Yatâ sâi ko arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Uman zemŋâ âlip upap.”

13 Yesu zâk mumuŋaŋgât den sumbuŋâ sâi nen umangât nâŋgâwen.

14 Zorat Yesuŋâ sâm kusikŋan kwap dâtnâŋgoip, “Lasaro muap.

15 Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zeŋgât umnâ âlip uap. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.”

16 Sâi ko Yesugât arâp neŋgâren gâbâ a ŋâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâkŋâ bukurâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nen zâk sot ârândâŋ arindâ a sâtŋâ ziŋ nâŋgonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariŋâ.

17 Lasaro moi kât mâtâpŋan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip.

18 Betania kamân zo Yerusalem kamân naŋgâmŋan tâip.

19 Zobâ Yuda a doŋbep Mata Maria munzikŋâ moip, zorat sâŋgân ninam Betania kamânân âi tarâwe.

20 Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nâŋgâm ari Maria ko mân nâŋgâm mirin tâi Mataŋâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

21 Muyagemŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.

22 Oi irabot zi gâgât nâŋgan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nâŋgâgibap.”

23 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Mungâ mumuŋan gâbâ zaatpap.”

24 Sâi Mataŋâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nâŋgan.”

25 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi mariŋâ, nâ. Zorat ŋâiŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zâk momŋâ zaat ândiândiŋ kâtik ândim zâibap.

26 Oi ŋâi zâk wâgân ândim nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nâŋgâna bon uap?”

27 Sâi Mataŋâ sâip, “Zo nâŋgan. Oi gâgât itâ nâŋgan. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zo gâ. Anutugât nanŋâ hânân gibapkât sâsâŋâ, zo gâ. Zorat umnandâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan.”

Yesu umŋâ bâlei iseip.

28 Den Yatâ sâm birâm âi gatŋâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikŋâ gaap. Oi gâgât sap.”

29 Sâi Marianŋâ nâŋgâmŋâ kârâpŋoorâk zaat Yesugâren arip.

30 Yesu zâk kamânân mân takâm
Mata muyageip, zoren kirip.
31 Marianâ kek zaatnâ ari Yuda a
ambân zâk sot tap um diim gigi den
dukum tarâwe, zen kwagân âibam
ariap sâm molim âiwe.
32 Maria zâk âim Yesu eknâ kiŋ
topŋan ge pindiŋsâm itâ sâm dukuip,
“Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko
munnâ mân mombap.”
33 Yatâ sâm isei Yuda a ambân
molim âiwe, zen beknan mem isewe.
Isene Yesunâ ziŋgitnâ umnâ bâliŋ
oip.
34 Yesu zâk mâsikâziŋgâm sâip,
“Ikâ zoren hanguwe?” Sâi ziŋâ sâwe,
“Kembu, gâ zi ga eknan.”
35 Sâne Yesu zâk iseip.
36 Oi Yuda a ziŋâ eknâ sâwe,
“Iknek, zâknâ umŋandâ gâsum bi-
raŋmap.”
37 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A sen
ŋâtâtik siŋâ mânâŋgâripŋâ a zi âlip
kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

38 Yesunâ umnâ bâliŋ oi kwagân
âi takip. A zo kât mâtâpnan pane
zei kât pâtâ mem mâtâpnan pam
dooŋguwe.
39 Zorat Yesunâ itâ sâip, “Kât mem
kâbaknjinek.” Sâi a mumunâ zo-
rat ponâŋâ, Mataŋâ itâ sâm dukuip,
“Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat
mârum kârok uap.”
40 Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Den
dâgogan, zo mân nâŋgat? Gâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatninandâ Anutu
imbaŋânaŋgât topnâ muyagei ik-
pan.”
41 Yatâ sâi ko kât mem kâbaknjine
ari Yesunâ siŋâ sumbemân eknâ itâ
sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nâŋgat, zo-
rat sâiwap san.
42 Gâ narâk dâp ninâunâ
nâŋgâmat, zo nâŋgan. Nâ a zi kinze,
zen topnâ nâŋgâbigât itâ san. Gâŋâ
sâŋgonnona gewangât umziŋandâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibigât den
yatâ dâgogan.”
43 Yatâ sâmnâ den kâtik sâm
konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.”
44 Sâi mumunandâ zaat gâip. Oi
mârum kiŋ biknâ sâŋgum kâpiwe.
Si sâŋgânnâ kâpiwe, zorat Yesunâ
dâzâŋgoip, “Sâŋgum olaŋ birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

45 Yuda a ambân Maria sot gawe,
zeŋgâren gâbâ doŋbepnâ Yesu kut
ŋâi ŋâi oip, zo eknâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwarâwe.
46 Nâmbutŋandâ ko Parisaio
zeŋgâren âim Yesunâ kut ŋâi ŋâi oip,
zorat den siŋgi sâm dâzâŋgowe.
47 Oi tirik namâ galem a patâ sot
Parisaio, zen den so nâŋgâm sâne a
sâtnâ mindune itâ dâzâŋgom sâwe,
“A zi kulem top top tuugapkât dap
utnat?
48 Nen ek mân nâŋgânâŋgâ utnat,
zo ko a pisuk patâ ziŋ zâkkâren âimnâ
neŋgât a kutâ sâne Roma a ziŋ kuk
opnâ gam nâŋgone mom naŋgindâ
tirik namâ zi kândaŋbe.”
49 Yatâ sâne zeŋgât buku ŋâi kutnâ
Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem
a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen
um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ ândie.
50 Zen itâ mân nâŋge. A kâmut nen
mom naŋgâbemgât neŋgât hâuniŋâ a
kânoknâ moi âlip upap.”
51 Den zo zik umgât mân sâip.
Kendon patâ zorat umnan zâk tirik
namâ galem a patâ zeŋgât patâziŋâ
ândeipkât Anutunâ sâi kânnan den
zo sâip. (Yesu zâk perâknak Yuda a
kâmut, zeŋgât op mumbapkât sâm
pindâpindâŋ.
52 Oi Yuda a zeŋgârâk buŋâ, Anu-
tugât nan bârarâp hân dâp ândie,
zen aksik minduziŋgi kâmut kânok
ândibigât sâm pindâpindâŋ.)
53 A patâŋâ Yesugât op yatâ sâipkât
narâk zoren gâbâ a sâtnâ zen Yesu
kunam den sâm mâtâp kârum ândim
gawe.
54 Zorat Yesu zâk mulukŋem tik
ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik
naŋgâmnan kamân ŋâi tâip, kutnâ
Epraim, zoren arâpnâ diiniŋgi âi
ândiwen.

55 Oi Yuda zeŋgât kendon patâ
kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kamân
mâik mâigân gâbâ a doŋbep patâ,
zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen
Pasowa kendongât um sâkziŋ kubik-
nam zâiwe.
56-57 Mârum tirik namâ galem
a sot Parisaio a, ziŋ den itâ
sâm dâzâŋgowe, “Nâiŋâ Yesugât
tâtat mâmeŋâ ek nâŋgâmŋâ ga
dâtnâŋgoik. Dâtnâŋgoi gâsum tâk
namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon
patâ mâte oi Yesu kârumŋâ tirik
namin zâi kin itâ mâsikâyaŋgâm
sâwe, “Zen dap nâŋge? Yesu zâk
kendonân gâbap mo buŋâ?”

12

Mariaŋâ Yesu too wârân âlip saŋgorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

1 Pasowa kendon ombeŋan sirâm
namburân kânok zei Yesuŋâ Betania
kamânân arip. Kamân zoren mârum
Lasaro mumuŋan gâbâ mâŋgei
zaarip.
2 Oi zoren Yesu sii nalem om
pindâne Mataŋâ tokim pâi Lasaro
ârândâŋ tap niwe.
3 Tatnetâ Mariaŋâ kwâip belo ŋâi
too wârânnŋâ âlipŋâ, sâŋgân zâizâiŋ,
zo mem Yesu kiŋan sâŋgonnŋâ kâuk
sâmotŋandâ âron meip. Oi mirâ zo
itom âlipŋâ gam zeip.
4 Oi arâpŋâ neŋgât buku ŋâi Yuda,
Karioto kamânân gok (Zâk narâk
ŋâin Yesu tirâpzâŋgoi gâsum kuwe.),
zâkŋâ itâ sâip,
5 “Too wârân âlip, zorâŋâ sâŋgân
kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ
ziŋgi dâp opap.”
6 Zâk a kanpitâ zeŋgât mân
nâŋgâm sâip. Zâkŋâ mindum kât
pâpannŋaŋgât irâ, zo zâkŋâ galem
op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu
memâip, zorat op sâip.
7 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
“Birânek. Ambân zo den mân
dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ
saŋgori mua hanobi, zorat opŋâ
kânŋan saŋgonnigap. Zâk âlip uap.
8 A kanpitâ, zen âsâbâŋ zen sot
ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep
mân ândibat.”

A sâtŋâ ziŋ Lasaro kumbigât sâm kâtâŋ urâwe.

9 Yesu zâk Betania kamânân ândei
Yuda a doŋbep zâkkât siŋgi nâŋgâm
zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam
mân âiwe. Lasaro mumuŋan gâbâ
mâŋgeip, zâk ârândâŋ iknam âiwe.
10-11 Yuda a doŋbepŋâ Lasarogât
den siŋgi nâŋgâmŋâ Yesu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Yatâ
urâwegât tirik namâ galem a patâ,
ziŋ Lasaro Yesu sot ârândâŋ zâkonam
den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

12 Mirâ haŋsâi a doŋbepŋâ
kendongât Yerusalem kamânân
zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne siŋgi
nâŋgâwe.
13 Den yatâ nâŋgâm sâtâre op
gâmalem sot gâlaŋgât iinŋâ namuŋ
mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi
muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe,
Kembugât sâtkât gam niŋgat. Nen
sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât
a kutâ.”
14 Yesu zâk doŋgi sigan muyagem
kwâkŋan zâi tâi arip. Zorat Kem-
bugât ekabân den ŋâi itâ ziap, zorat
dâp oip. Den zo itâ,
15 “Yerusalem kamân, Sioŋ mâirâp,
zen mân keŋgât utnek. Iknek.
A kutâ patâziŋ gaap. Zâk doŋgi
sigan zorat kwâkŋan gaap.”
16 Narâk zoren arâpŋâ nen den
zorat topŋâ mân nâŋgâwen. Yesu
momŋâ zaat sumbemân zarip,
zoren itâ nâŋgâwen, “Zo zâkkât op
kulemguwe. Oi zâkŋâ zo yatik oip.”
17 Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi
kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den siŋgi
zo a nâmbutŋâ dâzâŋgowe.
18 Oi sen mârât zorat siŋgi
nâŋgâweŋâ a doŋbepŋâ gâmalem sot
gâlaŋgât iinŋâ namuŋ mâtâbân âi
muyagiwe.

19 Oi Parisaio a, ziŋâ ziŋgitŋâ
bukurâpziŋ mindum târâwe itâ sâm
dâzâŋgowe, “Nâŋgânek. Zen den nep
tuune a doŋbep patâ zâkkârâk op
naŋge. Oi zâkŋak walâniŋgi kwak-
sen.”

Grik a nâmbutŋâ, ziŋ Yesu iknam gawe.

20 A kendongât Yerusalem
kamânân gawe, zeŋgât oserân Grik
a nâmbutŋâ ârândâŋ ândim Anutu
mâte okŋaŋgâwe.
21 Zen Pilipo, Besaida kamân
Galilaia hânân gokŋâ, zâkkâren âi itâ
sâm dukuwe, “Patâniŋâ, Nen Yesu
iknatkât otniŋgap.”
22 Sâne Piliponâ nâŋgâm Andrea
dukui ârândâŋ Yesugâren âi den zo
sâm dukuwet.
23 Dukoitâ Yesuŋâ itâ sâip, “A
bonŋâ, nâ sumbem âsakŋânâ
muyagibatkât narâk mâte uap.
24 Perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek.
Segoŋ keetŋâ, zâk hânân gei yen mân
zimbap. Hânân gei momŋâ bonŋâ
doŋbep muyagibap. Ka keetŋâ
hânân mân giari sâi bon buŋ opap.
Hânân giari bonŋâ doŋbep muyag-
ibap.
25 Ŋâi zâk hânân ândiândiŋâ buku
okŋaŋgi gulip okŋaŋgâbap. Ŋâi zâk
hânân ândiândiŋâ kâsa okŋaŋgâbap,
zâk ândiândi kâtik muyagibap.
26 Ŋâi zâk nâgât kore ândibâ sâm
nâŋâ mâtâp ândiwan, zorat dâp
ândim molinibap. Yatâ op ândibapŋâ
nâgâren gam nâ sot ândibap. Ŋâi zâk
kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ
op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâm muyageziŋgip.

27 “Itârâŋ umnâ yâmbâriap. Oi
dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk
ziren sâknam âsagenibap, zo sâna
mân âsagibap. Yatâ mân sâbat.
Wangât, narâk ziren sâknam itâ zo
âsagenibapkât gewan, zorat.
28 Zorat Ibânâ gâ sâna kut-
siŋgigaŋgât kutkâ neule âsakŋoot
âsagibap.” Yesuŋâ yatâ sâi ko
sumbemân gâbâ den ŋâi itâ geip,
29 “Neule âsakŋâ sa muyageip, zo
dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ
kirâwe, ziŋâ itâ sâwe, “Zi sumbem
kârap.” Oi nâmbutŋanda itâ sâwe,
“Sumbem a ŋâiŋâ den dukuap.”
30 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Den zo ninaŋgât buŋâ. Zeŋgât op
muyagiap.
31 Narâk ziren hângât a kutâ
Sataŋ kâbakŋiŋiŋ. Oi a ambân
tosaziŋaŋgât hâuŋâ mimbigât sâm
kwâkâkwâkâŋ.
32 Nâ nagân nom mem zaat
kwânâŋgânine ko hân dâp a diiziŋga
nâgâren gabi.”
33 Zo mumuŋaŋgât dap yatâ mum-
bap, zorat den sumbuŋâ zo sâip.
34 Sâi a kâmut kirâwe, zen
itâ dukuwe, “Nen gurumin den
sâlâpkum itâ nâŋgâmen. A bâliŋan
gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ,
zâk âsagemŋâ mân mom ândim
zâimâmbap. Oi gâŋâ itâ sat, ‘A bonŋâ
nagân nom mem kwânâŋgânibi.’ A
bonŋâ, zâk dap yatâ?”
35 Sâne Yesuŋâ itâ mâburem
dâzâŋgoip, “Kârâp âsakŋandâ narâk
pâŋkânok osetziŋan âsageziŋgâm
ândibap. Oi zen ŋâtâtikŋâ
kâpizâŋgobapkât kârâp âsakŋâ
zemziŋgi zâk mâte okŋaŋgâm ândibi.
A ŋâi ŋâtâtigân âibap, zâk dap op
mâtâpŋâ ikpap?
36 Zorat âsakŋâ zemziŋgi nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne kâmut
gakârâpŋâ upi.” Yesu zâk den yatâ
sâmŋâ tik âi ândeip.

Yuda a doŋbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

37 Yesu zâk a ambân mâteziŋan sen
mârât kulem top top tuugi ekŋâ mân
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
38 Zo Propete Yesaiagât den
kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk
mârumŋan den itâ sâm kulemgoip,
“Kembugât den siŋgi sâindâ mân
nâŋgâme. Zorat Kembugât
imbaŋâ, zo dap op zeŋgâren
muyagibap?”

39 Oi Yesugât den mân nâŋgâwe,
zorat Propete Yesaiaŋâ Kembugât
den ŋâi itâ sâm kulemguip,
40 “Zâk otziŋgi sinziŋ ŋâtâtiksâi
umziŋ kâtigeip. Zo zen
sinziŋandâ ek nâŋgâbegât.
Oi umziŋandâ nâŋgâm
kwâtâtibegât. Oi umziŋ
melâŋne kubikziŋgâbamgât.”
41 Yesaiaŋâ Yesugât sumbem
âsakŋâ, zo ekŋâ zâkkât yatâ sâip.
42 A sâtŋâ zeŋgâren gâbâ
doŋbepŋâ Yesugâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi zo
sapsune Parisaio ziŋ nâŋgâbegât
kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin
zâine kâbakŋeziŋgâbegât yatâ
urâwe.
43 Zen a ziŋâ sâm âlip kwatziŋgâbigât
yatâ urâwe. Anutuŋâ sâm âlip
kwatziŋgâbap, zorat nâŋgâne yenŋâ
oip.

Yesugât den zo topniŋ sâm muyagibap.

44 Yesuŋâ den kâtikŋâ sâm
itâ sâip, “Ŋâi zâk nâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwatnibap, zo nâyâk buŋâ.
Sâŋgonnogip, zâk ârândâŋ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap.
45 Oi ŋâi zâk nâ nikpap, zo yatik
sâŋgonnogip, zo ikpap.
46 Nâ kârâp âsakŋandâ hânân
gewan, zorat ŋâi zâk nâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwatnibapŋâ ŋâtâtigân mân
ândim zobâ gâbap.
47 Ŋâi zâk dinnâ biri nâŋâ
hâuŋaŋgât mân sâbat. Nâ a zeŋgât
tosagât hâuŋâ ziŋgâbatkât buŋâ. Nâ
kubikziŋgâm tânzâŋgobatkât gewan.
48 Ŋâi zâk kândâtnom dinnâ
biri ŋâiŋâ tosaŋaŋgât den sâm
kwâkâbap. Den sâman zo, zâkŋâ
narâk patin tosaŋaŋgât topŋâ sapsubap.
49 Nâ den zo ninâ umgât mân
sâman. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ sapsumnigi sâman.
50 Oi nâ nâŋgan. Ibânaŋgât diŋâ
lum ândiândi kâtikŋâ muyagibi. Den
sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesuŋâ arâpŋâ kinziŋ saŋgorip.

1 Pasowa kendon narâk mâte
oi Yesuŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgip,
“Hân birâm Ibânaŋgâren zâibatkât
narâk mate uap.” Yatâ nâŋgâm
hânân arâpŋâ umŋandâ gâsuniŋgâm
ândeipŋâ yatâ otniŋgâm ari ma ko
narâkŋâ âkip.
2 Oi ŋâtiksâisâi nalem ninam
minduindâ Sataŋŋâ mârum Yuda,
Simoŋgât nanŋâ, Karioto kâmânân
gokŋâ, zâkkât umŋan den itâ pâip,
“Yesu a sâtŋâ tirâpzâŋgona ekŋâ
gâsubi.”
3 Yesu zâk itâ nâŋgip, “Ibânâ, zâk
kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem
Anutugâren zâibat.”
4 Yatâ nâŋgâm nalem nem
tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm
pam sâŋgum mem lâip.
5 Oi too aam âmaŋân lokei giari
topkwap kore a yatâ op arâp kinniŋ saŋgorip. Oi sâŋgumŋâ saŋgori
âronŋâ oip.
6 Yatâ otniŋgâm Simoŋ Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ saŋgonbam
uat?”
7 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ
uan zi topŋâ mân nâŋgat. Gâtâm ko
nâŋgâban.”
8 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip,
“Kinnâ mânâk saŋgonban.” Sâi
Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ mân
saŋgongiga gâ dabân nâgât siŋgi a
upan?” Yesuŋâ um saŋgonsaŋgon,
zorat op den zo sâip.
9 Peteroŋâ den zorat topŋâ mân
nâŋgâm itâ sâm dukuip, “Kinnigâk
mân saŋgonban. Sâknâ aksik
saŋgonban.”
10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Ŋâi
zâk too saŋgonnŋâ mâtâbân obândim
ko kiŋik saŋgori salekkubap. Oi zen
yatik salek ue. Ka osetziŋan gokŋâ
ŋâi, zâk zeŋgât dâp mân ândiap.”
11 A sâtŋâ zeŋgâren âi tirâpzâŋgoi
gâsubi, zorat op nâŋgâm itâ sâip,

“Osetziŋan gokŋâ ŋâi zâk zeŋgât dâp mân ândiap.”

Kinziŋ saŋgorip, zorat topŋâ sâm muyageziŋgip.

12 Kinniŋâ too saŋgonŋâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ kinziŋ saŋgonsan, zorat topŋâ sa nâŋgânek.
13 Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian.
14 Nâ Kembuziŋ op ândim kinziŋ saŋgonsan. Ziiŋak yatik kinziŋ saŋgonsaŋgon op kore oraŋgâm ândine âlipŋâ upap.
15 Tirâpzâŋguan, zo yatik op ândibi.
16 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap.
17 Zen den zi nâŋgâm yatingen ândine zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot upap.
18 Nâ zeŋgât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzâŋgowan, zo nâŋgan. Kembugât ekabân den ŋâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ,

‘Ŋâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâkŋâ
tikootŋandâ nobap.’

19 Zo mân muyagei kânŋan dâzâŋguan. Oi bet muyagei Kembuŋâ kândom dâtnâŋgoip sâm nâgât topnâ nâŋgâm kwâtâtibi.
20 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei ŋâiŋâ a zo dâŋ galem op ândibapŋâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapŋâ sâŋgonnogip, Anutu, zâk yatik kore okŋaŋgâbap.”

Yesuŋâ Yuda sâm muyageip.
(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

21 Yesuŋâ den yatâ sâmŋâ um bâliŋ oi itâ sâm muyageip, “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ sâi gâsânobi.”
22 Yesuŋâ den yatâ sâi arâpŋâ niŋ ŋâigât sap sâm niŋâ senân senân âŋagâwen.
23-24 Oi nâŋâ Yesugât um topŋan târâwan. Nâ Yesuŋâ umŋâ gâsunimâip, nâgâren Simoŋ Peteroŋâ bikŋandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Ŋâigât sap?”
25 Peteroŋâ yatâ oi nâŋâ Yesu gootŋan âimŋâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?”
26 Sa Yesuŋâ sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâmŋâ nalem memŋâ sirogân pam Yuda, Simoŋ nanŋâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip.
27 Nei ko Sataŋŋâ umŋan giarip.

Oi Yesuŋâ Yuda itâ sâm dukuip, “Kut ŋâi upam nâŋgat, zo kek upan.”
28 Den yatâ dukui arâp nâmbutŋâ, nen den zorat topŋâ mân nâŋgindâ âkip.
29 Oi itâ nâŋgâwen, “Zâk kât mindduminduŋ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât ziŋgâbapkât sap.”
30 Oi Yudaŋâ nalem zo nemŋâ zaat âkŋan ŋâtâtigânak arip.

Yesuŋâ neule âsakŋâ âsagibapkât sâip.

31 Yudaŋâ ari Yesuŋâ arâpŋâ nâmbutŋâ nen itâ sâm dâtnâŋgoip, “A bonŋâ nâgât neule âsakŋâ âsagiap. Oi nâgât opŋâ Anutugât neule âsakŋâ ârândâŋ âsagiap.
32 A bonŋâ, nâ Anutugât neule âsakŋâ muyagiangât Anutu zâk zikŋak a bonŋâ nâgât neule âsakŋâ muyagibap. Narâk mân kârep oi kek muyagibap.
33 Katep gakârâpnâ, nâ narâk pâŋkânok zen sot ândibat. Oi bet kârunibi. Oi Yuda a dâzâŋgowan, yatik zen dâzâŋgobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi.
34 Oi zi gurumin den uŋakŋâ dâzâŋgobâ. Ziiŋak buku oraŋgâm ândibi. Nâŋâ buku otziŋgâm gâwan, zo yatik oraŋgâm ândibi.
35 Zen yatâ op ândine a ziŋâ ziŋgitŋâ itâ nâŋgâbi, ‘Zen buku oraŋgâm ândiegât topziŋâ itâ

nâŋgen. Zen Yesugât kâmut gakârâpŋâ.’ ”

Yesuŋâ Petero um den dukuip.
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

36 Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteroŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.”
37 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârâŋ mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buŋ upap.” Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opŋâ ândiândigâ birâna buŋ upapkât sat, zorat nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ ŋâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk aŋâ diŋsâbap.”
38 (-)

14

Yesuŋâ sumbemân mirâ kiaŋniŋ kubik ândiap.

1 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nâŋgâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm, nâ yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi.
2 Ibânaŋgât kamânân mirâ doŋbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzâŋgobam.
3 Nâ âim mirâ kiaŋziŋ kubikŋâ âburem ga diiziŋga nâ sot âi ândibi.
4 Âibatkât mâtâp, zo nâŋge.”
5 Sâi Tomaŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nâŋgen. Zorat dap op mâtâp zo ek nâŋgânat?”
6 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Ibâgâren âiâiŋ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâiŋ, zo mân taap. Den bonŋâ sot ândiândi mariŋâ, nâ.
7 Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekŋâ topŋâ nâŋge.”
8 Yatâ sâi arâpŋâ neŋgâren gokŋâ, a ŋâi kutŋâ Pilipo, zâkŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnâŋgona ekŋâ nâŋgindâ âkâbap.”
9 Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmat? Ŋâi zâk nekmapŋâ Ibâ ekmap.
10 Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnâŋgona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtâŋ op kânok uet, zo nâŋgat? Den dâzâŋgoman, zo ninâ umgât mân dâzâŋgoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diŋâ sâmap sot nepŋâ tuumap.
11 Ibâ sot net pâlâtâŋ op kânok. Den zo nâŋgâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nâŋgâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

12 “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buŋâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânaŋgâren zâim zo Kaapumnâ sâŋgongua zeŋgâren gem ga lâmbamzâŋgobap, zorat.
13 Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nâŋgâziŋgâbat. Zo yatâ ua ko nanŋâ nâgât opŋâ Ibâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
14 Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne ziŋgâbat.
15 Umziŋandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi.
16 Oi nâŋâ Ibâgâren ninâu sa ŋâi sâŋgongoi gem mam otziŋgâbap. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san.
17 Kaapum, zâk den bonŋaŋgât mariŋâ. Den siŋgi âlipŋâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topŋâ mân nâŋgâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziŋan ândimâmbap.
18 Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zeŋgâren âburem gâbat.
19 Narâk pâŋkânok ziap. Zo âki a siŋgi âlipŋâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi.
20 Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtâŋ uet, zo nâŋgâbi. Oi nâ zen sot pâlâtâŋ uen. Nâgât yatâ nâŋgâbi.

21 Ŋâi zâk umŋandâ gâsunibap, zâk
dinnâ lum ândibap. Oi umŋandâ
gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku
okŋaŋgâbap."
22 Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Kari-
oto kamânân gok buŋâ, Yuda ŋâiŋâ
mâsikâm sâip, "Kembu, gâ wangât op
topkâ neŋgâren sapsum um kâtik a
zeŋgâren mân sapsubam sat?"
23 Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem
dukuip, "A ŋâiŋâ umŋandâ
gâsânobapŋâ dinnâ lum ândibap oi
ko Ibânandâ umŋandâ gâsubap. Oi
Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme
utat.
24 Ŋâi zâk dinnâ mân lubap, zâk
umŋandâ mân gâsunibap. Oi den
sâman, zo ninan gâbâ buŋâ. Zo Ibâ
sâŋgonnogip, zâkkât den."
25 Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâip, "Nâ
zen sot ândim den zo dâzâŋgoman.
26 Gâtâm Tirik Kaapum gamŋâ
mam otziŋgâm kut ŋâi ŋâi zorat
topŋâ sapsumziŋgâm ândibap. Oi
den nâŋâ dâzâŋgowan, zo dum
dâzâŋgobap. Ibânâ nâgât sâtkât op
Tirik Kaapum sâŋgongoi gem mam
otziŋgâm ândibap.
27 Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ
ziŋgan. Um kâtik a zeŋgât lumbeŋâ,
zo buŋâ. Ninâ zo ziŋgan. Zorat
nâŋgâ kwâkâ sot keŋgât, zo mân upi.
28 Nâ itâ dâzâŋgua nâŋgâwe. Nâ
âimŋâ du zeŋgâren âburem gâbat.
Zen umziŋ nâgâren sâŋgongune sâi
ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nâŋgâm
umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ
ândiapkât yatâ upe. Nâgât im-
baŋânandâ Ibâgât imbaŋâ ombeŋan,
zorat.
29 Oi zo mân âsagei kânŋan
dâzâŋguan, zorat kut ŋâi ŋâi
zo âsagei ko nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
kâtigibap.
30 Nâ zi den kârep mân târokwap
dâzâŋgobat. Hângât a kutâ Sataŋ,
zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk
mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât
imbaŋâ mân tâkŋaŋgap.
31 Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat
op ko Ibânandâ nep diŋ sâm nigip,
zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ
umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziŋâ
nâŋgâm simbitkubigât yatâ upat.
Bâi, zen zaatne âinâ."

15

Yesu zâk waiŋ nak, nen bâranŋâ.

1 Nâ waiŋ nak topŋâ âlipŋâ.
Ibânandâ ko waiŋ nep mariŋâ.
2 Nâgâren gâbâ bâranŋâ ŋâi mân
bon oi mânâŋgât pâmbap. Bâranŋâ
ŋâi bon oi kubikŋaŋgâm bonŋâ patâ
upapkât galem upap.
3 Zen siŋgi âlipŋâ dâzâŋgowan,
zorâŋ kubikziŋgi salek op ândie.
4 Zen nâ sot pâlâtâŋ utne nâ
zen sot pâlâtâŋ op ândibat. Waiŋ
bâranŋandâ topŋoot mân târoyagom
zikŋigâk bonŋâ mân upap. Zen yatik
nâ sot mân pâlâtâŋ opŋâ bonziŋ mân
upi.
5 Waiŋ nak topŋâ nâ. Zen ko
bâranŋâ. Ŋâi zâk nâ sot pâlâtâŋ oi
nâ zâk sot pâlâtâŋ ua bonŋâ doŋbep
patâ upap. Ka zen birânim kut ŋâi
utnam kwakpi.
6 A zen nâ sot pâlâtâŋ op mân
ândine birâziŋgâbat. Oi waiŋ
bâranŋâ mânâŋgât pane moi min-
dumŋâ kârâbân une semap, zo yatâ
otziŋgâbi.
7 Zen ko nâ sot pâlâtâŋ op dinnâ
mem ândimŋâ wan mo wangât sâne
muyagem ziŋgâbat.
8 Zen bonziŋâ patâ op nâgât arâp
bonŋâ op ândine a ziŋ ziŋgitne âlip oi
Ibânâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
9 Ibânandâ umŋandâ gâsânomap,
zo yatik umnandâ zen gâsuziŋgap.
Zen nâgât den, zo nâŋgâm ândine
umnandâ gâsuziŋgi ândibi.
10 Nâ Ibânaŋgât den luga umŋandâ
gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât
den lune umnandâ gâsuziŋgi ândibi.
11 Nâgât sâtâre, zorâŋ zeŋgâren
doŋbep âsagem zimbapkât den zi
dâzâŋguan. Zen sâtâre kwâkŋan
ândibigât san.
12 Nâgât den kâtik itâ dâzâŋgoman.
Nâŋâ umnandâ gâsâzâŋgomap, yatik
ziiŋak umziŋandâ gâsâyagom ândibi.

13 Ŋâi zâk bukurâpŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋ biri buŋ upap, a zo bukurâpŋâ umŋandâ gâsâzâŋgom biraŋmap. A neŋgât orot mâme, zorâŋ zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap.
14 Nep diŋ sâm ziŋgan, zo tuune ziŋgitsa buku bonŋâ upi.
15 Nâ narâk ziren topkwapŋâ kore a mân sâm zâŋgonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore aŋâ patâŋaŋgât umŋan den zemap, zo mân nâŋgâmap. Nâŋâ kut ŋâi ŋâi Ibânaŋgâren nâŋgâwan, zo pisuk patâ sapsum ziŋgâwangât zeŋgât nâŋga bukurâpnâ ue.
16 Ziŋâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nâŋâ zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonŋâ muyagibigât sâm ziŋgâwan. Oi ziŋâ bonziŋâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziŋgâbat.
17 Nâgât den kâtik zi dum dâzâŋgobâ. Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birâŋaŋgâwe, yatik arâpŋâ birâniŋgâbi.

18 Yesu zâk itâ dâtnâŋgom sâip, “Um kâtik a ziŋ kâsa otziŋgânetâ ko itâ nâŋgâbi, ‘Kembu yatik kâsa okŋaŋgâwe.’
19 Zen hângât siŋgi ândine sâi buku otziŋgâbe. Nâ zeŋgât oserân gâbâ gâsum sâlâpzâŋgua kândâtzâŋgowegât kâsa otziŋgâme.
20 Nâ den itâ dâzâŋgowan, zo nâŋgâbi, ‘Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap.’ A ziŋ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziŋgâbi. Zen nâgât den nâŋgâwe sâi yatik zeŋgât den nâŋgâbe.
21 Sâŋgonnogip, Anutu, zâk mân ek nâŋgâmegât nâgât op yatâ otziŋgâbi.
22 Nâ um kâtik zeŋgâren mân gemŋâ den dâzâŋgowan sâi ko tosaziŋ buŋ ândibe. Ka nâ gem ga dâzâŋgua tosaziŋâ zo dap yatâ sâm kwârakubi?
23 Ŋâi zâk kâsa otnibapŋâ Ibânâ yatik kâsa okŋaŋgâbap.
24 Nâ osetziŋan nep patâ tuuwan, a ziŋ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziŋ buŋ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekŋâ nâ sot Ibânâ laŋ kâsa otnikâme.
25 Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.
‘Nâ bâliŋâ mân ua ko laŋ kâsa otnige.’
26 Nâ Ibâgâren âburem âimŋâ, mam otziŋgâbap, Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk sâŋgongua gem gam topnâ sâm muyageziŋgâbap.
27 Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

1 “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzâŋguan.
2 Zen mâpâmâpâse namin aŋgân kârâziŋgâbi. Perâkŋak, narâk ŋâi mâte upap, zoren a ziŋ nen Anutugât nep tuunâ sâm zâŋgone mumbi.
3 Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nâŋgegât yatâ upi.
4 Nâ den kânŋan dâzâŋguan, zorat bonŋâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuŋâ mârum dâtnâŋgoip, zo muyagiap.’ Nâ mârum zen sot tâpat sâm mân dâzâŋgowan. Nârâk zi ko dâzâŋguan.
5 Itârâŋ sâŋgonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’
6 Âibam ua narâkŋâ dâzâŋguan, zorat umziŋ bâliŋ uap.”

Kaapumŋâ a topziŋ sapsumap.

7 “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Âburem zâibat, zo zeŋgâren bonŋâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziŋgâbap. Ka nâ zâim sâŋgongua gem gâbap.
8 Zâk gem ga a zeŋgât bâliŋâziŋâ sot târârak ândiândiŋ sot hâuŋâ mimbi, zorat sapsum ziŋgâbap.

9 Tosaziŋaŋgât topŋâ itâ nâŋgâbi.
Zen nâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwat-
nime.
10 Târârak orotŋaŋgât itâ nâŋgâbi.
Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi.
11 Hâuŋaŋgât den sâsâŋ, zorat itâ
nâŋgâbi. Hân zirat a kutâ Sataŋ,
zâk tosaŋaŋgât hâuŋâ mimbapkât
mârum sâm kwâkâm pindap."

Kaapum zâk diiniŋgâmap.

12 Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, "Den doŋbep ziap.
Narâk ziren zo dâzâŋgua dap op
nâŋgâm naŋgâbi?
13 Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk
gem gam den bonŋâ dâzâŋgobap.
Zik umgât den zo mân sâbap.
Den nâgâren gâbâ nâŋgâbap, zo
yatik sapsum ziŋgâbap. Oi kut
ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap, zo sapsum
ziŋgâbap.
14 Den zo ninan gâbâ mem sâm
muyagem ziŋgi kutsiŋginâ lum za-
atpi.
15 Ibâgâren den bonŋâ ziap, zorat
mariŋâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren
gâbâ den mem muyagem ziŋgâbap."

Yesu zâk âburem gâbap.

16 "Narâk pâŋkânok ziap, zo âki aria
kârunibi. Oi zorat kwâkŋan narâk
pâŋkânok ziap. Zo âki ga nikpi."
17 Yesu zâk yatâ sâi arâpŋâ
nâmbutŋâ nen kwakmak op itâ
âraguwen, "Den itâ sâp, 'Narâk
pâŋkânok ziap, zo âki aria mân nikpi.
Oi zorat kwâkŋan narâk pâŋkânok
ziap, zo âki ga nikpi.' Oi den ŋâi itâ
sap, 'Ibâgâren zâibat.' "
18 Yatâ sâmŋâ sâwen, "Narâk
pâŋkânok zo, zo wangât sap? Nen
kwaksen."
19 Mâsikânam oindâ Yesuŋâ
niŋgit umniŋan ek nâŋgâm itâ sâm
dâtnâŋgoip, "Nâ itâ dâzâŋguan.
Narâk pâŋkânok ziap, zo âki aria
mân nikpi. Oi zorat kwâkŋan narâk
pâŋkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen
den zorat âragum te?
20 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Um
kâtik, ziŋ none mua ko arâpnâ
âigirâp isem umbâlâ utne a um kâtik,
ziŋ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op
ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuŋâ
sâtâre upi.
21 Ambân ŋâi zâk katep mimbam
sâknam patâ nâŋgâbap, zorâŋ katep
âsagei sâknam buŋ oi sâknamgât
nelâmkoi katepkât sâtâre upap.
22 Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ
op ândibi. Ândine mumuŋan gâbâ
zaat ziŋgitsa ko umâlep upi. A zen
umâlep zo mân kune buŋ upap.
23 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ
mumuŋan gâbâ zaatsa zen kut ŋâi
ŋâigât mân kwakŋâ mâsikânibi.
Wangât, zen wan mo wangât
Ibâgâren sâne kutnaŋgât op
muyagem ziŋgâbap, zorat.
24 Ândim gawe, zoren kut ŋâi
ŋâigât nâgât korân mân ninâu sâwe.
Narâk zi ko sâtâre kwâkŋan ândibigât
wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ
zâk muyagem ziŋgâbap."

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

25 "Den sâm gâwan, zo sum-
buŋik dâzâŋgowan. Narâk ŋâi
mâte upabân den sumbuŋâ mân
dâzâŋgobat. Ibâgât topŋâ, zo
muyabâk dâzâŋgobat.
26 Narâk zoren ziiŋak kutnâ mem
ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip
nâŋgâziŋgâbap. Nâ wangât kut
ŋâi ziŋgâbapkât dukubat. Ibâ zâk
ninâuziŋâ wâratkum âlip ziŋgâbap.
27 Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo
nâŋgâm umziŋâ gâsânomapkât Ibâ
zâk yatik umŋandâ gâsâzâŋgomap.
28 Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan.
Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem
zâibâman."
29 Yesu zâk yatâ sâi arâpŋandâ itâ
sâm dukuwen, "Zi den sumbuŋâ mân
sâm, muyap dâtnâŋguat.
30 Zorat itâ nâŋgen. A ziŋâ mân
mâsikâgine gâ gikak kut ŋâi ŋâi zo
nâŋgâm naŋgâmat. Gâ Anutugâren
gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien."
31 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, "Zen irabot zi nâŋgâm
kwâtâtie?

32 Narâk ŋâi ziap, zo mâte oi
nâ birânim siŋsururuŋ op mirâziŋan
âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat.
Ibâ, zâk nâ sot ândimap.
33 Nâgât um lumbe zeŋgâren zim-
bapkât yatâ dâzâŋguan. Zen hânân
sâknam kwâkŋan ândibi. Ka nâŋâ
tâmbetzâŋgobegât imbaŋâ zo kuan.
Zorat umâlep op ândinek."

17

Yesuŋâ zikŋaŋgât ninâu sâip.

1 Yesu zâk den zo sâmŋâ siŋâ
sumbemân ekŋâ itâ sâip, "Ibâ,
âburibatkât narâkŋâ mâte uap. Gâ
nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna
âsagibap. Nâŋgoot yatik gâgât neule
âsakŋâ sa âsagibap.
2 Gâ nangâ nâ hân dâp a zeŋgât
mariziŋ nâbarin. A nâgâren
zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem
ziŋgâbatkât sâm nigin.
3 Oi ândiândi kâtik zorat topŋâ itâ
ziap. Gâ Anutu bonŋâ kânok sot
sâŋgonnogin, Yesu Kristo, net a ziŋâ
nikit net sot pâlâtâŋ utne ândiândi
kâtik muyagem ziŋgârat.
4 Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo
tuum kwâkandâ neule âsakkâ muya-
giap.
5 O Ibâna, hân mân muyageinân
gâ sot sumbemân neule âsakŋânoot
ândiwan, zo yatik narâk ziren
mâburem nina mem ândibat."

Yesuŋâ arâpŋâ zeŋgât ninâu sâip.

6 "Hânân a doŋbep zeŋgâren gâbâ
nâgât siŋgi sâm gâsum sâlâpzâŋgoin,
zo siŋgi dengâ sapsum ziŋgâwan. Zo
gâgât siŋgi ândinetâ nâgât siŋgi sâin.
Oi zen gâgât den nâŋgâm mem ândie.
7 Kut ŋâi ŋâi zemnigip, zo gâgâren
gokŋik. Zo zen nâŋge.
8 Den nigin, zo ziŋga nâŋgâm
umziŋan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ
gewan, zo nâŋgâm kwâtâtie. Gikak
nep diŋ sâm nigin, zo nâŋge.
9 Nâ zeŋgât op gâgâren ninâu san.
A um kâtik zeŋgât op mân san. A
nigin zo, zeŋgât op ninâu san. Zen
gâgât siŋgi ue.
10 A ambân nâgât siŋgiŋâ gâgât
siŋgi. Gâgât siŋgi zorâŋ nâgât siŋgi.
Oi umziŋan nâgât âsakŋâ muyagem
ziap.
11 Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap.
Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ
nâ gâgâren gâbâman.
Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat
kutsiŋgigaŋgât imbaŋandâ pâit
saaziŋgâna hâlâlu ândibi. Oi zen
um kânok op ândibi. Net um kânok
ândimet yatik zen um kânok ândibi.
12 A nigin, zen sot ândim kut-
siŋgigaŋgât imbaŋandâ lâmbamzâŋgua
ândiwe. Nep diŋ zo sâm nigip. Oi dâŋ
galem otziŋga mân tâmbetagowe.
Gâgât den kulem bon upapkât
simgât siŋgi, zâk kânok tâmbetagoip.
13 Zi gâgâren gâbam hânân den
yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo
zeŋgâren ari sâtâre kwâkŋan ândibi.
14 Gâgât den zo ziŋga mem ândine
hângât siŋgi a, ziŋâ kâsa otziŋgâwe.
Nâ hângât siŋgi mân ândiman.
Arâpnâ zen yatâ hângât siŋgi mân
ândimegât yatâ otziŋgâwe.
15 Arâpnâ hânân gâbâ diiziŋgâm
zâibangât mân san. Bâliŋâ
mariŋandâ tâmbetzâŋgobapkât san.
Gâŋâ galemziŋ upangât san.
16 Nâ hângât siŋgi buŋâ. Zen
yatigâk hângât siŋgi buŋâ.
17 Gâgât den bonŋâ umziŋan pâna
âsagei târârak op ândibi. Gâgât
denŋâ, den bonŋâ.
18 Gâŋâ sâŋgonnona hânân gem
nep tuuwan, zo yatik sâŋgonzâŋgua
zen um kâtik zeŋgâren nep tuubi.
19 Zen umziŋâ gâgâren pambigât
zo yatik nâŋâ umnâ gâgâren paan."

Yesuŋâ kâmut gakârâpŋâ neŋgât ninâu sâip.

20 "A zi kinze, zeŋgârâk mân ninâu
san. Den siŋgi âlip sâne nâŋgâm
pâlâtâŋ kwatnibi, zeŋgât sot ârândâŋ
ninâu sân.
21 Zen um kânok op ândibigât
dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kin-
map. Nâŋâ umnâ gâgâren kin-
map. Zo yatik ziŋâ nekâren umziŋâ
kinbap. Oi umziŋandâ gâsâyagom

ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm kwâtâtibi.
22 Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakŋâgâ nigin, zo ziŋgâwan.
23 Nâ umnandâ gâsâzâŋgua gâ yatik umgândâ gâsânona umziŋ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâŋâ sâŋgonona gewan, zo nâŋgâm biraŋbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizâŋgomat, zo nâŋgâm biraŋbi.
24 Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakŋânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkaŋgât op hân mân muyageinân nigin.
25 O Ibâ, târârak mariŋâ, um kâtik a zen topkâ mân nâŋgâwe. Nâ ko topkâ nâŋgâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâme.
26 Nâ gâgât den siŋgi sâm muyagem ziŋgâwan. Oi sâm muyagem ziŋgâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzâŋgoi nâ yatik umnandâ gâsuziŋgi ândibat.”

18

Yesuŋâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

1 Yesu zâk den zo sâm naŋgâm arâpŋâ diiniŋgi Yerusalem kamânân gâbâ gemŋâ Kidoroŋ too nirem hân ŋâi nak kâlam ŋâi zeip, zoren zâiwen.
2 Yesu sot arâpŋâ, nen zoren âsâbâŋ mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip.
3 Zoren ândeindâ Yudaŋâ tirik namâ kâwali a sot a sâtŋâ nâmbutŋâ diiziŋgi gawe. Kembugât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziŋ sâŋgonzâŋgone gawe.
4 Oi Yesu zâk kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâbi, zo nâŋgâm arâpŋâ nâmbamŋâ âi mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?”
5 Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.” Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip.
6 Yesuŋâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzâŋgoi kândât kândât âim ge kom ziwe.
7 Yatâ utne du zagâtŋâ mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?” Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mârum dâzâŋguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâziŋgâne âibi.”
9 Yatâ oi mârum den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otziŋga mân tâmbetagowe.”
10 Oi Simoŋ Peteroŋâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutŋâ Maiko.
11 Yatâ oi Yesuŋâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna gia-rik. Dapkât uat? Dap nâŋgat? Sâknam Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, zo birâbat?”
12 Oi kâwali a sâtŋâ sot Yuda zeŋgât a sâtŋâ, zen Yesu gâsum bikŋâ saawe.
13 Saamŋâ Hanasigât mirin diim zâiwe.
Narâk zoren a ŋâi kutŋâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zeŋgât patâziŋâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratŋâ meip.
14 Kâipa zâk mârum Yuda a sâtŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânokŋâ neŋgât hâuniŋâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbâŋaŋgip.
(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

15 Yesu diim âine Simoŋ Petero sot bukuŋâ ŋâi, zet bet moliziŋgâm âiwet. Oi bukuŋâ zâk tirik namâ

galem a patâ ek nâŋgâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândâŋ dâmân kâligen bagiwe.
16 Petero zâk ko pâit âkŋan mâtâbân kirip. Oi Bukuŋâ zâk tirik namâ galem a pâtâ ek nâŋgi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteroŋâ pâit umŋan bageip.
17 Mâtâp galem ambân, zorâŋ Petero ekŋâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat arâpŋâ zeŋgât kâmurân gokŋâ, gâ.” Sâi Peteroŋâ sâip, “Nâ buŋâ.”
18 Sâi kore a sot kâwali a, zen pateŋ op kârâp om nâŋgâm kinetâ Petero zâk yatik osetziŋan kârâp nâŋgâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okŋaŋgip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

19 Tirik namâ galem a patâŋâ Yesu diŋâ sâip sot arâpŋâ gâsuziŋgip, zorat sâm mâsikip.
20 Mâsiki Yesuŋâ den itâ melâŋ dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziŋ mindune dâzâŋgoman. Nâ tik mân sâman.
21 Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzâŋgua nâŋgâme, zo mâsikâziŋgâna dinnâ zo dâgone nâŋgâ.”
22 Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zeŋgâren gâbâ a ŋâi Yesugât pâlomŋan komŋâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?”
23 Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Den gâŋgoŋâ san oi ko zorat topŋâ sâna nâŋgâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?”
24 Yesugât bikŋâ saane kiri Hanasiŋâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

25 Oi Simoŋ Petero, zâk kârâp nâŋgâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpŋâ zeŋgâren gokŋâ ŋâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ buŋâ.”
26 Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi Peteroŋâ kindapŋâ kârâm kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.”
27 Yatâ sâi Peteroŋâ dum kwâimbi zorenâk kurukŋâ diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

28 Yuda zeŋgât hânân a kutâ ŋâi ândeip, kutŋâ Pilato. Zâk Roma zeŋgât kâmurân gokŋâ. Haŋgât ŋâtikŋâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziŋ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nâŋgâwe, “Hân ŋâin gokŋâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutuŋâ niŋgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmŋâ a kutâgât namin mân zâiwe.
29 Sombemân kine a kutâ Pilatoŋâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziŋgip, “A zi wan tosagât diim ge?”
30 Sâi ziŋâ sâwe, “A zi bâliŋ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”
31 Sâne Pilatoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiŋâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiŋak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtŋâ, ziŋ itâ sâwe, “Nen mumuŋan zâmbanzâmbanŋaŋgât mâtâp dooŋguwe.
32 Sâna poru nagân kumbigât nâŋgen.” (A poru nagân zaŋgonzâŋgoŋ, zo Roma a zo ziiŋâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikŋak poru nagân kune mumbapkât den mârum sâip, zo kâtigeip.
33 Pilatoŋâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkŋak Yuda a zeŋgât a kutâ?”
34 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutŋandâ dâgone sat?”
35 Sâi Pilatoŋâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nâŋgat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

36 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip,
“Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi
ko holinâ ŋâi yatâ ândian. Nâ hân
a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziŋ
kâmbam mem galem otnine Yuda a
ziŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ
holinâ ŋâi yatâ ândian.”
37 Sâi Pilatoŋâ sâm mâsikip, “Gâ
gikaŋgât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi
Yesuŋâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ
op hânân ge den bonŋâ sâm muyag-
ibatkât âsagiwan. Ŋâi zâk dinnâ
nâŋgâm lubap, zo ko den bonŋaŋgât
buku upap.”
38 Sâi Pilatoŋâ sâip, “Den bonŋâ, zo
dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.
(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmŋâ gwenduyân âi kin
Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ a zirât
tosaŋâ kâruan.
39 Zeŋgât orot mâme mâtâpŋâ ŋâi
ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a
tâk namin ândine zeŋgâren gâbâ ŋâi
olaŋ ziŋgâman. Oi zi nâŋgâne dâp oi
Yuda a kutâziŋâ olaŋ ziŋga ândibap.”
40 Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm
kambâŋâ sâwe, “Zâk buŋâ. Baraba
olaŋ niŋgâban.” Baraba zâk kâmbu
kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

1 Pilatoŋâ Yesu diim namin zâimŋâ
sâi kâwali a ziŋâ Yesu inzut ku-
upŋootŋâ lapirâwe.
2 Zen lapitŋâ itâ sâwe. “Gâ nâ a
kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok
sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ
sâmŋâ tâk sâtmam goŋkom kâukŋan
pane giarip. Oi hâmbâ kuriŋâ, a
kutâgât hâmbâ giŋaŋgâne giarip.
3 Yatâ opŋâ um topŋan âi kin siŋan
gem sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât a kutâ.”
Yatâ sâm bitziŋandâ si sâŋgânŋan
kuwe.
4 Oi Pilatoŋâ Yuda a zeŋgâren dum
âi itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen iknek. Nâ
zeŋgâren diim gandâ ziiŋak topŋâ
nâŋgânek. Nâ tosaŋâ kâruan.”
5 Oi Yesu zâk kâukŋâ kâpiwe sot
hâmbâ kuriŋâ, zo sot gem ga kiri
Pilatoŋâ tirâpzâŋgom sâip, “A zi
iknek.”
6 Sâi tirik namâ galem a patâ sot
a sâtŋâ, zen ekŋâ den kambâŋ sâm
sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne
Pilatoŋâ sâip, “Nâ tosaŋâ kâruangât
ziiŋak mem poru nagân kunek.”
7 Sâi Yuda a ziŋ itâ sâwe,
“Zikŋaŋgât nâ Anutugât nanŋâ
sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A
yatâ zo mumbigât gurumin dinniŋan
ziapkât mumbap.”
8 Yuda a sâtŋâ, ziŋâ Yesu zâk
zikŋaŋgât nâ Anutugât nanŋâ
sâmap sânetâ Pilatoŋâ zo nâŋgâm
keŋgâtŋaŋgât oip.
9 Oi Yesu diim mirâ kâligen âim
mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?”
Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâip.
10 Yatâ oi Pilatoŋâ itâ sâm dukuip,
“Gâ den mân dâtnobam uat? Nâŋâ
sa ândiban. Nâŋâ sa poru nagân
mumban. Zorat imbaŋâ niwe, zo
nâŋgat?”
11 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât
den sâbangât Anutuŋâ ubâ imbaŋâ
gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a
zorat tosaziŋ gâgât zo walâwalâŋ.”
12 Sâi Pilatoŋâ den zo nâŋgâm Yesu
olaŋbat sâm mâtâp kâruip. Kârui
Yuda a ziŋ den sâm kambâŋ sâwe,
“Gâ a zo olaŋâ a kutâ patâniŋâ Româ
kamânân ândiap, kutŋâ Sisa, zâkkât
buku mân op ândiban. Wangât, a zi
zâk zikŋaŋgât nâ a kutâ sâmap. Zâk
Sisa kâsa okŋaŋgâmap, zorat.”
13 Yatâ sâne Pilatoŋâ den zo
nâŋgâm sâi Yesu diim gine den sâm
kwâkâkwâkâŋ tâtatŋan tâip. Oi
tâtatŋâ zorat Yuda a ziŋâ ziiŋ denân
Gabata sâmarâwe. (Niiŋ denân ko a
patâ zeŋgât kiaŋ kâtŋâ tuutuuŋ.)
14 Oi Yuda zeŋgât kendon patâ
kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kut ŋâi
ŋâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkŋan
oi Pilatoŋâ tapŋâ Yuda a itâ sâm
dâzâŋgoip, “Iknek. Zi a kutâziŋâ, zo
ka.”

15 Sâi zen den sâm hoŋsâwe, “Zâk buŋ oik. Zâk buŋ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatoŋâ mâsikâm sâip, “A kutâziŋâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziŋâ den itâ dukuwe, “Neŋgât a kutâ ŋâi buŋâ, Sisa kânok.”
16 Sâne Pilatoŋâ nâŋgâziŋgâm Yesu poru nagân kumbigât ziŋgip.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

17 Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân ŋâi kutŋâ kâuk siŋit (Yuda zeŋgât denân Goligata), zoren âiwe.
18 Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliŋ mâme a zâgât, ŋâi toren, ŋâi toren poru nagân zâkom kwânâŋgâzikâm Yesu oset-zikŋan kwânâŋgâwe.
19 Pilatoŋâ sâi Yesugât kâuk kwâkŋan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokŋâ, Yuda zeŋgât a kutâ.”
20 Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootŋan zeipkât a ambân doŋbepŋâ âim gam den zo sâlâpkuwe.
21 Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zeŋgât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikŋak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zeŋgât a kutâ.’ ”
22 Yatâ sâne Pilatoŋâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”
23 Kâwali a kimembut, ziŋ Yesu poru nagân komŋâ sâk pâke umŋaŋgât sâkŋaŋgât, zo mem kâsâpkum aŋgâwe.
24 Hâmbâ umŋan zorat itâ sawe, “Zo mânâŋgârindâ bâliŋ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâkŋan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umŋan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.
25 Yesugât poru topŋan ambân kirâwe, zo kutziŋâ itâ. Mamŋâ sot mamŋaŋgât gatŋâ. Maria, Kelopagât ambinŋâ sot Maria, Madala kamânân gokŋâ.
26 Yesu mamŋâ sot aŋâ nâ umŋandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamŋâ itâ sâm dukuip, “Nangâ zi eknan.”
27 Yatâ sâmŋâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamŋâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

28 Yesuŋâ nepnâ âkap nâŋgâm Kembugât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otni-gap.”
29 Oi hâkop ŋâi umŋan winiga too kâlakŋâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiŋkum lâuŋan pane neip.
30 Yesu zâk too zo nemŋâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmŋâ kâuk pindiŋsâi kaapumŋâ taki moip.
31 Yuda zeŋgât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nâŋgâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zeŋgât kendon patâ.) Yatâ nâŋgâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zeŋgât sooziŋ siŋit kom namuŋne mumbigât sot kâmbarâŋziŋâ mâkâm hanzâŋgobigât Yuda a nâŋgâziŋgip.
32 Oi kâwali a zen bâliŋ mâme a zagât zo soozik siŋit kom na-muŋâwe.
33 Yatâ opŋâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekŋâ sooŋâ siŋit mân kom namuŋâwe.
34 Kâwali a ŋâiŋâ Yesu parâmŋan kâlâuŋâ sum kwâpârâŋgi gilâm sot too gem gâip.
35 Nâ zo egâwangât perâkŋak san. Nâ nâŋgan, den zo bonŋâ. Zorat zen nâŋgâne bon upap.

36 Kembugât ekabân mârum itâ
kulemguwe, zo bon upapkât urâwe.
Den zo itâ,
“Zen siŋitŋâ mân kom namuŋbi.”
37 Oi Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“Zen sum pâroŋ parâwe, zâkkâren
sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

38 Kwâkŋan Yosepe, Arimataia
kamânân gokŋâ, zâkŋâ Pilatogâren
âimŋâ Yesugât kâmbarâŋ mâkâbapkât
sâip. Sâi Pilatoŋâ nâŋgâŋaŋgi âi
kâmbarâŋ mem ârip. (Mârum Yosepe
zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda
a sâtŋâ zeŋgât keŋgât op zo muyap
mân sâm ândeip.)
39 Oi a ŋâi mârum ŋâtigân
Yesugâren gâip, kutŋâ Nikodemo,
zâk kelâk hitom âlip top ŋâi zagât
mâporâwe, irâ patâ kât mimiŋ
yâmbâtŋâ, zo yatâ zo mem âim
Yosepe bekŋan meip.
40 Bekŋan mei Yesugât kâmbarâŋ
saŋgonŋâ sâŋgum kâu sot kelâk
hitom âlipŋâ, zorâŋ kâpiwet. Yuda
a ziŋ yatâ opmarâwe.
41 Oi Yesu kuwe, hân zorat ginŋan
nak kâlam ŋâi zeip. Zoren kât
mâtâp kwâpârâŋgâne zeip. Zoren a
ŋâi mârum mân zâmbarâwe. Narâk
zoren Yuda zeŋgât kendon patâ
mâte oipkât Yesugât kâmbarâŋ zo
pâŋkânogân zo parâwet.
42 (-)

20

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

1 Yuda zeŋgât kendon âki haŋgât
ŋâtikŋâ Maria, Madala kamânân
gokŋâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi
takâm egi kât patâ mâtâp mârum
dooŋguwet, zo kâbakŋine zeip.
2 Yatâ ekŋâ sârârâk kârâm âim
Simoŋ Petero sot Yohane, nâ Yesuŋâ
umŋandâ gâsunimap, net muya-
genikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât
kâmbarâŋ, zo kwagân gâbâ mem
arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân
nâŋgen.”
3 Yatâ sâi Petero sot bukuŋâ nâ, net
mirin gâbâ gemŋâ kwagân âiwet.
4 Mâtâbân sârârâk kârâm âim
nâŋâ Petero walâm kek âim kândon
takâwan.
5 Âi takâm kât mâtâpŋan mân
bagim yen pindiŋsâm eksa sâŋgumâk
zei egâwan.
6 Simoŋ Petero, zâk bet gamŋâ kât
mâtâpŋan bagim sâŋgumâk zei egip.
7 Sâŋgum ŋâi Yesugât kâukŋâ
kâpiwet, zo zei egip. Sâŋgum zo
sâŋgum nâmbut zen sot mân zeip.
Zikŋik kâpiyagom zeip.
8 Yatâ zei kândom kwagân âi
takâwan, nâŋâ bagimŋâ yatik ek,
zaatsap zo bonŋâ sâm zo nâŋgâwan.
9 Ombeŋan ândiwenân Yesu mu-
muŋan gâbâ zaatpapkât Kembugât
ekaban den ziap, zo mân nâŋgâm
kwâtâtiwen.
10 Yatâ ekŋâ a zagât net kamânân
âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.
(Mk 16:9-11)

11 Maria zâk kwak sâtŋan kin iseip.
Isem tap ko pindiŋsâmŋâ kwagân
egip.
12 Egi sumbem a zagât hâmbâzik
kâukâu Yesu mârum zeibân zo tâitâ
zikirip. Ŋâi zâk kâukŋâ zeibân, ŋâi
kiŋâ zeibân tarâwet.
13 Oi zikŋâ sâwet, “Ambân, gâ
wangât isem taat?” Sâitâ zâkŋâ sâip,
“Kembunaŋgât kâmbarâŋ mem ŋâin
âine kâruan.”
14 Yatâ sâm puriksâm Yesu zikŋâ
egip. Egip, zo Yesu holiŋâ mân ek
nâŋgip.
15 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip,
“Ambân, gâ wangât isiat? Ŋâi
kârum taat?” Oi Marianâ a zo kâlam
mariŋandâ kinzap nâŋgâm itâ sâm
dukuip, “Patânâ, gâ kâmbarâŋâ mem
ŋâin âi paat oi ko sâna nâŋgâm âi
mimbat,”
16 Sâi Yesuŋâ sâip, “Maria.” Sâi
puriksâm Yuda denân Raboni sâip
(niiŋ denân ko, Patânâ).

17 Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Irabot
Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân
zariangât gâ mân gâsum aŋgân
kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm
dâzâŋgo, ‘Nâgât Ibâ, zeŋgât Ibâ,
nâgât Anutu, zeŋgât Anutu, zâkkâren
zâibâman.’ ”
18 Maria, Madala kamânân gokŋâ,
zâk âburem kamânân âimŋâ arâpŋâ
itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ Kembu ek-
san.” Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ den sâip, zo
arâpŋâ dâtnâŋgoip.

Arâpŋâ zen mirâ kâligen mindune zeŋgâren muyageip.
(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

19 Sirâm zoren ŋâtiksâi arâpŋâ nen
Yuda a sâtŋâ zeŋgât keŋgât op mirin
mindum mân gabigât mirâ mâtâp
dooŋgumŋâ tarâwen. Tâindâ Yesu
zâk osetniŋan âsagem kin itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Um lumbe zeŋgâren
zimbap.”
20 Yatâ sâmŋâ bikŋâ toren toren sot
parâmŋâ, zo tirâpnâŋgoip. Oi arâpŋâ
nen Kembu ekŋâ umniŋ âlip oip.
21 Yesuŋâ dum zagâtŋâ dâtnâŋgoip,
“Um lumbe zeŋgâren zimbap.
Ibânandâ sâŋgonnogip, yatik
nâŋgoot zen sâŋgonzâŋguan.”
22 Yatâ sâmŋâ waatniŋgâm sâip,
“Tirik Kaapum minek.
23 Zen a zeŋgât tosaziŋ birânetâ
buŋ upap. Ka tosaziŋ zimbapkât
sâne zemziŋgâbap.”

Tomagât den siŋgi.

24 Yesu arâp kiin zagât, neŋgâren
gokŋâ ŋâi kutŋâ Toma (Zâk boo-
boo a konsâwen.) zâk ŋâin âi
ândei Yesugât arâpŋâ, nen min-
duindâ muyageniŋgip.
25 Oi bet a bukurâpnâ nen siŋgi zo
Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu
iksen.” Yatâ sâindâ Tomaŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Ninak sinnandâ ekŋâ
bikŋan gutŋâ sâlâpnandâ pamŋâ
parâmŋan gâsum dinziŋâ nâŋga bon
upap.”
26 Yatâ sâi ko bet ândim nâŋgâ
kânok zoren Yesu arâpŋâ, nen Toma
sot ârândâŋ mindum mirâ mâtâp
dooŋgumŋâ tarâwen. Tâindâ Yesuŋâ
osetniŋan muyagem kin itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Um lumbe zeŋgâren
zimbap.”
27 Yatâ dâtnâŋgomŋâ Toma itâ
dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan.
Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan
weenan. Oi gâ um zagât mân op
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatni.”
28 Sâi Tomaŋâ sâip, “Gâ Kembunâ
sot Anutunâ.”
29 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Gâ nek-
satkât nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat?
A zen mân nekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnime, zeŋgât nâŋga sâtârenoot
uap.

Ekap zirat topŋâ.

30 Yesuŋâ arâpŋâ nen sot tap
kulem top top tuugip, torenŋâ zo
ekap ziren mân kulemguwan.
31 Den kulemguwan, zo itâgât
kulemguwan. Zen sâlâpkum
nâŋgâm Yesu zâk a bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ,
Anutugât nanŋâ. Den zo nâŋgâne
bon upap. Oi zikŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm kutsiŋgiŋaŋgât opŋâ
ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpŋâ saruyân ândine zeŋgâren âsageip.

1 Ândim Yesuŋâ arâp neŋgâren
dum muyageniŋgip. Tiberia saruyân
itâ muyageniŋgip.
2 Simoŋ Petero, Toma (booboo
a), Natanae, Kana kamân Galilaia
hânân gokŋâ, Zebedaiogât nanzatŋâ
Yakobo sot munŋâ nâ sot arâpŋâ
nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ a zagât. A
yatâ zo mindum ândiwen.
3 Ândeindâ Simoŋ Peteroŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Nâ saru zuu mimbam
âibâman.” Sâi niŋâ sâwen. “Nen
ârândâŋ.” Sâmŋâ âi waŋgâyân zâim
ŋâtik zoren zuugât nep tuum ândim
mân muyagiwen.
4 Sâruyân ândeindâ mirâ haŋsâbam
oi Yesuŋâ sagân ga kirip. Kiri Yesu
tobatŋâ mân ek nâŋgâwen.

5 Oi Yesuŋâ mâsikâniŋgâm sâip,
“Katep, zen zuu ŋâi mie?” Sâi niŋâ
sâwen, “Buŋâ.”
6 Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Irâ zo
bongen pane giari saru zuu doŋbep
sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru
zuu doŋbep patâ gam geine sâmbum
osiwen.
7 Yesu umŋandâ gâsunimap, nâŋâ
Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.”
Sa Petero zâk Kembu kutŋâ nâŋgâm
nepkât sâŋgumâk lap ândeipkât
hâmbâŋâ mem hurâgum saruyân
pâtan arip.
8 Nen kârebân mân ândiwen. Sak
gootŋan ândiwen. Arâpŋâ nâmbutŋâ,
nen waŋgâyâk sâtŋan âinam zuu sot
irâ, zo diigindâ tâi âiwen.
9 Sagân zâimŋâ kut ŋâi ŋâi itâ
muyagiwen. Kârâp sisiŋan saru zuu
sot nalem sem zeip.
10 Âi takindâ Yesuŋâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Zuu mie, zo torenŋâ
mem ganek.”
11 Sâi Simoŋ Petero, zâk waŋgâyân
zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip.
Oi irin zo zuu patâ patâ doŋbep
153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân
âmbârâŋgip, zorat nâŋgindâ metŋâ
oip.
12 Yesuŋâ itâ sâip, “Zen ga nalem
ninek.” Sâi arâpŋâ nen dap yatâ
mâsikâbem, “Gâ ŋâi.” Nen Kembu zo
nâŋgâwen.
13 Oi Yesuŋâ neŋgâren gamŋâ
nalem sot zuu kâsâpkum niŋgip.
14 Zo Yesu mumuŋan gâbâ zaatŋâ
muyageniŋgi sâp karâmbut oip.

Yesuŋâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

15 Haŋgât nalem neindâ ko
Yesuŋâ Simoŋ Petero itâ sâm
mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ,
Bukurâpkâ zi, zen umziŋandâ
gâsânome. Gâŋâ walâziŋgâm um-
gandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋ
sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap,
zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip,
“Gâ râma gwamŋâ gakârâpnâ galem
otziŋgâban.”
16 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ,
Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak um-
gandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋâ
sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo
nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip, “Râma
gakârâpnâ zeŋgât galem otziŋgâm
ândiban.”
17 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ,
Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak nâgât
otgimap?” Yesuŋâ sâp karâmbut den
yatâ sâi ko Petero umŋâ bâlei sâip,
“Kembu, gâ kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm
nâŋgâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo
nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ sâip, “Gâ râma
gakârâpnâ galem otziŋgâm ândiban.
18 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ sigan
ândim zoren mo zoren âibam otgigi
âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opŋâ bikâ
pâna kâsarâpkâ ziŋ saagim gobi.”
19 (Yesuŋâ zo yatâ sâm Petero
mumbapkât den dukuip. Mumbap,
zoren a ziŋâ ekŋâ Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâbigât nâŋgâm sâip.) Den
yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”
20 Oi Petero zâk puriksâm a Yesu
umŋandâ gâsunimap, nâ kândâtŋan
ga negip. Mârum Yesu mân
mom arâpŋâ nen sot nalem neip,
narâk zoren nâ Yesu gootŋan âi
itâ mâsikâwan, “Kembu, ŋâiŋâ sâi
gâsâgobi?”
21 Oi nâ bet ga Peteroŋâ nekŋâ
Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a
zirâŋ dap upap?”
22 Mâsiki Yesuŋâ itâ sâm dukuip,
“Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk
ândim mumbap, zorat gâ zâkkât
wangât sat? Gâ yen ga molini.”
23 Yatâ sâi ko arâpŋâ sot
bukurâpziŋ Yohane nâgât itâ sâm
gulipkuwe, “A zo mân mumbap.”
Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip.
Zâkŋâ itâ sâip, “Zâkŋâ ândei âburibat
mo ândim mumbap, zorat gâ wangât
zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpŋâ den mu-rukŋâ kulemguwe.

24 A zoraŋ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâm
sâm muyagem ekap zi kulemgoip.
Zâk kwembiŋ den kulemgoip. Oi

nen zâkkât itâ nâŋgâmen, “Diŋâ zo
bonŋâ.”
25 Yesuŋâ kut ŋâi ŋâi doŋbep oip,
zo ekabân mân kulemguwen. Zo ek-
abân kulemgum naŋgindâ sâi hân zi
piksâi a ziŋ mân sâlâpkum nâŋgâbe.
Zo yatik.

Aposolo zengât den siŋgi Lukaŋâ kulemgoip.

Yesuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbat sâm sumbemân zarip.
(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

1 O Teopilo, nâ mârum den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot siŋgi âlip sâip, zorat den siŋgi otgiwan.
2 Zâkŋâ nepŋâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâkŋâ mâte oi Tirik Kaapumŋâ okŋaŋgi Aposolo mârum gâsum sâlâpzâŋgoipŋâ nep diŋ sâm ziŋgip. Den zo dâzâŋgom naŋgi Anutuŋâ diim sumbemân zarip. Zorat den siŋgi mârum kulemguwan.
3 Zâk sâknam nâŋgâm mom zem zaatŋâ arâpŋâ zen sot sirâm 40, zorat umŋan âsageziŋgâm ândeip. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât âsageziŋgâm ândeip. Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât den dâzâŋgom ândeip.
4 Oi zen sot tapŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut ŋâi ziŋgâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâm dâzângowan.
5 Yohane zâk too saŋgonziŋgip. Ka narâk mân kârep oi nâŋâ Tirik Kaapum saŋgonziŋgâbat.”
6 Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniŋâ molaziŋgâna Isirae niiŋak dum a kutâ op ândinat?”
7 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Ibâ, zâk ziŋâ narâkŋâ nâŋgâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbaŋâŋaŋgât opŋâ narâk zo pâip. Ziŋâ zo mân nâŋgâbi.
8 Zâkŋâ Tirik Kaapum sâŋgongoi zeŋgâren gem gam imbaŋâ ziŋgi zen nâgât den siŋgi sâsâŋ a upi. Yatâ opŋâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den siŋgi zeŋgâren sâne laŋ kârâm âibap.”
9 Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zarip. Zari unumunumŋâ ga dooŋgoi mem zari mân igâwe.
10 Oi sumbemân zari arâpŋâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zeŋgâren âsagem kirâwet.
11 Oi itâ sâm dâzâŋgowet, “Galilaia gokŋâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuŋâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

12 Aposolo zen Oliwa bâkŋan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakŋâ zo Yerusalem kamân gootŋan taap.
13 Kamânân âimŋâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutziŋâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanŋâ, Simoŋ Zelote sot Yuda Yakobogât nanŋâ.
14 A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamŋâ Maria sot ambân nâmbutŋâ sot Yesu murâpŋâ, zen aksik betziŋan mem ândiwe.

Yudagât gebâkŋan a ŋâi muyagiwe.

15 Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpŋâ ândiwe, 120 yatâ, zorâŋ mindum tarâwe. Oi Peteroŋâ zaat den itâ sâm dâzâŋgoip,
16 “Bukurâp, Yudaŋâ kâsa diiziŋgi Yesu gâsuwe. Zorat mârumŋan Tirik Kaapumŋâ Dawidigât umŋan den pâi den zo sâm Kembugât ekabân kulemgoip. Zo dap op yen zembap?
17 Yuda zâk niiŋan gokŋâ. Nen sot nep ârândâŋ meip.
18 Oi a zorâŋ kâmbamgât sâŋgânŋâ mem hân ŋâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmboŋ kunziri zem tip gem naŋgip.
19 Den siŋgi zo Yerusalem a ambân ziŋ aksik nâŋgâm hân zorat kutŋâ Akedama sâwe (niiŋ denân ko kâmbam hân).
20 Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,

‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a ŋâi mân ândibap.’

Oi den ŋâi itâ ziap,

‘Zo a ŋâiŋâ gebâkŋan kinbap.’

21 Oi a nâmbutŋâ nen sot ândimŋâ
Kembu Yesuŋâ nep tuugip, zo ek
naŋgâwe.
22 Oi Yohanenŋâ too saŋgonŋaŋgi
nepŋâ topkwâip, narâk zoren
zâkkâren târokwap ândeindâ ândim
sumbemân zarip. Oi a zo zeŋgâren
gâbâ a ŋâi, zâk betniŋan mei Yesu
mom zaarip, zorat den siŋgi sâindâ
laŋ kârâbap.”
23 Peteroŋâ yatâ sâi a zagât
muyagezikâwe. Ŋâi kutŋâ Yosepe
Basaba sâmarâwe, kutŋâ ŋâi Yusito.
Oi a ŋâi ko kutŋâ Matia.
24 Muyagezikâm itâ sâm ninâu
sâwe, “O Kembu, a zeŋgât umziŋâ ek
nâŋgâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ
ŋâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnâŋgona
iknâ.
25 Yudaŋâ Aposolo nepŋâ kwâkâm
mâtâp bâliŋan arip, zorat ŋâiŋâ
zâkkât gebâkŋan ândibap.”
26 Ninâu yatâ sâmŋâ wenzu pane
Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok
târokwatziŋgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

1 Yuda zeŋgât kendon ŋâi kutŋâ
Pentekos narâk oi Yesugât a
ambârâpŋâ zen mirâ kânogân min-
dum tarâwe.
2 Tatne sumbemân gâbâ kwamit
ŋâi pibâ patâ kwamit yatâ kwami-
ragom geip. Gemŋâ mirâ tarâwe,
zoren zâi piksâip.
3 Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ
âsagem âbâŋgum kâukziŋan ge tap
arip.
4 Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan gei
piksâm imbaŋâ ziŋgi den gându ŋâi
ŋâi sâm âiwe.
5 Narâk zoren Yerusalem kamânân
a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu
mâpâsemarâwe.
6 Oi a doŋbep patâ zen kwamit zo
nâŋgâm mindune Aposolo zen dinz-
iŋâ dâp sâne nâŋgâm kwakmak op
kirâwe.
7 Oi imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “A
den se, zen aksik Galilaia a.
8 Dap op den yatâ sâne nâŋgindâ
dinniŋâ yatâ uap?
9 Nen zi Mende a, Pata a, Elam
a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia
hânân gok, Kapadosia hânân gok,
Ponto hânân gok, Asia hânân gok.
10 Pirigia hânân gok, Pampilia
hânân gok, Aigita hânân gok, Libia
hânân Kirene zeŋgât kamân goot
goot, zoren gok. Nâmbutŋâ nen
Roma kamânân gok.
11 Oi nen Isirae sot kamân ŋâin
gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutŋâ
nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ
zorâŋ ândimŋâ dinniŋâ dâp Anutu
kut ŋâi ŋâi âlipŋâ oip, zorat siŋgi sâne
nâŋgen.”
12 A zen yatâ sâm imbaŋâziŋ buŋ
oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi
topŋâ dap yatâ?”
13 Oi a nâmbutŋandâ mem ge
kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik
nem um gulip op se.”

Peteroŋâ zorat topŋâ dâzâŋgoip.

14 Petero zâk bukurâpŋâ kiin
kânok, zen sot kin den kâtikŋâ itâ
sâm dâzâŋgoip, “Yerusalem kamân
mâirâp sot Yuda a nâmbutŋâ, zen
aksik nâ den sa kindap kwap
nâŋgânek.
15 A zi kinze, zeŋgât itâ se, ‘Too
kâtik nemŋâ um gulip ue.’ Yatâ
buŋâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op
too kâtik nimbem.
16 Zorat Propete Yoeleŋâ den ŋâi
itâ sâm kulemgoip. Den zo bonŋâ
muyagiap,

17 ‘Anutuŋâ itâ sap, “Gâtâm hângât
narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ
a ambân aksik ziŋgâbat.
Ziŋga ko nan bârarâpziŋâ zen
Propete ziŋâ den sâme, zo
yatâ sâbi. A sigan, ziŋâ kut
ŋâi ŋâi sen mârât ikpi. A

ambân sombâ, ziŋâ uman
bonŋâ nâŋgâbi.
18 Narâk zoren kore a ambân gakânâ
Kaapum ziŋga Propete a yatâ op den
sâbi.
19 Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem
muyagibap. Ombeŋan hânân top
lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm
sot kârâp sot kâbak, zorâŋ hân
kwârakubap.
20 Mirâsiŋ sumunkumbap. Kâin siŋâ
kuriŋkom gilâm yatâ upap. Oi Kem-
bugât narâk mâte upap. Kembugât
narâk âlipŋâ âsakŋoot muyagibap.
21 Oi narâk zoren ŋâi zâk Kembu
konsâbap, zâk bâliŋan gâbâ
mâkâbap.” ’ ”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm kâkŋan kwâip.

22 Yatâ sâmŋâ Peteroŋâ itâ sâip,
“Isirae a, nâ dâzâŋgua nâŋgânek.
Anutuŋâ Yesu Nasarete kamânân
gokŋâ mam okŋaŋgi osetniŋan
ândim nep patâ sot sen mârât
kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ
gâip. Nep tuugip, zorâŋâ topŋâ sâm
muyagei igâwe.
23 Mârum Anutuŋâ zâkkât nâŋgi
zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo
yatik zen kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâm Kem-
bugât gurumin den kukuŋ a ziŋgâne
âi poru nagân kune moip.
24 Ka Anutuŋâ mumuŋaŋgât tâk
olaŋ diim sumbemân zarip. Mu-
muŋandâ dap yatâ aŋgân kârâbap?
25 Zorat Dawidiŋâ zâkkât den
kânŋan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan.
Zâkŋâ âsâbâŋ bitnâ bongen tâi
mân loribat.
26 Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ
sâm sâtâre okŋaŋgâman. Sâknandâ
mom zaatpapkât mambât ândibat.
27 Anutuŋâ, Gâ mân birâniban, zo-
rat ko mumuŋâ zeŋgâren mân âi
ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban,
zorat ko momŋâ mân alâgibat.
28 Gâ ândiândiŋ mâtâp tirâpnogin.
Mâtegan ândia otninandâ sâtâre
kwâkŋan ândibat.’ ”

29 Peteroŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip,
“O bukurâpnâ, nâ sâkuniŋâ Dawidi,
zâkkât den sapsum ziŋgâbâ. Zâk moi
hanguwe. Oi kwakŋâ ek nâŋgâm
ândime.
30 Zâk Propete a ândim itâ nâŋgip,
‘Anutu zâk kiurâpnâ zeŋgâren gâbâ
ŋâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ
tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’
31 Zo nâŋgâm Kristo zaatza-
atŋaŋgât itâ sâip, ‘Zâk mumuŋâ
zeŋgâren ândibapkât Anutuŋâ mân
birâbap. Momŋâ sâkŋâ mân
alâgibap.’
32 Oi Anutuŋâ Yesu mâŋgei zaari
sinniŋandâ igâwen.
33 Oi Anutuŋâ Yesu âsanŋâ bongen
a kutâ kwânâŋgi tâi Tirik Kaapum
siŋgi kwatniŋgip. Yesuŋâ zo mem
niŋgi kwamit nâŋgâm ikse.
34 Dawidiŋâ sumbemân mân zarip
op ko laŋ den itâ sâip,
‘Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm
dukuip, “Nâgât âsannan
tâtnan.
35 Tâtna kâsarâpkâ minduziŋga
kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’
36 Isirae a aksik patâ itâ nâŋgâbi.
Yesu poru nagân kuwe, zâk Anu-
tuŋâ Kembu sot a bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ,
Kristo, kwânâŋgi ândiap.”

A doŋbep umziŋ melâŋne too saŋgonziŋgâwe.

37 Peteroŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi
nâŋgâm umziŋ bâliŋ oi Petero sot
bukurâpŋâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe,
“Bukurâpniŋ, nen dap oindâ dâp
upap?”
38 Sâne Peteroŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Umziŋ melâŋne Yesu
Kristogât korân too saŋgonziŋgindâ
tosaziŋ buŋ upap. Yatâ utne
Anutuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbap.
39 Ziiŋâ sot kiurâpziŋâ sot kârebân
ândie, Kembu Anutuŋâ diiziŋgâbap
dâp, Tirik Kaapum zeŋgât siŋgi
sâsâŋ, zo ziŋgâbap.”
40 Petero zâk den yatâ sâm
den târokwap den girem itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen bâliŋ mâme a

osetziŋan gâbâ gane Anutuŋâ gâsuziŋgâbap.”
41 Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziŋâ Peterogât den nâŋgâm umziŋâ gâsui too saŋgonziŋgâne Yesugât kâmut, zeŋgâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbâŋ mindumarâwe.

42 Oi Aposolo, zen siŋgi âlip dâzâŋgone nâŋgâm ândiwe. Oi umziŋâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbâŋ mindumarâwe.
43 Oi Aposolo ziŋ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik keŋgât op naŋgâwe.
44 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe, zen kut ŋâi ŋâiziŋâ kânogâk zeip.
45 Oi hân sot sikumziŋ pane sâŋgân mem a giginâ kâsâpkum ziŋgâmarâwe.
46 Zen sirâmŋâ sirâmŋâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziŋan nalem ârândâŋ nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe.
47 Oi Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziŋgit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmŋâ sirâmŋâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâmâip.

3

Peteroŋâ a ŋâi kubigip.

1 Sirâm ŋâin mirâ oi, ninâu sâsâŋ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet.
2 Oi a ŋâi mam kâmboŋ kâligen gâbâ kiŋ bâliŋâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ lum tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren pane kât sikumgât oletziŋgâmâip.
3 Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitŋâ oletzikip.
4 Oletziki zet ek kin Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.”
5 Peteroŋâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip.
6 Yatâ oi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokŋâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.”
7 Yatâ sâm bikŋâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâŋak kiŋ bâliŋ zo winziksâi zaat kirip.
8 Zaat âim gam kin ko zet sot ârândâŋ tirik namin zâiwe.

A kiŋ bâliŋ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgip
9 Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgi a aksik zen ek nâŋgâwe, zen itâ sâwe.
10 “A zo tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren tap oletziŋgâmap.” Oi a zo kubikŋaŋgip, zorat ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
11 Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umŋâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren zekâren mindumŋâ sâlâpziŋan zim kirâwe.

Peteroŋâ a siŋgi âlip dâzâŋgoip.

12 Zen mindum kine Peteroŋâ ziŋgitŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opŋâ nikit kinze? Zi niikŋâ imbaŋan mân kubikset. Zen dap nâŋge? Târâraknikŋaŋgât Anutuŋâ kubiksap?
13 Yatâ buŋâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniŋ, zeŋgât Anutu, zâkŋâ kore aŋâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâŋgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtŋâ ziŋgâne Pilatogâren diim âine olaŋbat sâip.
14 Olaŋbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ŋâi olaŋbapkât sâwe.
15 Ândiândiŋ mariŋâ kuwe. Kune moi Anutuŋâ mâŋgei zaari igâwen.
16 Oi kiŋ bâliŋ a ikme zi Yesu kutŋâ konsâitâ a zi kubikŋaŋgi sâkŋâ âlip oi ikse. Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ oitâ âlip op zaatsap.
17 Bukurâpnâ, nâ nâŋgan. Zen sot patârâpziŋâ, zen Yesu topŋâ mân nâŋgâm kuwe.
18 Yatâ utnetâ Kristo sâknam nâŋgâm moip, zorat Anutuŋâ mârumŋan Propete a zeŋgât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuŋâ

sâi den kulemguwe, zorat bonŋâ âsageip.
19 Oi zen umziŋâ melâŋ ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkune tosaziŋ birâbap. Oi Kembuŋâ umziŋ mem sândukŋan kwatziŋgâbap.
20 Kembu Yesu Kristo ziŋgâbap. Zâk zeŋgât siŋgi sâm gâsum sâlâpkoip.
21 Zâkŋâ sumbemân ândei kut ŋâi ŋâi âsagem naŋgâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuŋâ mârumŋan den Propete gakârâpŋâ lâuziŋan pâi sâwe.
22 Mose zâk den itâ sâip,
‘Kembu Anutuŋâ bukurâpziŋ zeŋgâren gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem den dâzâŋgoi nâŋgâbi.
23 Oi ŋâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuŋâ kom naŋgâbap. A zo Anutu a gakârâp zeŋgât oserân mân ândibap.’
24 Oi Samue sot Propete a nâmbutŋâ ândim gawe, zen kut ŋâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe.
25 Zen ko Propete a ândiwe, zeŋgât kiurâp. Sâkurâpziŋ zen sot Anutuŋâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umŋan ândie. Anutuŋâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip,
‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziŋgâbat. Mâsop zorâŋ hânŋâ hânŋâ a dâpziŋ upap.’
26 Anutuŋâ kore aŋâ Yesu sâŋgongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliŋâziŋâ birâbigât gem gâip. Zâkŋâ diiziŋgi bâliŋâziŋâ birânetâ mâsop minziŋgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

1 Petero sot Yohane, zet a den dâzâŋgom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtŋâ sot Sadukaio a, zen ârândâŋ zekâren gawe.
2 Zet a siŋgi âlip dâzâŋgowet. Yesu zâk mumuŋan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtŋâ zen nâŋgâne bâliŋ oip.
3 A sâtŋâ zen gâsuzikâm mirâ mârum ŋâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ haŋsâip.
4 Oi Peteroŋâ siŋgi âlip sâi nâŋgâwe, zeŋgâren gâbâ doŋbep ziŋâ zo nâŋgâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik teŋgâziŋâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroŋâ Yesugât kutŋâ sâm muyageip.

5 Haŋsâi a sâtŋâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe.
6 Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziŋâ zen sot minduwe.
7 Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziŋan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Nâiŋâ imbaŋâ ziki kulem zi tuugabot? Ŋâigât sâtkât uabot?”
8 Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Galem a sot a ambân zeŋgât patârâpziŋâ, nâ sa nâŋgânek.
9 Net kiŋ bâliŋ a bekŋan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike?
10 Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nâŋgânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokŋâ poru nagân kune moi Anutuŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgei zaat ândiap. Zâkkât imbaŋâŋaŋgât opŋâ a zi âlip op mâteziŋan kinzap.
11 Yesu zâk mirâ kunkun ŋâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
‘Mirâ tuutuuŋ a zen kunkun ŋâi ekŋâ âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun zorâŋâ mem namin kwânâŋgi kunkun patâ kâtikŋâ op kinzap.’
12 Kubikkubik zo zâk zikŋik kubikniŋgâbap. A ŋâigât korân sâm orotŋâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

13 Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziŋan kin mân keŋgât op den

sâm kiritâ a ziŋ zekât itâ nâŋgâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nâŋgâwe.
14 Oi kiŋ bâliŋ kubigâwet, zorâŋ zet sot kiri ekŋâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.
15 Den kârum sâne âkŋan gei kiritâ ziiŋak den itâ sâm âraguwe,
16 “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ŋâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siŋgizik nâŋge. Zo mân sâm kwârakunat.
17 Oi den zo kamân dâp laŋ kâri nâŋgâbegât sâm keŋgât otzikindâ a ambân den mân dâzâŋgobabot.”
18 Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzâŋgobabot.”
19 Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melâŋ dâzâŋgowet, “Ziiŋak nâŋgâm iknek. Zeŋgât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuŋâ nâŋgi dap upap?
20 Kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâwen, den zo mân tik pânat.”
21 Yatâ sâitâ sâm keŋgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nâŋgâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwegât a sâtŋâ ziŋ zeŋgâren kwakŋâ Petero sot Yohane kut zo laŋ mân otzikâwe.
22 A kubigâwet, zo kendonnâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

23 Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zeŋgâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zeŋgât a patâ, ziŋâ den dâzâkowe, zo aksik dâzâŋgom naŋgâwet.
24 Yatâ sâitâ a ambân den zo nâŋgâm umziŋ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariŋâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ŋâi ŋâiziŋoot muyageziŋgin.
25 Sâna Tirik Kaapumgâ zâkŋâ sâkuniŋ kore agâ Dawidi, zâkkât umŋan den pâi itâ sâip,
‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitague? A zen wangât den bon buŋ se?
26 Hânnŋâ hânnŋâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbâpkât sâsâŋ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’ ”
27 Yatâ sâmŋâ itâ sâwe, “Perâkŋak kamân ziren tirik kore agâ kwânâŋgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtŋâ, zen zâk kâsa okŋaŋgânam minduwe.
28 Mârum gikak nâŋgâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe.
29 Oi Kembu, zi ko sâm keŋgât dinziŋâ ek nâŋgâm kore arâpkâ imbaŋâ niŋgâna keŋgât buŋ gâgât den sâm ândinat.
30 Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziŋgâm sâna kulem top top muyagibap.”
31 Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan piksâi keŋgât buŋ, lâu bâbâlaŋâk a ambân Anutugât den dâzâŋgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

32 Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ŋâi ŋâi zemziŋgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziŋgip.
33 Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuŋan gâbâ zaarip, zorat den siŋgi imbaŋâŋoot dâzâŋgom ândiwe. Anutuŋâ imbaŋâ ziŋgâm tânzâŋgoip.
34 Zengât oserân gâbâ ŋâi sii nalemgât kârukâru mân urâwe. A hânziŋoot sot mirâziŋoot, zen zo pam kât memŋâ Aposolo zeŋgâren parâwe.
35 Oi Aposolo ziŋâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziŋgâm ândiwe.
36 Oi a ŋâi ândeip, kutŋâ Yosepe. Aposolo ziŋâ kutŋâ ŋâi Banaba sâwe

(niiŋ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokŋâ.
37 A zorâŋâ hânŋâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zeŋgâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât siŋgi.

1 A ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Zâkkât ambinŋâ Sapira, zâk sot sâm nâŋgâm hânzikŋâ pâitâ mem sâŋgân zikâwe.
2 Ananianâ sâŋgân mem torenŋâ tik pam torenŋigâk Aposolo zeŋgâren pam, zi aksik sâip.
3 Pâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Sataŋŋâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sâŋgânŋâ torenŋâ tik paat?
4 Hângât sâŋgân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.”
5 Yatâ sâi Anania zâk den nâŋgâm kin zorâŋak hânân gei zem moip. Oi zâkkât siŋgi nâŋgâwe, zen keŋgât urâwe.
6 A sigân, zen kâmbarâŋâ mem kâpim lum âi hanguwe.
7 Narâk mân kârep oi ambinŋâ zâk siŋgi mân nâŋgâm gâip.
8 Gâi Peteroŋâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sâŋgânŋâ kât itik miwet?” Sâi zâkŋâ sâip, “Zo yatik miwet.”
9 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Zet wangât den saamŋâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nâŋgâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.”
10 Yatâ sâi zorenâk kiŋ topŋan gei zem moip. A sigan ziŋâ mirin gam muyagem lum âi apŋâ naŋgâmŋan hanguwe.
11 Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutŋâ zen siŋgi zo nâŋgâm keŋgât doŋbep urâwe.

Aposolo ziŋ kulem top top tuuwe.

12 Aposolo zen a zeŋgâren sen mârât kulem top topŋâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umŋâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren um kânok opŋâ mindumarâwe.
13 Mindunetâ a nâmbutŋâ hurat kwatziŋgâm târokwatziŋgânam keŋgât op birâwe.
14 Ka a ambân kâmut kâmutŋâ, zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Yesugât kâmut zeŋgâren târokwatziŋgâwe.
15 A ambân zen bukurâpziŋâ sisi mâsekziŋoot helâŋân pam luziŋgâm âi mâtâbân itâ sâm zâmbarâwe, “Peteroŋâ mâtâbân âim gâi sândokŋandâ zeŋgâren ari âlip upi.”
16 Oi Yerusalem kamân naŋgâm naŋgâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziŋoot sot wâkeziŋoot diiziŋgâm gane âlip op naŋgâwe.

Anutugât sumbam aŋâ Aposolo târ namin gâbâ diiziŋgip.

17 Oi kut ŋâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpŋâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nâŋgâm Aposolo gâsuziŋgâwe.
18 Gâsuziŋgâm târ namâ patin zâmbarâwe.
19 Zâmbane zinetâ ŋâtigân Kembugât sumbem a ŋâiŋâ ga hâŋgi mem pam diiziŋgâm gem itâ sâm dâzâŋgoip,
20 “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unakŋaŋgât den dâzâŋgom kinbi.”
21 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm haŋgât tirik namin zâim a ambân siŋgi âlip dâzâŋgowe.
22 Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpŋâ, zen Isirae a sâtŋâ aksik minduziŋgâne gawe. Oi a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgom târ namin âi Aposolo diiziŋgâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziŋgâmŋâ mân muyageziŋgâm âburem gam sâwe,
23 “Nen âimŋâ namâ hâŋgi kâtikŋâ kiri iksen. Oi galem a zen hâŋgiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruziŋgindâ buŋ ue.”
24 Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nâŋgâne kwakmak oip.

25 Utnetâ a ŋâiŋâ ga sâip,
“Nâŋgânek. A tâk namin zâmbanse,
zen tirik namin a den dâzâŋgom
kinze.”
26 Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot
arâpŋâ zen Aposolo gâsuziŋgânam
âiwe. A ziŋâ kuk op kâtŋâ
zâŋgobegât keŋgât op mulunâk
diiziŋgâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân keŋgât buŋ den sâwe.

27 Minduminduyân diiziŋgâm
zâmbane kinetâ tirik namâ galem a
patâŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
28 “Mârum den kâtikŋâ dâzâŋgowen.
A zorat korân a ambân den mân
dâzâŋgobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem
kamânân laŋ kârip. A kuwe, zorat
tosa neŋgâren pânam sâme.”
29 Sâi Petero sot Aposolo
nâmbutŋâ, zen den itâ mâburem
dukuwe, “A den lum Anutugât den
birânat, zo ko mân dâp upap.
30 Zen Yesu poru nagân kune moip.
Oi sâkurâpniŋ zeŋgât Anutu, zâkŋâ
mâŋgei zaarip.
31 Zaari Anutuŋâ âsan topŋan bon-
gen pam a sâtŋâ patâ sot kubikku-
bikniŋâ kwânâŋgip. Oi Isirae a
ambân, zen umziŋ melâŋne tosaziŋ
gulipkubapkât sâmap.
32 Kut ŋâi ŋâi zo igâwen. Oi zorat
siŋgi den nen sot Tirik Kaapum, niŋâ
sâmen. Tirik Kaapum Anutuŋâ sât
lulu gakârâp ziŋgâmap.”
33 Den yatâ sâm dâzâŋgoi kuk opŋâ
Aposolo zâŋgonam urâwe.

Parisaio a ŋâiŋâ bukurâp girem den sâm dâzâŋgoip.

34 Oi minduminduyân Parisaio a
ŋâi tâip, kutŋâ Gamalie. Zâk guru-
min dengât kubikkubik a oi a ambân
ziŋ hurat kwâkŋaŋgâwe. Zâkŋâ
oksâm kin Aposolo sâi diiziŋgâm
geiwe.
35 Oi bukurâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Isirae a, zen a zi kut ŋâi nâŋgâmŋik
otziŋgâbi.
36 Mârum a ŋâi kutŋâ Teuda, zâkŋâ
nâ a kutâziŋâ sâi a 4 handeret yatâ
zâkkât a urâwe. Oi zikŋâ kâmbam
zigi arâp ziŋâ sinsururuŋ urâwe.
37 Oi bet a sâlâpzâŋgozâŋgoŋ
narâkŋan Galilaia gokŋâ, a ŋâi kutŋâ
Yuda, zâkŋâ a kutâ kunat sâi a
nâmbutŋâ arâpŋâ urâwe. Ka a zo
moi ko arâpŋâ zen siŋsururuŋ urâwe.
38 Zorat den dâzâŋgua nâŋgânek.
Zen a zi birâziŋgâne ândinek. Zen
den sot nep zo ziiŋ umziŋaŋgât
upme oi ko bon buŋ upap.
39 Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân
buŋ upap. Oi zen Anutu kâsa
miŋaŋgâbegât.”

Aposolo lapitziŋgâwe.

40 Zo yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâne
dâp oi sâne Aposolo mirin zâine
tâkŋâ lapitziŋgâwe. Zâŋgomŋâ
Yesugât kot mân dâzâŋgobigât sâm
sâŋgonzâŋgowe.
41 Sâŋgonzâŋgone sâtâre op
âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op
lapitziŋgâwe, zorat minduminduyân
gâbâ gem sâtâre op âiwe.
42 Oi sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin
sot a mirin Yesu Kristogât siŋgi âlip
mân birâm dâzâŋgom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzâŋgowe.

1 Narâk zoren Yesugât kâmut
doŋbep muyagem târokwatziŋgâwe.
Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân
nâmbut Grik den sâmarâwe, zeŋgât
oserân ambân malâ nâmbutŋâ zen
nalem mân niŋgâwe sânetâ a Grik
den sâmarâwe, zen nâŋgâne mân dâp
oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot
den sârek sâm âraguwe.
2 Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen
Yesugât arâpŋâ kâmut minduziŋgâm
itâ sâm dâzâŋgowe, “Nen Anutugât
den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep
tuugindâ mân dâp upap.
3 Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan
gâbâ zen a nâmburân zagât, a
nâŋgânâŋgâziŋoot sot Kaapumŋâ
umziŋan piksâsâŋ zo ziŋgitne âlip

oi gâsum sâlâpzâŋgonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi.
4 Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ,
zorat nebâk tuum ândinat.”
5 Zen den yatâ sâne zen ak-
sik nâŋgâne dâp oi a itâ gâsum
sâlâpzâŋgowe. Setepano, zâk
nâŋgâm pâlâtâŋoot sot umŋan Tirik
Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo,
Porokoro, Nikano, Timoŋ, Pamena
sot Nikolau, Antiokia kamânân
gok. Zâk hân ŋâin gokŋandâ Yuda
zeŋgâren târokwâip.
6 A zo diiziŋgâne Aposolo zeŋgâren
âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu
sâwe.
7 Oi Anutugât denŋâ laŋ kârâm ari
Yerusalem kamânân Yesugât kâmut
zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi
tirik namâ galem a zeŋgâren gâbâ
doŋbepŋâ den siŋgi âlip nâŋgâm
luwe.

Setepano den sâkŋanâk sâwe.

8 Anutuŋâ Setepano tângum im-
baŋâ pindi a zeŋgâren sen mârât
kulem top top tuum arip.
9 Oi a nâmbutŋâ zen zâk sot den
âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse
namâ ŋâi kutŋâ Libertene, zoren
mindumarâwe. A zen Kirene a, Ale-
sandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ
zorâŋ Setepano sot den âraguwe.
10 Tirik Kaapumŋâ Setepano den
nâŋgânâŋgâ âlip pindi den âlipŋâ sâi
den hâuŋâ mâburinam kwagâwe.
11 Kwakŋâ a nâmbutŋâ tigâk itâ
sâm dâzâŋgowe, “Setepanogât itâ
sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliŋ
kwatziki nâŋgâwen’ ”
12 Sâne yatâ utnetâ a yenŋâ sot
a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den
zorat galem a, zen den zo nâŋgâmŋâ
kuk opŋâ Setepano kom gâsum a
sâtŋâ mindumindu patin diim âiwe.
13 Oi Setepanogât den sarâ sâbigât
a muyageziŋgâne Setepanogât den
sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik
namâ sot Kembugât gurumin den
sâm bâliŋ kwâpmap.
14 Zâk itâ sâi nâŋgâwen, ‘Yesu,
Nasarete kamân gokŋâ, zâkŋâ tirik
namâ zi kom kândaŋâ gurumin den
Moseŋâ sâip, zo kândaŋbap.’ ” Yatâ
sâwe.
15 Oi minduminduyân târâwe zo,
zen Setepano iknetâ si sâŋgânŋâ
sumben a yatâ oip.

7

Setepanoŋâ sâkurâpziŋ zeŋgât siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâkŋâ
Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo
bonŋâ?”
2 Sâi Setepanoŋâ itâ sâip,
“Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den
sa nâŋgânek. Sâkuniŋâ Abaram,
zâk Haran kamânân mân âim
Mesopotamia hânân ândei âsakŋâ
mariŋâ, Anutuŋâ zâkkâren âsagem
itâ sâm dukuip,
3 ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ
birâziŋgâm nâŋâ hân ŋâi tirâpgobat,
zoren âi ândiban.’
4 Abaram zâk den zo nâŋgâm
Kaidai hânŋâ birâm Haran kamânân
âi ândeip. Zoren ândei ibâŋâ moi
Anutuŋâ diim gâi Yuda hânân zi ga
ândeip.
5 Anutuŋâ diim ga hân ŋâi mân
pindi galem oip. Buŋâ hân murukŋâ
ŋâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot
kiurâp zeŋgât siŋgiyâk sâm pâip. Zâk
kiun buŋ ândeip, zo ko Anutuŋâ laŋ
yatâ sâip.
6 Oi Anutuŋâ den itâ sâip, ‘Ki-
urâpziŋ zen hân ŋâin kendon 4 han-
deret umŋan kore a op ândibi. Zoren
hân mâirâpŋâ zen sâknam ziŋgâne
ândibi.
7 Kiurâpziŋâ zen kore op ândine
nâ hân mâirâp hâuŋâ ziŋga ki-
urâpziŋ zen zâmbam hân ziren ga nâ
mâpâsenim ândibi.’
8 Oi Anutuŋâ Abaram târotâro
pindi kwabâ kwaraŋgip. Oi nanŋâ
Isaka âsagem sirâm nâmburân
zagât tapŋâ karâmbuŋan kwabâ
kwâkŋaŋgip. Isakaŋâ Yakabo yatik
kwabâ kwâkŋaŋgip. Yakobo zâk
narâpŋâ kiin zagât yatik otziŋgip.

9 Oi sâkurâpniŋâ zen munziŋâ
Yosepe, zâkkât um kâlak nâŋgâm kât
minam Aigitâ a ziŋgâwe. Aigitâ a zen
Aigita hânân diim âine Anutuŋâ zâk
sot ândeip.
10 Anutuŋâ Yosepe sâknam kâbâ
yâmbât kwâkŋan gâbâ mâkâm Aigita
a kutâ Parao, zâkkât mâteŋan
nâŋgânâŋgâ âlipŋâ pindâm tângoi
Paraoŋâ a ambân gakârâpŋâ ak-
sik galem otziŋgâbapkât gâsum
sâlâpkoip.
11 Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ
muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan
hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniŋ
nalemgât kârukâru op ândiwe.
12 Oi a nâmbutŋandâ Aigitâ hânân
nalem ziap sâne Yakobo zâk nâŋgâm
narâp sâŋgonzâŋgoi âiwe.
13 Oi du zagâtŋan âine Yosepe zâk
topŋâ âtârâpŋâ sapsum ziŋgip. Oi a
kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe,
zorat siŋgi nâŋgip.
14 Oi Yosepeŋâ sâi ibâŋâ Yakobo sot
torerâpŋâ aksik, a ambân teŋgâziŋ
75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe.
15 Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim
moip. Oi narâpŋâ zen zoren mom
naŋgâwe.
16 Munetâ kâmbarâŋziŋâ Sikem
hânân minziŋgâm âi hanzâŋgowe.
Hân zo Abaramŋâ mârumŋan Sikem
kamânân Hemo kiurâp, zeŋgâren
kwâlip. Zoren hanzâŋgowe.”

Mosegât siŋgi dâzâŋgoip.

17 “Oi Anutuŋâ Abaram kânŋan
den siŋgi dukuip, zo âsagibapkât
narâkŋâ mâte oi Aigita hânân Isirae
a ambân doŋbep âsagem laŋ kârâm
ândiwe.
18 Yatâ op ândine Aigita a kutâ ŋâi
âsageip. Zâk Yosepegât siŋgi mân
nâŋgip.
19 Oi a kutâ zorâŋâ sâkurâpniŋ
kâitzâŋgom sâknam kwatziŋgip.
Oi katep mâik gakârâpziŋâ, zen
mumbigât sâi âkŋan zâmbane zem
muwe.
20 Narâk zoren Mose âsageip.
Katep zo Anutuŋâ egi holi tobat
âlipŋâ oip. Ibâ mam zet mirin tik
mem ândine kâin karâmbut âkip.
21 Oi âkŋan pane ândei Parao
bâratŋandâ muyagemŋâ mem
nannâ sâm galem oi lâmbarip.
22 Parao arâp zen Aigitâ zeŋgât
nâŋgânâŋgâ kwâkâm pindâne
nâŋgâm kâtigem kut ŋâi ŋâi zorat
topŋâ sâi nâŋgâne imbaŋâ oip. Oi
nep top topŋâ tuubam mân kwagip.

23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a
bukurâp ziŋgitpam arip.
24 Âi egi Aigita a ŋâiŋâ Isirae a ŋâi
kom tâi ekŋâ bukuŋâ bekŋan mem
Aigita a zo koi moip.
25 Oi itâ nâŋgip, ‘Bukurâpnâ nâgât
itâ nâŋgâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât
bikŋan gâbâ mâkâziŋgâbatkât Anu-
tuŋâ sâm nigip.’ Ka bukurâpŋâ zen
mân nâŋgâwe.

26 Sirâm ŋâin Moseŋâ âi egi Isirae
a zagât agom tâitâ muyagezikâm
kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A
zagât, zet buku bukuŋâ. Wangât
kâsa uabot?’
27 Sâi a kâmbam topkwap bukuŋâ
koip, zorâŋâ Mose mem kâbakŋem
itâ sâm dukuip, ‘Ŋâiŋâ gâ neŋgât a
sâtŋâ mo den kubikkubik a gâbarip?
28 Muka Aigita a ŋâi koin, zo yatik
nâ nobam sat?’
29 Oi Mose zâk den zo nâŋgâm
keŋgât opŋâ sârârâk kârâm âi
Midiaŋ hânân âi hân mâirâp zen sot
ândeip. Zoren ambân mem nanzatŋâ
minzikip.

30 Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân
âtâŋâ, a mân ândiândiŋan, bakŋâ
Sinai zorat topŋan ândei sumbem
a ŋâiŋâ nak topŋan kârâp bâlamân
âsageŋaŋgip.
31 Moseŋâ zo ekŋâ wanŋâ yatâ uap
sâm ikpam ari Kembugât diŋâ itâ
âsageip.
32 ‘Nâ sâkurâpkâ zeŋgât Anutu.
Abaram, Isaka sot Yakobo, zeŋgât
Anutu.’ Sâi Mose zâk sânâm
sâmbui pindiŋsâm kirip. Zo ikpam
keŋgâtŋaŋgât doŋbep oip.
33 Yatâ op kiri Anutuŋâ itâ sâm

dukuip, ‘Hân lâŋsat, zo tirik hân. Zorat opŋâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan.
34 Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziŋgâne isem umbâlâ utne nâŋgâm betziŋan mimbam gian, gât ko gâ sâŋgongoga Aigita hânân âiban.’
35 Sumbem aŋâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâŋaŋgâm itâ dukuwe, ‘Ŋâiŋâ gâ a sâtŋâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuŋâ a zo a kutâ sot betziŋan mimiŋ a upapkât sâm sâŋgongoip. Sumbem a ŋâiŋâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip.
36 Oi sâŋgongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diiziŋgâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriŋan sot mirâ kamân kâtikŋan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip.
37 Oi Moseŋâ Isirae a itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Anutu zâk bukurâpziŋâ zeŋgât oserân gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem ziŋgâbap.’
38 Yatâ sâip. Oi zâkŋagâk mirâ kamân kâtikŋan sâkurâpniŋ zen sot ândei Sinai bâkŋan sumbem a ŋâiŋâ den zinziŋ kâtikŋâ Anutugât lâuŋan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniŋ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nâŋgâmŋâ den zo mem niŋgâwe.
39 Oi sâkurâpniŋ zen Mosegât diŋâ kâbakŋem birâm Âigita hânân âburinam umziŋ patâ kirip.
40 Zen Aaroŋ itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niŋgâna, zoraŋ kândom otniŋgâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniŋgâm gâip, zâk âi buŋ oip mo dap?’
41 Yatâ sâm makau dâpŋâ lopio sobim zâkkât siŋgi sâm nalem om sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Bitziŋandâ tuuwe, zorat sâtâre opŋâ zâkkât siŋgi sâm sii nalem uwe.
42 Yatâ utne Anutuŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oi kâin sâŋgelak mâpâseziŋgâwe. Oi zorat Propete zeŋgât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtâŋâ, hân mân ândiândiŋan ândim nâgât siŋgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buŋâ.
43 Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repaŋgât sâŋgelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babiloŋ kamân kândâtŋan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

44 Setepanoŋâ Propetegât den sâmŋâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtâŋâ, hân mân ândiândiŋan sâkurâpniŋâ zeŋgâren Anutugât hâmbâ silep tatziŋgip. Silep zo Anutuŋâ Mose dâpŋâ tirâpkoi yatik tuugip.
45 Sâkurâpniŋ zen silep zo mem gane Yosuaŋâ diiziŋgi hân ziren ga takâwe. Anutuŋâ hân mâirâpŋâ zo moliziŋgi âine sâkurâpniŋ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânâŋgâne kiri ândine Dawidi âsageip.
46 Anutuŋâ Dawidigât nâŋgi âlip oi Dawidiŋâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip.
47 Oi zikŋak buŋâ. Salomoŋâ Anutugât namâ tuugip.
48 Ka u sumbemân patâ, zâk a betŋâ tuutuuŋan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete ŋâi zâk den itâ sâm kulemguip,
49 Anutuŋâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeŋgât kembu op galem otziŋgâman. Hân ko kinnâ lâŋ tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat?
50 Nâ bitnandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanoŋâ den kâtik sâm dâzâŋgoi kuwe.

51 Sâmŋâ Setepanoŋâ a kâmut zo itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen ko umziŋ kâtik. Um nâŋgânâŋgâziŋ mân pâroŋsap. Sâkurâpziŋ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapumgât diŋâ kwâkâme.
52 Sâkurâpziŋâ zen Propete aksik sâknam kwatziŋgâwe. Perâkŋak,

Propete zen târârak mariŋâ muyagibapkât den kânŋan sâwe, zo aksik zâŋgowe. Oi târârak mariŋâ zâk âsagem ândim gâi zen ekŋâ neŋgât a kutâ buŋâ sâmŋâ kuwe.
53 Mârum sumbemgât aŋâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziŋgip, ka zen den zo birâm, mân luwe."
54 Setepanoŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm kuk op kunam urâwe.
55 Tirik Kaapumŋâ Setepano umŋan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakŋâ sot Yesu Anutugât âsannâ bongen kiri ekŋâ itâ sâip,
56 "Sumbem pâroŋsâi a bonŋâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan."
57-58 Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmŋâ kindapziŋ dooŋgum zâkkâren mindum âim mem kâbakŋem geim kamân âkŋan geim kâtŋâ kuwe. Oi a mâteŋâ, zen hâmbâziŋ kwâkâm a sigan ŋâi kutŋâ Saulo, zâkkât kiŋ topŋan parâwe.
59 Oi Setepano kâtŋâ kune Kembu itâ konsâm sâip, "O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me."
60 Yatâ sâm siminŋâ liim kwap sâip, "Kembu, gâ a noge zi, zeŋgât tosâ birâ." Yatâ sâm moip.

8

1 Kune Sauloŋâ nâŋgi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziŋgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziŋ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziŋgâwe. Otziŋgânetâ siŋsururuŋ op Yudaia sot Samaria hânân âim naŋgâwe. Aposolo ziiŋik Yerusalem kamânân ândiwe.
2 Oi a târârak nâmbutŋâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe.
3 Sauloŋâ ko Yesugât kâmut kâsa otziŋgâm mirâŋâ mirâŋâ zâim a sot ambân gâsum diiziŋgâm tâk namin zâmbarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

4 Yesugât kâmut siŋsururuŋ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwe.
5 Oi Pilipo zâkŋâ Samaria zeŋgât kamân ŋâi gamŋâ Kristogât siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.
6 A doŋbep zen mindum diŋâ nâŋgâm âkŋâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe.
7 Zâkŋâ wâke doŋbep moliziŋgip. Wâke zen a umŋan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziŋ mumuŋâ zo doŋbep kubikziŋgip.
8 Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.
9 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Zâkŋâ zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ oi kware suŋa tuugi Samaria a zen ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
10 Oi a zâizâiŋ, gigiŋ zen zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ oi itâ sâwe, "A zi Anutugât kâwali murukŋâ ŋâi zâkkâren ziap."
11 Oi kwareŋandâ um gulip kwatziŋgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe.
12 Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topŋan ândiândiŋâ sot Yesu Kristogât den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoi a ambân zen zorat nâŋgâne bon oi Piliponâ too saŋgonziŋgip.
13 Yatâ utne Simoŋ yatik siŋgi âlip nâŋgi bon oi too saŋgone Pilipogât um topŋan ândeip. Oi Piliponâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbaŋâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

14 Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nâŋgâm mem umziŋan gine, zorat siŋgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nâŋgâwe. Nâŋgâm Petero sot Yohane sâŋgonzâkone zeŋgâren âiwet.
15 Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet.
16 Ombeŋan Tirik Kaapumŋâ zeŋgâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too saŋgorâwe.

17 Petero sot Yohane zet bitziknâ kâukziŋan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simoŋ Tirik Kaapum sâŋgân mimbam sâip.

18 Aposolo zagât zet bitziknâ a ambân kâukziŋan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoŋâ ekŋâ kât mem itâ sâm dâzâkoip,
19 "Zet imbaŋâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziŋan pa Tirik Kaapum mimbi."
20 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, "Ga Anutuŋâ imbâŋâ yen ziŋgâziŋgâŋ zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândâŋ sim kârâbân gei tâmbetagobabot.
21 Anutuŋâ um sarâgâ eksapkât zirâŋâ gâgât siŋgi mân uap.
22 Gâ nâŋgânâŋgâgâ bâliŋâ zo birâm umgâ melâŋ ninâu sâban. Kembuŋâ tosagâ birâbapkât ninâu sâban.
23 Gâ bâliŋaŋgât kâlakŋâ umgan piksâm ziap. Bâliŋandâ saagigap."
24 Sâi Simoŋâ itâ sâip, "Zikŋak nâgât opŋâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonŋâ mân muyagenibap."
25 Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzâŋgom naŋgâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgom âiwet.

Piliponâ Aperika a ŋâi siŋgi âlip sâm dukuip.

26 Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, "Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi." (Mâtâp zo hân a mân ândiândiŋan ziap.)
27-28 Yatâ sâm dukui Piliponâ zaatŋâ arip. Mâtâbân âi a ŋâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ŋâi ândeip, kutŋâ Kandake, zâkkât a sâtŋâ ŋâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkŋâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimŋâ puriksâm gâip. Zâk a lalaŋâ kwâkŋan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip.
29 Yatâ oi Kaapumŋâ Pilipo itâ sâm dukuip "Gâ zâkkâren âinan."
30 Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtŋâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nâŋgâm itâ sâm mâsikip, "Den sâlâpkuat, zorat topŋâ nâŋgat?"
31 Sâi zâkŋâ sâip, "Ŋâi mân dâtnone ninak dap yatâ nâŋgâbat?" Yatâ sâmŋâ sâi Piliponâ zâi zâk sot tâip.
32 Den sâlâpkoip, zo itâ,

"Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Aŋâ râma gwamŋâ gâsum sâmot mânâŋgâri diŋ buŋ tâpmap, zo yatâ diŋ buŋ oip.

33 Zâkkât nâŋgâne giginâ oi den nebân pamŋâ den sâkŋanâk sâwe. Hânân ândiândiŋâ buŋ oip. Oi kiurâpŋâ dap yatâ sâlâpzâŋgom naŋgâbe."
34 Oi a sâtŋâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, "Gâ sâna nâŋgâbâ. Propete zâk ŋâigât yatâ sap? Zikŋaŋgât sap mo a ŋâigât sap?"
35 Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapŋâ Yesugât den siŋgi âlip sâm dukuip.
36 Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtŋandâ itâ sâip, "Too ziap. Zi âlip sa saŋgonniban?"
37 Sâi Piliponnŋâ sâip, "Gâ den san, zo nâŋgâna bon oi âlip saŋgongibat." Sâi den itâ mâburem dukuip, "Itâ nâŋgan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nannŋâ. Zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgan."
38 Yatâ sâmŋâ kore a dukui biosi saagi a sâtŋâ sot Pilipo ârândâŋ toin geiwet. Geim Piliponâ saŋgonnaŋgip.
39 Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumŋâ Pilipo mem ari a sâtŋâ zâk dum mân ekŋâ sâtâre op mâtâbân arip.
40 Pilipo, zâkŋâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânŋâ kamânŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembuŋâ Saulo muyageŋaŋgip. (Apo 22:4-16; 26:9-18)

1 Saulo zâk Kembugât a ambârâpŋâ kâsa otziŋgâm zâŋgobatkât umŋâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip.
2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ galem a, zeŋgât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋgâm saaziŋgâmŋâ diiziŋgâm Yerusalem kamânân gâbam arip.
3 Zâk âimŋâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakŋandâ gem gâm zâkkâren âsagem naŋgip.
4 Âsagei hânân gei kom den ŋâi itâ nâŋgip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?”
5 Sâi Sauloŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ŋâi?” Sâi zâkŋâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu.
6 Gâ zaat kamânân âina nep tu-uban, zorat a ŋâiŋâ diŋâ dâgobap.”
7 Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nâŋgâwe. Ka a ko mân igâwe.
8 Oi Saulo zâk zaatŋâ siŋâ ikpâ sâm egi ŋâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpŋâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe.
9 Oi sirâm karâmbut umŋan siŋâ ŋâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too saŋgonŋaŋgip.

10 Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Oi Kembuŋâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.”
11 Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutŋâ târârak, zoren âim a ŋâi kutŋâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a ŋâi kutŋâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap.
12 Oi uman ŋâi itâ eksap. A ŋâi kutŋâ Anania, zâkŋâ zâkkâren gamŋâ siŋâ ânâŋgâtpapkât bikŋâ kâukŋan paap.”
13 Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a doŋbepŋâ sâne nâŋgâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doŋbep tâmbetzâŋgoip.
14 Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniŋgâbapkât tirik namâ galem a patâŋâ ekap kulemgum pindâwe.”
15 Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ laŋ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkŋâ a kâmut ŋâin ŋâin sot a kutâziŋâ sot Isirae a zeŋgâren nâgât den siŋgi dâzâŋgom ândibap.
16 Yatâ oi kutsiŋginaŋgât opŋâ sâknam nâŋgâbap, zorat tirâpkubat.”
17 Oi Anania zâk âim mirin zâim bikŋâ Saulo kâukŋan pamŋâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuŋâ mâtâbân muyagegigip, zâkŋâ sâŋgonnogi gaan. Gâ siŋgâ ânâŋgâri Tirik Kaapumŋâ umgan piksâbapkât sap.”
18 Yatâ sâi zorenâk siŋan gâbâ sâkŋâ senâŋâ yatâ gem gei siŋâ âlip egip. Yatâ okŋaŋgi zaari aritâ too saŋgonŋaŋgip.
19 Yatâ oi Sauloŋâ nalem nemŋâ kâtigeip.

Saulo zâk siŋgi âlip nep topkwâi kâsa okŋaŋgâwe.

20 Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik ŋâi ândeip.
21 Oi narâk zoren Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yesugât siŋgi sâm muyagem itâ sâm dâzâŋgoip, “Yesu, zâk Anutugât nanŋâ.” Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâwe, zen aksik imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutŋâ zo konsâne laŋ kâri a zo tâmbetzâŋgom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diiziŋgâm tirik namâ galem a patâ zeŋgâren âibapkât gâip. Zorâŋ dap op purikgurik uap?”
22 Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo.” Yatâ sâm

zorat den topŋâ sâm muyagem dâzâŋgoip. Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen diŋâ zo nâŋgâm kwakmak urâwe.
23 Yatâ oi ândimŋâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtâŋ urâwe.
24 Diŋâ sâne Sauloŋâ den zo nâŋgâm ândei Yuda a zen hilâm ŋâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe.
25 Yatâ utne Yesugât kâmut ziŋâ ŋâtigân Saulo mem âim kamângât paŋ kâtikŋâ saasaaŋâ, zoren irin gem mem pane âkŋan gem arip.
26 Âimŋâ Yerusalem kamânân takâmŋâ Yesugât arâp zeŋgâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât keŋgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nâŋgâne bon mân oip.
27 Oi Banabaŋâ Paulo buku okŋaŋgâm Aposolo zeŋgâren diim arip. Zeŋgâren âimŋâ Kembuŋâ Saulo mâtâbân muyageŋaŋgâm den dukuip sot Damasiko kamânân Sauloŋâ Yesugât den siŋgi sâm muyageip, zorat den siŋgi sâm dâzâŋgoip.
28 Zorat kwâkŋan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip.
29 Oi Saulo zâk Kembugât korân lâŋ kâtigem a zen sot Yesugât topŋâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziŋâ kâsa okŋaŋgâm kunam urâwe.
30 Oi Saulogât bukurâpŋâ zen den zo nâŋgâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbeŋan ândiwe.

31 Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zeŋgâren lumbeŋâ zeip. Lumbeŋâ ândim, kâtigem ândim zâimŋâ Kembu hurât kwâkŋaŋgâm uruŋsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumŋâ mam otziŋgi kâmut doŋbep urâwe.

Peteroŋâ a ŋâi kubigip.

32 Petero zâk kamânŋâ kamânŋâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zeŋgâren takip.
33 Zoren a ŋâi egip, kutŋâ Ainea. A zo kiŋ bik mumuŋâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip.
34 Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Ainea, Yesu Kristoŋâ kubikgigap. Zaatŋâ isengâ gikak kubik.”
35 Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saroŋ kamân mâirâp zo igâwe, zen umziŋ melâŋ Kembugât a urâwe.

Peteroŋâ Tabita mâŋgeip.

36 Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân ŋâi ândeip, kutŋâ Tabita. Grik denân ko kutŋâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziŋan mem kut ŋâi ŋâi âlipŋâ op ândeip.
37 Narâk zoren ambân zo mâsek opŋâ moip. Moi ko kâmbarâŋâ too saŋgon mem mirâ umŋâ ŋâin zâi pane zeip.
38 Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den siŋgi nâŋgâm a zagât sâŋgonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ neŋgât kamânân kek âinâ.”
39 Sâitâ Peteroŋâ zen sot ârândâŋ âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbarâŋ zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim ziŋgip, zo Petero tirâpkuwe.
40 Peteroŋâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm naŋgâm kâmbarâŋ mâte okŋaŋgâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi siŋ kârum Petero ekŋâ zaat tâip.
41 Peteroŋâ bikŋan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteroŋâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe.
42 Oi zorat siŋgi Yope kamânân laŋ kârâm ari doŋbepŋâ Kembugât a ambân urâwe.
43 Oi Petero zâk a ŋâi kutŋâ Simoŋ, zâk bâu sâkziŋ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a ŋâiŋâ Konelio muyageŋaŋgip.

1 Kaisarea kamânân Roma kâwali
a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo
zeŋgât kutziŋâ Italia sâmarâwe. A
ŋâi kutŋâ Konelio, zâkŋâ kâwali a
kâmut zo zeŋgât a sâtŋâ ândeip.
2 Zâk sot a ambârâpŋâ, zen Anutu
hurât kwâkŋaŋgâm mâpâseŋaŋgâm
ândiwe. Zâkŋâ a ambân kanpitâ
kât nalem ziŋgâmâip sot Anutugâren
ninâu sâm ândeip.
3 Konelio zâk yatâ opŋâ sirâm ŋâin
mirâ oi uman ŋâi itâ egip. Anutugât
sumbem a ŋâiŋâ zâkkâren gam itâ
sâm dukuip, “Konelio.”
4 Konsâi tâpâk ekŋâ keŋgâtŋaŋgât
op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi
ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ
Anutuŋâ egi âlip oip.
5 Zorat Yope kamânân kore a
sâŋgonzâŋgona âi a ŋâi kutŋâ Simoŋ,
kutŋâ ŋâi Petero, zâk diim gabi.
6 Zâk sot tâip zo bâu sâkziŋ lâkum
tuumap, kutŋâ Simoŋ. Zâkkât mirâ
saru sâtŋan taap. Oi Petero zâk
zorenâk ândiap.”
7 Sumbem aŋâ den yatâ dukum ari
zorenâk kore a zagât sot kâwali a ŋâi
sâŋgonzâŋgoip. Kâwali a zo Anutu
mâpâsemâip.
8 Den siŋgi zo dâzâŋgomŋâ Yope
kamânân sâŋgonzâŋgoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

9 A zen âim mâtâbân ziwe. Haŋsâi
zaat kamân goot goot utne mirâ
bâkŋan oi Peteroŋâ ninâu sâbam
mirin zarip.
10 Zâi ninâu sâmŋâ tepŋaŋgât oi
nalem une sei zâk uman zem, uman
ŋâi itâ egip.
11 Sumbem mâtâp pâroŋsâi
sumbemân gâbâ isen patâ ŋâi muruk
toren toren kimembut zoren saam
pane geip.
12 Umŋan zuu, mulum mot, nii top
top sot kut ŋâi ŋâi ziwe.
13 Oi den ŋâi itâ Peterogâren geip,
“Petero, gâ kom gaam ne.”
14 Yatâ sâi Peteroŋâ sâip, “Kembu,
nâ mân upat. Nii zuu bâliŋâ mo mân
niniŋâ, zo mân neman.”
15 Sâi ko den dum âsageip, “Anu-
tuŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ sâm paap, zo
bâliŋâ mân sâban.”
16 Kut ŋâi zo sâp karâmbut muyagei
dum buraŋŋoot sâmbune sumbemân
zarip.
17 Oi Petero uman egip, zorat
nâŋgâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen
gamŋâ Simoŋgât mirâŋâ kârum âim
muyagem mirâ sombemân kirâwe.
18 Kinŋâ mâsikâm sâwe, “Simoŋ,
kutŋâ ŋâi Petero, zâk mirâ ziren
tap?”
19 Yatâ sâne Petero zâk uman egip,
zorat nâŋgâm kwâkâm tâi Kaapumŋâ
itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamŋâ
gâ kârugige, gât ko gâ geimŋâ zen sot
âibam keŋgât mân upan.
20 A zo nâŋâ sâŋgonzâŋgua ge.”
21 Oi Peteroŋâ den zo nâŋgâmŋâ
zeŋgâren geimŋâ sâip, “Wangât
nâgâren ge?”
22 Sâi a ziŋâ dukuwe, “Kâwali
galem a patâ Konelio, zâk Anutu
hurat kwap târârak ândimap. Yuda a
zen zâkkât nâŋgâne a âlipŋâ opmap.
Sumbem kore a ŋâiŋâ zâkkâren
âsagem gâ mirâŋan diigim arindâ
diŋgâ nâŋgâbapkât sâip,”
23 Yatâ sâne Peteroŋâ nâŋgâm sâi
mirin zâine nalem ziŋgip. Haŋsâi zâk
sot Yope kamânân gokŋâ a nâmbutŋâ
zen sot âiwe.

Peteroŋâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzâŋgoip.

24 Zen mâtâbân âi zem Kaisarea
kamânân takâwe. Konelio, zâk
a ambârâpŋâ sot bukurâpŋâ min-
duziŋgi mambâtziŋgâm tatne gawe.
25 Gamŋâ Petero zâkkât mirin zari
Konelio zâk kiŋ topŋan gei zem
mâpâseip.
26 Zei Peteroŋâ mem zaatŋâ itâ sâm
dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”
27 Yatâ sâm mirâ umŋan âim a
ambân kâmut patâ muyageziŋgâm
itâ sâm dâzâŋgoip,

28 “Zen Yuda a neŋgât topniŋâ nâŋgâme. Nen a kamân ŋâin gokŋâ zen sot buku opŋâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den ŋâiŋâ mâtâp zo dooŋgoi ziap. Nâ ko Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuŋâ umanân nii zuu bâliŋâ sot mân niniŋâ buraŋŋoot saam pâi gei tirâpnogip.
29 Zorat a ziŋâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nâŋgânâ.”
30 Yatâ sâi Konelioŋâ itâ sâm dukuip, “Sirâm kimembut ombeŋan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâm ta a ŋâi hâmbâŋâ âsakŋâŋoot nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogip,
31 ‘Konelio, Anutuŋâ ninâugâ sot orot mâmegâ nâŋgi âlip uap.
32 Zorat gâ Yope kamânân a sâŋgonzâŋgona âi Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero, zâk diim gabi. A ŋâi bâu sâkziŋ lâkum tuumap, kutŋâ Simoŋ, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirâŋâ saru sâtŋan taap.’
33 Oi nâ zorat a sâŋgonzâŋgua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuŋâ den dâgogip, zo sâna nâŋgânatkât Anutugât mâteŋan mindum ten.”

Peteroŋâ Konelio sot arâpŋâ siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

34 Petero zâk topkwapŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Itârâŋ nâ itâ ek nâŋgan. Anutu zâk a kâmut ŋâi buku otziŋgâm a kâmut ŋâin kândâtzâŋgom mân opmap.
35 A kâmutŋâ kâmutŋâ zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ hurâtkwapŋâ târârak ândine, zeŋgât nâŋgi âlip opmap.
36 Anutu zâk Isirae a den niŋgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a neŋgât Kembu. Anutuŋâ zâk sâŋgongoi gem lumbeŋaŋgât den dâtnâŋgoip, zo nâŋge.
37 Yohane zâk too saŋgonziŋgâbapkât den dâzâŋgoip, narâk zoren Yesugât den siŋgi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.
38 Oi Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ zo ko Anutuŋâ imbaŋâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziŋgip. Oi a ambân Sataŋŋâ saaziŋgip, zo aksik olaŋziŋgip. Anutuŋâ tâŋgoi nep zo tuugip.
39 Oi Yuda a neŋgât hânân sot Yerusalem kamânân kut ŋâi ŋâi tuum arip, zo ek nâŋgâwen. Oi a sâtŋâ ziŋ gâsum poru nagân kune moip.
40-41 Mom zei sirâm karâmbut oi Anutuŋâ kwagân gâbâ mâŋgeip. Mâŋgei neŋgâren âsageniŋgip. Zorat mârumŋan Anutu zâk siŋgi kwatniŋgip. A nâmbutŋâ zeŋgâren mân âsagei igâwe. Zâk mumuŋan gâbâ âsagei nalem sot too ârândâŋ niwen.
42 Oi Anutuŋâ Yesu a mumuŋâ sot gwâlâ neŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ a kwânâŋgip. Oi nen den zo a ambân dâzâŋgonatkât nep diŋ sâm niŋgip.
43 Oi a ziŋ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi zo, zeŋgât tosa gulipkubap. Den zo Propete ziŋ sapsum naŋgâwe.”

Tirik Kaapumŋâ a hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren geip.

44 Petero zâk den yatâ sâm kiri nâŋgâm tarâwe aksik zeŋgâren Tirik Kaapum gem gâip.
45 Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuŋâ a hân ŋâin gokŋâ Tirik Kaapum ziŋgip, zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
46 A hân ŋâin gokŋâ, zen den gându uŋakŋâ sâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
47 Oi Peteroŋâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageziŋgap. Zorat too saŋgonsaŋgon zo a ziŋ aŋgân kârâne mân dâp upap.”
48 Yatâ sâi ziŋâ Yesu Kristogât korân sâm too saŋgonziŋgâwe. Too saŋgonziŋgâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteroŋâ den siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Aposolo nâmbutŋâ sot Yesugât
kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen
kamân ŋâin gokŋandâ Anutugât den
nâŋgâm luwe, zorat siŋgi nâŋgâwe.
2 Oi Petero zâk Yerusalem
kamânân zari Yuda a nâmbutŋâ
Mosegât gurumin den zorik zim-
bapkât kâtigiwe, a zo ziŋâ Petero oip,
zorat nâŋgâne mân dâp oip.
3 Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ
wangât Mosegât gurumin den kom
a mân kwabâ kwârаŋgâwe, zen sot
den op nalem nein?”
4 Oi Peteroŋâ kut ŋâi ŋâi âsageip,
zorat topŋan gâbâ itâ sâm dâzâŋgom
naŋgip,
5 “Nâ Yope kamânân ninâu sâm
ândim uman itâ egâwan. Isen patâ
ŋâi muruk toren toren kimembut
saam sumbemân gâbâ pane gem
umnâ topŋan zeip.
6 Gem gâi umŋan itâ egâwan. Zuu
top top, kamângât sot ulin, mulum
mot sot nii umŋan ziwe.
7 Oi nâgâren den ŋâi itâ gâip, ‘Pe-
tero, gâ zaat kom gaam ne.’
8 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, yatâ
buŋâ. Zuu bâliŋâ mo mân nininâ
mân nemân.’
9 Yatâ sa sumbemân gâbâ den
zagâtŋâ itâ muyageip, ‘Anutuŋâ kut
ŋâi ŋâi zo âlipŋâ sap, zo gâŋâ ekŋâ
bâliŋâ mân sâban.’
10 Yatâ muyagei sâp karâmbut oi
isenŋoot sumbemân zarip.
11 Kut ŋâi ŋâi zo zari Kaisarea
kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ
ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut
zo patâziŋâ zâk sâŋgonzâŋgoi gawe.
12 Gane Kaapumŋâ itâ sâm
dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam keŋgât
mân upan.’
Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ
a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi
takâm kâwali a sâtŋâ, zâkkât mirin
zâiwen.
13 Zarindâ den siŋgi itâ sâm
dâtnâŋgoip, ‘Nâgât mirin sumbem
a ŋâiŋâ muyagem kin itâ sâm
dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a
sâŋgonzâŋgona âi Simoŋ, kutŋâ ŋâi
Petero diim gabi.
14 Zâkŋâ gamŋâ gâ sot a
ambârâpkâ, zen Kembugât siŋgi
upigât den dâzâŋgobap.” ’
15 Oi nâ siŋgi âlipŋâ dâzâŋgua
mârum Tirik Kaapum neŋgâren geip,
zo yatik zeŋgâren geip.
16 Oi nâ zo ekŋâ Yesuŋâ
den dâtnâŋgoip, zo nâŋgâwan.
Den zo itâ, ‘Yohaneŋâ too
saŋgonziŋgip. Nâŋâ ko Tirik Kaapum
saŋgonziŋgâbat.’
17 Oi nen Kembuniŋâ Yesu Kristo
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâindâ Kaa-
pumŋâ niŋgip, zo yatik zen utne
ziŋgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu
kwâkâŋaŋgâbam?”
18 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâmŋâ
umziŋ diim gei Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ,
Anutuŋâ a kamân ŋâin gok umziŋ
melâŋi ândiândiŋ kâtikkât siŋgi
upigât kwatziŋgip.”

Den siŋgi âlip Antiokia kamânân arip.

19 Setepano komŋâ Yesugât kâmut
zâŋgonetâ siŋsururuŋ op kamân
toren toren âiwe. Nâmbutŋandâ
Poinike, Kipiro sot Antiokia
kamânân âiwe. Âi ândim kamân
zoren Yuda a ândiwe, zorik siŋgi âlip
dâzâŋgom ândiwe.
20 Oi Kipiro sot Kirene kamânân
gok ândiwe, zen Antiokia kamânân
âimŋâ hân ŋâin gok Kembu Yesugât
den siŋgi dâzâŋgowe.
21 Oi Kembuŋâ imbaŋâ ziŋgi a
ambân doŋbep patâ zen den siŋgi
âlipŋâ nâŋgâm umziŋ melâŋ Kembu
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
22 Zorat den siŋgi Yerusalem
kamânân ari Yesugât kâmut zen Ba-
naba sâŋgongune Antiokia kamânân
arip.
23 Âi takâmŋâ Kembuŋâ ku-
bikziŋgip, zo ekŋâ umŋâ âlip oip.
Oi Kembugâren pâlâtâŋ op kâtigem
kinbigât den dâzâŋgoip.
24 Banaba zâk a âlipŋâ sot nâŋgâm
pâlâtâŋoot. Tirik Kaapumŋâ umŋan
piksâm zeip. Oi kamân zoren a

ambân doŋbep zen Kembugât a urâwe.
25 Oi Banaba zâk Saulo muyagibam
Taso kamânân arip.
26 Âi muyagem diigi Antiokia
kamânân âiwet. Zoren kendon patâ
ŋâigât umŋan zoren Yesugât kâmut
zeŋgât minduminduyân a doŋbep
Yesugât den siŋgi dâzâŋgom ândiwet.
Antiokia kamânân Yesugât kâmut
a zo zeŋgât kutziŋâ Kristo a sâm
muyagiwe.

Kât pane arip.

27 Narâk zoren Propete nâmbutŋâ
zen Yerusalem kamânân gâbâ An-
tiokia kamânân âiwe.
28 Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi kutŋâ
Agabo. Zâk Kaapumŋâ okŋaŋgi hân
dâp pu patâ muyagibap, zorat den
kânŋan sâip. (Roma zeŋgât a kutâ
Klaudio ândei pu zo âsageip.)
29 Oi Yesugât kâmut zen den so
nâŋgâm kât zemziŋgip dâp min-
dumŋâ Yudaia hânân bukurâpziŋ
ândiwe, zeŋgâren pane âibapkât
sâwe.
30 Oi kât muyagiwe, zo Banaba
sot Saulo zikâne mem Yerusalem
kamânân âi Yesugât kâmut, zeŋgât
galem a ziŋgâwet.

12

Herodeŋâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

1 Narâk zoren a kutâ Herodeŋâ
Yesugât kâmut a nâmbut zâŋgom tâk
namin zâmbarip.
2 Oi zâkŋâ sâi arâpŋâ Yohanegât
âtâŋâ Yakobo gâsum sâuŋâ kârâne
moip.
3-4 Yatâ oi Yuda a zen ekŋâ umziŋ
âlip oi Herodeŋâ zo ekŋâ sâi arâpŋâ
zen Petero gâsune Yuda zeŋgât
kendon ŋâi kutŋâ Pasowa mâte
oi tâk namin pane kâwali a kiin
nâmburân kânok, zen galem upigât
sâm ziŋgip. Herodeŋâ itâ nâŋgip,
“Pasowa kendon âki Petero diim ga
a mâteziŋan sa kumbi.”
5 Oi Petero zâk tâk namin tâi
Yesugât kâmut zen âsâbâŋ zâkkât op
Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a ŋâiŋâ Petero muyageŋaŋgip.

6 Oi Herode zâk Petero mukan a
ambân tirâpzâŋgom kumbatkât sâip,
ŋâtik zoren kâwali a zagât zikŋâ Pe-
tero tâk kâtikŋâ zagât saam galem op
mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutŋâ,
zen namâ mâtâbân galem kirâwe.
7 Oi Kembugât sumbem a ŋâi namâ
kâligen muyagem kiri âsakŋandâ
namâ umŋan âsagei sumbem aŋâ Pe-
tero gâŋgemunŋan gâsum mângimŋâ
sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero
bikŋan tâip, zo siksâm geip.
8 Oi sumbem aŋâ itâ sâm dukuip,
“Inzutkâ lapŋâ kipâkegâ mem pâna
giarik.” Yatâ oi sumbem aŋâ du
zagâtŋâ sâm dukuip, “Hâmbâgâ pâna
giari molini.”
9 Sâi Peteroŋâ molim âimŋâ itâ
nâŋgip, “Zi uman eksan.” Sumbem
aŋâ oip, zo nâŋgi yenŋâ oip.
10 Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp
patin takitâ hâŋgi zo zikŋak mem
pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik ŋâi
âimŋâ sumbem a zorâŋ pamŋâ buŋ
op arip.
11 Oi Petero zâk nâŋgânâŋgâŋâ
pâroŋsâi itâ sâip, “Zi nâŋgan. Kembu
zâk sumbem a sâŋgongoi Herode
sot Yuda a, zeŋgât bitziŋan gâbâ
mâkânigap.”
12 Yatâ nâŋgâm âim Yohane
Mareko, zâkkât mamŋâ Maria,
zâkkât mirin takip. Zoren a ambân
doŋbepŋâ mindum ninâu sâm
tarâwe.
13 Oi Peteroŋâ mirâ hâŋgiyân âi
kom kiri kore ambân ŋâi kutŋâ Rode,
zâk ŋâiŋâ kwap sâmŋâ gâip.
14 Gamŋâ Peterogât diŋ tobat
nâŋgâm sâtâre op hâŋgi mân mem
pam âburem mirâ kâligen âimŋâ
Petero ga kinzap sâm dâzâŋgoip.
15 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm sâwe,
“Gâ umgâ gulip uap.” Zâkŋâ ko
kâtigem sâip, “Zâk perâkŋak ga kin-
zap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât
sumbem aŋandâ ga kinzap.”

16 Oi Petero zâk kom kiri mâtâp
mem pam zikŋâ ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ
oip.
17 Oi zen den birâbigât bikŋandâ
dâp oi den birâne Kembuŋâ tâk
namin gâbâ olaŋ diim gâip, zorat
den siŋgi dâzâŋgoip. Dâzâŋgomŋâ
sâip, “Yakobo sot buku nâmbut
nâgât den siŋgi dâzâŋgonek.” Ya
sâm dâzâŋgomŋâ zâmbam mulukŋem
ŋâin tik arip.

Anutuŋâ Herode hâuŋâ pindip.

18 Haŋsâi kâwali a zen Petero
kârumŋâ dap op buŋ uap sâmŋâ
kwagâwe.
19 Oi Herodeŋâ kârum muyagibigât
sâi kârumŋâ mân muyagine kâwali a
zen Petero galem urâwe, zo zâŋgone
mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm
Kaisarea kamânân âi ândeip.

20 Herode zâk narâk zoren Tiro
Sidoŋ kamân zagât zeŋgât kâsa
otziŋgip. Oi kamân zorat mâirâpŋâ
zen mindum den sâm kubiknam
Herodegât a sâtŋâ ŋâi kutŋâ Bilasto
den dukune buku otziŋgip. Zen
Herodegât hânân nalem memarâwe,
zo buŋ opapkât lumbeŋâ den
dukuwe.
21 Oi Herode zâk den mâburem
dâzâŋgobapkât narâk mâte oi
Herode zâk hâmbâ neule âlipŋâ pam
a kutâgât tâtatŋan tap a ambân den
dâzâŋgoip.
22 Den dâzâŋgoi a aksik den
kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo
a den buŋâ. A zo Kembu patâ.”
23 Herode zâk den zo nâŋgâm mân
kwâkâziŋgipkât Kembugât sumbem
a ŋâiŋâ zorenâk koip. Oi nane ziŋâ
umŋan bagim zine moip.

24 Anutugât denŋâ ko lâmbatŋâ laŋ
kârâm sambâlem zeip.

25 Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât
kâmut Antiokia kamânân ândiwe,
ziŋâ nep diŋ sâm zikâwe, zo
Yerusalem kamânân tuum naŋgâm
Antiokia kamânân âburiram Yohane
Mareko diigitâ ârândâŋ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet siŋgi âlip nebân âiwet.

1 Antiokia kamânân Yesugât
kâmut, zeŋgâren Propete nâmbutŋâ
ândiwe. Kutziŋâ itâ Banaba sot
Simoŋ (Zak a sumun konsâmarâwe.),
Lukio Kirene kamânân gokŋâ sot
a ŋâi kutŋâ Manaeŋ. Zâk a kutâ
Herode tâlaŋâ. Zet ârândâŋ ândim
lâmbarâwet. Oi ŋâi Saulo.
2 Oi sirâm ŋâin zen mindum Anutu
mâpâsinam nalem birâm mâpâsem
ândine Tirik Kaapumŋâ den itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen Banaba sot Saulo
nep diŋ sâm zikâwan, zo tuubabotkât
sâŋgonzâkonek.”
3 Sâi nalem birâm ninâu
sâmŋâ bitziŋâ kâukzikŋan pam
sâŋgonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den siŋgi.

4 Tirik Kaapumŋâ yatâ opŋâ
sâŋgonzâkoi zet âi Seleukia kamân
saru sâtŋan âi takâwet. Zo takâm
waŋgâyân zâim âi Kipiro hân saru
tânâmŋan âi takâwet.
5 Oi zoren kamân patâ kutŋâ
Salami, zoren âi takâm Yuda a
zeŋgât mâpâmâpâse namin zâi Anu-
tugât den siŋgi âlip sâm dâzâŋgowet.
Yohane Mareko zâk zet sot âim bet-
zikŋan mem ândeip.
6 Oi hân torengen gâbâ gamŋâ
Papo kamânân takâwe. Zo gam
Yuda a ŋâi, kware a sot propete
sarâŋâ ândeip, kutŋâ Bara-Yesu, zâk
muyagiwe.
7 A zâk galem a ŋâi kutŋâ Seregio
Paulo zâk sot pâlâtâŋ op ândeip. Oi
Seregio Paulo zâk a nâŋgânâŋgâŋoot.
Zâk Anutugât den nâŋgâbapkât
Paulo sot Banaba diiziki mirâŋan
zâiwet.
8 Diiziki kware a Elima (Kot zo
kware a zorat sâmarâwe.), zâkŋâ
Saulo sot Banaba kâsa otzikip.
Galem a zâk siŋgi âlipŋâ mân
nâŋgâbapkât sâip.
9 Yatâ oi Saulo, kutŋâ ŋâi Paulo
sâmarâwe, zâkkât umŋan Tirik Kaa-
pum piksâi Elima itâ sâm dukuip,

10 “Sataŋgât nanŋâ, gâ. Gâ kut ŋâi
ŋâi târârak, zorat kâsaŋâ. Umgan
sarâ sot bâliŋâ piksâm ziap. Gâ Anu-
tugât mâtâp târârak zo dooŋgumat.
Zo narâk ikâ zoren birâban?
11 Zorat Kembu imbaŋâŋaŋgât
kulem ikpan. Gâ siŋgâ ŋâtâtik kâri
narâk ziren âsakŋâ mân ek ândiban.”
Yatâ sâi zorenâk siŋâ ŋâtâtik kâri
gâsum birâbirâ op a ŋâi bikŋan
gâsum diibapkât sâip.
12 Âsagei galem a zo ekŋâ Kem-
bugât siŋgi âlip, zorat nâŋgi imbaŋâ
oi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâip.

*Pauloŋâ Antiokia kamân ŋâin,
zoren âim siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.*

13 Paulo sot arâpŋâ zen Papo
kamân birâm waŋgâyân zâimŋâ âim
Pampilia hânân, Perege kamânân
takâwe. Zoren Yohane Mareko
zâpam Yerusalem kamânân âbureip.
14 Oi zen ko Perege kamânân gâbâ
âimŋâ Pisidia hânân Antiokia kamân
ŋâin, zo takâwe. Zoren ândim
Yuda zeŋgât kendon oi mâpâmâpâse
namin zâi tarâwe.
15 Oi mâpâmâpâse namâ galem
a zen gurumin den sot Propete a
zeŋgât ekabân den sâlâpkumŋâ itâ
dâzâŋgowe, “A bukuzatniŋâ zekâren
den ŋâi ziap oi ko sâitâ nâŋgânâ.”
16 Sâne Paulo zâk zaatŋâ
hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp opŋâ
itâ sâm dâzâŋgoip, “Isirae a sot a
nâmbutŋâ Anutu mâpâsime, zen
aksik den dâzâŋgua nâŋgânek.
17 Isirae neŋgât Anutu, zâk
sâkurâpniŋâ gâsum sâlâpzâŋgone
Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ
urâwe. Anutugât imbaŋâŋandâ zobâ
diiziŋgâm gâip.
18 Oi zen hân a mân ândiândiŋan
diiziŋgâm ândei kendon patâ 40 âkip.
Narâk zoren zâkkât den kwâkâne
mân birâziŋgâmâip.
19 Oi Kanaan hânân a kâmut
nâmburân zagât zâŋgomŋâ hân
zo sâkurâpniŋ ziŋgi zen hân zo
kâsâpkum mem ândiwe.
20 Ândine kendon patâ 450 yatâ
âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den
kubikkubik a muyageziŋgi ândine
Propete Samue âsageip.
21 Narâk zoren a kutâgât sâne
Anutuŋâ Benyamin kiurâp zeŋgâren
gâbâ Kisi nanŋâ Saulu ziŋgip. Zâkŋâ
a kutâ op galem zâŋgoi kendon patâ
40 yatâ ândiwe.
22 Oi Anutuŋâ zâk kâbakŋei zâkkât
gebâkŋan Dawidi a kutâ kwânâŋgip.
Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât
nanŋâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a
âlipŋâ uap. Nep diŋ sâm pindâbat, zo
tuum naŋgâbap.’
23 Oi Dawidigât kiurâpŋâ zeŋgâren
gâbâ Isirae a neŋgât kubikkubik a
muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât
Anutuŋâ sâi Yesu âsageip.
24 Yesuŋâ nep topkwap mân tuugi
Yohaneŋâ Isirae a ambân umziŋ
melânŋe too sâŋgonziŋgâbapkât
dâzâŋgom ândeip. Zo yatâ a ambân
kubikziŋgip.
25 Oi Yohane zâk nep zo tuum
naŋgâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A
gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buŋâ.
Zikŋâ bet gam taap. Zâk patâ oi nâŋâ
zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân
dâp upap.’
26 A bukurâpnâ, Abaramgât ki-
urâp zen sot a nâmbutŋâ Anutu
mâpâsime, nâŋâ den sa nâŋgânek.
Kubikubik den zi neŋgât op geip,
ziap.
27 Yerusalem mâirâp sot a sâtŋâ
ziŋâ Yesu ekŋâ topŋâ mân nâŋgâm
mumbapkât sâwe. Zen yatâ ut-
netâ Propete a zeŋgât den kânŋan
sâsâŋ kendon dâp sâlâpkume, den zo
kâtigeip.
28 Zen Yesu tosaŋaŋgât kârum
mân muyagem laŋ sâne Pilatoŋâ koi
moip.
29 Oi Kembugât ekabân den zeip,
zo op naŋgâm poru nagân gâbâ
mâkâm kât mâtâpŋan âi parâwe.
30 Ka Anutuŋâ mumuŋan gâbâ
mâŋgei zaarip.
31 Oi zâk sot Galilaia hânân
gâbâ Yerusalem kamânân ârândâŋ
âiwe, zeŋgâren sirâm nâmbutŋan
muyageziŋgâm ândeip. Muyagei

igâwe, zen ko zâkkât siŋgi sâsâŋ a opŋâ a ambân dâzâŋgom ândie.
32 Nen umâlep den dâzâŋgonam gen. Anutuŋâ sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi siŋgi dâzâŋgoip, zorat bonŋâ âsagiap.
33 Anutuŋâ Yesu mângei neŋgâren bonŋâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzâŋgonam gen. Psalm daŋgon zagât, zoren den itâ kulemguwe,
‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’
34 Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuŋâ den itâ sâip,
‘Nâ Dawidigât siŋgi sâwan, zorat bonŋâ zinziŋ kâtik, zo ziŋgâbat.’
35 Oi Psalm ekabân den ŋâi itâ ziap,
‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’
36 Dawidigât nâŋgâme. Zâk Anutuŋâ nep diŋ sâm pindip, zo arâp zeŋgâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zeŋgât kwagân hângune alâgeip.
37 Ka Dawidigât kiunŋâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip.”
38 Yatâ sâmŋâ Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, dâzâŋgua nâŋgânek. Bâliŋâ guligulipkuŋ, zo a zorâŋ muyageipkât zorat den mâte otziŋgap.
39 Mosegât gurumin den, zo bâliŋâziŋ gulipkubam oseip. Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne bâliŋâziŋâ zo gulipkubap.
40 Propete zeŋgâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzâŋguan,
41 ‘A zen den nâŋgâm kwâkâkwâkâŋâ zeŋgâren nep top ŋâi tuubat. Ziŋâ zorat nâŋgâne bon buŋ upap. Zen kut ŋâi zo ekŋâ kwakŋâ mumbi.’ ”
42 Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon ŋâin yatik dâzâŋgobabotkât sâwe.
43 Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a doŋbep sot kamân ŋâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbeŋan ândibigât dâzâŋgowet.
44 Bet kendon ŋâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topŋâ topŋâ zen aksik minduyaŋgâm Anutugât den nâŋgânam gawe.
45 Mindum gane Yuda a ziŋâ ziŋgitŋâ nâŋgâm bâliŋ kwatziŋgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

Pauloŋâ Yuda a kândâtzâŋgom hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoip.

46 Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den keŋgât buŋâ itâ sâm dâzâŋgowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzâŋgonatkât sâsâŋ. Ka Yuda a zen kândâtkomŋâ ândiândigât siŋgi mân utnatkât se, gât ko zâmbamŋâ hân ŋâin gok zen siŋgi âlip dâzâŋgonat.
47 Kembu zâk zorat itâ sâm dâtŋângoip, ‘Zen hân toren toren a zeŋgât âsakŋâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekŋâ zoren âi ândibi.’ ”
48 Yatâ sâitâ hân ŋâin gokŋâ zen den zo nâŋgâm umziŋ âlip oi Kembugât den sâm bâbâlaŋ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât siŋgi urâwe, zen den zo nâŋgâne bon oip.
49 Oi hân zoren Kembugât den laŋ kârâm arip.
50 Yuda a ziŋâ kamân zorat a sâtŋâ sot ambân sikumziŋoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzâŋgone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet.
51 Âiram kinzikŋan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzâŋgom Ikonioŋ kamânân âiwet.
52 Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziŋan Tirik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkŋan ândiwe.

14

Ikonioŋ kamânân den siŋgi âlip sâwet.

1 Oi Ikonioŋ kamânân takâm yatigâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse

namin zâimŋâ siŋgi âlipŋâ imbaŋâŋoot sâm dâzâŋgowet. Dâzâŋgoitâzo Yuda a sot hân ŋâin gok doŋbepŋâ Yesugât kâmut urâwe.

2 Yuda a nâmbutŋâ zen ko siŋgi âlip zo kândâtkom a hân ŋâin gokŋâ den dâzâŋgonetâ Kristogât kâmut kâsa otziŋgâwe.

3 Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap siŋgi âlip keŋgât buŋ sâm ândiwet. Kembuŋâ imbaŋâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet.

4 Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutŋâ zen Yuda zeŋgât a utne nâmbutŋâ zen Aposolo zekât a urâwe.

5 Oi Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ zen Aposolo kâtŋâ zâkonat sâm mindum gâwe.

6-7 Gâne nâŋgâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

8 Listera kamânân a ŋâi tâip. Zâk kiŋ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmboŋan gâbâ zo yatâ muyagem mân lâŋ âim gâmâip.

9 Zâk zo zem tâi Pauloŋâ den siŋgi âlip sâi ek tâi Pauloŋâ ekŋâ itâ nâŋgip, “A zo sâkŋâ âlip upapkât nâŋgâm pâlâtâŋ âlip zemŋâŋgap.”

10 Yatâ nâŋgâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kiŋgandâ lâŋ zaat kin.” Sâi a zo pirindiŋ zaat âim gâip.

11 Oi a kâmut patâ zen Pauloŋâ sen mârât kulem tuugip, zo ekŋâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniŋan ga ândiabot.”

12 Oi Banaba zâk bem ŋâi kutŋâ Dia, zâkkât kutŋâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsâŋ a oipkât bem ŋâigât kutŋâ Hemesi pindâwe.

13 Kamân zoren Diagât namâ ŋâi kirip. Namâ zorat galem aŋâ, zâkŋâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziŋâ aksik a zagât, zekât siŋgi makau kom unam urâwe.

14 Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet giŋbololoŋ mem a osetziŋan âim den kwamit patâ itâ sâwet,

15 “O a ambân, zen dap ue? Net a yenŋâ, zen yatâ. Net den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgoram get. Zen Bem lopio sot kut ŋâi ŋâi bon buŋ zo kândâtzâŋgom Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât den nâŋgâbigât sâmet. Zâkŋâ hân sot sumbem sot saru sot kut ŋâi ŋâi top topŋâ muyageziŋgip.

16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nâŋgâziŋgi umziŋaŋgât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋgip. Topŋâ nâŋgâbigât buku otziŋgâm sâi map sot maaŋâ sambe muyageziŋgi nem seroŋkwap ândiwe.”

18 A zagât zo den zo yatâ sâmŋâ kwâkâziŋgâm den imbaŋâ sâitâ zekât siŋgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtŋâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioŋ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutŋâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtŋâ kuwe. Kune mom zei muap sâm diim kamân ginŋan gei parâwe.

20 Oi zoren zei Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Pauloŋâ zaat kamânân arip.

Haŋsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet.

21 Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân doŋbep patâ zen nâŋgâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioŋ sot Antiokia kamânân âburem gawet.

22 Antiokia kamânân gamŋâ Yesugât kâmut nâŋgâm kâtigibigât den dâzâŋgomŋâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkŋan ândim Anutu um topŋan ândiândiŋ, zoren takânat.”

23 Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzâŋgom nalem birâmŋâ zeŋgât opŋâ Kembugâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâmbarâwet.
24 Oi Pisidia hân walâm âim
Pampilia hânân takâwet.
25 Zoren takâm Perege kamânân
den siŋgi âlip dâzâŋgomŋâ Atalia
kamânân geiwet.
26 Zoren gei waŋgâyân zâim âim
Antiokia kamânân âiwet. Kamân
zoren mârumŋan Yesugât kâmut zen
Anutugât um lumbeŋan zâpan nep
diŋ sâm zikâne nep topkwap tuum
âiwet.
27 Zoren takâmŋâ a ambân min-
duziŋgâm Anutuŋâ galem otzikâm
hân ŋâin gokŋâ mâtâp mem ziŋgi
nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot urâwe, zorat
den ziŋgi sâm dâzâŋgowet.
28 Narâk kârep zo Yesugât kâmut
zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

1 Ândine Yudaia hânân gâbâ a
nâmbutŋâ Antiokia kamânân gam
Yesugât kâmut itâ sâm dâzâŋgom
ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den
mân lum kwabâ mân kwaraŋgâbi zo
ko Kembugât siŋgi mân upi.”
2 Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba
zen sot den kwâkâyaŋgâwe. Yatâ
op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba
sot Yesugât kâmut zeŋgâren gâbâ a
nâmbutŋâ ziŋâ Aposolo sot Yesugât
kâmut zeŋgât galem a Yerusalem
kamânân ândiwe, zeŋgâren den zo
mem âibi.”
3 Yatâ sânetâ Yesugât kâmut
ziŋâ Paulo sot Banaba sot a
nâmbut sâŋgonzâŋgone âiwe. Âimŋâ
Poinike sot Samaria hânân kamânnâ
kamânnâ a hân ŋâin gokŋâ ziŋ
Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi
dâzâŋgom âiwe. Dâzâŋgone Yesugât
kâmut zen nâŋgâm umâlep patâ
urâwe.
4 Yerusalem kamânân takâne
Aposolo sot Yesugât kâmut sot zeŋgât
galem a, zen sâm sâtâre otziŋgâwe.
Anutuŋâ tânzâkoi nep tuugitâ bon
oip, zorat den siŋgi dâzâŋgowe.
5 Den siŋgi zo dâzâŋgone Yesugât
kâmurân a nâmbutŋâ Parisaio zeŋgât
kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân
ŋâin gokŋâ zen kwabâ kwaraŋgâbi.
Oi zen Mosegât gurumin den lubigât
sâm dâzâŋgobi. Zen zo yatâ mân
utne Yesugât kâmurân ândine mân
dâp upap.”

Peteroŋâ den sâm dâzâŋgoip.

6 Aposolo sot Yesugât kâmut zeŋgât
a sâtŋâ, zen den zo sânam minduwe.
7 Mindumŋâ den âragune ko
Peteroŋâ zaatŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“A bukurâpnâ, a hân ŋâin gok
siŋgi âlip dâzâŋgowan, zo Anutuŋâ
mârumŋan nâ gâsum sâlâpnogi
dâzâŋgua nâŋgâm Yesugât kâmut
urâwe, zo nâŋge.
8 Oi Anutu zâk a umziŋ ekmap,
zâkŋâ Yuda nen Tirik Kaapum
niŋgip, yatikgâk a hân ŋâin gokŋâ
ziŋgi igâwen.
9 Zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne
umziŋ saŋgon kubik, nen otniŋgip,
zo yatik otziŋgip.
10 Zen wangât Anutu walânam ue?
Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ zo nen sot
sâkurâpniŋâ lum osiwen. Zo yatigâk
hân ŋâin gok Yesugât kâmut zeŋgât
kwâkziŋan pânat sâm se?
11 Yatâ buŋâ. Nen itâ nâŋgen.
Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ Kembu
Yesu um lâklâkŋaŋgât op zâkkât siŋgi
uen.”
12 Yatâ sâi a kâmut mindum
tarâwe, zen aksik den zo nâŋgâm den
buŋ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo
zet Anutuŋâ nepzikŋâ galem op hân
ŋâin zeŋgâren kulem top top tuugip,
zorat den siŋgi otziŋgâwet.

Yakoboŋâ den sâm dâzâŋgoip.

13 Zet dâzâŋgom naŋgitâ Yakoboŋâ
den itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâp,
den sa nâŋgânek.
14 Mârumŋan Anutuŋâ hân ŋâin
gok zeŋgâren gâbâ kâmut ŋâi zâkkât
siŋgi upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi
Simoŋâ sâi nâŋgen.
15 Zorat Propete zeŋgât ekabân
Kembugât den ŋâi itâ ziap,

16 ‘Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât
silep bâliap, zo kubikpat.
17 Siŋitŋâ sândum kubik tuubat. Oi a
ambân zen Kembu noonsâm kârunim
mâte otnibi. Hân ŋâin gokŋâ zen
nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi.
18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo
mârumŋan sâm muyageip.’
19 Oi zorat nâŋâ itâ san. Niŋâ hân
ŋâin gokŋâ zen Anutugât a upi, zen
kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ mân ziŋgânat.
20 Ka zen nalem bem mo lopiogât
siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap
ambin zet mân birâyaŋgâbabot. Zuu
bâu gilâm sot sunum gilâmŋoot zo
mân nimbi. Kut ŋâi ŋâi zo birâbigât
ekap kulemgum ziŋgânat.
21 Mosegât gurumin den zo
mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ
topkwap kamân dâp mâpâmâpâse
namin sâlâpkum nâŋgâm ândimen
sot zâkkât den zo kamân dâpniŋ sâm
gawen. Zorat nen gurumin den zorat
mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtŋâ sot
Yesugât a kâmut, zen zorat nâŋgâne
dâp oi zeŋgâren gâbâ a zagât
muyagezikâwe. Ŋâi kutŋâ Yuda,
kutŋâ ŋâi Basaba sot a ŋâi kutŋâ
Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtŋâ
urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot
ârândâŋ Antiokia kamânân âibigât
sâŋgonzâkowe.
23 Oi ekap ŋâi itâ kulemgum zikâne
mem âiwet.
“O bukurâpniŋâ, bukurâpziŋâ
Aposolo sot galem a, nen ekap
zi kulemgum pen. Oi hân
ŋâin gok Antiokia kamânân sot
Siria sot Kilikia hânân ândie,
zeŋgât sâtâre opŋâ ekap zi
pen.
24 Nen mân nâŋgindâ ziren gabâ
a nâmbutŋâ zeŋgâren gam den ŋâi
dâzâŋgone kwakmak urâwe.
25 Yatâ utnetâ nen nâŋgâm umniŋ
kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ
bukuzatniŋâ Paulo sot Banaba zet
sot zeŋgâren ge.
26 Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu
Kristo, zâkkât opŋâ ândiândizikŋâ
buŋ upapkât mân keŋgât op nebân
âiwet.
27 Oi zagât Yuda sot Sila sâŋgonzâkoindâ
ekabân den ziap, zo lâuzikŋan gâbâ
nâŋgâbi.
28 Tirik Kaapum sot nen nâŋgâm kut
ŋâi ŋâi yâmbâtŋan mân târokwâtnat.
Zo yatâ zo ko ziŋgânam sen, zo itâ.
29 Zen nalem bem lopigât siŋgi sâne
zo mân nimbi. Gilâm sot zuu
gilâmziŋoot mân nimbi. Ap ambin
zet mân birâyaŋgâbabot. Zen den zo
lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik
ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

30 Oi a ambân kâmut, zen a zo
sâŋgonzâŋgone Âiwe. Âim Antiokia
kamânân takâm Yesugât kâmut min-
duziŋgâm ekap zo ziŋgâwe.
31 Ziŋgâne mem sâlâpkum nâŋgâm
umziŋ âlip oip.
32 Oi Yuda sot Sila zet Propete
ândiwetŋâ den doŋbep sâm
dâzâŋgoitâ a ambân umziŋ âlip oi
Kembugât den luluyân kâtigiwe.
33 Oi narâk ŋâi zet zen sot ândimŋâ
âiram oitâ bukurâpzik zen um
lumbe den dâzâkom sâŋgonzâkone
âburiwet.
34 Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloŋâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

35 Paulo sot Banaba zet Antiokia
kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a
doŋbep zen Kembugât den a ambân
dâzâŋgom ândiwe.
36 Ândim Pauloŋâ Banaba itâ sâm
dukuip, “Net kamânŋâ kamânŋâ âim
Kembugât den dâzâŋgowet, zoren
âim bukurâpniŋâ dap yatâ ândie, zo
âi ziŋgit nâŋgârat.”
37 Yatâ sâi Banaba zâk Yohane
Mareko diiŋaŋgitâ ârândâŋ âibigât
sâip.
38 Mareko zâk mârum zet sot âim
Pampilia hânân zâpamŋâ âbureipkât
Pauloŋâ zâk sot âibam nâŋgi mân dâp
oip.
39 Oi Paulo sot Banaba zet den
sârek op kâsâpagom Banaba zâk

Mareko diim waŋgâyân zâim Kipiro hânân âiwet.
40 Pauloŋâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziŋâ Kembuŋâ galemzik upap sâm zâpane âiwet.
41 Âimŋâ Siria sot Kilikia hânân kamânnŋâ kamânnŋâ Yesugât kâmut sâm kâtikŋan kwatziŋgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

1 Paulo sot Sila zet âimŋâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a ŋâi ândeip, kutŋâ Timoteo. Mamŋâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibâŋâ Grik a.
2 Yesugât kâmut Listera sot Ikonioŋ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nâŋgâne âlipŋâ oi Paulo dukuwe.
3 Dukunetâ Pauloŋâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibâŋâ Grik a zo nâŋgâwe. Pauloŋâ zeŋgât opŋâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkŋaŋgip.
4 Oi Yesugât kâmut kamânnŋâ kamânnŋâ ândiwe, zen den Aposolo ziŋ sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzâŋgom âiwe.
5 Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânnŋâ kamânnŋâ, zeŋgâren nep tuum âine nâŋgâm pâlâtâŋziŋ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâm âiwe.

Pauloŋâ Makedonia a ŋâi egip.

6 Oi Asia hânân siŋgi âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumŋâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe.
7 Âimŋâ Misia hân ginŋan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumŋâ mân âibigât sâip.
8 Oi Misia hân murukŋan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtŋan tâip.
9 Zoren takâm ŋâtigân Pauloŋâ uman ŋâi itâ egip. Mâkedonia a ŋâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnâŋgobi.”
10 Pauloŋâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den siŋgi âlip dâzâŋgonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nâŋâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

11 Oi waŋgâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmŋan takâwen.
12 Haŋsâi waŋgâyân âimŋâ Neopoli kamânân takâm waŋgâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ ŋâi. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutŋâ ândiwen.
13 Ândeindâ Yuda a zeŋgât kendon oi kamân âkŋan too ŋâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ ŋâi ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimŋâ ambân mindum tatne muyageziŋgâm ge tapŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgowen.
14 Zeŋgât osetziŋan ambân ŋâiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutŋâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân goknâ. Zâknâ sâŋgum neuleŋoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembuŋâ okŋaŋgi umŋâ pâroŋsâi Paulogât den nâŋgâm kwâtâteip.
15 Oi zikŋâ sot a ambârâpŋâ too saŋgonziŋgindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nikne nâŋgâm pâlâtâŋnoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

16 Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân ŋâi muyageniŋgip. Ambân zo wâkeŋoot ândimŋâ a kwâkŋan ândim zâibi, zorat topŋâ nâŋgâm dâzâŋgoi mâirâpŋâ kât sikum ziŋgâmarâwe.
17 Ambân zorâŋâ muyageniŋgâm nen sot Paulo moliniŋgâm den itâ sâip, “A zi ziŋâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzâŋgom ândie.”

18 Den zorik sirâmŋâ sirâmŋâ sâm
zari Paulo den zo nâŋgâm âkonzigi
âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ
Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân
umŋan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi
takâm arip.
19 Oi ambân zo patârâpŋâ zen
kât sikum memarâwe, zorat mâtâp
dooŋgoip, zo nâŋgâm Paulo sot Sila
gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân
sombemân Roma a sâtŋâ mâteziŋan
zâparâwe.
20 Zâpanŋâ Roma a sâtŋâ itâ sâm
dâzâŋgowe, “Zet Yuda aŋâ neŋgât
kamânân gam den sâitâ bâliŋâ uap.
21 Zet mân orotŋâ upi sâm
ândiabot. Roma a neŋgâren yatâ zo
mân upmen, zo uabot.”
22 Oi a kâmut patâ kirâwe, zen
um kâlak nâŋgâzikâne a sâtŋâ ziŋâ
sâne kâwali a ziŋâ hâmbâzik kwâkâm
lapitzikâwe.
23 Doŋbep lapitzikâm tâk namin
zâpamŋâ galem a zâk hângi dooŋgum
dâŋ galem otzikâbapkat dukuwe.
24 Dukune tâk namâ tânâmŋan
umŋâ ŋâin, zoren zâpam kinzikŋâ
nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aŋâ Kembugât a oip.

25 Ŋâtik tânâmŋan Paulo sot Sila zet
Anutu mâpâsem kep mem tarâwet.
Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen
kwamit nâŋgâm tarâwe.
26 Oi wâriŋ patâ mem namâ
zo mem sânsân pâi mâtâp aksik
pâroŋsâip. Oi tâk namin tarâwe,
zeŋgât bitziŋan tâk olaiyaŋgip.
27 Oi tâk namâ galem a, zâk
umanân gâbâ nâŋgâm zaat egi mâtâp
pâroŋsâm kiri tâk namâ a âim naŋge
sâm petŋan zemba sâmbum sâkŋâ
tâmbetkubam oip.
28 Yatâ upâ sâi Pauloŋâ den
kambâŋ sâm sâip, “Sâkkâ mân
tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk
ten.”
29 Sâi galem a zâkŋâ âsakŋaŋgât
sâi pindâne namâ kâligen zâim sânâm
sâmbui Saulo sot Sila kinzik topŋan
ge zeip.
30 Zemŋâ namâ umŋan gâbâ
diizikâmŋâ mâsikâzikâm sâip,
“Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a
upat?”
31 Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ
Kembu Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ
kwap Kembugât siŋgi upan. A
ambârâpkâ zen yâtik.”
32 Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anu-
tugât den dâzâŋgoip.
33 Ŋâtik zorenâk galem aŋâ di-
izikâm mârum kâmbamŋâ zâkone use
oip, zo saŋgonzikâwe. Oi zikŋâ sot a
ambârâpŋâ too saŋgonziŋgâwet.
34 Oi zet mirâŋan diizikâm
zâim nalem zikip. Oi zâk sot
a ambârâp Anutugâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwarâwe, zorat umziŋ âlip
oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

35 Haŋsâi a sâtŋâ zen kâwali a
sâŋgonzâŋgoi âim tâk namâ galem a
itâ dukuwe, “A zagât zo olaŋzikâna
arit.”
36 Oi galem a zorâŋ nâŋgâm
Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olaŋzika
âibabotkât a sâtŋâ den pane gaap.
Zorat zet gemŋâ âim um lumbeŋan
ândibabot.”
37 Sâi Pauloŋâ kâwali a itâ sâm
dâzâŋgoip, “Net Roma a bonŋâ op
ândiet. Den nebân mân nâpanŋâ laŋ
a mâteziŋan kâmbamŋâ lapitnikâm
tâk namin nâparâwe. Oi net tik
âiratkât se? Zo yatâ buŋâ. Zi-
iŋâ a ambân mâteziŋan diinikâm âi
nâpâne âirat.”
38 Paulo zâk den yatâ sâi kâwali
a ziŋâ âburem âi a sâtŋâ dâzâŋgone
zen a zagât zo Roma a bonŋâ op
ândiwet, zo nâŋgâm pârâkparâwe.
39 Pârâkpam zekâren gamŋâ um
lumbe den dâzâkom tâk namin
gâbâ diizikâm gei kamânziŋ birâm
âibabotkât dâzâkowe.
40 Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidi-
agât mirin zâim Yesugât kâmut ziŋgit
Kembugâren kâtigem ândibigât
dâzâŋgomŋâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

1 Paulo sot Sila zet Ampipoli sot
Apolonia kamân walâm Tesalonike
kamânân takâwet. Zoren Yuda
zeŋgât mâpâmâpâse namâ ŋâi tâip.
2 Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op
Yuda zeŋgât kendonân mâpâmâpâse
namin zâimŋâ zen sot den siŋgi âlip
âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ
op ândeip. Zâk Kembugât den ek-
abân den topŋâ dâzâŋgom itâ sâip.
3 "Kristo zâk sâknam nâŋgâm mom
zaatpapkât den Kembugât ekabân
ziap. Oi Yesu kutŋâ dâzâŋgoman,
zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât
mârum sâsâŋ. Zâk Kristo."
4 Yatâ sâm dâzâŋgoi zeŋgâren
gâbâ nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâne
bon oi Paulo sot Sila zekâren
târokwarâwe. Osetziŋan Grik a
doŋbep ziŋâ Kembugât den siŋgi
mârumŋan nâŋgâm Anutu mâpâsem
ândiwe sot ambân zâizâiŋâ nâmbutŋâ
zen târokwatziŋgâwe.
5 A ambân doŋbepŋâ utnetâ
Yuda a zen nâŋgâm um kâlak
nâŋgâziŋgâm zen den kwamit patâ
sâm Yasoŋgât mirin Paulo sot Sila
tarâweyân âi minduwe. Mindumŋâ a
zagât gâsuzikâm mindumindu patin
zâpanam sâwe.
6 Paulo sot Sila mân muyagezikâmŋâ
Yasoŋ sot Yesugât kâmut zeŋgâren
gâbâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm a sâtŋâ
zeŋgâren diiziŋgâm âiwe. Âimŋâ itâ
sâwe, "A zen hânnâ hânnâ ândim
den bâliŋ dâzâŋgom a um gulip
kwatziŋgâme, a zorâŋâ neŋgâren ge.
7 Gane Yasoŋâ sâi mirâŋan tâtat
mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât
den kom a kutâ uŋakŋâ muyagiap,
kutŋâ Yesu sâme."
8 Yuda a ziŋâ den yatâ sâne
kamân a sot a sâtŋâ zen Yasoŋ
sot bukurâpŋâ kâsa otziŋgâm den
kwamit patâ sâwe.
9 A sâtŋâ zen Yasoŋ sot bukurâpŋâ
tâk namin mân zâibigât sâm sâŋgân
mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

10 Ŋâtiksâi Yesugât kâmut
zen keŋgât op Paulo sot Sila
sâŋgonzâkone Berea kamânân
âiwet. Zoren takâm Yuda zeŋgât
mâpâmâpâse namin zâi den siŋgi âlip
dâzâŋgowet.
11 Kamân zoren Yuda a zen a
âlipŋâ. Zen Tesalonike a yatâ buŋâ,
gât ko den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm
âkŋâliwe. Dinzikŋâ zo bonŋâ mo
sarâ sâm sirâm dâp Kembugât den
ekabân sâlâpkum nâŋgâwe.
12 Oi zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ
Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik
a ambân patâ nâmbutŋâ, ziŋâ
zeŋgâren târokwârâwe.
13 Pauloŋâ Berea kamânân Anu-
tugât den sâi siŋgi Tesalonike
kamânân ari Yuda a ziŋ nâŋgâwe.
Nâŋgâm Berea kamânân âim kâsa
otzikâbigât a ambân dâzâŋgowe.
14 Yatâ utne Yesugât kâmut zen
zo nâŋgâm zorenâk Paulo sot a
nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgone saru
sâtŋan geiwe. Ka Sila sot Timoteo
zet kamân zoren ândiwet.
15 Oi a zen Paulo diim âi Ateŋ
kamânân pane itâ sâm dâzâŋgoip,
"Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek
gâbabot." Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

16 Paulo zâk Ateŋ kamânân Sila
sot Timoteo, zekât mambât ândim
eŋ lopio doŋbep tatne ziŋgit umŋâ
kârâp oip.
17 Oi Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse
namin zâim Yuda a sot Grik a
nâmbutŋâ zen Anutu mâpâsemarâwe,
zen sot âraguwe. Oi sirâmŋâ sirâmŋâ
kamân sombemân a muyageziŋgâm
siŋgi âlip dâzâŋgoip.
18 Kamân zoren a nâŋgânâŋgâziŋ
patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a
kâmut, zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ
zen Paulo sot den âraguwe. Oi
nâmbutŋandâ Paulogât itâ sâwe,
"A zi nâŋgânâŋgâŋâ buŋ den laŋ
sap. Zâk wan wan den sâm
taap?" Nâmbutŋandâ itâ sâwe,

“Zâk lopio uŋakŋaŋgât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatŋaŋgât den sâi zen yatâ sâwe.
19-20 Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimŋâ sâwe, “Den uŋakŋâ sat, zo nâŋgânatkât sen. Den mârâtŋâ, zorat topŋâ sapsuna nâŋgânâ.”
21 Ateŋ kamân mâirâp sot kamân ŋâin gokŋâ zen sot ândiwe, zen den uŋakŋâ nâŋgânam den âragum ândiwe.

Pauloŋâ Kembugât topŋâ dâzâŋgoip.

22 Paulo zâk Areo den sâsâŋ sombemân kin a itâ sâm dâzâŋgoip, “Ateŋ mâirâp, nâ topziŋ ek nâŋgan. Zen lopio doŋbep sobim bimbi kwatziŋgâme.
23 Nâ kamânziŋan âim gam lopiozziŋâ ekŋâ lopiogât nalem pâpannŋan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpannŋâ zi bem lopio ŋâigât siŋgi, kutŋâ mân nâŋgen.’ Mân nâŋgâm mâpâsime, zorat topŋâ dâzâŋgobâ.
24 Anutu zâk hân muyagem kwâkŋan kut ŋâi ŋâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariŋâ. Zo namâ a betŋâ tuutuuŋ, zoren tâtat mâme mân opmap.
25 A zeŋgât kut ŋâi ŋâi tuume, kut zo mân kârumap. Zâkŋak a ândiândiniŋâ sot Kaapum sot kut ŋâi ŋâi zo niŋgâmap.
26 A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laŋ kârâm hânân a kâmutŋâ kâmutŋâ muyagem laŋ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot daŋgon zo zâkŋak sâm niŋgip.
27 Nen umniŋandâ Anutu kârum âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân buŋâ, gootniŋan a hutnâŋgon ândiap. Den ŋâi itâ ziap,
28 ‘Nen zâkkât ândiândiŋ umŋan
ândim kut ŋâi ŋâi upmen.’
Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ zitâ sâwe,
‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’
29 Anutugât nâŋgindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipŋâ a bitziŋandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenŋâ nâŋgindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap.
30 Mârumŋan kwakmak ândiwen. Anutuŋâ niŋgitŋâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniŋ melâŋnatkât sap.
31 Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânŋâ hânŋâ topniŋâ sâm muyagemŋâ hâuŋâ niŋgâbap. Oi a ŋâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânâŋgip. Oi hân a aksik zâkkât nâŋgindâ bon upapkât mumuŋan gâbâ mâŋgei zaat ândiap.”
32 Paulo zâk mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutŋâ ziŋ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, “Den zo narâk ŋâin ko sâna nâŋgânat.”
33 Yatâ utnetâ Pauloŋâ zâmbam arip.
34 A nâmbutŋandâ Paulogâren pâlâtâŋ op Yesugât siŋgi urâwe. Oi zeŋgât osetziŋan kamân zorat a sâtŋâ zeŋgât kâmurân gok kutŋâ Dionisio. Oi ambân ŋâi kutŋâ Damari sot nâmbutŋâ ândiwe.

18

Pauloŋâ Korinti kamânân siŋgi âlip nep tuugip.

1 Pauloŋâ Ateŋ kamân birâm Korinti kamânân arip.
2 Zoren Yuda a ŋâi muyageip, kutŋâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokŋâ. Oi ambinŋâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkŋâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziŋgip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet.
3 Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâŋ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zeŋgât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe.
4 Yuda zeŋgât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a siŋgi âlip dâzâŋgoi nâmbutŋâ zen Yesugât kâmut urâwe.

5 Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo siŋgi âlip nep zorarâk nâŋgâm ândeip. Zâkŋâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzâŋgoip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.”
6 Yatâ sâi Yuda a zen diŋâ birâm kâsa okŋaŋgâne zâkŋâ hâmbâŋan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzâŋgoip, “Tâmbetagobi, tosa zo nâgât buŋâ. Ziiŋâ upap. Zorat nâ kândâtzâŋgom hân ŋâin gok zeŋgâren âibat.”
7 Yatâ sâm a ŋâi kutŋâ Titeo Yusito, zâk Grik aŋâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namâ ginŋan kirip. Pauloŋâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip.
8 Mâpâmâpâse galem a kutŋâ Kirispo, zâk sot a ambârâpŋâ zen aksik siŋgi âlip nâŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi Korinti a zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ siŋgi âlip nâŋgâm Yesugât kâmut utne too saŋgonziŋgâwe.
9 Pauloŋâ ŋâtik ŋâin uman egi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân keŋgât otnan. Siŋgi âlip sâm mân birâban. Sâmŋik ândiban.
10 Nâ galem otgiga aŋâ mân gobi. Kamân ziren nâgât siŋgi a doŋbep ândie.”
11 Yatâ sâm dukui Pauloŋâ kamân zorat a Anutugât den dâzâŋgom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkŋanâk sâne a sâtŋandâ dinziŋ birip.

12 Oi Galioŋ zâk Grik hânân a sâtŋâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opŋâ Paulo kâsa okŋaŋgâm gâsum diim a sâtŋaŋgâren âiwe.
13 Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komŋâ mâtâp uŋakŋan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”
14 Yatâ sâne Pauloŋâ den hâuŋâ sâbam oi Galioŋâ Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “O Yuda a, a zi bâliŋ op tosa patâ muyagei sâi dinziŋâ nâŋgâbam.
15 Zen sâkurâpziŋâ zeŋgât den kâtik sot den nâmbutŋâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziiŋak kubikpi. Zo nâgât nep buŋâ.”
16 Yatâ sâm moliziŋgi gem âiwe.
17 Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutŋâ Sostene gâsum lumŋâ a sâtŋaŋgât mâteŋan kom mem ŋâi ŋâi utne ziŋgitŋâ mân nâŋgânâŋgâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

18 Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziŋ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândâŋ âiwe. Kenkereai kamânân takâm kâukŋâ mânâŋgârip. Zorat mârumŋan Anutu mâteŋan den sâm kâtigem kâukŋâ mân mânâgât ândeip.
19 Zobâ waŋgâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.
Oi Pauloŋâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den siŋgi âlip âraguwe.
20 Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzâŋgoip,
21 “Anutuŋâ sâi nâ du zeŋgâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziŋgâm waŋgâyân zâim Epeso kamân birâm arip.
22 Âimŋâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziŋ kelik den dâzâŋgom Antiokia kamânân âburem arip.
23 Paulo zâk Antiokia kamânân mâik ŋâi ândim zâmbamŋâ siŋgi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânnâ kamânnâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikŋan kwatziŋgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân siŋgi âlip nep tuugip.

24 Oi Epeso kamânân Yuda a ŋâi gâip, kutŋâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nâŋgânâŋgâŋâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nâŋgâm naŋgip.

25 A zo Kembugât topŋâ zo dukune nâŋgâm naŋgip. Too saŋgon nep ko Yohanegârâk nâŋgipŋâ Yesugât siŋgi imbaŋâŋoot dâzâŋgom ândeip.
26 Zâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim siŋgi den keŋgât buŋ, lâu bâbâlaŋ sâm dâzâŋgoip. Zoren siŋgi âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nâŋgâm buku okŋaŋgâm diim âi Anutugât den nâmbutŋâ dukum naŋgâwet.
27 Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap ŋâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zeŋgât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okŋaŋgâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimŋâ Korinti kamânân takâm Anutuŋâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziŋan meip.
28 Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzâŋgom sâip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkŋâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zeŋgât den zo mem ge kwatziŋgip.

19

Pauloŋâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziŋgip.

1 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloŋâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziŋgip.
2 Oi mâsikâziŋgâm sâip, “Zen Kembugât den siŋgi âlip nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ Tirik Kaapum sot urâwe mo buŋâ?” Sâi ziŋâ sâwe, “Buŋâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat siŋgi mân nâŋgâwen.”
3 Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen ŋâigât korân too saŋgonziŋgâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too saŋgonniŋgâwe.”
4 Sâne Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Yohane zâk a umziŋ melâŋbigât too saŋgonziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, ‘A ŋâi bet gâbap, zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.”
5 A zen den so nâŋgâne Kembu Yesugât korân too saŋgonziŋgâwe.
6 Too saŋgonziŋgâne Pauloŋâ bikŋâ kâukziŋan pâi Tirik Kaapum zeŋgâren gei Kembugât den gându uŋakŋan sâwe.
7 A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatâŋâ urâwe.

Pauloŋâ siŋgi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

8 Paulo zâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin âsâbâŋ zâimŋâ keŋgât buŋ siŋgi âlip dâzâŋgom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topŋan ândiândiŋaŋgât den sâm bâbâlaŋ kwap dâzâŋgoip.
9 Oi a nâmbutŋâ zen um kâtik opŋâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziŋan den bâliŋâ sânetâ Pauloŋâ birâziŋgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziŋgâm sirâmŋâ sirâmŋâ a ŋâi kutŋâ Tirano, zâkkât mirin minduziŋgâm zen sot âraguwe.
10 Kendon patâ zagât umŋan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topŋâ nâŋgâwe.
11 Oi Anutuŋâ Paulo mam okŋaŋgi sen mârât kulem ŋâi ŋâi tuugip.
12 Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziŋoot zeŋgâren mem âine gâsune sâkziŋ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeŋâ a umziŋan gâbâ takâm âiwe.

Kware suŋa a ândiwe.

13 Oi Yuda a nâmbutŋâ sâgân sâmbu opŋâ hânŋâ hânŋâ âim gam ândim zâizâiŋ op Kembu Yesugât kot zo sâm wâke moliziŋgânat sâm wâkeziŋoot itâ sâm dâzâŋgowe, “Yesu kutsiŋgiŋâ Pauloŋâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”
14 Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ ŋâi kutŋâ Sikewa, zâkkât narâpŋâ nâmburân zagât, zen Paulo ekŋâ yatâ urâwe.
15 Yatâ op sâne wâkeŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Yesu sot Paulo zo nâŋgâzikan. Zen ko waniŋ gokŋâ?”

16 Wâkeŋâ yatâ sâi a wâkeŋoot zo
kâwali imbaŋâ mem zâŋgom mem
kâbakgwâbakŋe otziŋgâm hâmbâziŋ
mem giŋbololoŋ mei sâk bârak sot
gilâmziŋoot mirin gâbâ pâtan âiwe.
17 Zorat den siŋgi Epeso kamânân
Yuda a sot Grik a zen zo nâŋgâm
keŋgât urâwe. Oi Kembu Yesugât
kutŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
18 Oi Yesugât kâmut, zeŋgâren gâbâ
doŋbep patâŋâ gam mârumŋan gâbâ
kware suŋa op gâwe, zorat den siŋgi
sâm kâkŋan parâwe.
19 Kware suŋagât ekap mem
ândiwe, zo mem a mâteziŋan kârâp
une seip. Oi ekap zorat sâŋgânnâ
sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen
yatâ oip.
20 A ziŋâ yatâ utnetâ Kembugât
denŋâ imbaŋâ mem kâtigemŋâ laŋ
kârâm arip.

*Pauloŋâ Yerusalem kamânân
âibam oip.*

21 Paulo zâk nep zo tuum naŋgi
Kaapumŋâ okŋaŋgi Makedonia sot
Grik hân âi walâzikâm Yerusalem
kamânân âibatkât sâip. Oi itâ sâip,
“Nâ Yerusalem kamânân âim âburem
Roma kamânân âibat.”
22 Oi âibam berân mâme nep a
zagât Timoteo sot Erasto sâŋgonzâkoi
Makedonia hânân kândom op âiwet.
Zâk zikŋik zoren mâik ŋâi ândeip.

*Atemis bem lopio, zâkkât kwamit
patâ urâwe.*

23 Narâk zoren Epeso kamânân um
kâtik a zen siŋgi âlipkât den kwamit
patâ urâwe.
24 Zoren kâtŋâ lopio tuutuuŋâ a
ŋâi ândeip, kutŋâ Demeterio. A
zorâŋâ Atemis lopio namâ dâpŋâ
mâik mâik kâtŋâ tuugi a ziŋâ sâŋgân
mine zâk sot nep arâpŋâ kât doŋbep
muyagiwe.
25 Oi Demeterioŋâ nep a gakârâpŋâ
minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “A,
zen nâŋge. Nepniŋâ zorâŋâ kât
sikum muyageniŋgâmap.
26 Oi a ŋâi ga ândiap, kutŋâ Paulo.
Zen zâkkât topŋâ nâŋge. Zâkŋâ
Epeso kamânân gok sot Asia hânân
kamân dâp a doŋbep um gulip
kwatziŋgâm itâ sâm dâzâŋgomap, ‘A
betŋâ lopio tuutuuŋâ, zo bon buŋâ.’
27 Zâk yatâ oi a ambân zen nep-
niŋaŋgât nâŋgâne giginâ upap. Be-
mniŋâ Atemis zâkkât kutŋâ gigiŋ oi
namâŋâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia
hânân sot hân nâmbutŋâ a aksik patâ
zen zâk mâpâsime, zo dap op buŋ
upap?”

28 Demeterioŋâ den yatâ sâm
dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋan kuk
op den yu kambâŋ sâm itâ sâwe,
“Atemis Epeso kamânân gok, zâk
kutŋâ patâ.”
29 Yatâ sâm den kwamit patâ utne
kamân mâirâp zen aksik den kwamit
patâ opŋâ mindumindu sombemân
âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot
âiwet, kutzikŋâ Gaio sot Aristako, zet
gâsuzikâm diizikâm âiwe.
30 Oi Pauloŋâ siŋgi nâŋgâm zaat
sombemân âibam oi Yesugât kâmut
ziŋâ aŋgân kârâŋaŋgâwe.
31 Oi kamân zorat a sâtŋâ
nâmbutŋâ Paulo buku okŋaŋgâm
ândiwe, zen Paulo sombemân mân
âibapkât den pane arip.

32 Mindumindu kabâŋan a
ambân nâmbutŋandâ den ŋâi sâne
nâmbutŋaŋgoot ŋâi sâne den gulip
oi doŋbep ziŋâ den topŋâ mân
nâŋgâwe.
33 A zen yatâ op kine Yuda a
zen, zeŋgât bukuziŋâ kutŋâ Ale-
sande mem aline a osetziŋan kin
den dâzâŋgobam op den mân sâbigât
bikŋandâ dâp tuugip.
34 Yatâ oi a zen a ândopŋâ, Yuda
gokŋâ ek nâŋgâmŋâ zen aksik patâ
den yu kambâŋâ itâ sâwe, “Atemis
Epeso kamânân gok, zâk kutŋâ patâ.”
Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

35 Yatâ utne den galem a gamŋâ
sâi hiriŋsâne itâ sâm dâzâŋgoip,
“Epeso mâirâpŋâ, kamân zirat
Atemis patâniŋaŋgât namâ sot lopio
sumbemân gâbâ gem geip, zorat
galem a ândien. Zo a ambân zen
aksik nâŋge.

36 Gât ko zen umziŋ diim gei kut ŋâi ŋâi laŋ mân upi.
37 A sâkziŋanâk se, zen lopi-oniŋaŋgât namin âim kut ŋâi ŋâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliŋ kwâkŋaŋge.
38 Oi Demeterio sot nep a gakâŋâ, zen a ŋâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuŋ narâkŋan a sâtŋâ zeŋgâren sâne kubikpi.
39 Zeŋgâren den ŋâi ziap, oi ko a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân mem âibi.
40 Zen itârâŋ den laŋ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutâŋâ neŋgât nâŋgi mân dâp oi kubikniŋgâbap."
41 Den galem a zorâŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

1 Den kwamit patâ buŋ oi Pauloŋâ Yesugât kâmut diiziŋgâm den dâzâŋgomŋâ kândâtziŋ kelikŋâ Makedonia hânân arip.
2 Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doŋbep dâzâŋgomŋâ walâziŋgâm Grik hânân arip.
3 Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waŋgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziŋâ kunam sipkune waŋgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.
4 Oi a itâ zorâŋ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanŋâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo.
5 A yatâ zorâŋ kândom âi Taroa kamânân mambâtniŋgâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiaŋgâm betniŋan sâne âiwen.)
6 Oi Yuda zeŋgât nalem nininŋaŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waŋgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Pauloŋâ Taroa kamânân katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.

7 Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam min-duwen. Paulo zâk haŋsâi âibat sâm den dâzâŋgom kiri ma ŋâtik tânâmŋâ oip.
8 Mirâ umŋâ tarâwen, zoren kârâp âsakŋâ doŋbep seip.
9 Oi katep ŋâi kutŋâ Eutiko, zâk Pauloŋâ den sâi nâŋgâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkŋan topŋan. Zoren kwâkŋan gâbâ gei koip.
10 Pauloŋâ geimŋâ katep zo kwârakum lumŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Âigirâp mân utnek. Zâk umŋâ mâŋgim ziap. Mân muap."
11 Yatâ sâmŋâ mirâ umŋan zâim nalem kâsâpkum nemŋâ zen sot âragum tatne haŋsâip. Haŋsâi zâmbam arip.
12 A zen katep zo diim mirâziŋan zâim umziŋ âlip oip.

Pauloŋâ Milete kamânân arip.

13 Nâmbutŋâ nen Pauloŋâ sâi waŋgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waŋgâyân zâibam oip.
14 Oi ko Aso kamânân âim muya-geniŋgâm waŋgâyân zâi niŋgiri ârândâŋ âiwen. Âimŋâ Mitilene kamânân takâwen.
15 Zobâ sirâm ŋâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm ŋâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm ŋâin Milete kamânân âi takâwen.
16 Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zeŋgât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkât sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzâŋgoip.

17 Milete kamânân gamŋâ Pauloŋâ a sâŋgonzâŋgoi Epeso kamânân âim

Yesugât kâmut zeŋgât galem a diziŋgâne gawe.
18 Gane Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ Asia hânân gam zeŋgâren nep
tuum gâwan. Zo topŋan gâbâ
nâŋgâm naŋge.
19 Nâ a ginŋandâ Kembugât kore
op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa ot-
ninetâ sâknam kwâkŋan ândim isem
ândiwan.
20 Oi den dâzâŋgobatkât ŋâi mân
ziap. Zen âlip upigât den siŋgi
âlipŋâ sombemân sot mirin aksik
dâzâŋgowan.
21 Oi Yuda a sot Grik a, zen
umziŋ melâŋâ Anutu mâteŋan Kem-
buniŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbigât dâzâŋgowan.
22 Irak ko Kaapumŋâ umnan saam
diinigi Yerusalem kamânân âibâman.
Zoren aria kut ŋâi ŋâi otnibi, zo mân
nâŋgan.
23 Ka Tirik Kaapumŋâ itâ
tirâpnogap. Zoren aria tâk namin
nâbane tap sâknam nâŋgâbat.
24 Nâ ândiândinaŋgât nâŋgâm
keŋgât mân uan. Nâ ândiândinâ mân
aŋgân kârâbat. Kembu Yesuŋâ nep
diŋ sâm nigip, zorik tuum âibatkât
nâŋgan. Anutu um lumbeŋaŋgât
den siŋgi sa laŋ kârâbapkât nep diŋ
sâm nigip.
25 Oi ŋâi sa nâŋgânek. Nâ Anutu
um topŋan ândiândigât den siŋgi
dâzâŋgom osetziŋan ândia nikme, zo
dum zagâtŋâ sâŋgânâ mân nikpi.
26 Itârâŋ dâzâŋgua nâŋgânek.
Zeŋgâren gâbâ ŋâi tâmbetagobap,
zorat tosa nâgâren mân zimbap.
27 Wangât, nâ Anutugât den siŋgi
âlip zo aksik dâzâŋgowan. Ŋâi mân
birâwan, zorat tosa nâgâren mân
ziap.
28 Zen ziiŋak galem oraŋgâm
kâmut gakâziŋâ galemziŋ upi. Tirik
Kaapumŋâ zo zeŋgât galem a sâm
zâmbarip. Kembugât kâmut zo Yesu
zâkŋâ gilâmŋandâ kwâlâziŋgip, zen
galem otziŋgâm ândibi.
29 Nâ itâ nâŋgan. Nâ birâziŋgâm
aria a nâmbutŋâ zen wâu ulin yatâ
tâmbetzâŋgonam gabi.
30 Oi osetziŋan gâbâ a nâmbutŋâ
muyagemŋâ zen a nâmbutŋâ zeŋgât
a upigât den bâliŋ sâm um gulip
kwatziŋgâbi.
31 Zorat zen galem oraŋgâm ândibi.
Kendon patâ karâmbut zorat umŋan
sirâm ŋâtik zo girem den dâzâŋgom
isem gâwan. Zen zorat nâŋgâm
ândibi.
32 Oi nâ Anutugâren zâmbansan.
Zen Anutugât lumbeŋâ den zo
nâŋgâm ândibi. Yatâ utne Anutuŋâ
tânzâŋgoi bonŋâ muyagibi. Yatâ
opŋâ a ambân mem kubikziŋgip, zen
sot opŋâ bonŋâ muyagibi.
33 Nâ a ŋâigâren kât sikum mot
mân mimbatkât sâwan.
34 Ninâ sot arâpnâ neŋgât bitnandâ
tuuga muyagei mem nem ândiwen,
zo âlip nâŋge.
35 Nâ mâtâpŋâ dâzâŋgom
naŋgâwan. Zen nep kâtigem tuune
kât mot muyagei a ambân kanpitâ
zo ziŋgâbigât mân kwakpi. Mâtâp
zo tirâpzâŋgowan. Oi yatik opŋâ zen
Kembu Yesu den itâ sâip, zo nâŋgâm
ândibi. Den zo itâ,

‘Kut ŋâi ŋâi mimiŋ, zo âlipŋâ. Ka
kut ŋâi ŋâi ziŋgâziŋgâŋ, zorâŋ
umâlep zâizâiŋ.’ ”

36 Paulo zâk den yatâ sâm
dâzâŋgom simin liim zen sot ninâu
sâip. Ninâu sâi isemŋâ lum kândât
kelikŋâ pane arip.
37-38 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen
dum zagâtŋâ sâŋgânâ mân nikpi.”
Yatâ sâi umziŋ bâliŋ oi zo yatâ lum
kândâtŋâ kelikŋâ diim waŋgâyân âi
parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam waŋgâyân zarip.

1 Oi nen zâmbamŋâ tâŋtâŋ âimŋâ
hân ŋâi kutŋâ Koo, zoren takâwen.
Mirâ haŋsâi Rodo hânân âim zobâ
Patara kamânân âi takâwen.
2 Kamân zoren waŋgâ ŋâi Poinike
hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

3 Zobâ âimŋâ Kipiro hân egindâ yaŋgâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren waŋgâŋâ sikum pam tâip.
4 Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumŋâ otziŋgi Pauloŋâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe.
5 Zoren ândeindâ waŋgâ âiâiŋ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniŋgâm kamân âkŋan sagân geiwen. Geimŋâ simin liim ninâu sâwen.
6 Ninâu sâmŋâ âbânaŋgâm zen kamânân zâine nen waŋgâyân zâiwen.

Propete Agaboŋâ Paulogât den sâip.

7 Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ waŋgâyân âiâiŋâ zo âkip. Yesugât kâmut ŋâtik kânok zen sot ziwen.
8 Haŋsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârum a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziŋgâmarâwe, zeŋgât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen.
9 Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.
10 Oi sirâm nâmbutŋâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete ŋâi kutŋâ Agabo, zâk neŋgâren gâip.
11 Gamŋâ Paulogât inzutŋâ memŋâ zikŋâ kiŋ bik saamŋâ itâ sâip, “Tirik Kaapumŋâ itâ sap, ‘Inzut zi mariŋâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziŋâ itâ okŋaŋgâm kamân ŋâin gok zeŋgât bitziŋan pambi.’ ”
12 Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen.
13 Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân keŋgât uan.”
14 Den dukuindâ mân nâŋgâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

15 Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkât kubikaŋgâwen.
16 Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zeŋgâren a nâmbutŋâ ziŋâ diiniŋgâm Ŋason zâkkât mirin nâmbarâwe. Ŋason zâk mârumŋan Kembugât a oip. Zâk Kipiro gokŋâ.
17 Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutŋâ ziŋâ sâtâre op buku otniŋgâwe.
18 Haŋsâi Paulo sot nen ârândâŋ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe.
19 Gane Pauloŋâ bitziŋ kom Anutuŋâ mam okŋaŋgi kamân ŋâin gok zeŋgâren nep tuugip, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgip.

Paulo zâk zeŋgât den nâŋgip.

20 Pauloŋâ den siŋgi dâzâŋgom naŋgi nâŋgâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmŋâ itâ sâm dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, nâŋgat. Yuda a doŋbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.
21 Gâgât den itâ gâi nâŋgâme, ‘Yuda a hân ŋâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzâŋgomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât dâzâŋgomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’
22 Kamân ziren Yuda aŋâ gâgât yatâ nâŋgâme, gât ko dap utnat?
Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siŋgi nâŋgâm naŋgâbi. Nâŋgâmŋâ mindubi.
23 Gât ko nen den ŋâi dâgogindâ zo upan. Neŋgâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteŋan den sâm kâtigem kâukziŋ mân mânâŋgât ândime.
24 Oi gâ zeŋgâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziŋ mânâŋgâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nâŋgâbi, ‘Zâkkât den nâŋgâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’

25 Hân ŋâin gokŋâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zeŋgât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât siŋgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

26 Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ nâŋgâm a kimembut zeŋgâren târokwâip. Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikaŋgâm Anutugât siŋgi nalem pânam utnetâ Pauloŋâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Pauloŋâ tirik namin zari gâsuwe.

27 Nep mâme ŋâi âkââkâŋan Pauloŋâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutŋâ ziŋâ zâk ekŋâ a aksik kâsa okŋaŋgânat sâm gâsuwe.

28 Gâsumŋâ den kâtikŋâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan minek. A zirâŋ hânnâ hânnâ ândim Yuda a kâsa otniŋgâmŋâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzâŋgomap. Oi tirik namâniŋan Grik a diiziŋgi zâine mân dâp uap.”

29 Paulo zâk Epeso kamânân gokŋâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekŋâ zorat sarâ itâ sâwe, “Pauloŋâ tirik namin diim zâim geip.”

30-31 Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zaatŋâ mindum gawe. Oi a nâmbutŋandâ Paulo gâsum diimŋâ tirik namin gâbâ âkŋan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumŋâ kune mumbapkât utne siŋgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâŋgip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.”

32 Den yatâ nâŋgâmŋâ zorâŋak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtŋâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziŋgit birâwe.

33 Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikŋandâ saawe. Oi Paulogât topŋâ sot kut ŋâi ŋâi oip, zorat mâsikâziŋgip.

34 Mâsikâziŋgi a ambân zen den ŋâi sâne nâmbutŋandâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâŋgâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe.

35 Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkŋanâk mem namin zâiwe.

36 A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

37 Paulo diim namin baginâ sâne Pauloŋâ kâwali a galem dukum sâip, “Nâŋgânina den ŋâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemŋâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat?

38 Mârumâk Aigita a ŋâiŋâ a kutâ kunat sâmŋâ a 4 tausen diiziŋgi hân a mân ândiândiŋan âiwe. Gâ a zo mo ŋâi?”

39 Yatâ sâm mâsiki Pauloŋâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokŋâ. Gâ nâŋgânina den ŋâi dâzâŋgobâ.”

40 Oi nâŋgâŋaŋgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp oi zen hiriŋsâne Yuda ziiŋ denân itâ sâm dâzâŋgoip.

22

Pauloŋâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzâŋgoip.
(Apo 9:3-19; 26:12-18)

1 “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nâŋgânek.”

2 Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiŋâ denân dâzâŋgoi hiriŋsâm den mân sâm tarâwe.

3 Oi târokwap dâzâŋgoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topŋan ândia sâkurâpniŋaŋgât gurumin den zo kwâkâm nigi nâŋgâwan. Oi zen

itârâŋ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan.
4 Oi Yesugât kâmut zi buŋ upi sâm nâ kâsa otziŋgâm a sot ambân aksik saaziŋgâm tâk namin zâmbam ândiwan.
5 Tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen nâgât topnâ âlip nâŋge. Zen bukurâpniŋ Damasiko kamânân ândime, zeŋgât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapme, zen gâsuziŋgâm diiziŋgâm Yerusalem kamânân ga hâuŋâ sâknam ziŋgâbi.’

6 Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkŋan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakŋâ patâ nâgâren âsageip.
7 Âsagei hânân gei zemŋâ den itâ muyagei nâŋgâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?
8 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, gâ ŋâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokŋâ.’
9 A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakŋik igâwe. Den ko mân nâŋgâm kwâtâtiwe.
10 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuŋâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ŋâiŋâ nep tuubangât dâgobap.’
11 Oi kârâp âsakŋâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ŋâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

12 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Zâkŋâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nâŋgâne a âlipŋâ oip.
13 A zorâŋ nâgâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ siŋgâ ânâŋgârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânâŋgâri egâwan.
14 Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniŋaŋgât Anutu, zâk mârum zâkkât nepŋâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diŋâ nâŋgâbangât sâip.

15 Gâ kut ŋâi egin sot zâkkât siŋgi den, zo a ambân aksik dâzâŋgoban.
16 Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkŋaŋgâna too sâŋgongiga Yesuŋâ tosagâ gulipkubap.’
17 Yatâ opŋâ mâik ŋâi tap nâŋgâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umanân Yesu egâwan.
18 Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den siŋgi nâŋgâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’
19 Sâi nâ den hâuŋâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziŋgâm gâsuziŋgâm zâŋgom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariŋâ âlip nâŋge.
20 Oi gâgât den sâsâŋ a Setepano kunam hâmbâziŋ kwâkâm kinnâ topŋan pamŋâ kune nâŋga âlip oip. Oi nâ zeŋgât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nâŋgâm naŋgegât gâgât siŋgi âlip dâzâŋgobat.’
21 Yatâ sa Kembuŋâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikaŋgâna hân ŋâin gok zeŋgâren sâŋgongoga âiban.’ ”

Paulo tâkŋâ lapitnâ sâm birâwe.

22 A zen kindap kwap Pauloŋâ hân ŋâin gokŋâ ziŋâ Anutugât siŋgi upigât sâi nâŋgâne mân dâp oi den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.”
23 A ziŋâ zo yatâ sâm yu kambâŋ hâmbâziŋ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip.
24 Kâwali a galem patâŋâ sâi arâpŋâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den doŋbep se sâmŋâ zorat topŋâ sâm muyagei nâŋgânat sâm tâkŋâ lapitpigât sâm ziŋgip.
25 Oi zen tâkŋâ lapitnamŋâ inzutŋâ saane ko Pauloŋâ a sâtŋâziŋâ itâ sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diŋâ mân nâŋgâmŋâ tâkŋâ lapitne dâp upap?”

26 Yatâ sâi a sâtŋâziŋandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonŋâ.”
27 Sâi kâwali a zeŋgât galem a patâ, zâkŋâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkŋak Roma a?” Sâi Pauloŋâ sâip, “Zo perâkŋak.”
28 Sâi Galem a patâŋâ itâ sâip, “Nâ a yenŋandâ kât doŋbep pamŋâ Roma a orâwan.” Sâi ko Pauloŋâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”
29 Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zeŋgât galem a patâ, zâk den zo nâŋgâm wangât yatâ uan sâm pârâkpam keŋgât oip.
30 Haŋsâi kâwali a zeŋgât galem a patâ, zâkŋâ Yuda a wangât sâm Paulo nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋge sâm zorat topŋâ nâŋgâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkŋâ olaŋ diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân den sâip.

1 Paulo zâk a sâtŋâ sen tâpâk ziŋgit itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâteŋan târârak ândim gâwan. Aŋunnaŋgât mân opman.”
2 Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkŋâ a ziŋâ lâuŋan kumbigât sâip.
3 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipŋâ. Umgâ ko bâliŋâ. Gâ Anutuŋâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzâŋguat.”
4 Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâliŋ kwâkŋâŋgat?”
5 Sâne Pauloŋâ itâ dâzâŋgoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nâŋgâm den zo san. Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zeŋgât galem a mân sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâban.’ Nâ den zo nâŋgâman.”
6 Oi a sâtŋâ kâmut tarâwe, zen nâmbutŋâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutŋâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nâŋgâm den mem zâi pam itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momŋâ zaatnat sâmen. Momŋâ zaatzaatŋâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”
7 Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyaŋgâne kâsâp muyageip.
8 Sadukaio a zen mumuŋan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâne bon opmap.
9 Oi zorat minduminduziŋan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opŋâ Parisaio a zeŋgât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutŋâ zen zaatŋâ den kârâpŋoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosaŋâ buŋ uap. Sumbem a mo a tabâŋâ ziŋâ den dukuwe oi ko dap sânat?”
10 Oi den kârâpŋoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât keŋgât op sâi arâpŋâ kâmut ziŋâ geim Paulo osetziŋan gâbâ gâsum diim namâziŋan zâiwe.
11 Ŋâtik zoren Kembuŋâ muyagem Paulo gootŋan kin itâ sâip, “Gâ mân keŋgât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den siŋgi sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutŋâ Paulo kunam sâwe.

12 Haŋsâi Yuda a nâmbutŋandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâteŋan den zo sâm kâtigiwe.
13 A teŋgâziŋ 40 yatâ zorâŋ den zo sâwe.
14 A zo zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimŋâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien.

15 Zorat gâ sot a sâtŋâ zen kâwali
a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ
Paulo sâŋgonguna gâi zâkkât diŋâ
sâm kubiknat.’ Oi dinziŋâ nâŋgâm
Paulo sâŋgongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitŋandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

16-17 Oi Paulogât biitŋandâ
kâmbamgât den zo nâŋgip. Nâŋgâmŋâ
kâwali a zeŋgât namin bagim
aniŋâ dukuip. Dukui ko Pauloŋâ
kâwali a zeŋgât a sâtŋâ ŋâi konsâm
itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali
a patâgâren diim âina den ŋâi
dukubap.”
18 Sâi a zorâŋ katep zo diim
patâŋaŋgâren âim itâ dukuip, “A
tâk namin taap, kutŋâ Paulo, zâkŋâ
noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan.
Katep zirâŋ den ŋâi dâgobap.”
19 Yatâ sâm dukui kâwali a galem
patâŋâ katep bikŋan gâsum diim
ginŋan âim mâsikâm sâip, “Den dap
dâtnoban?”
20 Mâsiki katepŋâ itâ sâm dukuip,
“Yuda a zen gâgâren den pane
gâbapkât den saage. Mukan Paulo
minduminduziŋan diim âine topŋâ
sâm muyagibapkât dâgobi.
21 Dâgone dinziŋâ mân nâŋgâban.
A 40 yatâ zorâŋ Paulo kunam se. Zen
nalem birâm ândim Paulo kom nalem
ninatkât se. Oi zen Paulo kunam
mâtâbân mambât te.”
22 Katep zorâŋ den yatâ sâi kâwali
a galemŋâ den itâ sâm sâŋgongoip,
“Gâ den dâtnogat, zo a ŋâi mânâk
dâzâŋgoban.”

Kâwali a ziŋâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

23 Oi kâwali a galem a patâŋâ
kâwali a sâtŋâ zagât diizikâm itâ
sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki
mâtâp âiâiŋâ 2 handeret sot kâwali
a bâu biosi kwâkŋan âiâiŋâ 70 sot
liŋgip kâlâu a 2 handeret zorâŋâ ku-
bikaŋgâm ŋâtikkât narâk nâmburân
kimembut, narâk zoren Kaisarea
kamânân âibi.
24 Oi Paulogât bâu biosi ŋâi
kwâkŋan tâpapkât kubikpi. Oi
mulunâk galem okŋaŋgâm Roma a
kutâ Pelikigâren diim âibi.”
25 Oi Kâwali a galem a patâŋâ Pe-
likigât ekap ŋâi itâ kulemgoip,
26 “Klaudio Lisia, nâŋâ a kutâ
âlipŋânâ Peliki, gâgât ekap zi
kulemguan.
27 Kâwali a ziŋ a ŋâi diim ge. Zo Yuda
a ziŋ kune mumbam oi a zo Roma
a nâŋgâmŋâ sa kâwali anâ sot âimŋâ
bitziŋan gâbâ mâkâwen.
28 Oi denân parâwe, zorat topŋâ
nâŋgâbat sâm a sâtŋâ mindumin-
duyân diim âiwan.
29 Diim âim ziiŋaŋgât gurumin den
sâne itâ nâŋgâwan. Kut ŋâi ŋâi oip,
zorâŋ kâmbam mo tâk namin tâtat,
zorat dâp mân uap.
30 Oi a nâmbutŋâ ziŋâ Paulo sipkum
kunam utne gâgâren sâŋgogua
gaap. Oi den sâkŋanâk sâme, zen
sâŋgonzâŋgua gâgâren gam diŋâ
dâgobi.”
Ekap yatâ zo kulemgum kâwali
arâpŋâ ziŋgâm mem âibigât sâip.
31 Oi Kâwali a zen patâgât den
lumŋâ ŋâtigân Paulo diim âim An-
tipatri kamânân takâwe.
32 Haŋsâi kâwali a nâmbutŋâ
kamânziŋan puriksâne kâwali a
biosi kwâkŋan tâtat ziiŋik diim âim
Kaisarea kamânân takâwe.
33 Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo
yatik bikŋan parâwe.
34 A kutâŋâ ekap zo sâlâpkum
Paulogât hân topŋaŋgât mâsikip. Zâk
Kilikia hânân gokŋâ nâŋgâm itâ sâip,
35 “A denân gâbanse, zen gane
narâk zoren den kubiknat.” Yatâ
sâm kâwali a zeŋgât bitziŋan pâi diim
Herodegât den kubikkubik namin
pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

1 Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ
galem a patâ Anania, zâk sot
galem a nâmbutŋâ sot a ŋâi kutŋâ
Teatulo, zen Kaisarea kamânân
geim Paulogât den sânam Roma a
kutâgâren âiwe.

2 Âine a kutaŋâ sâi Paulo diim gane
Teatuloŋâ Paulo tosaŋâŋaŋgât den
itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipŋâ Pe-
liki, gâ âlip galem otniŋgâna lumbeŋ
ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi
betniŋan mena ândiândi âlip ândien.
3 Gâ kâmân dâp âlip galem
otniŋgâmat, zorat nâŋgindâ âlip
opmap.
4 Oi den sa kârep opapkât
nâŋgânina den pâŋkânok dâgobâ.
5 A zirat nâŋgindâ bâliŋ opmap.
Yuda a hânŋâ hânŋâ den dâzâŋgom
um gulip kwatziŋgâmap. A zo
Nasarete gokŋâ sarâ agât arâpŋâ,
zeŋgât a sâtŋâ ândiap.
6 Zâkŋâ tirik namin âim mem bâliŋ
kwapâ sâi gâsuwen.
7 Niiŋâ gurumin den lum kubik-
nam oindâ Kawali a galemŋâ Lisia,
zâk sot arâpŋâ ga diim âiwe.
8 Oi denân parâwen, nen gâgâren
gânatkât sâip. Oi nen den
dâgogen, zorat gikak mâsikâm topŋâ
nâŋgâban.”
9 Den yatâ sâi Yuda a ziŋâ bekŋan
mem zorik sâwe.

Pauloŋâ Peliki mâteŋan den
torenŋâ sâip.

10 Oi Pelikiŋâ bikŋâ dâp oi Pauloŋâ
itâ sâip. “Gâ Yuda neŋgât hân ziren
a kutâ op narâk kârep ândim gâin,
zorat umâlibân den sâbat.
11 Nâ Yerusalem kamânân Anutu
mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin
zagât uap. Den zorat um zagât op a
zi mâsikâziŋgâna dâgonek.
12 Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse
namin mo sombemân a ambân
zen sot sârek den mân âragoindâ
niŋgirâwe.
13 Oi a zirâŋâ den se, zorât bonŋâ
mân tirâpgobi.
14 Oi ŋâi dâgoga nâŋgâ. Mâtâp
uŋakŋâ birâme, zorik ândim
sâkurâpnâ zeŋgât Anutu mâpâseman.
Ka Mosegât gurumin den sot Propete
zeŋgât den kulemguwe, zorat nâŋga
bonŋâ opmap.
15 Oi gâtâm Anutuŋâ a orot
mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ, nen
mumuŋan gâbâ mâŋginiŋgi zaatnat,
zo nâŋgâm ândime. Zo yatik nâ
nâŋgâm ândiman.
16 Yatâ opŋâ galem oraŋgâm ândim
Anutu sot a zeŋgât mâteziŋan aŋun
mân op ândiman.
17 Yatâ op hân kârebân ândim
bukurâpnaŋgât kât mem Yerusalem
kamânân gâwan.
18 Kât zo mem gam tirik namin
zâim kubikaŋgâm ta muyageniwe.
Zoren a kâmurân mo kwamit patâ,
zoren mân tarâwan.
19 Asia hânân gâbâ Yuda a
nâmbutŋâ zen tarâwe. Oi a zo
ziŋâ nâgât tosa nâŋge oi ko gâgât
mâtegan ga sâm muyaginek.
20 Mo a sâtŋâ mindumunduyân
nâŋâ den sa tosa ŋâi muyagiwe oi ko
a zi ziŋâ gâgât mâtegan sapsunek.
21 Nâ a minduminduyân den kânok
sâwan. Zo nâŋgâne mân dâp oip.
Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan.
Mom zaatzaatŋâ den zo sâman, zorat
nâmbutŋandâ denân nâbanetâ kin-
zan.”
22 Pauloŋâ den yatâ sâi ko Roma
a kutâ Peliki, zâk Paulogât den
zo mân sâm kwâkâm biri zeip.
Wangât, zâk mâtâp uŋakŋâ zorat
den siŋgi nâŋgip, zorat itâ dâzâŋgoip,
“Kâwali a galem a Lisiaŋâ Yerusalem
kamânân gâbâ gâi ko zeŋgât den sâm
kwâkâbat.”
23 Yatâ sâmŋâ kâwali a sâtŋâ itâ
sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen
Paulo galem op kâsa mân okŋaŋgâbi.
Bukurâpŋâ, zen kut ŋâi ŋâi mem
ga pindânam utne mâtâp mân
dooŋgubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk
namin tâip.

24 Sirâm nâmbutŋâ zo tapŋâ Peliki
zâk ambinŋâ, Yuda gokŋâ, kutŋâ
Durusila, zâk sot tapŋâ Paulo sâi
gâm Kristo Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkwatŋaŋgât dâzâkoip.
25 Oi Pauloŋâ târârak ândiândiŋ
sot âkŋâlegât kendon ândiândiŋ sot
hâuŋâ mimiŋaŋgât narâkŋâ, zorat
den sâi Pelikiŋâ keŋgât opŋâ Paulo
itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina

neŋgât kabâ ŋâi muyagei ko sa gâban.”
26 A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip.
27 Oi kendon zagât âki a kutâ ŋâi kutŋâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziŋ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birâŋaŋgâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

1 Pestoŋâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip.
2 Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiŋ, zen zâkkâren gamŋâ Paulogât den dukuwe.
3 Zâk nâŋgâziŋgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiŋak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtâŋ urâwe.)
4 Sânetâ Pestoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman.
5 Paulogât tosa sânam zeŋgâren gâbâ a sâtŋâ, ziŋâ nâ sot ârândâŋ geimŋâ sâbi.”
6 Yatâ sâmŋâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ haŋsâi den sâsâŋ namin zâimŋâ sâi Paulo diim zâiwe.
7 Pauloŋâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumŋâ tosaŋaŋgât opŋâ den doŋbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonŋâ ŋâi mân muyageip.
8 Sâne Pauloŋâ dinziŋâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zeŋgât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliŋ kwatziŋgâman.”
9 Sâi Pestoŋâ Yuda a umziŋ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nâŋgat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diŋgâ sâm kwâkâbâ?”
10 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “Buŋâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nâŋgat. Nâ Yuda a mân bâliŋ otziŋgâwan.
11 Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân aŋgân kârâbam. Zen nâgât sâknanâk se, gât ko zeŋgât bitziŋan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”
12 Yatâ sâi Pesto sot arâpŋâ zen mindum den âragumŋâ Pestoŋâ Paulo itâ sâm dukuip,
“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripaŋâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

13-14 Sirâm nâmbutŋâ âki a kutâ Agripa sot ponâŋâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okŋaŋgâm sirâm nâmbutŋâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestoŋâ Paulogât den siŋgi a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikiŋâ tâk namâŋan a ŋâi pam ari zi taap.
15 Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zeŋgât tirik namâ galem a sot a zâizâiŋ zen nâgâren mindumŋâ a zo kua mumbapkât sâwe.
16 Oi nâ den torenŋâ itâ sâm dâzâŋgowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziŋgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’
17 Yatâ dâzâŋgua zen gane haŋsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziŋgâwan.
18-19 Oi Yuda a ziŋâ zâkkât bâliŋâ ŋâi sâbi sa ko zen Yuda a ziiŋaŋgât gurumin den, zorat âragwâragu urâwe. Oi a mumuŋâ ŋâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Pauloŋâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’
20 Nâ den zorat kwakŋâ Paulo Yerusalem kamânân zari diŋâ sâm kwâkâbatkât dukuwan.
21 Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâŋâ diŋâ kwâkâbapkât sâip. Oi

Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”
22 Pestoŋâ yatâ sâm dukui Agripaŋâ sâip, “Nâ a zorat diŋâ naŋgâbatkât otnigap.” Sâi Pestoŋâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diŋâ nâŋgâban.”

Pauloŋâ a kutâ Agripagât mâteŋan kirip.

23 Mirâ haŋsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikŋoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiŋ, zen molizikâne ârândâŋ zâiwe. Zâinetâ Pestoŋâ sâi Paulo diim zâiwe.
24 Diim zâine Pestoŋâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzâŋgua nâŋgânek. A kinzap, zirat opŋâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosagât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkŋâ ândei mân dâp upap.’
25 Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosaŋâ kârua kâmbamgât siŋgi mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sâŋgongua âibap.
26 Oi zâkkât tosa mân muyagemŋâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zeŋgâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topŋâ sâi nâŋgindâ diŋâ ekabân kulemguandâ âibap.
27 Nâ tâk namâ a ŋâi tosaŋaŋgât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sâŋgongua ari mân dâp upap.”

26

Pauloŋâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikŋan den sâip.
(Apo 9:3-19; 22:6-16)

1 Agripaŋâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gikak topkâ sâna nâŋgânâ.” Sâi Pauloŋâ bikŋâ pamŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip,
2 “Yuda a ziŋâ denân nâbanse, zorat torenŋâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap.
3 Gâŋâ Yuda a neŋgât orot mâmeniŋâ sot kut ŋâi ŋâi upmen, zo topŋâ nâŋgâm naŋgat. Nâŋgânina den siŋgi kârep patâ sa mân âkon upan.
4 Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziŋan ândia orot mâmenâ zo ek nâŋgâwe.
5 Zen nâgât topnâ ek naŋgâweŋâ mân se. Nâ Parisaio a zeŋgât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpniŋ zeŋgât gurumin den zo lum ândim kâtigewan.
6 Nâ tâk namin zeman, zo ŋâigât buŋâ. Anutuŋâ âse sâkurâpniŋâ zeŋgât den ŋâi sâm kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momŋâ zaatnat.
7 Den zo bonŋâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen ŋâtik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nâŋgâm ândia Yuda a ziŋâ denân nâbarâwe.
8 Anutuŋâ a mumuŋâ mâŋgiziŋgâmap. Zen wangât zo nâŋgâne mân orotŋâ yatâ uap?
9 Nâ mârumŋan itâ nâŋgâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokŋâ sot arâpŋâ kâsa otziŋgâm sa buŋ upigât nepnâ tuum ândiwan.
10 Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a doŋbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziŋâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diŋ sâm nine ândiwan. A zâŋgonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan.
11 Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutŋâ sâm bâliŋan kwapigât zâŋgom sâknam ziŋgâm gâwan. Oi nâ um kâlak otziŋgâm hân ŋâin ŋâin âi zâŋgom sâknam ziŋgâm gâwan.
12 Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziŋâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan.
13 Mâtâbân aria mirâ bâkŋan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakŋâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageniŋgip. O a kutânâ, mirâsiŋ zerâmap, zo tobat ŋâi. Zi âsakŋâ patâ, mirâsiŋ zo walip.
14 Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den ŋâi itâ

nâŋgâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A ŋâiŋâ wâuŋâ dumunân pam diim âibam oi hârâŋsâm tâpap zo ko sâknam nâŋgâbap. Zo yatâ sâknam nâŋgâm ândiat.’
15 Oi nâŋâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ ŋâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu.
16 Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut ŋâi ŋâi eksat sot kut ŋâi ŋâi gâtâm tirâpgobat, zorat siŋgi a ambân dâzâŋgom ândiban.
17 Nâ Yuda a zeŋgât bitziŋan sot hân ŋâi a zeŋgât bitziŋan gâbâ mâkâgim ândibat.
18 Nâ sâŋgongoga zeŋgâren âi siŋgi âlipŋaŋgât nep tuuna umziŋ âburibap. Zen ŋâtâtik ek birâm âsakŋan bagibi. Sataŋŋâ zaaziŋgi ândie, zo birâŋaŋgâm Anutugât a upi. Oi tosaziŋ gulipkoi nâŋgâm pâlâtâŋ kwatniwe, zeŋgât kâmurân bagim sumbemgât siŋgi upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

19 A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo lum ândiwan.
20 Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzâŋgowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzâŋgowan. Zobâ Yudaia kamânŋâ kamânŋâ âi dâzâŋgowan. Oi hân ŋâin gokŋâ, zeŋgâren âi nep tuuga umziŋ melâŋâ Anutu sot pâlâtâŋ op târârak ândibigât dâzâŋgowan.
21 Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziŋâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.
22 Oi Anutu zâk betnan mei siŋgi âlip sâwanŋâ sâm ândiman. Oi a zâizâiŋâ sot gigiŋâ zo dâp kânok dâzâŋgom ândiman. Mârumŋan Mose sot Propete ziŋâ bet a ŋâi muyagibapkât kânŋan sâwe, zorik sâm ândian.
23 Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nâŋgâm mumbapkât sâsâŋâ. Oi mumuŋâ zeŋgâren gâbâ kândom op zaatŋâ zâkkât den zo Yuda sot hân ŋâin gok, zeŋgât âsakŋâ upap. Oi nâ den zo sâman.”
24 Pauloŋâ yatâ dâzâŋgom tâi Pestoŋâ den kambâŋâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den laŋ sat? Ekap doŋbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”
25 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipŋânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonŋâ sot târârakŋâ.
26 Den san, zorat topŋâ a kutaŋâ âlip nâŋgap. Oi zâkkâren aksik dukum nâŋgan. Kut ŋâi ŋâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.
27 A kutâ Agripâ, gâ Propete zeŋgât den nâŋgâna bon uap? Gâ nâŋgâm kwâtâtiat. Zo nâŋgan.”
28 Yatâ sâi Agripaŋâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”
29 Sâi Pauloŋâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutŋâ zi tap den zi sa nâŋge, zen Kembuŋâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den siŋgi âlipkât op san.”
30 Yatâ sâi a kutâŋâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutŋâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.
31 Âi kinŋâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât siŋgi mân oip.”
32 Sâne Agripaŋâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisaŋâ diŋâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam waŋgâyân zâiwe.

1 Italia hânân âinatkât sâne Roma kâwali a sâtŋâ kutŋâ Yulio, zâkŋâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutŋâ dizaziŋgi waŋgâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)
2 Waŋgâ zo Adramiteŋai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukŋan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâŋ. Waŋgâ zoren zâim Makedonia a ŋâi kutŋâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.

3 Mirâ haŋsâi Sidoŋ kamânân takâm Yulioŋâ Paulo buku okŋaŋgâm nâŋgâŋaŋgi kamânân âimŋâ bukurâpŋoot nalem niwen.
4 Oi zobâ arindâ pibâŋâ gam mem kâbakŋei Kipiro hânân âim hân kândâtŋan âiwen.
5 Oi Kilikia sot Pampilia zeŋgât saru mâtâp âimŋâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.
6 Zoren waŋgâ ŋâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorâŋâ Italia hânân âibam oi Kâwali aŋâ sâi zoren zâiwen.
7 Zâimŋâ mulun âim Kirido kamân gootŋan takâwen. Oi Pibâŋâ mem kâbakŋeniŋgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.
8 Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimŋâ Lasea kamân gootŋan saru bikŋâ ŋâi tâip, zoren takâwen. Kutŋâ waŋgâ tâtat âlip.

Paulogât den nâŋgâm tâtâlim âiwe.

9 Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zeŋgât kendon narâkŋâ âki pibâ narâkŋâ mâte oip. Zorat Pauloŋâ girem den dâzâŋgom sâip.
10 “Bukurâp, zi dum âinatkât nâŋga âlip âinatkât dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buŋâ, nen ârândâŋ waŋgâ bâliŋ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.”
11 Yatâ sâi kâwali a sâtŋâ Yulioŋâ Paulogât den birâm waŋgâ mariŋâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikŋâ zoren map pibâ gâi waŋgâŋâ tâpapkât dâp mân oip.
12 A doŋbepŋâ zorat Keret hânân saru bikŋâ ŋâi kutŋâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkât sâwe. Saru bikŋâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

13 Oi pibâ bâbâlaŋ mirâ toren gâbâ gâi umziŋ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân naŋgâm âiwen.
14-15 Âim tâindâ pibâ patâ yuaraŋâ ga mem kâbakŋei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen.
16 Yatâ opŋâ hân ŋâi kutŋâ Kaunda, zorat naŋgâmŋan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip.
17 Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi waŋgâ âbâŋgubapkât tâk doŋbep kâpim saawen. Oi saruyân kât ŋâi kirip, kutŋâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibâŋâ kom kâbakŋei mâtâp gulip âiwen.
18 Pibâ imbaŋâ kom zeipkât haŋsâi sikum mem pane saruyân giarip.
19 Sirâm karâmbuŋan waŋgâgât kut ŋâi ŋâi mem pane saruyân giarip.
20 Sirâm nâmbutŋan pibâ doŋbepŋâ koi mirâsiŋ sot sâŋgelak mân muyagei ekŋâ umniŋ keŋgât oi tâmbetagonamen sâm nâŋgâwen.

Pauloŋâ um âlip kwatziŋgip.

21 Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Pauloŋâ osetziŋan kin itâ sâm dâzâŋgoip, “Bukurâp, zen nâgât den nâŋgâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut ŋâi ŋâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap.
22 Zen mân keŋgât utnek. Aŋâ mân buŋ utnat. Waŋgâ ko tâmbetagobap.
23 Ŋâtigân Marinâ kutŋâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâkŋâ sumbem kore aŋâ sâŋgongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap,
24 ‘Paulo, gâ keŋgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteŋan takâ kinban. Oi itâ nâŋgâ. Anutuŋâ gâ galem otgigi gâ sot a waŋgâyân te, zo mân tâmbetagobi.’
25 Zorat bukurâp, zen umziŋ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nâŋgan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’
26 Waŋgâŋâ hân ŋâin âi komŋâ âbâŋgubap.”
27 Adria saruyân laŋ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi ŋâtik tânâmŋan waŋgâ galem a ziŋâ hân gootŋan gen sâm nâŋgâwe.
28 Yatâ nâŋgâmŋâ tâk dâp pane saruyân giari kârepŋâ a kânok yatâ oip. Oi mâik ŋâi âim du pane giari kârepŋâ kiin bâtnâmbut yatâ oip.

29 Oi kât kwâkŋan zâibap sâm keŋgât op waŋgâ tipŋan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ haŋsâbapkât mambât tarâwe.
30 Tapŋâ waŋgâ galem a zen keŋgât op waŋgâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waŋgâ sâŋgânŋan kela yâmbât saanamen.”
31 Yatâ utnam utne Pauloŋâ kâwali a sâtŋâ sot arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Waŋgâ galem a zen âine nen saruyân geim naŋgânat.”
32 Dâzâŋgoi kâwali a zen bamingât tâkŋâ mânâŋgâtne saruyân giari birâwe.
33 Mirâ haŋsâbapkât mambât tapŋâ Pauloŋâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen umziŋ keŋgât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap.
34 Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkŋan zâi ândibi. Sâkziŋ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.”
35 Yatâ sâi egindâ nalem ŋâi memŋâ Anutugâren sâiwap sâm namuŋ neip.
36 Nei ekŋâ umniŋ bâbâlaŋ oi nen aksik nalem niwen.
37 A waŋgâyân tarâwen ko teŋgâniŋ 276 yatâ zorâŋ tarâwen.
38 Nen nalem nem âkon opŋâ waŋgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari waŋgâ bâbâlaŋ op kopgâip

Waŋgâŋâ saru sâtŋan âbâŋgoip.

39 Mirâ haŋsâi hân ŋâi ekŋâ kwagâwen. Waniŋ gien sâwen. Oi saru bikŋâ ŋâi kâtŋâ buŋ ekŋâ zorat sâtŋan zâinat sâm urâwen.
40 Galem a ziŋâ kelagât tâkŋâ mânâŋgâtne saruyân giari tâk olaŋâ pibâgât isen ŋâi saane zarip.
41 Waŋgâ âimŋâ hân murukŋan zâim waŋgâgât sâŋgânŋandâ hânân sum kâtigei saruŋâ waŋgâ tipŋan kom namuŋip.
42 Waŋgâ âbâŋgoi kâwali a ziŋâ tâk nâma a zen âibegât zâŋgonam sâwe.
43 Patâziŋandâ Paulogât op kwâkâziŋgip. Oi sâi nâmbutŋandâ saru lâbâŋgum âiwe.
44 Ka nâmbutŋâ omboŋ sot nak sâmbaŋâ kwâkŋan âiwe. Zo yatâ opŋâ nen aksik saru sâtŋan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

1 Nen hâlâuyâk sagân zâimŋâ tâunan zo kutŋâ Melite sâne nâŋgâwen.
2 Hân mâirâp ziŋâ buku otniŋgâm map pateŋ op zei kârâp sândum une sei nâŋgâwen.
3 Pauloŋâ kârâp tâmbânŋoot zo mem pâi sei kârâp zorat umŋan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpŋan zim kâtigem kirip.
4 Oi kamân mâirâp zen zo ekŋâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buŋ op kopgap, zorat hâuŋâ muyageŋâŋgap.”
5 Pauloŋâ ko mulum zo kwititapkoi kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.
6 Yatâ oi hân mâirâp zen bikŋâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buŋ oi itâ nâŋgâwe, “A zi ko bem lopio.”

Pauloŋâ a sisi mâsekziŋoot kubikziŋgip.

7 Kamân ândiwen, zorat naŋgâmŋan a kutâziŋ tâip, kutŋâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâŋ on galem otniŋgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.
8 Zoren ândeindâ Popilio ibâŋâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Pauloŋâ nâŋgâm mirin zâim bikŋâ kâukŋan pam ninâu sâm kubikŋaŋgip.
9 Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋoot zen siŋgi nâŋgâm ganetâ kubikziŋgâmâip.
10 Oi zorat hâuŋâ a zen umâlip op galem otniŋgâne âinam oindâ mâtâpkât kut ŋâi ŋâi betniŋan miwe.

Pauloŋâ waŋgâ ŋâin zâim Roma kamânân arip.

11 Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki waŋgâ ŋâin zâiwen. Waŋgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sâŋgânŋan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren waŋgâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen.
12 Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen.
13 Zo birâm haamgum Regioŋ kamânân takâwen. Sirâm ŋâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakŋeniŋgi ŋâtik sirâm zagât âimŋâ Puteoli kamânân takâwen.
14 Zoren takâm waŋgâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen.
15 Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neŋgât siŋgi nâŋgâm Apio kamânân âine kândiaŋgâwen. Oi nâmbutŋâ mirâ karâmbut, zoren kândiaŋgâwen. Oi Pauloŋâ ziŋgitŋâ umâlep nâŋgip.

Pauloŋâ Yuda a den dâzâŋgoip.

16 Roma kamânân takâm a sâtŋandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a ŋâiŋâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutŋâ ko tâk namin zâmbarâwe.
17 Zoren ândei sirâm karâmbut âki Pauloŋâ sâi Yuda a sâtŋâ zen gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniŋâ kwerâziŋ mân sâwan. Sâkurâpniŋ zeŋgât den mân kowan. Oi zen laŋ Roma a zeŋgât bitziŋan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe.
18 Roma a ziŋâ topnâ sâmŋâ no-bigât tosanâ kârum birâninam urâwe.
19 Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patâŋâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zeŋgât um kâlak mân nâŋgâwan.
20 Oi nâ zorat ziŋgitŋâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momŋâ zaatzaat den zo nâŋgâm ândimen. Den zorat tâkŋâ saanine ga ândian.”
21 Yatâ sâm dâzâŋgoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniŋan ândie, zen gâgât den ŋâi mân kulemgum niŋge. Zoren gâbâ a ŋâi mân gam sâm bâliŋ kwatgigi nâŋgâwen.
22 Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nâŋgânatkât sen. Oi mâtâp uŋakŋâ zorat itâ nâŋgâmen. Hân dâp a ambân, ziŋâ sâm bâliŋ kwâtziŋgâwe.”
23 Yatâ sâm narâk ŋâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topŋan ândiândiŋaŋgât den haŋgât topkwap dâzâŋgom tâi ŋâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât den kulemguwe, zo Yesugâren bonŋâ âsageip. Zorat den dâzâŋgoip.
24 Oi a nâmbutŋâ zen diŋâ nâŋgâwe. Oi nâmbutŋandâ diŋâ birâwe.
25 Oi den sâm kâsâpagone Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip. “Tirik Kaapumŋâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniŋ den itâ sâm dâzâŋgoip,
26 ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzâŋgonan,
“Kindapziŋandâ den nâŋgânâŋgâŋ, zo nâŋgâbi. Ka umziŋandâ ko mân nâŋgam kwâtâtibi. Sinziŋandâ igikŋâ, zo ikpi. Ka zorat topŋâ zo mân ek kwâtâtibi.
27 A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziŋ bâpsâsâŋâ. Sinziŋandâ mân ek kwâtâtibi. Umziŋandâ mân nâŋgâm kwâtâtibi. Oi umziŋ mân melâŋne ko nâ dap yatâ ku-bikziŋgâbat.” ’
28 Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân ŋâin gok zeŋgât siŋgi uap. Zen nâŋgâm âkŋâlibi.”
29 Yatâ sâm dâzâŋgoi Yuda zen ziiŋak den sâm mâsikâyaŋgâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

30 Oi Pauloŋâ Roma kamânân mirâ ŋâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziŋâ zâkkâren âim ândiwe.
31 Âinetâ Anutugât um topŋan ândiândigât den dâzâŋgom Kembu

Yesu Kristo, zâkkât topŋâ keŋgât buŋ
dâzâŋgom ândeip.
Zo yatik.

Roma zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemguip.

Paulo nepŋaŋgât topŋâ.

1 Paulo nâ, Yesu Kristoŋâ kore a gâsunim Aposolo sâm nim Anutugât siŋgi âlip den sa laŋ kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.
2 Den siŋgi zo muyagibapkât Anutuŋâ sâm kâtigemŋâ mârumŋan Propete a sâm muyagemziŋgi Kembugât ekabân kulemguwe.
3 Kulemgune nanŋâ Yesugâren âi sugip. Nanŋâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zeŋgâren gâbâ muyageip.
4 Yesu zâk Anutugât nanŋâ op um salek sot hâlâlu oi Anutuŋâ nanŋaŋgât topŋâ imbaŋâŋoot itâ muyageip. Mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Mâŋgei zaatŋâ kembu patâniŋâ ândiap.
5 Yesu Kristo, zâk kembuniŋandâ tânnomŋâ aposolo nep sâm nigip. Oi hân dâp a siŋgi âlip dâzâŋgua nâŋgâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nâŋgâm sâip.
6 Oi a nâmbutŋâ zen ziiŋik buŋâ. Zen sot ârândâŋ Roma a ziŋ Yesu Kristogât arâp upigât diiziŋgip. Zorat nep zo zeŋgâren yatâ tuubatkât sâm nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât siŋgi op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuziŋgip.
7 Anutu umŋandâ gâsuziŋgi ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.

Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe, zo zeŋgâren zimbap.

Pauloŋâ Roma kamânân âi Kembugât siŋgi a ziŋgitpatkât sâip.

8 Roma a zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândime, zorat siŋgi hân dâp ari nâŋgâne âlip opmapkât zeŋgât op sâiwap sâman. Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap.
9 Nanŋaŋgât siŋgi âlip sâm umnandâ Anutu kore okŋaŋga topŋâ nâŋgâmap, zâkkât mâteŋan den zi sa nâŋgânek. Nâ ninâu sâman dâp zeŋgât op sâman.
10-11 Nâ zen ziŋgitpatkât otnimap. Zo yatâ zei ândim gâwan. Narâk zi ko kut ŋâi ŋâiŋâ saanigi tâpman. Anutuŋâ nâŋgi dâp oi mâtâp muyagem nigi zeŋgâren gâbatkât dukuman. Nâ gamŋâ tânzâŋgua Kaapumŋâ imbaŋâ ŋâi ziŋgi kâtigem ândibigât sâman.
12 Nâ itâ sâbâ. Zeŋgâren ga nâŋgâm pâlâtâŋgât bonnâ tirâpagom tânagonat.
13 Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzâŋgobâ. Nâ a kâmut nâmbutŋâ zeŋgâren opman, zo yatik Roma zeŋgâren gamŋâ nep tuum bonŋâ muyagibatkât sâman. Oi gabâ sandâ kut ŋâi ŋâi nâmbutŋandâ saanigi tâpman.
14 Nâŋâ saru a sot barâ a, a nâŋgânâŋgâziŋoot sot kwakmak ârândâŋ siŋgi âlip dâzâŋgobatkât sâm nigip.
15 Zorat Roma kamânân a zen siŋgi âlip dâzâŋgobatkât umnandâ bâbâlaŋ opmap.

Nâŋgâm pâlâtâŋgât op ândiândi mimbi.

16 Nâ siŋgi âlipkât nâŋga aŋunŋoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbaŋâŋoot, zorat. Siŋgi âlip zo nâŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwapi dâp tânzâŋgom bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap. Yuda a sot hân ŋâin gok zen ârândâŋ.
17 Siŋgi âlibân Anutugât mâteŋan târârakŋâ utnatkât mâtâp ziap. Zâkŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot zo mâtâp zoren diiziŋgâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,

“Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
tosaziŋ buŋ urâwe zo, ziŋâ
ândiândi mimbi.”

A ziŋâ Anutu birâm ŋâtâtigân bagiwe.

18 A Kembu kândâtkom bâliŋ upme, zen bâliŋ utne zorâŋâ den bonŋaŋgât mâtâp zo dooŋgumap. Bâliŋ mâme a ziŋ yatâ upmegât Anutu kukŋaŋgât bonŋâ sumbemân gâbâ zeŋgâren muyagem zemap.
19 Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâmap, zorat topŋâ itâ. Anutugât topŋâ zo muyap zei nâŋgâme. Anutu zikŋak topŋâ muyagem ziŋgâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziŋ Anutugât topŋâ itâ ek nâŋgâm gawe. Anutu zâk aŋâ mân igikŋâ.
20 Oi zâk imbaŋâŋoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut ŋâi ŋâi top top muyagem pâip, zorâŋ topŋâ muyagei âlip ek nâŋgâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomŋâ bâliŋ utne hâuŋâ ziŋgi ko dap op den hâuŋâ sâbi?
21 A zen Anutu ândiap nâŋgâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkŋaŋgâwe. Oi mân sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Oi zen nâŋgânâŋgâziŋan bâliŋâ top top muyagem um kâtik utne ŋâtâtikŋâ kâpizâŋgoip.
22 Oi a ziŋ nen nâŋgânâŋgâniŋoot ândien sâweŋâ kwakmak op ândiwe.
23 Yatâ otziŋgi zen Anutu ândiândiŋ kâtik, âsakŋâ mariŋâ, zâk mân hurat kwâkŋaŋgâm a sot nii, zuu, mulum, kut ŋâi ŋâi buŋ orotŋâ zorat lopio sobem hurat kwatziŋgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.
24 A zen yatâ utne Anutuŋâ ziŋgit birâziŋgi umŋâ sâkkât âkŋâle top top nâŋgâm bâliŋâ op um sâkziŋ mem bâliŋ kwap piuriyâunzabân bagiwe.
25 Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm kândâtokom sarâ mâte okŋaŋgâwe. Oi mariziŋâ birâm kut ŋâi ŋâi muyageip, zo hurat kwâkŋaŋgâm kore okŋaŋgâwe. Nen ko itâ nâŋgen. Kut ŋâi ŋâi muyageziŋgip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândeindâ dâp upap. Perâkŋak.
26 A zen Anutu kândâtkuwegât birâziŋgi âkŋâle bâliŋâ muyageziŋgip. Oi ambân zen Anutuŋâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenŋâ ândiândi bâliŋan bagiwe.
27 Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiŋ birâmŋâ umziŋan âkŋâle bâliŋaŋgât kârâpŋâ sei a torenŋâ sot bâliŋ top top muyagiwe. Oi bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ um sâkziŋ tâmbetagowe.
28 Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm mân hurat kwâkŋaŋgânam utne zâkŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oip.
29-30 Oi kut ŋâi ŋâi bâliŋâ top topŋâ doŋbep urâwe. Bâliŋâ sot laŋ orotŋâ, ziiŋâ umziŋan siksâuk oi sikumgât âkŋâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okŋaŋgâme, zâizâiŋ, sâk mâme, bâliŋaŋgât mâtâp muyagime. Ibâ mam zeŋgât den kwâkâme.
31 Um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ ândime. Um lâklâk buŋ ândime. A lumbeŋâ buŋâ, buku orot buŋâ ândime.
32 Kut ŋâi ŋâi yatâ opŋâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâŋgâm tâtâlim laŋ upme. Oi zorik buŋâ. A nâmbutŋâ utnetâ tânzâŋgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipŋâ sot bâliŋâ zorat sâŋgân minat.

1 Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutŋandâ tosa muyagine hâuŋaŋgât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâŋgâm bâliŋ kwatziŋgâmat, zo yatigâk gâ opmat.
2 Oi Anutuŋâ a yatâ upme, zen hâuŋâ ziŋgi dâp uap. Zo yatâ nâŋgâmen.
3 A, gâ nâmbutŋâ zeŋgât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâŋgat? Nâ Anutuŋâ hâuŋâ mân nibap, yatâ sâm opmat?
4 Kembuŋâ lumbeŋâ patâ otgimŋâ hâuŋaŋgât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâŋgâna yenŋâ opmap. Gâ umgâ melâŋbangât Anutuŋâ lumbeŋâ otgimap, zo âkon opmat?

5 Gâ umgâ kâtikŋâ. Umgâ mân melâŋna tosagâ kârâp yatâ kwâkŋan kwâkŋan pam zari kârâp simbap narâkŋan, narâk patin, Anutuŋâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ âsagegibap.
6 Anutuŋâ a orot mâmeniŋaŋgât dâp hâuŋâ niŋgâbap.
7 A nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ tuume, zen sumbemân neule âsakŋâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziŋgâm ândiândi kâtik ziŋgâbap.
8 A nâmbutŋâ zinŋâ op, zâizâiŋ opŋâ den bonŋâ kwâkâm kut ŋâi bâliŋâ mem ândime, zeŋgâren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ muyageziŋgâbap.
9 Bâliŋ mâme a Yuda a sot hân ŋâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziŋgâbap. Yuda a kândom muyageziŋgâbap. Bet ko hân ŋâin goknâ muyageziŋgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nâŋgâwe, zorat. Hân ŋâin gok zen bet nâŋgâwe.
10 Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ŋâin gok zen neule âsakŋâ sot lumbeŋâ muyageziŋgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ŋâin gok zen bet. Yuda a sot hân ŋâin gok zen âlipŋâ sot bâliŋâ utne hâuŋâ dâbâk otziŋgâbap.
11 Kembuŋâ hâtubâtu mân otniŋgâbap.

Anutuŋâ a hân ŋâin goknâ zeŋgât umziŋan gurumin den pâip.

12 A Mosegât gurumin den mân nâŋgâm bâliŋ upme, zen aksik gurumin den mân nâŋgâm tâmbetagobi. A gurumin den nâŋgâm ândim bâliŋ upme, zen aksik Anutuŋâ gurumin dengât dâp hâuŋaŋgât den sâbap.
13 A gurumin den kindapŋâ yen nâŋgâme, zen Anutuŋâ ziŋgiri târârak mân upme. Ka a nâŋgâmŋâ lum kwâtâtime, zeŋgât târâraknâ sâm ziŋgâbap.
14 Hân ŋâin goknâ Mosegât gurumin den mân nâŋgâwe, zen umziŋaŋgât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nâŋgâweŋâ gurumin denziŋoot upme.
15 Yatâ utnetâ gurumin den umziŋan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziŋan pâip, zorâŋâ um nâŋgânâŋgâziŋâ purikgurik op tosaziŋaŋgât den sâm kwâkâziŋgâmap mo lumbeŋâ den âlip sâmap.
16 Zo narâk patâgât siŋgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuŋâ sâi Yesu Kristoŋâ umniŋan kut ŋâi ŋâi ziap, zorat topŋâ sâm muyagibap. Nâ siŋgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziŋ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutŋâ, ziŋ Kembugât den zo sâkŋak mem ândiwe.

17 Gâ gikaŋgât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denŋâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nâŋgâman.
18 Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nâŋgâm kwâtâtiman.” Gikaŋgât yatâ nâŋgâm zâizâiŋ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nâŋgâm sâlâpkumat.
19 Oi gikaŋgât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipŋaŋgât mâtâbân diiziŋgâbat. Oi ŋâtâtigân ândie, zen âlip âsakŋâ ziŋgâbat.
20 Oi kwakmak a zo âlip kubikziŋgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziŋgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonŋâ zorat topŋâ nâŋgâman, zorat.”
21 Gâ gikaŋgât yatâ nâŋgâm ândimatkât den ŋâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutŋâ kwâkâm ziŋgâmatŋâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutŋâ kâmbu mân upi sâm dâzâŋgomŋâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat?
22 Ap ambin mân birâyaŋgâbabot dâzâŋgom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opŋâ itâ nâŋgâmat, “Nen lopio gootŋan arindâ Anutuŋâ niŋgiri mân dâp upap.” Yatâ nâŋgâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm

dâzâŋgom gikâ lopio namin gâbâ kut ŋâi ŋâi kâmbu memat, zo ka.
23 Gâ Anutugât gurumin den nâŋgâm zâizâiŋ opmatŋâ den kâtik kona a nâmbutŋâ ziŋâ gekŋâ Anutu sâm bâliŋ kwapme, zo ka.
24 Zorat ko Kembugât ekabân zeŋgât den ŋâi itâ kulemguwe.
“Zen bâliŋ utne hân ŋâin gokŋâ zen ziŋgitŋâ yatik Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâme.”

Kaapumgât tobatŋâ umân zei bonŋâ sâsâŋ.

25 Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yenŋâ uap.
26 Oi zorat torenŋâ ziap. A hân ŋâin gok ŋâi kwabâ mân kwâkŋaŋgâwe, zâk den kâtikŋâ lugi kwabâ kwâkŋaŋgâwe, zo yatâ âlip upap.
27 Oi kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândimŋâ den kâtikkât nep tuubapŋâ nepŋâ zâkkât topŋâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikŋâ nâŋgâmŋâ mân lume, zeŋgât topziŋ yatik sapsubap.
28 Ŋâi zâk kwabâ kwâkŋaŋgâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonŋâ? Buŋâ.
29 Sâgân den kâtikkât tobat mem ândiândiŋ, zo bonŋâ buŋâ. A ŋâi umŋandâ bâliŋâ birâm Kembugât siŋgi ândimap, zâkkât Yuda a bonŋâ sânat. Umân Kaapumŋâ nep tuumap, zo bonŋâ. A yatâ zorat a ziŋâ buŋâ, Anutuŋâ nâŋgi âlip oi sâm âlip kwâkŋaŋgâbap.

3

Bâliŋâniŋandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

1 Yuda a nen hân ŋâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniŋgâwe, zo yenŋâ?
2 Yatâ buŋâ. Yuda a, nen Anutuŋâ diŋâ niŋgip. Nen Anutuŋâ siŋgi den top top dâtnâŋgoi zorat mariŋ urâwen.
3 Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutŋâ zen Anutugât den nâŋgâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziŋandâ Anutuŋâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”
4 Buŋ kâtikŋâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniŋâ sarâ sot bon buŋ sâmen. Neŋgât yatâ sâsâŋ. Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Kembu, gâ sâm kubikna a ziŋ nâŋgâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diŋgâ mân kwâkâbi.”
5 Bâliŋ oindâ Anutuŋâ târâraknaŋgât topŋâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuŋâ zobâ hâuŋâ niŋgi mân dâp upap.” Yatâ buŋâ.
6 Zo agât den. Anutuŋâ târârak mariŋâ ândiap, zorat Anutuŋâ a bâliŋâniŋaŋgât hâuŋâ niŋgi dâp upap.
7 Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonŋâ tângoi kutsiŋgiŋaŋgât wangât nâ bâliŋ mâme a sâm hâuŋâ nibap?”
8 Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliŋ oindâ Anutuŋâ bonŋâ muyagibap.” A nâmbutŋâ ziŋ neŋgât yatâ sâme. Sâm sâtniŋan sâme. Den bâliŋâ yatâ zo sâm mâtâp zo lâŋme zo, zen ko hâuŋâ ziŋgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

9 Yuda a nen a nâmbutŋâ walâziŋgâm tobat ŋâi ândien mo? Yatâ buŋâ. Yuda a sot hân ŋâin gok nen aksik bâliŋaŋgât kore upmen.
10 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“A zeŋgâren gâbâ ŋâi târâraknâ mân ândiap.
11 Ŋâiŋâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topŋâ nâŋgâbâ.’
12 A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliŋan âiwe. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ âlip mân opmap.
13 Gânduziŋan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziŋâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziŋâ mulum kâtikŋâ yatâ.
14 Lâuziŋan den bâliŋâ sot um kâlak den piksâm ziap.

15 Kâmbamgât bâbâlaŋ op âime.
16 A tâmbetzâŋgom âim tâmbetagome.
17 Lumbeŋaŋgât mâtâp zorat kwakme.
18 Zen Anutugât keŋgât mân op ândime."
19-20 Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nâŋgâmen. Gurumin den zo a ambân aksik neŋgât op sâi umŋan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâteŋan târârak utnat? Gurumin den, zorâŋ tosaniŋ sâm muyagemap. Zo a aksik neŋgât topniŋ sâm muyagei dap op hâuŋâ sânat? A aksik neŋgât tosaniŋ Anutugâren ziap.

Yesuŋâ suupniŋ meip, zorat nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm tosaniŋâ buŋâ upap.

21 Mosegât gurumin denŋâ mân tânnâŋgomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutugât mâteŋan tosa buŋ utnatkât Anutuŋâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zeŋgât ekabân siŋgiŋâ kânŋan sâm kulemguwe.
22 Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ tosaniŋ buŋ oi ândiândiŋâ mâtâp zo neŋgât siŋgi uap. Zo a topŋâ topŋâ neŋgât matâp kânok. Mâtâp ŋâi mân ziap.
23 Nen aksik patâ bâliŋ urâwengât Anutuŋâ niŋgiri mân dâp oip. Anutugât âsakŋâ neuleŋan takânatkât mân uen.
24 Ka Yesu Kristo zâk sâŋgânniŋ mem suupniŋ meipkât Anutuŋâ sâŋgân buŋ tânnâŋgom hâlâlu minniŋgip.
25 Zâkŋâ nanŋâ sâŋgongoi gem gâi a ambân mâteziŋan kune moi gilâmŋandâ bâliŋânin saŋgorip. Oi zen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândibiŋâ tosaziŋ buŋ ândibi. Bâliŋâ op gawe, zorat tosaziŋ Anutuŋâ umâlipŋaŋgât pâi zeipkât Yesu mumuŋan bagei Anutugât mâteŋan tosaniŋ buŋ orotŋaŋgât mâtâp muyageip.
26 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen, zen tosaziŋ buŋ upme. Zorat topŋâ narâk ziren muyagibapkât Anutuŋâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariŋâ ândiap. Oi zorat topŋâ zo muyap pâi ziap.

Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmengât op tosaniŋ buŋ op ândinat.

27 Oi âlip zâizâiŋ utnat? Buŋâ. Zâizâiŋâ zo kândaŋip. Wangât kândaŋgip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buŋ uen? Buŋ kâtikŋâ. Nen yen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ tosâniŋ buŋ kwatniŋgip, zorat.
28 Nen itâ nâŋgen. A nen gurumin den lulуniŋaŋgât buŋâ. Nâŋgâm pâlâtâŋgât op tosaniŋ buŋ upmen.
29 Zen dap nâŋge? Anutu zâk Yuda a neŋgât Anutuyâk? Buŋâ, Zâk hânŋâ hânŋâ neŋgât Anutu.
30 Zâk Anutuniŋ kânok ândiapkât Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ ârândâŋ nâŋgâm pâlâtâŋgât op tosaniŋ buŋ minniŋgâmap.
31 Oi yatâ sâm nâŋgâm pâlâtâŋgât op gurumin den kândaŋmen? Buŋâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgitâ tosazik birip.

1 Gurumin den zorat nâŋgâm sâkunniŋ Abaram, zâkkât dap sânat?
2 Zikŋâ orot mâmeŋaŋgât op tosaŋâ buŋ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâteŋan sâkŋâ mem zâi pâmbap.
3 Ka Kembugât den ŋâi itâ ziap,
"Abaramŋâ Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgip, zorat opŋâ Anutuŋâ zâkkât nâŋgi tosaŋâ buŋ oip."
4 Zorat itâ sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nep tuum sâŋgân mei, zorâŋ yen pindâpindâŋ zo yatâ buŋâ. Nepkât sâŋgân uap.
5 Oi ŋâi ko ândiândi târârakŋaŋgât nep mân tuumŋâ bâliŋ mâme zeŋgât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâpap zo ko

Anutuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋaŋgât op nâŋgi tosaŋâ buŋ upap.
6 Marumŋan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuŋâ a ŋâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosaŋâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm itâ kulemgoip,
7 “Kembuŋâ tosaziŋ birip sot
bâliŋâziŋ gulipkoip, zen sâtâre
upi.
8 A ŋâi zâk Kembuŋâ zâkkât nâŋgi tosaŋâ buŋ opmap, zâk sâtâreŋoot upap.”

Abaramŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât opŋâ hân aŋâ aŋâ kândom otniŋgip.

9 Sâtâre den zi kwabâ kwatniŋgâwe, Yuda a neŋgârâk? Mo a hân ŋâin ŋâin goknâ zeŋgât sot ârândâŋ uap? Kembugât ekabân Abaramgât den ŋâi ziap. Zo sâlâpkum nâŋgâmen. Zâk Anutuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât op tosaŋâ birip.
10 Narâk ikâ zoren tosaŋâ buŋ miŋaŋgip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosaŋâ buŋ miŋaŋgip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosaŋâ buŋ miŋaŋgip.
11 Zâk kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândim Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgi tosaŋâ birip. Nâŋgâm pâlâtâŋgât undip zo bet sâkŋan pindip. Abaram zâk yatâ opŋâ kwabâ mân kwâtziŋgâne ândim Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne tosaziŋ buŋ oip, zeŋgât kâukŋâziŋ op ândeip.
12 Oi kwabâ kwâtniŋgâne ândim nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwen, neŋgât kâukŋâ oip. Zâk nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp lâŋip. Mâtâp zorik kiunŋâ kiunŋâ Abaram zâk kâukniŋâ sâindâ dâp upap.
13 Anutuŋâ Abaram sot kiurâpŋâ hân patâ siŋgi kwâtziŋgip, zo gurumin den luluŋaŋgât buŋâ. Nâŋgâm pâlâtâŋaŋgât op tosaŋâ birâm yatik oip.
14 Oi siŋgi kwatziŋgip, zo gurumin den lume, zeŋgât oi sâi nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp sot Anutuŋâ Abaram den dukuip, zo bon buŋ opap.
15 Gurumin den buŋâ oi sâi ko tosagât hâuŋaŋgât den mân muyagebap. Gurumin denŋâ tosagât hâuŋaŋgât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluŋaŋgât mâtâbân lâŋ ândimŋâ tosaziŋ buŋ mân upi. Buŋâ. Kembu kukŋaŋgât bonŋâ zeŋgâren muyagibap.
16 Anutuŋâ sâm kâtigem kut ŋâi ŋâi siŋgi kwatniŋgip, zo nâŋgâm pâlâtâŋniŋaŋgât op muyagibap. Zo bon buŋ mân upap. Zinziŋ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipŋaŋgât op tânzâŋgozâŋgoŋ, zo pindi Abaramgât kiurâp neŋgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buŋâ. Abaramŋâ nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp lâŋmen, nen aksik Abaramŋâ Anutugât mâteŋan sâkunniŋâ uap.
17 Anutuŋâ Abaram den ŋâi dukumŋâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,
“Nâŋâ gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ zeŋgât
ibâziŋ upangât sâm giwan.”
Abaram zâk den zo nâŋgâm Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm itâ nâŋgip, “Anutu zâk mumuŋan gâbâ mâŋginiŋgâbâ sâm mâŋginiŋgâbap. Oi kut ŋâi ŋâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nâŋgip.

Abaram nâŋgâm pâlâtâŋâ zâizâiŋ zemŋaŋgip.

18 Abaram zâk a kâmut doŋbep zeŋgât ibâ upap. Den zo nâŋgâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buŋ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Buŋâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonŋâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ doŋbep patâ yatâ muyagibi.”
19 Oi zâk kendonŋâ 1 handeret oip. Sâkŋâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkŋâ âron oip, zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât um zagât mân oip.
20 Anutuŋâ siŋgi den dukuip, zo nâŋgi mân bon buŋ oip. Nâŋgâm pâlâtâŋgât kâtigem Anutugât nâŋgi

zari sâtâre oknaŋgip. Zâk itâ nâŋgâm ândeip.
21 “Anutuŋâ kut ŋâi muyagibapkât
sâip, zorat bonŋâ âlip muyagibap.”
22 Abaram zâk nâŋgâm pâlâtâŋ
zemŋaŋgipkât Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ
buŋ oip.
23 Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip,
den zo Abaram zikŋaŋgârâk mân
kulemgoip. Neŋgât ârândâŋ kulem-
goip.
24 Kembuniŋâ Yesu mumuŋan
gâbâ mâŋgeip, Anutu, zâk nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ neŋgât yatik
nâŋgi tosaniŋ buŋ utnat.
25 Anutuŋâ sâi Yesu kune
tosaniŋaŋgât op moip. Oi tosaniŋ
buŋ upapkât mumuŋan gâbâ zaarip.

5

Yesuŋâ lumbeŋâ muyageipkât sâtâre utnat.

1 Yesu Kristoŋâ suupniŋ mem
moipkât nen nâŋgâm pâlâtâŋgât
op tosaniŋ buŋ urâwengât Yesu
Kristogâren pâlâtâŋ op Anutu sot
lumbeŋ op ândimen.
2 Yesuŋak mâtâp mem niŋgipkât
Anutuŋâ tânnâŋgoi ândien. Oi
gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât
imbaŋaŋgât âsakŋâ âsagei mem
ândinat, zorat nâŋgâm ândim sâtâre
upmen.
3 Oi zorik buŋâ. Sâknam
ândiândiniŋaŋgât sâtâre upmen. Oi
itâ nâŋgâmen. Sâknamân ândimŋâ
umniŋ mân loribap.
4 Oi yatâ ândeindâ Anutuŋâ niŋgiri
âlip upap. Nen nâŋgâm pâlâtâŋ sot
ândim Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi neŋgât
siŋgi sâip, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ
op mambât ândinat.
5 Nen zo yatâ ândimŋâ bonŋâ
minat. Anutuŋâ Tirik Kaapumŋâ
umniŋan pâip. Kaapum zâk den
itâ sâm muyageniŋgâmap, “Anu-
tugât umŋandâ doŋbep gâsuniŋgâm
tânnâŋgomap.”
6 Mârum nen imbaŋâ buŋ
ândiwengât târârak mân ândiwen.
Oi narâkŋâ mâte oi Kristo zâk bâliŋ
mâme a neŋgât op moip.
7 Nen itâ nâŋgâmen. A târârak
ŋâigât hâuŋâ op mumuŋâ, zo a
neŋgâren mân taap. A âlipŋâ ŋâigât
op mumuŋâ, zo ko muyagibap mo
dap?
8 Nen bâliŋ op ândeindâ Anutu
nen umŋandâ doŋbep gâsuniŋgip.
Anutuŋâ umâlipŋaŋgât opŋâ Kristo
sâŋgongoi gem hâuniŋâ moip.
9 Zâk neŋgât op moipkât itâ
nâŋgâm kwâtâtimen, “Tosaniŋ buŋ
urâwen. Anutu kukŋaŋgât bonŋâ
muyamuyagiŋ narâkŋan Anutuŋâ
tosaniŋaŋgât hâuŋâ mân niŋgâbap.”
10 A nen mârum Anutu kâsa
oknaŋgâm ândiwen. Oi nârâk zoren
nannaŋandâ neŋgât op moip. Oi
zorik buŋâ. Neŋgât op moipkât
diiniŋgi nen Anutu sot buku urâwen.
Oi zorik buŋâ. Zâkŋâ walâm ot-
niŋgâbap. Zâk sot buku op ândeindâ
nannaŋandâ ândim bâliŋan bagibemgât
tânnâŋgobap.
11 Oi zorik buŋâ. Kembuniŋâ Yesu
Kristo, zâkŋâ lumbeŋâ muyagem
Anutu sot târokwatniŋgi buku buku
ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâmen.

Adamŋâ mumuŋ muyageip. Yesuŋâ ândiândi muyageip.

12 Zorat itâ nâŋgânâ. A kânok
Adam, zâkkât opŋâ bâliŋâ hânân
muyageip. Oi bâliŋaŋgât op mu-
muŋâ muyageip. Oi a aksik zeŋgâren
zarip. Wangât, a aksik zen bâliŋ
urâwe, zorat zeŋgâren arip.
13 Mârum Mosegât gurumin
den mân muyagei bâliŋandâ
kândom muyagem zeip. Oi narâk
zoren Mosegât gurumin den mân
muyageipkât bâliŋâ yen zem gâip.
Anutuŋâ tosaziŋ mân sâlâpkoip.
14 Ka bet gurumin denŋâ muyagei
a ziŋ tosaziŋ ek nâŋgâwe. Adam
zâk bâliŋ oi mumuŋandâ topkwap
a ândim gawe, zen a kutâ otziŋgâm
ândim gâi Mose muyageip. Adamgât
tobat mân urâwe, zeŋgâren laŋ ârip.
Adam zâk mumuŋaŋgât kâukŋâ

oipŋâ bet ŋâi ândiândigât kâukŋâ muyagibapkât sâsâŋ, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik ŋâi ŋâi.

15 Anutu umâlipŋaŋgât tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ den ku zorat dâp buŋâ. Zorâŋ wâlap. A aksik patâŋâ Adamgât den kuŋaŋgât opŋâ mom naŋgâwe. Oi Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât op Adamgât den ku walâmŋâ a doŋbep tânnâŋgoip.

16 Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot toren Adam den kuŋaŋgât bonŋâ, zet topzik ŋâi ŋâi. A kânokkât tosaŋâ simgât sâm kwâkâkwâkâŋ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ tosa doŋbep birâm tosaniŋ buŋ muyageip.

17 A kânok Adam den kuŋaŋgât op mumuŋâ muyagemŋâ imbaŋâ mem a kutâ otziŋgip. Ka Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm tâtalek oi a doŋbep nen tosaniŋ buŋ orot, zo mem umniŋan mem gimenŋâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opŋâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

18 Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a aksik simgât siŋgi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokŋâ târârak ândei Yesugât siŋgi a nen doŋbep tosaniŋ buŋ oi ândiândi muyagiwen.

19 Akânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a doŋbep niŋâ bâliŋ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a doŋbep nen Anutugât mâteŋan târârak op kinat.

20 Adamŋâ bâliŋ oi bâliŋâ hânân muyageip. Bâliŋâ gwâlânteŋsâbapkât sot bâliŋaŋgât topŋâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliŋâ muyagem zari Anutugât siŋgi tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm zarip.

21 Den san, zo itâ. Bâliŋandâ mumuŋâ muyageip. Muyagemŋâ a ambân a kutâ otziŋgâm ândim gâip, zo yatik tânzâŋgozâŋgoŋandâ a kutâ op tosa buŋ minniŋgâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniŋâ Yesu Kristo neŋgât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuŋan târokwatniŋgip.

1 Bâliŋâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋandâ laŋ kârâbapkât bâliŋ doŋbep op ândinat.”

2 Yatâ sânat? Kutsiŋgiŋâ laŋ kârâbapkât yatâ utnat?

3 Yatâ buŋâ. Kristo sot muwen. Too saŋgonniŋgâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuŋan târokwarâwen. Zo nâŋgâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliŋan târokwap ândinat?

4 Zo yatâ nen too saŋgonniŋgâne Kristo sot ârândâŋ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbaŋandâ Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi uŋakŋâ ŋâi muyageniŋgi ândinat.

5 Nen mumuŋaŋgât tobat op târokwarâwengât zaatzaatŋaŋgât, zo yatik op târokwâtnat.

6 Niiŋaŋgât itâ nâŋgâmen. Um sâŋginâ Yesu sot ârândâŋ poru nagân kuwe. Zo um sâkniŋan bâliŋaŋgât imbaŋâ koi gibapkât sot bâliŋaŋgât kore mân op ândinatkât.

7 Ŋâi zâk moi bâliŋaŋgât tâkŋâ olaŋbap. Oi nen yatik Kristogât mumuŋan târokwarâwengât bâliŋaŋgât tâkŋâ mân saaniŋgi ândinat.

8 Itâ nâŋgâmen. Kristo sot muwenŋâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat.

9 Kristogât itâ nâŋgâmen. Anutuŋâ zâk mumuŋan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtŋâ mân mumbap. Mumuŋandâ Kristogât a kutâ dum zagâtŋâ mân upap.

10 Yesu moip, zâk bâliŋâniŋaŋgât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuŋâ Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgei zaatŋâ Anutugât kutsiŋgi laŋ kârâbapkât nep tuum ândiap.

11 Oi zeŋgât yatik. Ziiŋaŋgât nâŋgânetâ bâliŋâziŋaŋgât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâŋ op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nâŋgâbi.

Bâliŋaŋgât kore mân utnat.

12 Bâliŋandâ sâkziŋan a kutâ upâ sâi mân nâŋgâbi. Oi sâkziŋandâ âkŋâle bâliŋaŋgât aleziŋgi zo yatik mân nâŋgâbi.
13 Oi um sâkziŋâ zo bâliŋaŋgât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgipkât um sâkziŋâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi.
14 Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buŋâ. Gurumin denŋâ mân tânzâŋgomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliŋandâ a kutâ mân otziŋgâbap.

Siŋgi âlipkât nep a op ândinat.

15 Oi zi dap orot? Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋan bageindâ gurumin dengât pâkeŋâ siriksâipkât bâliŋ utnat? Yatâ buŋâ.
16 Zen itâ nâŋge mo? A kutâ um sâkziŋâ zâkkâren pam kore okŋaŋgâbiŋâ, zâkkât kore a op nepŋâ tuubi. Bâliŋandâ a kutâziŋ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziŋ oi sât luluŋ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi.
17 Zen bâliŋaŋgât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwe dâp umziŋ nâŋgâmŋâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi.
18 Zen bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâm olaŋziŋgi târârak ândiândiŋaŋgât kore a op ândie.
19 Um nâŋgânâŋgâziŋ lotŋaŋgât ayân kut ŋâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzâŋguan. Zen mârumŋan um sâkziŋâ pane âkŋâle bâliŋâ sot bâliŋâ zorat kore oi laŋ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziŋ Kembugâren pane ândiândi târârakkât kore oi um hâlâlu op ândibi.
20 Zen bâliŋaŋgât kore op ândiwe, narâk zoren târârakkât kore mân ândiwe.
21 Oi narâk zoren wan bonŋâ muyagiwe? Kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat narâk ziren nâŋgâne aŋunŋoot opmap. Oi itâ nâŋgâmen. A kut ŋâi ŋâi yatâ zo upme, zen zorat sâŋgân mem mom tâmbetagobi.
22 Zen ko Kembuŋâ bâliŋaŋgât dumun olaŋi Anutugât kore a op ândie. Oi bonŋâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi.
23 Bâliŋaŋgât kore upme, zen bâliŋaŋgât hâuŋâ tâmbetagoagoŋ zo mimbi. Ka Anutu um âlipŋaŋgât ziŋgâziŋgâŋ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp uŋakŋan ândinat.

1 Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nâŋgâme, zeŋgât op san. Zen itâ nâŋgâme? “Gurumin den luluŋâ zo mumuŋan âkâmap.”
2 Zorat ambân ŋâi apŋâ wâgân ândei birâbirâŋ, zo mân taap. Gurumin denân den ŋâi yatâ ziap. Apŋâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâŋ, zo âkâbap.
3 Ambân ŋâi, zâk apŋâ wâgân ândei birâm ŋâi sot ândei laŋ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apŋâ moi ko gurumin denŋâ saazikip, zo ânâŋgâtpap. Oi ambân zo a ŋâi mimbap, zo ko laŋ mâman yatâ mân upap.
4 Bukurâp, zeŋgât topziŋâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuŋan târokwap mune gurumin dengât tâkŋâ ânâŋgârip. Oi mumuŋan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siŋgi urâwe. Nen Anutu kore okŋaŋgâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip.
5 Ândiândi sâŋgiŋâ ândiwen, narâk zoren gurumin denŋâ bâliŋaŋgât âkŋâlegât kârâp waari

sâkniŋan nep tuugip. Yatâ otniŋgi tâmbetagoagoŋaŋgât mâtâbân ândiwen.
6 Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sâŋgiŋaŋgât tâkŋâ zo ânâŋgârip. Oi gurumin dengât mâtâp sâŋgiŋâ mân lâŋ, Kaapumgât mâtâp uŋakŋâ lâŋ Anutu kore okŋaŋgâmen.

Bâliŋandâ kâitnâŋgomap.

7 Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliŋâ? Zo buŋâ. Gurumin den buŋâ sâi ko nâ bâliŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâbam. Gurumin denân den ŋâi itâ sapsum niŋgâmap, “A ŋâigât kut ŋâi ŋâi laŋ mimbat sâm mân ek âkŋâliban.”
8 Bâliŋandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutŋâ zeŋgât kut ŋâi ŋâi laŋ mimbat sâm ek âkŋâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliŋâ yen zembap.
9 Nâ mârumŋan gurumin den mân nâŋgâwan, narâk zoren tosanaŋgât topŋâ mân nâŋgâm laŋ ândia bâliŋandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliŋandâ umnan laŋ kâri topŋâ itâ nâŋgâwan, “Um mumuŋ yatâ op ândian.”
10 Gurumin denŋâ otnigi ândim zâibatkât sâsâŋ, zorâŋak mâburei kâmbamnâ oip.
11 Bâliŋandâ gurumin denân mâtâp muyagemŋâ kâitnogi gurumin denŋâ nogi mowan.
12 Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipŋâ sot tosaŋâ buŋâ. Mâbâŋgum ŋâi ŋâi sâwe, zo tosa buŋ sot târârak âlipŋâ.
13 Gurumin den âlipŋandâ nogi mowan? Yatâ buŋâ. Bâliŋandâ nogip. Bâliŋandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliŋaŋgât topŋâ muyagibapkât bâliŋandâ nogi mowan. Bâliŋaŋgât nâŋgindâ sumunŋâ uap. Nen bâliŋaŋgât topŋâ yatâ nâŋgânatkât gurumin denŋâ sâi mowan.

Um sâkniŋan bâliŋandâ nep tuumap.

14 Nen itâ nâŋgâmen. Gurumin den zo Anutugâren goknâ. Nâ ko hânân goknâ. Bâliŋandâ sâŋgânnâ mei zâkkât kore op ândian.
15 Orot mâmenaŋgât nâŋga kwakmak opmap. Nâ kut ŋâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ŋâi âkon opman, zo opman.
16 Gurumin denân pâke den ziap, zorat nâŋga âlip opmap. Kut ŋâi âkon opman, zo opŋâ gurumin den âlipŋâ zorat topŋâ muyageman.
17 Yatâ opman, zo ninâ umgât buŋâ. Bâliŋandâ um sâknan zem kâitnogi opman.
18 Nâ topnâ itâ nâŋgan. Sâk sunumnaŋgât umŋan âlipŋandâ mirâ kamân mân meip. Kut ŋâi âlipŋaŋgât zo sâman. Ka bonŋâ mân muyageman.
19 Kut ŋâi âlipŋâ upat sâmŋâ mân opman. Nâ kut ŋâi bâliŋâ zo mân upat sâm zorâŋak opman.
20 Nâ bâliŋâ mân upat sâm zorâŋak opman. Zo itâgât. Zo ninak buŋâ. Bâliŋandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.
21 Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ŋâi âlip upâ sa bâliŋandâ mâte otnimap.
22 Nâ umnandâ Anutugât den nâŋgâm âkŋâleman.
23 Oi sâknan ko bâliŋandâ ziap, zo um nâŋgânâŋgânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliŋandâ um sâknan ziap, zorâŋâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâŋaŋgât a opman. Bâliŋandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.
24 Yei, a umbumamburuk. Ŋâiŋâ tânnâŋgom um sâknan bâliŋaŋgât imbaŋâ koi gibap?
25 Anutugât sâtkât Yesu Kristoŋâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp uŋak lâŋnat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nâŋgânâŋgânandâ Anutugât gurumin den zo kore okŋaŋgâman. Sâknandâ ko bâliŋaŋgât kore okŋaŋgâman.

1 Ka Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândimen, neŋgâren bâliŋaŋgât hâuŋâ sâm kwâkâkwâkâŋ mân muyagibap.
2 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Kaapumŋâ ândiândi muyagem niŋgâmap. Kaapum zâkŋâ bâliŋan sot mumuŋan gâbâ mâkâniŋgip.
3 Mârum um sâŋgiŋniŋandâ gurumin den zorat imbaŋâ mem gei neŋgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuŋâ itâ op um sâŋgiŋniŋaŋgât imbaŋâ koi geip. Nanŋâ sâŋgongoi bâliŋ mâme neŋgât sâk yatâ opŋâ neŋgât bâliŋaŋgât suup meip.
4 Gurumin den lum târârak ândiândiŋ, zorat Kembuŋâ nâŋgi âlip opmap. Oi um sâŋgiŋaŋgât mâtâp buŋ, Tirik Kaapumgât mâtâp lâŋmen, nen Kaapumgât imbaŋan den siŋgi âlip zo lum ândinatkât Kristoŋâ um sâŋgiŋaŋgât imbaŋâ koi geip.

5 A ândiândi sâŋgiŋaŋgât mâtâp lâŋme, zen um nâŋgânâŋgâziŋ hângât kut ŋâi ŋâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lâŋme, zen ko um nâŋgânâŋgâziŋ Kaapumgâren pane zemap.
6 Um sâŋgiŋaŋgât nâŋgâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumgât nâŋgâm ândimen, nen ândiândi sot lumbeŋâ muyaginat.
7 Um sâŋgiŋâ nâŋgânâŋgâŋ, zorâŋ Anutu kâsa okŋaŋgâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap?
8 Oi um sâŋgiŋ ândime, Kembuŋâ zeŋgât orot mâmeziŋâ zorat nâŋgi mân dâp opmap.

9 Zen ko Anutugât Kaapumŋâ umziŋan ziap, zo ko mâtâp sâŋgiŋan buŋâ, Kaapum sot ândim mâtâp uŋakŋan uruŋsâm ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsâŋ. Ŋâi zâk Kristogât Kaapumŋâ zâkkât umŋan mân zimbap oi ko Kristogât siŋgi mân upap.
10 Zen ko mârum umziŋandâ bâliŋaŋgât mumuŋ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtâŋ utne um dâpziŋâ tosa buŋ minziŋgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziŋan ândiap.
11 Zen dap nâŋge? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtât mâme opmap mo buŋâ? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap oi ko Anutuŋâ Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgeip, zo yatik Kaapumŋâ um dâpziŋ mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgâm ândiândi ziŋgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

12 Bukurâpnâ, Nen um sâŋgiŋaŋgât kore a mân utnat. Um sâŋgiŋandâ wan niŋgâmapkât hâuŋâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat?
13 Zen um sâŋgiŋaŋgât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbaŋâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.
14 Anutugât Kaapumŋâ âkom diniŋgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien.
15 Anutuŋâ Kaapum niŋgip, zo kore arâp op keŋgât utnatkât buŋâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niŋgip. Kaapumŋâ um bâbâlaŋ kwatniŋgi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboŋ.” (Yuda denan Abba sâme. Niiŋ denân ko Aboŋ sâmen.) Nen umniŋandâ itâ nâŋgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.”
16 Yatâ nâŋgindâ Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniŋgâmap.
17 Oi itâ nâŋgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienŋâ Anutugât kut ŋâi ŋâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândâŋ galem utnat. Hânân ziren zâkŋâ sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipŋan bagim ândinat.”

A umniŋ âlip oi kut ŋâi ŋâi yenŋâ zo yatik âlip upap.

18 Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi âsakŋâ neuleŋoot walâwalâŋ muyageniŋgâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nâŋga yenŋâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ŋâi âsakŋâ neuleŋoot doŋbep muyaginat, zorat.
19 Anutuŋâ gâsuniŋgâm nan bârarâp sâm âsakŋâ neuleniŋ muyagibapkât a sot kut ŋâi ŋâi Anutuŋâ muyageniŋgip, nen zorat mambât ândien.
20 Kut ŋâi ŋâi yenŋâ hânân ziap, zo gukupitŋâ yen zimbapkât sâm ziŋgip. Ziiŋâ umgât buŋâ. Anutuŋâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinziŋ kâtik zimbigât mân sâm ziŋgip.
21 Zorat kut ŋâi ŋâi yenŋâ hânân zen mumuŋaŋgât dumun zo olaŋ Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakŋâ mimbi.
22 Nen nâŋgâmen. Kut ŋâi ŋâi zo zen mârumŋan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nâŋgâm ândim gawe.
23 Oi zenâk buŋâ, nen ârândâŋ yatik mambât ândim sâknam nâŋgâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniŋ kubikŋâ minniŋgâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumŋâ niŋgip. Kândom Kaapumŋâ niŋgip. Bet ko kut ŋâi ŋâi niŋgâbap.
24 Nen Anutuŋâ um sâkniŋ kubikŋâ minniŋgâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândinatkât diiniŋgip. Bonŋâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem.
25 Bonŋâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonŋâ mân muyagei ikmengât umŋâ nâŋgâm mambât ândimen.
26 Kaapum zâk lolotniŋaŋgât op betniŋan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâŋgâmengât Kaapumŋâ betniŋan mem, yaak mem, aŋâ mân sâsâŋâ, den zo yatâ neŋgât op Anutugâren sapsumap.
27 Anutugât Kaapumŋâ neŋgâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumŋâ Anutugât umŋan den ziap, zo nâŋgâm Anutuŋâ tânnâŋgobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikŋâ Kaapumgât umŋan den ziap, zo nâŋgâmap.

Anutu zâk neŋgâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum naŋgâbap.

28 Nen itâ nâŋgâmen. Wan mo wanŋâ muyageniŋgâmap, zo Anutuŋâ kubigi tânnâŋgomap. A umniŋandâ Anutu gâsum ândimen, neŋgâren yatâ otniŋgâmap. Nen zâkŋâ diiniŋgâbam nâŋgi zeipkât diiniŋgip, neŋgâren yatâ otniŋgâmap.
29 A mârum diiniŋgâbam nâŋgip, nen nanŋaŋgât tobat utnatkât sâip. Oi a doŋbepŋâ nanŋaŋgât murâp op ândeindâ Yesuŋâ âtâniŋ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip.
30 Anutuŋâ a kânŋan nâŋgâniŋgip dâp, nen diiniŋgâm tosaniŋ buŋ minniŋgip. Tosaniŋ buŋ minniŋgip dâp, nen âsakŋâ neule zo nen niŋgip.

Kut ŋâi ŋâiŋâ Anutugât bikŋan gâbâ mân mâkâniŋgâbap.

31 Den zorat topŋâ dap dap ziap? Anutuŋâ buku otniŋgâm galem otniŋgâm ândei kâsaniŋandâ dap op tâmbetnâŋgobap?
32 Anutuŋâ nanŋâ mân aŋgân kârip. Neŋgât op sâŋgongoi gem moip. Zorat dap naŋge? Yatâ oipŋâ kut ŋâi ŋâi torenŋâ niŋgâbap mo mân niŋgâbap? Niŋgâbap.
33 Anutuŋâ buku otniŋgâm tânnâŋgoip, zorat a ikâ zorâŋ Anutugât a ambân gâkârâpŋâ denân nâmbanbap? Anutu zikŋak tosaniŋ buŋ minniŋgip, zorat a ikâ zorâŋ nen tosaniŋaŋgât hâuŋâ minatkât sâbap.
34 Yesu Kristoŋâ neŋgât op moip. Oi moibâk buŋâ. Zâk mumuŋan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap neŋgât op Anutu den dukumap.
35 Kut ŋâi ikâ zorâŋ Kristogât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ŋâi yatâ zo dap op Kristogât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâbap.

36 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap, zorat dâp otniŋgâme. Den zo
itâ,
“Kembu, gâgât op sirâmŋâ sirâmŋâ
nâŋgome. Râma kom gaame,
zeŋgât tobat yatâ otniŋgâme.”
37 Oi kut ŋâi yatâ zorâŋ mân
mem lot kwatniŋgâbap. Buŋâ.
Yesuŋâ umŋandâ gâsânâŋgomapkât
imbaŋâ niŋgi zâkkâren kâtigem
ândim walâmen.
38 Zorat nâ itâ nâŋgan. Mu-
muŋâ mo ândiândiŋâ, sumbem a mo
bâliŋaŋgât a kâukŋâ, narâk ziren
ziap mo bet muyagibap, zorâŋ mo
kut ŋâi ŋâi imbaŋoot, zorâŋ Yesu
Kristo zâkkât bikŋan gâbâ mânâk
mâkâniŋgâbap.
39 Anutu umŋandâ gâsuniŋgapkât
kut ŋâi ubâ gâip mo âmbibâ
kopgâipŋâ, kut ŋâi zorâŋ mo zorâŋ
Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât
bikŋan gâbâ mân mâkâniŋgâbap.

9

*Paulo zâk Yuda a bukurâpŋâ,
zeŋgât op sâknam nâŋgip.*

1 Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm
den bonŋâ sa nâŋgânek. Kaapumŋâ
umnan den ziap, zorat nâŋgi bon
uap.
2 Yuda a torerâpnâ zeŋgât op
umbâlâ op sâknam nâŋgâm ândiman.
3 Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ,
zen Kembugât siŋgi upigât opŋâ ni-
nak Kristogât dâmân kâligen gâbâ
giginaŋgât nâŋga âlip bâbâlaŋ opap.
4 Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anu-
tuŋâ narâpŋâ gâsuniŋgip. Oi imbaŋâ
âsakŋâ tirâpnâŋgoip. Anutuŋâ nen
sot târotâro op gurumin den sap-
sum niŋgip. Oi mâte oknaŋgânatkât
mâtâp tirâpnâŋgoip. Oi kut ŋâi
niŋgâbap, zorat siŋgi den kânŋan
kesap pâroŋ den dâtnâŋgoip.
5 Nen Abaram, Isaka sot Yakobo,
zeŋgât kiurâpziŋâ.” Yuda a
bukurâpnâ zen ziinaŋgât yatâ
nâŋgâm sâme. Oi nen nâŋgen.
A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât
mârum sâsâŋ, Kristo, zâk a sâk
mem muyageip. Zo Yuda a zeŋgât
kâmurân muyageip. Zorat a sot
kut ŋâi ŋâi neŋgât Kembu, Anutu,
zâk sâm âlip kwâkŋaŋgindâ ândim
zâimâmbap. Zo perâkŋak.

*Siŋgi âlip mem ândie, zen Anu-
tugât arâp bonŋâ.*

6 Isirae a nâmbutŋâ Kembugât
mâtâp walâm um kâtik ândinetâ
ziŋgit nâŋgi Anutugât den zo lor-
eip mân sânat. Isiraegâren gâbâ
muyagiwe, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ
zeŋgât Isirae a bonŋâ mân sâsâŋ.
7 Oi yatigâk Abaramgât kiurâp
torenŋâ zen kiurâp bonŋâ mân
urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân
den ŋâi itâ ziap,
“Isakagât kiurâp zeŋak Abaramgât
siŋgi upi.”
8 Den zorat topŋâ itâ ziap. Sâkŋâ
Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen
aksik patâŋâ Anutugât nan bârarâp
urâwe? Buŋâ. Siŋgi den umŋan
muyagiwe, zeŋak Abaramgât kiurâp
bonŋâ sâsâŋ.
9 Kembuŋâ siŋgi den Abaram itâ
sâm dukuip,
“Kendon ŋâi âki âburem ga ambingâ
Sera zâkŋâ nanŋâ mimbap.”
10 Oi zorik buŋâ, Rebekagâren
yatik muyageip. Rebekaŋâ
sâkunniŋâ Isaka, zâk sot ândim katep
zagât kâmbokoip.
11-12 Oi katep zagât mân muyagem
âlip mo bâliŋâ zo mân oitâ Anutuŋâ
zekât op mamzikŋâ itâ sâm dukuip,
“Âtâŋandâ munŋaŋgât kore a op
ândibap.”
Zo ko Anutugât den kâtigibapkât
nâŋgâm zikŋak mem kâsâpzâkom
den zo sâip.
13 Katep zagât zet orot mâmezikŋâ
ekŋâ mân sâip. Kânŋan nâŋgâzikâm
yatâ sâip. Zorat den ŋâi Kembugât
ekabân itâ ziap,
“Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko
âkonnigap.”

*Anutu zâk ândiândiniŋaŋgât
buŋâ, um lâklâkŋaŋgât op galem
otniŋgâmap.*

14 Anutuŋâ ŋâi kâsa okŋaŋgâm ŋâi
buku okŋaŋgip, zorat dap sânat?
15 “Zo bâliŋâ.” Yatâ sânat? Buŋ
kâtikŋâ. Zâkŋâ den ŋâi Mose itâ sâm
dukuip,
“A ŋâi birâŋaŋgâbâ sâm âlip
birâŋaŋgâbat. Ka a ŋâi
tângubâ sâm âlip tângubat.
Lumbe okŋaŋgâbâ sâm âlip
okŋaŋgâbat.”
16 Zorat a umgât mo a orot
mâmegât mân sâsâŋ. Anutu um
lâklâkŋaŋgât tânzâŋgozâŋgoŋ sânat.
17 Anutuŋâ a kutâ Parao den
dukuip, zo Kembugât ekabân itâ
kulemguwe,
“Nâ gâgâren imbaŋânâ sâm muyagia
kutsiŋginâ hân dâp âibapkât
sâm kwânâŋgâgiwan.”
18 Oi zorat Anutugât itâ nâŋgânat,
“Zâk a ŋâi tângubâ sâm tângubap. A
ŋâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”
19 Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban?
“Yatâ op ko Anutu zâk wangât a
neŋgât nâŋgi bâliŋ uap. Anutuŋâ
den ŋâi sâi aŋâ kwâkâbapkât dâp
buŋâ.”
20 Den yatâ zo sânandâ itâ
mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu
den dukuban. Âmaŋâ dap op âmaŋ
tuutuuŋ a itâ dukubap, ‘Gâ wangât
yatâ zo muyagenigin.’ ”
21 Âmaŋ tuutuuŋ a, zâk deŋgop
mem toren a zeŋgât âmaŋ tuubap. Oi
torenŋâ mem wâu, bâu zeŋgât tuugi
nâŋgindâ bâliŋ upap?
22 Oi Anutu zâk âmaŋ kukŋaŋgât
bonŋâ zorat siŋgi, zo bet kunzit
birâbapkât nâŋgi ziap. Âmaŋ
zo zeŋgâren kâmbam muyagem
kukŋaŋgât bonŋâ sot imbaŋânâ
muyagei a ambân ikpigât tuubap.
Nen zorat dap sânat?
23 Oi âmaŋ nâmbutŋâ tânzâŋgobapkât
siŋgi, zen kubikziŋgâm sumbemân
âsak neuleŋan teŋgâ kwatziŋgâbapkât
kânŋan nâŋgi ziap. Âmaŋ zo
zeŋgâren neule âlipŋâ gom sâmbe
ziŋgâbapkât diiziŋgâm ândiap.
24 Yuda ayâk buŋâ. Hân ŋâin gokŋâ
ârândâŋ âmaŋ um lâklâkŋaŋgât op
zâkkât siŋgi utnatkât diiniŋgâmap.
25 Zorat Propete Hoseagât ekabân
diŋâ itâ ziap,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘A kâmut ma-
riziŋ mân orâwan, zen nâgât
siŋgi sâbat. Oi umnandâ mân
gâsâzâŋgowan, zo umnandâ
gâsâzâŋgobat.
26 Oi a zeŋgât nâgât arâpnâ buŋâ
dâzâŋgowan, zeŋgât itâ sâbi, ‘Zen
Anutu ândiândiŋaŋgât nan bârarâp
op ândie.’ ”
27 Oi Propete Yesaiaŋâ den kâtik
sâm Isirae a zeŋgât itâ sâip,
“Isiraegât kiurâp zen saruyân
sak ziap, zo yatâ doŋbep
muyagibi. Ka zeŋgâren gâbâ
bituktâŋâ Kembugât siŋgi
upi.”
28 Kembugât itâ nâŋgâmen.
Kembu zâk a zeŋgât sâm kwâkâmŋâ
kegâk hâuŋâ ziŋgâm naŋgâbap.
29 Zorat Propete Yesaiaŋâ den ŋâi
itâ sâip,
“Sumbem kâwali a zeŋgât Kembu,
zâk mân nâŋgâniŋgi sâi ko
kiurâpniŋ buŋ upe. Mirâ
kamânziŋ zo Sodom sot
Gomora zeŋgât tobat yatâ
upe.”
(Anutuŋâ kamân zagât zo zikiri
bâliŋ oitâ sâi kârâpŋâ zikesem
naŋgip.)

Yuda a ziŋ târârak utnâ sâm osiwe.

30 Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân
ŋâin gokŋâ, ziŋ târârak mân ândimŋâ
tosaniŋ buŋ utnâ sâm tosaziŋ buŋ
urâwe. Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm tosaziŋ buŋ urâwe.
31 Yuda a zen ko Mosegât gurumin
den lum târârak utnat sâweŋâ guru-
min den zo lum osiwe.
32 Zen târârak mân urâwe, zo
itâgât. Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ.
Zen yen ândim mâmanziŋaŋgât
târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân
kât zeip, zoren kinziŋ luakŋime.
33 Kembugât ekabân diŋâ zitâ
kulemgune ziap,

“Nâŋgâ. Nâ Sioŋ bâkŋan, Yerusalem
kamânân zeŋgâren kât ŋâi
paan. Zoren kinziŋ luakŋibi.
Oi kât kâtik ŋâi paan. Zoren
a doŋbep patâŋâ zâŋgobap.
Ka ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibapŋâ mân kwakpap.”

10

Anutuŋâ Yuda a tosaziŋ buŋ upigât mâtâp muyagei Yuda a doŋbep ziŋ kândâtkuwe.

1 Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ
âlip upigât umnandâ otnigi zeŋgât
op Anutugâren ninâu sâman.
2 Zen Anutu kore okŋaŋgânam um
bâbâlaŋ ândime. Zo ziŋgitmanŋâ san.
Ka zen mâtâp mân ek nâŋgâm upme.
3 Zen Anutugâren gâbâ târârak
orotŋâ mâtâp ziap, zo kwakmegât
ziiŋak târârak utnatkât nepŋâ tu-
ume. Anutugât mâteŋan tosa
buŋ orotŋaŋgât mâtâp, zo mân ek
nâŋgâm Kristo kândâtkuwe.
4 Nen ko itâ nâŋgen. Aŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋgât opŋâ tosaniŋ buŋ muyag-
inatkât Kristoŋâ gurumin dengât
mâtâp dooŋgoip.

5 Moseŋâ gurumin denân den ŋâi
itâ kulemgoip,

“A zen gurumin den lum naŋgâm
târârak op ândiândi muyag-
ibi.”

6 Nâŋgâm pâlâtâŋgât tosa buŋ
orotŋaŋgât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Ŋâiŋâ
sumbemân zâimŋâ Kristo diim
gibap?
7 Mo ŋâiŋâ âmbi geimŋâ Kristo
mumuŋâ zeŋgâren gâbâ diim
kopgâbap.’
8 Yatâ buŋâ.”

Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan
sot nâŋgânâŋgâgan ziap.”

(Zo nâŋgâm pâlâtâŋgât den
kwâkâm ziŋgâmen, zorat sâsâŋ.)

9 Yesu, zâk Kembuŋâ. Den zo
lâugan zimbap oi Anutuŋâ Yesu mu-
muŋan gâbâ mâŋgeip, zorat um-
gandâ nâŋgi bon opmap oi ko âlip op
sumbemgât siŋgi upan.
10 Nen itâ nâŋgâmen, “Umŋâ Yesu
nâŋgâm pâlâtâŋ kwap tosaniŋ buŋ
utnat. Oi lâuniŋandâ Yesu Kem-
buniŋâ sâmŋâ sumbemgât siŋgi ut-
nat.”
11 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi
itâ kulemguwe,

“Ŋâi zâk Kembu ŋâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbapŋâ kwakmak
mân upap.”

12 Âlip nâŋgen. Yuda a sot
hân ŋâin gok nen kânok uen.
Kembu, zâk kânok kembu otniŋgâm
ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân
otniŋgâmap. Oi zâk konsâmen dâp,
nen umgât gom sambe zo niŋgâmap.
13 Zorat Kembugât ekabân itâ
sâsâŋ,

“Kembu konsâm ândibi, zen
Kembuŋâ bâliŋan gâbâ
mâkâziŋgâbap.”

14 Ka a zen ko zâk mân nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmŋâ dap yatâ
konsâm ândibi? Oi a zen topŋâ mân
nâŋgâmŋâ dap op nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbi? A ŋâiŋâ Anutugât
siŋgi den mân dâzâŋgoi ko dap topŋâ
nâŋgâbi?
15 Oi Anutuŋâ a mân sâŋgonzâŋgoi
dap op âi siŋgi dâzâŋgobi. Zorat
Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ
ziap,

“Siŋgi âlip sâsâŋ a, zeŋgât kinziŋ
kwamitŋâ nâŋgâm ko nâŋgâne
âlip upap.”

Anutuŋâ Yuda a sâm osiziŋgip.

16 Siŋgi âlip zo Yuda a nâmbutŋandâ
nâŋgâm mân luwe. Zorat Propete
Yesaianâ itâ sâip,

“Kembu, siŋgi den sâindâ mân
nâŋgâme.”

17 Zorat op itâ nâŋgâbi. Nâŋgâm
pâlâtâŋ, zo den siŋgi sâsâŋaŋgât
bonŋâ. Oi den siŋgi âragumen, zo
Kristogât siŋgi âlip den.

18 Itâ sâm mâsikâziŋgan. Zen siŋgi
âlip den zo nâŋgâwe mo buŋâ? Zen
nâŋgâwe. Den ŋâi itâ ziap,
“Kembugât denŋâ hân dâp âim
naŋgip. Oi diŋandâ hân mu-
ruk toren toren âim naŋgip.”
19 Dum mâsikâziŋgâm san. Isirae
a zen dâŋ nâŋgâm kwâtâtiwe mo
buŋâ? Kândom Moseŋâ den ŋâi itâ
kulemgoi nâŋgâwe,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘A yenŋâ, hân
ŋâin gokŋâ kâmut ŋâi diiziŋga
Isirae zen nâŋgâne bâliŋ oi um
kâlak otziŋgâbi. A kwakmak
kâmut zo diiziŋga zen ek kuk
upi.’ ”
20 Bet Propete Yesaiaŋâ keŋgât buŋ
den yâmbât itâ sâip,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Mân kârunim
ândiweŋâ muyaginiwe. Topnâ
mân sâm kârum ândiwe, zen
mâte otziŋgâwan.’ ”
21 Ka Isirae a zeŋgât Kembuŋâ den
ŋâi itâ sâi kulemguwe,
“Nâ a kâmut zâizâiŋ sot den kukuŋ
zi, zen hârâŋsâm narâk kârep
ândinetâ nâgâren gabigât
kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

*Isirae a nâmbutŋandâ um kâtik ut-
netâ Anutuŋâ nâmbutŋik gâsuziŋgip.*

1 Oi zi den ŋâi mâsikâziŋgan. Anu-
tuŋâ Isirae arâpŋâ birâziŋgip? Buŋâ.
Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât
kiun, Benyamingât kâmurân gokŋâ.
2-3 Anutuŋâ kânŋan nâŋgâniŋgip,
nen mân birâniŋgip. Zen Propete
Eliagât den siŋgi ŋâi Kembugât ek-
abân ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ?
Propete Elia, zâk Isirae a zeŋgât
tosaziŋaŋgât den sâm Anutu itâ sâm
dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ
zâŋgom naŋge. Gâgât siŋgi sâm
nalem pâpannâ zo kom kândaŋâwe.
Oi zi nâ ninik ândia nonam se.”
4 Propete Elianâ yatâ sâi Anutuŋâ
den dap mâburem pindip? Zo itâ,
“Nâ a 7 tausen yatâ aŋgân kârâziŋga
lopio kutŋâ Baali, zâkkâren mân âi
pindiŋsâwe.”
5 Oi narâk zi yatigâk Anutuŋâ um
lâklâkŋaŋgât opŋâ Isirae zeŋgâren
gâbâ a bituktâ mem sâlâpzâŋgoi
arâpŋâ op ândie.
6 Zen orot mâmeziŋaŋgât
buŋâ. Zikŋâ um lâklâkŋaŋgât op
gâsuziŋgâm tânzâŋgoip. Yatâ mân oi
sâi tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât bonŋâ mân
âsagebap.
7 Oi dap dap? Isirae a kut
ŋâi zo muyaginat sâwe, zo mân
muyagiwe. Anutu zikŋak nâŋgâm
gâsum sâlâpzâŋgoip, zeŋak kut zo
muyagiwe. A nâmbutŋâ umziŋ
kâtigeip.
8 Zorat op Kembugât ekabân itâ
kulemgune ziap,
“Anutu zâk umziŋ mem gulipkoip.
Sinziŋ kwâtepkuip. Kindapziŋ
mem dooŋgoip. Yatâ otziŋgi
ândiweŋak ândim ge.”
9 A kutâ Dawidiŋâ itâ sâm kulem-
goip,
“Zen Kembugât den sâtŋak lum sii
nalem nime, ka umziŋandâ
Kembu kândâtkume. Zorat
op ko zen sii nalem ninetâ
kâsaziŋ ganetâ parâtâk pambi.
Hânân gei zâŋgoi hâuŋâ
takâziŋgâbap.
10 Gâ sinziŋâ kwâtepkuna kwakpi. Oi
kândâtziŋ mem namuŋna kâriŋgoŋ
ândibi.”

*Oliwa nagân bâranŋâ ŋâi mem ga
târokwâip.*

11 Oi den ŋâi mâsikâziŋgan. Isirae
a zen kârân kinziŋ luakŋem hânân
gei tâmbetagowe? Yatâ buŋâ. Zen
kubikkubik kândâtkune a hân ŋâin
gokŋâ zeŋgât siŋgi oip. Oi hân ŋâin
gokŋâ zen nâŋgâne Isirae a ziŋâ
ziŋgit umbâlâ upi.
12 Isirae a zen Kembugât den
kândâtkune a hân ŋâin gokŋâ zen
nâŋgâm lum âlip urâwe. Yatâ utne
Isirae a kâmut zen bet umziŋ melâŋ
Kembu sot pâlâtâŋ utne bonŋâ
doŋbep walâwalâŋ muyageziŋgâbap.
13 Hân ŋâi gokŋâ zen den zi
dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ hân ŋâin

gokŋâ zeŋgât Aposolo ândimanŋâ nepnâ tuum kwâtâteman.
14 Oi nâ yatâ op ândim Isirae
a torerâpnâ alezinga nâmbutŋandâ
umzin melâŋ âlip upi. Hân ŋâin gok
zen sinŋgi âlipkât bonŋâ muyagine
Isirae a nâmbutŋâ zin ek nâŋgâm zo
yatik minâ sâm umzin melâŋbi.
15 Anutuŋâ Isirae a birâzinŋgi hân
ŋâin gokŋâ zen Anutu sot buku
ue. Oi bet Anutuŋâ Isirae a dum
gâsuzinŋgi ko mumuŋan gâbâ zaatza-
atŋâ yatâ upi.
16 Kândom Kembugât sinŋgi
pâpanŋâ oi ko du ombeŋan âsagine
zo yatik zâkkât sinŋgiyak pâpanŋâ. Oi
nak topŋandâ hâlâlu zei nak bâranŋâ
sot bonŋâ zet yatik hâlâlu zimbabot.
17 Oi Anutuŋâ kamân Oliwa nagân
bâranŋâ nâmbutŋâ mânâŋgât birâm
zorat gebâgân ulinŋâ barin gâbâ gâ
târokwatgigip. Oi Oliwa ândâŋâ kelâk
tooŋandâ tângogip.
18 Gâ bâranŋâ sâŋginâ zeŋgât
nâŋgâna gigin oi sâkkâ mân mem
zâiban. Yatâ opapkât itâ nâŋgâ.
Gâŋâ ândâŋâ mân tângum nalem
pindâmat. Zâkŋâ tângom nalem
gimap.
19 Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ
sâban? “Anutuŋâ nâ târokwatnibapkât
bâran sâŋginâ mânâŋgâtzinŋgâm
birâzinŋgip.”
20 Den zo bonŋâ. Zo sinŋgi
âlip birâm ândiwegât mânâŋgât
birâzinŋgip. Gâ ko nâŋgâm
pâlâtâŋgaŋgât op zâk zeŋgât kinkin
gebâgân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân
mem zâim diim gem ândiban.
21 Anutuŋâ Oliwa bâranŋâ sâŋginâ
zâizâinâ, zo mânâŋgât birip. Oi zo
yatik gâ zâizâin op ândina mânâŋgât
birâgibap.
22 Zorat gâ Anutu um lâklâkŋaŋgât
op tângogip sot um kâtik urâwe,
zen hâuŋâ zinŋgip. Zorat mân
nelâmgobap. Um kârâpŋaŋgât
bonŋâ, zo sinŋgi âlip kândâtkuwe,
zeŋgâren muyagemap. Oi um
lâklâkŋaŋgât bonŋâ gâgâren muya-
giap. Oi gâ zâk sot pâlâtâŋ op ândina
bonŋâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan
zo ko mânâŋgâtŋâ birâgibap.
23 Oi bâranŋâ sâŋginâ zen um
kâtikzinâ birâne Anutuŋâ dum
zagâtŋâ târokwatzinŋgâbâ sâm âlip
upap.
24 Oi barin gâbâ Oliwa nak
bâranŋâ kamângât Oliwa nagân
târokwâkwatŋâ, zo mân orotŋâ.
Ka Kembuŋâ barin gâbâ Oliwa
bâranŋâ mingimŋâ kamângât Oliwa
nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa
zikŋâ bâranŋâ mânâŋgârip, zo
târokwatzinŋgâbâ sâm mân kwakpap.
Zo kegâk târokwatzinŋgâbap.

Anutuŋâ a topŋâ topŋâ tânzâŋgobapkât nâŋgâmap.

25 Bukurâpnâ, zen kwakŋâ ziinâ
nâŋgânâŋgâyân sinŋgi âlibân bagim
nâŋgâm gulipkubegât den tikŋâ zi
sapsum zinŋgâbâ. Isirae a nâmbutŋâ
zen um kâtik op ândine hân ŋâin
gokŋâ zen sinŋgi âlipkât bagine
teŋgâzin mârumŋan sâip, zo dâpŋan
op naŋgâbap.
26 Bagine Isirae a kâmut bagim âlip
op naŋgâbi. Kembugât ekabân diŋâ
itâ kulemgune ziap.

> “Sion bâkŋan, Yerusalem kamânân
> gâbâ kubikkubikninâ muyagem
> Isiraegât kiurâp zeŋgâren
> bâlinâ ziap, zo gâbarei âibap.

27 Yatâ oi nâ bâlinâzin saŋgonŋâ zen
sot târotâro upat.”
28 Hân ŋâin gokŋâ, zen sinŋgi âlibân
bâgibigât Yuda a zin narâk ziren
Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka
Anutuŋâ Yuda a sâkurâpzin mem
sâlâpzâŋgoipkât Anutugât umŋandâ
zeŋgâren patâ oi ândie.
29 Anutu zâk buku orotŋaŋgât den
sot diizinŋgâzinŋgâŋaŋgât sâi den zo
mân loribap.
30 Hân ŋâin gok, zen mârumŋan um
kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a
zen um kâtik utne ko hân ŋâin gokŋâ
zen Anutuŋâ tânzâŋguap.
31 Zo yatik Yuda a zen um kâtik
op ândimŋâ birânetâ ko Anutuŋâ
tânzâŋgobap.

32 Anutu zâk a aksik patâ bet tânzâŋgobapkât op nâŋgâmŋâ nâŋgâziŋgi bâliŋandâ saaziŋgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgânat.

33 Opoŋ, Anutu zâk siŋgi âlipkât gom sambe tâtalek zemŋâŋgap. Zâkkât nâŋgânâŋgâŋ, zo dap yatâ nâŋgâm kwâtâtinat? Zâkŋâ walâniŋgâm nâŋgap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nâŋgâm kwâtâtinat? Nep tuutuuŋaŋgât mâtâp, zo dap yatâ nâŋgâm naŋgânat?

34 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Kembugât umŋan den ziap, zo
a neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân
nâŋgâm kwâtâtimap. Zâkŋâ
den ŋâi sâi ko dap op bekŋan
mem sânat?

35 Ŋâiŋâ Kembuŋâ kut ŋâi pindip, zorat tosaŋâ zei ma ko mâkâbap?”

36 Zâkŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik patâ muygeniŋgip. Zâkŋâ imbaŋâ niŋgi ândimen. Oi zâkkât siŋgi op ândimen. Zâk marineŋâ sot kembu patâniŋâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.

12

Um sâkniŋâ Anutugâren pâindâ zimbap.

1 Bukurâpnâ, Anutuŋâ umâlipŋaŋgât op tânnâŋgoipkât kindap pâroŋ den dâzâŋgua nâŋgânek. Mârumŋan sii nalem mo zuu bâu Kembugât siŋgi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziŋ Anutugâren panetâ zei egi âlip ŋâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonŋâ okŋaŋgâm ândibi.

2 Oi ândi mâmanziŋandâ um kâtik zeŋgât tobat yatâ mân upap. Zen um nâŋgânâŋgâziŋ Anutugâren pane zei kubikziŋgi tobat ŋâi upi. Zen yatâ utne Anutu diŋaŋgât dâp mâtâp âlipŋâ sot târârakŋâ zo ek nâŋgâbi.

Nep sâm niŋgip, zo yatik tuum ândinat.

3 Kembuŋâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nâŋgânek. Gâ Kembugât siŋgi ândiat. Ka gâ gikaŋgât nâŋgâna zâizâiŋ mân upap. Anutuŋâ nepkât imbaŋâ gigip, zorarâk nâŋgâm tuum ândiban.

4 Itâ nâŋgâmen. Sâk bonniŋâ kânok. Ka kore orotŋâ doŋbepŋâ nep top topŋâ tuume.

5 Oi torenŋâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniŋâ kânok uap. Kristo zâk kâukniŋâ uap. Oi nen kiŋ bik op ândim tânagomen.

6 Siŋgi âlipkât imbaŋâ top topŋâ niŋgip, zo tânnâŋgom niŋgip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepŋâ tuunat. Zorat a ŋâi, zâk Kembugât den sâm muyagibapkât imbaŋâ zemŋâŋgap oi ko nâŋgâm pâlâtâŋâ tâkŋaŋgap dâp Kembugât den sâbap.

7 Ŋâi zâk kore orotŋaŋgât nep tuubapkât imbaŋâ zemŋâŋgap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi ŋâi zâk den kwâkâm ziŋgâ nep tuubapkât imbaŋâ zemŋâŋgap oi ko zo yatik tuubap.

8 Um bâbâlaŋ kwatziŋgâziŋgâŋ den sâmap, zâk zorat imbaŋâ zemŋaŋgâbabân sâbap. Ŋâi zâk kât sikum ziŋgâziŋgâŋaŋgât imbaŋâ zemŋâŋgap, zâk umŋâ diim gem umâlip op tuubap. Ŋâi zâk a sâtŋâ ândibapkât sâm pindâpindâŋ, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Ŋâi zâk tânzâŋgobapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, zâk umbâbâlaŋâk upap.

Lumbeŋaŋgât den.

9 Buku orot zo sâkŋandik mân upi. Umŋâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliŋâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipŋâ, zorik upi.

10 Zen buku bonŋâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpgaŋgât nâŋgâna mân giginŋ upap.

11 Zo um bâbâ lolot buŋâ. Kâtigem ândibi. Kaapumgât op umziŋâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlaŋ op Kembu kore okŋaŋgâbi.

12 Kembuŋâ sumbemgât siŋgi
kwatziŋgip, zorat sâtâre op ândibi.
Sâknam muyageziŋgi zorat sâm âkon
mân upi. Um bâbâlaŋ op âsâbâŋ
ninâu sâm ândibi.
13 Kembugât kâmurân goknŋâ
nâmbutŋâ zen kut ŋâi ŋâi kârum
ândine betziŋan mimbi. A lombaŋâ
zeŋgâren gane kiaŋ kubik zâmbanbi.
14 Kâsaziŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâne
zeŋgoot mâsop den sâm dâzâŋgobi.
Lâuziŋan gâbâ sâit den buŋâ, mâsop
denâk gibap.
15 A nâmbutŋandâ sâtâre utne zen
yatik târokwatziŋgâm upi. Umbâlâ
op isene zen yatik târokwatziŋgâm
isebi.
16 Umziŋ mâpotne kânogâk zei
ândibi. Ziiŋaŋgât nâŋgane zâizâiŋ
mân upap. Nâŋgânâŋgâziŋaŋgât
nâŋgâne zâizâiŋ mân upap. Oi zen a
giginâ buku otziŋgâbi.
17 Ŋâi zâk kut bâliŋ otgigi hâuŋâ
mân oknŋaŋgâban. A ziŋ mân orotŋâ
otziŋgâne buku otziŋgâbi. Zen yatâ
op ândim a ziŋ zeŋgât nâŋgâne âlip
ŋâi upapkât nâŋgâmŋik upi,
18 Zen a pisuk patâ zen sot lum-
beŋâ op ândibigât kâtigibi. A ziŋ
kâsa otziŋgâne lumbeŋâ den sâm
dâzâŋgobi.
19 Bukurâpnâ, a ziŋ kut ŋâi
mân orotŋâ otziŋgâne hâuŋâ mân
otziŋgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa
zo Kembugât kukŋaŋgât siŋgi pane
zimbap. Zorat Kembugât ekabân
den ŋâi itâ ziap,

“Kembuŋâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkâŋ,
zo nâgât nep. Hâuŋâ
ziŋgâziŋgâŋ, zo ninak
ziŋgâbat.’ Kembu zâk yatâ
sap.”

20 Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât
moi nalem pindâban. Toogât nâŋgi
too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp
kâukŋâ kwâknan pâna simbap yatâ
upap.
21 Bâliŋandâ mân mem gei kwat-
gibap. Buŋâ. Gâ âlip op bâliŋâ mem
gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zeŋgât den.

1 A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a
sâtŋâ zeŋgât den lum ândibi. A kutâ
nep, zo Anutugâren goknŋâ. Hân a
kuta sot a sâtŋâ zen Anutugât sâtkât
ândie.
2 Zorat ŋâi zâk a kutâ zeŋgât den
birâm Anutugât den yatik birâbap.
Oi den birâbi, zen yatik hâuŋâ
mimbi.
3 Orot mâmeziŋ âlipŋâ zen a kutâ
zeŋgât keŋgât mân upme. Bâliŋâ
upme, zen ko a kutâ zeŋgât keŋgât
upme. Zorat gâ keŋgât buŋ ândibâ
sâm ândi mâmangâ kubikŋâ âlipŋâ
op ândiban. Gâ yatâ otna a kutâŋâ
gâgât nâŋgâgigi âlip upap.
4 Hân a kutâ, zen Anutugât kore a.
Ziŋâ gâlem otginetâ âlip ândibangât
sâm ziŋgip. Zen kâmbam hâuŋâ laŋ
mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât
kore a. Bâliŋ mâme zeŋgâren nep
tuum hâuŋâ ziŋgâbi. Zorat gâ bâliŋ
upan zo ko keŋgât upan.
5 A kutâ zeŋgât dinziŋâ lum
kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât keŋgârâk
buŋâ. A kutâ dinziŋ luluŋaŋgât
nâŋgindâ mâtâp âlip ŋâi opmap.
Zorat op ko mâtâp zo lâŋ ândinat.
6 Anutuŋâ galem a sot a kutâ nep
sâm ziŋgip, zen nep zo tumegât op
kât zeŋgâren pame.
7 Zen kut ŋâi ŋâi sâsâŋ dâp
otziŋgâbi. Kât sikumgât sâsâŋ,
zo kât ziŋgâbi. Kore otziŋgâbigât
sâsâŋ, zen kore otziŋgâbi. Hurat
kwatziŋgâbigât sâsâŋ, zen hurat
kwatziŋgâbi. Dinziŋ lubigât sâsâŋ,
zen dinziŋâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

8 Kut ŋâi yenŋaŋgât tosa mâkâne
âkâbap. Buku oraŋgâm ândibigât
sâm ziŋgip, zorat buku orot zo mân
birâne geibap. Ŋâi zâk a toren buku
otziŋgâm ândimap, zâk gurumin den
lum ândimap sâsâŋ.
9 Gurumin denân den itâ ziap,
“Ap ambin zet mân birâyaŋgâm

âbânaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A ŋâigât kut ŋâi laŋ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutŋâ mâpotŋâ kâukŋâ itâ sâsâŋ, “Gikaŋgât otgimap, zo yatik a torenŋâ zeŋgât otgibap.”

10 Buku op ândibapŋâ a ŋâi bâliŋâ mân oŋaŋgâbap. Zorat ŋâi zâk buku otziŋgâm ândibapŋâ gurumin den lum naŋgâbap sâsâŋ.

Nen târâragâk ândinat.

11 Zen narâk zirat topŋâ nâŋgâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum siŋgi âlip topkwap nâŋgâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pâŋkânok uap.

12 Mârum haŋsâbâmap, zorat ŋâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm âsakŋaŋgât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat.

13 Sirâmgât siŋgi op ŋâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi.

14 Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋâle bâliŋâ muyagem bâliŋan diiziŋgâbâ sâi mân nâŋgâm kândâtkubi.

14

Siŋgi âlip doŋbep mo bituk zemniŋgap, nen ârândâŋ Kembugât siŋgi ândinat.

1 Siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topŋaŋgât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi.

2 A nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâ kwâkâ buŋâ nalem top top nime. Oi a nâmbutŋandâ nalem nâmbutŋâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime.

3 Ŋâi zâk nalem top top nemapŋâ bukuŋâ nalem toren mân nemap, zâkkât nâŋgi giginâ mân upap. Oi ŋâi zâk nalem nâmbutŋâ mân nemapŋâ bukuŋâ nalem top top nemap, zâkkât nâŋgi mân bâliŋ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat.

4 Zorat itâ sa nâŋgânek. Gâ wangandâ a ŋâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patâŋaŋgât mâteŋan upap. Oi zâk mân loribap. Patâŋâ Anutu, zâkŋâ tângoi kâtigem kinbap.

5 Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutŋandâ itâ nâŋgâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât siŋgi.” Yatâ nâŋgâm kendon tapme. A nâmbutŋâ, ziŋ ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buŋâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nâŋgânek. Sirâm ŋâiŋâ mo ŋâiŋâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nâŋgâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot.

6 Ŋâi zâk sirâm kânokkât nâŋgi zâizâiŋ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a ŋâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmŋâ nemap. Oi a ŋâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

7 Âlip nâŋgen. Neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zeŋgât mân nâŋgânâŋgâ op zikŋaŋgârâk nâŋgâm ândibap? Oi dap op zikŋaŋgârâk nâŋgâm mumbap? Nen Anutugât siŋgi op ândimen sot mumen.

8 Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât siŋgi op utnat.

9 Zorat op Kristoŋâ mumuŋâ sot gwâlâ ârândâŋ kembu otniŋgâbapkât momŋâ mumuŋan gâbâ zaarip.

10 Kristo zâk Kembu patâniŋ ândiap. Zorat den ŋâi mâsikâziŋga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukuganŋgât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukuganŋgât nâŋgâna gigiŋ upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâteŋan kirindâ neŋgât den sâm kwâkâbap.

11 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
kulemgune ziap,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâ ândim
kwâtâtemangât a aksik patâ
kinnâ topŋan gam siminiziŋ
lim kwap pindiŋsânibi. Oi
aksik patâ zen lâuziŋandâ sâm
âlip kwatnibi.’ ”
12 Zorat nen nâŋgen. Ŋâran nen
aksik patâŋâ Anutugâren pindiŋsâm
topniŋ sânatkât sâm niŋgip.
13 Zorat op ko nen buku zeŋgât den
hâuŋâ mân sâm kwâkânat. Buŋâ.
Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutŋâ
umgulip kwatziŋgindâ Kembugât
mâtâp walâbegât op nâŋgâmŋik
ândinat.
14 Nâ Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op
ândimannŋâ itâ nâŋgâm kwâtâtian.
Nalem ŋâi mo ŋâi neindâ sumun
upap, zo mân ziap. Ka ŋâi zâk nalem
laŋ nem sumunkubat sâm laŋ nim-
bap, zâk perâkŋak um sumun upap.
15 Oi itâ nâŋgan. Gâ nalem ŋâi
nena bukugandâ geknâ nâŋgi mân
dâp upap zo ko bukugoot buku
mân op ândiban. Buŋâ. Gâ yatâ
op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap.
Bukugâ âlip upapkât Kristoŋâ zâkkât
op moip. Gâ zorat nâŋgâm bukugâ
nalemgât op mân tâmbetkuban.
16 Zen kut ŋâi orotŋaŋgât
nâŋgâne âlip oi zo op ândibi.
Ka a nâmbutŋandâ sâm bâliŋ
kwatziŋgâbegât galem oraŋgâm
ândibi.
17 Anutugât um topŋan ândiândiŋ,
zo dap yatâ? Zo sii nalem nemŋik
ândiândiŋ? Buŋâ. Um hâlâlu sot
um lumbeŋâ sot Tirik Kaapumgâren
gâbâ gâi sâtâre op ândiândiŋ, zorâŋâ
bonnŋâ.
18 A zen yatâ zo ândim Kristo
kore oknaŋgânetâ Anutuŋâ ziŋgiri
âlip upap. Oi a ziŋâ zeŋgât nâŋgâne
dâp upap.
19 Oi zorat nen um kânok op
tânagom ândinatkât kâtiginat.
20 Gâ nalemgât opŋâ Anutugât nep
mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik
zo âlipŋik. Ka ŋâi zâk nemŋâ nâmbut
tâmbetzâŋgobapkât nep tuubap, yatâ
nâŋgâm nei bâliŋ upap.
21 Gâ bukugâ kâsa oknaŋgâbatkât
zâkkât op nalem, waiŋ too mo wan
wan zo birâna dâp upap.
22 Gâ kut yatâ zo orotŋaŋgât um
salek ziap, zo Anutu mâteŋan mem
ândina gikanâk zimbap. Zorat ŋâi
zâk nalem nemap mo kut ŋâi ŋâi
opmap, zorat um zâgât mân upap.
Sâtâreŋoot upap.
23 Ŋâi zâk um zâgât op nalem nei
bâliŋ upap. Zâk nâŋgâ kwâkâ op laŋ
nei bâliŋ upap. Wangât, zâk nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâknan mân uap, zorat.
Kut ŋâi zo mo zo nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâknan mân oindâ tosaŋoot upap.

15

Yesugât tobat op niiŋ nâŋgânâŋgâyân mân ândinat.

1 Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom
diiziŋgânat. Oi nen niinaŋgârâk
nâŋgânâŋgâyân mân ândinat.
2 Nen bukurâpniŋ zeŋgât nâŋgâm
ândim âlip upi sot siŋgi âlibân
kâtigibigât betziŋan minat.
3 Kristo zâk yatik zikŋaŋgât
nâŋgânâŋgâ mân ândeip. Zorat
Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ
ziap,
“Kembu, gâ sâm bâliŋ kwatgiwe.
Zeŋgât sâm bâliŋâ zo nâgâren
zariap.”
4 Mârumŋan den sâm Kembugât
ekabân kulemguwe, zo nen siŋgi
âlip top nâŋgânatkât urâwe. Den
zorâŋ mem kâtikŋan kwatniŋgi kut
ŋâi siŋgi kwatniŋgip, zorat um
bâbâlaŋ op nâŋgânâŋgâ ândinatkât
kulemguwe.
5 Zeŋgât op Kembugâren itâ sâm
ninâu sâman, “Mem kâtikŋan kwat-
niŋgâmap, um bâbâlaŋ orotŋaŋgât
mariŋâ, zâknâ diiziŋgi Yesu Kris-
togât op um kânok op ândibi.
6 Oi umziŋ sot lâuziŋ mindui
Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât
Ibâŋâ Anutu mâpâsem sâm âlip
kwâkŋaŋgâbi.” Zen yatâ upigât
Kembugâren ninâu sâman.

Umŋâ gâsâyagom ândibi.

7 Zorat op Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâbigât Kristoŋâ umŋandâ
gâsuziŋgip. Oi zen yatigâk umŋâ
gâsâyagom ândibi.
8 Nâ itâgât dâzâŋguan. Anutuŋâ
sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi ziŋgâbapkât
siŋgi den dâzâŋgoip, zo bon upapkât
Kristo zâk Yuda a neŋgât kore a op
ândeip.
9 Oi Anutuŋâ hân ŋâin gok zen
tânzâŋgoi sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât
yatâ oip. Zorat Kembugât ekabân
den kulem ŋâi itâ ziap,

“O Kembu, nâ hân ŋâin gok zeŋgâren
sâm âlip kwatgim kep mim-
bat.”

10 Oi den ŋâi itâ ziap, “Hân ŋâin
gokŋâ, zen Anutugât kâmut zen sot
sâtâre upi.”
11 Oi den ŋâi itâ ziap,

“Hân ŋâin gok, zen aksik Kembu
sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. A
hânŋâ hânŋâ, zen zâk sâm âlip
kwâkŋaŋgâbi.”

12 Oi Propete Yesaiaŋâ den ŋâi itâ
kulemgoip,

“Nak tâtopŋan kâmŋâ, Yesegât kiun,
zo takâm, zâk a hânŋâ hânŋâ
zeŋgât kembu patâ op kembu
otziŋgâbap. Oi hân ŋâin gokŋâ
zen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbi.”

13 Nâ zeŋgât op ninau sâm itâ
sâman. “Nâŋgâm pâlâtâŋgât mar-
iŋâ, Anutu, zâkŋâ diiziŋgi nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm lummbeŋâ op
sâtâre kwâkŋan ândibi. Yatâ op
ândine Tirik Kaapumŋâ imbaŋâ ziŋgi
bet muyagibap, zorat nâŋgâm um
bâbâlaŋ op ândibi.” Zeŋgât nâŋgâm
yatâ ninâu sâman.

Paulo nepŋaŋgât den.

14 Bukurâpnâ, zeŋgât nâŋga âlip
uap. Zen âlip ândim siŋgi âlipkât
topŋâ nâŋgâme. Oi siŋgi âlip ziiŋak
âragunâ sâm mân kwakpi.
15 Oi nâ Anutuŋâ nep sâm nigipkât
den nâmbutŋâ keŋgât buŋ dâzâŋgom
kulemgum ziŋgan. Zen siŋgi
âlip nelâmzâŋgobapkât kulemgum
ziŋgan.
16 Yesu Kristo, zâkŋâ nâ um kâtik
siŋgi âlip dâzâŋgobatkât kore a
nâbarip. Kembugât tirik namâ gâlem
a ziŋ Kembu kore okŋaŋgâme. Oi
nâ zo yatik Kembu kore okŋaŋgâm
siŋgi âlip a um kâtik dâzâŋgoman. Nâ
Anutugât siŋgi âlip nep tuuga Tirik
Kaapumŋâ um hâlâlu kwatziŋgi
Kembugât siŋgi op ândibi.
17 Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op
Anutu kore okŋaŋgâm nep zo tu-
uman, zorat nâŋgâm sâtâre opman.
18 Nep zo ninak mân tuubam yatâ.
Yesu Kristoŋâ mam otnigi a hân ŋâin
gokŋâ zen siŋgi âlip nâŋgâm lubigât
lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan.
Yesu Kristoŋâ mân mam otnigi nep
tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre
sâbam?
19 Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ im-
baŋâ mem Yerusalem kamânân gâbâ
topkwap kulem sot sen mârât tuum
âim Kristogât siŋgi âlip pisuk, zo
a hân dâp dâzâŋgom aria Ilurikoŋ
hânân âi âkip.
20 Oi a nâmbut ziŋ tuuweyân tu-
ubamgât Kristogât kut siŋgi mân
arip, zoren uŋakŋan âibatkât otnigip.
21 Kembugât ekabân den kulem ŋâi
itâ ziap, zorat dâp opman,

“Kembugât den siŋgiŋâ mân
dâzâŋgowe, zen zo nâŋgâbi.
Oi siŋgiŋâ mân nâŋgâwe, zen
topŋâ nâŋgâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

22 Nâ yatâgât Roma kamânân
gokŋâ zeŋgâren gâbam narâk dâp
kwakman.
23 Ândim gâwan, zo zeŋgâren gâbat
sâm umnandâ nâŋgâm ândiwan. Zi
ko hân torengen zi nep tuuman, zo
âkap.
24 Zorat Sipen hânân âibam
zeŋgâren gâbatkât nâŋgan. Ga zen
sot tâtat mâme op ko umâlip op a
nâmbutŋandâ zeŋgâren gâbâ betnan
sâne Sipen hânân âinat.

25 Kândom nârâk ziren ko Anutugât siŋgi a kât betziŋan mimbam Yerusalem kamânân âibâman.
26 Makedonia sot Grik hânân Kembugât kâmut ziŋ Yerusalem kamânân Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ kanpitâ ândie, zen kât betziŋan minam sâm kâtigiwe.
27 Zen um bâlâlaŋ op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân ŋâin goknâ zen Yuda a zeŋgâren gâbâ siŋgi âlip miwe, zorat tosa zeŋgâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut ŋâi ŋâi ziŋgâne dâp upap.
28 Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân ziŋgâmŋâ âburem Roma kamân mâirâp zeŋgâren gâbat. Zeŋgâren ga tapŋâ Sipen hânân âibat.
29 Nâ it nâŋgan. Nâ zeŋgâren gâbam bet bâsaŋ mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtŋâ mem ga ziŋgâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum ziŋgip.

30 Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumŋâ buku orotŋaŋgât den umniŋan pâmapkât kindap pâroŋ den dâzâŋgobâ. Zen nâgât op Anutugâren doŋbep ninâu sâbi.
31 Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziŋan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât siŋgi a kut zo ziŋga umâlep upi.
32 Zorâŋâ bet Anutuŋâ nâŋgi umâlibân zeŋgâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap.
33 Um lumbe mariŋâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkŋak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zeŋgât nâŋgâm ândeip.

1 Ambân bukuniŋâ Poibe, zen zâkkât topŋâ mân nâŋge, zorat nâ zâkkât itâ sa nâŋgânek. Zâk Keŋkereai kamânân kâmut betziŋan mem ândimap. Zorat zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâbi.
2 Zen Kembugât siŋgi ândieŋâ Kembugât op buku op bekŋan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okŋaŋgi nâŋgâŋaŋgâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutŋâ doŋbep kore otniŋgâm ândeip.
3 Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepŋaŋgât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nâŋgânâŋgânâ zekâren ziap.
4 Zet nâgât op sâkzikŋaŋgât keŋgât mân urâwet. Zorat nâyâk buŋâ, kamân dâp Kembugât siŋgi a zen sot zekât op umâlip nâŋgâm ândien.
5 Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziŋgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukŋan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nâŋgâmŋik ândian.
6 Maria zâk yatik sâtâre okŋâŋgan. Zâk zeŋgâren nep doŋbep patâ tuugip.
7 Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâŋ nâmbarâwe, zekât nâŋgâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zeŋgât kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo buŋ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.
8 Bukunâ Ampiliato, zâkkât nâŋga âlip opmap. Kembugât op zâkkât nâŋgâman.
9 Urbano, Kristogât nebân berân miaŋgâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,
10 Apele, Kristogât a bonŋâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zeŋgât sâm âlip kwatziŋgan.

Yuda a bukunâ Herodioŋ sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutŋâ Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren umnâ kinzap.
12 Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatziŋgan.
13 Kembugât a âlipŋâ Rupu sot mamŋâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamŋâ zâkŋa mam otnigip.

14 Asiŋkirito, Philegoŋ, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziŋ sâm âlip kwatziŋgan.
15 Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponâŋâ Olimpa sot Kembugât siŋgi a ambân zen sot ândime, zeŋgât âksik nâŋga âlip uap.
16 Kembugât op ziiŋâ mindumŋâ luyaŋgâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zeŋgât op nâŋgâm ândime.

Kembugât den sâsâŋ a sarâ, zeŋgât girem sâip.

17 Bukurâp, zeŋgâren kâsâp ziap, zorâŋ siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zeŋgât galem oraŋgâm ândibi.
18 A yatâ zo, zen sot pâlâtâŋ mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a buŋâ. Zen tep kâmboziŋaŋgât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nâŋgânâŋgâziŋ giginâ nâmbutŋâ kâitzâŋgom um gulip kwatziŋgâme.
19 Zen ko Kembugât sât lume, zorat siŋgi sâne kamân dâp âim naŋgip. Oi nâ zorat umâlip opŋâ itâ upigât dâzâŋgobâ. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo ko nâŋgâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut ŋâi ŋâi bâliŋâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.
20 Narâk mân kârep oi lumbeŋ mariŋâ, Anutu, zâkŋâ sâi Sataŋ mem ge kinziŋandâ lâŋ kwândâlibi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ zeŋgâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

21 Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasoŋ sot Sosipate, zen zeŋgât nâŋgânâŋgâ ândime.
22 Teatio, nâŋâ den zi Paulogât lâuŋan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâteŋan zeŋgât nâŋgâman.
23 Gaio zâkŋâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otniŋgâmapŋâ zo yatik zeŋgât nâŋgap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniŋâ ŋâi Kwato, zet yatik zeŋgât nâŋgabot.
24 (Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ zeŋgâren zimbap.)
25-26 Anutu zâkkât siŋgi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nâŋgâm pâlâtâŋziŋ tânzâŋgobapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâk sâm sâtâre okŋaŋgânat. Anutu zâk ândeipŋak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diŋâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziŋâ nâŋgâm lubigât kânŋan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.
27 Oi Anutu kânok zâk nâŋgânâŋgâŋâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândinat. Yesu Kristogât opŋâ nen sâtâre okŋaŋgindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Korinti a zeŋgât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1-2 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniŋâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zeŋgât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristoŋâ gâsuziŋgâm zâkkât siŋgi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otziŋgi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutŋâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe.

3 Ibâniŋâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzâŋgozâŋgoŋ zeŋgâren zimbap.

Korinti zeŋgâren den siŋgi âlipŋâ muyagem zeip.

4 Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utne Anutu zâk tânzâŋgoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zeŋgât op Anutu sâiwap sâm dukuman.

5 Zen Kristo sot pâlâtaŋ utne siŋgi âlip sâsâŋâ sot nâŋgânâŋgâ topŋâ topŋâ ziŋgâm naŋgip.

6 Ziŋgâmŋâ Kristogât sâm âsak denŋâ umziŋan ândâŋâ gâsuip.

7 Oi Kaapumŋâ imbaŋâ ziŋgi nep top top tuume. Zen Kembuniŋ Yesu Kristo âburem gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândime.

8 Zâkŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbabân mâteŋan tosaziŋ buŋ hâlâlu kinbigât mem kâtikŋan kwatziŋgi ândinetâ narâkziŋ âkâbap.

9 Anutu zâk nanŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diiziŋgipŋâ dumŋâ den ŋâi mân sâbap.

Korinti a, ziŋâ kâsâpagowe.

10 Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo kutŋaŋgât op girem den sa nâŋgânek. Zen den top top sâmŋâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buŋâ. Um nâŋgânâŋgâziŋ mâpotne kânok oi ândibi.

11 Bukurâpnâ, osetziŋan den kâsâp muyagem ziap. Koloi zâkkât arâpŋâ, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋ yatâ sâne nâŋgâwan.

12 Den itâgât san. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Kristogât a.”

13 Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâŋâ zeŋgât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too saŋgonziŋgâwe?

14 Kabik ninak too mân saŋgonziŋgâwan. Krispo sot Gaio zerâk too saŋgonzikâwan.

15 Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutŋandâ loŋgiŋniŋgi too saŋgonniŋgâwe.” Yatâ buŋâ. Yatâ mân nâŋgâbi.

16 Zi ŋâi nâŋga. Setepano arâpŋâ too saŋgonziŋgâwan. Nâmbutŋâ ko mân nâŋgan.

17 Kristoŋâ a too saŋgonziŋgâbatkât mân sâm nigip. Den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândibatkât sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbaŋâ buŋ opapkât a nâmbutŋâ den kelâkŋoorâk sâme yatâ sâm kubikŋâ mân sâman. Nâ siŋgi âlip den zo bonŋik sâman.

A um kâtik ziŋ Yesugât den siŋgi nâŋgâne yen opmap.

18 A tâmbetagoagoŋaŋgât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nâŋgâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimenŋâ ko nâŋgindâ Anutugâren gâbâ imbaŋâŋootŋâ opmap. Siŋgi âlip, zo sâm kubik mân sâman.

19 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâŋâ sa a nâŋgânâŋgâziŋoot zen kwakpi. Nâŋgânâŋgâziŋoot, zeŋgât nâŋgânâŋgâ zo dooŋgubat.’ ”

20 Zen dap nâŋge? A nâŋgânâŋgâŋoot, zo ikâ? A ŋâi den nâŋgâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topŋâ nâŋgâmap, zo ikâ? Nâ sa

nâŋgânek. Anutuŋâ hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâziŋ egi yenŋâ oip.
21 A zen ziiŋâ nâŋgânâŋgâyân Anutugât topŋâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuŋâ kânŋan nâŋgâm kubigi zeip, zorat. Den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgomen. Um kâtik a, zen zorat nâŋgâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nâŋgindâ bon opmap. Oi nen den siŋgi zo sâindâ a nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâm Kembugât siŋgi upme. Zo Anutuŋâ kânŋan nâŋgi zeipkât yatâ âsagemap.
22 Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ den zo nâŋgânam kâtigime.
23 Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziŋ nâŋgâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân ŋâin goknâ, ziŋâ den zo nâŋgâne den yenŋâ opmap.
24 Ka a nâmbutŋâ Kembuŋâ gâsuniŋgip, Yuda a sot hân ŋâin gok ârândaŋ, nen Kristogât nâŋgâm itâ sâmen, “Anutugât imbaŋâ sot nâŋgânâŋgâŋâ zemŋâŋgap.”
25 Um kâtik a, zen Anutugât nâŋgânâŋgâ den nâŋgâne yen opmap. Ka Anutugât nâŋgânâŋgâ, zoraŋ a zeŋgât nâŋgânâŋgâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nâŋgâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorâŋâ ko a zeŋgât imbaŋâ wâlap.

A zâizâiŋ ziŋâ ko bituk, a giginâ ziŋâ ko doŋbep Kembugât siŋgi upme.

26 Bukurâpnâ, A ikâ zoraŋ Anutuŋâ diiniŋgip? Zo ek nâŋgânek. Osetniŋan a nâŋgânâŋgâziŋ patâ doŋbep buŋâ. A kutâ doŋbep buŋâ.
27 A mâteziŋan a giginâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâm a nâŋgânâŋgâziŋoot zo aŋun kwatziŋgâmap. A um kâtik ândime, zen nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne aŋun upapkât yatâ oip. A zeŋgât mâteziŋan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâmŋâ a imbaŋâziŋoot aŋun kwatziŋgâmap.
28 A mâteziŋan bâbâ lolot ândimen sot a yenŋâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâmap. Oi a zâizâiŋ upme, zeŋgât imbaŋâziŋ koi yen upme.
29 Zo hân a nen Anutugât mâteŋan sâk mâme upemgât yatâ opmap.
30 Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ Anutuŋâ ândiândi uŋaknâ ziŋgip. Anutuŋâ kembuniŋâ Yesu Kristo kwânâŋgip, zo neŋgât nâŋgânâŋgâ sot tosaniŋ gulipkukuŋ a sot um salek muyageniŋgâniŋgâŋ sot neŋgât suupniŋâ miminâ a kwânâŋgip.
31 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

1 Bukurâpnâ, nâ zeŋgâren gamŋâ Anutugât den sapsum dâzâŋgowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zeŋgât nâŋgânâŋgâ den mân dâzâŋgowan.
2 Nâ itâ nâŋgâm kâtigem zeŋgâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsum ziŋgâbat.
3 Oi nâ zen sot tap imbaŋâ buŋ, keŋgât op ândiwan.
4 Oi siŋgi âlip sâsâŋ, zo nâŋgânâŋgâ pâtâ sâm kubikŋâ mân sâwan. Buŋâ. Kaapumŋâ tânnogi siŋgi âlip sa imbaŋâ muyageziŋgi igâwe.
5 Den sâwan, zo a zeŋgât nâŋgânâŋgâ patâ den yatâ buŋâ. Zen a zeŋgât nâŋgânâŋgâ den zorat nâŋgâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbaŋâ zeŋgâren muyagei eknâ nâŋgâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâknaŋgâbigât yatâ orâwen.

Anutuŋâ nâŋgânâŋgâ bonŋâ niŋgâmap.

6 A Anutuŋâ kubikziŋgi nâŋgânâŋgâziŋoot ândime, zen Kembugât nâŋgânâŋgâ den bonŋâ dâzâŋgomen. Ka den dâzâŋgomen, zo um kâtik a zeŋgât mo hân a kutâ zeŋgât nâŋgânâŋgâ yenŋâ buŋâ. Hângât a kutâ

nâŋgânâŋgâziŋaŋgât bonŋâ mân muyagem mârum buŋ utname.
7 Nen ko den Anutugât nâŋgânâŋgâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nâŋgâmŋâ sumbemgât siŋgi neule âsakŋâ minatkât Anutuŋâ mârumŋan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtâŋ oip.
8 Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nâŋgâwe. Zen den zo nâŋgâm sâi ko Kembu, âsakŋâ mariŋâ poruyân mân kumbe.
9 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,

“Anutu umziŋandâ gâsume, zeŋgât siŋgi Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi kubigip. Kut ŋâi ŋâi zo a senŋâ mân igikŋâ sot kindapŋâ mân nâŋgânâŋgâŋ sot a umziŋan zo mân nâŋgâwe.”

A Kaapum sot ândim siŋgi âlip nâŋgâne bon upap.

10 Nen ko Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den Anutugât umŋan ziap, zo sapsum niŋgip. Kaapum zâk den Anutugât umŋan tik zemap, zo aksik nâŋgâmap.
11 A ŋâiŋâ bukuŋaŋgât nâŋgânâŋgâ zo dap yatin nâŋgâbap? Um mariŋandik zo nâŋgâbap. Zo yatik a ŋâiŋâ Anutugât nâŋgânâŋgâ zo mân nâŋgâmap. Anutugât Kaapumŋâ zikŋik zo nâŋgâmap.
12 Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buŋâ. Anutu, zikŋan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi neŋgât siŋgi sâip, zo nâŋgânatkât Kaapumŋâ niŋgip.
13 Anutuŋâ Kaapumŋâ niŋgip. Zorat den Anutugât umŋan ziap, zo sâmen. Zo a zeŋgât nâŋgânâŋgâyân mân sâmen. Buŋâ. Kaapumŋâ den umniŋan pâi sâmen. Kaapumŋâ den umniŋan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniŋâ zo nâŋgâme.
14 Ka a um kâtik ândime, Kaapumziŋ buŋ ândime, zen Kaapumgât den sot imbaŋâ, zo umziŋan mân mem ândie. A yatâ zo, ziŋ den zorat nâŋgâne yen opmap. Zen dap yatâ nâŋgâbe? Den zo Kaapumziŋoot ziiŋik nâŋgâme.
15 A Kaapum sot ândime, zen kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziŋâ buŋ ândime, zen kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ sot a Kaapum sot ândimen, neŋgât topŋâ mân nâŋgâme.
16 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Kembugât umŋan den ziap, zo ŋâiŋâ nâŋgipŋâ âlip den ŋâi dukubap? Yatâ Buŋâ.”

Nen ko Kaapumŋâ Kristogât nâŋgânâŋgâ den zo niŋgi mem ândimen. Mem ândimŋâ kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm kubikmen.

3

Korinti a ziŋ siŋgi âlibân katep zeŋgât holi yatâ op ândiwe.

1 Bukurâpnâ, nâ zeŋgâren gam a kaapumziŋoot, zo dabângen dâzâŋgobam? A kaapumziŋ buŋ, zo dâzâŋgobam. Zen siŋgi âlibân katep mâik yatâ ândie
2 Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ siŋgi âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue.
3 Zen um kâtik. A kaapumziŋ buŋâ yatâ op ândie. Zeŋgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziŋ buŋâ yatâ op ândie.
4 Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutŋâ ziŋ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâŋgiŋaŋgât mâtâbân ândime.
5 Apolo, zâk ŋâi? Paulo, nâ ŋâi? Net kore aŋâ Kembugât den dâzâŋgoitâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Kembuŋâ nep diŋ sâm nikip yatigâk tuuwet.
6 Den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuŋâ ko mâsop mei bonŋâ muyageip.
7 Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonŋâ mân sâbi. Mâsop mei

bonŋâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi.
8 Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sâŋgânŋâ mia zâk yatik mimbap.
9 Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpŋâ nepkât topŋâ sâm muyagibap.

10 Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuŋâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuuŋ a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutŋâ ziŋ kunkun kwâkŋan târokwap tuume. A yatâ zorâŋ nâŋgâmŋik tuubi.
11 Kunkun giarip, kinzap, zorat kutŋâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam ŋâi pâi geibap, zorat dâp mân taap.
12 Oi kunkun zorat kwâkŋan a ŋâiŋâ goide kât mo siliwa mo kât ŋâi âlipŋâ, sâŋgân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuuŋâ zorat topŋâ muyagibap.
13 Narâk patin zorat topŋâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbâŋgum simbap. Oi kârâp zorâŋ sem nep zikŋik zikŋik tuuwe, zorat top sâm muyagibap.
14 Kârâpŋâ a ŋâigât nep tuutuuŋ zo mân sei sâŋgân mimbap.
15 Ka a ŋâigât nep tuutuuŋ, zo kârâpŋâ sei sâŋgân buŋ upap. Oi zikŋâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziŋgâbi.

16 Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme opmap. Zo nâŋge mo buŋâ?
17 A ŋâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuŋâ a zo yatik kiom miŋaŋgâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsâŋ. Oi namâ zo, zen.
18 Zen umziŋ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ zorat nâŋgi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorâŋ nâŋgânâŋgâ zo birâm hân a mâteziŋan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nâŋgânâŋgâ yennâ zo biri Anutuŋâ zâkkât nâŋgi nâŋgânâŋgâ bonŋoot upap.
19 Hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ zorat Anutuŋâ nâŋgi bon buŋ opmap. Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,

“A nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ opmap, zen Anutugât arâpŋâ kâitzâŋgonam orot mâme upme. Ka Anutuŋâ topziŋ nâŋgi bâliŋ oi kâbakŋeziŋgâmap.”

20 Oi den ŋâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nâŋgânâŋgâziŋ patâ zeŋgât den nâŋgi yen, bon buŋ opmap.”

21 Zorat zen hân a neŋgât nâŋgânâŋgâ mo imbaŋâ zorat nâŋgâm um zâizâiŋ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenŋâ sa nâŋgânek. Kut ŋâi ŋâi aksik zo zeŋgât siŋgi.
22 Paulo sot Apolo, Petero, nen zeŋgât siŋgi. Oi hânân kut ŋâi ŋâi mumuŋâ sot ândiândiŋâ, zo zeŋgât siŋgi. Itârâŋ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zeŋgât siŋgi.
23 Zen ko Kristogât siŋgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siŋgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siŋgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zeŋgât nâŋgâne zâizâiŋ mân upap.

4

Kembuŋâ nep a zeŋgât topziŋ sâm muyagibap.

1 Zen neŋgât itâ nâŋgâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a.
2 Oi galem a nen dâŋ galem op ândinatkât sâsâŋ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap.
3 Oi zi ninaŋgât sâbâ. A minduminduyân ŋâiŋâ nâgât den sâme oi ko zorat nâŋga yennâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman.
4 Nâ ninaŋgât nâŋgâm tosanâ mân nâŋgan, zorat nâ tosanâ buŋ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu

kânokŋâ ândiap. Zâkŋâ tosa ek nâŋgâmap.
5 Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikŋak gamŋâ kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo mem kâkŋan pâmbap. Oi umniŋan kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo aksik âsagem naŋgâbap. Oi Anutuŋâ a aksik holiziŋ ekmap, zâkŋâ a ziŋgiri holiziŋ âlip oi ko sâm âlip kwatziŋgâbap.

Korinti a zen zâizâiŋ urâwe.

6 Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziŋâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniŋgabi. Zâizâiŋ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikŋan kwap san. Zen nekât topnik ek nâŋgâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk.
7 Zâizâiŋ upme, zeŋgât sâbâ. Gâ a ŋâiŋâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nâŋgânâŋgâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo ŋâiŋâ mem gigip?
8 Ŋâiŋâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiŋ op ziiŋaŋgât itâ nâŋgâme? “Umgât gom sambe neŋgâren piksâm ziap. Nen mârum sikumniŋoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buŋâ a kutâ op ândien.” Zen topziŋâ yatâ nâŋgâme? Perâkŋak, zen a kutâ op sâi ko diiniŋgâne zeŋgâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka nâ ko zâizâiŋ mân opman.
9 Aposolo neŋgât itâ nâŋgan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuŋâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siŋgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zeŋgât mâteziŋan a ziŋ nâŋgom kut ŋâi ŋâi otniŋgâne niŋgitme.
10 Nen Kristogât opŋâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nâŋgânâŋgâziŋ patâ yatâ urâwe? Nen lolotŋâ. Zen ko kâtikŋâ? Um kâtik a ziŋ zen sâm âlip kwatziŋgâme? Nen ko sâm bâliŋ kwatniŋgâme.
11 Nen too nalemgât mom ândiwenŋâ ândim gen. Hâmbâ alâkŋâ mem ândimen. A ziŋ nâŋgom molíniŋgâme. Mirâ buŋ ândiwenŋâ ândim gen.
12 Betŋâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliŋ kwatniŋgâne nen den âlipŋâ dâzâŋgomen. Laŋ otniŋgânetâ nen hâuŋâ mân otziŋgâmen.
13 Sâm bâliŋ kwatniŋgânetâ nen buku orotŋaŋgât den dâzâŋgomen. Nen a doŋbep zeŋgâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otniŋgâne ândiwenŋâ ândim gen.

Paulo zâk siŋgi âlibân Korinti a zeŋgât ibâziŋ oip.

14 Zen aŋun upigât den zi mân kulemgum ziŋgan. Nan bârarâpŋâ girem den dâzâŋgobam ekap zi kulemgum ziŋgan.
15 Kristogât berân mâme a kâmut zeŋgâren ândie. Ka siŋgi âlibân ibâ doŋbep buŋâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den siŋgi âlip dâzâŋgom nâ kânok ibâziŋ orâwan.
16 Zorat nâgât mâtâp zo lâŋ ândibigât kindap pâroŋ den dâzâŋgua nâŋgânek.
17 Zen nâgât mâtâp lâŋ ândibigât Timoteo sâŋgongua zeŋgâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâŋ opŋâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sâŋgungua zeŋgâren gam nâ Kristo sot pâlâtâŋ op orot mâmenaŋgât siŋgi den, zorat sapsum ziŋgi nâŋgâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lâŋ ândibigât dâzâŋgoman.
18 Korinti zeŋgâren a nâmbutŋandâ zâizâiŋ op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.”
19 Nâ ko Kembuŋâ nâŋgânigi narâk mân kârep oi kek gâbat. Zeŋgâren gamŋâ a zâizâiŋ op den sâme, zeŋgât topziŋ ikpat. Dinziŋâ zorat mân sâm imbaŋâziŋaŋgât topŋâ ikpat.
20 Anutugât um topŋan ândiândiŋ, zo denân mo denâk buŋâ. Zo

Kembugât imbaŋâŋan kâtigem ândiândiŋ.
21 Oi mâsikâziŋga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opŋâ lumbeŋâ op gâbatkât se?

5

Korinti zeŋgâren bâliŋâ muyagem zeip.

1 Zeŋgât siŋgi den itâ sâne nâŋgâman. Zeŋgâren laŋ mâman ŋâi ândiap. Oi laŋ mâman bâliŋâ zo a um kâtik zeŋgâren mân muyagemap. A ŋâiŋâ ibâŋaŋgât ambinŋoot ândimap, zorat san.
2 Zo yatâ muyagem zei zen dap op zorat mân nâŋgânâŋgâ op tok zâizâiŋ op ândie? Zo mân orotŋâ. Zen zorat umbâlâ opŋâ aŋâ bâliŋâ oip, zo osetziŋan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.
3 Nâ sâknâ ko kârebân ândian. Umnâ ko zen sot tapŋâ yatâ, a bâliŋâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan.
4 Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbaŋâŋan kâtiginat.
5 A zo um dâpŋâ kubikkubik opŋâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Sataŋgât bikŋan pâindâ um sâkŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zorâŋ tâmbetkubap.

Kut ŋâi ŋâi kâlakŋâ zo birâm samŋâ mem ândibi.

6 Bâliŋâ yatâ zo osetziŋan zei mân nâŋgânâŋgâ op zâizâiŋ utne nâŋga mân dâp uap. Zuu usiŋandâ nalemân giari une kâlak op naŋgâmap. Zo nâŋge.
7 Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zeŋgât kâlakziŋâ betziŋan meip, zorat kâlak buŋ ândibi. Mârum Yuda a ziŋ Pasowa kendon tâtnam râma ŋâi kuwe. Oi zo yatik neŋgât Pasowa râma kuwe, zo Kristo.
8 Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliŋâ zorat kâlakŋâ birâm kut ŋâi ŋâi salek sot târârakŋâ zo mem ândinat.
9 Nâ mârum ekap ŋâi itâ kulemgum ziŋgâwan. Zen laŋ mâman a ambân zen sot nalem kânok niniŋ sot tâtat mâme mân upi.
10 Den parâwan, zo um kâtik zeŋgât mân sâwan. Um kâtik a zen laŋ ândime. A zeŋgât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziŋgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam naŋgâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik.
11 Nâ itâ zorat kulemgum ziŋgâwan. Ŋâiŋâ Yesugât kâmurân ândim bâliŋ mem ândiap, mo a ŋâigât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op laŋ memap mo den bâliŋ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliŋâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalem ârândâŋ mân nimbi.
12 Yesugât kâmut âkŋan ândie, zeŋgât den mân sâm kubikziŋgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zeŋgât tosagât den sâm kubikziŋgânetâ dâp upap.
13 A âkŋan ândie, zeŋgât tosagât den hâuŋâ zo Anutuŋâ sâbap. Zen ko bâliŋ mâme a zo zeŋgât osetziŋan gâbâ diim âi âkŋan pambi. Zâk osetziŋan mân ândibap.

6

Den muyagei ziiŋak mân sâm kwâkâwe.

1 Zeŋgâren gokŋandâ ŋâiŋâ bukuŋaŋgât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtŋâ zeŋgâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nâŋge? Zo âlipŋâ orotŋâ?
2 Yesugât kâmut a nen ŋâran a um kâtik zeŋgât den sâm kwâkânat. Zo nâŋge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zeŋgâren den mâik ŋâi muyagei ziiŋak mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo?
3 Ŋâran nen sumbem a zeŋgât den sâm kwâkânam mân kwaknat. Zo nâŋge?
4 Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânat. Zorat wangât

kut ŋâi yenŋaŋgât den muyagei a um kâtikziŋ zeŋgâren mem âinetâ sâm kwâkâme.
5 Zen den zo nâŋgâm aŋun upigât dâzâŋguan. Zen dap nâŋge? Zeŋgâren a nâŋgânâŋgâŋoot ŋâi mân ândiap? Zeŋgâren den ŋâi muyagei zâkkâren mem âine sâm kubikpap.
6 Nâŋgânâŋgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buŋâ. Yesugât kâmurân gokŋâ ŋâiŋâ buku ŋâi sot den muyagei a um kâtik zeŋgâren mem âine sâm kwâkâme.
7 Zeŋgâren den âsagemap, zorâŋ siŋgi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp ŋâi, zorat sa nâŋgânek. A ŋâiŋâ kulem bâliŋâ otgigi denân mân pam tosaŋâ birâŋaŋgâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zeŋgâren mân pâmban. Nâ zorat nâŋga mâtâp âlip ŋâi uap. Zen wangât yatâ mân upme.
8 Zen ziiŋak bâliŋâ op bukurâpziŋaŋgât kut ŋâi ŋâi betziŋan mime. Zo ŋâin gokŋâ buŋâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziŋ zen sot ârândâŋ upme.
9-10 Den zi nâŋgâm biraŋbi. Bâliŋ mâme a ambân zen Anutugât um topŋan mân ândibi. Zen umziŋ mân kâitkunek. Laŋ mâman a sot kware suŋa mem ândiândiŋ. Ambân mem birâ sot bâliŋ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkŋâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliŋ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorâŋ Anutugât um topŋan mân bagibi.
11 Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuŋâ umziŋ saŋgorip. Kembuŋâ um hâlâlu minziŋgip sot tosa buŋ minziŋgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniŋaŋgât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziŋgip.

Bâliŋaŋgât girem den.

12 A nâmbutŋâ ziŋ itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi, zo orotŋik ziap.” Ka nâŋâ sa nâŋgânek. Kut ŋâi ŋâi nâmbut orotŋâ zorâŋâ mân betniŋan memap. Kut ŋâi ŋâi, zo orotŋik ziap, Ka zobâ ŋâiŋâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat.
13 Nalem, zo tep kâmbogât siŋgi. Oi tep kâmbo, zo nalemgât siŋgi. Bet Anutuŋâ sâi nalem sot tep kâmbo zo ârândâŋ buŋ upabot. Sâkniŋ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiŋ mo ambân nâmbutŋâ zen sot laŋ ândiândiŋaŋgât siŋgi buŋâ. Zo Kembugât siŋgi. Kembu zâk sâkkât mariŋâ op ândiap.
14 Anutuŋâ Kembu Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Zo yatik imbaŋâŋandâ mâŋginiŋgâbap.
15 Nâŋgâm biraŋbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonŋâ op ândien. Kristo zâk kâukniŋ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ yatâ op ândien. Oi zen dap nâŋge? Kristo sot pâlâtâŋ op ândien, neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ âi mâtâp ambân sot pâlâtâŋ op ândei dâp upap? Buŋ kâtikŋâ.
16 Zen itâ nâŋgâm biraŋbi. “A ŋâiŋâ ambân laŋ mâman ŋâi sot pâlâtâŋ oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zet zagâtŋâ kânok op ândibabot.”
17 Nen âlip nâŋgen. Ŋâi zâk Kembu sot pâlâtâŋ oi um dâpzikŋâ kânok upabot.
18 Zen laŋ mâman ambân zo kândâtzâŋgobi. A ŋâiŋâ bâliŋâ nâmbutŋâ upap, zorâŋ sâkŋâ mân tâmbetkubap. Ka ŋâi zâk zik ambin birâm ŋâi sot ândibap, zâk zikŋâ sâkŋâ tâmbetagobap.
19 Zen zitâ nâŋgâme? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziŋ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zeŋgât um sâkziŋan ândibapkât Anutuŋâ sâŋgongoi geip. Zen sâkziŋaŋgât mariŋâ buŋâ.
20 Kembuŋâ mârum sâŋgânziŋ mei zâkkât siŋgi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziŋâ târârak galem op ândine a nâmbutŋâ ziŋâ ziŋgitŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

7

Ap ambin zeŋgât den.

1 Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuŋâ sa nâŋgânek. Nâ itâ nâŋgan. A ŋâiŋâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap.
2 Ka bâliŋaŋgât mâsimâsikâ gâi bâliŋ upegât aŋâ ambân mem zâk sot pâlâtâŋ op ândibap.
3 Oi agât sâkŋâ ambin mân aŋgân kârâŋaŋgâbap. Oi ambân zâk yatik sâkŋâ apŋâ mân aŋgân kârâŋaŋgâbap.
4 Ambân zâk sâkŋaŋgât mariŋâ zikŋik mân ândiap. Zo apŋaŋgât siŋgi. Oi apŋâ zo yatik sâkŋaŋgât mariŋâ zikŋik mân ândiap. Zo ambinŋaŋgât siŋgi.
5 Zorat ap ambin zen sâkziŋ mân aŋgân kârâyaŋgâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Sataŋgât mâsimâsikâyân loribegât narâk pâŋkânogâk yatâ ândibi.
6 A ambân miaŋgâbigât op san, zo sâm kâtigemŋâ mân san.
7 Anutuŋâ imbaŋâ nigi ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuŋâ imbaŋâ ŋâi zikŋik zikŋik niŋgâmap. Nen dâbâk buŋâ, ŋâi itâ, ŋâi yatâ. Zorat a ambân âlip miaŋgâbigât san.
8 A ambân sigan sot malâ, zeŋgât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap.
9 Ka zen umziŋan âkŋâleziŋandâ diiziŋgi bâliŋan bagim tâmbetagobegât op miaŋgâm ândibi.
10 Ap ambin zeŋgât den sa nâŋgânek. Den zi nâgât buŋâ. Kembugât den. Zeŋgâren gâbâ ambân ŋâiŋâ apŋâ mân birâbap.
11 Oi ambinŋandâ apŋâ mârum birip oi ko a buŋâ, yen ândibap mo dum apŋoot miaŋgâm ândibabot. Oi yatik a ŋâiŋâ ambinŋâ mân birâbap.
12 Nâmbutŋâ zeŋgât den zi sa nâŋgânek. Kembugât den buŋâ. Zi ninâ den uap. Kembugât kâmurân a ŋâi âmbinŋâ um kâtik ândibap, oi ambân zorâŋ zâk sot ândibat sâi mân birâbap.
13 Mo Yesugât kâmurân gokŋâ ambân ŋâi zâkkât apŋâ um kâtik ândibap, oi a zorâŋ zâk sot ândibat sâi mân birâbap.
14 A um kâtik zo ambinŋâ Kembugât siŋgi, zâkkât mâsop zorâŋ zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apŋâ Kembugât siŋgi, zâkkât mâsop zorâŋ zâkkâren arip. Oi yatigâk murarâpziŋ Kembugât siŋgi op ândibi. Zo buŋ sâi um kâtik ândibe.
15 Um kâtik a mo ambân ŋâiŋâ birâbam sâi mân aŋgân kârâŋaŋgâbi. Zorat pâke mân ziap. Anutuŋâ lumbeŋan ândibigât diiziŋgip.
16 Ambân, gâ apkâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buŋâ? Zo nâŋgat?

A, gâ ambingâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buŋâ? Zo nâŋgat?
17 Zen zikŋik zikŋik kinkin zoren mo zoren kine Kembuŋâ ândiândi muyageziŋgip sot nep sâm ziŋgip, zo yatik siŋgi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzâŋgoman.
18 Zeŋgâren ŋâi zâk kwabâ kwâkŋaŋgâne ândei Kembuŋâ diiŋaŋgip, zâk mân birâbap. Oi a ŋâi zâk kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândei Kembuŋâ diiŋaŋgip, zâk kwabâ kwâkŋaŋgâbigât mân sâbap.
19 Kwabâ kwatziŋgâwe mo kwabâ mân kwatziŋgâwe, zorat nâŋgâne bon mân upap. Anutugât den luluŋ, zorâŋ bonŋâ uap.
20 Ŋâi zâk kinkinŋâ zoren mo zoren kiri Kembuŋâ diigip, kinkinŋanâk zo kinbap.
21 Gâ kore mâman a ândina Kembuŋâ diigigipkât nâŋgâm kwâkâ mân upan. Olaŋginâ sâne mân kwâkâban.
22 Ŋâi zâk kore a op ândei Kembuŋâ bâliŋaŋgât tâgân gâbâ olaŋŋaŋgi Kembugât a bonŋâ op ândibap. Ŋâi zâk a bonŋâ ândei Kembuŋâ gâsui Kristogât kore a op ândibap.
23 Kembu zâk sâŋgânziŋ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a ŋâiŋâ kembu otziŋgâbâ sâi mân nâŋgâbi.

24 Bukurâpnâ, ŋâi zâk kinŋâ siŋgi
âlip nâŋgip, teŋgâ zorenâk narâk
ziren kinŋâ Anutu sot pâlâtâŋ upap.

A ambân sigan, zeŋgât den.

25 A ambân sigan, zeŋgât den sa
nâŋgânek. Zi Kembugât den buŋâ.
Kembuŋâ tânnogi siŋgi âlip mem
ândimannŋâ ninâ nâŋgânâŋgâyân den
zi dâzâŋgua nâŋgânek.
26 Narâk zi mâte uap, zoren sâknam
patâ muyagibapkât a ŋâi zâk ambân
buŋ ândibat sâm âlip upap.
27 Ka ambân mein oi ko mân
birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko
ambângât mân sâban.
28 Gâ ambân mimbâ sâm mena
mân bâliŋ upap. Oi ambân sigan
ŋâiŋâ a ŋâi mei mân bâliŋ upap.
Ka miaŋgâbi, zen sâkkât nep tuum
sâknam nâŋgâbi. Nâ zorat nâŋgâm itâ
san. Zen yen sigan ândine âlip upap.
29 Bukurâpnâ den zi sa nâŋgânek.
Yesu takâbapkât narâk pâŋkânok
uap. Zorat a ambirâpziŋoot
ândimeŋâ ândinetâ ambirâpziŋ buŋ
yatâ upap.
30 Oi umbâlâ op isem ândimeŋâ
ândine umbâlâ buŋâ yatâ upap. Oi
sâtâre op ândimeŋâ ândine sâtâre
buŋ yatâ upap. Oi kut ŋâi ŋâi
kwâlâmeŋâ ândine sikum buŋ yatâ
upap.
31 Oi kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ
upmeŋâ ândinetâ yen ândime yatâ
upap. Hângât kulem zi ek nâŋgâme,
zo buŋ upap. Yesu takâbapkât narâk
pâŋkânok uap, zorat den zo san.
32 Zen hânân ândim kut ŋâi
yennŋaŋgât mân nâŋgâm kwâkâm
ândibigât san. A, ambân buŋandâ
Kembugât denâk nâŋgâm ândimap.
Kembuŋâ zâkkât nâŋgi âlip upapkât
nâŋgâmap.
33 Ka a ambinŋootŋâ ko sâkkât kut
ŋâi ŋâi zorat nâŋgâmap. Oi am-
binŋandâ zâkkât nâŋgi âlip upapkât
nâŋgâmap.
34 A yatâ zo sâkkat kut ŋâi ŋâi sot
Kembugât nepkât nâŋgâm um zagât
opmap. Ambân sigân zen Kembugât
nepkârâk nâŋgâme. Oi um sâkziŋâ
Kembugât siŋgi upapkât nâŋgâme.
Oi ambân a sotŋâ sâkkât kut ŋâi
ŋâi zorat nâŋgâm ândibap. Apŋandâ
zâkkât nâŋgi âlip upapkât nâŋgâbap.
Ambân zo yatâ zorâŋ sâkkât kut ŋâi
ŋâi sot Kembugât nepkât nâŋgâm um
zagât opmap.
35 Zen âlipŋâ ândim kwâtâtibigât
den zi dâzâŋguan. Mâtâp pâke
kwatziŋgâm mân san. Um
nâŋgânâŋgâziŋ zo Kembugâren pane
zei ândibigât otnigi yatâ san.
36 Oi a ŋâi zâk bâratŋâ a
mimiŋaŋgât dâp oi aŋgân kârâbâ
sâm upap. Oi bet nâŋgi mân dâp oi
ayân pâmbâ sâm pâi mân bâliŋ upap.
37 Ŋâi zâk umŋandâ itâ nâŋgâbap,
“Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um
zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei
dâp upap.
38 Zorat itâ sa nâŋgânek. Ŋâi zâk
bâratŋâ ayân pâi âlip upap. Ka a
ŋâi zâk sâi bâratŋâ yen ândei âlip ŋâi
upap.

Malâ zeŋgât den.

39 Ambân ŋâi zâk apŋâ ândei mân
birâm ândibap. Apŋâ moi ko a
ŋâi mimbâ sâm âlip mimbap. A
zo Kembugât a ândiap oi ko âlip
miaŋgâbabot.
40 Ka ambân zorâŋ apnâ buŋ yen
ândibat sâm yen ândibap. Zorat
nâŋga âlip upap. Zo yatâ nâŋgan. Oi
den zo ninâ umgârâk buŋâ. Anu-
tugât Kaapumŋâ nâŋgânâŋgânâ zo
nigi san.

8

Lopiogât siŋgi nalem, zorat den.

1 Lopiogât siŋgi sii nalem, zorat
sâbâ. Korinti a zen itâ nâŋgâme,
“Nen aksik top nâŋgânâŋgâniŋoot
ândien.” Ka nâ itâ sa nâŋgânek.
Top nâŋgânâŋgâ zorâŋ zâizâiŋ
muyagemap. Oi zen mân zâizâiŋ
upigât otnigap. Buku op ândiândiŋ
zo ko berân miaŋgâm âlip ândibi.
2 Ŋâi zâk buku orot mân op
ândimŋâ Anutugât topŋâ nâŋgâm
kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat,

“Zâk mân nâŋgâm kwâtâtiap. Nâŋgânâŋgâ bonŋâ mân zemŋâŋgap.
3 Ŋâi zâk umŋandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuŋâ buku okŋaŋgâbap.”

4 Lopiogât siŋgi sii nalem, zorat itâ nâŋgâmen, “Lopio zâk bonŋâ buŋâ. Zâk wâgân mân ândiap.
5 Anutu zâk kânokŋâ bonŋâ ândiap.” Nen yatâ nâŋgâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu doŋbep ziap.”
6 Nen ko itâ nâŋgen, “Anutu Ibâniŋ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyagem naŋgip. Oi nen zâkkât siŋgi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuŋâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut ŋâi ŋâi aksik muyageniŋgip. Oi zâkŋâ galem otniŋgi ândien.”

7 Kembugât kâmurân a nâmbutŋâ zen topŋâ yatâ zo mân nâŋgâm ândie. Zen mârumŋan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nâŋgâne bon oi um kâtik, ziŋ nalem lopiogât siŋgi sâne zo nemŋâ umziŋ sumunkomap.
8 Nâ den sa nâŋgânek. Anutu zâk nalemgât opŋâ nâŋgi mân zâizâiŋ uap. Nen sii nalem birindâ neŋgât mân nâŋgi geibap. Mo nalem neindâ mân nâŋgâniŋgi zâibap. Buŋâ. Nalem, zo yenŋâ.
9 Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋâ nalemgât topŋâ nâŋgâm nalem nem tatne bukurâpziŋ siŋgi âlip bituktâ zemziŋgap, zen ziŋgitŋâ bâliŋ upegât galem oraŋgâm ândibi. A lolot yatâ zo lopiogât siŋgi nalem nemŋâ umziŋ sumunkomap.
10 Gâ lopio zâk bon buŋ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ ŋâi lotŋâ, um oset a ga gekŋâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemŋâ umŋâ sumunkumbap.
11 Bukugâ siŋgi âlip bituktâ zemŋâŋgap, zâk Kristo gilâmŋandâ sâŋgân meip. Zâk gâgât kâtikkaŋgât lorebapkât girem uan.
12 Zen lopiogât siŋgi nalem nemŋâ bukurâpziŋ um oset ândime, zen umziŋ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap.
13 Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nâŋgâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepŋaŋgât den sâip.

1 Korinti a zen nâgât dap nâŋge? Nâ Aposolo buŋâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziiŋak topnâ nâŋgâm biraŋbi. Nepnaŋgât bonŋâ Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen siŋgi nâŋgâ a ambân urâwe, zo.
2 Kamân ŋâin gok nâmbutŋâ zen nâgât Aposolo mân sâme motŋâi. Zen ko topnâ âlip nâŋge. Nâ perâkŋak zeŋgât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnâŋgât bonŋâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.
3 A ninâ topnaŋgât sâme, zen den itâ mâburem ziŋgan.
4 Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen nen nepniŋangât sâŋgân zeŋgâren gâbâ too nalem mân minatkât sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutŋâ zen mâtâbân âim gane too nalem ziŋgâme.
5 Aposolo nâmbutŋâ sot Petero sot Kembugât murâpŋâ, zen ambirâpziŋoot kamân toren toren âim gane nalem mot ziŋgâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutŋâ nen yatâ mân utnatkât sâwe.
6 Nâ sot Banaba, net betŋâ nep tuum ândim kât muyagem sâkkât kut ŋâi ŋâi sâŋgân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkât se.
7 Den ŋâi mâsikâziŋga sânek. Kâwali a ŋâiŋâ zikŋâ nalem sot kut ŋâi ŋâi muyagemap? A ŋâiŋâ nep kârâm kâmiri bonŋâ muyagei mân mem nimbap? Mo ŋâiŋâ noniŋ

makau nepŋâ tuumŋâ zeŋgât nam mân mâsan nimbap?
8 Den zi a den san? Buŋâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap.
9 Mosenâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap,
“Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân
pindâna mân dâp upap.”
10 Oi dap nâŋge? Den zo Anutuŋâ wâu zeŋgârâk nâŋgâm sâip? Mo neŋgât nâŋgâm sâip? Den zo a neŋgât op sâip. Ŋâi zâk nepŋâ kârâm kâmitmap, zâk bonŋâ oi nimbatkât nâŋgâm nep zo tuumap. Oi yatigâk ŋâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonŋâ muyagei nimbatkât nâŋgâm tuubap. Anutu zâk yatâ nâŋgi ziap.
11 Nen zeŋgâren umgât nep tuumŋâ zeŋgâren gâbâ sâkkât kut ŋâi ŋâi minatkât nâŋgâne yâmbâremap?
12 A nâmbutŋâ ziŋ zeŋgâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zeŋgâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkât se?
Nâ itâ sa nâŋgânek. Nen Kristogât siŋgi âlip laŋ kâri pâke pambemgât zeŋgâren gâbâ nalem sikum miminâ sâsâŋ, zo birâm betŋâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zeŋgâren gâbâ sâŋgânŋâ mân meip, zorat sâtâre oip.

13 Kembugât siŋgi nalem uuŋâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât siŋgi nalem kut ŋâi ŋâi pâpannâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutŋâ mem nem ândime.
14 Kembu zâk siŋgi âlip sâsâŋ a, nen yatik siŋgi âlip sâindâ betniŋan mimbigât sâip.
15 Nâ ko mâtâp zo mân lâŋman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum ziŋgan. Nâ zeŋgâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nâŋgâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A ŋâiŋâ kât nigi ko nâ dap yatâ zâizâiŋ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zeŋgâren mân mimbat.
16 Nâ siŋgi âlip den dâzâŋgom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiŋ den sâbat? Nep zo Anutuŋâ kwâknan pâip. Den siŋgi âlip zo mân dâzâŋgobat oi ko, yei, Kembuŋâ dap otnibap?
17 Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sâŋgân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiŋ mân upat.
18 Zâizâiŋ opman, zorat topŋâ itâ. Nâ siŋgi âlip mem ândiman, zo a dâzâŋgom ândim zeŋgâren gâbâ sâŋgân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi siŋgi âlip sâman, zo sâŋgânnâ sâkkât kut ŋâi ŋâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zeŋgât kore a oip.

19 Nâ a aksik zeŋgât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwannâ laŋ kore otziŋgâm ândian. A doŋbep ziŋ siŋgi âlip nâŋgâm Kembugât siŋgi upigât yatâ op ândian.
20 Yuda a zen sot ândim Yuda zeŋgât orot mâmegât teŋgâyân ândiwan. Zo Yuda a ziŋ Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimŋâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a buŋandâ a kore upme, zen Kembugât siŋgi upigât orâwan.
21 Um kâtik a, Kembugât den mân nâŋgâme, zen sot ândim ziŋ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâteŋan gurumin den mân nâŋgâm ândim buŋ. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman.
22 A siŋgi âlip bituktâ zemziŋgap, zen sot ândim orot mâmeziŋ yatâ op ândiwan. Zen Anutugât siŋgi âlip nâŋgâm Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. A top topŋâ zeŋgâren ândim zeŋgât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutŋâ ziŋ Anutugât siŋgi upigât yatâ op ândiwan.

23 Zo yen buŋâ. Siŋgi âlip laŋ kârâm âibapkât yatâ opman. Oi siŋgi âlip bonŋâ zo nâgâren sot zeŋgâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

24 Zen itâ nâŋgâme mo? Dâp orotŋaŋgât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiŋ, zo ko a kânokŋak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi.

25 Katep zen imbaŋâziŋaŋgât dâp op kendon ândime. Zen neule yennŋâ, zinziŋ kâtik buŋ, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinziŋ kâtik, zorat yatâ utnat.

26 Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekŋâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yennŋan mân lum pâman.

27 A siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândia Anutuŋâ nâgât nâŋgi mân dâp oi kâbakŋenigi ginŋâ opamgât sâknaŋgât âkŋâle zo mem gei kwap kubikŋâ sâknaŋgât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zeŋgâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

1 Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat sa nâŋgânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombeŋan âim saru nirem nâmbut âiwe.

2 Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombeŋan âim saru nirewe. Too zorâŋ too saŋgonziŋgip yatâ oip.

3 Oi Anutuŋâ nalem muyagem ziŋgi zen aksik niwe.

4 Oi too Anutuŋâ muyagem ziŋgip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutŋâ Kristo. Kristo zâk hân kabâŋan too ziŋgip, zorat dâp galem otziŋgâm ândeip.

5 Ka zeŋgâren gâbâ doŋbep patâ Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikŋan kâbakŋeziŋgi mom naŋgâwe.

6 Zeŋgâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât.

7 Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpŋâ, zen Kembugât nelâmzâŋgoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“A zen ge tap sii nalem nemŋâ zaat
kep kom kirâwe.”

8 Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen laŋ op ândiwe. Nen a ambân laŋ ândiândiŋ zo yatâ mân utnat. Zen bâliŋ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziŋ muwe.

9 Nen ko Kembugât mâteŋan bâliŋâ mân utnat. Zâizâiŋ mân utnat. Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ zâizâiŋ utne Anutuŋâ sâi mulumŋâ ziŋgi muwe.

10 Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ âkon den sâm Kembu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne tâmbet tâmbet mariŋandâ tâmbetzâŋgoip.

11 Zeŋgâren kut ŋâi ŋâi âsageip, zorâŋ giremniŋâ uap. Hângât narâkŋâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, neŋgât den zi sâm giremniŋ kulemguwe.

12 Zorat Korinti a zeŋgât girem den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikŋâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oraŋgâm ândibap.

13 Zeŋgâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a doŋbepziŋaŋgât dâp muyagemap. Oi Anutuŋâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlâŋ koi imbaŋâziŋaŋgât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp ŋâi tirâpzâŋgoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Sataŋgât nalem niniŋ, zo mân taap.

14 Zorat opŋâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât siŋgi sii nalem, zo kândâtkom ândibi.

15 Zen nâŋgânâŋgâziŋoot ândime,
zorat den zi sa ziiŋak nâŋgâm iknek.
16 Waiŋ hâkobân zeip, zorat sâiwap
sâmŋâ nemŋâ Kristo gilâmŋaŋgât
op târotâro upmen. Nalem namuŋ
nemŋâ Kristogât sunum sot târotâro
upmen. Zo nâŋgâm biraŋbi.
17 Nalem kânok zo nemŋâ a doŋbep
nen kâmut kânok upmen. Kristo sot
pâlâtâŋ op kâmut kânok upmen.
18 Zen Isirae a ziŋ upme, zo
nâŋgânek. Kembugât tirik namin
Kembugât siŋgi nalem uuŋâ a
ândime, zen nep zo tuum ândim
Kembu sot târotâro upme. Oi zen
kâmut kânok op Anutugât siŋgi
nalem pâpannŋan nep tuum zobâ
nalem nâmbutŋâ mem nem ândime.
19 Den san, zorat topŋâ dap yatâ?
Lopiogât sii nalem niniŋâ, zorat
nâŋgâne bon upapkât san mo? Mo
lopio zikŋaŋgât nâŋgâne bon up-
apkât san?
20 Yatâ buŋâ. Den san, zorat topŋâ
itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii
nalem ume, zo Anutugât siŋgi buŋâ.
Zo Sataŋ sot wâke, zeŋgât siŋgi uap.
Oi nâ Korinti a zeŋgât itâ san. Zen
Sataŋ sot wâke zen sot târotâro mân
upi.
21 Kembugât hâkobân gâbâ too
nem wâke zeŋgât hâkobân gâbâ too
niniŋâ, zo mân taap. Oi Kembugât
nalem nemŋâ wâke zeŋgât nalem
niniŋâ, zo mân taap.
22 Kembu zâk kuk otniŋgâbapkât
yatâ utnat? Mo dap nâŋge? Neŋgât
imbaŋandâ zâk wâlap? Yatâ buŋâ.

Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zari ândei
mân dâp upap.

23 A ziŋ itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi, zo
orotŋik ziap.” Ka nâ itâ sa nâŋgânek.
Kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ oindâ zorâŋâ
mân betniŋan mimbap.
24 Ŋâi zâk zikŋaŋgât mân nâŋgâm
bukuŋaŋgât nâŋgâbap zo ko âlip
upap.
25 Aŋgâgwaŋgâ minduminduyân
zuu bâu sâŋgân minâ sâm âlip mimbi.
Um oset mân upi. Zi lopiogât siŋgi
sâm mân mâsikâziŋgâbi.
26 Wangât, Kembuniŋâ zâk hân sot
kut ŋâi ŋâi piksâm ziap, zorat mariŋâ
ândiap, zorat.
27 A um kâtik ŋâiŋâ buku otziŋgâm
mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem
ziŋgi zorat topŋâ mân mâsikâm
nimbi.
28 Ka nem tatnetâ bukuziŋâ ŋâiŋâ
ga dâzâŋgobap, “Bâu zi lopiogât siŋgi
sâsâŋan goknâ.” Yatâ sâbap oi
ko mân nimbi. Zo sâm muyagem
ziŋgâbap, a zâkkât op nâŋgâm birâbi.
29 Zo nine umziŋ sumun opapkât
buŋâ. Nalem zo ninetâ sâi ko
bukuziŋâ niegât nimbâ sâm nem um
sumun opapkât. Nâ yatâ sa zeŋgâren
gâbâ ŋâiŋâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ
nâŋgâm kwâka mân zei upâ sa
bukunâ ŋâiŋâ pâke pâmbap?
30 Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia
wangât bukunâ ŋâiŋâ nâŋgâm bâliŋ
kwatnibap?”
31 Nâ zorat itâ sa nâŋgânek. Zen
sii nalem ninam mo kut zo mo zo
utnam a ziŋ ziŋgitŋâ Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâbigât nâŋgâmŋik upi.
32 Zen Yuda a sot Grik a sot
Anutugât kâmut zeŋgât mâteziŋan
tosaziŋ buŋ ândine âlip upap.
33 Nâ yatigâk a top topŋâ zen
niknetâ dâp upapkât nâŋgâm
ândiman. Nâ ninaŋgât nâŋgâm buŋâ.
A doŋbep, zeŋgât nâŋgâm opman.
Zen Kembugât siŋgi âlip nâŋgâm âlip
upigât nep tuuman.

11

1 Nâ Kristogât mâtâp lâŋman. Zen
zo yatik orot mâmenâ ek nâŋgâm
wâratkum ândibi.

A ambân topniŋâ.

2 Zen kut ŋâi ŋâi orâwan sot
den dâzâŋgowan, zorat nâŋgâm lum
upme. Zorat nâŋga âlip opmap.
3 Oi zi den ŋâi sa nâŋgânek. Kristo
zâk agât kâukŋâ. Aŋâ ambângât
kâukŋâ. Oi Anutu zâk Kristogât
kâukŋâ.
4 Minduminduyân a ŋâi zâk kâuk
pâkeŋâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât
den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu
patâŋâ aŋun upap.

5 Minduminduyân ambân ŋâi zâk
kâuk pâke buŋ ândim ninâu sâbap mo
Anutugât den sâm muyagibap. Zâk
yatik oi apŋâ aŋun upap. Ambân
yatâ zo, zâk ambân laŋ ândiândiŋ
kâukziŋ sâmot mimiŋâ, zen yatâ
aŋun upap.
6 Ambân ŋâi kâuk pâke mân pam
ândei kâukŋâ mânâŋgât naŋgâne
aŋun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ
okŋaŋgâbigât aŋun opŋâ kâuk pâke
pam ândibap.
7 Minduminduyân a zâk kâuk pâke
mân pam ândibap. A, zâk neule
âsakŋâ mariŋâ, Anutu, zâkkât holi
tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk
agât wikin.
8 A, zâk ambângâren gâbâ mân
muyageip. Ambânŋâ agâren gâbâ
muyageip.
9 A, zâk ambângât opŋâ mân
muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât
opŋâ muyageip.
10 Ambân, zâk agât ombeŋan
ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen
ândei sumbem a ziŋ iknetâ bâliŋ
opapkât sâsâŋ.

A sot ambân, nen ârândâŋ Kembugât mâteŋan kinat.

11 A, zâk zikŋik Kembugât mâteŋan
mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik
Kembugât mâteŋan mân kinbap.
12 A ambân ârândâŋ kinbabot.
Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip.
Zo yatik a nen ambân zeŋgâren gâbâ
âsagimen. Nen sot kut ŋâi ŋâi zo
Anutugâren gâbik gawen.
13 Zen ziiŋak nâŋgâm iknek. Minduminduyân ambân ŋâi kâuk pâke
buŋ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp
upap mo buŋâ?
14 Oi a ŋâi zâk kâuk sâmotŋâ kârep
mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ?
Zorat topŋâ mârum siŋgi âlip mân
mem ândiwe, zen zoren nâŋgâm
ândiwe.
15 Oi ambân ŋâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuŋâ kâuk sâmot ilimbam ziŋgâmap,
zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamŋâ zo zâkkât neuleŋâ.
16 Ŋâi zâk den zi birâbâ sâm itâ
nâŋgâbap. Zo birâbirâŋ, zo nen sot
Anutugât kâmut nâmbutŋâ nen mân
upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

17 Zen mindumŋâ kut ŋâi ziŋ
upme, zorat nâŋga mân dâp oi girem
dâzâŋguan. Zen âlip mân opŋâ bâliŋ
op ândime.
18 Yesugât kâmut zen mindunetâ
kâsâp muyagemap. Zen ziiŋak
kâmutŋâ kâmutŋâ sâm kâsâpagome.
Yatâ sâm dâtnone nâŋga perâkŋak
yatâ uap.
19 Oi kâsâp zo yen buŋâ. Zeŋgâren
gâbâ nâmbutŋandâ den siŋgi âlip
mem kâtigie, zeŋgât topziŋ muyagibapkât âsagiap.
20 Ka zen nalem ninam mindumŋâ
Kembugât nalem kâtik nem gulipmalip upme.
21 Nalem mem gamŋâ ziiŋâ
kâsâpkum zikŋik zikŋik nime. Ŋâi
zâk tepŋaŋgât opmap. Ŋâi zâk âkon
buŋ nemap. Ŋâi zâk too waiŋ doŋbep
nemŋâ um gulip opmap.
22 Wangât yatâ upme? Ziiŋ mirâ
kârum ko yatâ upme? Zen nalem
too ninâ sâm mirâziŋan nimbe.
Zen wangât Anutugât kâmut zeŋgât
nâŋgâne gigiŋ oi a kanpitâ sot nalem
buŋ ândime, zen aŋun kwatziŋgâme?
Zorat wan den dâzâŋgobâ? Nâ sâm
âlip kwatziŋgâbat? Buŋâ. Nâ zirat
mân sâm âlip kwatziŋâbat.

Kembugât nalem niniŋ, zorat den.

23 Nâ Kembugâren gâbâ den
mewan, zo ziŋgâwan. Zo itâ. Kembu
Yesu zâk Yudaŋâ tirâpzâŋgoi gâsuwe,
zo mân âsageip, narâk zoren Yesu
zâk arâpŋâ sot tap nalem meip.
24 Nalem ŋâi memŋâ sâiwap sâm
namuŋ itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi
zeŋgât siŋgi san. Nâgât nâŋgâm
nalem zi itâ nem ândibi.”
25 Nalem ninetâ Yesuŋâ waiŋ too
hâkop memŋâ itâ sâip, “Hâkop ziren
târotâro irakŋaŋgât gilâmnâ taap.
Gilâmnandâ narâk ziren târotâro

irakŋâ âsagezinŋgâbap. Nimbi dâp nâgât nâŋgâm yatik nem ândibi.”
26 Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat siŋgi sâm muyagem ândine âburibap.
27 Zorat ŋâi zâk mân orotŋâ opŋâ Kembugât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap.
28 Zorat nalem sot too zo ninâ sâm umziŋaŋgât topŋâ ek nâŋgâmŋâ Anutugâren sâm muyagemŋâ nimbi.
29 Ŋâi zâk Kembugât sunum egi yenŋâ oi nimbap, zâk hâuŋâ mimbap.
30 Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutŋâ lolot sot nâmbutŋâ sisi mâsek sot nâmbutŋâ mârum muwe.
31 Niŋak um topniŋ ek nâŋgâm kubigindâ sâi ko Kembuŋâ hâuŋâ mân niŋgâbap.
32 Ka gulip okŋaŋgindâ Kembuŋâ hâuŋâ niŋgâm kubikniŋgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniŋgâmap.
33 Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam naŋgânetâ ko topwkap nimbi.
34 Ŋâi zâk tepŋaŋgât okŋaŋgi zikŋâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembugât nalem kâtik nem gulipkune hâuŋâ muyageziŋgâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutŋâ zo ninak gam dâzâŋgobat.

12

Kaapumŋâ neŋgâren nep tuumap.

1 Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgâmap. Zorat kwakpegât dâzâŋgua nâŋgânek.
2 Zen mârumŋan um kâtik ândine a ziŋ diiziŋgâne lopio diŋ buŋ, zâkkâren pâlâtâŋ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniŋâ sâm kiŋ topŋan ândim gulipmalip op ândiwe.
3 Zorat torennâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk Anutugât Kaapumŋâ mam okŋaŋgi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliŋ kwatgigan.” Oi ŋâi zâk Tirik Kaapumŋâ mam mân okŋaŋgi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”
4 Anutugât umâlepŋaŋgât op sâi Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok.
5 Kore orotŋâ top top ziap, zo doŋbep. Nep mariŋâ, zo Kembu kânok.
6 Siŋgi âlipkât mâtâp topŋâ topŋâ ziap. Imbaŋâ mariŋâ Anutu kânok. Zâk imbaŋâ muyagem niŋgâmap.
7 Kembugât kâmurân nen ârândâŋ âlip ândinatkât Kaapum zâk a kânok kânok imbaŋâ muyagem niŋgâmap. Ŋâi zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi kut ŋâi ŋâi âsagemap, zorat topŋaŋgât den nâŋgâm sâmap.
8 Ŋâi zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi den nâŋgânâŋgâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariŋâ Kaapum kânok.
9 Ŋâi zâk Kaapumŋak mam okŋaŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ patâ op ândimap. Ŋâi zâk Kaapumŋak mam okŋaŋgi a sisi mâsek kubikziŋgâmap.
10 Oi ŋâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbaŋâ pindâmap. Ŋâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbaŋâ pindâmap. Ŋâi zâk Kaapumŋâ imbaŋâ pindi den sot kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm kubik sapsumap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Sataŋ, zeŋgâren gok. Zo bâliŋâ.” Ŋâi zâk siŋgi âlip den gându uŋakŋan sâbapkât imbaŋâ pindâmap. A ŋâi den gându uŋak zo nâŋgâm a dinniŋan melâŋbapkât imbaŋâ pindâmap.
11 Nep top top zo Kaapumŋak tuumap. Kaapum zâk zikŋak nâŋgâm nep zo mo zo a mariŋ dâp kâsâpkum niŋgâmap.

Sâkniŋ ko kânok, kore mâman doŋbep.

12 A nen sâkniŋandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo doŋbep. Oi zen doŋbepŋâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik.
13 Kaapum kânokŋak tooyân mâpotniŋgi kâmut kânogâk urâwen.

Yuda a sot hân ŋâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumŋâ umniŋan piksâm zimbapkât miwen.
14 Oi sâkkât kore, zo kânok buŋâ. Zo doŋbep.
15 Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buŋâ. Nâ sâkkât torenŋâ mân uan.” Den yatâ sâmŋâ dap op sâk birâm zikŋik ândibap.
16 Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buŋâ. Nâ sâkkât torenŋâ mân uan.” Yatâ sâmŋâ dap op sâk birâm zikŋik ândibap.
17 Sâgân sinniŋâ zei sâi ko sâkŋâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sâŋgân kârubap.
18 Anutu zâkŋâ yatâ nâŋgi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziŋgip.
19 Sâkkât kore mâman zen nepziŋ kânok oi sâi sâk zâk bâliŋ opŋâ buŋ opap.
20 Zi ko kore mâman doŋbep, ka sâk ko kânok.
21 Senŋâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buŋik âlip ândibat.” Mo kâukŋâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buŋâ âlip ândibat.”
22 Yatâ mân ziap. Sâkninaŋgât torerâpŋâ lolotŋâ zen buŋ utne sâi âlip mân ândibem.
23 Oi sâkniŋaŋgât torerâpŋâ giginâ ziŋâ galem otziŋgâmen. Oi sâkniŋaŋgât torerâpŋâ mân igikŋâ zo ekap zâŋgoindâ âlipŋâ yatâ ândime.
24 Sâkniŋ torerâpŋâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuŋâ sâk muyagem torerâp nâmbutŋâ giginâ zen nep patâ sâm ziŋgip.
25 Zo sâkniŋaŋgât torerâp kâsa mân op kore oraŋgâm ândibigât yatâ oip.
26 Zorat torenŋâ ŋâiŋâ sâknam nâŋgi nâmbutŋâ, zen ârândâŋ nâŋgâbi. Mo ŋâiŋâ sâtâre oi nâmbutŋâ zen yatik sâtâre op naŋgâbi.

Nep a topŋâ topŋâ ândie.

27 Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonŋâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziŋ ândiap. Oi zikŋik zikŋik sâkŋaŋgât kore mâman ue.
28 Oi Anutu zâk kâmut gakârâpŋâ, neŋgâren a itâ nâmbarip. Aposolo gâsum sâlâpnâŋgoip. Ombeŋan Anutugâren gâbâ den mem sâsâŋ a. Ombeŋan den siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a. A sisi mâsek kubikziŋgâziŋgâŋ, berân mâme a sot a sâtŋâ, oi a den gându mârâtŋan sâsâŋ. Zo yatâ nâmbarip.
29 Nen Aposoloyâk nâmbarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a nâmbarip? Nen aksik sen mârât tuutuuŋaŋgât imbaŋâ niŋgip? Zo yatâ buŋâ.
30 Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikŋaŋgât imbaŋâ niŋgip? Mo den gându uŋakŋan sânatkât imbaŋâ niŋgip sot den zo nâŋgâm melâŋnatkât imbaŋâ niŋgip? Yatâ buŋâ.
31 Zorat itâ sa nâŋgânek. Zen Kaapumgât imbaŋan Yesugât kâmut mem kâtikŋan kwatziŋgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nâŋâ mâtâp âlipŋâ ŋâi, zorat dâzâŋgua nâŋgânek.

13

Umniŋandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

1 Nâ Kaapum imbaŋâŋan a gânduyân mo sumbem a zeŋgât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâŋgobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitŋik opap.
2 Nâ Propete op ândim kut ŋâi ŋâi âsagemap, zorat topŋâ nâŋgâbam sot siŋgi âlipkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtebam oi bakŋâ sa âbâŋgubapkât zorat nâŋgâm pâlâtâŋ imbaŋâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâŋgobap, zo ko nâ a yennâ opam.
3 Oi kut ŋâi ŋâiŋâ zemnigap, zo a kanpitâ ziŋgâm naŋgâm sâknâ bira kârâpkât siŋgi opap, oi umnandâ

bukurâpnâ mân gâsuziŋgâbap zo ko nâ a yenŋâ op naŋgâbat. Kut ŋâi ŋâi zo ua sâi zorâŋâ âlipŋan mân kwatnibap.

Buku opŋâ mâtâp âlipŋâ lâŋnat.

4 Ŋâi zâk umŋandâ bukurâpŋâ gâsuziŋgâmapŋâ lumbeŋâ ândibap. Bukurâpŋâ, zen kuk mân otziŋgâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiŋ mân upap.
5 Kut ŋâi mân orotŋâ zo mân upap. A zo zikŋâ kutŋâ mân mem zaatpap. Um kâlak buŋâ. A zeŋgât tosa mân mem ândibap.
6 Bâliŋandâ laŋ kâri umbâlâ upap. Oi den bonŋandâ laŋ kâri zorat umâlep upap.
7 A umŋandâ bukurâpŋâ gâsâzâŋgomap, zâkŋâ bukurâp zeŋgât nâŋgi zâizâiŋ opmap. Oi bukurâpŋâ ziŋ kulem bâliŋâ okŋaŋgâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuŋâ gâtâm tânnâŋgobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotŋâ, zorâŋ mân buŋ upap.

8 Umŋâ buku orotŋâ, zo mân buŋ upap. Ka Kembugât den sâsâŋ, zo buŋ upap. Oi den gându ŋâin ŋâin sâsâŋ, zo buŋ upap. Den topŋâ nâŋgânâŋgâŋ, zo buŋ upap.
9 Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenŋik nâŋgâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenŋik opmap.
10 Gâtâm hângât narâkŋâ âkâbabân bonŋâ muyagei orot mâmeniŋ kwakŋâ, zo buŋ op naŋgâbap.
11 Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nâŋgâm ândiwan. Bet ko lâmbatŋâ a opŋâ katep nâŋgânâŋgâŋ, zo birâwan.
12 Narâk ziren kut ŋâi ŋâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonŋâ ek nâŋgânat. Narâk ziren torenŋik nâŋgan. Gâtâm bonŋâ ek nâŋgâbat. Anutuŋâ nek nâŋgâmap, zo yatâ ek nâŋgâbat.
13 Zinziŋ kâtik zimbi, zo nâŋgâm pâlâtâŋ, um bâbâlaŋ op mambât ândiândiŋ sot umŋâ gâsâyagom buku orotŋâ, zen karâmbut. Buku orotŋâ, zo patâziŋâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiŋ, zorâŋâ nep patâ.

1 Zen umziŋandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumŋâ nep top top niŋgâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsâŋ nep, zorat nâŋgâne zâizâiŋ upap.
2 Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâmap, zo a mân dâzâŋgom Anutu dukumap. Zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi den gându uŋakŋan sâi a zen kwakme.
3 Ka ŋâiŋâ a denân Kembugât den sâm muyagemapŋâ a kâtigibigât betziŋan mimbap. Zen um bâbâlaŋ upigât dâzâŋgomap.
4 Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâmapŋâ zik umŋâ Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigibapkât sâmap. Ka ŋâi zâk a kâmut zeŋgât mâteziŋan Kembugât den muyap sâm muyagemapŋâ kâmut ziŋ siŋgi âlibân kâtigibigât sâmap.
5 Zen aksik patâ den gându uŋakŋan sâne nâŋga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nâŋga âlip ŋâi upap. A ŋâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uŋakŋan sâmap, zo walâbap. A ŋâi minduminduyân den gându uŋakŋan sâmŋâ melâŋ a denân dâzâŋgoi âlip upap. Zâk yatâ opŋâ Kembugât den muyap dâzâŋgomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nâŋgâm âlip upigât otnigi yatâ san.
6 Bukurâp, nâ zeŋgâren gam den gându unakŋan den sâm dâzâŋgom dap op betziŋan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den ŋâi mân mem ga muyap dâzâŋgobat, zo dap op betziŋan mimbap? Nâ nâŋgânâŋgâ den mo sâm kwâkâziŋgâziŋgâŋ den mo Kembugât den ŋâi mân mem ga dâzâŋgobat, zo dap op betziŋan mimbap?

Kembugât den ekapŋoot mân sâbi.

7 Kut ŋâi yenŋâ kâmam sot uluwet
zo kune diŋâ muyap mân sâi dap op
nâŋgâbi.
8 Mo lâmun waatne kwamitŋâ
muyap mân sâi dap opŋâ kâmbamgât
kut ŋâi kubikŋâ âi pâiziŋgâbi?
9 Oi zen yatik gându uŋakŋan den
ekapkum sâne a nâmbutŋâ dap op
nâŋgâbi? Dinziŋâ zo yenŋan âibap.
10 Hân dâp a den gându top top
zem ariap. Mâirâp ziiŋak dinziŋâ zo
nâŋgâme.
11 A ŋâiŋâ den gându ŋâi sâi
nâŋga kwakmak upap. Den zorat
mariŋandâ nâgât nâŋgi kamân ŋâi
gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nâŋga
zâk kamân ŋâin gokŋâ upap.
12 Oi zeŋgâren topŋâ yatik
ziap. Kaapumgât imbaŋâ zeŋgâren
muyagibapkât nâŋgâm sâme. Zo
âlipŋâ. Ka nâ itâ sa nâŋgânek.
Zen Kaapumgâren gâbâ imbaŋâ
mem Yesugât kâmut mem kâtikŋan
kwatziŋgâbigât otziŋgi ândibi.

13 Zorat den gându uŋakŋan
den sâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap,
zâk den zorat topŋâ nâŋgâm
mâburibapkât imbaŋâ zorat Kem-
bugâren ninâu sâi bekŋan mimbap.
14 Nâ den gându uŋakŋan ninâu
sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi
nâŋgânâŋgânâ zo mân nâŋgâm ku-
biksa yen zimbap.
15 Zorat nâ dap upat? Itâ
upat. Nâ um dâpnandâ ninâu
sâbat sot nâŋgânâŋgânandâ nâŋgâm
lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip
upap. Um dâpnandâ kep mimbat
sot nâŋgânâŋgânandâ nâŋgâm sim-
bitkum kep mimbat.
16 Gâ um dâpkandâ den gându
uŋakŋanâk Kembugâren sâiwap sâna
a kândâtŋan gokŋâ diŋgâ mân
nâŋgâmŋâ dap op perâkŋak sâbap?
17 Gâ sâtâre den bonŋâ zo sâban.
Oi a zorâŋ kwagi dap dap yatâ oi
zorâŋâ tângubap?
18 Zen den gându uŋakŋan sâne
nâ walâziŋgâm sâman. Zorat Anutu
sâiwap sâm dukuman.

19 Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Den
gându uŋakŋan sâsâŋaŋgât nâŋga
bon oi sâi minduminduyân den
gându uŋakŋan den kârep patâ sâbâ
sâm sâbam. Nâ zorat nâŋga giap.
Ka Kembugâren den memŋâ min-
duminduyân muyap sâm muyagigiŋ,
zorat nâŋga zariap.

*Kembugât den âragunam katep to-
bat mân upi.*

20 Bukurâpnâ, den nâŋgâm ku-
bikkubikŋaŋgât nâŋgânâŋgâziŋandâ
katep yatâ mân upi. Nâŋgânâŋgâziŋandâ
lâmbatlâmbatŋâ zeŋgât dâp upap.
Bâliŋâ nâŋgâbi, zo ko umziŋândâ
katep mâik yatâ upap.
21 Mârumŋan Yuda a ziŋ um kâtik
ândine Kembuŋâ den ŋâi itâ sâip.
Zen zo Kembugât gurumin den ek-
abân kulemgune ziap,
“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân ŋâin
gokŋâ sâŋgonzâŋgua kâmut zi
zeŋgâren gam den gându ŋâin
ŋâin nâgât den dâzâŋgone laŋ
mân nâŋgâbi.’ ”
22 Oi zorat torenŋâ sâbâ. Gându
uŋakŋan den sâsâŋ, zo top lâkulâku
ŋâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zeŋgât
siŋgi mân uap. Zo um kâtik zeŋgât
siŋgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem
muyapŋâ sâm muyamuyagiŋ, zo top
lâkulâku ŋâi uap. Zo a um kâtik
zeŋgât siŋgi buŋâ. Zo Yesugât kâmut
zeŋgât siŋgi.
23 Yesugât kâmut zen aksik min-
dum aksik gându uŋakŋan den sâne
sâi a yenŋâ, a um kâtik zâk ziŋgitŋâ
sâbe, “Um gulip otziŋgap.”
24-25 Um kâtik ziŋ ziŋgitŋâ sâi zo-
rat nâŋgâne Kembugât top lâkulâku
ŋâi mân opap. Yesugât kâmut
mindumŋâ Anutugât den muyap
sâm muyagem tatne a yenŋâ, um
kâtik ŋâi zeŋgâren gam den sâbi,
zo nâŋgâbap zo ko aksik umŋaŋgât
topŋâ sâm muyagine den zo umŋan
giari umŋâ melâŋbap. Oi umŋan kut
ŋâi ŋâi tik zemap, zo muyagei umŋâ
melâŋi hânân gei pindiŋsâm zem
Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu
zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

26 Bukurâp, zorat dap dap? Zen
mindunâ sâm um bet bâsaŋ mân
gabi. Ŋâi zâk sâtâre kep ŋâi mem
gâbap. Ŋâi zâk kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ
den mem gâbap. Ŋâi zâk Anutugât
den uŋakŋâ. Ŋâi zâk den gându
uŋakŋan sâbâ sâm sâbap. Ŋâi zâk den
gându uŋakŋâ zorat top sâsâŋ sâbâ
sâm sâbap. Zo Kembugât den laŋ
kârâbapkât upi.
27 Den gându uŋakŋan den sânâ
sâm doŋbepŋâ buŋâ, zagât mo
karâmbutŋâ sâbi. Doŋbepŋâ mân
walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a
kânokŋâ mâburem topŋâ sâbap.
28 Ka mâbumâbure a ŋâi mân tâi ko
minduminduyân den gându uŋakŋan
mân sâbi. Ŋâi zâk sâbâ sâm zâk zikŋik
Anutugâren sâbap.
29 Anutugât den muyap sâsâŋ,
zo a zagâtŋâ mo karâmbutŋâ sâbi.
Oi nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm
sâlâpkum sâbi.
30 Ŋâi zâk tâi Kaapumŋâ umŋan
den pâi sâbam oi a den kândom
sâbap, zo birâbap.
31 Anutugât den sâm muya-
muyagiŋ zo utnâ sâm upi. A
ŋâiŋon sâm naŋgâm ge tâi a ŋâigoot
sâm dâzâŋgobap. Sâm mânâŋgât
dâzâŋgobi, zorâŋ âlip upap. Oi
sâne a nâmbutŋâ ziŋ nâŋgâm umziŋ
bâbâlaŋ upap.
32 Anutugât den sâsâŋ a zen Kaa-
pumgât den sânam otziŋgi sâbi. Mân
sânam otziŋgi birâbi.
33 Anutu zâk gulipmalipkât
Anutuŋâ buŋâ. Zâk lumbeŋan
orotŋaŋgât Anutu. Anutu kânok,
diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋâk
sâbap. Ambân zen minduminduyân
den hiriŋsâm tapi.

34 Yesugât kâmut kamân dâp
zen mindum ambân zen hiriŋsâm
tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp
upap. Ambân zen yatâ opŋâ giginâ
ândibigât neŋgât orotŋâ yatâ ziap. Oi
zo yatik Kembugât gurumin denân
ziap.
35 Ambân zen den ŋâi mâsikâm
nâŋgânam mirâziŋan âi arâpziŋ
mâsikâziŋgâbi. Ambân ŋâiŋâ min-
duminduyân den sâi aŋunŋoot upap.
36 Korinti a zen zâizâiŋ upme,
zeŋgât sa nâŋgânek. Zen dap nâŋge?
Anutugât denŋâ zeŋgâren topkwap
muyageip, mo zen ziiŋik nâŋgâwe?
37 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ zikŋaŋgât
nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot
upap zo ko den kulemgum ziŋgan,
zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ
nâŋgâbap.
38 Ŋâi zâk den zi nâŋgi bon mân
upap, zo zâkkât nâŋgindâ Anutugât
den sâsâŋ a mân upap.
39 Zorat bukurâpnâ itâ sa
nâŋgânek. Zen Anutugât den muyap
sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându
uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân
kwapi.
40 Minduminduziŋan gulipmalip
mân op, orotŋigâk utnetâ a
nâmbutŋâ ziŋ ziŋgitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ arâpŋâ zeŋgâren muyageziŋgip.

1-2 Bukurâpnâ, siŋgi âlip den
dâzâŋgua nâŋgâwe. Oi zo mem
ândime. Siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwan,
zo yatik mem ândie oi ko âlip
kubikziŋgâbap. Mo dap nâŋge?
Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ
umziŋan bonŋâ mân âsageziŋgâbap?
3 Zen siŋgi âlip nâŋgâm ândibigât
dâzâŋgua nâŋgânek. Siŋgi âlip
nâŋgâwan, zo dâzâŋgowan. Zorat
kâukŋâ itâ sâm dâzâŋgowan. Kembu
Yesu, zâk den siŋgi Kembugât ekabân
ziap, zorat dâp opŋâ bâliŋaŋgât suup
mem moip.
4 Oi Kembugât ekabân den
ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zei
sirâm karâmbuŋan Anutuŋâ mâŋgei
zaarip.
5 Zaatŋâ Peterogâren muyageip.
Zobâ arâpŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren
muyageip.
6 Oi Yesugât kâmut teŋgâŋâ 5
tausen walip, zo mindum tatne

muyagei igâwe. Zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutŋâ muwe.
7 Oi Yakobogâren muyageip. Oi
Aposolo aksik zeŋgâren muyageziŋgi
igâwe.
8 Paulo nâ zeŋgât teŋgâyân mân
ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi
nep a orâwan. Nâ bet, katep mân
kubikaŋgâm âsageip yatâ nâ laŋ
nâgâren muyagei egâwan. Aposolo
ziŋâ kot ninetâ mân dâp uap.
9 Nâ Aposolo nâmbutŋâ zeŋgât
ombeziŋan. Nâ Anutugât a ambân
kâmut zâŋgom gâwan, zorat Aposolo
kot ninetâ mân dâp uap.
10 Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuŋâ
um lâklâk otnim tânnogi Aposolo
op ândian. Oi zâkŋak tânnogi
zorâŋâ nâgâren bon buŋ mân oip.
Buŋâ. Aposolo nâmbutŋâ zen nep
tuune walâziŋgâm sâknam nep tuum
kâtigewan. Oi zo Anutuŋâ tânnogip,
zorâŋâ mem kâtikŋan kwatnigi siŋgi
âlipkât nep tuum kâtigeman.
11 Nâ orâwan sot ziŋ urâwe, zorat
mân sâbat. Yesu moip sot zaarip,
zorat siŋgi sâm den siŋgi âlip sâm
muyagimen. Oi Korinti a zen yatik
mem ândie.

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaaripkât zaatnat.

12 Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
Den yatâ sâm dâzâŋgoindâ wangât
zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ mu-
muŋan gâbâ zaatzaat, zo mân ziap
sâme?
13 Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo
kwâimbâmŋâ Yesu mumuŋan gâbâ
zaarip, zo kwâimbâbi.
14 Oi Kristo mumuŋan gâbâ mân
zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buŋ
opap. Oi nâŋgâm pâlâtâŋziŋ zo yatik
bon buŋ opap.
15 Oi zorik buŋâ. Nen Anutugât
itâ sâwen, “Zâkŋâ Kristo mumuŋan
gâbâ mâŋgei zaarip.” Oi mumuŋan
gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko Anu-
tuŋâ Kristo mân mâŋgei zaarip opap.
Zorat den sâwen, zo Anutugât den
târârak mân sâm sarâ sâbem.
16 A mumuŋan gâbâ zaatzaatŋâ
mân zei sâi ko Kristo mumuŋan gâbâ
mân zaarip opap.
17 Kristo mân zaari sâi nâŋgâm
pâlâtâŋziŋ yenŋâ opap. Oi tosaziŋ
tok zemziŋgâbap.
18 Oi Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwap
muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap.
19 Nen hânân narâk ziren Kristo
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen,
zorat bonŋâ mârum miwen sot
sumbemân mân mimbem sâi ko
umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo teŋgâyâk zaatnat.

20 Kristo, zâk perâkŋak mumuŋan
gâbâ zaarip. Zâk a mumuŋâ kândom
otziŋgâm zaat ândiap.
21 Zo itâgât. A ŋâiŋâ mumuŋâ
topkwapniŋgip. Zo yatik a ŋâiŋâ mu-
muŋan gâbâ zaatzaat, zo topkwap-
niŋgip.
22 Nen aksik Adamgât kiurâp
opŋâ munat. Zo yatik Kristo sot
târotâroniŋ ziapkât zaat naŋgânat.
23 Oi teŋgâŋâ sâi ziap, zo yatik zaat-
nat. Kândom Kristo mumuŋan gâbâ
zaarip. Oi Kristo âburem takâbap,
narâk zoren zâkkât siŋgi a nen zaat-
nat.
24 Âkââkâŋ narâkŋan Kristo zâk a
kutâ sot zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot
aksik mem gei kwatziŋgâm kembu
nepŋâ zo Anutugât bikŋan pâi
narâkŋâ âkâbap.
25 Kembu Yesu, zâk kembu nep
tuum kâsarâpŋâ kiŋ gobetŋan
kâbakŋeziŋgâm naŋgâm nepŋâ tuum
naŋgâbap.
26 Kâsaŋâ boiŋâ tâmbetkubap, zo
mumuŋâ. Mumuŋâ zo buŋ upap.
27 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi ak-
sik Kristogât giginâ zâmbarip. Zorat
Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik
mem ge kiŋaŋgât gobetŋan
kwatziŋgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nâŋgindâ Anutuŋâ nâŋgi
Kristogât ombeŋan giginâ upapkât
mân sâip.

28 Nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi nen mem gei kwatniŋgâmŋâ Anutu Ibâŋaŋgât ombeŋan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikŋak a sot kut ŋâi ŋâi neŋgât kembu patâniŋ op ândibap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko bâliŋ upem.

29 Korinti a zeŋgâren a nâmbutŋandâ a mumuŋâ zeŋgât op too saŋgonme. Zo mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi dap dabân yatâ upe?
30 Oi nen ko wangât sâknam kwâkŋan ândiwenŋâ ândim gen?
31 Bukurâpnâ, Zen Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuŋandâ mâte otnigi ândian.
32 Den sumbuŋâ sa nâŋgânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko wan bonŋâ membam? Den zo sumbuŋâ san. Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nâŋgânâŋgâ op itârâŋ sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nâŋgânek. Zen yatâ mân nâŋgâbi.
33 Zen umziŋ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ a ŋâi a laŋ ândiândiŋâ zeŋgâren pâlâtâŋ upap zo ko orot mâme âlipŋâ zo gulipkubap.
34 Zen umziŋ kubikŋâ ândiândi bâliŋâ birâbi. Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ Anutu kândâtkume. Zo nâŋgâm aŋun upigât dâzâŋguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

35 Nâmbutŋandâ itâ sâbi? “A mumuŋâ zen dap op zaatpi? Sâkziŋ tobat dap op muyagibi?”
36 Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut ŋâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetŋâ zo pane kâmŋâ âlip taki keetŋâ zo alâgem buŋ opmap.
37 Zen keetŋâ kendâme, zo ŋâi. Bonŋâ ko ŋâi. Keetŋik kendâme. Segoŋ mo kut ŋâi kendâne kâmŋâ sot bonŋâ bet takâmap.
38 Oi Anutu zâk nâŋgâm kwâtâtemŋâ sâm pindip, bonŋâ yatik takâmap. Keet dâpŋan bonŋâ tobât ŋâi ŋâi âsagemap.
39 Zo yatik sâkkât topŋâ kânok mân ziap. A neŋgât sunum, zo ŋâi. Bâu zuu zeŋgât sunum, zo ŋâi. Saru zuu zeŋgât sunum, zo ŋâi.
40 Oi sumbem a, zen sâkziŋ tobât ŋâi. Hân a, nen sâkniŋ tobat ŋâi. Sumbem a zeŋgât neule, zo ŋâi. A neŋgât neule, zo ŋâi.
41 Mirâsiŋ, zâk âsakŋâ tobatŋâ ŋâi. Kâin, zâk âsakŋâ tobatŋâ ŋâi. Sâŋgelak, zen âsakziŋâ tobatŋâ ŋâi. Oi sâŋgelak âsakziŋ tobatŋâ kânok buŋâ. Tobatziŋ ŋâi ŋâi zem ariap.
42 Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat topŋâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buŋ upapkât siŋgi. Zaatpap, zorâŋ mân buŋ upap.
43 Hân sâk hangume, zo bon buŋâ. Zo yenŋâ. Zaatpap, zo bonŋâ sot âsakŋâ neuleŋoot. Hân sâk hangume, zo lolotŋâ. Zaatpap, zo imbaŋâŋoot.
44 Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatŋandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A saŋgiŋâ Adam sot a uŋakŋâ Kristo.

45 Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,
“A kândom muyageip, Adam, zâk um
dâpŋoot op zaat ândeip. A bet
muyageip, zâk ko Kaapum sot
ândiândi mariŋâ op ândiap.”
46 Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân gokŋâ zorâŋâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip.
47 A kândom muyageip, zâk Anutuŋâ hânŋâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân gokŋâ.
48 Anutuŋâ hân memŋâ Adam tugip. Zâkkât kiurâpŋâ nen yatik hânân gokŋâ muyageniŋgâniŋgâŋ. Sumbemân gokŋâ a ândiap, yatik sumbemgât siŋgi op ândinat.
49 Nen hânân gokŋâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokŋâ, zâkkât tobat minat.

Yesuŋâ taki sumbem sâk minat.

50 Bukurâpnâ, den ŋâi zitâ sa nâŋgânek. Hân sâk zirâŋâ Anutu um topŋan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâgiŋ zo ziŋziŋ kâtikŋâ mân zimbap.

51 Nâŋgânek. Den ŋâi tik zeip, zo sapsum ziŋgâbâ. Nen mân mom naŋgindâ Kembu Yesuŋâ taki tobatniŋ ŋâi op hâukwâtnat.

52 Lâmun diŋ sâi kegâk, sinniŋâ kwilitikpamen yatâ, tobat ŋâi utnat. Lâmun diŋ sâi mumuŋandâ zaatŋâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziŋ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatŋâ hâukwap tobat ŋâi utnat.

53 Sâkŋâ lolot, zinziŋ kâtik buŋ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuŋaŋgât siŋgiŋâ ândiândi kâtik gwagori geibap.

54 Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap,

“Kembuŋâ mumuŋaŋgât imbaŋâ koi
geip.

55 ‘O mumu, gâ imbaŋâgâ ikâ?
Mumu, gâ nâŋgobangât imbaŋâgâ
ikâ taap?’ ”

56 Mumuŋandâ nâŋgobapkât bâliŋandâ imbaŋâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denŋâ bâliŋâ imbaŋâ pindi gwâlanteŋsâmap.

57 Ka mumuŋandâ mân kembu otniŋgâm ândibapkât Anutu sâtâre okŋaŋgânat. Anutuŋâ Yesu Kristo sâŋgongoi gem tânnâŋgoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkŋaŋgânat.

58 Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbâŋ Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nâŋgâm tuubi, “Kembugât opŋâ nep tuugindâ bon buŋ mân upap.”

16

Yerusalem zeŋgât siŋgi kât mindubigât sâip.

1 Kembugât siŋgi a zeŋgât kât mindunam Galata hânân a kâmutŋâ kâmutŋâ dâzâŋgowan. Zo yatik upi.

2 Kendon dâp kât tatziŋgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zeŋgâren ga kâtkât diŋâ mân sâm kârubi.

3 Nâ zeŋgâren ga a nâŋgâziŋgâne âlip oi zo ekap ziŋgâm sâŋgonzâŋgua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi.

4 Mo nâŋga âlip oi ninoot ârândâŋ âinat.

Paulo zâk Korinti zeŋgâren âibam narâkŋâ ziŋgip.

5 Nâ Makedonia hânân âi walâm zeŋgâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat.

6 Korinti zeŋgâren gam tâtat mâme upat motŋâi. Zen sot ândia map narâkŋâ âkâbap. Oi ziŋâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat.

7 Nâ narâk ziren yen ga ziŋgit zâmban âibatkât mân otnigap. Zorat Kembuŋâ nâŋgi âlip oi zeŋgâren gam mâik ŋâi tâpatkât san.

8 Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap.

9 Ziren Kembuŋâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi siŋgi âlipkât a kâsa doŋbep ândie.

10-11 Timoteo zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâne keŋgât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nâŋgâne mân gibap. Mulun galemgum sâŋgongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutŋâ zen ârândâŋ gâbigât mambât ândian.

12 Bukuniŋâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutŋâ, zen sot zeŋgâren gâbâpkât dukum sâŋgongua mân bâbâlaŋ oip. Narâk ziren buŋâ, narâk ŋâin mâtâp muyagemŋâ zeŋgâren gâbap.

Kembugât den sâsâŋ a hurat kwatziŋgâbi.

13 Zen galem oraŋgâm siŋgi âlip mem kâtigibi. Keŋgâtziŋ buŋâ kâtigem ândibi.

14 Kut ŋâi ŋâi upme, zo umziŋandâ gâsâyagom upi.

15 Oi bukurâpnâ, den ŋâi sa nâŋgânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpŋâ, zeŋgât nâŋgâme. Zen

Grik hânân kândom Kembugât siŋgi urâwe. Oi zen Kembugât siŋgi a kore otziŋgâm ândime.

16 A zo sot a nâmbutŋâ ziŋ yatik nep tuume, zen ziŋgit hurat kwatziŋgâbi.

17 Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziŋan nâgâren gam umâlep kwatniwe.

18 Nâ sot Korinti a zen ârândâŋ umâlep kwatniŋgâwe. Zorat zen a yatâ zo zeŋgât nâŋgâne âlip upap.

19 Asia hânân Yesugât kâmutŋâ kâmutŋâ zen Korinti a zeŋgât nâŋgâm ândie. Akwila sot ambinŋâ Pirisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opŋâ sâm sâtâre otziŋgâme.

20 Bukurâpŋâ nâmbutŋâ, zen yatik sâtâre otziŋgâme. Zen buku muyageyaŋgâm luyaŋgâm upi

21 Paulo, nâ den zi sa bukunâ ŋâiŋâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukŋâ zi kulemguan.

22 Ŋâi zâk Kembugât âkonzigi simgât siŋgi upap.

Kembuniŋâ Yesu gâ gâban.

23 Kembu Yesugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zorâŋ zeŋgâren zimbap.

24 Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzâŋgomap.

Zo yatik.

Korinti a zeŋgât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâtâre den.

1 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuziŋ Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât siŋgi a ândie, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget.

2 Anutu Ibâniŋâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zeŋgâren zimbap.

3 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Zâk tânzâŋgozâŋgoŋ sot um diim giginâ mariŋâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukŋan kwatniŋgâmap.

4 Anutuŋâ sândukŋan kwatniŋgâmap, zo yatik bukurâpniŋâ sâknam ândine sândukŋan kwatziŋgânatkât opmap.

5 Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Kristo sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ Anutuŋâ mem sândukŋan kwatniŋgâmap.

6 Neŋgâren sâknam muyagemap, zo zeŋgâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât neŋgâren muyagiap. Um sândukŋâ zo tânzâŋgoi sâknam neŋgâren muyagemap, zo yatik zeŋgâren muyagei kâtigem ândine umniŋ sânduksâbap.

7 Nen zeŋgât nâŋgâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nâŋgâbi.”

Kembuŋâ Paulo sot bukurâpŋâ mumuŋan gâbâ mâkâziŋgip.

8 Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nâŋgâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nâŋgânek. Zoren kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ kwâkniŋan zari ândiândiniŋâ buŋ upap nâŋgâwen.

9 Nen mumuŋaŋgât siŋgi uen sâm nâŋgâwen. Oi yen mân muyageip. Niiŋ imbaŋâniŋaŋgât nâŋgindâ yen oi Anutuŋâ a mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgâmap, zâk kânok nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânatkât zo yatâ muyageniŋgip.

10 Oi zâk mumuŋan gâbâ mâkâniŋgipŋâ yatik mâkâniŋgâbap. Zâkkât itâ nâŋgâmen, “Sâknam muyageniŋgi mâkâniŋgâbap.”

11 Korinti a zen ko ninâuŋâ betniŋan minetâ Anutuŋâ mâkâniŋgi zen sot a nâmbutŋâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

12 Nen niiŋaŋgât nâŋgindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzâŋgomen. Nen um salek ândeindâ umniŋandâ hân a yenŋâ, zeŋgât nâŋgânâŋgâ mâtâp, zo mân nâŋgâm ândiwen. Buŋâ. Anutuŋâ tânnâŋgoi âlipŋâ ândiwen. Zo a torenŋâ zeŋgât mâteziŋanâk buŋâ, Korinti a zeŋgâren yatik ândimŋâ kâtigiwen.

13-14 Yesu gâbap, narâk zoren zen neŋgât op sâtâre upigât sot neŋgoot yatik zeŋgât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum ziŋgen. Oi den kulemguen, zorâŋ yâmbâtŋâ buŋâ. Aksik sâlâpkum nâŋgâbi. Nâ nâŋgan. Zen den zo aksik nâŋgâbi. Zo den muyap. Mârum torenŋâ âlip nâŋgâwe.

Pauloŋâ sarâ mân sâmâip.

15 Kândom nen buku op ândinat sâm nâŋgâm nâ zeŋgâren gam umâlep kwatziŋgâbatkât sâwan.

16 Oi ga ziŋgitŋâ Makedonia hânân âibatkât sâwan. Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zeŋgâren dum gam umâlep kwatziŋga ziŋâ sâŋgonnone Yudaia hânân âibatkât nâŋgâwan.

17 Korinti a zeŋgâren gâbat sâmŋâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nâŋge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opŋâ zeŋgâren gâbat sâmŋâ birâm mân

gâwan? Nâ yatâ buŋâ. Nâ mem birâbirâ mân opman.
18 Ibâniŋ Anutu, zâkŋâ sâi kâtikkâtigiŋ ândiapkât den sâindâ dap op bon buŋ upap?
19 Anutugât nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât den siŋgi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niŋâ dâzâŋgowen. Zo bonŋâ sot nâmbutŋâ yenŋâ mân oip. Buŋâ. Yesugât den bonŋigâk. Yesuŋâ den sâi kâtigemap.
20 Anutuŋâ den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkŋak sâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen.
21 Anutuŋâ sâi nen sot zen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ op kâtigimen. Anutu zâk zikŋak gâsum sâlâpnâŋgoip.
22 Oi zâkŋak târotâroŋaŋgât undip Kaapumŋâ umniŋan pâip. Oi Kaapumŋâ umniŋan ândim Kembuŋâ tânnâŋgobapkât den umniŋan sâm muyagemap.
23 Zeŋgâren gâbat sâmŋâ mân gâwan, zorat sa nâŋgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep ziŋgâm umbâlâ kwatziŋgâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuŋâ nâŋgi perâkŋak san.
24 Niŋâ zeŋgât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zeŋgâren umâlep muyagibapkât berân miaŋgâm nep tuumen. Zen nâŋgâm pâlâtâŋân kâtigem kinze, zo nâŋgan.

2

Pauloŋâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

1 Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Zen umbâlâ upegât zeŋgâren dum zagâtŋâ mân gâbât.”
2 Nâ itâ nâŋgâwan, “Nâŋâ den sa umbâlâ utne waniŋ ziŋ umâlep kwatnibi?”
3 Nâ zeŋgâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zeŋgâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatziŋgâwan. Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zeŋgâren zo yatik sâtâre muyagibap.”
4 Ka umnâ bâliŋ oi isemŋâ ekap zo kulemgum ziŋgâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatziŋgâbatkât buŋâ. Umnâ zeŋgâren kinmap, zorat topŋâ tirâpzâŋgobatkât orâwan.

A ŋâiŋâ bâliŋ oip, zorat den.

5 A ŋâi bâliŋ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutŋâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziŋan zarip.
6 A doŋbepŋâ a zo kubikŋaŋgâwe, zorat nâŋga âkap.
7 A zo umbâlâ ândim tâmbetagobapkât tosaŋâ birâm um diim gibapkât den dukubi.
8 Buku okŋaŋgâbigât san.
9 Nâ mâsikâm topziŋ ikpatkât ekap kulemgum ziŋgâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum ziŋgâwan.
10 Itâ sa nâŋgânek. A ŋâi zâk nâgâren bâliŋ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosaŋâ birâbat? Zâk tosaŋâ buŋâ. Ka zen a ŋâigât tosa birâne nâŋgoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâteŋan tosa zo biran.
11 Sataŋŋâ kâitnâŋgom tâmbetnâŋgobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâmeŋâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâŋgen.

Siŋgi âlip, zo wârân âlipŋâ yatâ.

12 Nâ Taroa kamânân gam Kristogât siŋgi âlip sâbatkât umnâ bâbâlaŋ oip. Kembuŋâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâm kubikaŋgâwan.
13 Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zeŋgâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi uŋgeuŋge orâwan. Yatâ op a zâmbamŋâ Makedonia hânân âiwan.
14 Opoŋ, Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem ândim Yesugât siŋgi âlip, zo a dâzâŋgom naŋgindâ a doŋbep nâŋgâne zâkkât itomŋandâ a hânŋâ hânŋâ zeŋgâren laŋ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okŋaŋgânat.

15 Nen Kristogât itomŋâ âlip yatâ upmen. Anutuŋâ zo nâŋgâmap. Oi a Kembugât siŋgi ândie sot a simgât siŋgi ândie, zen ârândâŋ nâŋgâbi.
16 Simgât siŋgi, zen siŋgi âlip zo kândâtkom itom zo nâŋgâne mumuŋaŋgât kârokŋâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiŋaŋgât siŋgi, zen itomŋâ âlipŋâ zo nâŋgâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât siŋgi sâsâŋâ, zo nep zâizâiŋ sot nep yâmbâtŋâ. Nen niiŋ imbaŋan nep zo tuugindâ yâmbâtŋâ upap. Ka Kembugât Kaapumŋâ betniŋan mei nep zo tuugindâ bâbâlaŋ upap.
17 Nen a nâmbutŋâ ziŋâ upme, yatâ mân upmen. A doŋbepŋâ zen aŋgâgwaŋgâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâme. Nen ko um târârak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâteŋan Kristogât den siŋgi târârak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Pauloŋâ kulemgoip, zo yatâ.

1 Zen neŋgât dap nâŋge. Zen neŋgât dum zagâtŋâ itâ se? “Zâizâiŋ op den se.” A nâmbutŋâ upme, zo yatâ op zeŋgâren gam topniŋaŋgât ekap tirâpzâŋgonatkât se? Mo zen topniŋaŋgât ekap kulemgune ŋâi pindânatkât se?
2 Yatâ mân utnat. Topniŋaŋgât ekap, zo zen. Niŋâ Korinti zeŋgâren nep tuugindâ bonnâ âsagei a zen ek nâŋgâme. Nep zorat bonnâ topniŋ muyagemap. Den Korinti a zeŋgât umziŋan kulemguwen, zo a aksik ziŋ ek sâlâpkum nâŋgâme.
3 Nen umniŋandâ saaziŋgâm zeŋgâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topŋâ muyap ziap. Ekap zo simbupŋâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariŋâ, zâkkât Kaapumŋâ kulemgoip. Kârân mân kulemgoip. A umŋan kulemgoip.
4 Kristogât op Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm zeŋgât yatâ nâŋgâmen.
5 Siŋgi âlip nep, zo zâizâiŋ. Niiŋak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niiŋak itâ mân sânat, “Niiŋ imbaŋâyân tuugen.” Buŋâ. Anutuŋâ tânnâŋgoi tuumen.
6 Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuŋâ târotâro uŋakŋaŋgât nep a mem kubikniŋgip. Târotâro uŋakŋâ, zo sâŋgiŋâ simbupŋâ kulemgoip, zo yatâ buŋâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Moseŋâ mârumŋan kulemgoip, zorâŋ nâŋgomap. Ka Kaapumŋâ ândiândi muyagem niŋgâmap.
7 Târotâro sâŋgiŋâ, zo kârân kulemgoip. Zo âsakŋoot muyagei Moseŋâ meip. Zorat Mose si sâŋgânnâ âsakŋoot oi Isirae a, ziŋâ dap op ek naŋgâbe? Oi âsakŋâ zo zinziŋ kâtik buŋâ.
8 Târotâro uŋakŋaŋgât âsakŋâ zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Târotâro uŋakŋâ zorat mariŋâ Tirik Kaapum.
9 Târotâro sâŋgiŋandâ tosaniŋ sapsumap, zo âsakŋâ giginâ. Ka târotâro uŋakŋâ, zorâŋâ târârakŋâ muyageniŋgâmap. Oi zorat âsakŋandâ walâm ba zariap.
10 Târotâro sâŋgiŋaŋgât âsakŋâ zo âsagei uŋakŋaŋgât âsakŋandâ âsagem kwâtepkoi buŋ uap.
11 Zinziŋ kâtik buŋ, zo mârum âsakŋoot âsageip. Oi zinziŋ kâtikŋâ, zorat âsakŋandâ walâmŋâ patâ uap.

Um ekapniŋ zo Kembuŋâ olaŋmap.

12 Târotâro uŋakŋaŋgât âsakŋâ zo zinziŋ kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlaŋ op siŋgi âlip keŋgât buŋ sâmen.
13 Mose yatâ mân upmen. Moseŋâ târotâro sâŋgiŋaŋgât den zo Kembugâren gâbâ memŋâ Sinai bâkŋan gâbâ gem a ziŋâ âsakŋâ zinziŋ kâtik buŋâ, zo mân ikpigât si sâŋgân kwâtepkoip.
14 Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâŋgiŋâ ekapŋoot sâlâpkum topŋâ mân nâŋgâm ândim gawe. Oi

ekap zo um kâtik zeŋgât umziŋan tok ziap. Kristo kânokŋâ ekap zo olaŋbap. Kristoŋâ ekap zo olaŋi nâŋgânâŋgâziŋ pâroŋsâi Kembugât den zorat topŋâ âlip nâŋgâbi.

15 Perâkŋak, Isirae a zen um kâtik op mârumŋan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziŋan ekapŋoot ziap.

16 Kembugât ekabân Moseŋâ oip, zorat den ŋâi itâ ziap,

“Kembu mâte okŋaŋgâbâ sâm si sâŋgânŋâ kwâtepkoip, zo mem pam Kembu mâte okŋaŋgâmâip.”

Zorat itâ nâŋgâmen. A ŋâi Kembugâren mâte oi Kembuŋâ a zorat um nâŋgânâŋgâŋâ mâtâp mimbap.

17 Kembu san, zo Kaapumgât op san. Oi Kembugât Kaapum a ŋâigâren tâi dumun buŋ ândibap.

18 Oi Kembugât siŋgi a, nen aksik si sâŋgânniŋ ekap buŋ ziapkât Kembugât âsakŋâ ek nâŋgâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikniŋgâm ândiap. Kubikniŋgâm âsakŋâ ka âsakŋâ niŋgâm zâibap. Kembuŋâ nep zo neŋgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapumgât op san.

4

Siŋgi âlip zo ekapŋâ buŋ.

1 Kembu zâk tânnâŋgom Kristo âsakŋaŋgât den siŋgi âlip zo sânatkât sâm niŋgip. Nep yatâ zo sâm niŋgipkât umniŋandâ mân lorimen.

2 Kut ŋâi ŋâi aŋunŋoot, mân orotŋâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buŋâ. Nen Anutugât mâteŋan den bonŋâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutŋâ ziŋâ topniŋâ ek nâŋgâme.

3 Den siŋgi sâmen, zo ekapŋoot uap oi ko tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi zeŋgât umziŋan ekapŋoot opmap.

4 A nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ zen hân zirat a kutâ, Sataŋŋâ umziŋ dooŋgoi dap yatâ Kristo âsakŋaŋgât den siŋgi âlip zo nâŋgâbe. Nen itâ nâŋgâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap.

5 Den dâzâŋgomen, zo niiŋ siŋgi buŋâ. Yesu Kristo zâk Kembuniŋâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opŋâ zeŋgât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzâŋgomen.

6 Mârumŋan hân ŋâtâtik zei Anutuŋâ sâi âsakŋandâ âsageip. Oi yatigâk umniŋan âsakŋâ pâip. Oi Kristogât si sâŋgânŋan Anutugât âsakŋâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

7 Imbaŋâ zi niiŋan buŋ, Anutugâren ziap. Zorat topŋâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakŋâŋoot zo âmaŋ hânŋâ tuutuuŋ neŋgâren pâip.

8 Oi nen sâknam top top kwâkŋan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nâŋgâm kwâkâ upmen.

9 Nen itâ nâŋgâmen, “A zen nâŋgom sâknam niŋgâne Anutuŋâ mân birâniŋgap. A ziŋ nâŋgom mem ŋâi ŋâi otniŋgâne mân mumen.”

10 Yatâ opŋâ sâkniŋan Yesugât mumuŋâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiŋ, zo yatik sâkniŋan muyagibapkât zo yatâ âsagiap.

11 Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opŋâ a ziŋ gwâlâ nâŋgom hannâŋgonam sâme. Yesu ândiândiŋaŋgât imbaŋâ zo sâkniŋan muyagibapkât yatâ otniŋgâme.

12 Oi itâ ziap. Korinti a zeŋgâren Yesu ândiândiŋaŋgât imbaŋandâ nep tuugi bonŋâ âsagibapkât nen mumuŋaŋgât siŋgi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlâtâŋ op nepkât âkon mân oip.

13 Nen siŋgi âlipkât nep tuum sâknam nâŋgâm sândândeŋ kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,

“Nâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumŋâ aleniŋgi Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm den sâmen.
14 Nen itâ nâŋgâm kwâtâtimen. Kembuŋâ Yesu mâŋgeip, zâk zo yatik Yesu sot mâŋginiŋgâm Korinti a zen sot ârândâŋ zikŋâ kiŋ topŋan nâmbari ândinat.
15 Nen zo zeŋgât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den laŋ kârâm ari a doŋbepŋâ nâŋgâm Anutu sâtâre okŋaŋgâne zorâŋâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiŋgiŋandâ patâ op sambâlem laŋ kârâbap.

Hânân sâknam, zorâŋ giginâ.

16 Hânân sâknam kwâkŋan ândim umniŋ mân lorimen. Buŋâ. Nen itâ nâŋgâmen. Nen hânân zi ândim imbaŋâniŋ diim gei sâkniŋ loremap. Umniŋ ko Kembuŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ tângui kâwaliŋoot kinmap. Kubigi uŋakŋâ opmap.
17 Hânân sâknamniŋâ zo narâk kârep buŋâ. Sâknam zo kubikniŋgi bet hâuŋâ âlipŋâ, yâmbâtŋâ sot zinziŋ kâtikŋâ, âsakŋoot, zo zemniŋgâbap.
18 Kut ŋâi ŋâi muyap, zoren umniŋâ mân pâmen. Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zoren umniŋâ pâindâ muyageniŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi ikmen, zen zinziŋ kâtik buŋâ. Kut ŋâi ŋâi mân igikŋâ, zorâŋ zinziŋ kâtikŋâ uap.

5

Silepniŋ kândaŋâ Kembuŋâ mirâ kâtikŋâ muyagem niŋgâbap.

1 Nen itâ nâŋgâmen. Nen hân sâkniŋ mem ândimen, zi silep yatâ dâŋduŋsâi birânat. Oi Anutuŋâ mirâ kâtikŋâ sumbemân muyagem niŋgâbap. Mirâ zo betŋâ mân tuutuuŋâ. Zinziŋ kâtik ŋâi zo muyagem kinzap.
2 Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkŋâle opŋâ zorat nâŋgânâŋgâyâk ândien.
3 Um dâpniŋaŋgât sâk pâkeŋâ buŋ opapkât nâŋgâmen. Sumbemân sâk uŋakŋâ minatkât nâŋgâm ândimen.
4 Hân sâkniŋoot ândim nâŋgâm kwâkâ upmen. Hân sâkniŋ zi buŋ upapkât mân otniŋgâmap. Buŋâ. Sâk uŋakŋâ hâukwatnatkât otniŋgâmap. Sâkniŋ mumuŋâ zi tâi ândiândigât sâk uŋak hâukwâtnat sâmen.
5 Nen yatâ utnatkât Anutuŋâ kubikniŋgap. Zâk târotârogât undip Kaapumŋâ niŋgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

6 Nen zorat op nâŋgâm ândimen. Oi itâ nâŋgâmen. Nen hân sâkniŋan zi ândim Kembu sot mân ândimen.
7 Narâk ziren umŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwap ândimen. Bonŋâ mân ek nâŋgâmen.
8 Oi laŋ nâŋgâm bâbâlaŋ kwap ândimen. Hân sâkŋâ hân kwande ândiândiŋ, zo birâm Kembu sot ândiândiŋ, zorat âkŋâlimen.
9 Hân kwande ândiândiŋ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nâŋgâm ândimen. Kembuŋâ niŋgiri âlip upapkât târârak ândinat.
10 Itâ nâŋgâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâŋ târarân tâi nen pisuk patâ mâteŋan kirindâ hâuŋaŋgât den sâm mâkâniŋgâbap. Âlipŋâ mo bâliŋâ zorat hâuŋâ zikŋik zikŋik niŋgâbap. Hân sâgân ândim kut ŋâi ŋâi upmen, zorat dâp hâuŋâ niŋgâbap.” Zo yatâ nâŋgâm orot mâmeniŋ kubikŋâ târârak ândinat.
11 Oi Kembugât keŋgât op ândeindâ a orot mâmeziŋ kubik Kembu sot buku upigât dâzâŋgomen.

Anutuŋâ umniŋâ ek topniŋ nâŋgâmap. Oi Korinti a zen yatik umziŋandâ topniŋ nâŋgâbigât otniŋgap.
12 Nen itâ mân nâŋgâmen. Nen niiŋ kutniŋâ mem zaatnat. Oi ziŋâ nâŋgâniŋgâne a âlip upap. Yatâ buŋâ. A dinnâ mân lum zâizâiŋ upme, zeŋgât mâteziŋan Korinti a, zen neŋgât siŋgi sâm aŋun mân upigât den zi sâm kulemgum ziŋgen. Zâizâiŋ a yatâ zorâŋ a topziŋ mân nâŋgâm sâtŋak sâme. Zen neŋgât dum zagâtŋâ itâ se? “Sâk

mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniŋ âlip nâŋge.

13 A ziŋ topniŋ mân nâŋgâm niŋgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepŋaŋgât op um gulip upmen. Mo a ziŋ neŋgât nâŋgâne umniŋ târârak ziap yatâ oi zeŋgât op upmen.

14 Nen itâ nâŋgâmen. Kânokŋâ aksik neŋgât hâuniŋâ moip. Zo nâŋgâmŋâ itâ nâŋgâm kwâtâtimen. Kristo umŋandâ doŋbep gâsânâŋgom ândeipŋak ândiap. Oi zo yatâ nâŋgâmŋâ dabân yatâ kwâimbâŋaŋgâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buŋâ. Kristo, zâk neŋgât hâuniŋ moipkât nen aksik muwen yatâ uap.

15 Aksik neŋgât hâuniŋ moip, zorat topŋâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niiŋaŋgât opŋâ buŋâ. Hâuniŋâ momŋâ zaarip, zâkkât op ândinat.

16 Zorat narâk ziren a laŋ mân ziŋgitŋâ umŋâ birâziŋgâziŋgâŋ, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekŋâ topŋâ mân nâŋgâm sâtŋak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ŋâigât topŋâ mân nâŋgâmŋâ sâtŋak mân sânat.

17 Nen itâ nâŋgen. A ŋâi Kristo sot pâlâtâŋ opmap, zâk a uŋakŋâ opmap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâ zo buŋ oi Anutuŋâ uŋakŋâ muyageip.

18 Kut ŋâi zo Anutuŋâ sâi muyageip. Zâkŋâ sâi Kristoŋâ diiniŋgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutŋâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niŋgip.

19 Nep zorat diŋâ dâzâŋgomen, zo itâ. Anutuŋâ Kristo sot ândimŋâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosaniŋ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzâŋgom ândinatkât nep diŋ zo sâm niŋgip.

20 Zorat nen Kristogât den sâsâŋ a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzâŋgomen, “Zen Kristogât opŋâ Anutu sot buku upi.”

21 Neŋgât opŋâ Anutuŋâ sâi Kristoŋâ bâliŋâniŋ mem tosaŋoot oip. Itârâŋ nen zâk sot pâlâtâŋ opŋâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepŋâ tuugi bon âsageip.

1 Nen Anutugât berân mâme a ândimŋâ itâ dâzâŋgomen. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren bon buŋ opapkât umziŋ galem oraŋgâm ândibi.

2 Anutuŋâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nâŋgâgiwan.
Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâziŋgâŋ
narâkŋan bekan mewan.”

Nâŋgânek. Narâk pâip zo zi sot bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâziŋgâŋ narâkŋâ zi.

3 A ziŋ nen sot nepniŋ sâm bâliŋ kwatniŋgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziŋâ Kembugât siŋgi upigât otniŋgâmap.

4 Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topŋâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkŋan ândim mân lorimen. Kiom minniŋgâne sâsâlim ândimen.

5 Kâmbamŋâ nâŋgone sâsâlim ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziŋan ândimen. Nepkât sâknam zo nâŋgâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buŋ ândimen.

6 Tosa buŋ ândimen. Nâŋgânâŋgâniŋoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziŋgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziŋgâziŋgâŋ bonŋâ ândimen.

7 Den bonŋâ sâmen. Anutugât imbaŋan ândimen. Târârak ândiândiŋaŋgât kâlâu bongen mem yaŋgâgen sâiwa mem kinmen.

8 Sâm âlip sot aŋun oserân ândimen. A nâmbutŋandâ neŋgât nâŋgâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buŋâ. A bonŋâ.

9 A ziŋ neŋgât nâŋgâne gei kutsiŋginiŋoot ândimen. Zen neŋgât mumuŋaŋgât siŋgi ândie sâne nen

gwâlâ ândimen. Ziŋ nâŋgone mân mumen.
10 Zen neŋgât nâŋgâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen neŋgât nâŋgâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi betziŋan mimen. Zen neŋgât nâŋgâne yenŋâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniŋgap.

Paulo zâk Korinti a zeŋgât umŋâ kirip.

11 O Korinti a, umniŋâ zeŋgârâk kiri lâuniŋ bâbâlaŋ uap.
12 Umniŋandâ sipapzâŋgowen. Zen ko umziŋ dooŋgune zeŋgâren buku orotŋâ zo bituktâ ziap.
13 Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzâŋgobâ. Zen umziŋaŋgât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliŋâ sot âlipŋâ, zet buku buku mân upabot.

14 A um kâtik zen nakziŋ lune mân betziŋan mimbi. Târârak sot gâŋgoŋâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakŋâ sot ŋâtâtik, zet dap op târotâro upabot?
15 Kristo sot Sataŋ, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi?
16 Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâŋge. Anutugât ândiândiŋaŋgât namâ, zo nen. Kembugât siŋgi a nen lopio mâpâsime, zeŋgâren mân târokwatziŋgânat. Zorat Anutuŋâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“ ‘Nâ osetziŋan sot umziŋan tâtat
mâme upat. Oi nâ Anutuziŋâ
op ândia zen arâpnâ op ândibi.

17 Zorat um kâtik zen sot pâlâtâŋ mân ândibi. Zen umziŋ sumun opapkât galem oraŋgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziŋgâm galem otziŋgâbat.
18 Oi nâ zeŋgât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbaŋâ mariŋandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziŋ mân aŋgân kârâbigât dâzâŋgoip.

1 Bukurâpnâ, Anutuŋâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut ŋâi ŋâiŋâ umniŋ sumunkomap, zo saŋgon kubikŋâ târârakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkŋaŋgâm um salek ândinat.
2 Korinti a, zen umziŋandâ mân aŋgân kârâniŋgâbi. Nen zeŋgâren kut ŋâi ŋâi bâliŋ, zo mân urâwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân kâmbu miwen.
3 Nâ den sâm bâliŋ kwatziŋgâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzâŋgowan. Umniŋandâ kâpizâŋgomen. Zen sot munat mo ândinatkât nâŋgâmen.
4 Umnandâ itâ nâŋgan. Zen âlipŋâ upi. Nâ zeŋgât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nâŋgâm umnâ diim giap. Sâknam kwâkŋan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zeŋgât siŋgi nâŋgâm umŋâ âlip oip.

5 Makedonia hânân gamŋâ Korinti a zeŋgât umniŋ giremâk oi nâŋgâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniŋaŋgât siŋgi kâmbam sot sâknam. Umniŋaŋgât keŋgât. Kut ŋâi yatâ zo muyageniŋgâwe.
6 Ka mandu betziŋan memap, Anutu, zâkŋâ Tito sâŋgongoi Korinti a zeŋgâren gâbâ âburem gâi umniŋ diim geip.
7 Oi âbureip, zorarâk buŋâ. Ziŋâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nâŋgâm zâk sot umniŋâ âlip oip. Zen nâgât den nâŋgâm a bâliŋâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opŋâ nepziŋ tângune zaatmap. Zorat siŋgi dâtnogi nâŋgâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a ziŋ umbâlâ mâik ŋâi nâŋgâmŋâ âlip urâwe.

8 Nâ mârum ekap kulemgum ziŋgâm umbâlâ muyageziŋgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâkŋak umbâlâ nâŋgâwan.) Zi ko nâŋgan. Narâk pâŋkânok umbâlâ muyageziŋgâwan.

9 Umâlip nâŋgan, zo umbâlâ urâwe, zorat buŋâ. Zen umbâlâ op umziŋ melâŋâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlaŋ nâŋgâmŋâ umziŋ kubikaŋgi âlip upigât Anutuŋâ nâŋgâziŋgi âlip oip. Dinniŋandâ zeŋgâren âi mân bâliŋ oip.
10 Wangât, umbâlâ bâbâlaŋ zorâŋ agât umziŋ melâŋi aŋâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapŋâ bet nâŋgi mân bâliŋ upap. Umbâlâ bâliŋâ ko zorâŋâ um kâtik a muyageziŋgi tâmbetagobi.
11 Nâŋgânek. Umbâlâ nâŋgâwe, zorâŋ zeŋgâren bonŋâ muyageip. Umziŋ bâliŋ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topŋâ itâ. Top lâku sot tosa hâuŋaŋgât keŋgât opŋâ kubikaŋgâwe. Nen zeŋgât nâŋgindâ âlip upapkât a zo kubikŋaŋgâwe. Kut ŋâi zo yatâ muyageip, zo bâliŋâ kwâimbâkwâimbâŋ zo zeŋgâren mân ziap, zorat topŋâ muyageip.
12 Mârum ekap kulemgum ziŋgâwan, zo a bâliŋâ oip, zâkkât buŋâ. Mo bâliŋâ okŋaŋgâwe, zâkkât op buŋâ. Den dâzâŋgoindâ Anutu mâteŋan sât luluziŋaŋgât topŋâ muyagibapkât ekap zo kulemgum ziŋgâwan.
13 Oi zen yatâ op umniŋ diim giwe.

Korinti a ambân ziŋ Tito umâlep kwâkŋaŋgâwe.

Oi umniŋ sânduksâip, zorik buŋâ. Zen Tito umâlep kwâkŋaŋgâne âburei nen doŋbepŋâ nâŋgâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opŋâ Tito umŋâ diim giwe.
14 Nâ mârumŋan sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buŋ mân oip. Zeŋgât op den sâwen, zo bonŋâ op naŋgip. Zo yatik Tito zeŋgât sâm âlip den dukuwan, zo bonŋâ oip.
15 Tito zâk zeŋgâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opŋâ hurat kwâkŋaŋgâm sâtŋâ lum buku okŋaŋgâwe. Zâk zorat nâŋgâm umŋandâ zeŋgârenâk kinmap.
16 Nâ ko zeŋgât opŋâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziŋ kât minduwe.

1 Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutŋâ kâmutŋâ Anutuŋâ tânzâŋgoi bukuziŋ betziŋan miwe, zorat siŋgi dâzâŋgonâ.
2 Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut ŋâi ŋâi doŋbep mân ândim kanpitâ ândimŋâ laŋ bukurâpziŋ betziŋan minam kât doŋbep minduwe.
3 Nâ zeŋgât nâŋgan. Zen tâtziŋgip dâp parâwe. Zen ziiŋik um bâbâlaŋâk urâwe.
4 Niŋâ mân sâindâ ziiŋak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziŋan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe.
5 Oi kut ŋâi ŋâi bâbâlaŋ upi sâindâ zen walâm uŋânâk itâ urâwe. Kândom umziŋâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutugât opŋâ umzziŋâ neŋgâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziŋgâwe.

6 Yatâ utnetâ Titoŋâ Korinti a zeŋgâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum naŋgâbapkât sâm pindien.
7 Oi nâŋgâm pâlâtâŋ sot siŋgi âlip den sâsâŋ sot den top nâŋgânâŋgâŋ sot nepkât kâtigime sot buku otniŋgâme. Kut ŋâi ŋâi zorat bonŋâ muyagiwegât yatik bukurâpziŋ kamân ŋâin ândie, zeŋgât siŋgi kât mindunam um bâbâlaŋ op tuubi.
8 Den mâtâpŋâ mân ziŋgan. Yesugât kâmut nâmbutŋâ zen um bâbâlaŋ op kât minduwe. Korinti a zeŋgâren buku orotŋâ zo dap dap ziap, zorat topŋâ âsagibapkât san.
9 Zen ko Kembuniŋâ Yesu Kristo zâkkât topŋâ nâŋgâme. Zâk gom sambe mariŋâ ândim neŋgât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

10 Oi zi ninâ den dâzâŋgobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombeŋan kât mindunam bâbâlaŋ op topkwarâwe.
11 Oi zi târokwap op naŋgâne bâbâlaŋ urâwe, zorat bonŋâ muyagibap. Kut ŋâi ŋâi zemziŋgap, zorat dâp pane muyagibap.
12 Um bâbâlaŋ op panetâ Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap. Pambi zo itâ. Ŋâi zâk patâ tâkŋaŋgâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik ŋâi tâkŋaŋgâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembuŋâ nâŋgi âlip upap.
13 Zen kâtziŋ aksik pam naŋgâbigât mân san. Zâk zenâk tânzâŋgobigât mân san. Zâk zen mo ziiŋâ ârândâŋak gom sambe muyagibigât san.
14 Korinti zeŋgât sikumŋâ narâk ziren Yudaia zeŋgât pu molei kut ŋâi ŋâi ârândâŋâk zimbapkât san. Oi narâk ŋâin Yudaia zeŋgât gom sambeŋâ Korinti a betziŋan mei yatigâk ârândâŋâk dâp kânok upi.
15 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,

“Donbep patâ sânduwe, zorâŋâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorâŋ pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatŋâ buku otziŋgâbigât den.

16 Umnandâ Korinti a zeŋgât gâsâzâŋgomap, zo yatik Titoŋâ umŋandâ gâsâzâŋgomap. Anutuŋâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat.
17 Nen sâindâ nâŋgip, zorik buŋâ. Zikŋak umŋandâ bâbâlaŋ oi zeŋgâren gâbam sap.
18 Yesugât kâmurân gokŋâ bukuniŋâ ŋâi, zâk ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgâren siŋgi âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nâŋgâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ gabot.
19 Yesugât a kâmutŋâ kâmutŋâ, ziŋâ a zo betniŋan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A ziŋ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziŋan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umniŋ zeŋgâren kinzap, zorat nep zi tuumen.
20 Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziŋan dâŋ galem upmen.
21 Nen yatâ oindâ Kembuŋak niŋgiri âlip upapkât buŋâ. A ziŋ ârândâŋ neŋgât nâŋgâne âlip upapkât sâmen.
22 Nen a zagât zet sot bukuniŋâ ŋâi sâŋgonzâŋgoindâ ge. A zo narâk nâmbutŋan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zeŋgât op nepŋâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.
23 Zen Titogât topŋâ nâŋge. Zâk betnan mei ârândâŋ nep tuum kore otziŋgâmet. Bukuzatniŋâ zekât nâŋgâme. Zet kâmut ziŋâ sâŋgonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâme.
24 Nen Korinti a zen sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâmen. Den zo bonŋoot upapkât a zo ganetâ buku otziŋgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, ziŋ zo ek nâŋgâbi.

9

Kât kânŋan pam bet kubikpigât dâzâŋgoip.

1 Kembugât siŋgi a Yudaia hânân ândie, zen buku otziŋgâm kât ziŋgâbi, zorat âlip nâŋge. Zorat wangât op doŋbep kulemgum ziŋgâbat?
2 Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombeŋan bâbâlaŋ op kât mindunam urâwe. Zorat siŋgi Makedonia a dâzâŋgua doŋbepŋâ zeŋgât siŋgi nâŋgâm umziŋ bâbâlaŋ oip.
3 Nâ Korinti a zen sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sâŋgonzâŋgua Korinti a zeŋgâren gane kât zo mindune âkâbap.
4 Ninak bet Makedonia a nâmbutŋâ zen sot ga kât pâpanŋaŋgât kwakne

dinnâ giginŋâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândâŋ aŋun upem.
5 Zorat a sâŋgonzâŋgua kândom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtŋaŋgât buŋâ. Kât zo umâlepkât Kembugât siŋgi sâm pambi.

Umâlebân kut ŋâi pâpan, zo Anutuŋâ nâŋgi âlip opmap.

6 Den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nebân kut ŋâi arikŋâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlaŋâk mem nimbap. Oi ŋâi zâk nepŋan kut ŋâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtŋik mem nimbap.
7 Zorat itâ upi. Ŋâi zâk nâŋgâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo zikŋâ um bâbâlaŋŋaŋgât op pâmbap. A yatâ zo zeŋgât Anutuŋâ nâŋgâziŋgi âlip upap.
8 Anutu zâk imbaŋâ mariŋândâ imbaŋâŋaŋgât mâsop minziŋgi gom sambe muyageziŋgi ziiŋâ mem nemŋâ a ziŋgâziŋgâŋaŋgât op mân kwakpi.
9 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,

“Aŋâ sikumŋâ kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâmap zâkkât orot mâmeŋâ âlipŋâ zo âkââkâŋâ buŋ zem zâibap.”

10 Anutuŋâ arikŋâ muyagem ziŋgi kârâm kâmitme sot bonŋâ muyagem ziŋgi nime. Ziŋâ kârâm kâmitpigât arikŋâ muyagem ziŋgâm mâsop mei um bâbâlaŋ op a nâmbutŋâ ziŋgâbigât gom sambe muyagem ziŋgâbap.
11 Yatâ âsagei gom sambeziŋoot opŋâ Kembugât siŋgi a Yudaia hânân ândie, zeŋgât siŋgi sâm kât neŋgâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, ziŋ zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsibi.
12 Ziŋâ Kembugât a kâmut yatâ otziŋgânetâ pu zo molibap, zorarâk buŋâ. Zorâŋâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap.
13 Zen Kristogât siŋgi âlip nâŋgâm lum ândim umâlepziŋaŋgât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutŋâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Oi zeŋgât itâ sâbi, “Korinti a zen siŋgi âlip lunat sâweŋâ lum buku otniwe.”
14 Oi Korinti a zeŋgâren Anutu nepŋaŋgât bonŋâ donbep muyagiapkât umŋâ sipapzâŋgom zeŋgât op Anutugâren ninâu sâbi.
15 Opoŋ, Anutuŋâ imbaŋâ tânnâŋgoip. Nen zorat nâŋgindâ walâwalâŋ uap. Nen waniŋŋaŋgât op yatâ otniŋgap? Zorat mâpâsem sâiwap sânâ.

10

Hângât kut ŋâi ŋâi, zorâŋ nep bonŋâ mân uap.

1 Zi Paulo nâŋâ, Kristo um sândukŋâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginŋâ op itâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Pauloŋâ zi nen sot ândim lumbeŋâ den dâtnâŋgoip. Ka kârebân âi tap keŋgât buŋ den kâtikŋâ kweraniŋ sâm kulemgum kwatniŋgâmap.”
2 Zeŋgât sa nâŋgânek. Bukurâp, zeŋgâren ga ândim den kâtik dâzâŋgom kubikziŋgâbatkât mân otnigap. Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ neŋgât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut ŋâi ŋâi, zorat nâŋgâm ândimap. Oi hângât imbâŋâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzâŋgom kubikziŋgâbatkât umnâ bâbâlaŋ uap.
3 Nen hânân ândiândiniŋ zo perâkŋak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiŋ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen.
4 Kâwali opŋâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokŋâ buŋâ. Zo Anutugât imbaŋâ kâtikŋâ zorâŋâ kâsa zeŋgât paset kâtikŋâ zo

kândaŋmen. Anutugât imbaŋan kâtigem a um kâtik zeŋgât den bâliŋâ sot sarâ zo koi gemap.
5 Oi zâizâiŋ denŋâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbaknjimen. Kristogât sât luluŋ zorik zimbapkât nâŋgânâŋgâ top topŋâ saam pamen.
6 Zen sât lulugât bâbâlaŋ utne a nâmbutŋâ zen den birâbirâziŋaŋgât zâŋgom kubikziŋgânatkât mambât ândimen.

A ŋâiŋâ Paulogât sâi gigiŋâ oip.

7 Mâteziŋan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut ŋâi zorarâk nâŋgâne bonŋâ opmap? Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgâbap? Zâk zikŋik Kristogât a bonŋâ ândiap. Zâk itâ nâŋgâbap. Nen yatik Kristogât a ândien.
8 Kembuŋâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnâŋgoip, zo zen tâmbet zâŋgonatkât buŋâ. Zeŋgâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nâŋga zâizâiŋ oi zâizâiŋ den sâwan. Zorat sâm aŋun mân upat.
9 Nâ ekap kulemgum ziŋgâman, zorat nâŋgâne keŋgât den mân upap.
10 Nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtŋâ sot kâtikŋâ kulemgum niŋgâmap. Ka mâte otniŋgap, zo kakbak. Oi den sâsâŋâ, zo giginjâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme.
11 A yatâ zo, ziŋâ itâ nâŋgâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziŋgâmen, den zorat bonŋâ osetziŋan ga ândim muyageziŋgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

12 A sâk mâme ândime, zeŋgâren nen yatâ zorâŋ dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâŋ neŋgât nepkât mân nâŋgâm ziiŋaŋgârâk nâŋgâne zâizâiŋâ oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nâŋgânâŋgâziŋ buŋandâ yatâ upme.
13 Nen ko Anutuŋâ nep sâm niŋgip, daŋgon zo mân walâm Korinti a zeŋgâren gâwan. Zorat nâŋgâmŋâ sâm bâbâlaŋ den sâm zâizâiŋ den doŋbep mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen.
14 Nen nepniŋaŋgât târokwap mân sâmen. Nep daŋgonniŋâ zo perâknak zeŋgâren ziap. Nen kândom zeŋgâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzâŋgowen.
15 A nâmbut zeŋgât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zeŋgât ita nâŋgâmen. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ laŋ kârâm ari nepniŋaŋgât bonŋâ sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâknak nâŋgâm ândimen.
16 Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋan ândime zo, zeŋgâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a ŋâigât nepkât galem op zâizâiŋ den zo mân sânat.
17 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Ŋâi zâk zâizâiŋ den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”
18 Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ oi Anutuŋâ zâkkât nâŋgi gibap. Ka a ŋâi Anutuŋâ egi âlip oi hurat kwâknjaŋgâbap.

11

Siŋgi âlip mârâtŋâ ŋâi mân ziap.

1 Nâ um gulip den mâik ŋâi dâzâŋgua laŋ nâŋgâbi. Den zo sa nâŋgânek.
2 Nâ zeŋgât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A ŋâiŋâ bâratŋâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziŋgâwan. Ŋâi sot mân mâpotziŋgâwan.
3 Zi ko mulumŋâ Ewa kâitkoi bâliŋ oip, zo yatâ zen a nâmbutŋandâ kâitzâŋgone umziŋ gulip oi Kristo mâik ŋâi birâbegât umnâ girem oi san.
4 A ŋâiŋâ zeŋgâren gam Kristogât top siŋgiŋâ dâzâŋgomen, zo birâm ŋâi dâzâŋgomap. Oi zen zâkkât den nâŋgâm Kaapum miwe, zo buŋâ, unakŋâ ŋâi mine siŋgi âlip neŋgâren gâbâ miwe, zo buŋâ, siŋgi ŋâi dâzâŋgomap. Dâzâŋgoi zo mân birâm yen nâŋgâne dâp opmap.
5 Nâ itâ sa nâŋgânek. Nâ ninaŋgât nâŋga Aposolo nâmbutŋâ

zâizâiŋ upme, zeŋgât ombeziŋan mân op ândian. Zen ziiŋaŋgât itâ nâŋgâme, “Nen Aposolo a bonŋâ zâizâiŋ ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie.
6 Korinti a nâmbutŋâ, ziŋâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâŋ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Nâŋgânâŋgâ patâ, zo nâŋgâman. Oi zorat topŋâ sapsum dâzâŋgom naŋgâwen.

Siŋgi âlip nep a sarâŋâ.

7 Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siŋgi âlip sâŋgân buŋ dâzâŋgowan. Zorat dap nâŋge? Zo bâliŋ orâwan?
8 Yesugât kâmut nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ zo perâkŋak kât mem Korinti a zeŋgâren kore otziŋgâm nep tuuwan.
9 Nâ Korinti a zen sot ândim kut ŋâi kârum zeŋgâren gâbâ kut ŋâi mân mewan. Buŋâ. Bukurâpnâ ziŋâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zeŋgâren yen ândia kut ŋâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zeŋgâren ga ândim kut ŋâi nibigât mân san.
10 Kristogât den bonŋâ zo nâgâren ziap, zo perâkŋak. Oi yatik Grik hânân gok ŋâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat.
11 Dap nâŋge? Umnandâ mân gâsuziŋgi san? Yatâ buŋâ. Umnandâ gâsuziŋgap, zo Anutuŋâ nâŋgap.
12 Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buŋâ. A nâmbutŋâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziŋ mem zâibegât yatâ op ândibat.
13 A yatâ zo, zen aposolo sarâŋâ. Nep a bonŋâ buŋâ ândim Kristogât Aposolo bonŋâ neŋgât tobat yatâ upme.
14 Oi Korinti a ziŋ zorat nâŋgâne mârâtŋâ mân upap. Sataŋ zikŋâ sumbem a imbaŋâ âsakŋâziŋoot, zeŋgât tobat yatâ opmap.
15 Oi zorat a gakârâpŋâ zen yatigâk târâraknaŋgât kore ândimen, neŋgât tobat ândinetâ nâŋgindâ mârâtŋâ mân upap. Nen itâ nâŋgen. Sataŋgât a gakârâpŋâ zo, zen nepziŋaŋgât dâp hâuŋâ mimbi.
16 San, zo dum sâbâ. Nâgât nâŋgâne um gulip a mân upap. Oi laŋ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nâŋgânimŋâ laŋ dinnâ nâŋgâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâiŋ den sâbat.
17 Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuŋâ mân sâm nigip. Ka laŋ kwakmak a yatâ opŋâ zâizâiŋ den zi sâbat.
18 Korinti zeŋgâren a doŋbepŋâ sâkkât kut ŋâi ŋâi zorat zâizâiŋ den sâme. Nâ yatik sâbat.
19 Oi top nâŋgânâŋgâ zen nâmbutŋandâ kwakmak den dâzâŋgone nâŋgâne dâp opmap.
20 Oi a zo, ziŋ kore a gâsuziŋgâne yatik nâŋgâne dâp opmap. Mo kut ŋâi ŋâiziŋâ betziŋan mimbi mo kâitzâŋgobi mo zâizâiŋ op pâlomziŋan zâŋgobi, zo zen nâŋgâne dâp op naŋgâbap.
21 Nen ko a lolotŋandâ zo dap yatâ otziŋgâbem. Zo aŋun op san,

A nâmbutŋâ ziŋ wan mo wangât zâizâiŋ upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laŋ san.

22 A nâmbutŋâ zo, zen ziiŋaŋgât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziiŋaŋgât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik.
23 Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laŋ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat ŋâi. Nâ nepkât sâknam nâŋgâman, zo tobat ŋâi. Oi tâk namin tâpman, zorâŋ walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik.
24 Yuda a um kâtik ziŋâ sâp bâtnâmbut tâkŋâ lâpitnine teŋgâziŋ 39 oip.
25 Sâp karâmbut kâmbamŋâ nowe. Ŋâi ko kâtŋâ nowe. Sâp karâmbut waŋgâyân âi âbâŋgoi saruyân geiwan. Oi sirâm ŋâtik ŋâi waŋgâ bâlei

saruyân op ândiwan.
26 Mirâ mâtâp sindâweyân âim
gam ândiwan. Too uurubân âim
gam ândiwan. Kâsa osetziŋan âim
gam ândia nonam urâwe. Yuda a
osetziŋan ândia nonam urâwe. Um
kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe.
Kamân patin ândia nonam urâwe.
Mirâ kamân kâtikŋan sâknamân
ândiwan. Saru kwâkŋan keŋgât op
ândiwan. Buku sarâ zeŋgât oserân
ândim sâknam ândiwan.
27 Yatâ ândim nep sâknam tuum
ândiwan. Oi ŋâtigân uman wâgân
ândiwan. Tepkât mom hutuk
ândiwan. Too nalem buŋâ. Pateŋ
opŋâ hâmbâ mot buŋ. Mirâ namânâ
buŋ ândiwan.
28 Oi zorik buŋâ. Sirâmŋâ sirâmŋâ
Yesugât kâmut, zeŋgât nâŋgâm
kwâkâ op ândiwan.
29 Dabân Yesugât kâmurân
zeŋgâren gokŋâ ŋâiŋâ bâbâ lolot
ândei nâŋgâm tâtâlim ândibam?
Dabân Yesugât kâmurân gâbâ ŋâi
bâliŋ oi nâŋgâm tâtâlim ândibam?
30 Oi nâ wannaŋgât sa zâibap?
Bâbâ lolotnaŋgât sa dâp upap.
31 Kembu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu,
zâkkât mâteŋan den perâkŋak
san, zo nâŋgap. Zâk sâm âlip
kwâkŋaŋgâm zâinat.
32 Damasiko kamânân a kutâ,
kutŋâ Arereta, zâkkât a sâtŋândâ tâk
namin nâbanbam kâwali a kamângât
mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe.
33 Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziŋ
irin ginim kamângât poŋ kâtikŋâ
âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloŋâ kut ŋâi sen pup ek naŋgip.

1 Sâk mâme den sâindâ mân dâp
upap. Oi laŋ sâbâ. Kembuŋâ
umanân tirâpnogip sot den dâtnogip,
zorat den siŋgi sâbâ. Zo den sum-
buŋâ sâbâ. Muyapŋâ mân sâbâ.
2 Nâ, Kristogât a ŋâi, zâkkât itâ
nâŋgan. A zo, zâk Kembuŋâ mem
zari sumbem teŋgâ karâmbut, zoren
zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimem-
but zorâŋ ombeŋan zâi ândeip. Zo
sâk sot mo um dâpŋoot zarip, zo mân
nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap.
3-4 A zo Kembuŋâ kamân âlipŋâ,
Paradisi, zoren pâi ândim aŋâ mân
nâŋgânâŋgâŋ sot aŋâ mân sâsâŋâ, zo
nâŋgip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk
sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo
mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap.
5 A zo zâkkât op sâtâre den sâbat.
Ninaŋgât sa mân dâp upap. Ka sâbâ
sâm bâbâ lolotnaŋgât op sâbat.
6 Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân
opam. Zen nâgât nâŋgâne zâizâiŋ
opapkât mân upat. Kut ŋâi ŋâi ua ek
nâŋgâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknam nâŋgâm ândeip.

7 Kembuŋâ kut ŋâi sen mârât
tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiŋ
opapkât sâknam ŋâi kwâknan pâip.
Zo Sataŋgât kore a ŋâi. Zâk
umnâ zâizâiŋ opapkât sâknam nim
ândimap.
8 Sâknam zo birânibapkât sâp
karâmbut Kembu dukuwan.
9 Ka Kembuŋâ den itâ sâm
dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbaŋânâ
zorâŋ dâpkan upap. Nâgât imbaŋâ
zorâŋ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.”
Zâk yatâ sâm dâtnogip. Zorat bâbâ
lolotnâ zorat nâŋga zari sâtâreŋoot
upap. Zo yatâ op ândia Kristogât
imbaŋâ nâgâren zei kâtigibat.
10 Kristogât op bâbâ lolot upat mo
kâmbam nibap mo sâknamân ândibat
mo sâm bâliŋ kwatninetâ ândibat mo
mem ŋâi ŋâi otnine ândibat. Nâ
bâbâ lolot ândia Kembuŋâ tânnogi
kâtigeman, zorat umâlip nâŋgâman.

Pauloŋâ Aposolo nepŋaŋgât top muyageip.

11 Zi kwakmak den san, zo ziiŋâ
nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san.
Ziŋâ sâm âlip kwatnine dâp opap.
Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ
a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ
sa nâŋgânek. A zen ziiŋaŋgât itâ
nâŋgâme, “Nen Aposolo a zâizâiŋ

ândien.” Nâ a yatâ zo zeŋgât ombeziŋan mân ândiman.
12 Nâ Korinti a zeŋgâren nep bâbâlaŋâk tuum gâwan. Tuuga kut ŋâi ŋâi sen mârât muyagei zorâŋâ Aposolo nepnaŋgât topŋâ sâm muyageip.
13 Korinti a zen nâgât dap nâŋge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otniŋgâmap.” Korinti a zen dap otziŋgâwangât nâŋgâne bâliŋ uap? Nâ kut ŋâi ŋâiziŋâ mân betziŋan mewan. Kât zeŋgâren mân mewan, zorarâktâ nâŋgâne bâliŋ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zeŋgât umŋâ kirip.

14 Nâ sâp zagât zeŋgâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamŋâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziŋaŋgât buŋâ, ziiŋaŋgât otnimap. Katep mâik ziŋâ ibâ mamziŋ galem otziŋgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziŋâ katep mâik galem otziŋgâne dâp upap.
15 Nâ um dâpziŋ âlip upapkât, kât sikumâk buŋâ, kore otziŋgâm ândim ândiândinâ buŋ upapkât nâŋga âlip uap. Nâgât umnâ zeŋgâren doŋbep kinzapkât zeŋgât umziŋandâ nâgâren mâik ŋâi kinbap?
16 A nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnâŋgom kut ŋâi ŋâi mem neip.”
17 Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sâŋgonzâŋgua zeŋgâren ga kut ŋâi miwe?
18 Tito zot bukuŋâ ŋâi sâŋgonzâkua zeŋgâren gawet. Tito zâk gamŋâ zeŋgâren kut ŋâi betziŋan meip? Mo kâitzâŋgom um gulip kwatziŋgâwe? Zen nekât dap nâŋge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziŋ melâŋbigât girem dâzâŋgoip.

19 Den sâm gamen, zo nâŋgâne sâk mâme den uap? Yatâ buŋâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteŋan den sâmen. Bukurâp, den zo ŋâi mo ŋâigât buŋâ. Zen aleziŋgindâ kâtigibigât dâzâŋgomen.
20 Nâ zeŋgâren ga ziŋgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zeŋgâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâteŋ, sarân sâsâŋ, den uman pâpan, zâizâiŋ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zei muyagebamgât umnâ girem uap.
21 Nâ zeŋgâren gam a nâmbutŋandâ um sumun, laŋ mâman, kut ŋâi laŋ orot zo opŋâ umziŋ mân melâŋme. Oi yatâ op ândine zeŋgâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zeŋgât isem umbâlâ opamgât nâŋgâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâŋ muyagibap.

1 Zi Korinti zeŋgâren du ga sap karâmbut upap. Den ŋâi sa nâŋgânek. A kânokŋâ a ŋâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutŋâ a ŋâigât tosa sânetâ denân pam kubikŋaŋgâbi.
2 A mârum bâliŋ urâwe sot nâmbutŋâ sâp zagât zeŋgâren gâwanân girem dâzâŋgowan, zeŋgât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliŋâ mem ândine dum zagâtŋâ zeŋgâren gam mân birâziŋgâbat.
3 Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliŋâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zeŋgâren nepŋâ âkon buŋâ imbaŋâŋoot tuumap.
4 Mârum perâkŋak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbaŋâŋoot zaat ândiap. Yesuŋâ hânân lotŋâ sot lumbeŋâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Anutugât imbaŋandâ mem kâtikŋan kwatniŋgi zeŋgâren ga nep tuum kubikziŋgânat.

Girem den.

5 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot
ândime mo buŋâ, Zorat umziŋ
mâsikâm zorat topŋâ ikpi. Mo Yesu
Kristoŋâ umziŋan ândimap, zo mân
nâŋge? Yatâ upme oi ko sâkŋak
Kembugât a ândie sânat.
6 Nen ko sâkŋak Kembugât a
mân ândimen. Zen zo yatâ mân
nâŋgâniŋgâbigât nâŋgâmen.
7 Anutuŋâ galem otziŋgi zen bâliŋ
mân upigât Anutugâren ninâu sâm
ândimen. Nen niŋgitne Kembugât
a bonŋâ utnat mo buŋâ, zorat mân
sâmen. Zen Kembugât den lum
târârak upi, zorarâk sâmen.
8 Nen yatâ zorâŋ dabân den bonŋâ
kâsa miŋaŋgânat? Nen lunat, zorik
taap.
9 Nen imbaŋâ kârum ândeindâ zen
imbaŋâziŋoot upi? Zo yatâ âsagei ko
âlip upap. Umziŋ lâmbari âlip upigât
Kembugâren ninâu sâmen.
10 Nâ zeŋgâren ga den nep tu-
ubamgât kârebân tapŋâ giren den
zi kulemgum ziŋgan. Zen den zo
nâŋgâm umziŋ kubikpi. Nâ zeŋgâren
ga nep tuubat. Kembugât imbaŋâ
nigip, zorâŋâ tâmbetzâŋgobatkât
buŋâ. Nâ tânzâŋgobatkât imbaŋâ
nigip.

Den murukŋâ.

11 Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmŋâ
den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi
girem den zo nâŋgâm umziŋ sot
ândi mâmanziŋ kubikaŋgâm ândibi.
Zen um kânok op um lumbe ândibi.
Anutu, zâk buku sot um lumbe mar-
iŋâ. Zâk zen sot ândibap.
12 Zen buku op luyaŋgâm ândibi.
13 Kembugât siŋgi a ambân
nâmbutŋandâ ziŋ Korinti a zeŋgât
nâŋgâme.
14 Kembu Yesu Kristogâren gâbâ
tânzâŋgozâŋgoŋ sot Anutugâren
gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi
Tirik Kaapumŋâ betziŋan mei zâk sot
ândim zâimambi. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Galata a zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Pauloŋâ zikŋaŋgât topŋâ sâm muyageziŋgip.

1 Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A ziŋ Aposolo ot mân sâm niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibâŋâ, zâk mumuŋan gâbâ mângeip, zikŋâ nep zo sâm niwet.
2 Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zeŋgât topziŋ nâŋgâm ekap zi kulemgum ziŋgen.
3 Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikŋâ tânzâŋgom um lumbeŋâ muyagem ziŋgâbabot.
4 Yesu zâk Ibâniŋaŋgât sâtkât nen ândiândi bâliŋâ zi ândimenân gâbâ mâkâniŋgâbap sot tosaniŋ buŋ upapkât ândiândiŋâ mân aŋgân kârip.
5 Zorat narâkŋâ narâkŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgindâ zimbap. Perâkŋak.

Ŋâi zâk siŋgi âlip sâm gulipkum ŋâi sâbap, zâk simgât siŋgi upap.

6 Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ tânzâŋgoi ândibigât diiziŋgip. Diiziŋgi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom siŋgi âlip ŋâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nâŋgâm pârâkpan.
7 Zorat itâ sa nâŋgânek. Siŋgi âlip top ŋâi bonŋoot zo mân ziap. Buŋâ. Ka a nâmbutŋandâ Yesu Kristogât den siŋgi âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatziŋgâme.
8 Siŋgi âlip dâzâŋgowen, zo zinziŋ kâtik. Zorat nen mo sumbem a ŋâiŋâ siŋgi âlip dâzâŋgowen, zo birâm ŋâi dâzâŋgonatkât sâm sâi ko tâmbetagonatkât siŋgi upem.
9 Den mârum sen, zo dum sâbâ. A ŋâiŋâ siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwen, zo birâm ŋâi dâzâŋgobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nâŋga dâp upap.
10 Oi dap dap? Den san zi a ziŋâ nâgât nâŋgâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nâŋgi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nâŋgâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo zikŋâ topŋaŋgât den.

11 Bukurâpnâ, nâ den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Den siŋgi âlip dâzâŋgowan, zo ayân gâbâ buŋâ.
12 A zo ziŋâ mân dâtnowe. Zo ziŋâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo zikŋak sâm muyagenigip.
13 Nâ mârumŋan Yuda a zeŋgât den kâtik Moseŋâ sapsum ziŋgip, zo lum ândiwan. Zo nâŋge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbaŋâ zâŋgom tâmbetzâŋgom ândiwan.
14 Oi sâkurâpniŋangât den gei kombapkât sâm kâtigem tâlarâpnâ nâmbutŋâ walâziŋgâm kâtigem ândiwan.
15 Ka Anutu zâk mârum mamnâ kâmboŋan gâbâ zâkkât siŋgi upatkât nâŋgi zeip. Yatâ nâŋgi zeipkât tânnobam diinigip.
16 Nanŋaŋgât den siŋgi hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren âim dâzâŋgobatkât nanŋaŋgât topŋâ sâm muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan.
17 Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot siŋgi âlipŋaŋgât den mân âraguwen. Zeŋgâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Pauloŋâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

18 Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâm Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan.
19 Zâk sot Kembugât munŋâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutŋâ mân ziŋgirâwan.
20 (Den kulemguan, zi sarâ buŋâ. Anutu mâteŋan perâkŋak sâm kulemguan.)
21 Yatâ opŋâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan.

22 Oi Kristogât kâmut Yudaia
hânân ândiwe, zen si sâŋgânnâ mân
nigâwe.
23 Zen nâgât siŋgiyâk itâ nâŋgâwe,
“Aŋâ nâŋgom moliniŋgip, zâk siŋgi
âlip tâmbetkumâipŋâ siŋgi âlip a
dâzâŋgom ândimap.”
24 Yatâ nâŋgâmŋâ nâgât op Anutu
sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.

2

Pauloŋâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutŋâ ziŋgirip.

1 Oi kendon patâ kiin kimembut
âki Yerusalem kamânân dum zâibam
Banaba sot Tito diizika ârândâŋ
zâiwen.
2 Oi zo yen buŋâ. Kembuŋâ den
sapsum nigi lum zâiwan. Yesugât
kâmurân a zeŋgât a sâtŋâ sâme,
zeŋgâren âim siŋgi âlip hân ŋâin
gokŋâ dâzâŋgoman, zorat sapsum
ziŋgâwan. Nâ siŋgi âlip sâm ândiwan,
zorat a sâtŋâ neburâpnâ zen sapsum
ziŋga nâŋgânetâ âkâbapkât ziiŋik
tatne den zo dâzâŋgowan.
3 Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda
a buŋâ, Grik a oi a sâtŋâ ziŋâ kwabâ
kwâkŋaŋgâbigât mân sâwe.
4 Ka a sarâŋandâ kâmurân bag-
imŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op
dumun buŋ ândeindâ tigân niŋgitŋâ
Mosegât gurumin den, zorâŋâ
saaniŋgi ândinatkât Tito kwabâ
kwâkŋaŋgâbigât sâwe.
5 A zo, ziŋ mem ge kwatniŋgânam
sâne mân loriwen. Buŋ kâtikŋâ.
Siŋgi âlip mân tâmbetkune Galata
a, zeŋgâren hâlâluyâk op zimbapkât
mân nâŋgâziŋgâwen.

Aposolo a nâmbutŋâ ziŋ Paulo nepŋaŋgât nâŋgâne dâp oip.

6 (Oi a, zeŋgât a sâtŋâ sâme, zen
mârum dap mo dap op ândiwe, nâ
zorat nâŋga tobat ŋâi mân uap.
Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.)
A sâtŋâ zo, ziŋâ den unakŋâ mân
târokwatniwe.
7 Buŋâ. Itâ nâŋgâwe. Anutuŋâ
Petero Yuda a zeŋgâren siŋgi âlip
dâzâŋgobapkât nep diŋ sâm pindip,
yatigâk nâ hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren
den siŋgi âlip dâzâŋgobatkât nep diŋ
sâm nigip.
8 (Oi Petero mam okŋaŋgi nepŋâ
tuugi bon oip, zâk zikŋâ yatik mam
otnigi nep tuuga bon oip.)
9 Oi Kembuŋâ nep tânnogip, zo
ekŋâ Yakobo sot Petero sot Yohane,
zen Yesugât kâmut zeŋgât patâ
ândiweŋâ nâ sot Banaba buku
otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân ŋâin
gokŋâ zeŋgâren den siŋgi âlip nep
tuugitâ ziŋâ Yuda a zeŋgâren tuunat
sâwe.
10 Oi kanpitâ a ambân kut ŋâi ŋâi
ziŋgânam zorarâk dâtnowe. Oi nâ
zorat den mârumŋan sâm kâtigiwan.
11 Oi Peteroŋâ Antiokia kamânân
gam bâliŋ oi ekŋâ a ambân
mâteziŋan kin den yâmbâtŋâ
dukuwan. Wangât, zâk bâliŋâ oip,
zorat op ko.
12 Zâk hân ŋâin gokŋâ zen sot
nalem ârândâŋ niwe. Yatâ nem ândei
Yuda a, Yakobogât arâpnâ zen gawe.
A zo, ziŋ Mosegât den lum ândim
hân ŋâin gok, zen sot nalem mân
nemarâwe. A zo, zen gane Peteroŋâ
ziŋgitŋâ keŋgât opŋâ a hân ŋâin gok
birâziŋgâmŋâ Yuda a zen sot nalem
neip.
13 Ŋâin âi tapâ tapâ oi Yuda a
nâmbutŋâ, ziŋâ târokwâkŋaŋgâne
Banaba zâk yatik zeŋgâren
târokwâip.
14 Oi siŋgi âlipkât mâtâp walâm
utne a ambân zeŋgât mâteziŋan Pe-
tero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân
ŋâin gokŋâ zeŋgât tobat opmatŋâ
dap op hân ŋâin gokŋâ ziŋâ Yuda a
neŋgât tobat upigât sâmat?”
15 Yuda a nen hân ŋâin gokŋâ zen
yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a.
16 Ka nen itâ nâŋgâmen. Aŋâ
Mosegât gurumin denâk lune
Anutuŋâ ziŋgiri tosaziŋ buŋ mân
upap. Ka aŋâ Yesu Kristo nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâme, zen Anutuŋâ
ziŋgiri tosaziŋ buŋ upap. Zorat
op ko nen Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâmen. Nen itâ nâŋgen.

Gurumin denâk lum tosaniŋ buŋ orot, zo mân taap. A ziŋâ gurumin den lum ândine Anutugât mâteŋan tosaziŋoot kinbi.

17 Oi nen Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ tosaniŋ buŋ upapkât sâmenŋâ bâliŋâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristoŋâ betniŋan mei bâliŋ upmen.” Yatâ mân sânat. Buŋ kâtikŋâ. Yatâ mân ziap.

18 Nen gurumin sâŋgiŋâ luluŋaŋgât mâtâp birâmŋâ zoren puriksâm ândinat. Zorâŋâ topniŋâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen.

19 Gurumin den sâŋgiŋâ lubatkât nâŋgâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtâŋ op ândibatkât gurumin denŋâ nogi mowan.

20 Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ buŋâ. Kristoŋâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândiŋ ândiman, zo Anutugât nanŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiman. Zâkŋâ umŋandâ gâsânogi ândiândiŋâ nâgât op buŋ oip.

21 Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den siŋgi âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutuŋâ niŋgiri tosaniŋ buŋ opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâŋâwe.

1 O Galata a, zen nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ. Dap dap op um gulip kwatziŋge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât siŋgi muyap sâm muyegeziŋgâwen.

2 Nâ den ŋâi mâsikâziŋga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumŋâ miwe?

3 Nâŋgânâŋgâziŋ buŋ? Kaapum sot pâlâtâŋ urâweŋâ zo birâm mâtâp sâŋgiŋan bagie?

4 Zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânetâ Kembugât imbaŋâ muyagei igâwe. Kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâne yenŋâ uap? Kaapumŋâ zeŋgâren nep tuugi bon mân âsagiap?

5 Zen sânek. Anutu zâk Kaapum ziŋgâmŋâ sâi sen mârât zeŋgâren âsagemap, zo gurumin den luluziŋaŋgât mo nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât otziŋgap?

Abaramgât mâtâp lâŋnat.

6 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât den nâŋgi bon oi Anutuŋâ tosaŋâ buŋâ sâip.”

7 Zorat itâ nâŋgânek. A Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonŋâ ândien.

8 A hân ŋâin gokŋâ zen Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne tosaziŋ buŋ upapkât sâip. Zorat mârumŋan nâŋgâmŋâ siŋgi âlip den Abaram itâ sâm dukuip,

“Gâgât mâsop zorâŋ a hânŋâ hânŋâ
zeŋgâren âibap.”

9 Abarâmŋâ Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgip. Oi a Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiengât ândiândi minat.

10 A zen Mosegât den kâtikŋâ lum tosaniŋ buŋ ândim sumbemân zâinatkât sâme, zen tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin siŋgiŋaŋgât kulemguwe, ziap, zorat,

“Ŋâiŋâ gurumin den ekabân den
zem âriap, nâmbutŋâ zo lum
ândim den ŋâi birâbap, zâk um
dâpŋâ tâmbetagobap.”

11 Gurumin den lum ândim Anutugât mâteŋan tosaniŋ buŋ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândimap, zâk Anutugât
mâteŋan tosaŋâ buŋ opŋâ

ândiândi kâtik muyagem ândibap.”
12 Gurumin denân ko nâŋgâm pâlâtâŋgât mân sâwe. Den ŋâi itâ sâwe,
“Ŋâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapŋâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk neŋgât opŋâ sâknamân kirip.

13 Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“A nagân zâŋgom kwânâŋgâziŋgâbi, zen bâliŋaŋgât siŋgi.”
Oi Kristo zâk yatik neŋgât opŋâ bâliŋandâ kwâkŋan zarip. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât suupniŋâ meip.
14 Oi zorat hân ŋâin ŋâin gokŋâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum neŋgât siŋgi sâip, zo nâŋgâm pâlâtâŋ sot op minatkât yatâ âsageip.

Siŋgi âlipkât bet sâwât, zorat den.

15 Bukurâpnâ, a niiŋan dâpkwap sâbâ. A ŋâiŋâ mumbamŋâ bet boi zo kâsâpkum ziŋgâbap. Zorat kwâkŋan a ŋâiŋâ komŋâ den ŋâi mân sâbap.
16 Anutuŋâ Abaram den kânŋan dukuip, zo Abaram sot kiunŋâ zekât siŋgi sâip. Kiurâp doŋbep zeŋgât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo.
17 Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumŋan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâŋ den kândom sâsâŋ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap.
18 Anutuŋâ Mose gurumin den dukuip, zo tosaniŋ buŋ oi sumbemân zâizâiŋaŋgât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buŋ opap. Ka Anutuŋâ siŋgi âlipkât bet sâwât den, zo umâlepŋaŋgât op Abaram kânŋan sâm pindip.
19 Gurumin den Moseŋâ sâm muyageip, zo wangât sâsâŋâ? Zo bâliŋâziŋâ zo mem kabâŋan pâmbapkât Kembuŋâ sâkurâpniŋ sâm ziŋgip. Zo zinziŋ kâtik zimbapkât buŋâ. Abaramgât kiunŋâ Anutuŋâ mârum zâkkât den kânŋan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâŋâ. Gurumin den zo sumbem aŋâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikŋan parâwe.
20 Mindumindu a Mose zâk kânokkât buŋâ, toren toren zeŋgât. Zâkŋâ minduziŋgâm kirip. Ka Anutuŋâ den Abaram kândom dukuip, zo zikŋak dukuip.

Gurumin denŋâ a umziŋ mân melâŋbap.

21 Dap dap sânat? Gurumin denŋâ Anutuŋâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlap? Yatâ buŋâ. Gurumin denŋâ a umziŋ mân melâŋbap. Zo yatâ orotŋâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziŋ buŋ orot, zo muyagebap.
22 Bâliŋandâ a aksik patâ saaniŋgi ândimen. Topniŋâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ Anutuŋâ Abaram den dukuip, zorat bonŋâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

23 Yuda a nen mârum nâŋgâm pâlâtâŋniŋ buŋ ândeindâ gurumin denŋâ saaniŋgi dumunân ândeindâ nâŋgâm pâlâtâŋgât den âlipŋâ, zo âsageip.
24 Oi zorat gurumin denŋâ galem otniŋgâm Kristogâren nâmbarip. Zo Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm tosaniŋ buŋ upapkât yatâ oip.
25 Neŋgât nâŋgâm pâlâtâŋniŋaŋgât mâtâp muyagei zoren lâŋindâ gurumin dengât dumun zo ânâŋgârip.
26 Oi zen Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie.
27 Zen too saŋgonziŋgâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtâŋ op ândie.

28 Oi zorat Yuda a sot hân ŋâin gok,
a zâizâiŋ sot giginâ, a sot ambân, a
kâsâpkum nen niiŋik niiŋik zo mân
sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtâŋ
opŋâ kâmut kânok urâwe.
29 Zen Kristogât siŋgi urâweŋâ
Abaramgât kiurâp bonŋâ op ândie.
Oi zorat Anutuŋâ mârum Abaram
siŋgi den bonŋâ dukuip, zorat bonŋâ
mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

1 Itâ sa nâŋgânek. Katep mâik ŋâi
ibâŋâ moi bet boi zo zâkkât siŋgi oi
dâŋ mân galem upap. Zo kanpitâ
yatâ ândibap.
2 Oi zâkkât torerâpŋandâ zâkkât
bet sâwât zo galemgum ândine
lâmbatŋâ ibâŋandâ narâk sâip, zo oi
galem upap.
3 Kristogât siŋgi a ândien,
neŋgâren zo yatik ziap. Mârumŋan
umniŋan katep yatâ oi hângât kut
ŋâi ŋâi zorat kore op ândiwen.
4 Oi bet narâkŋâ sâsâŋâ zo mâte
oi Anutuŋâ nanŋâ sâŋgongoi ambân
sigan ŋâigâren gem gâi kâmbonŋâ
opŋâ meip. Zâkŋâ âsagemŋâ
Mosegât gurumin den lum kore op
ândeip.
5 Zo ko nen gurumin dengât du-
munân gâbâ olaŋniŋgâbapkât yatâ
oip. Nen Anutugât nan bârarâp ut-
natkât yatâ oip.
6 Oi nen Anutugât nan bârarâpŋâ
uengât Anutu nanŋaŋgât Kaapumŋâ
umniŋan sâŋgongui gei Anutu
itâ sâm konsâmap, “Aboŋ, Ibânâ
âlipŋâ.”
7 Zorat nen kore a buŋâ, narâpŋâ
ândimen. Oi nanŋâ ândimŋâ Anutu
umâlepŋaŋgât bet sâwât mariŋâ op
ândinat.

*Kut ŋâi ŋâi bon buŋ kândâtkuwe,
zo mân mâte utnat,*

8 Zen mârumŋan Anutu mân
nâŋgâŋaŋgâm ândim lopio sot kut ŋâi
ŋâi yenŋâ, zeŋgât kore op ândiwe.
9 Narâk ziren ko Anutuŋâ ziŋgit
buku otziŋgi zeŋgoot zâk ekŋâ
topŋâ nâŋge. Yatâ opŋâ wangât
sâkurâpziŋaŋgât pat siŋgi mem
ândiwe, zo dum mâte otziŋgânam
kore otziŋgânam ue.
10 Zen kendon top top zorat
nâŋgâne bonŋâ oi tapme.
11 Zorat nepnandâ zeŋgâren tuuga
bon buŋ opapkât nâŋgâm kwâkâ op-
man.

*Galata a ziŋ Paulo birâŋaŋgânam
urâwe.*

12 Bukurâpnâ, nâ dâzâŋgua
nâŋgânek. Nâ zeŋgât tobat yatâ
orâwan. Zorat ko zeŋgoot nâgât
tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliŋâ
mân otniwe.
13 Zen nâŋgâme. Nâ mârum
kamân ŋâin âibam ua mâsek otnigi
birâm zen sot tap den siŋgi âlipŋâ
dâzâŋgom ândiwan.
14 Nâ mâsek patâ op ândia zen
âkonŋâ buŋ on galem otniwe. Oi mân
nikne bâliŋ oip. Buŋâ. Zen niknetâ
Anutugât sumbem a yatâ orâwan.
Opoŋ, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua
galem otniwe.
15 Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo
dap op buŋ uap? Zen mârum sinziŋ
keetŋâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo
yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkŋak
nâŋgâmŋâ san.
16 Narâk ziren ko dap dap yatâ
den bonŋâ dâzâŋgua niknetâ kâsaziŋ
yatâ uan?
17 A nâmbutŋandâ den kelâkŋoot
sâme. Ziŋâ zen kândâtnom zeŋgât
a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk
sâsâŋâ zo âlipŋaŋgât buŋâ.
18 Kut ŋâi âlipŋaŋgât den kelâk
sâsâŋâ, zorâŋ âlipŋâ. Zo zeŋgâren ga
ândiayâk buŋâ, zâmbamŋâ aria utne
âlip upap.
19 Murarâpnâ, nâ zeŋgât op
sâknam op tâpman. Oi zorik nâŋgâm
Kristogât tobat zeŋgâren muyag-
ibapkât sâknam zo nâŋgâm zâibat.
20 Nâ zeŋgât nâŋgâmŋâ zeŋgâren
gamŋâ den dâzâŋgobatkât otnigap.
Nâ zeŋgât op nâŋgâm kwâkâ uan.

*Sera sot Haga nanzatzikŋâ
topzikŋâ, zikŋik zikŋik.*

21 Den ŋâi mâsikâziŋga dâtonek.
Gurumin dengât kore utnat sâme,
zen zorat ekap sâlâpkum nâŋgâme
mo buŋâ.
22 Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât
nanzatŋâ âsagiwet. Ŋâigât kutŋâ
Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren
gâbâ âsageip. Ŋâi ko kutŋâ Isaka.
Zâk zikŋâ âmbinŋandâ meip.
23 Oi kore ambânnâ meip, zo
ko yennâ muyageip. Ambinŋandâ
meip, zo Anutuŋâ den kânŋan sâip,
zo kâtigei âsageip.
24 Oi den zorat torennâ itâ ziap.
Ambân zagât zo siŋgi âlip târotâro
zagât, zorat dâp urâwet. Anutuŋâ
Sinai bâkŋan târotâro ŋâigât den
Mose dukuip. Târotâro zorat arâpŋâ
zen kore a ambân urâwe, zorat dâp
Hagaŋâ oip.
25 Haga zâk Sinai bakŋâ Arabia
hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi
Yerusalem mâirâp sot Sinai bakŋâ,
zen dâpziŋ kânok ue. Zen kore a
ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin
den zo kore kwap ândime.
26 Oi Yerusalem kamân uŋakŋâ u
sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore
buŋ. Oi kamân zorâŋâ mamniŋ
uap. Yesugât kâmut ândimen, nen
Yerusalem uŋakŋâ sumbemân taap,
zorat kâmut.
27 Kembugât ekabân Yerusalem
kamân sâŋgiŋâ sot uŋakŋâ marirâp,
zeŋgât den ŋâi itâ ziap,

“Ambân kâpin, katep mân mimiŋâ,
gâ umâlep nâŋgâ. Katep
âsaâsagiŋaŋgât sâknam mân
nâŋgâmat, gâ sâtâre ot.
Ambân apŋâ buŋâ, zâk katep
doŋbep minziŋgap. Ambân
apŋoot, zâk murarâ bituk
minziŋgap.”

28 Bukurâpnâ, Anutuŋâ den
kânŋan sâip, zorat bonŋâ nen nan
bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka
âsageip.
29 Mârum katep yennan âsageip,
Ismael, zâkŋâ ŋâi Kaapumgât sâtkât
âsageip, Isaka, zâk kâsa miŋaŋgip.
Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât
gurumin den kore ândime, ziŋ Kris-
togât kâmut nen kâsa otniŋgâme.
30 Oi Kembugât ekabân den dap
yatâ ziap? Den ŋâi itâ ziap,
“Kore ambân sot nanŋâ molizikâna
âibabot. Kore ambângât nanŋandâ
bet boi zi mân galem upap. Zikŋâ
ambinŋaŋgât nanŋandâ bet boi zo
galem upap.”
31 Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore
ambângât kiun buŋ. Nen am-
binŋaŋgât kiurâp uen. Zorat op ko
Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olaŋniŋgipkât dumunân mân zâinat.

1 Nen dumun buŋ ândinatkât
Kristoŋâ olaŋniŋgip. Zorat a
nâmbutŋandâ saaniŋgânam sâne
mân nâŋgânat.
2 Nâ Paulo itâ dâzâŋgua nâŋgânek.
A nâmbutŋandâ itâ sâme, “Anu-
tugât mâteŋan tosaziŋ buŋ upigât
Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne
nâŋgâziŋgâne kwabâ kwatziŋgâne
ko Kristogât nep zo zeŋgâren bon
buŋ upap. Wangât, zen siŋgi âlipkât
mâtâp birâwe upap, zorat.
3 Dum dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi
zâk kwabâ kwâkŋaŋgâbi, zâk gu-
rumin den pisuk lum kwâtâtem
ândibapkât sâsâŋ. Ka zâk dap yatâ
lum kwâtâtibap?
4 Den kâtik lum ândim tosaniŋ buŋ
utnat sâme, zen Kristo sot târotâro
urâwe, zo mânâŋgâtse. Oi Anu-
tugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ,
zo zeŋgâren bon buŋ uap.
5 Nen ko Kaapumŋâ diiniŋgi Yesu
Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
um bâbâlaŋ op Anutu mâteŋan
tosaniŋ buŋ kinatkât mambât
ândimen.
6 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ
itâ nâŋgâmen, “Kwabâ zâŋgozâŋgoŋ
sot daaŋoot ândiândiŋ, zo bon buŋâ
uap. Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândiândiŋ sot buku
orotŋâ, zorâŋ bonŋâ uabot.”

Sâm gulip a, zeŋgât den.

7 Zen siŋgi âlipkât mâtâp top-
kwap âlip lâŋâwe. Zoren âinetâ ko
ŋâiŋâ pâke pâi den bonŋaŋgât mâtâp
walâwe? Wanŋâ um gulip kwatziŋgi
mâtâp zo bire?
8 Anutuŋâ diiziŋgipŋâ zen yatâ up-
igât mân sâip.
9 Bâu usiŋandâ âbâŋgum sirogân
giari aksik kâlak op naŋgâbap.
10 Nâ itâ nâŋgan. Kembuŋâ
diiziŋgi nâŋgânâŋgâziŋâ nâgât
yatâ upap. Oi aŋâ um gulip
kwatziŋgâmap, zâk Kembugâren
gâbâ hâuŋâ mimbap.
11 Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ
kwatziŋgâbigât dâzâŋgoman sâi dap
op kâsa otnibe. Nâ yâtâ dâzâŋgoman
sâi ko poru nakkât siŋgi zo nâŋgâne
mân bâliŋ opap.
12 A um gulip kwatziŋgânam
kwabâ kwatziŋgâbigât sâme, zeŋgât
itâ nâŋgâman. Zen ziiŋ sâkziŋ
kâriaŋgânetâ sâi dâp opap.

Dumunniŋ buŋ ândim laŋ gulip mân utnat.

13 Bukurâpnâ, zen dumun buŋ
ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi
nen dumun buŋ ândien sâm um
sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo mân lum
ândibi. Umziŋandâ gâsâyagom kore
oraŋgâm ândibi.
14 Den kâtikŋaŋgât kombâŋâ, zo
itâ, “Gâ gikaŋgât otgimap, zo yatik a
torenŋâ zeŋgât otgigi betziŋan mem
ândiban.”
15 Zen ko sâtziŋandâ ziyaŋgâm
agom buŋ upegât girem dâzâŋguan.

Laŋ gulip ândiândiŋ, zorat bonŋâ sot Kaapum wâratkum ândiândiŋ, zorat bonŋâ.

16 Sa nâŋgânek. Zen Kaapum
wâratkum zâkkât imbaŋan kâtigem
ândibi. Oi um sâkkât âkŋâle, zo mân
upi.
17 Um sâkkât âkŋâleŋâ Kaapum
komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen
kut ŋâi utnam upme, zo mân bâbâlaŋ
opmap.
18 Zen Kaapum wâratkune di-
iziŋgi Mosegât den kâtikŋandâ mân
saaziŋgâbap.
19 Um sâkkât âkŋâle nep tik mân
ziap. Zo itâ muyagemap. Laŋ
ândiândiŋ, bukuŋaŋgât ambân laŋ
mimiŋ, aŋunziŋ buŋ laŋ orot.
20 Lopio hurat kwâkwat, kware
suŋâ, kâsa kâsa, sârek den,
um kâlak den, kuk suŋguruk, a
zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ, um kâsâp
op kâsâpagoagoŋ.
21 A ŋâigât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op
laŋ mimiŋ, too kâtik nem um gulip
orotŋâ, sii nalem nemŋik ândiândiŋ
sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ. Zo-
rat mârum dâzâŋgowan, oi zi dum
dâzâŋguan. Aŋâ bâliŋâ zo upiŋâ
Anutugât um topŋan mân ândibi.
22 Ka Kaapumŋâ umziŋan ândei
wâratkum ândime, zo zeŋgâren
bonŋâ itâ muyagemap. Umŋâ
gâsâzâŋgomap, sâtâre, um lumbe,
um sânduk, buku op ândiândiŋ, den
luluŋ,
23 Um diigi gei ândiândiŋ, umŋâ
kendon ândiândiŋâ. Kaapum den
wâratkum ândine bonŋâ zo zeŋgâren
muyagem zimbap. Gurumin denân
kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo mân utnatkât
den ŋâi mân ziap.
24 Oi a ambân Yesu Kristogât siŋgi
ândime, zen ândiândi sâŋgiŋâ sot um
sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo buŋ upapkât
poru nagân kune kinzap.
25 Kaapumŋâ ândiândi niŋgi
ândimengât Kaapumgât holi
wâratkum zâkkât imbaŋan kâtigem
ândinat.
26 Sâkŋâ zâizâiŋ mân utnat. A
torenŋâ mân mem gei kwatziŋgânat.
A ŋâigât kut ŋâi ŋâi laŋ âkŋâle mân
utnat.

6

1 Bukurâpnâ, a ŋâiŋâ tosa muyagei
zen Kaapum wâratkum ândime,
zen um sânduk okŋaŋgâm sâm ku-
bikŋaŋgâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân
loribatkât gasâgâ kârâm ândiban.
2 Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ zo berân
miaŋgâbi. Zo yatâ op Kristogât den
kâtik zo lum ândibi.
3 Ŋâi zâk kut ŋâi bonŋâ zo
mân opŋâ zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ

opmap, a yatâ zo umŋâ kâitkuap sâsâŋ.
4 Zorat zâk zikŋaŋgât ândi
mâmannâ ek nâŋgâm kubikpap.
Yatâ opŋâ a torennâ mân mem ge
kwatziŋgâbap.
5 Nepkât yâmbât kâsâpkukuŋ zo a
mariŋâ dâp lum kinbi.
6 Den siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâme,
a zo ziŋ betziŋan mem kut ŋâi ŋâi
kâsâpkum ziŋgâbi.

Ŋâran orot mâmeniŋaŋgât bonŋâ minat.

7 Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ
op Anutu kâitkuban? Aŋâ Anutu kâit
kunatkât dâp buŋâ. Aŋâ kut ŋâi ŋâi
kârâm kâmitnat, zorat bonŋâ yatik
minat.
8 Ŋâi zâk um sâkkât âkŋâle bâliŋâ,
zorat nepŋâ tuubap, zâk yatik um
sâkkât âkŋâle bâliŋâ, zorat bonŋâ
tâmbetagoagoŋ muyagibap. Ka ŋâi
zâk Kaapumgât nep tuubap, zâk
yatik Kaapumgât bonŋâ ândiândi
kâtikŋâ muyagibap.
9 Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ tuum ma ko
âkon mân utnat. Nen mân lorem nep
yatâ tuunarân bet sumbemân nep
zorat bonŋâ muyaginat.
10 Zorat itâ sa nâŋgânek. Mâtâp
muyagei a eluŋ patâ kut ŋâi ŋâi
âlipŋâ otziŋgânat. Den siŋgi âlip zo
lum Yesugât kâmut zo kut ŋâi ŋâi
mem zâi pam otziŋgânat.

Girem sot mâsop den.

11 Zen kulem zi iknek. Den
nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâi
kulemguap. Ka âkââkâŋ zi Paulo
ninak bitnandâ simbup mem kelik-
melik den zi kulemgum ziŋgan.
12 A nâmbutŋandâ zen kwabâyagobigât
sâme. A zo, zen sâkŋandik den siŋgi
âlip ziap. Zen Kristo poru nagân
sâknam nâŋgâm moip, zorat den siŋgi
sâne a ziŋ sâknam ziŋgâbegât yatâ
upme.
13 A zo, zen zâizâiŋ op zeŋgât
a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A
kwabâ agowe, zen den kâtik mân
lum kwâtâtime.
14 Nâ ko kut ŋâi ŋâi yenŋaŋgât
buŋâ, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk
neŋgât op poru nagân sâknam
nâŋgâm moip, zorarâk nâŋgâm
sâtâre op ândiman. Yesu zâk neŋgât
op poru nagân moip, zorat opŋâ
hângât kut ŋâi ŋâi eksa yenŋâ
opmap. Oi hân a um kâtik ândime,
zen kândâtnom mân nâŋgânâŋgâ
upme.
15 Kwabâ agom ândiândiŋ mo yen
ândiândiŋ, zorâŋ bon buŋâ. Yesu sot
pâlâtâŋ op ândiândi uŋakŋâ, zorâŋ
bonŋâ.
16 A den zi lum ândime, zen
Anutugâren gâbâ um lumbeŋâ sot
tânzâŋgozâŋgoŋâ zimbap. Anutugât
kâmut zeŋgâren zimbap.
17 Bet aŋâ sâknam mân nibigât ot-
nigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op
sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziŋ
nonetâ gut dârâbut sâknan doŋbep
ziap, zorat.
18 Bukurâpnâ, Kembuniŋâ Yesu
Kristogâren gâbâ um lumbeŋâ
umziŋan zem zimbap. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Epeso zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanŋâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem ândime, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan.

2 Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zeŋgâren zimbap.

Anutuŋâ mârumŋan sumbemgât siŋgi kwatniŋgip.

3 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkŋâ sumbemân gâbâ siŋgi âlipkât mâsop topŋâ topŋâ Kristogât opŋâ niŋgip. Zorat nen sâm âlip kwâkŋaŋgânat.

4 Zâk mârumŋan hân mân muyageibân nen zâkkât mâteŋan um hâlâlu sot tosaniŋ buŋ kinatkât Kristogât siŋgi kwatniŋgip.

5 Zâkŋâ umŋâ gâsânâŋgomŋâ kânŋan nâŋgi zeipkât Yesu Kristogât opŋâ nan bârarâp utnatkât sâm kâtigem niŋgip.

6 Zikŋâ nanŋaŋgât opŋâ tânzâŋgozâŋgoŋâ sâŋgân buŋ niŋgipkât sâm sâtâre okŋaŋgânat.

Yesugât gilâmŋandâ sâŋgânniŋ meip.

7 Nanŋâ Yesu, zâkkât gilâmŋandâ sâŋgânniŋ meipkât tosaniŋ gulipkukuŋ muyageip. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorat nâŋgindâ imbaŋâ opmap.

8 Zâkŋâ imbaŋâ patâ tânnâŋgoip. Tânnâŋgom nâŋgânâŋgâ bonŋâ sot top nâŋgânâŋgâŋâ niŋgip.

9 Oi zikŋik den kânŋan nâŋgi âlip oi itâ mem kwânâŋgip. Zo itâ sâm muyageip. Den zo mârumŋan ekapŋoot zeip. Den zo itâ,

10 “Narâkŋâ nâŋgâwan, zo gâtâm mâte oi Kristoŋâ a sot kut ŋâi ŋâi hânân sot sumbemân zo mâpotziŋgâmŋâ kâukziŋ sot patâziŋâ upap.”

11 Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi aksik umŋaŋgârâk sâm kâtigem muyageziŋgâmap, zâk mârumŋan niŋgit nâŋgâm Kristogât opŋâ nen zâkkât a ambân gakârâpŋâ utnatkât sâip. Oi nen siŋgi âlipkât bonŋâ minatkât sâip.

12 Zorat op kândom Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Anutu sâm sâtâre okŋaŋgâm ândinat.

13 Zen yatigâk zâk sot pâlâtâŋ urâwe. Zen den bonŋâ nâŋgâne zorâŋâ kubikziŋgi Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne Anutuŋâ undipŋâ Tirik Kaapum ziŋgip. Anutuŋâ Tirik Kaapum niŋgâbapkât mârum sâm kâtigeip.

14 Sumbemân zarindâ kut ŋâi ŋâi niŋgâbap, zorat undipniŋâ Kaapum niŋgip. Anutu kutsiŋgiŋaŋgât sâtâre patâ muyagibapkât zâkkât arâpŋâ neŋgâren Kaapumŋâ kubikkubik nep zo tuum naŋgâbap.

Siŋgi âlip zeŋgâren zimbapkât Pauloŋâ ninâu sâip.

15 Zen Kembu Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât siŋgi a buku otziŋgâme, zorat den siŋgi nâŋgâwan.

16 Zorat nâ zeŋgât op narâk dâp nâŋgâmŋâ Kembugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâman.

17 Kembuŋâ gâsuziŋgipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zeŋgât op ninâu itâ sâm dukuman.

Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakŋâ neule mariŋâ, zâkŋâ Kaapum ziŋgi zorâŋâ nâŋgânâŋgâ ziŋgâm Kembugât topŋâ sâm muyagei nâŋgâm biraŋbi.

18 Oi umziŋ ânâŋgâri Kembuŋâ gâsuziŋgâm sumbemgât siŋgi kwatziŋgip, zorat nâŋgâm, nâŋgâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpŋâ zen sumbemân kut ŋâi ŋâi âsakŋâ

neuleŋoot ziŋgâbap, zorat nâŋgâne bon upap.
19 Oi nâŋgâm pâlâtâŋniŋoot,
neŋgâren imbaŋâ patâ zorâŋâ nep
tuumap, zorat topŋâ nâŋgâbi.
20 Imbaŋâ zorat bonŋâ igâwe.
Zorâŋâ Kristo mumuŋan gâbâ
mâŋgim diim sumbemân zâim Anu-
tugât âsanŋâ bongen pâip.
21 Oi a kutâ sot sumbem a,
a top top imbaŋâziŋoot zeŋgât
a kâukziŋâ pâipkât hânân sot
sumbemân kotsiŋgi ziap, zorâŋâ koi
giap. Narâk zirenâk buŋâ. Zo yatâ
zem zâimâmbap.
22 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi ak-
sik Kristogât ombeŋan zâmbamŋâ
kâukziŋ upapkât sâm kâmut gakârâp
neŋgât kembuniŋ kwânâŋgip.
23 Zâkkât kâmut zo kiŋ bikŋâ oindâ
giniŋgâm neŋgât kâukniŋ op ândiap.
A sot kut ŋâi ŋâi dâpniŋanâk niŋgi
meindâ dâp op âimap.

2

Mârumŋan laŋ gulip ândiwen.

1 Zen mârum bâliŋ top top opŋâ
um mumuŋâ op ândiwe. Ka Kristoŋâ
mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgi ândie.
2 Mârum zen hân a zeŋgât mâtâp
lâŋ ândim âi wâke zeŋgât a kutâ,
Sataŋ, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk
ziren zâkŋâ siŋgi âlip den ku a mam
otziŋgi ândie.
3 Nen mârum zeŋgât tobat
yatâ op ândim sâkkât sot um
nâŋgânâŋgâniŋaŋgât den lum ândim
a nâmbut yatâ Anutugât kukŋaŋgât
bonŋâ muyaginatkât siŋgi op
ândiwen.

Anutuŋâ mâŋginiŋgâmŋâ sumbe-mgât siŋgi sâip.

4 Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk
umŋâ gâsum biraŋniŋgipkât buku ot-
niŋgip.
5 Bâliŋâniŋaŋgât op um mu-
muŋâ op ândiwen, nen Kristo
sot mâŋginiŋgip. (Zen nâŋge.
Umâlepŋaŋgât op kubikniŋgip.)
6 Zâk Yesu Kristo sot mâŋginiŋgâm
zâk sot ârândâŋ a kuta tâtarân
tâtnatkât sumbemân nâmbarip.
7 Itâ muyagibapkât oip. Tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât
gom sambe, zo Yesu Kristo
umâlepŋaŋgât op mâbâlâkŋem
niŋgâbap.
8 Zen nâŋge. Zâk tânzâŋgomŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât op ku-
bikziŋgip. Zo ziiŋaŋgât buŋâ. Anutu
umâlipŋaŋgât op sâŋgân buŋ yatâ
otziŋgip.
9 Nep ŋâi tuuwegât yatâ
otziŋgâbap, zo buŋâ. Zorat a ŋâiŋâ
sâkŋâ mem zari mân dâp upap.
10 Nen Anutugât bikŋan gok. Zâk
Yesu Kristogâren muyageniŋgip.
Oi mâtâp âlipŋaŋgât nep tuum
ândinatkât Anutuŋâ sâm niŋgip.
Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren
lâŋ ândinat.

Barin gokŋandâ kamânân gawe.

11 Mârumŋan um kâtik ândiwe, zo-
rat nâŋgâm ândibi. Zen Yuda a
buŋâ, kamân ŋâin gokŋâ. Oi Yuda a
ziŋâ kwabâ kwaraŋgâmŋâ ândiweŋâ
kwabâ ulin sâm dâzâŋgomarâwe.
12 Narâk zoren Kristo buŋ ândiwe.
Oi Isirae a zen Anutugât kâmut
ândine zen kwande ândiwe. Isirae a
zen Anutu sot târotâro opŋâ zâkkât
siŋgi den mem ândine, zen Anutu
kârum bet bâsaŋ ândiwe.
13 Narâk ziren ko zen barin
ândiweŋâ Yesu Kristogâren târokwap
Kristo gilâmŋaŋgât op kamânân
ândie.

Yesuŋâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

14 Yesu zikŋak lumbeŋâniŋ
ândimap. Zâk a nakŋâ zagât
osetniŋan kâsa op pâke kâtik zeip,
zo kândaŋâ Isirae a sot hân ŋâin
ŋâin gok minduniŋgi kâmut kânok
urâwen.
15 Zâkŋâ Yuda neŋgât pâke den
zeip, zo tâmbetnâŋgobapkât imbaŋâ
zemŋaŋgip, zo koi geip. Oi a kâmut
zagât nekât kinkin gebagân kâmut
uŋakŋâ kânok zâk zikŋak muyagem
kin lumbeŋâ muyageip.

16 Zâk poru nagân moibân a nakŋâ zagât zo bonŋâ kânokgâk mâpotniŋgâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip.
17 Oi zâk gamŋâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbeŋaŋgât siŋgi den dâtnâŋgoi nâŋgâwen.
18 Oi nen aksik zâk sot pâlâtâŋ urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okŋaŋgâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

19 Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ zen sot Anutugât kamân mariŋ op Anutugât kâmut opŋâ zâkkât namâ op ândie.
20 Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziŋâ laniŋgâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniŋ uap.
21 Zâkkâren aŋâ aŋâ târokwâindâ Kembugât hâlâlu namâ muyagem zâimap.
22 Kaapumŋâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziŋgi Anutugât namâ ue.

3

Kembuŋâ den tikŋâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

1 Zorat opŋâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân ŋâin gok zeŋgâren siŋgi âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian.
2 Zen nâgât siŋgi nâŋgâwe. Anutu tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât op zeŋgâren siŋgi âlip nep tuubatkât sâm nigip.
3 Sâm nimŋâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pâŋkânok kulemguan.
4 Kristogât den tikŋâ zeip, zo ek nâŋgâman. Zen den zi sâlâpkumŋâ nâgât yatâ nâŋgâbi.
5 Den tik zeip, zo a mârum ândiwe, zeŋgâren mân sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete neŋgâren Kaapumŋâ sâm muyageip.
6 Den tik zeip, zo itâ. A hân ŋâin ŋâin gokŋâ, zen siŋgi âlip nâŋgâmŋâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op siŋgi den zorat bonŋâ ârândâŋ minat.
7 Oi siŋgi âlip zorat kore a ândibatkât Anutuŋâ umâlepŋaŋgât imbaŋâ patâ nigip.

Den tikŋaŋgât bonŋâ Yesuŋâ muyageip.

8 Nâ Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ ombeziŋan a giginâ op ândiman. Ka laŋ Kristogâren umgât gom sambe mân igikŋâ ziap, zorat den a hân ŋâin gokŋâ sâm muyagem ziŋgâbatkât Kembuŋâ sâm nigip.
9 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi muyageniŋgipŋâ den tik pâi zeip, zo narâkŋâ narâkŋâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuŋâ zo sâm muyagemŋâ den zorat bonŋâ sâm muyagem zen sot a nâmbutŋâ aksik patâ dâzâŋgobatkât sâip.
10 Narâk ziren Anutuŋâ kâmut gakârâpŋâ neŋgâren nâŋgânâŋgâŋâ bonŋâ mâbâlakŋei kulem top topŋâ muyagei sumbem a sot a imbaŋâziŋoot sumbemân ândie, zen ek naŋgâbi.
11 Anutu zâk mârum hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo sâŋgongoi gem muyageip.
12 Oi zâkŋâ mâtâp mem niŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwap keŋgât buŋ Anutu mâte okŋaŋgâmen.
13 Zorat nâ itâ dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândia umziŋ mân yâmbâribap. Buŋâ. Zen zorat nâŋgânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zeŋgât op ninâu sâip.

14-15 Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niiŋâ Ibâ bonŋâ, zâkkâren pindiŋsâm zeŋgât op ninâu itâ sâman.
16 Anutu zâk sâi Kaapumŋâ umgât gom sambe imbaŋâ muyagem ziŋgi umziŋ lâmbat kâtigibap.
17 Oi Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne umziŋan tâtat mâme upap. Nak ândâŋandâ hânân gei

kinmap, zen zo yatâ buku orotŋâ, zo gâsum kâtigem kinbi.
18 Oi zen Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ zen sot ârândâŋ Kristo zâk umŋâ gâsâzâŋgomap, zorat toren toren mâpot nâŋgâm kwâtâtibi.
19 Oi Kristo umŋâ gâsâzâŋgomap, zorâŋâ a nâŋgânâŋgâziŋ walâmap, zo laŋ nâŋgâm biraŋbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâŋâ zeŋgâren âi piksâbap. Nâ zeŋgât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.
20 Imbaŋâŋoot neŋgâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâm ninâu sâmen, zorigâk buŋâ. Kut ŋâi ŋâi walâwalâŋ upapkât kâwali tâkŋaŋgap. Zorâŋ ninâu sot nâŋgânâŋgâniŋ walâmap.
21 Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenâ narâkŋâ narâkŋâ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

4

Kaapumŋâ minduniŋgi kâmut kânok urâwen.
1 Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziŋgan. Zorat zen itâ nâŋgânek. Kembuŋâ gâsâzâŋgomŋâ târârak ândibigât sâm ziŋgip, zorat dâbâk ândibi.
2 Giginâ sot um sânduk ândim buku oraŋgâm hâuŋaŋgât den mân sâbi.
3 Oi Kaapum zâk lumbeŋaŋgât tâkŋâ mâpotziŋgâm saaziŋgip, zo mânâŋgâtpegât galem oraŋgâm ândibi.
4 Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât siŋgi, zorat siŋgi kwatziŋgâm diiziŋgip.
5 Kembu kânok. Nâŋgâm pâlâtâŋ kânok. Too saŋgon kânok.
6 Anutu zâk Ibâniŋ kânok. Zâk aksik patâ walâniŋgâm kembuniŋâ op ândiap. Oi um dâp imbaŋâ niŋgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuŋâ siŋgi âlip nepkât a top top nâmbarip.
7 Kristo zâk nep sâm niŋgip dâp imbaŋâ niŋgâmap.
8 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemguwe, ziap,
“Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren
tâk namâ a doŋbep diiziŋgâm
zarip. Oi a umgât gom sambe
sot imbaŋâ ziŋgip.”
9 Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombeŋan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip.
10 Zâk geip, zâkŋagâk sumbemŋâ sumbemŋâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip.
11 Oi zâkŋagâk a nep sot imbaŋâ ziŋgip, zo itâ. A nâmbutŋâ Aposologât nep sâm ziŋgip. Nâmbutŋâ Propete zâmbarip. A nâmbutŋâ siŋgi âlip mem hân ŋâin âiâiŋaŋgât sâip. Nâmbutŋâ kâmut zeŋgât galem a. Nâmbutŋâ siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâ a.
12 Zo zâkkât siŋgi a gakârâpŋâ mem kubikziŋgâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonŋâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâmbarip.

Siŋgi âlibân mân lorinat.
13 Zo yatâ op siŋgi âlip topŋâ sot Anutu nanŋaŋgât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem um kânok utnat. Siŋgi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatŋâ Kristogât tobat yatâ op ândinat.
14 Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziŋ um gulip kwatniŋgânam upme, zorat. Sarâziŋandâ pibâ yatâ mân mem kâbakŋeniŋgi kâtigem kinat.
15 Itâ op ândinat. Nen umniŋandâ a gâsâzâŋgom den bonŋigâk dâzâŋgonat. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnâŋgoi zoren ândim kâukniŋ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat.
16 Zâkkâren târokwâindâ sânâmniŋandâ sipapagoi sâkniŋ kânok opmap. Oi torerâpŋâ opŋâ imbaŋâ zemniŋgap

sot nep sâm niŋgip dâp nep tu-umŋâ umŋâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

17 Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den ŋâi dâzâŋgobâ. Um kâtik a, zen nâŋgânâŋgâziŋ kut ŋâi ŋâi yenŋan pane zemap. Zen ko zeŋgât tobat yatâ mân upi.

18 Um kâtik a, zeŋgât um nâŋgânâŋgâziŋ ŋâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe.

19 Oi um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ sii nalem laŋ nemŋâ âkŋâle sot bâliŋ top top âkon buŋ upme.

20 Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm ziŋgâwen. Kristogât topŋâ sâm dâzâŋgom ândiwen.

21 Den topŋâ kwâkâm ziŋgâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nâŋgâwe.

22 Zen ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkum umziŋâ sâŋgiŋâ âkŋâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi.

23 Oi Kaapum nâŋgâŋaŋgâne umziŋ mâŋgei uŋakŋâ upi.

24 Oi ândiândi uŋakŋâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opŋâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliŋâ top top birânat.

25 Zorat zen sarâ birâm den bonŋigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat.

26 Kugân bâliŋ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiŋ geibap.

27 Sataŋgât tirek mân kwâpan.

28 Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betŋâ nep tuum kât nalem muyagemŋâ a kanpitâ âlip tânzâŋgobi.

29 Den bâliŋâ lâuziŋan gâbâ mân gibap. Den âlipŋigâk tânagom sânetâ zorâŋâ a tânzâŋgom umziŋ kelikpap.

30 Anutugât Tirik Kaapumŋâ umbâlâ opapkât diŋâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zeŋgâren undip pâip, ziap. Gâsuziŋgâbapkât narâkŋâ mâte oi Anutuŋâ zo ekŋâ gâsuziŋgâbap.

31 Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut ŋâi ŋâi sumunŋâ zo zeŋgât osetziŋan mân zimbap.

32 Zen buku opŋâ âlip oraŋgâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziŋ birip.

5

Bâliŋâ kândâtkom ândinat.

1 Zen nan bârarâpŋâ op ândie, zorat Anutuŋâ opmap, yatik op ândibi.

2 Oi buku op umziŋâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniŋgâm neŋgât opŋâ ândiândiŋâ birip. Zo Anutuŋâ egi âlip yatâ oip. Kembugât siŋgi nalem une sei nâŋgi âlip opmâip, zo yatâ.

3 Laŋ mâman sot kut ŋâi bâliŋâ, mân orotŋâ sot a ŋâigât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle op laŋ mimiŋ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi.

4 Den aŋunŋoot, den laŋ sâsaŋâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliŋ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap.

5 Zen itâ nâŋgânek. Laŋ mâman a, den sumunŋâ sâme. A nâmbut zeŋgât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op laŋ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topŋan tâtatŋâ zo kârubi. A nâmbutŋâ zeŋgât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle op laŋ upme, zen a ziŋ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut ŋâi ŋâi zoren pane zemap.

Tik kut ŋâi ŋâi aŋunŋoot mân utnat.

6 Kâitzâŋgom sarâ den dâzâŋgone nâŋgâne bonŋâ mân upap. Bâliŋâ top top zorat Anutu kukŋaŋgât bonŋâ zo den ku a zeŋgâren muyagibap.

7-8 Zoren zen mân betziŋan mimbi. Zen mârumŋan ŋâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakŋâ op ândie. Zorat âsakŋaŋgât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi.

9 Âsakŋaŋgât bonŋâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋak den sâsâŋ.

10 Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zen zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.
11 Nâmbutŋâ ŋâtâtikkât kut ŋâi ŋâi utne mân betziŋan mimbi. Buŋâ. Bâliŋâziŋâ sâm kâkŋan kwatziŋgâbi.
12 Um kâtik zen kut ŋâi ŋâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aŋunŋoot opap.
13 Kut ŋâi yatâ, zo sâm kâkŋan pâindâ âsakŋandâ zeri zorat topŋâ muyagibap. Oi kut ŋâi muyapŋâ ziap, zorâŋ âsakŋoot upap.
14 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Uman zematŋâ zaat. Mumuŋan
gâbâ zaat. Kristoŋâ âsakŋâ
muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

15 Zorat op ko zen ândiândiziŋaŋgât galem op ândibi. Oi mân nâŋgâm nâŋgâm yatâ buŋâ. Um nâŋgânâŋgâziŋoot ândibi.
16 Narâk ziren bâliŋandâ laŋ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi.
17 Zorat um nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.
18 Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagoŋaŋgât nep. Kaapum ko nâŋgâŋaŋgâne umziŋan piksâi ândibi.
19 Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi mâpâmâpâse kep mem um aŋgâgwaŋgâ upi. Oi umziŋandâ Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre okŋaŋgâbi.
20 Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut ŋâi ŋâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
21 Zen Kristo hurat kwâkŋaŋgâm umŋâ âwe kwaraŋgâm ândibi.

A ambân zeŋgât den.

22 Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zeŋgât op ândibi.
23 Apŋandâ ambinŋaŋgât kâukŋâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zeŋgât kâukziŋ uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋaŋgât kubikkubik uap.
24 Oi kâmutŋâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziŋaŋgât den lum ândibi.
25 Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuniŋgâm buku otniŋgip. A ziŋ zo yatik umziŋ âmbirâpziŋ gâsuziŋgâm buku otziŋgâbi. Kristo zâk kâmutŋâ buku otniŋgâm neŋgât suup meip.
26 Zâkŋâ kâmut diŋâ sot too saŋgonniŋgâm kubikniŋgi salek op Anutu mâteŋan hâlâlu kinatkât yatâ oip.
27 Oi kâmutŋâ saŋgon kubikniŋgi hâlâlu sot tosaniŋ buŋ sot neuleniŋoot mâteŋan nâmbanbapkât sâm pindip.
28 Oi a zen ziiŋ sâkziŋ galem upme, yatigâk ambirâpziŋ galem otziŋgâbi. Ŋâi zâk ambinnâ dâŋ galem upap, zo zikŋâ sâk yatik galem oraŋgâbap.
29 A zikŋâ sâkŋâ mân kâsa okŋaŋgâmap. Buŋâ. On galem oraŋgâm ândimap. Kristoŋâ kâmutŋâ otniŋgâmap, zo yatâ.
30 Kristo zâk kâukniŋâ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ, sâkŋaŋgât torerâp ândiengât yatâ galem otniŋgâm ândimap.
31 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Zorat a ŋâiŋâ ibâ mamŋâ zâpam
ambinŋaŋgâren âi pâlâtâŋ
oi zet um sâk kânok op
ândibabot.”

32 Den zo den sumbuŋâ. Den zorat topŋâ itâ nâŋgan. Kristo sot kâmut, zeŋgât op sâip.
33 Oi den zorat topŋâ ŋâi itâ. Ap ambin, zeŋgât op sâip. A aksik zen sâkziŋ buku otziŋgâme, zo yatik âmbirâpziŋâ buku otziŋgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziŋ hurat kwatziŋgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zeŋgât den.

1 Katep zen Kembugât op ibâ mam
zeŋgât den lubi. Zorâŋâ mâtâp
âlipŋâ.
2 “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm
dinzik luban.” Den kâukŋâ zo
Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi
den ŋâi itâ târokwap sâsâŋâ,
3 “Yatâ op hânân narâk kârep
ândim kwâtâtiban.”
4 Ibâ zen nan bârarâpziŋ um kâlak
muyagibegât kut ŋâi kârâpŋoot
laŋ mân otziŋgâbi. Kembugât
den dâzâŋgom kubikziŋgâm galem
otziŋgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zeŋgât den.

5 Kore a zen hân a patârâpziŋ hurat
kwatziŋgâm umziŋ kânok zei Kristo
kore okŋaŋgânat yatâ upap sâm zo
yatik patârâpziŋ bimbi kwatziŋgâm
zeŋgât sâtziŋ lum ândibi.
6 Hân a patârâpziŋâ mâte pirik
otziŋgâne ziŋgitne âlip upapkât
buŋâ. Nen Kristogât kore a sâm
Anutuŋâ mâtâp sâm ziŋgip, zo lâŋbi.
7 Zen itâ nâŋgâbi, “Nen a zeŋgârâk
kore buŋâ.” Yatâ nâŋgâm Kembugât
nâŋgâm nepziŋ âkon buŋ tuubi.
8 Zen nâŋgâme. Ŋâi zâk kore a mo
a patâ ândim kut ŋâi ŋâi âlipŋâ op
ândibap, zâk Kembuŋâ hâuŋâ yatik
pindâbap.
9 Oi a patâ zen kore arâpziŋ
yatik galem otziŋgâm ândibi. Oi
mân zâŋgom ziŋgitsâbi. Kârâpŋoot
mân otziŋgâbi. Kore a sot a patâ,
zeŋgât patâziŋâ sumbemân kembu
patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân
otniŋgâbap, zo nâŋgâm ândibi.

Kâsa mân igikŋâ ândime.

10 Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren
târokwatne imbaŋâŋâ zeŋgâren zei
zo mem kâtigem ândibi.
11 Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât
hâmbâ timbâ mot mem ândine Sa-
taŋgât kâwali arâpŋandâ kâitzâŋgonam
gane kâtigem kinbi.
12 Zen nâŋgâme. Kâsarâpniŋ, zo
hân a buŋâ. Zen a mân igikŋâ. Zen
Sataŋ sot wâke gakârâpŋâ. Zen bâliŋ
op ândime. Ŋâtâtikkât nep a, a kutâ
sot a imbaŋâziŋoot. Nen zen sot kâsa
upmen.
13 Zorat nen Anutugâren gâbâ
hâmbâ timbâ mot mem kâmbam
narâk, narâk bâliŋan kâtigem kirindâ
kâsarâpniŋ ziŋ osiniŋgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut ŋâi ŋâi mem ândinat.

14 Nen itâ kinat. Den bonŋandâ in-
zutniŋ oi mem lap ândinat. Târârak
ândiândiŋandâ hâmbâniŋ oi akum
ândinat.
15 Lumbeŋaŋgât siŋgi âlip mem ki-
nat. Zorâŋâ kipâke gine giari lâŋ
kâtigem kinbi.
16 Oi mamŋâ patâ ko nâŋgâm
pâlâtâŋâ dugumniŋ oi mem kirindâ
kâsa, bâliŋâ mariŋaŋgât liŋgip
kâlâuŋâ zo gâi kom kâbakŋibap.
17 Oi pindok kâtik kutŋâ kubikku-
bik, zo kâukniŋan akunat. Oi Kaa-
pumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât
den, zo mem kinat.
18 Narâk dâp Kaapum wâratkum
Kembugâren ninâu sâm mâpâsem
ândinat. Oi laŋ gulip mân ândim,
âkon buŋ galem oraŋgâm ândinat. Oi
kamân dâp Kembugât siŋgi a zeŋgât
op ninâu sâm ândinat.
19 Oi zen nâgât op ninâu sâm
ândine Kembuŋâ lâunâ mem
bâbâlaŋkoi siŋgi âlipkât den tik zeip,
zo sâm muyagibat.
20 Na zorat siŋgi sâsâŋ a ândiangât
tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât
op ninâu sâne keŋgât buŋ siŋgi âlip
sâm muyagia dâp upap.

Den murukŋâ.

21 Tâk namin dap dap yatâ
ândiman, zen zorat kwakpegât
Tikiko, zâkŋâ zeŋgâren gamŋâ zorat
den siŋgi otziŋgâbap. Tikiko, zâk
bukuniŋ âlipŋâ, Kembugât kore a sât
luluŋoot.
22 Zâkŋâ neŋgât den siŋgi otziŋgâm
umâlep kwatziŋgâbapkât sâŋgongua
gaap.
23 Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot
Kembu Yesu Kristo, zikŋâ zen lumbe

muyageziŋgâm nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
mem kâtigei buku oraŋgâm ândibi.
24 A umziŋandâ Kembu Yesu
Kristo gâsum lum kâpim ândimambi,
zeŋgâren tânzâŋgozâŋgoŋ zimbap.
Zo yatik.

Pilipi zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1 Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât siŋgi a sot galem a sot a sâtŋâ, zeŋgât ekap zi kulemgum pet.
2 Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbeŋâ zeŋgâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zeŋgât op Kembugâren ninâu sâip.

3 Nâ zeŋgât nâŋgâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman.
4-5 Zen siŋgi âlip nâŋgâmŋâ nen sot pâlâtâŋ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâŋ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zeŋgât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman.
6 Oi itâ nâŋgâm kâtigian. Anutuŋâ nep âlip zeŋgâren topkwâipŋâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonŋâ muyagibap.
7 Nâ zeŋgât yatâ nâŋgâman. Zo topŋâ itâgât. Nâ zoren siŋgi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saaziŋgâmap.
8 Yesu Kristoŋâ tânnogi umnandâ saaziŋgâmap, zo perâkŋak dâzâŋgua Anutuŋâ nâŋgi bon uap.
9 Oi buku orotziŋandâ sot um nâŋgânâŋgâziŋ kubikaŋgâm lâmbari kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sot âlipŋâ zo târârak ek nâŋgâm kubikpigât ninâu sâman.
10 Oi zen kut ŋâi bonŋâ ek nâŋgâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buŋ bâbâlaŋ op mambât ândibi.
11 Oi Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoi ândiândi târârakkât bonŋâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutŋandâ pabâtgwabât op siŋgi âlip sâwe.

12 Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzâŋgobâ. Ziren kut ŋâi ŋâi muyagenigip, zorâŋ siŋgi âlip laŋ kârâbapkât muyageip.
13 Nâ Kristogât opŋâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat siŋgi orâwan, den zorâŋ a kâukŋâ sot kâwali a sot a torenŋâ ziren ândie, zeŋgât kindapziŋan giarip.
14 Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniŋâ doŋbep mârum keŋgât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap Anutugât den keŋgât buŋ sâme.
15 A nâmbutŋâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagân sâme. A nâmbutŋandâ ko umâlep otnim sâme.
16 Umâlep otnim sâme, zen nâ siŋgi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziŋandâ gâsânogi sâme.
17 Nâmbutŋandâ ko zâizâiŋ op kâsa otnim Kristogât kot sâne laŋ kârâmap. Zo tâk namâ kwâkŋan um sâknam muyageninam upme.
18 Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkŋak sâbi, zorat wangât doŋbep sânat. Kristogât den laŋ kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuŋâ sot ândiândiŋâ, zorat ârândâŋ okŋaŋgip.

19 Oi itâ sâm umâlip nâŋgâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumŋâ betnan mei olaŋnine ândibat.
20 Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren keŋgât sot aŋun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okŋaŋgâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziŋâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
21 Nâgât ândiândiŋ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap. Mumbatŋâ kut ŋâi âlipŋâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut ŋâi âlip zo mimbat. Zorat nâŋga sâtâreŋoot uap.

22 Ka hânân târokwap ândibat zo ko
hânân nep tuuga bonŋâ muyagibap.
Zorat nâ um zagât uan. Ŋâi mo
ŋâigât bâbâlaŋ upâ.
23 Ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap.
Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot
ândibatkât âkŋâlian. Zâk sot ândibat,
zorat nâŋga sâtâreŋoot uap.
24 Ka zen mandu upegât hânân
târokwap ândia âlip upap.
25 Oi zorat itâ nâŋgan. Nâ mân
mom zen sot ândibat. Nâ bet-
ziŋan mem ândia nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
gwâlânteŋsâi sâtâre op ândibi.
26 Zeŋgâren gamŋâ ândia nâgât op
Yesu Kristo sâm âlip kwâkŋaŋgâm
ândim zâibi.

Tânagom ândiândiŋ nep tuunat.

27 Zen umziŋ mindum ândibi. Oi
saagua op Kristogât siŋgi âlip zo
târârak mem kinbi. Zen Kristogât
a gakârâpŋâ ândie, zorat yatâ op
ândine dâp upap. Zen um kânok opŋâ
tânagom kin siŋgi âlipkât ândiândi
nep tuune ga ziŋgitpat mo kârebân
ândim siŋgiziŋik nâŋga âlip upap.
28 Tânagom kin kâsarâpziŋâ zeŋgât
keŋgât mân op ândibi. Zen yatâ utne
Anutuŋâ zâk kâsaziŋ birâziŋgâm zen
gâsâzâŋgobap, zorat topŋâ muyagei
ek nâŋgâbi.
29 Anutuŋâ zen Kristo nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât sâip.
Oi zorik buŋâ. Zâkkât opŋâ
sâknam nâŋgâm kore okŋaŋgâbigât
nâŋgâziŋgip.
30 Nâ mârum sâknam nep topkwap
tuum ândia nigâwe. Oi irak zi
yatik sâknam kwâkŋan tuuga siŋginâ
nâŋgâme. Oi zen yatik sâknam
kwâkŋan siŋgi âlip nep tuum ândim
kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

1-2 Zeŋgâren gâbâ Kristogât opŋâ
umziŋ tânagom sot Kaapum sot op
târotâro sot buku orot zo yatâ ziap?
Um bâbâlaŋ orot zo yatâ ziap? Mo
zen Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ umziŋ
saamŋâ kâtikŋan kwapmap? Zo
yatâ ziap oi ko um nâŋgânâŋgâziŋ
mâpotpi. Oi umziŋ kânok oi zorarâk
nâŋgâm ândibi. Zen yatâ utnetâ
sâtâre kwâkŋan ândibat.
3 Zen zâizâiŋ op sâk mâmeyân mân
upi. Gâ gikâ umgâ mem gemŋâ
bukugaŋgât nâŋgâna zâibap.
4 Gâ gikaŋgât kut ŋâi âlip upapkât
buŋâ, bukurâpkâ zeŋgât kut ŋâi âlip
upapkât ârândâŋ nâŋgâban.

Yesuŋâ mâtâp lâŋip, zo yatik lâŋnat.

5 Yesu Kristogât nâŋgânâŋgâ zeip,
zo yatik zeŋgâren zimbap.
6 Zâk Anutuyâk op ândeipŋâ Anutu
tobat ândian sâm mân aŋgân kârip.
7 Zâkŋâ kut ŋâi zo kwâkâm pam
kore a zeŋgât tobat op a tobat yatâ
muyageip.
8 Oi tobatŋâ ikne a tobat yatâ
oip. Zâk a gigiŋâ op ândim sât luluŋ
mâtâpŋâ lâŋ ândimŋâ moip. Mu-
muŋâ mâte oi poru nagân mum-
bapkât mân aŋgân kârip.
9 Yatâ oipkât Anutuŋâ mem
zâi a zâizâiŋâ patâ kwânâŋgip.
Kwânâŋgâmŋâ kut siŋgiŋâ laŋ kârâm
a zeŋgât kotsiŋgi, zo mâpot mem
kinbapkât sâm pindip.
10 Oi sumbemân sot hânân sot
hân ombeŋan ândime, nen aksik
patâ Yesugât kot nâŋgâm hânân gei
pindiŋsânat.
11 Oi lâuniŋandâ itâ sânat, “Yesu
Kristo, zâkŋâ Kembu patâniŋâ
ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip
kwâkŋaŋgânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

12 Bukurâpnâ, zen âsâbâŋ sâtnâ
lume. Zen sot ândiayâk buŋâ,
kârebân ândia zo yatik otnime.
Zo yatâ op kubikkubikziŋaŋgât
bonŋâ muyaginam zikŋik zikŋik
kâtigibi. Zorat umziŋ keŋgât op
sânam kwâtkwât op kâtigibi.
13 Wangât, Anutu zikŋak umziŋan
nep tuugi um bâbâlaŋ op sâtŋâ lu-
bigât imbaŋâ ziŋgâmap, zorat.

14 Zen kut ŋâi ŋâi upme, zo âkon
sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân
upi.
15 Zen yatâ opŋâ Anutugât nan
bârarâp tosa buŋ sot um salek op
ândibi. A gâŋgoŋâ narâk ziren ândie,
zeŋgât osetziŋan âsakŋâ yatâ op
ândibi.
16 Âsak yatâ op ândiândigât den
ziiŋ mem ândim a ambân dâzâŋgobi.
Yatâ utne Kristo takâtakâŋ narâkŋan
itâ sâm zeŋgât sâtâre upat, “Sâknam
nâŋgâm nep tuuwan, zorat bonŋâ
muyagiapkât sâtâre upat.”
17 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ Anu-
tugât siŋgi sâm pane ziap. Nâ zo
yatik sâknâ zâkkât siŋgi sâm mum-
bat, zorat umâlep sâtâre opŋâ zen sot
umâlep nâŋgâbat.
18 Oi zen yatik sâtâre op nâgât
umâlep nâŋgâbi.

Timoteogât den.

19 Kembu Yesuŋâ nâŋgi dâp oi
Timoteo kek sâŋgongua zeŋgâren
gâbapkât san. Oi zeŋgâren gâbâ den
siŋgi mem âburem ga zeŋgât siŋgi
den dâtnogi umnâ diim gibap.
20 A yatâ zo ŋâi mân ândie.
Zâk perâkŋak zeŋgât nâŋgâmŋâ
umŋandâ tânzâŋgobap.
21 Nâmbutŋâ zen ziiŋaŋgât nâŋgâm
Yesu Kristogât nep zo dâŋ mân tu-
ume.
22 Timoteo ândiândiŋaŋgât topŋâ
âlip nâŋge. Nanŋandâ ibâŋâ bekŋan
memap, zo yatik nâ siŋgi âlip nebân
betnan memap.
23 Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyag-
ibat, zo nâŋgâmŋâ zâk sâŋgongua
gâbap.
24 Oi Kembuŋâ nâŋgânigi ninak
zeŋgâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

25 Nâ kut ŋâi kârum ândia zen
Epaporidito sâŋgongune ga tânnogip.
Zâk bukunâ op betnan memap sot
kâwali a bukunâ ândimap. Zâk
mâburem ziŋgâbam san.
26 Oi zâk mâsek op zei zen
siŋgiŋâ nâŋgâwe. Zâkkât nâŋgâm
kwâkâ upegât umŋâ zeŋgâren tâi
nâŋgâm ândiap. Zâk zeŋgâren gam
ziŋgitpapkât okŋaŋgap.
27 Zâk mâsek doŋbep op mumbam
oip. Oi Anutuŋâ tângum bekŋan
meip. Oi zorik buŋâ. Nâgâren
umbâlâ muyagebapkât bekŋan
meip.
28 Zen ekŋâ umâlip upigât sot nâ
yatik nâŋgâm kwâkâ mân ândibatkât
zâk mân aŋgân kârâm sâŋgongua
gâbap.
29 Zorat zeŋgâren gâi zen umâlip
nâŋgâŋaŋgâm Kembugât op buku
okŋaŋgâbi. Zen a yatâ zo hurat
kwatziŋgâbi.
30 Zâk Kristogât nepkât mumbam
op zeip. Zeŋgât hâuŋâ kore otni-
bapkât sâkŋâ mân aŋgân kârip.

3

Siŋgi âlip kukuŋ a zo zeŋgât galem utnat.

1 Bukurâpnâ, den ŋâi sâbâ.
Kembugât opŋâ umâlibân ândibi.
Den zo mârum sâm dâzâŋgowan.
Dum zorigâk kulemgum ziŋgâbam
nâŋgâm mân kwaksan. Wangât,
zorâŋâ tânzâŋgobap, zorat.
2 Zen wâu ulin zeŋgât galem
ândibi. Zen bâliŋaŋgât nep tuume.
Sâkziŋâ mânâŋgâtme, a yatâ zo
zeŋgât galem oraŋgâm ândibi.
3 Zo zen kwabâ kwaraŋgâm nen
Kembugât a sâme. Zo yenŋâ. Nen
ko Anutugât a bonŋâ ândimen.
Kaapumŋâ otniŋgi Kembu kore
okŋaŋgâmen. Oi Yesu Kristo
sot pâlâtâŋ upmen. Oi nâŋgâm
pâlâtâŋniŋâ zo sâkkât zoren mân
pamen.
4 Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip
opam. A nâmbutŋâ zen sâkkâren
târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm
walâziŋgâbam.
5 Zorat topŋâ sâm muyagibâ. Nâ
muyagem sirâm nâmburân zagât zia
karâmbuŋan kwabânowe. Nâ Isirae
a kâmurân gokŋâ, Benyamingât ki-
uŋâ. Nâ Yuda a, Yuda zeŋgâren gâbâ

âsagiwan. Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan.
6 Kâtiknaŋgât op Kembugât kâmut, zeŋgât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâkŋak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lâŋ ândiwan.

Pauloŋâ Kristogât op kut ŋâi ŋâi birip.

7 Oi nâ mârum kut ŋâi ŋâi mem ândim nâŋga bon oip. Bet ko Kristogât opŋâ nâŋga yenŋâ oip.
8 Perâkŋak, nâ Kembuŋâ Yesu Kristo, zâkkât topŋâ ek nâŋga bon oi kut ŋâi ŋâi mârum orâwan sot nâmbutŋâ pisuk patâ, zorat nâŋga yenŋâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtâŋ upat sâm kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâ eksa iisâk yatâ oi birâwan.
9 Nâ gurumin den lum târârak upatkât buŋâ. Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap tosanâ buŋ ândiândiŋ, zorat otnigap. Nâŋgâm pâlâtâŋ zo Anutugâren gok. Zâkŋâ nâŋgi tosanâ buŋ upapkât san.
10 Nâ Kristo sot pâlâtâŋ ua zaatzaatŋaŋgât imbaŋâ nâgâren muyagei zâk sâknam nâŋgip, yatik nâŋgâbat. Yatâ opŋâ moip, zorat holi muyagibat.
11 Yatâ op âim mumuŋan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsunat.

12 Nâ ninaŋgât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârum kikerân ga gâsuan.” Buŋâ. Ka Yesu Kristoŋâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kârâm âiman.
13 Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninaŋgât nâŋga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut ŋâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut ŋâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman.
14 Oi Anutuŋâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkât op kiket âi gâsubat.
15 A um nâŋgânâŋgâniŋ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nâŋgâm ândinat. Oi a nâmbutŋandâ kut ŋâigât nâŋgâne mâtâp ŋâi opmap oi ko Anutuŋâ mâtâp âlip tirâpzâŋgoi ek nâŋgâbi.
16 Mâtâp lâŋ gawen, zorik lâŋ âinâ.

Nen sumbem kamângât bonŋâ ândinatkât niŋgip.

17 Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otziŋga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lâŋbi. A nâmbutŋâ yatik ândim kândom otziŋgâme, zeŋgâren sinziŋ ek ândibi.
18 A doŋbep zeŋgât dâzâŋgom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzâŋgobâ. Zen Kristo poru nagân kukuŋâ, zâk kâsa miŋaŋgâme.
19 A zo, ziŋ tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi ue. Zen tep kâmboziŋandâ kembu otziŋgâmap. Oi aŋunŋoot zorâŋ umâlip kwatziŋgâmap. Hângât kut ŋâi ŋâi, zorarâk nâŋgâm ândime.
20 Nen ko sumbem kamângât bonŋâ. Oi zoren gâbâ neŋgât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ ga gâsânâŋgobapkât mambât ândimen.
21 Zâk a sot kut ŋâi ŋâi mem gemŋâ zikŋâ ombeŋan nâmbanbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap. Zâkkât imbaŋâ zorâŋâ sâkniŋ giginâ melâŋi zik sâk yatâ neule âsakŋoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zeŋgât den.

1 Bukurâpnâ, nâ ga ziŋgitpatkât nâŋgan. Umnâ zeŋgâren kinzap. Nâ zeŋgât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândibi.
2 Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot.
3 Oi betnan memat, gâ ambân zagât zo betzikŋan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutŋâ, zen siŋgi âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziŋâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaŋ den.

4 Zen Kembugât op umâlip nâŋgâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi.

5 Zen um lumbeŋâ sot um lâklâk
ândine a ziŋ ziŋgit nâŋgâbi. Kembu
takâtakâŋaŋgât narâk mâte ot-
niŋgap.
6 Kut ŋâi ŋâi zorat mân nâŋgâm
kwâkâ upi. Umziŋan den topŋâ
topŋâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap
sâm dukubi.
7 Oi Anutugâren gâbâ um lumbeŋâ,
zo a nâŋgânâŋgâniŋ walâmap. Yesu
Kristogât op um lumbeŋâ zorâŋâ
neŋgâren kwâlâlâksâm zimbap.
8 Oi bukurâp, den ŋâi sâbâ. Kut
ŋâi ŋâi bonŋâ sot hurat kwâkwat,
kut ŋâi ŋâi târârakŋâ sot salekŋâ, kut
ŋâi ŋâi tobat âlip sot hikpârâkŋoot,
kut ŋâi op kwâtâkwâtâtiŋ sot umâlip
muyagime. Kut ŋâi ŋâi zo aksik
nâŋgâm ândibi.
9 Nâ den dâzâŋgom tirâpzâŋgua
ek nâŋgâwe, zorik op ândine Anutu,
lumbeŋâ mariŋandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

10 Zen betnan miegât Kembugâren
umâlip patâ nâŋgan. Zen mârum
nâgât nâŋgâm betnan minam
mâtâpkât kwagâwe, zo nâŋgan.
11 Nâ kut ŋâi kârum mân san. Nâ
kut ŋâi ŋâi kârumŋâ yen ândian, zo-
rat nâŋga mân bâliŋ opmap.
12 Nâ giginŋ op ândiândiŋ mo gom
sambe zemnigi ândiândiŋ, zo yatâ
âlip ândibam. Tepkât op ândiândiŋ
mo gomsambe kwâkŋan ândiândiŋ
mo puyân ândiândiŋ, zorat topŋâ ak-
sik nâŋgâman. Zo yatâ mo yatâ ândia
âlip opmap.
13 Yesu Kristoŋâ imbaŋâ nigi
kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ
zo ândia âlip opmap.
14 Nâ sâknamân ândia zen betnan
miwe, zorat nâŋga âlip uap.

Paulo kut ŋâi ŋâi pindâwe.

15 Pilipi kamânân gok a ambân,
zen nâŋge. Nâ siŋgi âlip nep
topkwap Makedonia hân birâwan,
narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut
zen yen ândine zen ziiŋik nâ sot
târotâro op betnan miwe.
16 Oi Tesalonike kamânân ândia
sâkkât kut ŋâi ŋâi zo sâp zagât nim
tânnowe.
17 Nâ kât sikum nibigât mân san.
Siŋgi âlip bonŋâ zeŋgâren muyag-
ibapkât san. Oi bonŋâ zo zeŋgâren
laŋ kârâbap.
18 Ziŋâ nâ kut ŋâi muyagem niwe,
zorat sâiwap dâzâŋgobâ. Nine gom
sambe op ândian. Epaporiditoŋâ
zeŋgâren gâbâ kut ŋâi zo mem ga
nigi gom sambe op ândian. Ziŋâ nâ
kut ŋâi otniwe, zorat nâŋga Kembu
okŋaŋgâwe yatâ uap.
19 Oi Kembuŋâ zorat nâŋgi âlip
uap. Oi Anutu, zâk gom sambe
muyagemapŋâ Yesu Kristogât op kut
ŋâi ŋâi doŋbep ziŋgi kut ŋâi mân
kârum ândibi.
20 Oi Anutu Ibâniŋâ, zâkkâren
sâm âlip zinziŋ zem zâimâmbap.
Perâkŋak.

Den murukŋâ.

21 Yesu Kristogât opŋâ nâŋgâziŋgan.
Zo Yesugât siŋgi a dâzâŋgom
naŋgâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen
nâŋgâziŋge.
22 Kembugât siŋgi a Roma a
kutâ Sisagât kiŋ top ândie sot
Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ, zen
aksik nâŋgâziŋge.
23 Kembu Yesu Kristogâren gâbâ
tânzâŋgozâŋgoŋandâ um dâpziŋan
zimbap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Kolosai zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâiwap den.

1-2 Bukurâpnikŋâ, Kembugât siŋgi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget. Anutu Ibâniŋaŋgâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zeŋgâren zem zimbap.

Kolosai zeŋgât op sâiwap sâmarâwet.

3 Ninâu sâmet dâp net Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâŋâ Anutu, zâkkâren zeŋgât op sâiwap sâm ninâu sâmet.

4 Zen Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe sot Kembugât siŋgi a kamân nâmbutŋan gâbâ gane buku otziŋgâme, zorat sâiwap sâmet.

5 Sumbemân ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi pâipkât zo minam um bâbâlaŋ op mambât ândime.

6 Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den, den bonŋâ, zo zeŋgâren gâi nâŋgâne zeŋgâren bonŋoot oip. Zo yatik siŋgi âlip zo hân dâp muyagem laŋ kârâm âim bon opmap.

7 Bukuniŋâ âlipŋâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâkŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoi nâŋgâwe.

8 Oi Kaapumŋâ umziŋ kubigi umziŋâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat siŋgiŋâ dâtnâkoip. Zâk zeŋgât op nep tuumap.

Kolosai zeŋgât op ninâu sâwet.

9 Oi net zeŋgât den siŋgi zo nâŋgâm zobik topkwap zeŋgât op ninâu sâm gamet. Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den topŋâ sot nâŋgânâŋgâ ziŋgi Anutugât den nâŋgâm kwâtâtibigât ninâu sâmet.

10 Kembuŋâ yatâ otziŋgi Kembugât a târârak ândine ziŋgiri dâp upap. Oi âlipŋaŋgât nep top top, zo tuum bonŋâ muyagibi. Oi Anutugât topŋâ nâŋgâm biraŋbi.

11 Anutu zâk imbaŋâ mariŋâ. Zâk imbaŋâ âsakŋoot zorâŋ kâtikŋan kwatziŋgi kâtigem ândine kwâkziŋan kut ŋâi ŋâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlaŋâk op sâiwap sâm dukubi.

12 Oi Ibâniŋ u âsakŋan ândiap, zâkŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi kwatniŋgip. Zo Kembugât siŋgi a neŋgât siŋgi upapkât sâi ziap. Zen zorat nâŋgâm um bâbâlaŋâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet.

13 Anutu zâk ŋâtâtik mariŋaŋgât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâm nanŋaŋgât kiŋ topŋan nâmbarip.

14 Nanŋâ zâk tosaniŋaŋgât sâŋgânnŋâ pam bâliŋan gâbâ mâkâniŋgip.

15 Anutu Ibâ, zâk mân igikŋâ. Ka nanŋâ Anutugât holiŋâ sot topŋâ muyageip. Mârum hân kwâkŋan kut ŋâi ŋâi mân muyagei nanŋâ kândom muyageipkât kâukniŋ ândiepŋak ândiap.

16 Anutuŋâ sâi nanŋandâ a top topŋâ sot kut ŋâi ŋâi sumbemân sot hânân zo muyageniŋgip. Igikŋâ sot mân igikŋâ. Sumbem a âlipŋâ imbaŋâziŋoot sot Sataŋ sot sumbem arâpŋâ bâliŋâ imbaŋâziŋoot. A kutâ sot zâizâiŋ zo aksik patâ nanŋaŋgât imbaŋandâ muyageziŋgip. Oi zo zâkkât siŋgi muyageziŋgip.

17 Mârumŋan a sot kut ŋâi ŋâi mân muyagei zei nanŋâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi zorat galem a sâtŋâ op ândiap. A sot kut ŋâi ŋâi zo zâkkât bikŋan zem gâmap.

18 Kiŋ bitniŋaŋgât kâukŋâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiŋ bikŋâ ândeindâ zâk kâukniŋâ ândiap. Zâk ândiândi niŋgi zâkkât kâmurân ândien. Nanŋâ zâk mârumŋan gâbâ kândom op mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut

ŋâi ŋâi aksik zorat kâukŋâ upapkât mumuŋan gâbâ kândom otniŋgâm zaarip.

Yesuŋâ nen Anutu sot buku utnatkât diiniŋgip.

19 Anutuŋâ zikŋâ imbaŋâ sot ândiândiŋâ sot holiŋâ nanŋaŋgâren dâbâk zimbapkât nâŋgi dâp oip.
20 Oi a sot kut ŋâi ŋâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okŋaŋgâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanŋâ sâm pindi poru nagân moi gilâmŋandâ lumbeŋâ muyageniŋgip.
21 Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okŋaŋgâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋ oi laŋ gulip ândim bâliŋâ top top op ândiwe.
22 Ka Kristoŋâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâteŋan hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât a yatâ opŋâ poru nagân moip.
23 Zorat zen Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonŋâ minam um bâbâlaŋâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diiziŋgi Anutugât mâteŋan aŋun buŋ kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zeŋgâren laŋ kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Epaparaŋâ dâzâŋgoip. Oi zenâk buŋâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzâŋgom arindâ nâŋgâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândiman.
24 Kristoŋâ a kâmutŋâ neŋgât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombeŋan kiŋ bikŋâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ neŋgât op sâknam nâŋgip. Sâknam torenŋâ ŋâi nâŋgânâŋgâŋ ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândiman.
25 Anutuŋâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zeŋgâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom naŋgâbatkât sâm nigip.
26 Siŋgi âlip den zo narâkŋâ narâkŋâ ekapŋoot zei mân nâŋgâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikŋak zâkkât siŋgi a nen sâm muyageniŋgip.
27 Oi den mârum tik zeip, zo a hânŋâ hânŋâ muyageziŋgâbapkât Anutuŋâ nâŋgi âlip oip. Den zo bonŋoot sot âsakŋoot. Oi den zorat topŋâ itâ. Kristogât Kaapumŋâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakŋoot ândibigât mambât ândie.
28 Nen a ambân Kristogât topŋâ sâm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzâŋgomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op mem kâtigem nâŋgânâŋgâziŋ yâmbârem gwâlanteŋsâbapkât yatâ upmen.
29 Zen Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem upigât Kristoŋâ imbaŋâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

1 Kolosai zeŋgât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zeŋgât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândâŋ. Zeŋgât op nebân sâknam patâ nâŋgâman.
2 Zen Anutugât den tikŋâ zeip, zorat topŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nâŋgâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbâlaŋ op keŋgât buŋ ândibi.
3 Yesu Kristogâren den nâŋgânâŋgâ sot top nâŋgânâŋgâŋ mamŋâ ziap. Oi zâk nâŋgânâŋgâ niŋgi den bonŋaŋgât topŋâ nâŋgâmen.
4 A nâmbutŋâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.
5 Nâ zeŋgât nâŋgâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm târoyagom ândine ziŋgitŋâ umnâ âlip uap.

6 Zen Kristo sot pâlâtâŋ urâwe, zo
yatik zâk sot pâlâtâŋ op ândibi.
7 Den bonŋâ mem ândim zâkkâren
pâlâtâŋ op kinbi. Zen yatâ opŋâ
topŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Mâtâp
tirâpzâŋgowe, zo lâŋ kâtigem sâiwap
sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtâŋ op ândim umgât gom sambe mân kârunat.

8 A ziŋâ zo zeŋgât arâpziŋâ up-
igât den kelâkŋoot dâzâŋgom um
gulip kwatziŋgâbegât umziŋ galem
oraŋgâm ândibi. Den zo ayân gâbâ
nâŋgânâŋgâ den, sarâ, yenŋâ. Den
zo sâkurâpziŋaŋgât den pat yatâ.
Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân
muyageip.
9 Kristogât sâkŋan Anutugât holiŋâ
sot ândiândiŋ sot imbaŋâ piksâm zei
ândimap.
10 Kristo zâk a kutâ zâizâiŋ
sot kembu patâ otniŋgâm ândiap.
Sumbem a âlipŋâ sot bâliŋâ sot
wâke top topŋâ imbaŋâziŋoot, zen
ombeŋan ândie. Oi zâkkât siŋgi a
nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ ândiândi
neŋgâren piksâm sambâlem ziap,
zorat zen umgât kut ŋâi ŋâi zorat
mân kârume.
11 Zen Kristo sot pâlâtâŋ utne
umziŋan bâliŋâ zeip, zo saŋgorip.
Zen sâgân kwabâyagowe, zorat
buŋâ. Zen ândiândi sâŋgiŋâ sâmbum
pam Kristogâren pâlâtâŋ urâwe.
12 Tooyân saŋgonziŋgâwe, zorâŋâ
Yesugât mumuŋan târokwatziŋgip.
Oi Anutu zâk imbaŋaŋgât Kristo
mumuŋan gâbâ mâŋgeip. Imbaŋâ
zo yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwapme,
zeŋgâren zari Yesugât zaatzaatŋan
târokwatziŋgip.
13 Zen mârum bâliŋâ op um
mumuŋâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ
birâmŋâ Kristo sot mâŋgiziŋgi ândie.
14 Oi tosaziŋaŋgât den ekabân
zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi
buŋ oip.
15 Yatâ opŋâ Sataŋ sot wâke
zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot timbâ
kâmbamziŋ mem kom sâmbum
a ambân mâteziŋan topziŋ sâm
muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatniŋgâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

16 A ziŋ nalem nâmbutŋâ birâm
ândibigât mo Yuda zeŋgât kendon
patâ mo mâik tâtatŋaŋgât, zorat den
sâkziŋan sâne mân nâŋgâbi.
17 Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ.
Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet
muyagibap, zorat dâp zorâŋ kândom
gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi
zen zâk sot pâlâtâŋ upme.
18 A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâle
bâliŋâ pâke kwâtnam sâkkât kendon
ândim sumbem a mâpâsibigât sâme.
A yatâ zo, ziŋ kut ŋâi ŋâi uman
ekŋâ zorat nâŋgâne bon opmap. A
yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam
den bon buŋ, zo dâzâŋgom ândime.
Nâŋgânâŋgâziŋâ zo ko ayân gâbâ
âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtâŋ
mân upme.
19 Kristo zâk kâukniŋâ. Nen
kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ
sânâmŋandâ pâuksâm gem bonŋâ
mem kâtikŋan kwap saaniŋgâmap.
Oi Kristo zâk um dâpkât nalem
niŋgâm tânnâŋgoi lâmbatnatkât
imbaŋâ zemŋâŋgap. Anutu zâk yatâ
nâŋgâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nâŋgânat.

20 Zen Kristo mumuŋan târokwapŋâ
hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi
sâŋgiŋâ kândâtkomŋâ dabân hângât
a yenŋâ yatâ ândim agât den lume?
21 A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân
gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân
mimban.”
22 Kut ŋâi ŋâi zo buŋ opmap,
zo mân tâmbetgobap. Zorat opŋâ
wangât mân nimbi, mân mimbi
sâme? Den yatâ zo Anutugât den
buŋâ. Den zo a ziŋ umziŋan nâŋgâm
sâm kwâkâyaŋgâme. Zorat a ziŋ den
yatâ zo sâne mân nâŋgâbi.
23 A yatâ zorâŋ den nâŋgânâŋgâ
tobat upme. Ka den sâme, zo bonŋâ
buŋâ. Zo top nâŋgânâŋgâŋaŋgât

den buŋâ. Zen sâkkât âkŋâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziŋ mem geinam sâne den zorâŋ den bonŋâ yatâ opmap. Ka yatâ zorâŋ bon buŋâ. Zorâŋâ sâkkât âkŋâle pâke mân kwâpap.

3

Sumbemân zâim ândiândiŋ, zorat nâŋgânat.

1 Kristo zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatŋan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanŋâ bongen Kristoŋâ den nâŋgâm ândiap, zorarâk nâŋgâm ândibi.

2 Hânân den sâm âragume, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipŋâ nâŋgâm ândie, zorat nâŋgâm ândibi.

3 Zen Kristo mumuŋan târokwarâwegât a mumuŋâ yatâ hân a zeŋgât den bâliŋâ zo mân nâŋgâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat.

4 Oi Kristo zâk ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândâŋ âsakŋâ neuleŋan muyagem ândibi. Zen zorat op nâŋgâm ândibigât san.

Um sâŋgiŋâ lândim pânat.

5 Zen sâkkât âkŋâle bâliŋâ zorat kendon ândim kut ŋâi ŋâi itâ zo birâbi. Laŋ mâman, kut ŋâi ŋâi mân orotŋâ sot sâkkât âkŋâle bâliŋâ. A ŋâigât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle mân upi. (A ŋâigât kut ŋâi ŋâiŋaŋgât âkŋâle orot, zo Anutu kândâtkum umziŋ ŋâigâren pâpanŋâ yatâ.)

6 Um kâtik a ziŋ bâliŋâ zo aksik upmegât Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârum kut ŋâi bâliŋâ top top zo op ândiwe.

7-8 Narâk zi ko kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliŋâ.

9 Sarâ mân sâbi. Um sâŋgiŋâ sot orot mâme gâŋgoŋâ zo lândim pegât zo aksik birâbi.

10 Oi um uŋakŋâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uŋak Anutuŋâ muyageip, zo kubigi nâŋgânâŋgâ sot opŋâ zikŋâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip.

11 Zorat kâsâp ândiândiŋ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwaraŋgâwe sot mân kwabâ kwaraŋgâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristoŋâ mâpotniŋgâmŋâ kâukniŋâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombeŋan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtâŋ urâwengât siŋgi âlip lum ândinat.

12 Anutuŋâ umŋandâ gâsuziŋgâm buku otziŋgâm gâsum sâlâpzâŋgoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku âpi. Zen umziŋ giginâ oi um sânduk ândibi. Siŋgi âlip lum ândim âkon mân upi.

13 A ziŋ bâliŋ otziŋgâne zorat hâuŋâ mân otziŋgâbi. Osetziŋan tosa ŋâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuŋâ tosaziŋ birip. Zen yatik bukurâpziŋaŋgât tosaziŋ birâbi.

14 Oi kut ŋâi ŋâi zo opŋâ walâm umziŋandâ gâsâyagom ândiândiŋ, zo mem kâtigem ândine zorâŋâ mâpotziŋgi um kânok upi.

15 Oi Kristo sot pâlâtâŋ op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorâŋâ umziŋan nep tuubap. Zen lumbe opŋâ um kânok op ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nâŋgip.

16 Kristogât den osetziŋan laŋ kârâbapkât kâtigibi. Oi nâŋgânâŋgâ den top topŋâ kwâkâyaŋgâm galem oraŋgâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi mâpâmâpâse kep sâŋgiŋâ sot siŋgi âlipkât kep mimbi. Umziŋandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâm mimbi.

17 Zen Kristogât kâmut gakârâpŋâ ândie, zorat nâŋgâm den mo nep utnam dâŋâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiŋgiŋâ laŋ

kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristoŋâ imbaŋâ ziŋgâbap. Zorat Anutu Ibâniŋ sâiwap sâm dukubi.

18 Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ urâweŋâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziŋaŋgât ombeziŋan ândim sâtziŋ lum ândibi.

19 A zen âmbirâpziŋ buku otziŋgâm ândibi. Ambirâpziŋ kârâpŋoot mân otziŋgâbi.

20 Katep zen ibâ mamârâpziŋ den ŋâi mo ŋâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziŋandâ nâŋgi âlip upap.

21 Ibâ mam zen nan bârarâpziŋ ziŋgit um kâlak upegât kubikziŋgânam kut ŋâi kârâpŋoot walâwalâŋ mân otziŋgâbi.

22 Kore a sot nep a, zen patârâpziŋ zeŋgât sâtziŋ lubi. Zo a ziŋ ziŋgitne âlip upapkât buŋâ. Kembu hurat kwâkŋaŋgâm utne dâp upap.

23 Nep aksik zo a patâ zeŋgârâk opŋâ buŋâ. Kembugât op bâbâlaŋâk tuubi.

24 Zen itâ nâŋgâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sâŋgânnâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi.

25 Ka ŋâi zâk bâliŋaŋgât nep tuugi zo yatik hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap. Kembuŋâ kore a sot a patâ dâbâk otziŋgâmap. Zâk hâtubâtu mân otniŋgâmap.

4

1 A patâ zeŋgât den sa nâŋgânek. Patâziŋâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nâŋgâm kore a gakârâpziŋ kut ŋâi ŋâi târâragâk dâpziŋan galem otziŋgâbi.

Ninâu sâsâŋaŋgât den.

2 Kolosai a, zen âsâbâŋ ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi.

3 Oi neŋgât op ninâu sâne Anutuŋâ siŋgi âlip sânatkât mâtâp muyageniŋgi Kristogât den mârum tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzâŋgom ândiwangât um kâtik, ziŋ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian.

4 Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuŋâ betnan mine bâbâlaŋ op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

5 Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtŋan gok, zen sot kândiaŋgâm gulip ândiândiŋ mân op kut ŋâi ŋâi nâŋgâmŋik upi. Kembugât den dâzâŋgonam ândibi.

6 Dinziŋâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzâŋgobi. Zen yatâ opŋâ a den melâŋ dâzâŋgonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

7 Nâgât den siŋgi zo Tikikoŋâ otziŋgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeniŋâ sot Kembugât kore a sât lulunoot.

8 Zâk zeŋgâren gam den siŋgi otziŋgâbapkât sâŋgongua gaap. Um bâbâlaŋ kwatziŋgâbapkât op zeŋgâren gaap.

9 Oi bukuniŋâ Onesimo, Kembugât sât luluŋ a zeŋgâren gokŋâ, zâk ârândâŋ sâŋgongua gamŋâ kut ŋâi ŋâi ziren âsagiap, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgâbabot.

10 Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepâŋâ Mareko sot Yusito, kutŋâ ŋâi Yosua, ziŋâ nâŋgâziŋge. (Marekogât den mârumŋan dâzâŋgowan. Zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâbi.)

11 Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziŋâ Yuda a zeŋgâren gâbâ muyagiwe. Ziŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutŋâ Yesu sot pâlâtâŋ urâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâi mân betnan mime.

12 Oi Kolosai zeŋgât kamânân gokŋâ a ŋâi, Epapara, Kristogât kore a, zâkkât nâŋgânâŋgâŋ Kolosai a zeŋgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op Anutugât diŋaŋgât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbâŋ ninâu sâm kâtigemap.

13 Zâkkât topŋâ nâŋgâmangât itâ dâzâŋgobâ. Zâkŋâ zeŋgât opŋâ sot

Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokŋâ Kembugât siŋgi a ambân kâmut ândie, zeŋgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

14 Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniŋâ Luka, zet nâŋgâziŋgabot.

15 Oi Laodikea kamânân bukuniŋâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zeŋgât nâŋgâm sâtâre opman. Den zo sapsum ziŋgâbi.

16 Ekap zi a ambân sâlâpkum nâŋgâm naŋgâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zeŋgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeŋgât ekap ŋâi kulemguan, zo yatik zen ziŋgâne sâlâpkubi.

17 Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembuŋâ gigip, zo mulunâk tuum biraŋban.”

18 Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâiŋâ kulemguap. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zeŋgâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zeŋgât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Pauloŋâ zeŋgât op Anutugâren sâiwap sâip.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen
Tesalonike kamânân kâmut ândie,
zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgen.
Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo
zet sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât ekap zi
kulemguen. Tânzâŋgozâŋgoŋ sot um
lumbeŋâ zeŋgâren zimbap.
2 Nen âsâbâŋ zeŋgât op Anu-
tugâren sâiwap sâm dukumen. Ninâu
sâmen dâp zeŋgât nâŋgâm ândimen.
3 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât
op Kembu kore okŋaŋgâme. Zen
umziŋandâ Anutu gâsum pâlâtâŋ
kwap nep tuume. Kembuniŋâ Yesu
gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât
ândie. Zen yatâ upme. Zorat
nâŋgâm Ibâniŋâ Anutu zâkkâren
ninâu sâmen.
4 Bukurâpnâ, nen itâ nâŋgen. Anu-
tuŋâ umŋâ gâsum sâlâpzâŋgoi gâsum
sâlâpzâŋgoip.
5 Yatâ otziŋgipkât den siŋgi âlip
mem ga dâzâŋgoindâ den yenŋâ mân
oip. Zo imbaŋâŋoot sot Kaapum
sot oip. Den zo nâŋgâne umziŋan
giarip. Nen zen sot ândim kut ŋâi
ŋâi urâwen, zorat topŋâ ek nâŋgâwe.
Zeŋgât op yatâ op ândiwen, zo nâŋge.
6 Neŋgât orot mâme ek nâŋgâweŋâ
yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot
mâme zo ekŋâ yatik moliwe. Zen
siŋgi âlip nâŋgâm mem ândiwe. Siŋgi
âlip sâknam kwâkŋan mem ândine
Tirik Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ
kwatziŋgi sâtâre op nâŋgâwe.
7 Zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâne Makedonia sot Grik
hânân siŋgiziŋ nâŋgâm yatik urâwe.

Tesalonike a zeŋgât den siŋgi kamân dâp arip.

8 Zeŋgâren gâbâ Kembugât den laŋ
kârâm âi Makedonia sot Grik hânân
muyageip. Oi zorik buŋâ. Zen Anutu
nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zorat den
siŋgi kamân dâp ari nâŋgâne niŋâ
mân dâzâŋgowen.
9 Zen ziiŋak nen zeŋgâren ga nep
tuugindâ bonŋâ muyageip, zorat den
siŋgi dâtnâŋgome. Oi zen lopio
yenŋâ, aŋâ tuutuuŋ, zo kândâtkom
Anutu, ândiândi mariŋâ bonŋâ mâte
okŋaŋgâm arâpŋâ urâwe.
10 Oi nanŋâ Yesu mumuŋan gâbâ
mâŋgeip, zâk gâtâm sumbemân
gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu
kukŋaŋgât bonŋâ zo sâi neŋgâren
mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât
um bâbâlaŋ op mambât ândime.
Nen zeŋgâren nep tuugindâ bonŋâ
muyageip, zorat siŋgi ziiŋak nâŋgâm
nâ zo yatâ sâm dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembuŋâ egi âlip upap, zorat sâip.

1 Bukurâpnâ, zeŋgâren ga nep tu-
ugindâ bon buŋ mân oip, zo ziiŋak
nâŋge.
2 Mârum Pilipi kamânân nâŋgom
mem ŋâi ŋâi otniŋgâwe, zo nâŋge.
Yatâ otniŋgâne Anutuŋâ betniŋan
mei keŋgât buŋ zeŋgâren gam
ândiwen. Oi a doŋbep kâsa otniŋgâne
laŋ Anutugât den siŋgi zo sapsum
ziŋgâwen.
3 Um bâbâlaŋ den sâmen, zo
nâŋgâm gulipkum mân sâmen. Den
sarâ mân sâmen.
4 Zorat op Anutuŋâ niŋgiri âlip
opmap. Den siŋgi âlip sânatkât
sâm niŋgip, zorat dâp sâmen. A
ziŋ niŋgitne âlip upapkât buŋâ.
Anutuŋâ neŋgât nâŋgi âlip upapkât
sâmen. Anutu zâk umninaŋgât top
ekmap.
5 Zen neŋgât topniŋ nâŋgâme.
Nen mân kâitzâŋgomen. Mân
elakzâŋgomen. Oi zeŋgâren kât
sikumgât âkŋâle mân urâwen. Zo
Anutuŋâ nâŋgi ko san.
6 A kutâ otziŋgânakât mân sâwen.
Kristogât Aposolo op ândim kut
ŋâi ŋâigât sâindâ dâp upap. Zo

nâŋgâmŋâ zen mo kamân nâmbutŋâ zen a kutâ otziŋgânat mân sâwen.
7 Buŋâ. Ambân ŋâiŋâ murarâpŋâ on galem otziŋgâmap, zo yatâ nen zeŋgâren ândim galem otziŋgâwen.
8 Neŋgât âkŋâle zeŋgâren zeipkât Anutugât siŋgi âlip dâzâŋgonatkât zorik buŋâ. Nen kore otziŋgâm ândinam urâwen. Umniŋâ zeŋgâren kirip, zorat.
9 Bukurâpniŋâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nâŋge. Zeŋgâren gâbâ kut ŋâi ŋâi zo mân minam ŋâtik sirâm nep kârâpŋoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziŋgânatkât zeŋgâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgowen, zo nâŋgâme. Oi Anutu zâk yatik topniŋ nâŋgap.
10 Nen um salek sot târârakŋâ, tosa buŋ ândim Kembugât kâmut op ândie, zeŋgâren nep tuuwen.
11 Ŋâi itâ nâŋgâme. Ibâŋandâ murarâŋâ den dukumap, zo yatik niiŋâ den dâzâŋgowen. Um bâbâlaŋ den sot girem den dâzâŋgowen.
12 Anutuŋâ zâkkât um topŋan sot âsakŋan ândibi sâm diiziŋgâmap. Oi zen zâkkât a bonŋâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzâŋgowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziŋgâwe.

13 Nen Anutugât den dâzâŋgoindâ nâŋgâne a den mân oip. Zo âlip nâŋgâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nâŋgâm mem umziŋan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbâŋ Anutugâren sâiwap sâmen.
14 Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtâŋ urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziŋâ kâsa otziŋgâm sâknam ziŋgâwe, zo yatik zeŋgâren kamârâpziŋandâ zâŋgom sâknam ziŋgâwe.
15 Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zâŋgone muwe. Oi nen yatik nâŋgom moliniŋgâbi. Zen Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp uap. Zen a kâmutŋâ kâmutŋâ kâsa otniŋgâme.
16 A hân ŋâin gokŋâ den siŋgi âlip nâŋgâbe sâm pâke kwatziŋgâme. Hân ŋâin gokŋâ zen Kembugât siŋgi a upigât âkonziŋgap. Tosaziŋâ târokwap utne patâ oi tosaziŋaŋgât op Anutugât kuk zo zeŋgâren âsageziŋgap.

Paulo zâk zeŋgât op umŋâ sisiwaloŋ oip.

17 Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniŋandâ ziren mâik ŋâi ândien. Umniŋâ ko zen sot tap ziŋgitnatkât otniŋgap.
18 Oi zo ga ziŋgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk ŋâin ŋâin gâbam ua Sataŋŋâ mâtâp pâke kwap gâip.
19 Kembu Yesuŋâ gâi ko nen mâteŋan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nâŋgen. Nen zeŋgâren gam nep tuugindâ bonŋâ âsageip, zorat sâtâre utnat.
20 Zeŋgât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Pauloŋâ Timoteo sâŋgongui arip.

1 Net zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op net niknjik Ateŋ kamânân tâtat sâwet.
2 Oi net Timoteo sâŋgongoitâ zeŋgâren gâip. Zâk bukuniŋâ Anutugât nep a ândim Kristogât siŋgi âlip sâmap. Zâkŋâ zeŋgâren gam nâŋgâm pâlâtâŋziŋ mem kâtikŋan kwâpam gaap.
3 Zen sâknamân ândimŋâ loribegât yatâ urâwen. Zen nâŋge. Siŋgi âlip zo sândukŋâ ândim nâŋgânatkât mân sâm niŋgip.
4 Nen zen sot ândim den kânŋan itâ dâzâŋgowen, “Nen sâknam nâŋgâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nâŋge.
5 Sarâ mariŋandâ kâitzâŋgoi nep zeŋgâren tuuwen, zo bon buŋ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sâŋgungua gaap. Siŋgi âlip dâŋ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nâŋgâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

6 Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orotziŋaŋgât den siŋgi dâtnâŋgoip. Oi zen neŋgât doŋbep umâlip nâŋgâme. Oi nen ziŋgitnat sâmen. Zeŋgoot yatik nen niŋgitnatkât sâme.

7 Bukurâpniŋâ, nen ziren sâknam kwâkŋan ândim zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op umniŋ gwârâ oip. Nen yata ândimŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât siŋgi nâŋgâm umniŋ diim gei ândien.

8 Zen yatâ op Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândine umniŋ diim gei ândinat.

Kembugât den zeŋgâren zimbapkât Pauloŋâ ninâu sâip.

9 Zeŋgât op Anutu mâteŋan umâlip patâ nâŋgâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap.

10 Nen zeŋgâren ga ziŋgitŋâ Kembugât den nâmbutŋâ tânzâŋgomŋâ târokwap ziŋgânatkât âsâbâŋ ninâu kâtikŋâ sâmen. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ ŋâiyân pâton opapkât gwârâ uan.

11 Oi Zorat Anutu Ibâniŋâ sot Kembuniŋâ Yesu zikŋak diiniŋgi zeŋgâren gânat.

12 Zeŋgâren ko Kembuŋâ tânzâŋgoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlânteŋsâi ziiŋâ sot a nâmbutŋâ zen buku upi. Nen yatik zeŋgât upmen.

13 Oi Anutuŋâ tânzâŋgoi umziŋ mân loribap. Oi Kembuniŋâ Yesu, zâk sot siŋgi a târâraknâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniŋaŋgât mâteŋan um salek, tosaziŋ buŋ kinbi.

4

Um sumun buŋ, um salek ândibi.

1 Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op den ŋâi sa nâŋgânek. Zen ândi mâmanziŋ kubik ândine ziŋgiri âlip upap, zorat dâzâŋgowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

2 Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzâŋgowen, zorat mân kwakme.

3 Anutuŋâ itâ sâmap, “Bâliŋâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nâŋgânek. Zen laŋ mâman a ambân, zeŋgât mâtâp mân lâŋbi.

4 Zen ŋâi zikŋik zikŋik Anutugâren târârak ândim zikŋâ ambinŋik mem galem upap.

5 Um kâtik a zen Anutu mân nâŋgâŋaŋgâm âkŋâleziŋaŋgârâk ambân laŋ minziŋgâm birâziŋgâme. Zen zo yatâ mân upi.

6 Ŋâi zâk daŋgon walâm bukuŋaŋgâren kâmbu oi Anutuŋâ zorat hâuŋâ pindâbap. Den girem zo mârumŋan sâm muyagem dâzâŋgowen.

7 Nen um sumun ândinatkât buŋâ, um salek ândinatkât Anutuŋâ diniŋgip.

8 Zorat ŋâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buŋâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuŋâ Tirik Kaapum umziŋan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

9 Kembu zikŋak buku upigât den umziŋan pâmap. Zorat zen buku upigât den doŋbep mân sâm kulemgunat.

10 Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlânteŋsâbapkât dâzâŋgowen.

11 Oi den itâ sâm dâzâŋgowen, “A ambân âkon op yen tap den laŋ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne giginâ oi bitziŋandâ nepziŋâ tuum kâtigem ândibi.”

12 Zen bitziŋandâ nepziŋ tuum kâtigem ândim sambe kwâkŋan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziŋâ orot mâmeziŋ zo ekŋâ hurat kwatziŋgâbi.

Yesu gâbapkât den.

13 Bukurâpnâ, zen muwe zeŋgât a um kâtik ziŋâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzâŋgonâ.

14 Nen, Yesu mom mumuŋan gâbâ zaarip, den zo nâŋgâm itâ nâŋgânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuŋâ zâkkât kâmut op muwe, zo mâŋgiziŋgâm diiziŋgâm zâibap.”

15 Oi ŋâi zi Kembugât den dâzâŋgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuŋâ gâbap, narâk zoren niŋâ a muwe, zo mân kândom otziŋgâm zâinat.
16 Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuŋâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâŋ op muwe, zen kândom op zaatpi.
17 Zaatnetâ bet wâgân ândinatŋâ nen minduniŋgâm zeŋgâren târokwatniŋgâm unumunumân diiniŋgâm zari sumbem kabâŋan Kembu sot kândiaŋgânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat.
18 Zen den zo sâm âragum nâŋgâm umziŋ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

1 Bukurâpnâ, narâkŋaŋgât den zo wangât doŋbep kulemgum ziŋgânat?
2 Ziiŋak itâ nâŋgâme, “Mân nâŋgâm ândine kâsâziŋ ŋâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nâŋgindâ âsagibap.”
3 Oi a zen âlip lumbeŋan ândinat sâne narâk zorenâk târnbetagoagoŋ zo muyageziŋgâbap. Ambân kâmboŋoot ŋâi, zâk katep âsaâsagiŋ narâkŋâ mân nâŋgi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zeŋgâren zo yatâ muyagibap.
4 Zen ko ŋâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziŋâ game yatâ gâi mân kwakmak upi.
5 Zen âsakŋâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ŋâtik sot ŋâtâtikkât kâmut buŋâ.

Narâk mân nâŋgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

6 Zorat a nâmbutŋâ ziŋ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem oraŋgâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat.
7 Uman zânze, zen ŋâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik ŋâtigân too nem bâliŋ top top muyagime.
8 Nen ko sirâmgât siŋgi op ândienŋâ umniŋ galem op ândinat. Oi nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orotŋâ, zorâŋ kâmbamgât hâmbâniŋ upap. Oi kubikŋâ diiniŋgâmap, zorat nâŋgânat. Zorâŋâ kâmbamgât irâmarâkniŋâ oi akum ândinat.
9 Zo itâgât. Anutuŋâ neŋgât kukŋaŋgât siŋgi mân sâip. Kembuniŋâ Yesu Kristoŋâ kubikniŋgi zâkkât siŋgi utnatkât sâmap.
10 Zâkŋâ neŋgât op moip. Zorat nen momŋâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtâŋ utnatkât yatâ oip.
11 Zorat zen siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâŋgone âragwâragu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtŋâ hurat kwatziŋgâm a nâmbut tânzâŋgobi.

12 Bukurâpnâ, nen den kâtikŋâ ŋâi dâzâŋgonâ. Zeŋgâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân patâziŋ op ândime, zen hurat kwatziŋgâbi. Zen den dâzâŋgome, zo zeŋgât sâtziŋ lubi.
13 Zen nepziŋaŋgât op buku otziŋgâm nâŋgâziŋgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.
14 Bukurâp, nâ kindap pâroŋ den dâzâŋgua nâŋgânek. A konam ândime, zen girem dâzâŋgobi. Siŋgi âlibân lorem ândie, zo tânzâŋgobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzâŋgobi. Zo yatâ a otziŋgâm ândim um taan mân nâŋgâbi.
15 Bâliŋ otziŋgâne hâuŋâ mâkâbegât galem oraŋgâm ândibi. Ziiŋâ sot a nâmbutŋâ zen kut ŋâi ŋâi âlipŋik oraŋgâm ândibi.
16 Sâtâre op ândibi.
17 Âsâbâŋ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi.
18 Kut ŋâi ŋâi zeŋgâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuŋâ sâm ziŋgap.
19 Tirik Kaapumgât kârâp zo mân lâmuŋbi. Kaapumgât den mân kwâkâbi.

20 Anutugât den zo sapsune nâŋgâne yenŋâ mân upap.
21 Den zo nâŋgâm kâsâpkubi. Âlipŋâ oi mem ândibi.
22 Bâliŋâ top topŋâ zo birâbi.

Mâsop den.

23 Lumbeŋâ mariŋâ, Anutu, zikŋak saŋgonziŋgâm kubikziŋgi um salek op naŋgâbi. Oi kaapum sot um dâpziŋ sot sâkziŋ hâlâlu zei Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâŋan tosaziŋ buŋ kinbi.
24 Gâsuziŋgipŋâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum naŋgâbap.
25 Bukurâp, zen neŋgât op ninâu sâbi.
26 Yesugât kâmut zen Kembugât op buku buku op luyaŋgâbi.
27 Nâ Kembugât mâteŋan dâzâŋgobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziŋgâne nâŋgâbi.
28 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Tesalonike a zeŋgât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâiwap den.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen
Tesalonike kamânân kâmut ândie,
zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgen.
Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋâ Yesu
Kristo, zet sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât
ekap zi kulemgum ziŋgen.
2 Anutu Ibâ sot Kembu Yesu
Kristo, zikŋâ tânzâŋgoitâ um lumbe
zeŋgâren zimbap.
3 Nen zeŋgât op narâk dâp
Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ
oindâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ zo
gwâlânteŋsâmap. Oi buku orotŋâ,
zorâŋ zeŋgâren sambâlem zemap. Oi
zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp
upap.
4 Oi um kâtik a, zen sâknam
ziŋgânetâ sâknamân ândim nâŋgâm
pâlâtâŋziŋ mân lorei kâtigem
ândime. Nen zeŋgât nâŋgindâ
âlip opmap. Oi zorat den siŋgi
kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp
dâzâŋgomen.

Kembu zâk hâuŋaŋgât den târârak sâm kwâkâbap.

5 Zen sâkziŋan muyageziŋgâmap,
zorat itâ sâbi, “Anutuŋâ den hâuŋâ
sâsâŋ narâkŋan kut ŋâi patâ ot-
niŋgâbap, zorat dâp zi muyagiap.”
Wangât, Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi
dâp oi um topŋan bagim ândibigât
sâknam kwâkŋan ândie, zorat.
6 Oi gâtâm Anutuŋâ nâŋgâm ku-
bigi târârak ziap, zo yatâ otziŋgâbap.
Sâknam ziŋgâme, zen hâuŋâ yatik
sâknam ziŋgâbap.
7 Narâk ziren Tesalonike a ambân,
zen sâknam nâŋgâme. Ka bet
ko zen nen sot yatik sândukŋan
ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu
Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ
imbaŋâziŋoot, zen sot sumbemân
gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk
zoren yatâ otniŋgâbap.
8 Zâk kârâp mem gem a Anutu mân
nâŋgâŋaŋgâme sot Kembu Yesugât
siŋgi âlip nâŋgâm birâme, zen hâuŋâ
ziŋgâbap.
9 A yatâ zo, zen Anutu mâteŋan
gâbâ kâbakŋeziŋgâne sâknamân geim
Anutu imbaŋaŋgât âsakŋâ mân ek
ŋâtâtigân ândim zâimambi.
10 Oi narâk zoren kâmut gakârâpŋâ
neŋgâren âsakŋâ muyagibap. Oi
a ambân zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwarâwe, zen aksik zâkkât nâŋgâne
imbaŋâ oi mâpâsibi. Zen den sâm
muyagem dâzâŋgowen, zo nâŋgâm
kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziŋ upigât Pauloŋâ ninâu sâip.

11 Zorat zeŋgât op narâk dâp
itâ ninâu sâmen. Anutuniŋâ zâk
gâsuziŋgip dâp kubikziŋgi ândibigât
tânzâŋgobap. Oi imbaŋâŋandâ
tânzâŋgom kut ŋâi ŋâi âlipŋâ
nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋgât nep
bonŋâ muyagibi.
12 Yatâ utnetâ Kembuniŋâ Yesu
Kristo, kot zorat âsakŋâ zeŋgâren
âsagibap. Oi zeŋgoot zâk sot pâlâtâŋ
op âsakŋoot upi. Zo Anutuniŋâ
sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zikŋâ
tânzâŋgoitâ yatâ âsageziŋgâbap.

2

A nâmbutŋâ ziŋâ den siŋgi âlip birâne Yesu gâbap.

1 O bukurâpnâ, Kembuniŋâ Yesu
Kristo gâi mindum kândiaŋgânatkât
den dâzâŋgua nâŋgânek.
2 A nâmbutŋâ, zen Kembugât
narâk mârum gaap sâm Kaa-
pumgâren sâm mândâbi. Zo a
lâuziŋandik sâm târokwapi mo ekap
neŋgâren gaap sâm mândâbi. Zo um
gulip kwatziŋgânam yatâ sâbi. Yatâ
sânetâ kwakmak sot keŋgât mân upi.
3 Sarâ den yatâ mo yatâ sâm
um gulip kwatziŋgâbegât galem
oraŋgâm ândibi. Kembugât narâkŋâ
mâte upâ sâi a doŋbep patâŋâ siŋgi

âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuŋ a imbaŋoot, zâkŋâ muyagibap. A zo simân tâmbetagobapkât siŋgi.
4 Zâkŋâ zâizâiŋ op Anutu sot kut ŋâi ŋâi aŋâ mâpâsime, zo kâsa otziŋgâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatŋan tap zikŋaŋgât sâbap, “Nâ Anutu.”
5 Nâ mârum zeŋgâren ga ândim zorat dâzâŋgowan, zo nâŋge.
6 Narâk ziren pâke ziap, zo nâŋge. Pâke zo buŋ oi zâkkât narâkŋâ zo muyagibap.
7-8 Narâk ziren ko bâliŋandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuŋ a, zo âsagibap.

Sarâ imbaŋâ muyagibap.

9 A zo Sataŋŋâ mam okŋaŋgâm imbaŋâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topŋâ topŋâ tuubap.
10 Oi a nâmbutŋâ den bon nâŋgâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi upme, zen bâliŋandâ mem um gulip kwatziŋgâbap.
11 A zen yatâ upmegât Anutuŋâ sâi sarâ mamŋâ muyagei sarâ denân pâlâtâŋ op mem ândibi.
12 Zo yen buŋâ. Den bonŋâ zo birâmŋâ kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zorat âkŋâlime. A zo zen hâuŋâ ziŋgâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuŋ a zo âsagei Kembu Yesugât lâuŋan gâbâ Kaapumŋâ gamŋâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

13 Bukurâpniŋ, zen Kembuŋâ mârum buku otziŋgâm gâsuziŋgip. Kaapumŋâ um salek kwatziŋgi den bonŋâ mem ândim zâkkât siŋgi upigât sâip. Zorat âsâbâŋ zeŋgât op Anutugâren sâiwap sâmen.
14 Zen yatâ upigât sâi den siŋgi âlip dâzâŋgoindâ nâŋgâm Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakŋâ upigât diiziŋgip.
15 Zorat bukurâp, zen kâtigemŋâ den dâzâŋgowen sot ekabân kulemgum ziŋgâwen, zo mem kâtigem ândibi.
16 Kembuniŋâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniŋâ, zâkŋâ umŋâ gâsuniŋgâm umâlepŋaŋgât op umâlep zinziŋ kâtik muyagem niŋgip. Oi bonŋâ biken minat, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât ândinatkât sâip.
17 Oi zâkŋâ umziŋ diim gem tânzâŋgoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A ziŋ Paulo bekŋan mem ninâuŋâ tângubigât sâip.

1 O bukurâp, den ŋâi itâ ziap, zo nâŋgânek. Neŋgât op ninâu sâne Kembugât den laŋ kârâm âibap. Oi zeŋgâren kâtigem bon oip, zo yatik a zeŋgâren op âibap.
2 Anutuŋâ galem otniŋgi bâliŋ mâme a ziŋ mân nâŋgobigât ninâu sâbi. A doŋbep zen Kembu mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâme, zorat.
3 Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâkŋâ galem otziŋgâm tânzâŋgoi bâliŋ mariŋandâ mân tâmbetzâŋgobap.
4 Zen den dâzâŋgoindâ nâŋgâm lum ândimeŋâ ândibi. Nen Kembugât op zeŋgât um zâgât mân upmen.
5 Kembuŋâ umziŋâ diigi Anutu umŋandâ gâsâzâŋgomap, zo nâŋgâm Kristoŋâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zeŋgât den.

6 Bukurâp, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzâŋgoindâ nâŋgânek. Osetziŋan gâbâ buku nâmbutŋâ nepziŋ tuum ândibigât dâzâŋgowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi.
7 Nen mâtâp topkwap lâŋâwen, zo yatik moliniŋgâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapŋâ konam a mân urâwen.

8 Nen zeŋgâren gâbâ nalem sâŋgân
buŋ mân nem ândiwen. Buŋâ.
Kanpitâ mân kwatziŋgânam yatâ
urâwen. Nalem sot sikumgât betŋâ
muyaginatkât sirâm ŋâtik nep tuum
ândiwen.
9 Oi yatâ utnatkât Kembuŋâ mân
sâm niŋgip. Nep a nepŋâ tuumŋâ
sâŋgâm mimbap, zorâŋâ bâbâlaŋ. Ka
nen zeŋgâren yatâ mân urâwen. Zen
niŋgitŋâ yatâ upigât yatâ urâwen.
10 Nen zen sot tap itâ dâzâŋgowen,
“Ŋâi zâk konam ândibap zo ko nalem
mân pindâne nimbap.”
11 Oi zi zeŋgâren gâbâ den siŋgi itâ
gâi nâŋgâwen, “A nâmbutŋandâ nep
birâm konam ândime. Zen nep mân
tuum yen âim ga takâtakâ op den laŋ
sâlâpkume.”
12 A yatâ zo, zen Kembu Yesu
Kristogât sâtkât girem den itâ
dâzâŋgoindâ nâŋgâbi. Zen uruŋsâm
nepziŋ tuune bon oi ziiŋan gâbâ
mem nem ândibi.
13 Bukurâp, zen ko âlipŋaŋgât nep
tuum ândim âkon mân upi.
14 Ekabân den zi kulemgum
ziŋgen, zo a ŋâiŋâ biri topŋâ sâm
muyagem birâne zikŋik ândim aŋun
upap.
15 Kâsa upigât mân san. Buku-
niŋâ sâm buku okŋaŋgâm den girem
dukubi.
16 Kembu zâk lumbegât mariŋandâ
lumbe muyageziŋgi narâk dâp, dâp
op zimbap. Oi Kembuŋâ zen sot
ândibap.
17 Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ
ŋâiŋâ kulemguap. Ka âkââkâŋan
zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup
mem kelikmelik den zi kulemgum
ziŋgan. Ekap kulemguman dâp yatâ
opman.
18 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ
tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zem
zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

1 Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniŋâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

2 Timoteo, gâ Yesugât siŋgi âlip dâgoga nâŋgâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, buku orotŋâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zeŋgât den.

3 Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutŋâ, ziŋâ den siŋgi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâziŋgâna birâbi.

4 Zen den pat yenŋâ sâm a teŋgâŋâ teŋgâŋâ ândim gawe, zo zeŋgât siŋgi sâm kwâkâyaŋgâme. Anutu kubikkubikkât denŋâ, zo nâŋgâne yenŋâ opmap. Zen kut ŋâi ŋâi zo birâm ândibigât dâzâŋgoban.

5 Siŋgi âlip sâmen, zorat bonŋâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot ândim umziŋandâ gâsâyagobi.

6 A nâmbutŋandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buŋ sâm âragum mem ândie.

7 Oi ziiŋaŋgât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a utnat.” Yatâ sâmŋâ dinziŋâ sot gurumin den zorat topŋâ mân nâŋgâm laŋ sâme.

Gurumin den zo bâliŋ mâme a zeŋgât sâsâŋâ.

8 Kembugât gurumin den Moseŋâ sâip, zorat itâ nâŋgâmen. Zo den âlipŋâ. Zo sâlâpkum nâŋgâm ândim ândiândiniŋ kubikaŋgâm ândeindâ dâp upap.

9 Zorat topŋâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakŋâ zeŋgât siŋgi buŋâ. A itâ zo zeŋgât siŋgi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliŋ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ibâ mam tâmbetzâŋgozâŋgoŋ, kâmbam ku.

10 Laŋ mâman a, aŋandik ayân bâliŋ mâme. Aŋâ katep diim âim aŋgân kârâmŋâ katepkât torerâpŋâ zeŋgât kât sâŋgân nine ko katep zo ziŋgâbat sâme. Sarâ sâsâŋ a, Kembugât mâteŋan sarâ sâm kâtigime. Kut ŋâi ŋâi Kembugât den bonŋâ kâsa miŋaŋgâmap. Kut ŋâi ŋâi yatâ upme, zeŋgât op Kembugât gurumin den ziap.

11 Kembuŋâ zâkkât den bonŋâ sapsum ziŋgâm ândibatkât sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen, zâkkât siŋgi âlip neule âsakŋoot zo a dâzâŋgoman.

Yesuŋâ Paulo tosaŋâ birâm nep diŋ sâm pindip.

12 Imbaŋâ nim mem kâtikŋan nâbarip, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkŋâ nâŋgânigi dâp oi nep diŋ sâm nigip.

13 Nâ mârumŋan zâk sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâm arâpŋâ zâŋgom kâsa minziŋgâwan. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋnâ buŋâ. Kembugât topŋâ mân nâŋgâm lâŋ orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip.

14 Kembuniŋangâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nâŋgâm pâlâtâŋ opŋâ um kânok orâwan.

15 Yesu Kristo zâk bâliŋ mâme a kubikniŋgâbam hânân geip. Den zo bonŋâ. Den zo a pisuk patâ ziŋâ nâŋgâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliŋ mâme a zeŋgât patâziŋâ, zo nâ. Nâ mârum yatâ op ândiwan.

16 Nâ bâliŋ op ka op ândia mân birânigip. Buŋâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topŋâ itâ. Tânzâŋgozâŋgoŋ, zo nâgâren

pâi a zen zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiândi kâtikŋan bagibigât otnigip.

17 Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuŋâ sot mân igikŋâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiŋgiŋâ zo âsak neuleŋoot zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.

Pauloŋâ Timoteo siŋgi âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

18 Nannâ Timoteo, mârum a sâtŋâ zen gâgât op Kaapumgâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nâŋgâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban.

19 Oi nâŋgâm pâlâtâŋgâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutŋâ ziŋâ um salek ândiândiŋ birâmŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lorei gulipkuwe.

20 Zo zeŋgâren gâbâ ŋâi Hemenaio sot ŋâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Sataŋgât bikŋan zâparâwan. Oi Sataŋŋâ sâknam ziki den bâliŋzikŋâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

1 Den nâmbutŋâ dâzâŋgobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâŋ ziiŋâ sot a nâmbutŋâ zeŋgât op Anutugâren ninâu sâm ândibi.

2 A kutâ sot galem a ârândâŋ tânzâŋgom zeŋgât op ninâu sâbi. Oi galemnâŋgone târârak ândim lumbeŋâ op sândukŋan ândinat.

3 Zorâŋ âlip upap. Kubikkubikniŋâ Anutu, zâkŋâ zorat nâŋgi dâp upap.

4 Zâkŋâ a aksik patâ den bonŋâ nâŋgâm sumbemgât siŋgi upigât nâŋgâmap.

5 Anutu kânokŋak ândiap. Oi Anutu sot a osetniŋan a kânokniŋâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkŋâ a pisuk patâ nen sumbemgât siŋgi utnatkât mâtâp kubigi ziap.

6 Zâkŋâ ândiândiŋâ birâm aksik patâ neŋgât suupniŋ meip. Zorat den siŋgi sâsâŋ narâk mâte oi sâne laŋ kârâm ariap.

7 Zorat siŋgi sâsâŋ sot Aposolo ândibatkât gâsum sâlâpnogip. Oi hân ŋâin ŋâin gokŋâ den bonŋâ sot nâŋgâm pâlâtâŋgât topŋâ kwâkâm ziŋgâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buŋâ, bonŋâ san.)

A ambân zeŋgât den.

8 A zeŋgât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

9 Zi ambân zeŋgât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâŋ neulezin upap. Oi neule top top sâŋgân zâizâiŋ mân pam ândibi.

10 Ambân Kembugât siŋgi ândinat sâmeŋâ orot mâme âlipŋâ utne dâp upap.

11 Ambân zen giginâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nâŋgâbi.

12 Ambânŋâ a Kembugât den kwâkâm ziŋgâbap mo a walâziŋgâm den ŋâi sâbap, zorat nâŋga dâpŋâ mân uap. Zâk yen uruŋsâm ândibap.

13 Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet.

14 Oi sarâ mariŋandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliŋ oip.

15 Ambân, zâk katep mimiŋaŋgârâk ândibap, zo ko nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot sot um salek sot giginŋ op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuŋâ gâsâzâŋgobap.

3

Yesugât kâmurân a satŋâ ândie, zeŋgât den.

1 Ŋâi zâk Yesugât kâmurân a sâtŋâ ândibatkât sâbap, zâk nep âlipŋaŋgât okŋaŋgap sâsâŋâ. Den zo perâkŋak.

2 A zâk târârak ândimŋâ ambân kânok sot pâlâtâŋ ândimap. A yatâ zo a sâtŋâ kwânâŋgâban. Oi umŋaŋgât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotŋik opmap. A lomba buku otziŋgâm kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ nep zo târârak tuubap.

3 Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A

lumbeŋâ op ândibap. Kât sikumgât âkŋâle mân upap.
4 Ambâ murarâp dâŋ galem otziŋgâbap. Murarâp girem den dâzâŋgoi sât lulu op ândibi.
5 Ŋâi zâk ambâ murarâp dâŋ mân galem otziŋgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziŋgâbap?
6 Oi a ŋâi um kâtik ândeipŋâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtŋâ mân kwânâŋgâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiŋ oi Sataŋŋâ kâitkui kek birâbap.
7 A kândâtŋan ândie, ziŋâ a ŋâigât nâŋgâne dâp upap, a zorâŋ a sâtŋâ ândibap. Ziŋ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne Sataŋgât ârâmbâgân gâsubapkât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zeŋgât den.

8 Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiŋ too doŋbep mân nimbi. Kât sikumgât âkŋâle mân upi.
9 Den siŋgi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap.
10 Zen kânŋan mâsikâziŋgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziŋgâbi.
11 Ambân Yesugât kâmut zeŋgâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziŋaŋgât kendon ândim den sânetâ bonŋâ upap.
12 Galem a ŋâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâŋ ândibap. Zâk murarâpŋâ sot kut ŋâi ŋâi gakâŋâ dâŋ galemziŋ upap.
13 Galem a ŋâi, zâk nepŋâ tuugi âlip oi a ambân ziŋ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ keŋgât buŋ nepŋâ kâwaliŋoot tuubap.

Siŋgi âlip zorat den kombâŋâ.

14 Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan.
15 Nâ kut ŋâi ŋâiŋâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zeŋgât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariŋâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonŋâ sot kombâŋâ mem ândien.
16 Siŋgi âlipniŋaŋgât topŋâ yâmbâtŋâ tik pam zeip, zo Anutuŋâ sâm muyageip. Zo âlipŋâ sot sâtârenoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumŋâ topŋâ sâm muyageip. Sumbem a ziŋâ igâwe. Hânŋâ hânŋâ a zeŋgâren siŋgiŋâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe. Neule âsakŋan mem zarip.”

4

Sataŋŋâ a umziŋ mem gulipkoi siŋgi âlip kumbi.

1 Kaapum zâk kânŋan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutŋandâ siŋgi âlip birâm um gulip op Sataŋ sot wâke, zen sot pâlâtâŋ op zeŋgât den nâŋgâbi.
2 Zo ko sarâ aŋâ umziŋâ heban oipkât a kâitzâŋgom itâ dâzâŋgobi,
3 “Ambân mân memŋâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonŋâ itâ nâŋgâmen. Anutuŋâ nalem top top pam naŋgip. Oi nen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ nalem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip.
4 Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyageip, zo âlipŋigâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkâŋâ mân ziap.
5 Anutugât denŋâ sot ninâuŋandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlaŋân nep tuunat.

6 Yesugât kâmut den zo dâzâŋgoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nâŋgâm pâlâtâŋ den sot siŋgi âlip topŋâ nâŋgâm lum gâin, zorâŋ umgan zem tângogi ândiban.
7 Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlalulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikaŋgâm ândiban.

8 Sâkniŋâ kubikaŋgâm ândiândi, zo
bâbâlaŋ sot yenŋâ yatâ. Kâ Kem-
bugâren nâŋgâm umniŋ kubikaŋgâm
ândiândiŋ, zorâŋ bonŋâ. Zorâŋ
hânân sot sumbemân ândiândi muya-
geniŋgâbapkât sâsâŋâ.
9 Den zo bonŋâ. A aksik nâŋgâm
naŋgânat.
10 Oi nep zorat bonŋâ minatkât
sâknam nep tuum ândimen. Oi
Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât
nâŋgânâŋgâyân upmen. Zâkŋâ
a hân dâp nen kubikniŋgâbapkât
imbaŋâ zemŋaŋgi ândiap. A nâŋgâm
pâlâtâŋniŋoot, zâkŋâ perâkŋak
neŋgât kubikkubikniŋ op galemniŋ
opmap.

Timoteo ândi mâmanŋaŋgât den.

11 Den san, zi aksik dâzâŋgoban.
Kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm upigât girem
dâzâŋgoban.
12 Gâ a sigan op ândiatkât a ziŋ
gâgât nâŋgâne giginâ mân upap.
Gâ diŋgâ sot ândi mâmangâ sot
buku orotkâ, nâŋgâm pâlâtâŋ sot um
salek ândim Yesugât kâmut zeŋgât
mâteziŋan ândim mâtâp âlipŋâ lâŋ
tirâpzâŋgona gekŋâ yatik upi.
13 Nâ gâbatkât mambât ândim
siŋgi âlip sâlâpkum ziŋgâm dâzâŋgom
ândiban.
14 A sâtŋâ zen Kaapumgâren gâbâ
gâgât den sâm muyagem bitziŋâ
kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop
zo gulip opapkât mân loriban.
Kâtigem nep tuuban.
15 Gâ zorat nâŋgâ kwâkâ op nepkâ
imbaŋâ tuuna bonŋâ muyagei ek
nâŋgâbi.
16 Gâ um sâkkâ galem op siŋgi
âlip sâsâŋ nep sâm gigip, zo ârândâŋ
galem upan. Gâ nep zo âsâbâŋ tuum
ândiban. Yatâ upan zo ko diŋgâ
nâŋgâme sot gikâ ârândâŋ ândiândi
âlipŋan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

1 A sombâ ŋâi dukubam den
kârâpŋoot mân dukuban. Ibânâ
sâm mulunâk dukuban. A katep
âtâ murâpnâ sâm den dâpziŋanâk
dâzâŋgoban.
2 Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ
sâm diim gem den dâzâŋgoban.
Ambân sâk wâgân sot sigan, zen
ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op
târârak kin den dâzâŋgoban.

Ambân malâ, zeŋgât den.

3 Ambân malâ sombâ, zeŋgât den
tânguban. Ambân malâ sombâ kan-
pitâ, zeŋgât op san.
4 Malâ ŋâi nan bârarâp sot bagirâp
ândibi oi ko ziŋâ Kembugât den mem
kin âse âlarâpziŋ galem otziŋgâbi. Oi
ombeŋan kut ŋâi ŋâi ziŋgâwe, zorat
tosa zo ziŋâ mâkâbi. Anutuŋâ zorat
nâŋgi dâp upap.
5 Ambân malâ sombâ zâk zikŋik
ândim Anutugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwap wâratkubap. Oi âsâbâŋ kut ŋâi
ŋâigât kwakŋâ zorat zâkkâren ninâu
sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zeŋgât
op san.
6 Ka ambân malâ sâk wâgân
ândime, zeŋgât girem den itâ sâban,
“Zen laŋ ândibi zo ko mumuŋaŋgât
siŋgi op ândibi.”
7 Ambân malâ den so dâzâŋgom
kâtigena tosa buŋ ândibi.
8 A mo ambân ŋâi, zâk torerâpŋâ
mo ibâ mam, ambân murarâp, zo
dâŋ mân galem otziŋgâbap, zo ko zâk
siŋgi âlip birâm um kâtik uap sânat.
Wangât, zâk um kâtik a nâmbutŋâ
walâziŋgâm bâliŋâ oip, zorat.

Malâ topziŋ nâŋgâbi.

9 Malâ ŋâi zâk kendonŋâ 60 ândeip.
Oi a kânok sot pâlâtâŋ op ândeip, zo
yatâ zo kutŋâ malâ zeŋgât ekabân
pane zimbap. Malâ ŋâi nan bârarâp
buŋ sot torerâp buŋ, zâk Yesugât
kâmut ziŋâ on galem upigât kutŋâ
kulemgum galem upi.
10 Oi ambân zo sât lulu nep tuugip
mo buŋâ, zorat topŋâ nâŋgâbangât
sâm mâsikâziŋgâban. Nan bârarâp
minziŋgâm dâŋ galem otziŋgip mo
buŋâ? Zâkŋâ lomba a ambân buku
otziŋgip mo buŋâ? Yesugât siŋgi
a on galem otziŋgip mo buŋâ? A

sâknam nâŋgâne betziŋan meip mo buŋâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buŋâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topŋâ ekabân kulemgubi.

11 Malâ sâk wâgân zen kutziŋâ malâ zeŋgât ekabân panâ sâne kwâkâziŋgâban. Zen yatâ zorâŋ laŋ ândiândiŋaŋgât otziŋgi a minam Kristo kândâtkubi.

12 Oi mârum Kembugât nep tuubigât den sâwe, zo loŋgiŋne tosaŋoot opmap.

13 Oi zorik buŋâ. Nepkât mân nâŋgâm mirâ lâkŋan nem obândime. Oi zorik buŋâ. Den bon buŋ sot den bâliŋâ laŋ sâme.

14 Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziŋ a dum mem murarâ minziŋgâm mirâ umŋan ândie, zen on galem otziŋgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziŋ sâm bâliŋ kwatniŋgânam den kârum birâbi.

15 Malâ nâmbutŋandâ mârum mâtâp âlipŋâ birâm Sataŋgât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san.

16 Yesugât kâmurân ambân ŋâi zâkkât toren malâ ŋâi ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziŋâ galem upi. Ka malâ ŋâi torerâpziŋ buŋâ zo ko kâmut ziŋ galem otziŋgâbi.

Galem a, zeŋgât den.

17 Galem a, ziŋâ Kembugât nep kâtigem tuune âlip oi kut ŋâi mem zâi pam otziŋgâbi. Siŋgi âlip sâme sot kwâkâm ziŋgâme, a zo yatâ otziŋgâbi.

18 Galem a ziŋ nepkât sâŋgân mimbi, zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi
mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den ŋâi itâ,

“Nep a zâk nepkât sâŋgân mei dâp
upap.”

19 A kânokŋâ galem a ŋâi denân pambâ sâi mân nâŋgâbi. A zagât mo karâmbut ziŋâ den sâsâŋaŋgât sâne nepŋâ tuuban.

20 Galem a ŋâiŋâ bâliŋ op mân biri a kâmut zeŋgât mâteziŋan den sâm kubikŋaŋgâna nâmbutŋâ ziŋâ ekŋâ keŋgât upi.

21 Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâŋâk galem otna ŋâi mân gibap. Oi umgaŋgârâk a ambân laŋ mân otziŋgâban. Hâtubâtu mân otziŋgâban.

22 Gâ a nepkât mâsop kâukziŋan bikâ kek mân pâmban. Zâk zeŋgât tosaŋâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliŋaŋgât den.

23 Gâ umgan mâsek âsâbaŋ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Waiŋ too mâik ŋâi nena âlip upap.

24 Narâk ziren a nâmbutŋâ bâliŋâ utne sinniŋandâ ikmen. Ekŋâ hâuŋâ mimiŋaŋgât siŋgi sâmen. A nâmbutŋâ ko bâliŋâziŋâ tik ziap. Zo bekŋan muyagei hâuŋâ mimbi.

25 Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem naŋgâbap.

6

Kore mâman a, zeŋgât den.

1 Kore mâman ândime, zen patârâpziŋâ hurat kwatziŋgâm dinziŋ lubi. Anutugât den sot kutŋâ sâm bâliŋ kwapegât yatâ upi.

2 Kore a nâmbutŋâ patârâpziŋâ Kembugât siŋgi ândime, zen mân mem gei kwatziŋgâbi. Zen Kembugât opŋâ buku kânok uen sâmŋâ mân mem gei kwatziŋgâbi. Patârâpziŋ zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne buku otziŋgâmap, zorat opŋâ um bâbâlaŋân kore otziŋgâne dâp upap. Gâ den zi dâzâŋgona nâŋgâm yatik op ândibi.

Kât sikum laŋ mân mimban.

3 A ŋâi, zâk sâm gulip den ŋâi sâm Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât den

âlipŋâ birâm ŋâi sâbap, zâkkât itâ sânat,
4 “Zâk um gulip op sâkŋâ mem zâim
den bon mân nâŋgâm den yenŋâ laŋ
sap.” Den zorat bonŋâ itâ. Den
sârek, um kâlak, sâm bâliŋ kwâkwat,
den sâgân sâsâŋ.
5 Oi den sâm kwâkâkwâkâŋ
muyagemap. A zo umziŋ gulip oi
nâŋgânâŋgâziŋ buŋ oi kât sikum
muyageniŋgâbap sâm Kembugât
kâmurân ândie.
6 Kembu sot pâlâtâŋ oindâ
tânnâŋgoi nâŋgindâ umniŋ âkâbap.
7 Nen itâ nâŋgâmen. Nen
muyagem hânân bet bâsaŋ gawen.
Oi zo yatik momŋâ bet bâsaŋ âinat.
8 Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke
zemniŋgi nâŋgindâ âki ândinat.
9 Kât sikum patâ minatkât sâme,
zen sarâ mariŋaŋgât ârâmbâgân
zâibi. Oi kut ŋâi yenŋâ sot bâliŋâ top
topŋaŋgât âkŋâle muyagem zorat
nâŋgânâ sâm tâmbetagobi.
10 Kât sikumgât âkŋâleŋâ bâliŋâ
top top zorat topŋâ uap. Oi a
nâmbutŋandâ zorat opŋâ siŋgi âlip
kândâtkom zoren bagim umbâlâ
muyagiwe.

Ândiândi kâtikŋaŋgât kâtigibi.

11 Anutugât siŋgi a, gâ kut ŋâi ŋâi
zo birâban. Gâ âlip opŋâ târârak
ândiândiŋ sot siŋgi âlip sot nâŋgâm
pâlâtâŋ sot buku orot, kâtigiginâ
sot lâlon kwatziŋgâziŋgâŋaŋgât
kâtigiban.
12 Oi gâ nâŋgâm pâlâtâŋgât nep âlip
tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikŋâ
gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak
yatâ upangât a doŋbep mâteziŋan
sâm kâtigena nâŋgâwe.
13 Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi ândiândi
muyageziŋgâmap, zâkkât mâteŋan
sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pi-
lato mâteŋan sâm kâtigeip, zekât
mâtezikŋan itâ sâm, sâm kâtigem
dâgobâ.
14 Gâ den kâtik sâm gigip, zo
mem târârak kinna Kembuniŋâ Yesu
Kristo gâbap.
15 Zorat narâkŋâ mâte oi imbaŋâ
mariŋâ, a kutâ sot a zâizâiŋ ak-
sik zeŋgât Kembu patâziŋ, Anutu,
zâkŋâ haŋgi mori Kembuniŋâ Yesu
takâbap.
16 Anutu zâk zikŋik mumuŋâ buŋâ.
Zâk âsakŋâ umŋan ândiap. Gootŋan
mân âibemgât dâp. Aŋâ mân igâwe.
Zâk mân ikpemgât dâp. Sâm âlip
sot Kembu nepŋâ memŋâ ândim
zâimâmbap. Perâkŋak.

Kombâŋâ zinziŋ kâtik muyaginat.

17 A kât sikum patâ zemziŋgap, zen
girem dâzâŋgona sâkziŋ mân mem
zâibi. Kut ŋâi ŋâi buŋ orot, zorat
nâŋgâne zorâŋ kombâŋziŋ oi zoren
mân kâtigibi. Anutuŋâ gom sambe
muyageniŋgi mem nem sâtâre op
ândien, zorat nen zâkkâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.
18 Oi sâm ziŋgâna âlipŋaŋgât nep
tuum umâlepkât op kut ŋâi ŋâiziŋ
kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâm ândibi.
Oi siŋgi âlipkât bonŋâ muyagibi.
19 Yatâ opŋâ kombâŋziŋ ŋâi
zinziŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi.
Ândiândi zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

20 O Timoteo, gâ Kembugât den
gigip, zo dâŋ galemgum mem
ândiban. Oi a nâmbutŋandâ nen
nâŋgânâŋgâniŋoot sâm den yenŋâ
mo bon buŋ zo sâne nâŋgâm kubik
birâban.
21 A nâmbutŋâ den zoren mândâm
nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp birâwe.
Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ
zo zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristoŋâ ândiândi muyageip, zorat den sa laŋ kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

2 Timoteo, gâ Yesugât siŋgi âlip dâgoga nâŋgâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, buku orotŋâ sot um lumbeŋâ gâgâren zimbap.

Timoteo nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemŋaŋgip.

3 Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okŋaŋgâm gane kiunziŋâ nâŋâ yatik opmanŋâ sâiwap dukumŋâ ŋâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nâŋgâm ninâu sâman.

4 Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbâŋ nâŋgâman. Oi gâ gekŋâ umâlip patâ nâŋgâbatkât otnimap.

5 Oi nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemgigap, zorat nâŋgâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiat, zo nâŋgan.

Kâtigem siŋgi âlip nep tuuban.

6 Oi nâ zorat nâŋgâm itâ dâgobâ. Nâŋâ bitnandâ kâukkan pa Anutuŋâ imbaŋâ gigip, zo ona sei kârâpŋoot upap.

7 Itâ nâŋgâban. Kaapum Anutuŋâ niŋgip, zo keŋgât mân utnatkât niŋgip. Kaapum zo imbaŋâ sot buku orot zorat mariŋâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkât Kaapum niŋgip.

8 Zorat gâ Kembuninaŋgât den siŋgi sâm muyagibam aŋun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den siŋgi sâbam aŋun mân upan. Anutuŋâ imbaŋâ gibap dâp, nâ yatik, siŋgi âlipkât op sâknam kwâkŋan ândiban.

9 Anutu zâkŋâ kubikniŋgâm hâlâlu ândinatkât diiniŋgip. Zo âlip urâwen zorat buŋâ. Zikŋak nâŋgi zeip sot um lâklâkŋaŋgât op yatâ otniŋgip. Zo mârum hân mân muyageibân Yesu Kristogât op siŋgi kwatniŋgip.

10 Oi zorat bonŋâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniŋâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkŋâ mumuŋaŋgât imbaŋâ koi gei ko ândiândiŋ zinziŋ kâtik muyageniŋgap.

11 Oi nâ zorat siŋgi sâsâŋ sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip.

12 Nâ zorat sâknam kwâkŋan ândiman. Ka aŋun mân opman. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nâŋgâman. Imbaŋâŋootŋâ siŋgi âlip nep sâm nigip, zâkŋâ dâŋ galem otnigi Yesu takâtakâŋaŋgât narâk mâte upap.

13 Den bonŋâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm umgâ gâsui yatâ upan.

14 Tirik Kaapumŋâ umniŋan ândimap, zâkŋâ mam otgigi den bonŋâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

15 Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziŋan Pigelo sot Hemogene, zet ârândâŋ.

16 Onesiporoŋâ tâk namâ a nâgât mân aŋun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembuŋâ Onesiporogât kâmut gakâŋâ tânzâŋgobap.

17 Zâk Roma kamânân takâmŋâ um bâbâlaŋâk kârunim muyagenigip.

18 Zorat Kembuŋâ nâŋgâm narâk patin um lâklâkŋaŋgât okŋaŋgâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotŋâ imbaŋâ tuum ândeip, zo gikak nâŋgat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

1 Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ
ândina tângogi ândim kâtigiban.
2 A doŋbep patâ zeŋgât mâteziŋan
den dâgom ândiwan, zo Kembugât
siŋgi a sât luluŋoot nâmbutŋâ
dâzâŋgom ândiban. Oi a zo, zen
kâwaliziŋoot a nâmbutŋâ dâzâŋgom
ândibi.
3 Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât
kâwali a kâtik op ândim zâkkât op
sâknam nâŋgâm mân âkongibap.
4 Ŋâi zâk kâwali nep tuubapŋâ dap
op sâkkât nep top top zorat umŋâ pâi
zimbap? Zo kâwali a osetziŋan pâip,
zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap.
5 Katep ziŋ kut ŋâi minam sârârâk
kârâme. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâtâp
birâm ŋâin gâbâ âibap, zo sâŋgân
mân mimbap.
6 Ŋâi zâk nep kârâm kâmit sâknam
upapŋâ nalem bonŋâ kândom mem
nei dâp upap.
7 Den sumbuŋâ dâgogan, zo
nâŋgâm kwâtâtiban. Kembu zâk
sâi umgâ pâroŋsâi topŋâ nâŋgâm
kwâtâtiban.

Mân loriban.

8 Gâ Yesu Kristogât nâŋgâm
nâŋgâm ândiban. Zâk Dawidigât
kiunŋâ mumuŋan gâbâ wâgân op
zaarip. Zâkkât siŋgi âlip yatâ sâman.
9 Siŋgi âlipkât op sâknam
nâŋgâman. Oi um kâtik ziŋ nâgât
nâŋgâne bâliŋ mâme ua yatâ kin
bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât
siŋgi âlip den, zo dap op saane yen
tâpap?
10 Nâ Anutugât siŋgi a zeŋgât op
sâknam patâ nâŋgâm tâpman. Zen
Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utne ku-
bikziŋgi neule âsakŋâ zinziŋ kâtik
mimbigât yatâ opman.
11 Den itâ ziap, zo bonŋâ,
“Nen zâkkât mumuŋan târokwarâwen.
Zorat op nen zâk sot ârândâŋ
zaat ândinat.
12 Nen zâk sot sâknam nâŋgâm
kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân
tâtnat. Nen zâk kwâimbâŋaŋgindâ
sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbâniŋgâban.
13 Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko
zâkkât denŋâ bon upap. Ŋâi sâmŋâ
ŋâi sâsâŋâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Siŋgi âlipkât sâm gulip.

14 Gâ den zo sâm Anutugât
mâteŋan sâm dâzâŋgom ândina den
yenŋâ mân sâm âragubi. Sârek den
mân âragubi. Zen den yenŋâ, bon
buŋâ, zo âragum ândibi zo ko den
zorâŋâ zen tâmbetzâŋgobi.
15 Anutuŋâ gâgât nâŋgi dâp up-
apkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi
den bonŋâ tâŋtâŋ sâm ândiban zo ko
Anutugât mâteŋan aŋun mân upan.
16 Den yenŋâ sâne mân betziŋan
mimban. Zen yatâ op ândim um
gulip op siŋgi âlip birâbi.
17 Sarâ den ârâgume, zo use kâtik
yatâ op laŋ kârâbap. A yatâ zo
zeŋgâren gâbâ ŋâi Hemenaio sot ŋâi
Pileto.
18 Zet den bon birâm itâ sabot,
“Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat
topŋâ itâ. Yesuŋâ mumuŋan gâbâ
zaat ândiândi uŋakŋâ mârum muya-
geniŋgip. Narâk patin sâk uŋakŋâ
mân minat.” Zet yatâ sâmŋâ a
nâmbutŋâ zeŋgât nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonŋâ.

19 Anutuŋâ kât tandâ pâi giarip, zo
kâtigem kinzap. Zorat den kulem ŋâi
itâ ziap,
“Kembuŋâ siŋgi arâpŋâ ziŋgit
nâŋgâmap.”
Oi den ŋâi itâ ziap,
“Kembugât siŋgi a ândien sâme, zen
aksik bâliŋâ kândâtkubigât
sâip.”
20 A kutâgât namâ patin hâkop top
top goide kât sot siliwa kât tuutuuŋ,
zorik buŋâ. Nak sot hânŋâ tuutuuŋ,
zo ziap. Hâkop nâmbutŋan kut ŋâi
sâŋgân patâ zorâŋ geibap. Nâmbutŋâ
ko kut ŋâi ŋâi yenŋandâ geibap.
21 Hâkop ŋâi zâk kut ŋâi bâliŋâ
buŋ, umŋâ salek op neuleŋoot upap
oi hâkop sâŋgân patâ. Oi namâ
pariŋandâ egi hâlâlu zei nep âlipŋâ

pindâbap. Den sumbuŋâ zi a neŋgât op san. Umniŋ salekkoi hâlâlu ândinat san.

Kembugât a ândinat.

22 A sigan kut ŋâi ŋâi bâliŋâ ek âkŋâlime, zo birâban. Oi umziŋ salek opŋâ Kembu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotŋaŋgât sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot um lumbeŋâgât kâtigiban.
23 Den yenŋâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nâŋgat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap.
24 Oi Kembugât kore aŋâ den sârek op mân kwâkâyaŋgâbi. Ziŋâ a aksik buku otziŋgâm siŋgi âlip târârak kwâkâziŋgâbi. Oi a ziŋ bâliŋ otziŋgânetâ zorat hâuŋâ mân otziŋgâbi.
25 Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzâŋgobi. Anutu zâk zikŋak mem gei kwatziŋgi umziŋ melâŋ den bonŋâ nâŋgâbi sâm mulun dâzâŋgobi.
26 Oi umziŋ pâroŋsâi Sataŋgât ârâmbâgân zâŋgoip, zoren gâbâ mâkâziŋgâbap. Zen Sataŋgât den lum ândiweŋâ umziŋ pâroŋsâi kândâtkubi.

3

Siŋgi âlip gulipkukuŋ a, zeŋgât den.

1 Gâ itâ nâŋgâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliŋandâ laŋ kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbaŋoot niŋgâbi.
2 A itâ zo, ziŋ ândibi. Ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ, kâtkât âkŋâle, den kârâpŋoot sâsâŋ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, aŋâ Anutu hurat mân kwâkŋaŋgâme.
3 Lumbe den mân sâsâŋ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâŋ, nem gulipkukuŋ, a zinŋâ, kut ŋâi ŋâi âlipŋâ âkon upi.
4 Kâsa zeŋgâren tirâpzâŋgozâŋgoŋ, laŋ orot, zâizâiŋ upme. Sâkkât âkŋâle mem ândim Anutugât âkŋâle mân nâŋgâbi.
5 Sâkŋandik siŋgi âlip nâŋgâbi. Ka siŋgi âlipkât imbaŋâ mân zemziŋgâbap. A zo yatâ ândine ziŋgit kândâtzâŋgoban.
6 Narâk ziren a nâmbutŋâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nâŋgânâŋgâziŋ lolot zeŋgât mirin zâim um gulip kwatziŋgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemŋâ umbâlâ upme sot âkŋâle top top otziŋgi laŋ âim game. Aŋâ ambân zo yatâ zorâŋ zeŋgât upigât sâm lolot otziŋgâme.
7 Ambân zo yatâ, zorâŋâ narâk dâp den zorat topŋâ kârum mân nâŋgâm kwâkâme.
8-9 Mârumŋan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okŋaŋgâwet. Yatigâk a san, zen den bonŋâ kâsa okŋaŋgâme. A zo, zen nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ sot nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ. Dap dabân bâliŋandâ laŋ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziŋaŋgât topŋâ muyagei ek nâŋgâbi. Wangât, kut ŋâi ŋâi ziŋ upme, zo topziŋ sâm muyagei a aksikŋâ ek nâŋgâm kândâtzâŋgobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkŋan sâknam doŋbep muyageŋaŋgip.

10 Gâ nâ sot ândim gâin. Kut ŋâi ŋâi orâwan, zo ek nâŋgâm ândein. Siŋgi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nâŋgâm pâlâtâŋnâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nâŋgâm ândein.
11 None sâknam nâŋgâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera kamânân none sâknam doŋbep nâŋgâwan. Yatâ otninetâ Kembuŋâ bitziŋan gâbâ mâkânigip.
12 A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zâŋgone sâknam nâŋgâbi. Zo perâkŋak.
13 Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nâŋgâm ândibi.

14 Gâ ko den kwâkâm giwen, zo
sot pâlâtâŋ op ândiban. Den zo
ŋâigâren mein, zorat mân kwaksat.
Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ
nâŋgâmat, zo ka.
15 Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap
sâlâpkum nâŋgâm gâingât zorâŋ
umgâ kubigi Yesu Kristo nâŋgâm
pâlâtâŋ kwap sumbemgât siŋgi op
ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât
Kembugât ekap sâlâpkum ândina
imbaŋâ gibap.
16 Den tirik ekabân ziap, zo
pisuk Anutugât Kaapumgâren gâbâ
muyageip. Oi den zo sâlâpkum
nâŋgindâ siŋgi âlipkât topŋâ kwâkâm
niŋgâmap. Oi zorâŋ topniŋ sâm
muyagem umniŋ melâŋi târârakkât
teŋgâyân ândinat. Târârak mâtâp
tirâpnâŋgomap.
17 Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp
op kut ŋâi ŋâi âlip orotŋaŋgât nep top
top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tu-unâ.

1 Nâ Anutugât mâteŋan sot Yesu
Kristo, zâk kembu imbaŋâŋootŋâ
gamŋâ a gwâlâ sot mumuŋâ dinniŋâ
sâm kwâkâbap, zekât mâtezikŋan
sâm kâtigem dâgoga nâŋgâ.
2 Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi
a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat
kâtigem sâban. Oi a um girem den
sot hâwat den kwâkâziŋgâm nep mu-
lunân âkonŋâ buŋ tuuban.
3 Narâk ŋâi mâte oi siŋgi âlip
den zo a nâmbutŋâ nâŋgâne pat
palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ
den ŋâi nâŋgânatkât kindapziŋ
hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a
muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik,
zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi.
4 Den bon zo birâm den pat yenŋâ
zoren âi pâlâtâŋ upi.
5 Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan
zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi
âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep
sâm gigip, zo tuum biraŋban.

Paulogât narâkŋâ pâŋkânok oip.

6 Kembugât siŋgi râma kom uwe,
nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap.
7 Nâ Anutugât ândiândi nep
kâtigem tuum ga âkap. Sero kabâŋan
katep ziŋ sârârâk kârâme yatâ
nâ mârum sârârâk kârâm kâtigem
kikerân tâkan. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋnâ
galemgua mân loreip.
8 Narâk ziren târâraknaŋgât
sâŋgân mimbatkât mambât pâi
ziap. Gâtâm narâk patin Kembu,
top likuliku a târâraknâ, zâkŋâ
sâŋgân nibap. Oi nâyâk buŋâ.
Yesugât takâtakâŋaŋgât âkŋâlime,
zen ârândâŋ ziŋgâbap.

A nâmbutŋandâ Paulo pam âiwe.

9 Gâ kek nâgâren gâbangât
kâtigiban.
10 Dema zâk hângât kut ŋâi ŋâi
zorat âkŋâle op nâbam Tesalonike
kamânân arip. Kereske zâk Galatia
hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia
hânân arip.
11 Zi Luka sot nikŋik ândiet. Gâ
Mareko muyagena ârândâŋ gâbabot.
Zâk nep âlip betnan mimbap.
12 Tikiko zâk sâŋgongua Epeso
kamânân arip.
13 Gâ gâbamŋâ mâtâpkât hâmbâ
Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin
parâwan, zo mem gâban. Oi ekap
topŋâ sot ilumŋâ zo aksik mem
gâban. Ilumŋâ mân birâban.
14 Liŋgip kâlâu mot kâtŋâ tuu-
tuuŋ a, Alesande, zâk bâliŋ doŋbep
otnigip. Zorat Kembuŋâ hâuŋâ
pindâbap.
15 Zâkŋâ dinniŋâ doŋbep koip. Zo-
rat gâ zâkkât keŋgât upan.
16 Denân nâbane tarâwan, narâk
zoren buku ŋâiŋâ den mân betnan
meip. Buŋâ. Zen aksik birâniwe.
Zorat tosa mân zemziŋgâbapkât
nâŋgan.
17 Kembuŋâ ko betnan mei siŋgi
âlip um kâtik a, hân ŋâin gokŋâ
zeŋgâren sa tânnogi sâm naŋgâwan.

Oi zâkŋâ zuu kâtik Laioŋgât lâuŋan gâbâ mâkânigip.
18 Kembu zâk bâliŋâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembugât kiŋ topŋan nâbanbap. Zâkkâren imbaŋâ âsakŋâ zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.
19 Nâ Pirisila sot apŋâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nâŋgâziŋgan. Zo dâzâŋgoban.
20 Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan.
21 Gâ map narâkŋâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.
Eubuluŋâ nâŋgâgigap. Puleŋ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutŋâ, zen yatik nâŋgâgige.
22 Kembuŋâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zorâŋ zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Titogât ekap Pauloŋâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâkŋâ gâsunimŋâ zorat nep diŋ sâm nigip. A ambân Anutugât siŋgi sâip, zen den bonŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi sot diŋâ lubigât nep zo sâm nigip.

2 Oi ândiândi kâtikkât siŋgi den, zo bonŋâ. Anutuŋâ sarâ mân sâmap. Zâkŋâ mârumŋan hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.”

3 Narâk mâte oi diŋâ zo sâm muyagemŋâ Anutu kubikkubikziŋandâ nâŋâ sâm muyagibatkât nep diŋ sâm nigip.

4 Nâ sot siŋgi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtŋâ, zeŋgât den.

5 Nep torennâ ziap, zo tuum naŋgâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzâŋgoban.

6 A ŋâi, zâk tosa buŋâ, ambân kânok sot pâlâtâŋ op ândibap. Oi nan bârarâp zen den siŋgi âlip mem ândibi. Nan bârarâpŋâ gulipkukuŋ sot zâizâiŋ buŋ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban.

7 A sâtŋâ ŋâi, zâk Anutugât nep a ândimapŋâ tosa buŋ ândibap. Zâk zâizâiŋ mân upap. Kuk laŋ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuŋaŋgât âkŋâle mân upap. Kât sikumgât âkŋâle mân upap.

8 Zâk a buku otziŋgâm kut ŋâi ŋâi âlipŋaŋgât âkŋâle nâŋgâmap. Sâkkât âkŋâle mân nâŋgâbap. A târârakŋâ. A hurat kwatziŋgâmap. Sâkkât kendon ândibap.

9 Den bonŋâ sâm dâzâŋgowan, zo dâpŋan mem ândibap. Oi zorâŋâ imbaŋâ pindi den bonŋâ âlipŋâ a kwâkâm ziŋgâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zeŋgât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

10 A doŋbep zen zâizâiŋ op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziŋgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutŋâ umziŋ patâ Mosegât den siŋgi sâŋgiŋan ari sâkŋandik Yesugât siŋgi nâŋgâme, zen zo yatâ op ândime.

11 A zo kât sikumgât opŋâ den sarâ sâm a nâmbutŋâ ambân murârâpziŋoot zo um gulip kwatziŋgâme. A yatâ zo, zeŋgât lâuziŋ dooŋgunat.

12 Keret a zeŋgât den sâsâŋ a ŋâiŋâ itâ sâip,

“Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam
op nalem nemŋik ândime. Zuu
bâliŋ yatâ kut ŋâi ŋâi laŋ
nime.”

13 Den zo nâŋga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzâŋgona siŋgi âlip târârak mem kâtigem kinbi.

14 Zen Yuda a zeŋgât den yennâ sot den ku a zeŋgât den zo mân nâŋgâbigât girem dâzâŋgoban.

15 A um salek ândimeŋâ kut ŋâi ŋâigât nâŋgâne salek opmap. Ka a nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋ, zen nâŋgânâŋgâziŋ sot umziŋ sumunkoi kut ŋâi ŋâigât nâŋgâne mân salekkomap. Wangât, umziŋ sumunkoip, zorat.

16 Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topŋâ nâŋgâmen.” Sâtŋak yatâ sâne orot mâmeziŋâ kwâimbâmap. Zen bâliŋ mâme a. Den kukuŋ a. Anutuŋâ ziŋgiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziŋ âlipŋaŋgât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zeŋgât den.

1 Gâ ko den âlipŋâ ziap, zorat dâp
dâzâŋgom ândiban.
2 Oi sânandâ a patâ ziŋâ kendon-
bandon sot hâlâlu ândibi. Umziŋ
bimbi kwapi. Nâŋgâm pâlâtâŋ sot
buku orot zo mem kâtigem kinbi.
3 Oi ambân patâ zo, zen yatigâk
dâzâŋgona siŋgi âlip nâŋgâm sarân
mâme sot den umân pâpan mân
sâmŋâ too kâtik laŋ mân nem
ândiândi âlip zo wâratkum ândibi.
4 Oi ambân sâk wâgân dâzâŋgone
ap murarâpziŋ galem otziŋgâm bi-
raŋbi.
5 Oi aŋun op laŋ mân ândibi.
Kendonbandon op mirin kut ŋâi ŋâi
kubikŋâ abârâpziŋ sâtziŋ lubi. A
kândâtŋan ândie zo, ziŋâ ziŋgitŋâ
Anutu sâm bâliŋ kwapegât yatâ op
ândibi.

A sigan sot kore a zeŋgât den.

6 A sigan yatik sâna kendonagom
ândibi.
7 Oi gikak kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo
op mâtâp tirâpzâŋgona ekŋâ yatik
upi. Sâkŋak mân tuuban. Kembugât
den zo târârak wâratkum bonŋik zo a
ambân dâzâŋgom ândiban.
8 Den âlipŋâ târârakŋâ sâna kâsa
zen nâŋgâmŋâ aŋun op Yesugât
kâmut nen den mân sâm bâliŋ
kwatniŋgâbi.
9 Kore a dâzâŋgona patârâpziŋ
zeŋgât den lum kore âlip otziŋgâne
sâtâre upi. Oi patâ zeŋgât sâtziŋan
mân sâbi.
10 Oi kâmbu mân op ândim kut
ŋâi ŋâiziŋ yen ek galem upi. Yatâ
opŋâ Anutu kubikkubikniŋ diŋaŋgât
neule âlip upi.

Saŋgon kubikniŋgipkât ândiândi âlipŋâ ândinat.

11 A hân dâp âlip utnatkât Anu-
tugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ, zo
muyageip.
12 Zorâŋâ betniŋan mem ku-
bikniŋgi um kâtik zeŋgât ândiândi
sot sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo birâm
ziren kendonbandon ândim Anutu
zikŋâ yatâ târârakŋâ op ândinat.
13 Yatâ ândim Anutu patâ sot
kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zâkkât
neule âsakŋâ muyagei ândiândi
âlipŋan âinatkât um bâbâlaŋ op
nâŋgâm ândinat.
14 Zâkŋâ neŋgât suupniŋ mem
bâliŋan gâbâ mâkâniŋgip. Oi zâkkât
arâpŋâ opŋâ âlipŋaŋgât nep tuum
ândinatkât saŋgon kubikniŋgip.
15 Gâ den zo dâzâŋgom ku-
bikziŋgâm kâtigiban. A ziŋ gâgât
nâŋgâne giginâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a uŋakŋâ âsagiwen.

1 Gâ a ambân Yesugât kâmurân
ândie, zen dâzâŋgona a kutâ sot
zâizâiŋ hurat kwatziŋgâm dinziŋ
lubi. Oi nep âlip top topŋâ ziap, zo
bâbâlaŋ op tuubi.
2 Oi sâm bâliŋ kwâkwat sot den
sârek mân sâbi. Buŋ kâtikŋâ.
Zen lumbeŋ ândim a pisuk umâlep
kwatziŋgâbi.
3 Nen mârumŋan um gulip op den
kom ândiwenŋâ âkŋâle top top, zorat
kore op kuk sot um kâlak muyagem
um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op
ândeindâ a ziŋâ neŋgât âkŋâle mân
op ândiwe.
4 Ka Anutuŋâ umŋandâ gâsânâŋgomŋâ
kubikniŋgip.
5 Nen târârak ândim nep âlipŋâ ŋâi
tuuwengât buŋâ. Um lâklâkŋaŋgât
op too saŋgonniŋgâm sâi Tirik Kaa-
pumŋâ ândiândi uŋakŋâ niŋgip.
6 Zâk kubikkubikniŋâ Yesu Kris-
togât opŋâ Kaapum niŋgip. Zo
bituktâ mân niŋgip.
7 Zo nen Anutugât mâteŋan
tosaniŋ buŋ kinŋâ ândiândi kâtikkât
siŋgi utnatkât yatâ otniŋgip. Um
lâklâkŋaŋgât op yatâ otniŋgip. Den
zo perâkŋak.

Den bon buŋ, zo birâbi.

8 Gâ itâ dâzâŋgom kâtigem ândiban.
“Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapmeŋâ
âlipŋaŋgât nep tuum kâtigibi. Nep

âlipŋâ zo tuune a betziŋan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

9 A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziŋ kutziŋaŋgât den sot den sâm kwâkâyaŋgâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buŋâ."

10 A ŋâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâŋgi birâŋaŋgâna zikŋik ândibap.

11 Gâ nâŋgat. A yatâ zo bâliŋaŋgât nep tuumap. Orot mâmeŋandâ tosaŋâ sâm muyagemap.

Den murukŋâ.

12 Nâ Atemis mo Tikiko sâŋgongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkŋan ândibat san.

13 Apolo sot gurumin den nâŋgânâŋgâ a Zena, zet sâŋgonzâkona hân ŋâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

14 Kâmut gakârâpniŋâ zen âlipŋaŋgât nep tuum umziŋ upap. Oi a nâmbutŋâ pu utne betziŋan mine nepziŋâ zo bon upap.

15 A nâ sot ândime, zen aksik gâ nâŋgâgige. Gâgâren a buku otniŋgâme, zorat sot den dâzâŋgoban.

Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ zeŋgâren zimbap.

Zo yatik.

Pilemoŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

1 Nâ Paulo Yesu Kristogât opŋâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniŋâ Timoteo, net Pilemoŋ nep betnikŋan memat, gâgât ekap zi kulemgum giget.
2 Oi ambân bukunikŋâ Apia sot kâwali anikŋâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemoŋ gâgât mirin mindume, zeŋgât ârândâŋ pet.
3 Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zo zeŋgâren zimbap.

Paulo zâk Pilemoŋgât op Anutu mâpâseip.

4 Nâ ninâu sâbam gâgât nâŋgâm Anutugâren sâiwap sâman.
5 Gâ Kembu Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât siŋgi a zeŋgâren umgâ kinmap. Oi zeŋgât nâŋgâm ândimat. Nâ zorat siŋgi nâŋgâm Anutugâren sâiwap sâman.
6 Oi nâŋgâm pâlâtâŋgâ nen sot kânok uap. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nâŋgâbangât ninâu sâman.
7 Bukunâ, gâ Kembugât siŋgi a buku otziŋgâm umâlep kwatziŋgâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

8 Gâ a buku otziŋgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut ŋâi upangât Kristogât opŋâ sâbâ sâm âlip sa nâŋgâm upan.
9 Ka buku orotŋaŋgât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian.
10 Nâ katepnâ ŋâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ.
11 Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiŋâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opŋâ gâgât sot nâgât ârândâŋ ândei dâp uap.
12 A zo sâŋgongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sâŋgongua gâgâren gaap.
13 Nâ siŋgi âlipkât op tâk namin ta zâkŋâ gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan.
14 Oi gâ mân nâŋgâna nâ yatâ upatkât nâŋga mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nâŋgâm nibâ sâm niban.
15 Zâk birâgigi gikik mâik ŋâi ândein, zo topŋâ itâgât motŋâi. Âburem ga gâ sot ândim zâibap.
16 Zâk kore ayâk buŋâ. Yesu sot pâlâtâŋ op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmŋâ otgibap. Zo itâgât sâkŋandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opŋâ gâgât a bonŋâ uap.
17 Gâ nâgât nâŋgâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nâŋgâna Paulo upap.
18 Zâkŋâ kut ŋâigâ gulipkoip? Gâgât tosa ŋâi zâkkâren ziap, zo nâgât siŋgi sâban.
19 Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâkŋak, Nâ hâuŋâ melâŋ gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat waŋgât sâbat? Gâ nâgâren a uŋakŋâ âsagein, zorat san.
20 Bukunâ, gâ Kembugât opŋâ kut ŋâi zo bâbâlaŋâk nibangât otnigap. Kristogât opŋâ umâlep kwatniban.

Den murukŋâ.

21 Sât lulu a ândiat, zorat nâŋgâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nâŋgan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.
22 Zen nâgât op ninâu sâne Kembuŋâ nâŋgâmŋâ sâi zeŋgâren gâbatkât nâŋgan. Zorat nâgât siŋgi kiaŋ kubikpan.
23 A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opŋâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zeŋgât nâŋgap.
24 Oi nep betnan mimiŋ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nâŋge.

25 Kembu Yesu Kristo, zâkkât
tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ umziŋan
zimbap.
Zo yatik.

Hebiraio a zeŋgât ekap.

Yesu zâk Anutugât topŋâ sâm muyagem niŋgip.

1 Anutu zâk mârumŋan Propete zikŋâ topŋâ dâzâŋgoi ziŋâ sâkurâpniŋ den holiŋâ top topŋâ dâzâŋgom gawe.
2 Bet narâk murukŋan ândien zi sâi nanŋandâ diŋâ dâtnâŋgoip. Mârumŋan Anutuŋâ sâi nanŋâ hân sot kut ŋâi ŋâi aksik muyageip. Zorat nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi zorat mariŋâ upapkât sâm pindip.
3 Anutuŋâ sâi nanŋaŋgâren zik holi tobat âsakŋâ muyagem ziapkât ândiândiŋaŋgât dâp ândimap. Oi imbaŋâ diŋandâ kut ŋâi ŋâi hânân sot sumbemân zo tângoi zemap. Zâkŋâ bâliŋâniŋâ saŋgon kubikŋâ sumbemân zâimŋâ Anutu kâwali boriboriŋoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap.
4 Zâk sumbem a walâziŋgâm ândiap. Zâk kot patâ memŋâ kutŋâ sumbem a zeŋgât walâziŋgip, ândiap.

Sumbem a zen gigiŋâ. Nanŋâ zâk zâizâiŋ.

5 Nanŋâ zâk zâizâiŋ ândiap. Sumbem a zen ombeŋan ândie. Sumbem a zeŋgât mâsikâziŋgâm sâbâ. Anutuŋâ sumbem a ŋâi zitâ dukuip?
“Gâ nannâ. Nâ itârâŋ gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”
Mo sumbem a ŋâigât itâ sâip?
“Nâŋâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâkŋâ nannâ op ândibap.”
Buŋâ. Anutuŋâ sumbem a ŋâigât den yatâ zo mân sâip.
6 Ka Anutuŋâ nanŋâ kânok sâŋgongui hânân gâi Anutuŋâ zâkkât den itâ sâip,
“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”
7 Anutuŋâ sumbem arâpŋâ zeŋgât itâ sâip,
“Nâŋâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”
8 Ka nanŋaŋgât itâ sâip,
“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbaŋâgâ zo zinziŋ kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziŋgâm ândiban.
9 Târârakŋaŋgât otgimap. Bâliŋâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk saŋgongigip. Zo bukurâpkâ saŋgonziŋgip, zeŋgât dâp buŋ, walâziŋgip.”
10 Anutuŋâ nanŋaŋgât den ŋâi itâ sâip,
“Kembu, gâ topkwâkwatŋan hân muyagein. Oi sumbemŋâ sumbemŋâ muyagein.
11 Hân sumbem, zet buŋ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sâŋgiŋâ upabot.
12 Hâmbâ yatâ sâŋgiŋâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmŋâ uŋakŋâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”
13 Anutuŋâ sumbem a ŋâi zitâ dukoip?
“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.”
14 Sumbem a ŋâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniŋan mimbigât sâsâŋ. Anutuŋâ sumbem a sâŋgonzâŋgoi a sumbemgât siŋgi ândien, neŋgâren gam betniŋan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

1 Zorat nen den siŋgi âlip nâŋgâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nâŋgâm kâtiginat.
2 Anutuŋâ sâi sumbem arâpŋâ diŋâ sâkurâpniŋ dâzâŋgowe. Oi den sâwe, zo âsagemŋâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuŋoot opmâip.

3 Narâk ziren ko Kembu zikŋak kubikkubikninaŋgât den sâm muyageip. Oi kindapziŋandâ nâŋgâwe, zen den zo dâtnâŋgone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniŋgâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, zo birindâ hâuŋâ buŋ upap?
4 Anutu zikŋâ imbaŋâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumŋâ nâŋgip dâp imbaŋâ kâsâpkum niŋgip.

Yesu zâk narâk pâŋkânok sumbem a ombeziŋan ândeip.

5 Narâk bet muyagibap, zorat sânâ. Narâk zoren Anutuŋâ a ŋâi kembuniŋâ patâ kwânâŋgâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip.
6 Agât op sâip. Kembugât a ŋâiŋâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ,
“Anutu, gâ wangât a zeŋgât op nâŋgâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziŋgâmat?
7 Zen narâk pâŋkânok sumbem a zeŋgât giginâ ândibigât sâm ziŋgin. Gâ a nâmbutŋâ zeŋgât mâteziŋan imbaŋâ ziŋgâna hurat kwatziŋgâme.
8 Gâ kut ŋâi ŋâi aksik bitziŋan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”
Anutu zâk kut ŋâi ŋâi a bitziŋan zâmbarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziŋgip. Narâk ziren ko kut ŋâi ŋâi aksik patâ a neŋgât bitniŋan pâip, zo mân âsagei iksen.
9 Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik ŋâi sumbem a zeŋgât ombeziŋan ândim sâknam nâŋgâm moip. Sâknam nâŋgâm moipkât neule âsakŋâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnâŋgobapkât sâi Yesuŋâ a pisuk neŋgât op mumuŋaŋgât sâknam patâ nâŋgip.

Yesu zâk neŋgât murâpnâ sâbam nâŋgi mân kwakmak oip.

10 Kut ŋâi ŋâi zo zâkŋâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp doŋbep sumbem âsakŋan diiniŋgâm zâibapkât nâŋgâm ândeip. Oi kubikkubikniŋaŋgât a patâ, Yesu, zâk sâknam nâŋgâm moipkât kubikkubik a bonŋâ ândibapkât Ibâŋâ nâŋgi âlip oip. Nâŋgi dâp oip.
11 Oi a um hâlâlu kwatziŋgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziŋgi ândie, zen ârândâŋ Ibâziŋ kânok. Zorat zikŋâ murâpnâ sâbat sâm nâŋgi mân kwakmak oip.
12 Zorat diŋâ itâ ziap,
“Anutu, gâgât kutsiŋgigâ murâpnâ sâm muyageziŋgâbat. Kembugât kâmut osetziŋan kep mem sâm sâtâre otgibat.”
13 Oi den ŋâi itâ ziap,
“Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândibat.”
Oi den ŋâi itâ ziap,
“Zi nâ sot Anutuŋâ katep nigip, nen ârândâŋ ândien.”

Yesu zâk neŋgât tobat oipkât âlip betniŋan mimbap.

14 Oi katep nen sip kelâkniŋoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikŋâ mumuŋandâ mumuŋâ mariŋâ, Sataŋgât imbaŋâ koi geip.
15 A zo, ziŋ munat sâm keŋgât op ândine Sataŋŋâ tâkŋâ saaziŋgi narâk dâp mumuŋaŋgât keŋgât op tâpmarâwe, zen olaŋziŋgâbam yatâ oip.
16 Yesu zâkŋâ sumbem a betziŋan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpŋâ nen betniŋan mimbam geip.
17 Oi zorat murâpŋâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuŋâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opŋâ a patâ op Anutu mâteŋan kore okŋaŋgâm a ambân tânnâŋgom niiŋaŋgât bâliŋâ saŋgonbapkât sâm pindi yatâ oip.
18 Yesu zâk zikŋak sâknam nâŋgâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniŋgi âlip betniŋan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombeŋan.

1 Zorat op ko Kembugât siŋgiyân a bukurâpnâ sumbemgât siŋgi ârândâŋ diiniŋgip, zen Yesugât nâŋgâm ândibi. Yesu zâk Aposolo

op Anutu kore okŋaŋgâm ândimap. Ândei niŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ zâkŋâ patâniŋâ op ândiap.
2 Anutuŋâ gâsum sâlâpkoi sât luluŋ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpŋâ osetziŋan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.
3 Mirâ tuumap, zâkkât kotŋâ mirâgât siŋgi walâmap dâp yatik Yesugât kutsiŋginâ Mosegât wâlap.
4 (Mirâ mot zo aŋâ tuutuuŋâ. Ka kut ŋâi ŋâi muyamuyaginâ, zo mariŋ Anutu kânok.)
5 Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpŋâ zeŋgât osetziŋan ândim kore a op sât luluŋ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip.
6 Kristo ko nanŋandâ Anutu a ambân gakârâpŋâ neŋgât kâukniŋâ ândiap. Zâk Ibâŋaŋgât sât luluŋ ândiap. Oi nen sumbemgât siŋgi kwatniŋgip, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op âinatkât mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpŋâ bonŋâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

7-8 Zorat Tirik Kaapumŋâ Kembugât den itâ sâip. Zo neŋgât siŋgi sâip,

“Zen itârâŋ Anutugât diŋâ nâŋgâm
mârumŋan sâkurâpziŋâ um
kâtik urâwe, zo yatik mân
upi. Sâkurâpziŋâ mirâ kamân
kâtikŋan ândine mâsimâsikâŋ
muyagei um kâlagân laŋ
urâwe.

9 Sâkurâpziŋ hân zoren kut ŋâi ŋâi orâwan, zo kendon 40 umŋan ek ândiwe. Ekŋâ umziŋ mân âburei laŋ zâizâiŋ otnim mâsikâniwe.
10 Oi nâ zorat nâŋga bâliŋ oi zeŋgât itâ sâwan, ‘Zen umziŋandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lâŋme.’
11 Yatâ op ândine kuk otziŋgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân mânâk bagibi.’ ”
12 Bukurâpnâ, zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem oraŋgâm ândibi.
13 Itârâŋ Kembugât diŋâ nâŋgâmŋâ mân birâbi sâip. Itârâŋ sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmŋâ sirâmŋâ umziŋandâ kâitzâŋgobapkât den sâm galem oraŋgâm ândibi. Bâliŋaŋgât mâsimâsikâŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâi okŋaŋgi um gulip otziŋgâbapkât op sâip.

Isirae a zeŋgât siŋgi nâŋgâm keŋgât utnat.

14 Nen Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwen, zo âsâbâŋ mem ândimŋâ kikerân âi takâm Kristo sot bonŋâ minat.
15 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Zen itârâŋ Anutugât diŋâ nâŋgâm
zâizâiŋ op um kâtik urâwe, zo
yatik mân upi.”

16 A ikâ ziŋâ diŋâ nâŋgâm tâtâlim um kâlak muyagiwe? Zo ŋâin goknandâ buŋâ. Moseŋâ kândom otziŋgi Aigita hânân gâbâ diiziŋgip, a zo aksik ziŋâ.
17 Mo a ikâ zeŋgât Anutuŋâ nâŋgi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliŋâ op ândim mirâ kamân kâtikŋan mom naŋgâwe, zeŋgât op yatâ oip.
18 Oi ikâ ziŋâ zeŋgât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân âibi?” Diŋâ birâm ândiwe zo, zeŋgât op sâip.
19 Zorat itâ nâŋgâmen. Zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zorat ândim nâŋgâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nâŋgâ kâmânân takânatkât sâm niŋgip.

1 Ândim nâŋgâ kamânnan âinat sâsâŋâ. Siŋgi den zo mân gulipkoi buŋ oip. Zorat neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat.
2 Siŋgi âlip den sâkurâpniŋâ dâzâŋgowe, zo yatik nen dâtnâŋgowe.

Ka sâkurâpniŋâ zen den zo nâŋgâm umziŋan mân pane zeipkât zeŋgâren bon buŋ oip.

3 Siŋgi âlip nâŋgâm umniŋan pamen, nen ko ândim nâŋgâ kamânân bagimen. Anutuŋâ sâkurâpniŋaŋgât itâ sâip,

“Nâ kuk otziŋgâm itâ sâm kâtigiwan,
‘Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nâŋgâ mân upi.’ ”

4 Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârumŋan hân mot muyageip, narâk zoren Anutuŋâ nepŋâ tuum kwâkâm kendon tap nâŋgip. Anutuŋâ sirâm nâmburân kânok umŋan a sot kut ŋâi muyageziŋgip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Anutu, zâk kut ŋâi ŋâi muyagem naŋgâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap naŋgip.”

5 Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikŋan um kâtik ândine Anutuŋâ den ŋâi u ziap, zo yatik zeŋgât op itâ sâip,

“Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân bagibi.”

6 Mârum ândiwe, zen siŋgi âlip nâŋgâm diŋâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutŋandâ ândim nâŋgâyân bagibigât mâtâp ziap.

7 Wangât, bet narâk ŋâin Anutuŋâ narâkŋâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip,

“Zen itârâŋ diŋâ nâŋgâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

8 Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nâŋgâ kamân bonŋâ muyagem ziŋgi sâi bet Anutuŋâ narâkŋaŋgât dum mân sâbap.

9 Zorat itâ nâŋgâbi, “Anutu hân mot muyagem naŋgâmŋâ kendon tap naŋgip, zo yatik Anutugât a ambân neŋgât ândim nâŋgâ kendon ŋâi tok ziap.

10 Anutu zâk nep tuum naŋgâm ândim nâŋgip, zo yatik a niŋâ Anutugât ândim nâŋgâyân baginatŋâ nep birâm ândim nâŋgânat.”

Anutu diŋaŋgât topŋâ.

11 Oi niŋan gâbâ ŋâiŋâ lorem Isirae a mârum mâtâp bâliŋ lâŋâwe, zorik lâŋbapkât ândim nâŋgâ kamânân âinatkât kâtiginat.

12 Anutugât den, zo ândiândiŋâ sot imbaŋâŋoot. Oi sâu ŋâi umŋâ kândâtŋâ sâtŋoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniŋâ sot um dâpniŋâ zo nem mânâŋgâtmap. Oi um nâŋgânâŋgâniŋâ sot umŋâ nâŋgâm kubikkubik zorat topŋâ muyagibapkât sâsâŋ.

13 Kut ŋâi ŋâi, zo aksik muyagemap. Ŋâiŋâ Anutugât mâteŋan tik mân zemap. Zâkkâren kut ŋâi ŋâi muyap sot ekap buŋ zemap.

Patâniŋâ Yesu um bâbâlaŋ op mâte okŋaŋgânat.

14 Anutugât tirik namâ galem a patâ ŋâi ândiniŋgap. Anutugât nanŋâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniŋâ sâm nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.

15 Oi tirik namâ galem a patâniŋâ zâk loreindâ nâŋgâniŋgâm mân nâŋgânâŋgâ mân opmap. Neŋgâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârum zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliŋâ mân oip.

16 Zorat nen um bâbâlaŋ op zâkkâren arindâ tânnâŋgomâmbap. Oi kut ŋâi zo mo zo mâte otniŋgi zâkkâren arindâ umâlipŋaŋgât op tânnâŋgobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuŋâ tirik namâ galem a patâ kwânâŋgip.

1 Hânân neŋgâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzâŋgoip zo, zen a zeŋgât opŋâ Anutu mâteŋan muyagem a zeŋgât tosagât bâu mot Kembugât siŋgi sâm kom umbigât zâmbarip.

2 Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikŋak a lotŋâ ândiapkât kwakmak

a sot gulip ândiândiŋ zo âlip mulun kwatziŋgâbap.
3 Topŋâ yatâgât a zeŋgât tosa sot zikŋâ tosa ârândâŋ Kembugât siŋgi nalem umbapkât sâsâŋâ.
4 Nep zâizâiŋ zo a ŋâi zik umgât mân tuubap. A ŋâi Anutuŋâ gâsum sâlâpkum nep diŋ sâm pindip, a zo zâkŋak tuubap. Anutuŋâ Aaroŋ yatâ gâsum sâlâpkuip.
5 Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nâŋgi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuŋâ gâsum sâlâpkumŋâ itâ sâm nep diŋ sâm pindip,
“Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum
sâlâpgoga nannâ ândiat.”
6 Oi den itâ sâip,
“Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ
galem a ândim zâiban.”
7 Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemŋâ mumuŋan gâbâ mâkâbapkât imbaŋâ zemŋaŋgip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkŋaŋgipkât Anutuŋâ nâŋgâŋaŋgip.
8 Yesu zâk nanŋâ ândeip oi laŋ sâknam nep tuum âim sat lulu topŋâ nâŋgip.
9 Kut ŋâi ŋâi op naŋgipŋâ sât lulu a ambân zen kubikziŋgi ândiândi kâtik ândim zâimambi.
10 Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkisidek, zâk mârumŋan Kembugât siŋgi nalem om kore okŋaŋgâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuŋâ sâm pindip.

Katep zeŋgât nâŋgânâŋgâ yatâ mân ândibi.

11 Zorat den doŋbep ziap. Oi zen kindapziŋ kâmbâk ândiegât dâzâŋgobat, zorat nâŋga yâmbâriap.
12 Zen narâk kârep siŋgi âlip nâŋgâm gawe. Zorat op ko zen siŋgi âlibân lâmbatŋâ a nâmbutŋâ kwâkâm ziŋgâne dâp opap. Ka zen siŋgi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo siŋgi âlipkât den mâteŋâ kwâkâm ziŋgâbigât dâp ue. Zen nalem kâtikŋaŋgât dâp buŋâ. Zen nam nânegârâk ândie.
13 Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorâŋâ dap op den bonŋâ zorat topŋâ sâlâpkum nâŋgâbi.
14 Nalem kâtikŋâ zo lâmbarâwe zeŋgât siŋgi. Um nâŋgânâŋgâziŋ muyagei âlipŋâ sot bâliŋâ nâŋgâm kâsâpkume, zeŋgât siŋgi.

6

Anutu birâŋaŋgâm um melâŋmelâŋ, zo mân taap.

1 Zorat nen Kristogât den mâteŋâ zo birindâ zei den yâmbâtŋâ zo târokwap sânat. Kembugât den top kwâkwatŋâ zo birânat. Zo itâ. Um melâŋmelâŋ sot ândiândi sâŋgiŋâ bon buŋ zo birâbirâŋ sot Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkwat.
2 Yesugât korân yatâ mo yatâ too saŋgonziŋgâziŋgâŋ sot bet kâugân pâpan sot mumuŋan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâuŋâ minat, zorat den.
3 Anutuŋâ nâŋgâniŋgi den nâmbutŋâ târokwatnâ.
4 A siŋgi âlip den mem umziŋ pâi âsakŋan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nâŋgâm âkŋâliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe.
5 Oi Anutugât den zorat nâŋgâne âlip oi narâk patâgât imbaŋâ zo nâŋgâm âkŋâliwe.
6 A yatâ zo siŋgi âlip kândâtkom Anutugât nanŋâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutŋâ ziŋâ Yesugât nâŋgâm bâliŋ kwapme. A yatâ zo dap op umziŋ melâŋ siŋgi âlibân ga gibi?
7 Zorat den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Hân ŋâi mapŋâ âsâbâŋ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zeŋgât nalem muyagemap.
8 Ka hân zorenâk hibuk bâliŋik muyagemap, zo bon buŋaŋgât Anutuŋâ sâm bâliŋ koi kârâpŋâ simbap.

Kwik târârak kinkinŋaŋgât diŋâ.

9 Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo târbetagobigât buŋâ. Zen siŋgi

âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nâŋgâm san.
10 Anutu zâk gulip orot buŋâ. Zen
zâkkât opŋâ arâpŋâ betziŋan mem
buku otziŋgâwe. Oi upme, zorat dap
yatâ nelâmkubap? Buŋâ.
11 Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik
patâ siŋgi âlibân kâtigem sumbemân
âibigât um bâbâlaŋ op mambât
ândine narâk âkâbap.
12 Oi mân lorem siŋgi âlip a nâŋgâm
pâlâtâŋ sot kâtigem ândim kut ŋâi ŋâi
neŋgât siŋgi sâip, zo galem upme, zo
zeŋgât mâtâp lâŋbi.

Sumbemgât siŋgi kwatniŋgipkât mân keŋgât utnat.

13 Anutuŋâ Abaram siŋgi den
dukum patâ ŋâigât mâteŋan sâm
kâtigibat sâm kârumŋâ zikŋan kwap
sâm kâtigeip.
14 Oi itâ sâip, “Nâ perâkŋak mâsop
mingiga kiurâpkâ laŋ kârâm ândibi.”
15 Oi Abaram zâk den zorat bonŋâ
muyagibapkât mambât âkonŋâ
buŋâ ândim bon muyageip.
16 Aŋâ a patâ ŋâi zâkkât mâteŋan
sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkâŋ
orot zo mân muyagibap.
17 Zorat Anutu zâk a siŋgi
kwatziŋgi um zagât upegât umŋandâ
kâtigei sâip. Zorat topŋâ muyagei
siŋgi den zorât kwâkŋan sâm kâtik
den sâm târokwâip.
18 Anutu zâk sarâ buŋâ. Den
zagât siŋgi den sot sâm kâtik
den zo kwânâŋgâzikâm neŋgâren
tâmbetagoagoŋaŋgât sâi zâkkâren
âiwen. Oi neŋgât siŋgi kut ŋâi sâip,
zo kâtigem minatkât yatâ oip.
19 Siŋgi kwatniŋgâwe, zorat
bonŋandâ ândiândiniŋaŋgât ândâniŋ
kâtikŋâ, zo muyap buŋâ. Oi ândâniŋ
zorâŋâ tirik namin sâŋgum umŋan
tik pane ziap, zoren âi gâsum
kâtigemap.
20 Sâŋgumŋan zo Yesuŋâ kândom
otniŋgâm bageip. Zâk Melkisidek
zâk yatâ tirik namâ galem a op
ândimapŋâ yatâ oip.

7

Melkisidekât topŋâ

1 Melkisidek zâk Salem kamân
zeŋgât a kutâ. Anutu u patâ,
zâkkât tirik namâ galem a op
ândeip. Abaramŋâ a kutâ
kâsarâpŋâ zâŋgomŋâ âburem gâi
Melkisidekŋâ mâtâbân muyagem
mâsop miŋaŋgip.
2 Oi Abaramŋâ sikum meip, zo
kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melk-
isidek kânok pindip. Melkisidek
zâkkât kutŋâ niiŋ denân itâ,
“Târârakŋâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo
niiŋ denân itâ, “Lumbeŋâ a kutâ.”
3 Melkisidek zâk ibâ mam zekât
kutzikŋâ Kembugât ekabân mân
ziap, zorat topŋâ mân nâŋgâmen.
Zâk sâkurâp kutziŋâ ekabân mân
ziap. Zâk âsaâsagiŋ narâk ekabân
mân ziap sot mumbapkât narâk
ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanŋâ
zâkkât dâp upapkât sâsâŋ. Zorat
narâk dâp tirik namâ galem a op
ândeip.

Melkisidek zâk tirik namâ galem a nâmbutŋâ ândiwe, zo walâziŋgip.

4 Zi nâŋgânek. Melkisidek zâk
a zâizâiŋ ŋâi. Zâkŋâ sâkunniŋâ
Abaram walip, zorat Abaram zâk
sikum âlipŋâ zo kâsâpkum bâzagârân
gâbâ ma kânok zo pindip.
5 Bet Mose ândeip, zoren gâbâ
Lewigât kiurâp nâmbutŋâ zen tirik
namâ galem upigât sâsâŋâ. Zen
Abaramgât kiurâp nâmbutŋâ tor-
erâpziŋâ zeŋgâren gâbâ sikum kut
ŋâi ŋâi bâzagârân gâbâ ma kânok
mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den
ŋâi Mosegât gurumin den ekabân
ziap.
6 Ka Melkisidek zâk zeŋgât
kâmurân gâbâ mân muyageip.
Zâk mârumŋan ândeip. Oi zâk
Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ
kânok meip. Anutuŋâ Abaram siŋgi
den kwâkŋaŋgip. Abaram zâk a patâ
oip. Melkisidek ko zâk a zâizâiŋ ŋâi
op Abaram mâsop miŋaŋgip.

7 Zorat itâ nâŋgânek, “A
zâizâiŋandâ giginjâ mâsop memap.”
Den zo bonŋâ. Zo ŋâiŋâ dap
op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ
nâŋgâmen. Melkisidekŋâ Abaram
walâm ândeip.
8 Narâk zi tirik namâ a buŋ
orotŋandâ sikum bâzagârân gâbâ
ma kânok mime. Ka narâk zoren
ko Melkisidek zâk ândiândi kâtik
ândibapkât sâsâŋ, zâkŋâ sikum
Abaramgâren meip. Lewi mân
âsageip, narâk zoren sâkunŋâ
Abaramŋâ sikum kâsâpkum Melk-
isidek pindip.
9 Zorat op ko nâ zorat nâŋga itâ
uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma
kânok memapŋâ sâkunŋâ Abarâm
zâk sot Melkisidek sikum zo pindip.
10 Sâkunŋâ Abaram mâtâbân gâi
Melkisidek zâk sot kândiaŋgâwet,
narâk zoren Lewi zâk mân
muyageip. Zorat itâ nâŋgânat. Lewi
zâk sâkunŋaŋgâren gok, zorat op
sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma
kânok Melkisidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zeŋgât nep zo mân dâp oip.

11 Lewigât kiurâp, Aaroŋgât
kâmut, ziŋ tirik namâ galem upigât
Moseŋâ gurumin den ekabân sâm
ziŋgip. Lewigât kiurâpŋâ zeŋgâren
tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi
sâi wangât bet tirik namâ galem a
ŋâi Melkisidek yatâ muyagebap?
12 Oi tirik namâ galem a kâmut
sâŋginjâ zo siriksâi a unakŋandâ
galem upap. Yatâ oi sâŋginaŋgât den
kâtik zo siriksâi unakŋâ ŋâi muyag-
ibap.
13 Anutunjâ a ŋâi Melkisidek yatâ
upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân
mân muyageip. Zâk ŋâin gokŋâ.
Mârum zâkkât kâmut zo, zeŋgâren
gâbâ ŋâiŋâ tirik namin nep mân tu-
ubigât sâip.
14 Kembuniŋâ Yesu, zâk Yudagat
kiurâp zeŋgâren gâbâ muyageip, zo
nâŋgen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ
galem upigât Moseŋâ den mân sâip.
15 Oi zorat topŋâ itâ muyagiap.
Tirik namâ galem a ŋâi Melkisidek,
zâkkât dâp muyagibapkât sâsâŋ.
16 A zo ândiândi kâtikkât imbaŋan
tirik namâ galem op ândeipŋâ
ândiap. Zo sâkunziŋaŋgât den kâtik
zeip, zorat dâbân buŋâ.
17 Oi zâkkât den Kembunjâ itâ sâm
muyagei Kembugât ekabân ziap,
“Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ
galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonŋaŋgât nakŋâ.

18 Gurumin den sâŋginjâ mârum
zeip, zo lolot sot bon buŋâ oipkât
birâbirâŋ.
19 (Den kâtik zorâŋâ kut ŋâi mân
kubikŋaŋgip.) Oi zorat hâunjâ Kem-
buŋâ mâtâp âlipŋâ muyagei zorâŋ di-
iniŋgi Anutu âlip mâte okŋaŋgâmen.
20 Unakŋâ muyageip, zo sâm kâtik
den buŋ mân muyageip.
21 Sâŋginjâ, zen sâm kâtik den buŋâ
tirik namâ galem a urâwe. Unakŋâ
zi ko den kâtik kwâkŋan namâ galem
a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kem-
bugât ekabân itâ kulemgune ziap,
“Kembunjâ den sâm kâtigeip, zo mân
birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ
tirik namâ galem a op ândim
zâimâmban, kâtikŋâ.’ ”
22 Yatâ opŋâ topŋâ itâ nâŋgânat.
Yesunjâ târotâro bonŋâ muyageip.
23 Tirik namâ galem a sâŋginjâ, zen
ko doŋbep, zinziŋ kâtik buŋâ. Zen
ândim momarâwe.
24 Unakŋâ, zâk ko ândiândi kâtik
ândibapkât tirik namâ galem nep zo
tuugipkât zem zâimâmbap.
25 Zorat narâk dâp a Anutu mâte
okŋaŋgânam Yesugâren gâindâ âlip
betniŋan mem tânnâŋgomap. Zâk
ândiândi kâtik ândiapkât âsâbâŋ
zeŋgât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonŋâ.

26 Tirik namâ galem a patâ, zâk
hâlâlu sot tosa buŋ, salekŋâ, bâliŋ
mâme a zen yatâ mân op ândiândiŋ.
Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ

op ândiap. Yatâ zorâŋ neŋgât op Anutu mâteŋan kin ândei dâp uap.
27 Zâk tirik namâ galem a sâŋgiŋâ yatâ buŋâ. Sâŋgiŋâ, zen sirâmŋâ sirâmŋâ ziiŋâ bâliŋaŋgât opŋâ Kembugât siŋgi nalem omarâwe. Omŋâ bet a ambân zeŋgât op omarâwe. Kristo ko neŋgât op sâp kânok Kembugât siŋgi sâm ândiândiŋâ pâi âkip.
28 Mosegât den kâtik ekabân a yenŋâ, umziŋ lolotŋâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuŋâ nanŋâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

1 Den zorat keetŋâ itâ. Tirik namâ galem a patâniŋâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen zarip.
2 Zâk hâlâlu namâ bonŋâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo aŋâ buŋâ, Kembu zikŋak muyageip.
3 Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâm ziŋgip. Zorat tirik namâ galem a patâniŋâ Yesu, zâk dâp op Kembugât siŋgi kut ŋâi pâmbapkât sâsâŋ.
4 (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât siŋgi nalem uuŋ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap.
5 Hânân a zen nepziŋâ tirik namâ yenŋâ sot dâp zoren upme. Bonŋâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâŋgat. Dâp bâkŋan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uŋakŋaŋgât den.

6 Kristoŋâ târotâro bonŋâ muyageip, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Târotâro uŋakŋan kut ŋâi ŋâi Anutuŋâ neŋgât siŋgi sâip, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap.
7 Mârum târotâro sâŋgiŋâ zeip, zorâŋ bon oi sâi bet ŋâi muyagibapkât diŋâ mân âsagebap.
8 Anutu zâk a zeŋgât nâŋgi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk ŋâin Isirae a kâmut sot
Yuda a kâmut, zen sot târotâro
uŋakŋâ ŋâi muyagibat.
9 Mârum sâkurâpziŋâ Aigita hânân
gâbâ diiziŋgâm gam bitziŋan gâsum
zen sot târotâro orâwan. Târotâro
uŋakŋâ ko târotâro sâŋgiŋâ zo yatâ
buŋâ. Mârumŋan târotâro zo mân
lune nâ kândâtzâŋgowan.”

10 Oi Kembuŋâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat,
zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ
umziŋan pa geibap. Oi umziŋ
kâligen kulemgua zimbap. Oi
nâ zeŋgât Anutu ândibat. Oi
zen kâmut gakârâpnâ ândibi.
11 Oi a ŋâiŋâ a bukuŋâ mo torenŋâ itâ
mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop,
gâ Kembugât topŋâ nâŋgâ.’ Buŋâ.
Zen gigiŋâ sot zâizâiŋ pisuk topnâ
nâŋgâm kwâtâtibi.
12 Itâgât topnâ nâŋgâm kwâtâtibi. Nâ
tosaziŋ birâbat. Bâliŋâziŋaŋgât dum
mân nâŋgâbat.”

13 Oi Kembu zâk târotâro uŋakŋaŋgât den sâmŋâ mârum zeip, zorat sâŋgiŋâ sâm birip. Oi kut ŋâi sâŋgiŋâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâŋ.

9

Mârum Kembu mâte okŋaŋgâwe, zo yenŋâ.

1 Târotâro sâŋgiŋan Kembu mâte okŋaŋgâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepŋâ hânân zeip.
2 Silep zo itâ tuuwe. Umŋâ ŋâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisiŋ zo kirip. Oi zoren tâtatŋâ ŋâi tâip. Zorat kwâkŋan Kembugât siŋgi nalem hâlâlu sâsâŋ, zo tâip.
3 Umŋâ ŋâi sâŋgumŋâ kom mânâŋgâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikŋâ sâne zeip.

4 Zoren kâbak hitom âlip uuŋâ goide kâtŋâ tuutuuŋ, zo tâip. Oi târotârogât omboŋâ nakŋâ tuutuuŋ, zo sâkŋan goideŋâ kâpine tâip. Oi Aaroŋgât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋ, zorat umŋan nalem kutŋâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulemgoip, zo zeip. Kut ŋâi ŋâi zo omboŋ umŋan ziwe.

5 Omboŋ kwâkŋan sumbem a dâpŋâ zagât abâtzikŋandâ omboŋ kwâkŋan pam kirâwet. Osetzikŋan tosaziŋ buŋ upapkât namâ galem aŋâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ŋâi ŋâi zorat den kârep mân sâbat.

6 Kut ŋâi ŋâi zo kubikne zei namâ umŋâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbâŋ zâim nepziŋ tu-umarâwe.

7 Ka namâ umŋâ ŋâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikŋik kendon patâ ŋâigât umŋan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buŋ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikŋâ sot a ambân zeŋgât tosagât lokimâip. Mân nâŋgâm tosa muyagiwe, zo buŋ upapkât yatâ opmâip.

8 Zorat topŋâ Tirik Kaapumŋâ itâ tirâpnâŋguap. Tirik namâ galem a ziŋ umŋâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umŋâ ŋâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bag-ibagiŋaŋgât mâtâp mân âsageip.

9 (Den san zi den sumbuŋâ. Narâk zi topŋâ nâŋgâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uuŋâ, zorâŋ dap op a ziŋ Anutu mâte okŋaŋgâwe, zeŋgât umziŋ salekkobap?

10 Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk saŋgon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinziŋ kâtik mân sâsâŋâ. Bonŋâ muyagei zo birâbirâŋ.

Kristo zâk tirik namâ nep bonŋâ tuugip.

11 Kristoŋâ ko kut ŋâi ŋâi bonŋâ muyagibap sâsâŋâ. Zorat zâkŋâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ŋâi, bonŋâ, betŋâ mân tuutuuŋ, hânân mân ziap, zoren bageip.

12 Zâk noniŋ makau zeŋgât gilâm sot buŋâ. Zikŋâ gilâmŋâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmŋandâ sâŋgâniŋ meip. Sâŋgâniŋ meipkât zâkkât siŋgi urâwengât zâkkât siŋgi op zâimânat.

13 Noniŋ makau zeŋgât gilâm, zorâŋ a sâkziŋ salekkubapkât aam sâkziŋan pane hâlâlu minziŋgi Kembu mâte okŋaŋgâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâuŋâ zorâŋ sâkziŋan saŋgori Kembu mâte okŋaŋgâmarâwe.

14 Kaapumŋâ ândeipŋâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okŋaŋgi zâkŋâ um sâkŋâ salek op Anutugât siŋgi sâm ândiândiŋâ biri gilâmŋâ geip. Oi Kristoŋâ gilâmŋandâ umniŋ saŋgorip. Nen orot mâmeniŋ gukupitŋandâ tuugindâ umniŋ sumunkoip, zo Kristoŋâ saŋgori salekkoip. Gilâmŋâ umniŋ saŋgori Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmŋandâ kut ŋâi ŋâi sâŋgân meip.

15 Zorat Kristo zâk târotâro uŋakŋaŋgât nakŋâ oip. Târotâro sâŋgiŋan ândim tosa muyagiwe, zo buŋ upapkât moip. Oi zorat zâkkât siŋgi a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi sâip, zo âlip mimbi.

16 Bet sâwâtkât mâtâp itâ ziap. Mariŋandâ moi ko galem upme.

17 Wâgân ândei bet sâwât den sâsâŋ zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonŋâ muyagibap.

18 Zorat târotâro sâŋgiŋâ zo gilâm buŋ mân muyageip.

19 Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzâŋgom naŋgâm makau sot noniŋ gilâm too sot mâpotŋâ râma sâmotŋandâ zoren saam zorâŋâ gilâmân kwândeŋâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip.

20 Zâkŋâ itâ dâzâŋgoip, “Anutuŋâ târotâroŋâ sâm kâtigem ziŋgip, zorat gilâm zi.”

21 Yatigâk hâmbâ silep sot âmaŋ mot gilâmŋâ kwititapkoi saŋgonziŋgip.
22 Zorat den kâtikŋan sâsâŋaŋgât kut ŋâi ŋâi âksik saŋgon naŋgânaŋgâŋ sot gilâm buŋ, zorâŋ tosa guligulipkuŋ mân ziap.

Kristo zâk sâŋgânniŋ mei dâp oip.

23 Sumbemân kut ŋâi ŋâi bonŋâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenŋandâ kut ŋâi ŋâi saŋgonbapkât sâsâŋâ. Uren bonŋâ ko Yesu zikŋâ sâŋgânnâ patâ saŋgonbapkât mâtâpŋâ muyageip.
24 Zorat opŋâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betŋâ tuutuuŋ, u bonŋâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonŋâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteŋan ândim niiŋaŋgât op nep tuumap.
25 Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniŋ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkŋâ sâp kânok um sâkŋâ zo Kembugât siŋgi sâm zâi pâip.
26 Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutŋâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nâŋgâm gâbap. Zâk yatâ mân opŋâ narâk murukŋan zi suupniŋ mem tosaniŋ gulipkubapkât muyageip.
27 Aŋâ kânok munatkât sâm niŋgip. Oi zorat kwâkŋan dinniŋâ sâm kwâkâbapkât sâsâŋâ.
28 Oi Kristo zâk yatik a doŋbep neŋgât tosaŋâ kwâkŋan zari sâp kânok moipŋâ dum ga bâliŋâ saŋgonbap, zo buŋâ. Zâk gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândimen, nen miniŋgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonŋaŋgât dâpŋâ.

1 Den kâtik Moseŋâ sâm muyageip, zo bonŋâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buŋâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonŋâ buŋâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonŋâ kendonŋâ Kembugât siŋgi nalem om ka om gane ma Anutu mâte okŋaŋgâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziŋgâmap.
2 Yatâ oi sâi Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi uuŋâ, zo buŋ opap. Zoren Anutu mâte okŋaŋgâme, zeŋgât tosa buŋ oi sâi tosaziŋaŋgât nâŋgâ kwâkâ dum mân upe.
3 Kembugât siŋgi uuŋâ, zo kendonŋâ kendonŋâ muyagei tosaziŋaŋgât nâŋgâme.
4 Noniŋ makau gilâmŋâ, zorâŋ dap op tosaziŋ gulipkubap? Zo buŋâ.
5 Zorat Kristoŋâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,
“Kut ŋâi ŋâi gâgât siŋgi ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.
6 A ziŋ umziŋ mân kubikaŋgâm zuu kâmbâk, zo kâmbukŋâ uuŋâ sot bâliŋaŋgât tosa buŋ upapkât kut ŋâi utnetâ gâ zorat nâŋgâna mân dâp uap.
7 Zo nâŋgâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembugât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’ ”
8 Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât siŋgi nalem uuŋâ sot zuu kâmbâk bâliŋaŋgât tosa buŋ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.”
9 Oi den ŋâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ sâmŋâ kut ŋâi sâŋgiŋâ kâbakŋem uŋakŋâ ŋâi kwânâŋgip.
10 Zorat Anutugât dengât opŋâ Yesu Kristo sâkŋandâ suupniŋ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinziŋ kâtikŋâ ziap.

Yesu zâk neŋgât suup meip.

11 Tirik namâ galem a, zen sirâmŋâ sirâmŋâ nepziŋ tuum Kembugât siŋgi nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap.
12 Kristoŋâ bâliŋaŋgât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap.
13 Oi zâk zoren kâsarâpŋâ kiŋaŋgât kombâŋ upigât mambât ândiap.

14 Um hâlâlu orotŋaŋgât mâtâp ândimen, neŋgât umniŋ sâp kânok memŋâ kubikkubikniŋaŋgât nep tuum naŋgip.
15 Oi Tirik Kaapumŋâ den sapsum niŋgâmap. Den itâ sâi ziap,
16 “Kembuŋâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikŋâ umziŋan pa geibap. Oi umziŋan kulemgua zimbap.’ ”
17 Oi den ŋâi itâ târokwâip,
“Nâ tosaziŋ birâbat. Bâliŋâziŋaŋgât dum mân nâŋgâbat.”
18 Tosaniŋ buŋ oi zorat Kembugât siŋgi noniŋ makau kom uuŋâ zo buŋ upap.

Sarâŋâ buŋ Anutu mâte okŋaŋgânat.

19 Bukurâp, Yesu zâk gilâmŋandâ mâtâp mem niŋgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniŋ bâbâlaŋ uap. Yesugât op tirik namâ umŋâ ŋâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat.
20 Yesu zâk zorat mâtâp uŋak, zo muyageniŋgip. Zâk zikŋak ândiândiŋ uŋakŋâ muyagem niŋgip. Zâk sâŋgum kom mânâmânâŋgât zo walâm umŋâ ŋâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip.
21 Zâkŋâ Anutugât tirik namâ bonŋâ zorat galem a ândiap.
22 Zorat nen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm um hâlâlu sot um bâbâlaŋ op mâte okŋaŋgânat. Zo umniŋâ tosaŋâ sumunkoip, zo gilâmŋandâ saŋgori salekkoi sâkniŋâ too salekŋâ saŋgori mâte okŋaŋgânat.
23 Oi sâi kâtikkâtigiŋandâ kut ŋâi siŋgi kwatniŋgipkât siŋgi den zorik mem ândim kâtiginat.
24 Oi galem oraŋgâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat.
25 Oi a nâmbutŋâ siŋgi âlipkât min-duminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otniŋgap. Zo yatâ nâŋgâm kâtigemŋâ tânagom kinat.

Bâliŋaŋgât nâŋgâm bâbâlaŋ orot, zorat den.

26 Nen den bonŋandâ umniŋan âsagei bâliŋâ bâbâlaŋâk oindâ zorat nâiŋâ suup mei gulipkubap? Buŋâ. Yatâ mân ziap.
27 Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuŋâ yâmbâtŋâ sot kârâp patâ zorâŋ mambâtniŋgâm zembap. Kârâp zorâŋâ Kembugât siŋgi a kâsarâpziŋ zo ziŋgesibap.
28 A ŋâiŋâ Mosegât gurumin den zo nâŋgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziŋâ tosaŋâ sâm muyagine a ambân ziŋâ a zo tosaŋaŋgât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâŋ.
29 Oi a ŋâi, zâk Anutugât nanŋâ mem ge kwâkwat okŋaŋgâbap, zâk hâuŋâ mimbap. Târotâro uŋakŋaŋgât gilâm zorat nâŋgi yenŋâ opmap, zâk hâuŋâ patâ mimbap. Oi ŋâi zâk buku orot mariŋâ, Kembugât Kaapum sâm bâliŋ kwâpap, zâk hâuŋâ walâwalâŋ mimbap sâmen.
30 Anutugât topŋâ nâŋgâmen. Zâkŋâ den mâtâp ŋâi itâ sâi ziap,
“Tosagât hâuŋâ ziŋgâziŋgâŋ, zo nâgât nep. Hâuŋâ mâkâmâkâŋ, zo nâŋâ upat.”
Oi Kembugât den ŋâi itâ ziap,
“Kembu nâ arâpnaŋgât den sâm kwâkâbat.”
31 Zorat itâ nâŋgânâ, “Anutu ândiândiŋ, zâkkât bikŋan âiâiŋ, zo yâmbâtŋâ.”

Siŋgi âlip mem birâ mân utnat.

32 Zen mârum kut ŋâi opmarâwe, zo nâŋgâbi. Narâk zoren siŋgi âlip gâi umziŋâ haŋsâi sâknam kwâkŋan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe.
33 Narâk ŋâin nâmbutŋâ zen a mâteziŋan diiziŋgâm mem ŋâi ŋâi otziŋgâm sâknam ziŋgâm sâm bâliŋ kwatziŋgâwe. Oi zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen bukurâpziŋâ yatâ otziŋgâne sâknam ârândâŋ nâŋgâwe.
34 Zen bukurâpziŋâ tâk namin zâine zeŋgât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziŋan mine sikum bonŋâ zinziŋâ kâtik zo neŋgât siŋgi sumbemân pâi ziap sâm, nâŋgâne âlip oip.

35 Oi um bâbâlaŋ op kâtigem ândim
zâkkâren sâŋgân patâ mimbi.
36 Zorat zen kâtigem Anutugât den
lum ândim, Anutu zâk kut ŋâi siŋgi
kwatziŋgip, zorat bonŋâ mimbi.
37 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“Zorat narâkŋâ pâŋkânok ziap. zo âki
gâbapkât sâsâŋâ, zo mân tap
nâŋgâm kek gâbap.”
38 Oi den ŋâi itâ ziap,
“A âlipnandâ nâŋgâm pâlâtâŋgât op
ândiândi mimbi. Ka a zen
loribi oi ko zeŋgât nâŋga mân
dâp upap.”
39 Nen ko lorem tâmbetagoagoŋan
âiâiŋ, zorat siŋgi buŋâ. Nen nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ um dâpniŋ
hâlâlu zimbap, zorat siŋgi.

11

Nâŋgâm pâlâtâŋgât den.

1 Kut ŋâi siŋgi kwatniŋgip, zo-
rat nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât
ândiândiŋ, zorâŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ
uap. Kut ŋâi ŋâi mân igikŋâ umŋâ
aŋgân kârâm mem ândiândiŋ, zorâŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋ uap.
2 Kembugât siŋgi a sâŋginâ, zen
nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot ândine Anu-
tuŋâ ziŋgiri âlip oip.
3 Hân sumbem zo Anutugât sâtkât
muyageip. Zo nâŋgâm pâlâtâŋ sot
ândim nâŋgâm kwâtâtimen. Kut ŋâi
ŋâi igikŋâ, zo mân igikŋan gâbâ
muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zeŋgât den.

4 Abeŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândim Anutugât siŋgi
râma kom oi sei Anutuŋâ egi âlip
oip. Âtâŋâ Kain ko nalem Kembugât
siŋgi om pâi Anutuŋâ birip. Abe
zâk nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât Anutuŋâ
egi a âlipŋâ oi nalem zâkkât siŋgi
oip, zo mem Abegât a târârakŋâ
sâip. Abe zâk nâŋgâm pâlâtâŋŋoot
ândeipkât nâŋga mumuŋandâ mâtâp
âlipŋâ tirâpnâŋgoi ziap.
5 Henok zâk Kembu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeip. Zorat
mumuŋan mân âibapkât Anutuŋâ
gwâlâ mem zari a ziŋ kâruwe.
Oi mân mem zarip, narâk zoren
Anutuŋâ Henokât topŋâ itâ sâm
muyageip, “Henok eksa âlip uap.”
6 Mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândeindâ Anutuŋâ niŋgiri âlip orot,
zo mân taap. Ŋâi zâk Anutu
mâte okŋaŋgâbap, zâk kândom itâ
nâŋgâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu
mâte okŋaŋgâm konsâm ândibi, zen
bonŋâ muyagem ziŋgâbap.”
7 Noa zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândeipkât kut ŋâi
bet âsagibap, zorat Anutuŋâ den
kânŋan dukuip. Dukui Noaŋâ
hurat kwâkŋaŋgâm zikŋâ sot ambâ
murarâpŋâ gwâlâ ândibigât waŋgâ
tuugip. Yatâ oi a nâmbutŋâ,
bâliŋ mame a zeŋgât topziŋ
muyageip. Oi Kembu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât tosa
buŋ orot, zorat bonŋâ meip.

Abaram.

8 Abaram zâk Kembu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât
hânŋâ birâm ŋâi galem upapkât diŋâ
muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat
sâip, zo mân nâŋgâm sât lulu op lum
arip.
9 Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândeipkât hân siŋgi
kwâkŋaŋgip, zoren âimŋâ kwande
ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân
tâtat mâme oip. Hân zo Isaka
sot Yakobo, zekât ârândâŋ siŋgi
kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.
10 Abaram zâk kamân ŋâi zinziŋ
kâtikŋâ Anutuŋâ muyageip, zorat
nâŋgânâŋgâyâk ândeip.
11 Sera, zâk zo yatik Kembu
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândimŋâ ambân sombâ ândim
imbaŋâ muyagem kâmboŋâ oip.
Kiungât siŋgi kwâkŋaŋgip, zâkkât
diŋaŋgât nâŋgi bon oip.
12 Zorat a sombâ op imbaŋâ
buŋ oi zâkkâren gâbâ kiun doŋbep
muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân
sâŋgelak tap arie, teŋgâziŋ zorat dâp
oip. Oi saru sâtŋan sak ziap, zo

aŋâ mân sâlâsâlâpkuŋ, zorat dâp muyagiwe.
13 A zo, ziŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim mom naŋgâwe. Kut ŋâi ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonnâ mân memŋâ âkŋan ândi zei ekŋâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opŋâ topziŋâ itâ nâŋgâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.”
14 Den yatâ sâm hân kâuk ŋâi muyaginam nâŋgâm ândiwe.
15 Oi ziiŋâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nâŋgâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziŋgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe.
16 Zen mirâ kamân ŋâigât âkŋâle urâwe. Mirâ kamân âlipŋâ ŋâi sumbemân ziap, zorat âkŋâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuŋâ, zâk zeŋgât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nâŋgi mân bâliŋ opmap. Wangât Anutu, zâk zikŋak kamân patâ ŋâi muyagem zeŋgât siŋgi sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.
17 Abaram zâk Anutuŋâ mâsiki nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât nanŋâ Isaka Kembugât siŋgi sâm kumbam oip. Abaram zâk siŋgi den memŋâ nan kânok zo buŋ upapkât Anutugât sâtŋâ lugip.
18 Anutuŋâ mârum Abaram itâ sâm dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem laŋ kârâm ândibi.”
19 Abaramŋâ itâ sâm nanŋâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.” Yatâ sâipkât nanŋâ mumuŋan gâbâ yatâ mâburem pindip.
20 Isaka zâk Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimŋâ imbaŋâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut ŋâi bet muyagibap, zorat den kânŋan dâzâkoip.
21 Yakobo zâk yatik Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatŋâ mâsop minzikip. Zâk tânŋâ gâsum pindiŋsâm tap Anutu mâpâsemŋâ mâsop minzikip.
22 Yosepe zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât mumbapkât narâkŋâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nâŋgâmŋâ siŋitŋâ mem âibigât den kânŋan dâzâŋgoip.

Mose sot Yosua.
23 Mose muyagei ibâ mamŋâ zet Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân keŋgât op kâin karâmbut katep tik pâitâ zeip.
24 Mose zâk lâmbatŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât a kutâ Parao bâratŋaŋgât nanŋaŋgâren siŋgi sânat sâne kwâkâziŋgip.
25 Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nâŋgâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziŋan ândim narâk pâŋkânok um sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo lum sâtâre upapkât nâŋgi mân dâp oip.
26 Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nâŋgi giginŋ oip. Oi Kembuŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, zâk yatik sâknam nâŋgâm ândibapkât nâŋgi bon oip. Zo gâtâm sâŋgân mimbapkât yatâ nâŋgâm oip.
27 Zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât a kutâ kukŋâ zorat keŋgât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikŋâ, zo senŋâ ekŋâ yatâ zâkkâren pâlâtâŋ oip.
28 Mose zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliŋoot zâk mân zâŋgobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmŋandâ mirâ hâŋgiyân saŋgorâwe. Sumbem a kâwaliŋoot zorâŋ murarâpziŋ, kândom kâtep, zo tâmbetzâŋgobam ga ekŋâ walâziŋgip.
29 Oi Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât saru kuriŋan mâtâp âsagei lâŋ âiwe. Aigitâ a ziŋ yatâ utnâ sâne saruŋâ gwâkâziŋgip.
30 Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât Yeriko kamânân paŋ patâ kirip, zo

haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuŋ gei giligâlaksâip.
31 Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât Isirae a hân ek mânâŋgârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutŋâ, zeŋgât den.

32 Den kârep mân târokwap sâbat. Gideoŋ, Barak, Simsoŋ, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutŋâ zeŋgât den sâm arindâ sâi kârep opap.
33 Zen aksik Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziŋgâwe. Kubikkubik nep tuum biraŋâwe. Kut ŋâi ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonŋâ miwe. Zuu kâtik Laioŋ lâuziŋ dooŋguwe.
34 Kârâp kâligen zâmbane Anutuŋâ mem sândukŋan kwatziŋgip. Aŋâ sâuŋâ kârâziŋgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweŋâ imbaŋâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziŋoot ândiwe. Hân torengen kâsaziŋ zâŋgom moliziŋgâm ândiwe.
35 Ambân nâmbut zeŋgât narâpziŋâ mumuŋan gâbâ zaatne galem otziŋgâwe. A nâmbutŋâ a ziŋ sâknam kwatziŋgâm mem ŋâi ŋâi otziŋgâwe. Oi siŋgi âlip birâne mân zâŋgonat sâne ândiândi kâtikŋan zaatpigât nâŋgâm den zo birâwe.
36 A nâmbutŋâ a ziŋ den bâliŋ top top sâm dâzâŋgom lapitziŋgâwe. Oi nâmbutŋâ kin bitziŋ saam tâk namin zâmbarâwe.
37 Nâmbutŋâ kâtŋâ zâŋgowe. Nâmbutŋâ nak gaaŋâ gaaziŋgâwe. Nâmbutŋâ kâmbamŋâ zâŋgom gânduziŋ mânâŋgârâwe. Nâmbutŋâ kanpitâ ândim noniŋ râma sâknâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkŋan ândiwe.
38 Hân a nâmbutŋâ ândiwe, zeŋgât dâp mân ândiwe. Zen a âlipŋâ. Zen mirâ kamân kâtikŋan sot barâ kâtikŋan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpŋan ândiwe.
39 Zo zen aksik Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwegât Anutuŋâ ziŋgiri âlip oip. Oi kut ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonŋâ mân muyagiwe.
40 Topŋâ itâgât. Anutu zâk neŋgâren kut ŋâi zâizâiŋ pâmbapkât nâŋgi zeip. Zorat nen buŋan ândiândi âlip ândibigât mân nâŋgâziŋgip.

12

Yesu zâk kândom otniŋgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

1 A sâŋgiŋâ kâmut patâ yatâ zorâŋ haamnâŋgom niŋgit tegât kut ŋâi yâmbât sot bâliŋaŋgât tâkŋâ kâpinâŋgomap, zo mânâŋgât birânat. Oi mâtâp tirâpnâŋgowe, zorik âkonŋâ buŋ sârârâk kârâm âim kikerân takânat.
2 Oi Yesu, nâŋgâm pâlâtâŋgât mariŋâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsâŋâ, zorat nâŋgâm poru nagân sâknam nâŋgâm moip. Oi zorat aŋun kwâkŋan zari nâŋgi yenŋâ oip. Yatâ opŋâ Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen zarip, ândiap.
3 Bâliŋ mâme zen kâsa okŋaŋgâm mem ŋâi ŋâi okŋaŋgâne nâŋgâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziŋ loribegât zâkkât nâŋgâmŋâ âkonŋâ buŋ kâtigibi.

Anutuŋâ kubikniŋgâmap, zorat den.

4 Zen bâliŋandâ lotŋan kwatziŋgâbâ sâi kâtigem um sâkziŋ kubikaŋgâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliŋandâ kâtigem tâmbetzâŋgobat sâi ko dap upi?
5 Anutuŋâ narâpŋâ zâŋgonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzâŋguap? Den zo itâ sâip,

“Nannâ, Kembuŋâ kubikgigi
nâŋgâna mân giginâ upap.
Kubikgigi umgâ mân loribap.

6 Anutu zâk a umŋâ gâsuziŋgâm
zeŋgât narâpnâ sâmap, zen zâŋgom
kubikziŋgâmap.”
7 Zorat op ko Kembuŋâ ku-
bikziŋgâbam sâi mân keŋgât upi.
Anutu zâk ziŋgiri nan bârarâp
utne yatâ otziŋgâmap. Zeŋgâren
ibârâpziŋandâ yatik narâpziŋ ku-
bikziŋgâme.
8 Anutuŋâ zen kubikziŋgâmap.
Mân kubikziŋgi sâi ko laŋân gâbâ
âsagiwe sâbem.
9 Oi ŋâi sâbâ. Hânân ibârâpniŋ zen
nâŋgom kubikniŋgâne dinziŋâ lum
hurat kwatziŋgâmen. Oi sumbem
mariŋâ, um dâpniŋaŋgât Ibâ, zâk
yatik hurat kwâkŋaŋgâm ândeindâ
dâp upap. Yatâ op ândim, ândim
kwâtâtinat.
10 Hânân ibârâpniŋ ziŋ narâk
pâŋkânok âkŋâleziŋâ dâp nâŋgom ku-
bikniŋgâme. Sumbem Ibâniŋandâ ko
âlip op ândinatkât kubikniŋgâmap.
Zikŋâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât
opmap.
11 Kubikkubik muyagibap dâp, zo
nâŋgindâ umâlip mân oi sâknam
nâŋgâmen. Oi bet ko kubikkubigân
ândim kâtigimen, neŋgâren bonŋâ
muyagemap. Kubikkubikkât bonŋâ
zo târârak ândiândiŋ sot um lum-
beŋâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

12 Zorat zen bitziŋâ lolot sot
pabutziŋ bâliŋâ zo kubikŋâ kâtigibi.
13 Oi kinziŋ lâŋbigât mâtâp zo ku-
bikŋâ zeŋgâren pabutziŋ bâliŋâ zo
âlip oi lâŋ âlip upi.
14 Zen a aksik patâ zen sot lumbe
ândiândiŋaŋgât nep tuubi. Oi um
hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um
sumun sot ândim Kembu igikŋâ, zo
mân ziap.
15 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Anutugât
tânzâŋgozâŋgoŋ, zo walâbapkât
galem oraŋgâm ândibi. Oi oset-
ziŋan um kâlak dengât kârâpŋandâ
ziŋgesebapkât galem oraŋgâm
ândibi.
16 Oi zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Esaugât
mâtâbân lâŋ lâŋ ândiândiŋ sot a hu-
rat mân kwâkwat mân upap. Esau
zâk nalem kânok zorarâk op kândom
âsaâsagiŋaŋgât bet sâwât zo birip.
17 Zen zâkkât nâŋgâme. Zâk
bet mâsop mimbâ sâi aŋgân kârip.
Kut ŋâi oip, zorat isem umbâlâ op
um melâŋmelâŋŋaŋgât mâtâp mân
muyageip.

Nen Sinai bakŋâ buŋâ, Sioŋ bakŋâ mâte urâwen.

18 Narâk ziren zen bakŋâ ŋâi gâsum
mâsâsuatme. Kârâpŋoot, zoren mân
âiwe. Oi ŋâtâtikŋâ, sasa sot pibâ
zorat umŋan mân bagiwe.
19 Oi lâmun diŋâ patâ sot den
kwamit patâ zo mân nâŋgâwe.
Mârum ko sâkurâpziŋâ mirâ kamân
kâtikŋan ândim den zo hiriŋsâbapkât
ninâu sâwe.
20 Den itâ muyageip, zorat nâŋgâne
imbaŋâ oip, “A mo zuu ŋâiŋâ bakŋâ
zo lâŋi kâtŋâ kune mumbap.”
21 Kut ŋâi zo sânâm kwâtkwâtŋoot
muyagei Moseŋâ sâip, “Nâ keŋgât op
sânâmnâ sâmbuap.”
22 Mârum yatâ âsageip. Narâk zi
ko zen bakŋâ yatâ zoren buŋâ. Zen
Sioŋ bakŋâ, Anutu ândiândiŋ, zâkkât
kamân patin sumbemân, Yerusalem
kamân uŋakŋan ga giwe. Oi sumbem
a doŋbep, a mân sâlâpzâŋgozâŋgoŋ
sot sâtâre mindumindu patâ.
23 Anutugât narâpŋâ kutziŋ
sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte
otziŋgâwe. Oi a aksik patâ neŋgât
den sâm kwâkâkwâkâŋ a patâ, Anutu
sot a hâlâlu minziŋgip, zeŋgât um
dâpziŋâ, zeŋgâren târokwarâwe.
24 Oi Yesu târotâro uŋakŋaŋgât
nakŋâ, zâkkâren gamŋâ gilâm
saŋgonsaŋgon mâte urâwen. Gilâm
zorâŋ Abegât gilâmŋâ tosa sâm
muyageip, zo yatâ buŋâ. Yesugât
gilâm zorâŋâ saŋgoniŋgâbapkât geip.

Anutuŋâ hân sot sumbem mâŋgizikâbap.

25 Zen den dâzâŋgobap, zo zâk
kândâtkubegât galem oraŋgâm

ândibi. Mârumŋan hânân ge Sinai bâkŋan gâbâ sâkurâpziŋâ den dâzâŋgoi birâne hâuŋâ muyageziŋgip. Zi sumbemân ândim den dâtnâŋgomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuŋâ buŋ ândinat?

26 Anutuŋâ Sinai bâkŋan den sâi diŋandâ hân mâŋgeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuŋâ itâ sâip,

“Nâ narâk ŋâin dum hân mâŋgimŋâ
sumbem ârândâŋ mâŋgibat.”

27 Dum mâŋgibat sâip, zo ko kut ŋâi ŋâi muyageip, zo mâŋgei buŋ upapkât nâŋgâm sâip. Buŋ oi zinziŋ kâtik zo muyagem yen zimbi.

28 Nen Anutugât um topŋan ândinatkât siŋgi kwatniŋgip, zo zinziŋ kâtikŋâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okŋaŋgânat. Oi pindiŋsâm hurat kwâkŋaŋgâm keŋgât op mâpâsinat.

29 Wangât, Anutuniŋâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpŋâ kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sem naŋgâbap, zorat san.

13

Um den.

1 Buku oraŋgâm ândime, zo zen mân birâne gibap.

2 A hân ŋâin gâbâ gane ziŋgit mân nâŋgânâŋgâ mân upi. Mârumŋan a ganetâ buku otziŋgânâ sâm topziŋ mân nâŋgâm sumbem a buku otziŋgâwe.

3 Bukurâpziŋ tâk namin zâmbarâwe, zeŋgât nâŋgâm, nâŋgâne ârândâŋ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziŋ a ziŋ zâŋgone sâknam kwâkŋan ândime, zeŋgât nâŋgâm ândibi.

4 Ap ambin ândiândiŋ, zorat nâŋgâne bon oi mân mem bâliŋ kwapi. Oi itâ nâŋgâm ândibi. Laŋ ândim târotâro mânâŋgât ândime, zen Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâbap.

5 Umziŋandâ kât sikumgât âkŋâle mân upap. Oi kut ŋâi ŋâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nâŋgânâŋgâ mân upat.”

6 Zorat nen um bâbâlaŋâk itâ sânat,

“Kembu zâk betnan memap. Zorat
a ziŋ kâsa otnim yatâ mo yatâ
otninâ sâne mân keŋgât upat.”

Siŋgi âlip kwâkâm niŋgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

7 A sâtŋâ gakâziŋ Anutugât den dâzâŋgom ândiwe, zeŋgât nâŋgâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâŋ ândim muwe. Mâtâp zorik ekŋâ molaziŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.

8 Yesu Kristo, zâk ândeipŋâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikŋâ.

9 A ziŋ den uŋakŋâ top top dâzâŋgone zorâŋâ umziŋ mân gulip-kubap. Umziŋan Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ mân mem tâŋgubap. Aŋâ mâtâp zo lâŋgâwe, zen bonŋâ mân muyagiwe.

10 Neŋgâren Kembugât siŋgi nalem pâpanŋâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziŋ nimbigât mân sâsâŋâ.

11 Zen nâŋgâme. Zuu kom gaamŋâ gilâmziŋ tirik namâ galem a patâŋâ bâliŋaŋgât tosagât namin mem zari bonŋâ kamân kândâtŋan mem gei kârâbân ume.

12 Zo yatik Yesu zâk gilâmŋandâ a um hâlâlu miniŋgâbapkât kamân kândâtŋan kune moip.

13 Zorat nen yatik kamân kândâtŋan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliŋ otniŋgâbi.

14 Itâ nâŋgâm utnat. “Kamân zinziŋ kâtikŋâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikŋan, zinziŋ kâtik zim-bap, zorat nâŋgâm mambât ândien.”

15 Zorat nen Yesu sot pâlâtâŋ opŋâ târotâroniŋaŋgât opŋâ Anutu mâpâseindâ zorâŋ tâbaniŋ upap. Zâk hurat kwâkŋaŋgâm ândim lâuniŋandâ sâm sâtâre okŋaŋgânat. Kutŋâ sâm bâbâlâŋ kwâkŋaŋgânat.

Ninâu sâm betniŋan mimbi.

16 Orot mâme âlipŋâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nâŋgi zâkkât siŋgi kut ŋâi ŋâi pame, zo yatâ utne bonŋâ upap.
17 A sâtŋâ gakârâpziŋ, zeŋgât sâtziŋ lubi. Zen um dâpziŋ galem upmeŋâ nepziŋaŋgât topŋâ Anutu mâteŋan sâm muyagibi. Zorat nepziŋ umâlibân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zeŋgâren kut ŋâi âlipŋâ mân upap.
18 Zen neŋgât op ninâu sâm ândibi. Nen umniŋan tosa kârum ândimen. Kut ŋâi ŋâi utnam oindâ târârâk upapkât otniŋgâmap.
19 Ninâuŋâ betnan mine Kembuŋâ melâŋnigi zeŋgâren kek gâbatkât dâzâŋguan.
20 Lumbeŋaŋgât mariŋâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniŋ Yesu târotâro zinziŋ kâtik zorat gilâmgât mumuŋan gâbâ mâŋgei zarip.
21 Anutu zâk imbaŋâ sot kâwali ziŋgâmŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi diŋâ lum nepŋâ tuum kwâtâtibi. Oi zikŋak nâŋgi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opŋâ zeŋgâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikŋâ zem zâimâmbap, zo perâkŋak.
22 Bukurâp, den kârep ŋâi mân kulemgum ziŋgan. Oi zen den girem zo nâŋgâne mân bâliŋâ upapkât sâm ziŋgan.
23 Oi nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Bukuniŋâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olaŋâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.
24 A sâtŋâ gakârâpziŋ sot Kembugât siŋgi a ambân aksik nâŋgâziŋgan. Italia hânân ândie, zen yatik nâŋgâziŋge.
25 Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ aksik zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonŋâ.

1 Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore aŋâ. Kembugât a kâmut gakârâp siŋsururuŋ op âi ândie, zen sâm sâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

2 Bukurâpnâ, zeŋgâren mâsimâsikâ top top muyagei nâŋgâne sâtâreŋoot upap.

3 Zen itâ nâŋgâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zeŋgâren kâtigigiŋ, zo muyagibap.

4 Oi kâtigigiŋ, zo zeŋgâren bonŋâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlu ândibi.

Nâŋgânâŋgâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

5 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâŋgânâŋgâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâliŋ den zo mân dâtnâŋgom um bâbâlaŋŋaŋgârâk nâŋgânâŋgâ âlipŋâ niŋgâmap.

6 Zorat a um zagât opŋâ buŋâ, Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap.

7-8 A yatâ zo Kembugâren ninâugât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonŋâ buŋâ.

9 A ziŋ a kanpitâ zâkkât nâŋgâne giginâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonŋâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap.

10 Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi giginâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumŋâ kek buŋ opmap.

11 Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neuleŋâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

12 Ŋâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umŋâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânnâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zeŋgât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

13 A ŋâi, zâk bâliŋaŋgât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋaŋgât mâsikânigap.” Bâliŋaŋgât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a ŋâi bâliŋaŋgât mân mâsikâbap.

14 Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Ŋâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimap.

15 Oi âkŋâleŋâ kâmbo kwap katep mimbap, kutŋâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârândâŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

16 Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipŋâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap.

17 Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap.

18 Anutuŋâ nâŋgâm sâlâpkuipkât den bonŋandâ nan bârarâp muyageniŋgip. Oi zâkkât arâp zeŋgât teŋgâyân kândom op kinatkât yatâ otniŋgip.

Den nâŋgânâŋgâŋ zorâŋâ buŋâ, luluŋâ zorâŋ bonŋâ.

19 Bukurâpnâ, zen nâŋgânek. Aŋâ den nâŋgânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat.

20 A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlap.

21 Zorat zen um sumun sot gâŋgoŋâ zo birâm mulunân ândim siŋgi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikpapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.

22 Zen den kindapŋak mân nâŋgâbi. Buŋâ. Nâŋgâm lubi. Ŋâi

zâk kindapŋak nâŋgâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât siŋgi upap.
23 Ŋâi zâk den nâŋgâm mân lubap,
zâk aŋâ si sâŋgânziŋ niniŋgurân
ikme, zo yatâ upap.
24 Zen si sâŋgânziŋ ekŋâ birâm âim
tobatziŋ nelâmzâŋgomap.
25 Ŋâi zâk Kembugât gurumin
den bonŋâ nâŋgâm lum kâtigem
ândibapŋâ bonŋâ ek âkŋâlem op
ândibap.

Siŋgi âlibân ândiândigât den.

26 Ŋâi zâk siŋgi âlibân ândiman sâm
lâu sâput mân galemgumap, zo ko
umŋâ kâitkumap. A yatâ zorâŋ siŋgi
âlibân ândiândiŋ zo yenŋâ upap.
27 Malâ mandu umbâlâ op ândine
ziŋgit on galem otziŋgâbi. Oi hânân
bâliŋâ ziap, zo umziŋ sumunkom-
bapkât kândâtkubi. Zen yatâ op
ândinetâ Anutuŋâ ziŋgiri âlip oi itâ
sâbap, “Siŋgi âlip mem ândie.”

2

Sikumziŋoot sot kanpitâ zo dâbâk otziŋgâbi.

1 Bukurâp, zen âsakŋâ mariŋâ,
Kembuniŋ Yesu Kristo, zâkkâren
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmeŋâ a
zâizâiŋ giginâ kut ŋâi ŋâi hâtubâtu
mân otziŋgâbi.
2 Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut
minduminduziŋan a ŋâi, lomba
a, kamân ŋâin gokŋâ zâk hâmbâ
neuleŋoot sâŋgân zâizâiŋ gâi a ŋâi,
lomba a, kamân ŋâin gokŋâ hâmbâŋâ
alâkŋâ pam kândâtŋan gâbap.
3 Oi zen a hâmbâ neuleŋoot zo ekŋâ
itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat
âlipŋâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a
kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo
kiaŋ ginŋan ge tat.”
4 Zen a zeŋgât holiziŋâ mân
nâŋgâm yatâ upme. Zen zo yatâ
osetziŋan hâtubâtu otziŋgâme. Yatâ
op Kembugât mâtâp gulipkume.
5 Bukurâpnâ, den sa nâŋgânek.
Anutuŋâ a dap yatâ zo gâsum
sâlâpzâŋgoip? Hânân a kanpitâ
ândime, zen nâŋgâm pâlâtâŋân
umgât gom sambe opŋâ Anutu
um topŋan ândibigât gâsum
sâlâpzâŋgoip. Zo a umziŋandâ
zâkkâren kinmap, zeŋgât siŋgi sâip.
6 Oi zen ko a kanpitâ sinziŋ
ginŋandâ ziŋgitme. A ikâ ziŋ denân
zâmbanme? A sikumziŋ patâ zorâŋ
kâsa otziŋgâm denân zâmbanme.
7 Oi a sikumziŋoot ziŋ Yesugât kut-
siŋgi âlip kwâkniŋan zarip, zo sâm
bâliŋ kwapme.

Den ŋâi lum ŋâi birâbirâŋ, zo mân dâp uap.

8 Gikaŋgât opmat, yatik buku-
gaŋgât upan. Den kâtik kombâŋâ zo
yatâ Kembugât ekabân kulemgune
ziap. Zo lune perâkŋak âlip upap.
9 Ka a sât hâtubâtu otziŋgâbi zo
ko bâliŋ utne gurumin den zorâŋâ
topziŋ sâm muyagibap.
10 Ŋâi zâk gurumin den nâmbutŋâ
lumŋâ ŋâi birâbap, zo den ku a upap.
11 Zorat sâbâ. A ŋâigât ambân, zâk
sot mân ândiban sâip, zâkŋagâk gâ
kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ
a ŋâigât ambân sot mân ândimŋâ a
kâmbam kumban zo ko gâ den ku a
upan.
12-13 A ŋâi um lâklâk buŋ
otziŋgâmap, zâk gâtâm Anutuŋâ
yatigâk um lâklâk buŋ okŋaŋgâbap.
Ka a um lâklâk op buku otziŋgâbap,
zâkkât topŋâ Anutuŋâ sâm muyagei
Kembugât mâteŋan keŋgât buŋ
kinbap. Zorat gurumin den zorâŋ
topniŋ sâm muyagibap. Zo nâŋgâm
kwâtâtemŋâ um lâklâk op târârak op
ândibi.

Nâŋgâm pâlâtâŋ bon buŋâ sot gukupitŋâ.

14 Bukurâpnâ, a ŋâi nâ nâŋgâm
pâlâtâŋ sot ândian sâbap, oi buku
mân otziŋgâbap, zâk nâŋgâm
pâlâtâŋŋâ zo dap op tâmbet
agoagoŋan gâbâ mâkâbap?
15-16 A mo ambân ŋâiŋâ hâmbâ, sâk
pâke mo nalem kârum ândei kâmut
zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân bekŋan
memŋâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi
ândiban. Gâ pateŋ opatkât sâkkâ

kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.”
Ŋâi zâk lâuŋandik yatâ sâm dap op
bekŋan mimbap?
17 Zorat a ŋâi nâŋgâm pâlâtâŋ sot
ândian sâm buku mân otziŋgâbap,
zâkkât nâŋgâm pâlâtâŋ zo mumuŋâ
sânat.
18 Mo a ŋâiŋâ itâ sâbap? Gâ
nâŋgâm pâlâtâŋ zemgigap. Nâ ko
buku orotŋâ zemnigap. Nâŋgâm
pâlâtâŋgâ buku orotŋâ buŋâ, zo
tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku
orotŋaŋgât nep tuum nâŋgâm
pâlâtâŋnaŋgât bonŋâ tirâpgobat.
19 Anutu kânok ândiap, den zo
nâŋgâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ
nâŋgâm kwâtâtem sumbemgât siŋgi
uan sâmat. Ka zitâ sâ nâŋgâ.
Wâke ziŋâ zo yatâ nâŋgâm Anutugât
keŋgât op sânâmziŋ sâmbumap.
20 Gâ a um kwamen, nâŋgâm
pâlâtâŋ sot buku orot buŋâ. Nâŋgâm
pâlâtâŋgâ zo yenŋâ.

Abaram sot Rahaba zet nâŋgâm pâlâtâŋ op bonŋâ muyagiwet.

21 Nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zorat sa
nâŋgâ. Sâkunniŋâ Abaram, zâkkât
nanŋâ Kembugât siŋgi sâm kumbat
sâi Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip. Zo
orot mâmeŋaŋgât yatâ oip.
22 Oi itâ nâŋgâ. Abaramgât
nâŋgâm pâlâtâŋ zo orot mâmeŋandâ
bekŋan meip. Oi nâŋgâm pâlâtâŋâ
târokwâi patâ oip.
23 Oi zorat Abaramgât den kulem
ŋâi itâ ziap,
“Abaram zâk Anutugât diŋâ nâŋgi
bon oipkât Anutuŋâ zâkkât
nâŋgi târârak oip.”
Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk
Anutugât buku kânok.”
24 Iknek. Anutu zâk a ŋâi nâŋgâm
pâlâtâŋŋaŋgârâk egi tosaŋâ buŋ mân
upap. Egi buku orotŋaŋgât nep
mâpot tuugi tosaŋâ buŋ upap.
25 Oi yatik narâk ŋâin Anutuŋâ
Kanaan hân zo Isirae zeŋgât siŋgi
sâi laŋ mâman ambân Rahaba, zâkŋâ
Anutugât den nâŋgi bon oi Isirae
a zagât hân ek mânâŋgârâwet, zet
zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik
mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk
buku orotŋaŋgât nep tuugipkât Anu-
tuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip.
26 Zorat itâ ziap. Sâk zâk
kaapumŋâ buŋ op mumuŋâ
muyagemap, zo yatigâk buku orotŋâ
buŋ oi nâŋgâm pâlâtâŋâ zo mumuŋâ
opmap.

3

Nâmbâlamniŋ galem utnat.

1-2 Bukurâpnâ, nen aksik patâ
sâm tâpâkumen, zorat zeŋgâren
gâbâ doŋbepŋâ um bâbâlaŋ
kwâkâziŋgâziŋgâŋ nep tuunat
mân sâbi. Nâŋgânek. Den sâm
kwâkâkwâkâŋ narâkŋan Kembuŋâ
kwâkâziŋgâziŋgâŋ a nen den bâliŋâ
sâm ândimen, zorat hâuŋâ yâmbâtŋâ
niŋgâbap. Nen aksik patâ âsâbâŋ
sâm tâpâkumen. A ŋâiŋâ den bâliŋ
mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak
sâsâŋ. Yatâ zorâŋ um sâkŋaŋgât âlip
upapkât nep tuubap.
3 Bâu patâ biosi zen dinniŋâ lu-
bigât lâuziŋan tâk kâtik pamen. Zo
pam kwâkŋan tap mem purikgurik
tuugindâ âime.
4 Waŋgâgât yatik nâŋgâme. Zen
patâ oi pibâ kâtikŋandâ kom alei
âime. Oi mâbugwâbure tuutuuŋâ
mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp
âiâiŋ dâp âimap.
5 Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ,
zo kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ op zâimap.
Nâŋge. Kârâp zâk mâiktârâ.
Yatâ zorâŋ hibugân pâindâ sem
naŋgâmap.
6 Nâmbâlamziŋ zo kârâp yatâ.
Zâkŋâ sâk toren walâziŋgâm
bâliŋaŋgât mam op nep tuumapŋâ
um sâkniŋ sumunkomap. Oi
ândiândiniŋâ oi semap. Zikŋâ ko sim
kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap.
7 Zuu top top saruin sot hânân sot
nii, mulum, zo aŋâ mem sândukŋan
kwatziŋgâmen.
8 Nâmbâlam ko a ŋâiŋâ dap op
mem sândukŋan kwâpap? Zâk
âkonŋâ buŋâ, purikgurik op bâliŋâ
memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ.

9 Nâmbâlamniŋandâ Kembu
Ibâniŋ sâm âlip kwapmen. Oi
nâmbâlamniŋandik a Anutugât holi
tobat sâm bâliŋ kwatziŋgâmen. Lâu
zobik den âlip sot bâliŋâ gemap.
10 Bukurâpnâ, yatâ zorâŋ mân dâp
uap.
11 Dabân yatâ too sinŋan zobigâk
naamŋâ sot kâlakŋâ mâpot gem
gâbabot?
12 Bukurâp, koserân dap yatâ koliŋ
muyagibap? Mo samân dap yatâ
zâlâli muyagibap? Mo saruŋâ samŋâ
upap?

Nâŋgânâŋgâ uren gok sot âmbiren gok.

13 Zeŋgâren gâbâ nâŋgânâŋgâ a
mo nâŋgâm upme, zo ândie? Zâk
lumbeŋâ ândim orot mâme âlip
muyagem ândei nâŋgânâŋgâŋaŋgât
topŋâ muyagei a ikpi.
14 Oi zeŋgât umziŋan um kâlak sot
um zâizâiŋ zei sâkziŋ mem zâim den
bon nâŋgen sâne sarâ upap.
15 Nâŋgânâŋgâ mâtâp zo ubâ gâip
mân sâsâŋ. Buŋâ. Nâŋgânâŋgâ zo
hânân gokŋâ. Ayân gok. Sataŋgâren
gok.
16 Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiŋ
zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunŋâ
zo zem zâibap.
17 Nâŋgânâŋgâ uren gokŋâ, zorâŋâ
ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um
salek, lumbeŋâ, sât lulu, buku orot
sot siŋgi âlipkât bonŋâ nâmbutŋâ.
Um zagât mo sarâ ândiândiŋ buŋâ.
18 Lumbeŋaŋgât nep tuume, zen
arikŋâ kâmitne târârakŋaŋgât bonŋâ
muyageziŋgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muya-muyagiŋ.

1 Zeŋgâren kâsa sot kâmbam
zemap, zo top wangât? Sâkkât
âkŋâle zemap, zorâŋ kâmbamgât nep
tuumap.
2 Zen um sâkkât âkŋâle op kut ŋâi
mân mime. Kâmbam kom kâsa op
kut ŋâi mân mime. Zen ninâu buŋ
ândime, zorat.
3 Oi zen kut ŋâigât ninâu sâm âim
ma ko mân mime, zo ko umziŋan
den bâliŋâ zei ninâu sâme. Zen itâ
nâŋgâme, “Kut ŋâi zo muyageniŋgi
kâtigem um sâkniŋaŋgât âkŋâle zorat
bonŋâ muyaginat.”

Umniŋandâ ŋâin ŋâin mân nâŋgânat.

4 Haai, târotâro mânâmânâŋgât
zen. Hânân kut ŋâi ŋâi ziap, zorat
siŋgi ândibanŋâ Anutu kândâtkuban.
Zo nâŋge mo buŋâ? Zorat ŋâi
zâk hânân kut ŋâi ŋâi ziap, zo
buku okŋaŋgâbapŋâ Anutu kâsa
okŋaŋgâbap.
5 Mo den kulem ŋâi ziap, zo
nâŋgâne yen opmap? Den zo itâ,
“Umniŋan Kaapum pâip, zo
zâkkât siŋgiyâk ândibapkât
kâtigemap.”
6 Den kulem ŋâi ko itâ ziap,
“Tânnâŋgonâŋgoŋ, zo doŋbep
niŋgâmap.”
Zorat den ŋâi itâ ziap,
“Anutu zâk a zâizâiŋ zeŋgât
tân kwâkâmap. Ka a
ziiŋaŋgât nâŋgâne gemap,
zo ko tânzâŋgozâŋgoŋ zo
ziŋgâmap.”
7 Zorat Anutu um topŋan gigiŋ op
ândibi. Oi Sataŋ kâsa minŋaŋgâne
birâziŋgâm âibap.
8 Zen Anutu mâte okŋaŋgâne
zâkoot zen mâte otziŋgâbap. Bâliŋ
mâme a ambân, zen bâliŋâziŋâ
saŋgon birânek. Âi kom ga kom
upme, zen umziŋ saŋgone salek oik.
9 Zen topziŋ nâŋgâm biraŋŋâ isem
umbâlâ upi. Girâŋziŋâ zo melâŋ
umbâlâ upi. Oi sâtârezin zo melâŋ
girâp isebi.
10 Kembugât mâteŋan umziŋ diim
ge ândine zâkŋâ mem zaatziŋgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

11-12 Bukurâpnâ. Gurumin den
mariŋâ sot sâm kwâkâkwâkâŋ a
kânok ândiap. Zâk zâŋgobap mo
kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat
imbaŋâ zemŋâŋgap. Zen ko sâm
bâliŋ mân upi. Ŋâi zâk bukuŋâ

sâm bâliŋ kwap hâuŋaŋgât den sâbap, zâkŋâ gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋbap. Gâ gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋban zo ko sât luluŋ a mân op, sâm kwâkâkwâkâŋ a upan. Gurumin den mariŋâ sot sâm kwâkâkwâkâŋ a kânok ândiap. Zâk zâŋgobap mo kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat imbaŋâ zemŋâŋgap. Gâ wangandâ bukugaŋgât den hâuŋâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembuŋâ nâŋgâniŋgi kut ŋâi utnat.

13-16 Bâi, itâ nâŋgânek. Zen itâ sâme, “Itârâŋ mo mukan kamân zoren âi kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâiŋ den sâm sâkziŋ mem zâime. Zâizâiŋ den zo bâliŋâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nâŋge. Mo ândiândiziŋâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik ŋâi muyagem zorâŋak buŋ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembuŋâ nâŋgâniŋgi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.”

17 Ŋâi zâk mâtâp âlipŋâ zo ekŋâ laŋ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkŋâle upme, zeŋgât den.

1 Kât sikum a zen sâknam muyageziŋgâbap, zorat kânŋan isem umbâlâ utnek.

2 Irâ sikumziŋ alâgem buŋ upap. Oi pet hâmbâziŋ mem ândime, zo hângât siŋgi.

3 Narâk pâŋkânok oi zen sikum motziŋ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziŋâ zo bâliŋ opŋâ hân oi zorâŋâ topziŋâ sapsubap. Kârâpŋâ yatâ ziŋgesei sâknam nâŋgâbi.

4 Nâŋgânek. A nepziŋ hibuk urine kâitzâŋgom nep sâŋgân diim gei ziŋgâwe. Oi kâlamziŋan bon mimiŋ nep tuuwe, zen yatik otziŋgâne isene sumbem kâwali a zeŋgât Kembu kindapŋan giarip.

5 Sikum a ziŋ hânân sâknam kâbâ yâmbât buŋ ândim âkŋâliwe. Nen bâu nalem ziŋgindâ nem lâmbatne zâŋgom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimŋâ kâmbamgât siŋgi op narâk patin bâu yatâ zâŋgom tâmbetzâŋgobi.

6 Sikum a ziŋ a târârak diŋâ sâm kwâkâm laŋ kâmbamân parâwe. Zâk sâkŋaŋgât hâuŋâ mân sâip.

Sâknam kwâkŋan ândim Kembu patâniŋ gâbapkât mambât ândinat.

7 Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buŋ ândibi. Nâŋge. Nep mariŋâ ŋâiŋâ nep kârâm kâmit nalem bonŋâ âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonŋâ lâmbatpapkât nâŋgâm ândimap.

8 Oi Kembugât narâkŋâ pâŋkânok uapkât zen âkon buŋâ mambât ândim umziŋ tângune kâtigibap.

9 Bukurâp, zen a torenŋâ mân sâm bâliŋ kwatziŋgâbi. Kuk den mân dâzâŋgobi. Patâŋâ gam hâuŋâ ziŋgâbapkât. Nâŋgânek. Patâniŋâ zâk hâŋgi kândâtŋan ga kinzap.

10 Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweŋâ sâknam kwâkŋan ândim kâtigiwe. Zeŋgât mâtâp zo lâŋbi.

11 Nâŋge. Sâknam kwâkŋan kâtigem ândiwe, zeŋgât nâŋgindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkŋan ândim mân loreip. Zâkkât den siŋgi nâŋge. Oi Kembuŋâ um nâŋgâm bet kut ŋâi ŋâi âlipŋâ pindip, zo nâŋge. Kembugât tânzâŋgozâŋgoŋ sot buku orotŋâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

12 Bukurâpnâ, den ŋâi zi sa nâŋgânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ŋâi ŋâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziŋâ perâkŋakkât bonŋâ perâkŋagâk âsagibap. Mo buŋâ sâne buŋ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ŋâi upi.

13 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ sâknamân
ândibap, zâk Anutugâren ninâu
sâbap. Ŋâi zâk sâtâre op ândibap,
zâk mâpâmâpâse kep mimbap.
14 Zeŋgâren a ŋâi mâsek upap,
zâkŋâ Yesugât kâmut a sâtŋâ sâi gam
zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât
kot sâm kelâk too saŋgonŋaŋgâbi.
15 Zen nâŋgâm pâlâtâŋân ninâu
sâsâŋ, zorâŋ mâsekŋâ kubikpap.
Kembuŋâ a zo tângoi âlipŋâ upap.
Tosaŋâ oip, zo gulipkubap.
16 Zorat zen âlip upigât bâliŋâziŋâ
sapsum ninâuŋâ tânagobi. A târârak
ŋâi ninâu sâi imbaŋoot upap.
17 Propete Elia, zâk a nen yatâ.
Zâk map mân gibapkât kâtigem
ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ
karâmbut sot kâin nâmburân kânok
zorat umŋan map mân gem zeip.
18 Oi bet dum ninâu sâi sumbemân
gâbâ map gei hânân kut ŋâi ŋâi
kâmŋâ takip.

Gulip orotŋâ zo diiziŋgâne gabi.

19-20 Bukurâp, zeŋgâren gâbâ ŋâi
zâk den bonŋâ zorât mâtâp, zo birâm
walâm ari buku ŋâiŋâ diigi âburem
gâbap, zo ko zâk itâ nâŋgâbap, “Ŋâi
zâk bukuŋâ mâtâp bâliŋan gâbâ di-
imŋâ Anutugâren pâi Anutuŋâ a zo-
rat tosa doŋbep gulipkubap. Oi a zo
um dâpŋâ mumuŋaŋgât siŋgi oibân
gâbâ mâkâbap.”
Zo yatik.

Ekap kânok Peteroŋâ kulemguip.

Mâsop den.

1 Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuŋâ a diiziŋgip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.
2 Anutu Ibâŋâ nâŋgi zeipkât gâsum sâlâpzâŋgoip, zen Kaapumnâ um hâlâlu kwatziŋgâbap sot Yesu Kristogât diŋâ lunetâ zâkŋâ zeŋgât op moipkât um salek kwatziŋgâbapkât diiziŋgip. Zeŋgâren um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ŋâi âlip zorat sâtâre utnat.

3 Nen Anutu, Kembuniŋâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Zâkŋâ Yesu Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgeipkât tânnâŋgom um bâbâlaŋ op ândiândi bonnaŋgât nâŋgâm nâŋgâm ândinatkât mâŋginiŋgip.
4 Oi sumbemân neŋgât siŋgi kut ŋâi zinziŋ kâtik, buŋ orot buŋâ, zo pâi neŋgât mambâtniŋgâm ziap. Zo minatkât yatâ otniŋgip.
5 Anutu zâk imbaŋâŋootŋâ galem otniŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonnâ muyagibap.
6 Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pâŋkânok ziren Anutuŋâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkŋan ândine zorâŋâ mâsikâziŋgâbap.
7 Zorat den ŋâi sâbâ. Goide kât zo yennâ, kârâbân pane sei topŋâ muyagime. Zeŋgâren yatik topziŋ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsagezinŋgâmap. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonnâ mo buŋâ, zorat topŋâ muyagibapkât âsagime. Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ zo bonnâ, zorat sâknam kwâkŋan ândine Yesu Kristo gâbabân zeŋgât sâtâre sot sâm âlip zo muyagibap.
8 Zen Yesugât holi tobat mân igâweŋâ umziŋ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziŋâ mân igâweŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo aŋâ mân nâŋgânâŋgâŋ, zo nâŋgâŋaŋgâme.
9 Nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât bonnâ, um dâpziŋ sumbemân zâizâiŋ, zorat mâte otziŋgapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânŋan sâwe, zo bon muyageip.

10 Propete ziŋ Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zi dap dap muyagibap sâm zorat topŋâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, neŋgâren tânzâŋgozâŋgoŋ zo muyagibapkât den kânŋan sâwe.
11 Propete ziŋ itâ sâwe, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zâk âsagem sâknam nâŋgâmnâ ko neule âsâkŋan zâi mem ândibap.” Kaapumnâ den zo umziŋan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâm, nâŋgâm ândim gawe.
12 Oi den sâwe, zorat bonnâ ziiŋan buŋâ, neŋgâren muyagibapkât sâsâŋ, zo sâm muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonnâ muyageip. Anutuŋâ Tirik Kaapumnâ sâŋgongui sumbemân gâbâ gem Kembugât siŋgi a mam otziŋgi siŋgi âlip dâzâŋgowe. Siŋgi âlip zo den bonnâ. Oi sumbem a ziŋâ den zorat topŋâ iknatkât nâŋgâm ândiwe.

Ândiândi sâŋgiŋâ zo kândâtkubi.

13 Zorat zen um nâŋgânâŋgâziŋ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristoŋâ muyagemnâ tânzâŋgobap, zorat nâŋgâm nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât ândibi.
14 Ândiândi sâŋgiŋâ sot laŋ gulip ândiândiŋ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buŋâ. Anutugât diŋâ lum ândibi.

15 Um hâlâlu mariŋandâ di-
iziŋgipkât zen zâk yatâ târârak op
ândibi.
16 Kembugât den ŋâi itâ kulem-
gune ziap,
“Nâ târârak ândiangât zen târâragâk
ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmŋandâ sâŋgâniŋ meip.

17 Zen Ibâniŋ sâm mâpâsime,
Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.
Ândiândiniŋaŋgât tobatniŋâ nâŋgâm
dinniŋ sâm kwâkâbap. Zorat zen
kwande ândim hurat kwâkŋaŋgâm
ândibi.
18 Zen itâ âlip nâŋgâme. Nen
sâkurâpniŋâ zeŋgât mâtâp lâŋ
ândeindâ kut ŋâi yenŋâ, goide kât
yatâ, zorâŋ mân sâŋgânniŋ meip.
Buŋâ.
19 Kristogât gilâmŋandâ sâŋgâniŋ
meip. Zâk râma gwamŋâ sâkŋâ
âlipŋâ zo yatâ op ândeip.
20 Anutu zâk mârumŋan hân
kombâŋâ mân muyageibân nep zo
nanŋâ sâm pindip. Nânŋaŋgât
muyamuyagiŋ ko bet narâk mu-
rukŋan zi neŋgât op muyageip.
21 Zâkŋâ nen Anutugâren
târokwatniŋgip. Anutuŋâ mumuŋan
gâbâ mâŋgim neule âsakŋâ giŋaŋgi
giarip. Zorat nen Anutu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândien.

Den siŋgi âlipŋandâ mâŋginiŋgip.

22 Zen den bonŋâ lunetâ um dâpziŋ
salekkoip. Oi buku bonŋâ up-
igât yatâ muyageip. Zorat umŋâ
gâsâyagom ândibi. Umziŋ nep zoren
pane buku orot âsagem kâtigibap.
23 Zen âsaâsagiŋ uŋakŋâ. Buŋ
orotŋan buŋâ, mân buŋ orotŋâ.
Anutugât den ândiândiŋ sot zinziŋ
kâtik, zobâ muyagiwe.
24 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi
itâ ziap,
“A zen hibuk yatâ. Oi neuleziŋ zo hi-
buk neule bâloŋâ yatâ. Hibuk
neule zo âmbârâŋgâm gemap.
25 Anutugât den ko zo zinziŋ kâtik.
Zo zem zâimâmbap.”
Siŋgi âlip den dâzâŋgowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtâŋ op kâtiginat.

1 Zen bâliŋâ sot sarâ sot kâsâp,
umân pâpan, mem ge kwâkwat den
zo birâm naŋgâbi.
2 Birâmŋâ katep mâik namgât
otziŋgâmap, zo yatik zen um
dâpziŋaŋgât nalem, Anutugât den,
zorat yatik otziŋgâbap. Zo nemŋâ
siŋgi âlibân lâmbat kâtigem kinbi.
3 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“Kembuŋâ tânzâŋgoi nâŋgâm âkŋâle
urâwe, zorat op zâkkât den
nâŋgâmŋâ lunam upi.
4 Kembuniŋâ Yesugât den ŋâi itâ
ziap. Zâk mirâ kunkunŋâ ândiândiŋ.
Aŋâ ek birâne Anutuŋâ zâkkât nâŋgi
zari mem sâlâpkoip.
5 Zorat zen hâmbo ândiândiŋ op
zâkkâren târokwap kin zâimŋâ Kaa-
pumgât namâ upi. Oi Kembugât tirik
namâ galem a yatâ umziŋâ Kem-
bugâren pane zei kore okŋaŋgâbi. Zo
Yesu Kristogât op nâŋgi âlip upap.
6 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“Nâŋgâ. Nâ Sioŋ bâkŋan,
Yerusalem kamânân kunkun
ŋâi kwânâŋgan. Kunkun zo
gâsum sâlâpkuwan, zo sâŋgân
patâ. Aŋâ zâkkâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwapi zo ko mân
kwakpi.”
7 Oi zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândime. Zen zâkkât
nâŋgâne bonŋâ uap. Ka a nâmbutŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ, zeŋgât itâ
sâip,
“Mirâ tuutuuŋ a kunkun ek âkon op
birâwe, zorâŋ kunkun zinziŋ
kâtik op kinzap.”
8 Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“A zen kunkuŋ zoren kom
tâmbetagobi.”
A siŋgi âlip birâmŋâ zoren
kumbigât sâsâŋ zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

9 Zen ko Anutugât kâmut gakâŋâ sot tirik namâ galem a gakâŋâ sot târârak a ambârâpŋâ. Yatâ zo zen ko ŋâtâtigân gâbâ diiziŋgâm ga âsakŋan zâmbarip. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zorat siŋgi den sâne laŋ kârâbapkât gâsuziŋgip.

10 Zen mârumŋan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârumŋan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzâŋgoi ândie.

Bâliŋâ kândâtkom ândinat.

11 Bukurâpnâ, nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen hânân kwande sot lomba ândimeŋâ um sâkziŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zo kândâtkubi.

12 Wangât, um sâkziŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zo um dâpziŋaŋgât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimŋâ um kâtik osetziŋan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziŋâ zeŋgât laŋ bâliŋ mâme sâmŋâ topziŋ ek nâŋgâmŋâ Anutuŋâ takâbabân orot mâme nepziŋaŋgât Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

A kutâ zeŋgât den lunat.

13-14 Kembugât op a kutâ sot a sâtŋâ top top zeŋgât sâtziŋ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâmbarip, zeŋgât den kâtik ârândâŋ lubi. Ziŋâ bâliŋ mâme a hâuŋâ ziŋgâbigât sot a âlipŋâ ândie, zen sâm âlip kwatziŋgâbigât sâm ziŋgip.

15 Zen ko nep âlip zi tuumŋâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zeŋgât den mem gei pambigât Anutuŋâ sâm ziŋgap.

16 Zen olaŋziŋgipkât dumun buŋ ândie. Oi ândiândi zorâŋâ bâliŋâ mân ekapkubap.

17 Târârak ândim Anutu kore okŋaŋgâbi.

18 Zen a aksik zeŋgât nâŋgâne giginâ mân upap. Bukurâpziŋ umziŋandâ gasâzâŋgoi ândibi. Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zeŋgât den.

19 Kore a, zen patârâpziŋ hurat kwatziŋgâm sâtziŋ lum ândibi. A patâ âlipŋâ sot sânduk ândiândiŋ, zenâk buŋâ. Kârâpŋâ ândiândiŋ, zen ârândâŋ sâtziŋ lum ândibi.

20 Zen Kembugât nâŋgâm âlip utnetâ laŋ sâknam ziŋgâne âkon den mân sâm ândine ko Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap.

21 Ka zen tosa muyagine lapitziŋgâne Anutuŋâ dap yatâ nâŋgi âlip ŋâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziŋgi hâuŋaŋgât den mân sâm ândine Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlipŋâ upap.

Yesugât mâtâbân lâŋ âinat.

22 Zen yatâ upigât sâm ziŋgip. Wangât, Kristo zâk yatik zeŋgât op sâknam nâŋgâm kândom otziŋgip. Oi zen mâtâp zo ekŋâ yatik lâŋ âibi.

23 Yesu zâk bâliŋâ mân oip. Sarâ lâuŋan gâbâ mân gâip.

24 Zâk sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne hâuŋâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuŋaŋgât den mân dâzâŋgoip. Buŋâ. Den sâm kwâkâkwâkâŋ nep bonŋâ tuumap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeip.

25 Neŋgât bâliŋandâ zâkkât sâkŋâ kwâkŋan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliŋâ birâm ândiândi târârak ândinatkât yatâ oip. Zâkkât useŋâ zorâŋ zeŋgât use zo gulipkoi sogei âlipziŋ urâwe. Zen râma yatâ laŋ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziŋaŋgât galem a, Yesu, zâkŋâ diiziŋgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zeŋgât den.

1-2 Ambân zeŋgât yatik sâbâ. Zen abârâpziŋ zeŋgât giginâ ândibi. Oi abârâpziŋ nâmbutŋâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzâŋgomŋâ diim gem ândine abârâpziŋ zeŋgât orot mâme âlip zo ekŋâ umziŋ melâŋbi.

3 Ambân zen sâkkât neule kâukziŋ mem kubik kwâlak sâŋgân zâizâiŋ

gânduziŋan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâŋgâne yennâ upap.
4 Neule bonnâ zo itâ. Umziŋan tik zem muyagemap, zo neule zinziŋ kâtik muyagei Anutuŋâ nâŋgi zâizâiŋ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiŋ, zorat san.
5 Kembugât siŋgi ambân mârumŋan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim abârâpziŋ sâtziŋ lumarâwe.
6 Seraŋâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opŋâ keŋgât buŋ ândim Seragât bârarâp op ândibi.
7 A zeŋgât yatik sâbâ. Ambân zen imbaŋâziŋ giginâ. Zorat op ambirâpziŋ zen nâŋgâmŋik kut zo otziŋgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikkât ârândâŋ ândibigât sâip. Zorât a ziŋ ambirâpziŋ gâlem otziŋgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziŋâ pâŋsâsâŋ buŋ, hâlâluyâk zâibap.
8 Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziŋ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torennâ, zeŋgât bukurâpniŋâ sâm umziŋandâ gâsâyagom lumbeŋâ op um nâŋgânâŋgâyân ândibi.
9 A ziŋ kut ŋâi bâliŋâ otziŋgâne hâuŋâ bâliŋik mân otziŋgâbi. A ziŋ sâm bâliŋ kwatziŋgânetâ hâuŋâ sâm bâliŋ den mân dâzâŋgobi. Buŋâ. Zen sâm âlip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ mâsop minziŋgâbam diiziŋgipkât a mâsop minziŋgâbi.
10 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ zaip,

“Ŋâi zâk ândiândigât âkŋâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nâŋgâmap, zâk lâuŋâ galem oi den bâliŋâ mân takâbap. Oi lâuŋan gâbâ sarâ den mân gâbap.

11 Bâliŋ top top zo kândâtkom kut ŋâi ŋâi âlipŋik upap. Oi lumbeŋâ mâtâp kârum muyagem nepŋâ tuubap.
12 Kembuŋâ a târârak zen ziŋgiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliŋ mâme zen ko Kembuŋâ ziŋgitŋâ kâsa otziŋgâm ândimap.”

Sâknamgât den.

13 Zen ko kut ŋâi âlipŋaŋgât nâŋgâm nep tuum kâtigem ândine aŋâ dap dabân tâmbetzâŋgobi?
14 Bâliŋ mâme a nâmbutŋâ ziŋ kâsa otziŋgâne sânâm kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipŋaŋgât sâknam kwâkŋan zâibi zo ko Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap. Kâmbam zâŋgonam utne sânâmziŋ mân sâmbubap. Keŋgât mân upi.
15 Umziŋ mem kubikne Kristoŋâ ko kembuziŋ ândibap. Oi nâŋgânâŋgâziŋandâ Kembugâren nâŋgâm ândime, zorat mâsikâziŋgâne um bâbâlaŋ op topŋâ sapsubi.
16 Oi den zo mulunângen sâmŋâ umziŋan bâliŋâ ŋâi mân muyagei sâbi. Huruŋângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtâŋ op ândim kut ŋâi ŋâi upme, zorat sâm bâliŋ kwatziŋgâme, a zo zen sarâziŋaŋgât top muyagei ek aŋun upi.
17 Kristogât siŋgi a zen kut ŋâi ŋâi âlip op ândine Anutuŋâ nâŋgi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nâŋga âlip uap. Ka bâliŋ utne sâknam ziŋgâbi, a zo zeŋgât nâŋga giap.
18 Kristo zâk târârak op ândimŋâ a nâmbutŋâ zeŋgât bâliŋâziŋaŋgât opŋâ sâp kânok moi âkip. Târârakŋandâ gâŋgoŋâ neŋgât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mâŋgei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zeŋgât den.

19 Yesuŋâ Kaapum sot ândimŋâ um dâpziŋ tâk namin zeip, zeŋgâren âim siŋgi âlip dâzâŋgoip.
20 Zen mârumŋan Noa zâk waŋgâ tuum ândei Anutuŋâ um lumbeŋâ otziŋgâm, a zo, zen diŋâ lubigât mambâtziŋgâm ândei diŋâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân

karâmbut yatâ, zeŋak waŋgâyân zâine tooŋâ mân gwâkâziŋgi ândiwe.
21 Too uurup taki Noa sot a ambân gakâŋâ waŋgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpŋâ tooŋâ too saŋgonziŋgâme yatâ. Too zo sâkziŋan gwapg-wap zo mân saŋgobapkât upmen. Buŋâ. Yesuŋâ mumuŋan gâbâ zaripkât opŋâ zen Anutu mâteŋan hâlâlu sot tosaŋâ buŋ kinbigât too saŋgonziŋgâmen.
22 Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot aksik patâ zen zâkkât giginâ ândie.

4

Yesuŋâ sâknam nâŋgip, yatik nâŋgâmŋâ bâliŋâ birânat.

1 Kristo zâk sâknam nâŋgip. Zen zo yatik upigât Kristogât nâŋgânâŋgâ yatâ upi. Oi itâ nâŋgâbi, “Ŋâi zâk sâknam nâŋgâmŋâ bâliŋâ kândâtkubap.
2 Oi sâk sot ândiândiŋ narâk ziap, zoren sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo mân lumŋâ Anutugât denâk lum ândibap.”
3 Mârumŋan itâ op ândiwe. Laŋ ândiândiŋ, âkŋâle bâliŋâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemŋik ândiândiŋ, lopio sarâ kore okŋaŋgâwe. Zen kut ŋâi ŋâi zo um kâtik a zen sot op gawe.
4 Oi narâk ziren um kâtik a zen sot laŋ gulip mân ândimegât nâŋgâne ŋâi oi sâm bâliŋ kwatziŋgâme.
5 Ŋâran ko ândiândiŋâ sot mumuŋâ, neŋgât den sâm kwâkâbapkât sâsâŋâ, Anutu, zâkkât mâteŋan pindiŋsâm kin topziŋ sâm muyagibi.
6 Oi topŋâ itâgât. Yesuŋâ a mumuŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoip, zen mârum hânân sâk sot ândim mumuŋaŋgât siŋgi ândiwe. Ka Yesuŋâ moip, narâk zoren siŋgi âlip dâzâŋgoi um dâpziŋ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pâŋkânok uapkât buku op berân miaŋgânat.

7 Hânân kut ŋâi ŋâigât narâkŋâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlaŋ upi.
8 Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Umziŋâ zo nep zoren pane zei kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirâŋ zeŋgâren âsagibap.
9 Zen âkonŋâ buŋâ, buku oraŋgâm ândibi.
10 Anutuŋâ zen siŋgi âlipkât imbaŋâ top top zen ziŋgip, zo aŋâ aŋâ zemziŋgap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi.
11 Ŋâi zâk siŋgi âlipkât mindumin-duyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Ŋâi zâk bukurâpŋâ kore otziŋgâbapkât sâm pindip, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anu-tuŋâ imbaŋâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoi ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbaŋâ zeipŋâ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Yesugât op sâknam nâŋgâmŋâ umâlep muyaginat.

12 Bukurâpnâ, zeŋgâren sâknam kârâpŋoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâziŋgâbapkât âsagiap.
13 Kristo sâknam nâŋgip, zen yatik nâŋgâm ândie. Oi bet zâkŋâ neule âsakŋoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi.
14 Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliŋ kwatziŋgâne nâŋgâne âlip upap. Wangât, neule âsakŋâ mariŋâ, Anutugât Kaapumŋâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat.
15 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiŋ op sâi ko zorat hâuŋâ sâknam mem aŋun upap.
16 Ka zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nâŋgi aŋunŋoot mân upap. Buŋâ. Zâk Kristo sâknam nâŋgip yatik sâknam nâŋgap, zorat Anutu sâtâre okŋaŋgâbap.

17 Nâŋgânek. Anutuŋâ top lâkulâku
nep zo arâpŋâ neŋgâren topkwap
tubapkât narâkŋâ mâte uap. Nep
zo neŋgâren topkwap tuum âimŋâ
siŋgi âlip birâme, zeŋgâren tuum dap
otziŋgâbap?
18 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi
itâ ziap,
“Hâuŋaŋgât den sâsâŋ narâkŋan
a târârak ziŋ sumbemân
bagibagiŋâ, zo yâmbâtŋâ oi
ko bâliŋ mâme sot siŋgi âlip
birâme, zen dap upi?”
19 Zorat Anutuŋâ nâŋgi âlip oi
sâknam kwâkŋan zâibi, zen âlip
orotŋaŋgât nep tuum ândim Kem-
buŋâ tânzâŋgobapkât um bâbâlaŋ op
mambât ândibi. Wangât, Kembugât
den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtŋâ ândiândigât den.

1 Zeŋgâren galem a ândie, zen
nâ galem a bukuziŋandâ den
dâzâŋgobâ. Kristoŋâ sâknam nâŋgip,
zo sinnâ bonŋandâ egâwan. Oi
ândimŋâ zâk sot neule âsakŋâ mim-
bat, zorat op ko nâ den zi dâzâŋgua
nâŋgânek.
2 Galem a zen Anutugât râma
kâmut zi galem otziŋgâbigât sâm
ziŋgip. Zo um yâmbât buŋâ, um
bâbâlaŋâk galem otziŋgâbi. Nep
yatâ zo tuum kât sikum mimiŋaŋgât
buŋâ, nep zorat umziŋ kiri tuubi.
3 Oi a kembu otziŋgâm buŋâ. Ziŋâ
râma kândom otziŋgâm mâtâp âlipŋâ
zo tirâpzâŋgobi.
4 Yatâ op ândine ko gâtâm
râma galem a patâŋâ gam sâŋgân
neuleŋoot, zinziŋ kâtik zo ziŋgi mem
ândibi.
5 A sâk wâgân ândime, zen yatik
dâzâŋgobâ. Zen a patâ zeŋgât
giginâ ândibi. Oi zen aksik patâ
nepkât sâŋgum, kutŋâ um giginâ,
zo lapŋâ kore orâŋgâm ândibi. Zen
nâŋge. Kembugât ekabân den ŋâi
itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiŋ
kâbakŋeziŋgâmap. Ka a um giginâ
ândime, zen tânzâŋgomap.”
6 Zorat op ko zen um giginŋ op ândim
Anutu imbaŋâ mariŋâ, zâkkâren
pindiŋsâm ândibi. Yatâ utne nâŋgi
narâk mâte oi zâkŋâ tânzâŋgobap.
7 Kut ŋâi ŋâigât nâŋgâ kwâkâ
upme, zo Anutugât bikŋan pam
birâbi. Zâk umŋâ zeŋgâren kinzap.
Zâkŋâ on galem otziŋgâmap. Zorat
nâŋgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

8 Zen um kendon ândim gasâziŋ
kârâm ândibi. Kâsaziŋ Sataŋ, zâk zuu
kâtik Laioŋ yatâ op ŋâi mo ŋâi zibâ
sâm âi takâm, ga takâm obândimap.
9 Oi zen Kembugâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kin,
Sataŋ zâk kânzâratŋaŋgâne âibap.
Oi itâ nâŋgâbi. Bukurâpziŋ hân
dâp zeŋgâren yatik sâknam sot
mâsimâsikâ muyagem ziap.
10 Oi Anutu, tânzâŋgozâŋgoŋ
mariŋâ, zâk neule âsakŋâ zinziŋ
kâtik zo zemŋâŋgap, zâkŋâ zen
Kristo sot pâlâtâŋ op ândiegât neule
âsakŋan bagibigât diiziŋgipŋâ sâi
narâk pâŋkânok sâknam nâŋgânetâ
ko melâŋ kubikziŋgâmŋâ mem
kâtikŋan kwatziŋgâbap.
11 Yatâ mo yatâ tuubapkât imbaŋâ
zo zâkkâren zeipŋâ zem zâimâmbap,
kâtikŋâ. Zo perâkŋak.

Den murukŋâ.

12 Nâ den zo Siliwano dukua
ekabân kulemgum ziŋgap. Nâ
zâkkât nâŋga buku bonŋâ uap.
Zen um bâbâlaŋ op siŋgi âlip mem
kâtigem ândibigât den pâŋkânok zi
dâzâŋguan. Itâ nâŋgâm ândibi. Siŋgi
âlip nâŋgâm ândiwe, zo Anutuŋâ
tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den bonŋâ.
Zorat zen zorat umŋan bagim
kâtigem kinbi.
13 Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik
Babiloŋ kamânân ândie, zeŋgâren
kâmutŋâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ
zeŋgât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk
ârândâŋ.
14 Zen buku buku op luyaŋgâbi.
Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren um
lumbe zimbap.

Zo yatik.

Ekap zagât Peteroŋâ kulemguip.

Mâsop den.

1 Simoŋ Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nâŋâ nen sot târârak mariŋâ, Anutu sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwatzikâm ândibigât diiziŋgip, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan.

2 Zen Anutu sot kembuniŋâ Yesu, zet sot pâlâtâŋ op ândiegât um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ walâwalâŋ zeŋgâren zem zâibap.

Siŋgi âlipkât bon muyagem âibi.

3 Yesu zâk imbaŋâŋandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbaŋâ niŋgi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakŋan ândinatkât diiniŋgâm zâkkât topŋâ muyageniŋgi zâk sot pâlâtâŋ urâwen.

4 Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ niŋgâbap, zorat siŋgi sâip. Den zi nâŋgindâ zorat bonŋâ niiŋan muyagei hânân âkŋâlegât tâmbetagoagoŋ ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtâŋ op holi tobat kânok utnatkât sâip.

5 Zorat zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândiziŋ muyagibap. Târârak ândiândiziŋandâ top nâŋgânâŋgâziŋ muyagibap.

6 Nâŋgânâŋgâziŋandâ um kendon muyagibap. Um kendonŋâ kâtikkâtigiŋâ muyagibap. Kâtikkâtigizigem dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, siŋgi âlip sot ninâugât bâbâlaŋ orotŋâ muyagibap.

7 Siŋgi âlip sot ninâugât bâbâlaŋ upmeŋâ buku op ândiândiŋ muyagibap. Buku op ândiândiŋandâ tânagoagoŋ muyagibap.

8 Kut ŋâi zo aksik zeŋgâren muyagem zei Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândim nep tuune bon buŋ mân upap.

9 Ka ŋâi zâk kut ŋâi zo buŋ ândibap, zâkkât itâ sâsâŋ. Zâk siŋ bâpsâsâŋ sot um kâtik. Mârumŋan saŋgon kubigip, zo nelâmkoi ândiap.

10 Bukurâp, zen Kembuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtâŋ ândibi. Zo zeŋgâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimŋâ mân lorem birâbi.

11 Kâtigem op ândine kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ diiziŋgi sumbemgât kiŋ topŋan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânŋan nâŋgip.

12 Zen den zo aksik kwâkâm ziŋgâwe, zo nâŋgan. Oi zen den bonŋâ nâŋgâmŋâ mem kâtigem ândie, zo nâŋgâm laŋ den zorik dâzâŋgom ândibat.

13-15 Nâ hân sâk birâbatkât narâkŋâ itâ nâŋgan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniŋâ Yesu Kristoŋâ sapsum nigip. Oi nâ birâziŋga den zo nâŋgâm ândim zâibigât ekap zi ziŋgan. Nâ itâ nâŋgan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzâŋgom ândia dâp upap.

Peteroŋâ Kembugât neule âsakŋâ egip.

16 Den siŋgi dâzâŋgowen, zo bonŋâ. Zo den pat mo siŋgi yenŋâ a niiŋ nâŋgânâŋgâyân gâbâ mân dâzâŋgowen. Nen Kembugât neule âsakŋâ sot imbaŋâ igâwen. Zo yatâ ekŋâ imbaŋâ sot takâtakâŋâ zorat den siŋgi dâzâŋgowen.

17 Nen Yesu sot bâkŋan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakŋâ zâkkâren gâi Anutu Ibâŋâ sâm âlip ŋâi uap. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nâŋga âlip ŋâi uap.”

18 Nen zâk sot ârândâŋ tirik bâkŋan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nâŋgâwen.

19 Oi zorat nen Propete a zeŋgât den nâŋgindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakŋâ ŋâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ haŋsâbap. Oi umziŋan sâŋgelak

patâ, Yesu, zâkkât âsaknandâ maa yatâ âsagibap.
20 Den patâ zi sa nângânek. Propete a, zin kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânnan kulemguwe. Zorat topnâ anâ ziknâ umgât mân sâbap.
21 Den zo a zinâ umzinangârâk mân sâwe. Bunâ. Tirik Kaapumnâ den zo Anutugâren gâbâ mem umzinan pâi den zo sâwe. Zorat anâ zik umgât den zorat topnâ mân sâbap. Tirik Kaapumnâ den zorat topnâ sapsunangi âlip sâbap.

2

Singi âlip ku a, zengât den.

1 Mârumnan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutnâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarânâ muyagibi. Zen singi âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembunâ tosazinangât op mom sângânzin meip, zâk kwâimbânangâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyagezingâbap.
2 Oi zen lan mâman ândiândin nep tuune a donbep zin zingit wâratzângobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâlin kwapi.
3 Zen kât sikumgât âknâle opnâ den sarâ sâm kut nâi nâi zo lan betzinan mimbi. Ka zen ko itâ nângâbi, “Mârumnan gâbâ zengât hâunangât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzângobapkât sâsân, zo tâmbetzângobapkât mambâtzingâm ândiap.”

A mârumnan hâunâ zingip, zorat den.

4 Anutugât nângâmen. Zâk sumbem a nâmbutnâ bâlin utne mân birâzingip. Bunâ. Simân kâbaknezingi nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâunâ sâsânangât narâknâ mambât ândie.
5 Anutu zâk mârumnan bâlin mâme a mân birâzingip. Noanâ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzângomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wangâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâlin mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâzingip.

6 Narâk nâin Sodom sot Gomora kamân yatik bun upabotkât sâi kârâp zikesei bun urâwet. Zo bâlin mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip.
7 Ka a târârakna, Loti, zâk bâlin mâme a zin lan gulip ândine zorat nângi mân dâp oi Kembunâ kâmut zobâ gâsuip.
8 (Loti zâk a târârakнandâ osetzinan ândei zen bâlin top top utne sirâmnâ sirâmnâ ek nângâm umnâ bâlin oi ândeip.)
9 Zorat itâ sâbâ. Kembunâ a târârakna mâsimâsikâyân loribegât op tânzângomap. Oi bâlin mâme a zen hâunangât narâgân sâknam zingâbapkât tâk namin zâmbanmap.
10 A umzin bâlinangât kinmap, zen lan mâman opnâ Kembu sot sumbem a zâizâinâ sâm bâlin kwatzingâme. Kembunâ a yatâ zo tâk namâ kâtiknan zâmbanbap. A yatâ zorân kengât bunâ den kwâkzinan sâm sumbem a âsaknâ sot imbanâzinoot zen sâm bâlin kwatzingâme.
11 Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanâ sot kâwali top nâi zemzingapnâ Kembugât mâtenan mân sâm bâlin kwatzingâme.

12 Ka lan mâman a zo, zinâ um nângânângâzin bun, zuu zângom nime, zo yatâ. Kut nâi nâigât topnâ kârum den lan sâme. Zen zuu yatâ zângobap.
13 A zo bâlinâzinangât sângân mimbi. Zen anun bun sirâmân kamân sombemân sâkkât âknâle lum bâlinâ upme. Zen âkon bun sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetzinan ândim um gulip kwatzingânam yatâ upme. Zin osetzinan mân orotnâ op sii nalem nine zorat nângа anunnoot uap.

14 A zo, zen sinziŋâ laŋ ek nâŋgâm
âkŋâle upme. Oi bâliŋâ âkonŋâ buŋ
upme. A lotŋâ zen kut ŋâi yatâ zorat
mem um gulip kwatziŋgâme. Kât
sikumgât âkŋâle op umziŋ oip. A zo,
zen simgât siŋgi.
15 Zen mâtâp târârak zo kândâtkom
a sâŋgiŋâ, Bileam Berorogât nanŋâ,
zâkkât mâtâp bâliŋâ zo lâŋme.
Bileam zâk bâliŋaŋgât sâŋgân mim-
batkât laŋ oip.
16 Zâk bâliŋaŋgât op siŋan geip. Oi
doŋgi diŋ buŋandâ a den yatâ sâm
Propete a Bileam zâk den kârâpŋoot
dukuip.
17 Bâliŋ mâme a zo, zen too
kârâksâsâŋ yatâ. Oi pibâŋâ saru kom
kâbakŋei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ
zo, ziŋ ŋâtâtikkât siŋgi upigât sâsâŋ.
18 A zo, zen zâizâiŋ den sâme.
Oi a nâmbutŋâ bâliŋaŋgât mâtâp
birâm âlipŋaŋgât mâtâp âinam utne
kâitzâŋgom laŋ ândiândiŋâ mâtâbân
diiziŋgâne âine bâliŋaŋgât nep
ârândâŋ tuume. Ziŋâ a itâ sâm
dâzâŋgome,
19 “Zen yatâ opŋâ dumun buŋ
ândim kwâtâtibi.” Zo ziiŋâ
bâliŋaŋgât dumunân zem sarâ yatâ
sâme. Nen ko itâ nâŋgen. A ŋâiŋâ
wan mo wangât kore upap, zâk zorat
dumunân zimbap.

Mâtâp sâŋgiŋan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

20 Nâŋge. Siŋgi âlip buŋâ, zeŋgât
baŋet kândâtkom Kembu Yesu Kristo
mâte okŋaŋgâm zâk sot pâlâtâŋ
urâweŋâ puriksâm mâtâp sâŋgiŋan
âinetâ bâliŋ kâtikŋâ upap.
21 A yatâ zo Kembugât târârak
mâtâp mân ek lâŋne sâi bâliŋ
bituk opap. Zen târârak mâtâp
zo lâŋâweŋâ den kâtikŋâ kwâkâm
ziŋgâne zo birâm mâtâp sâŋgiŋan
âine bâliŋ kâtikŋâ upap.
22 A yatâ zo, zeŋgât den sumbuŋâ
itâ sâme. Zo bon opmap,
“Wâuŋâ mogatŋâ zorik âburem
dum nemap. Bâu zâk
baŋerân saŋgon dum zagâtŋâ
saŋgomap.”

3

Kembugât den zo yenŋâ mân upap.

1 Bukurâpnâ, zeŋgât ekap zi
kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziŋ
mâŋgia Kembugât den nâŋgâm
kwâtâtibigât kulemgum ziŋgan.
2 Kembugât siŋgi a Propete,
zen mârumŋan den sâwe, zorat
nâŋgibigât otnigap. Oi Aposolo
gakârâpŋâ nen kubikkubikniŋâ,
Kembu Yesu, zâkkât den kâtik
dâzâŋgowen, zorat ârândâŋ nâŋgâm
kwâtâtibigât otnigap.
3 Kânŋan itâ nâŋgâm kâtigibi.
Hângât narâk âkâbâ sâi den ku
a muyagem bâliŋaŋgât nep tuum
ândim itâ sâbi,
4 “Kembu gâbap sâme, zorat bonŋâ
ikâ? Sâkurâpniŋ ândim muwe sot kut
ŋâi ŋâi hân muyageibân gâbâ zem
gaap, zo ka.”
5 Zen topŋâ itâ nâŋgâm tâtâlim den
zo sâme. Anutuŋâ sâi sumbem zâk
mârum ŋâi âsageip. Oi hân, zâk
yatik. Zo Anutu diŋaŋgât tooyân
gâbâ muyagem too sot zeip.
6 Oi bet tooŋandik a sot kut ŋâi ŋâi
gwâkâziŋgâm naŋgip.
7 Oi hân sot sumbem zi ziabot,
zo Anutugât denŋâ saaziki kârâpkât
siŋgi op ziabot. Hâuŋâ mimiŋ narâk
mâte oi bâliŋ mâme a tâmbetagobigât
mambât ziabot.

Kembu zâk neŋgât op narâk mem kârep pâmap.

8 Bukurâpnâ, kut ŋâi zirât mân
kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât
nâŋgi narâk kârep patâ yatâ opmap.
Oi narâk karep patâ zorat nâŋgi
sirâm kânok yatâ opmap.
9 A nâmbutŋâ zen Kembugât itâ
sâme, “Kembu zâk den sâip, zo
bonŋâ muyagibapkât kwakŋâ narâk
mem kârep kwâpmap.” Zen ko
nâŋgâne yatâ mân upap. Buŋâ. A
nâmbutŋâ tâmbetagobegât Kembuŋâ
zeŋgât mambât ândimap. Zâk a
pisuk patâ umziŋ melâŋâ zâkkâren
mâte okŋaŋgâbigât nâŋgâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

10 Kembugât narâk zo kâsa takâme
yatâ muyagibap. Muyagei sumbem
kwamit patâ op buŋ upap. Oi kut ŋâi
igikŋâ zo aksik kârâp sem naŋgâbap.
Oi hân sot hân kwâkŋan kut ŋâi ŋâi
muyageip, zo kârâpŋak simbap.
11 Kut ŋâi ŋâi zi buŋ op naŋgâbap,
zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim
siŋgi âlip mem ândibi.
12 Yatâ op Anutugât narâk mambât
ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât
nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte
oi sumbem zo kârâp simbap. Oi
kut ŋâi ŋâi igikŋâ zo kârâp bâlamân
ziŋgesem too yatâ opŋâ buŋ upi.
13 Nen ko sumbem uŋakŋâ sot
hân uŋakŋâ muyagibapkât sâip, zo-
rat mambât ândimen. Zoren târârak
ândiândiŋ dâp op zimbap.

Den murukŋâ sot mâsop den.

14 Bukurâp, zen kut ŋâi yatâ zorat
mambât ândim Anutu mâteŋan um
hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât umŋâ
hâbam op lumbeŋâ ândine ziŋgiri
dâp upap.
15 Oi Kembuniŋandâ narâk
mem kârepŋan pâi itâ sâbi, “Ku-
bikniŋgâbam yatâ uap.”
Bukuniŋâ, Kembugât Tirik
Kaapumŋâ Paulo um bâbâlaŋ
kwâkŋaŋgi nâŋgânâŋgâ zo wâratkum
den zo kulemgum ziŋgip.
16 Zâk ekap kulemgumap dâp den
zo sapsum ziŋgâmap. Ekapŋan
den nâmbutŋâ ziap, zo den muyap
buŋâ. Oi den yatâ zo a kwakmak
sot lolot zo, ziŋâ sâm gulipkume.
Oi zâkkât ekap zorik buŋâ. Kem-
bugât ekap nâmbutŋâ zo yatik opŋâ
tâmbetagome.
17 Bukurâpnâ, den girem kânŋan
dâzâŋguan. A laŋ ândiândiŋâ zeŋgât
sâm gulipŋâ umziŋan giari loribegât
gasâziŋ kârâm ândibi.
18 Oi kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu
Kristo, zâkkât tânzâŋgozâŋgoŋan sot
top nâŋgânâŋgâŋan kâtigem kinbi.
Zâkkâren neule âsakŋâ zemŋâŋgap.
Oi yatik zemŋaŋgâm zâibap. Zo
perâkŋak.
Zo yatik.

Ekap kânok Yohaneŋâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

1 Topkwap mârumŋan gâbâ zem gâip, oi kindapniŋâ nâŋgâwen sot sinniŋandâ igâwen. Ek nâŋgâm kwâtâtemŋâ bitniŋandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât.
2 Ândiândi mariŋâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi den dâzâŋgomen. Ândiândi kâtikŋâ zo Anutu Ibâgâren zem gamŋâ neŋgâren gâip.
3 Zorat kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâwen, zorik zen dâzâŋgomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanŋâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen.
4 Yatâ muyagei sâtâre kwâkŋan ândinatkât ekap zi kulemgum ziŋgan.

Âsakŋan ândiândiŋ.

5 Den siŋgi Yesugâren gâbâ nâŋgâwen, zo dâzâŋgomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakŋâ. Ŋâtâtik zâkkâren mân ziap.
6 Nen ŋâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtâŋ urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonŋâ mân mem ândibem.
7 Anutu zâk zik âsakŋan ândiap, zo yatik nen âsakŋan ândinat zo ko kâmut kânok opŋâ nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmŋandâ saŋgonniŋgi umniŋ salek upap. Yatâ oi tosaniŋâ zo aksik gulipkubap.
8 Nen bâliŋâ mân upmen sânat, zo ko umniŋ kâitkunat. Oi den bonŋâ neŋgât umniŋan mân zimbap.
9 Ka nen bâliŋâniŋâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariŋandâ tosaniŋ birâm umniŋ saŋgori salek op kwâtâtinat.
10 Nen bâliŋâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniŋan mân zembap.

2

Kristoŋâ tânnâŋgobap.

1 Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliŋ upegât den zi kulemgum ziŋgan. Neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ bâliŋâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakŋâ mariŋâ ândiap, zâkkât nâŋgâbap. Zâk betniŋan mem Ibâŋâ dukui tosaniŋ birâbap.
2 Yesu Kristo zâk bâliŋâniŋaŋgât suupniŋ meip. Oi neŋgârâk buŋâ, hân dâp ândie aksik, zeŋgât supziŋ meip.
3 Nen itâ nâŋgen. Nen Anutugât diŋâ lum ândim zâk sot pâlâtâŋ utnat.
4 A ŋâi, zâk Anutugât diŋâ mân lumŋâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtâŋ opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umŋan den bonŋâ mân zemap.
5 Ŋâi zâk Anutugât den nâŋgâm lubap, zâk perâkŋak umŋâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nâŋgâm lum ândimŋâ itâ nâŋgânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtâŋ op ândien.”
6 Ŋâi zâk Anutu sot pâlâtâŋ op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opŋâ âsakŋan ândinat.

7 Bukurâpnâ, nâ den uŋakŋâ ŋâi mân kulemgum ziŋgan. Den zo mârumŋan gâbâ nâŋgâm gawe, zorik.
8 Oi den kulemguan, zo den uŋakŋâ oi Yesugâren sot zeŋgâren ârândâŋ bon uap. Zo topŋâ itâgât. Ŋâtâtik buŋ oi âsakŋâ bonŋâ muyagem ziap.
9 Oi a ŋâi, zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâmapŋâ âsakŋan ândian sâbap, zâk tok ŋâtâtigân ândiap.
10 Oi ŋâi zâk bukuŋâ umŋandâ gâsubap, zo ko âsakŋan ândimap. A zo bâliŋan mân tâmbetagobap.
11 Ka a ŋâi, zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zo ko ŋâtâtigân ândim ŋâtâtikkât mâtâp âibap. Ŋâtâtigân âi siŋâ egi ŋâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nâŋgâbi.

12 A ambân katep, zen Yesuŋâ zeŋgât suupziŋ meip, zorat op tosaziŋ gulipkumapkât den zi kulemgum ziŋgan.

13 Ibârâp, zen mârumŋan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtâŋ op ândiegât den zi kulemgum ziŋgan.

A sigan, zen bâliŋâ mariŋâ kâsa okŋaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziŋgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtâŋ urâwegât den zi kulemgum ziŋgan.

14 Ibârâp, zen mârumŋan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtâŋ urâwegât zeŋgât den zi kulemgum ziŋgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziŋan ziap. Zen bâliŋâ mariŋâ kâsa okŋaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziŋgan.

Umniŋâ hângât kut ŋâi ŋâiyân mân zimbap.

15 Umziŋ hânân mo hângât kut ŋâi ŋâiyân mân pane zimbap. Ŋâi zâk umŋâ hângât kut ŋâi ŋâiyân pâi zimbap, zo ko umŋandâ Anutu Ibâ mân gâsubap.

16 Nâŋge. Hânân kut ŋâi ŋâi bâliŋâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkŋâle, senŋâ ekŋâ âkŋâle, sot umŋâ zâizâiŋ. Zo Ibâgâren gâbâ buŋâ. Zo hânân gokŋâ.

17 Hân zâk âkŋâleŋoot zo buŋ upap. Ka ŋâi zâk Ibâgât den nâŋgâm lubap, zâk tâmbâŋâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

18 Nan bârarâpnâ, narâk pâŋkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliŋoot gâbapkât sâsâŋ, zo nâŋge. Oi narâk ziren kâsarâpŋâ doŋbep muyagem gam ândie. Narâk pâŋkânok uap, zo nâŋge.

19 A zo, zen osetniŋan âsagiwe. Oi neŋgât buku zo mân ândie. Zen neŋgât buku ândim sâi nen mân birâniŋgâbe. Zen birâniŋgâwe, zorat topŋâ itâ. Zen neŋgât buku buŋâ.

20 Zen ko tirik a Yesuŋâ Kaapumŋâ ziŋgipkât nâŋgânâŋgâziŋoot ândie.

21 Zen den bonŋâ mân nâŋgâme sâm ekap zi mân kulemgum ziŋgan. Buŋâ. Zen den bonŋâ nâŋgâmegât opŋâ den zi kulemgum ziŋgan. Den sarâ, zo den bon mariŋaŋgâren gâbâ mân gâmap.

22 Yesugât kâsa, zo ŋâi? Yesu, zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbap mârum sâsâŋ, Kristo, zo buŋâ. A ŋâiŋâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Ŋâi zâk Ibâ sot nanŋâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa.

23 Ŋâi zâk nanŋâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâŋaŋgâbap. Ka ŋâi zâk Yesu zâk bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtâŋ upap.

24 Mârumŋan gâbâ Kembugât den nâŋgâm ândim gawe, zo nâŋgâne umziŋan zei nâŋgâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanŋâ sot Ibâŋâ, zet sot pâlâtâŋ op ândibi.

25 Yesuŋâ kut ŋâi niŋgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikŋâ.

Kaapumŋâ saŋgonniŋgi Yesugâren sâtârem kinat.

26 A ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât ekap zi kulemgum ziŋgan.

27 Zeŋgât itâ san. Kaapum ziŋgip, zo zeŋgâren ziap, zorat wangât a ŋâiŋâ den dâzâŋgobap? Kaapum ziŋgip, zâkŋâ kut ŋâi ŋâigât den dâzâŋgomap. Den topŋâ dâzâŋgomap. Zâkkât den zo sarâ buŋâ, zo bonŋâ. Oi zen Kristo sot pâlâtâŋ op ândibigât dâzâŋgoip, zo yatâ upi.

28 Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtâŋ op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi keŋgât sot aŋun mân op mâteŋan âi kinbi.

29 Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nâŋgâme. Zorat a ŋâi, zâk târârak ândei ekŋâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topŋâ.

1 Nâŋgânek. Ibâniŋandâ neŋgât umŋâ doŋbep kinzap. Kiri neŋgât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otniŋgâme, zorat topŋâ itâ. Zen Anutu mân buku okŋaŋgâme.

2 Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginat? Zo mân nâŋgen. Ka itâ nâŋgâm kwâtâtien, “Kembuniŋâ takâm gâi tobatŋâ ekŋâ yatik utnat.”

3 Ŋâi zâk zo yatâ nâŋgâm um bâbâlaŋ op ândi mâmanŋâ kubikŋâ târârak ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliŋ op Sataŋgât orot.

4 Ŋâi zâk bâliŋ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuŋâ, zo bâliŋâ bonŋâ uap.

5 Yesugât itâ nâŋgâme, “Zâk bâliŋâ maatibam geip. Oi zâk bâliŋâ mân oip.”

6 Oi ŋâi zâk Yesugâren pâlâtâŋ op ândimapŋâ bâliŋ mân opmap. Ka ŋâi zâk bâliŋ opmap, zâk zo Yesu mân ek nâŋgâmap.

7 Nan bârarâpnâ, ŋâiŋâ um gulip kwatziŋgâbâ sâi mân nâŋgâbi. Ŋâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap.

8 Ka a ŋâi, zâk bâliŋ opmap, zâk Sataŋgât a. Sataŋ zâk topŋan gâbâ bâliŋâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanŋâ zâk Sataŋgât nep kândaŋbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliŋ mân orot.

9 Anutuŋâ kâmut gakârâpŋâ ândiândigât kâwali ziŋgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliŋâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokŋâ, zorat bâliŋâ mân upme.

10 Anutugât nan bârarâp sot Sataŋgât nan bârarâp, zeŋgât topziŋâ itâ muyagei iknat. Ŋâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokŋâ buŋâ. Oi ŋâi zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâkkât yatâ Sataŋgâren gokŋâ sâsâŋ.

11 Kembugât den mârumŋan gâbâ nâŋgâm gawen, zo itâ, “Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”

12 Adamgât nanŋâ Kain, zâkkât mâtâp mân lâŋnat. Zâk bâliŋ mariŋaŋgâren gâbâ gokŋâ, zorat munŋâ koi moip. Zo itâgât. Zikŋâ ândiândiŋâ, zo bâliŋâ. Munŋaŋgât ândiândiŋâ, zo âlipŋâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuŋâ buku otniŋgipkât buku oraŋgânat.

13 Bukurâpnâ, um kâtik ziŋâ kâsa otziŋgâne nâŋgâne ŋâi mân upap.

14 Nen bukurâpniŋ buku otziŋgâm ândiengât niiŋaŋgât itâ nâŋgâmen. Mumuŋan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Ŋâi zâk bukuŋâ buku mân okŋaŋgâbap, zâk tok mumuŋan ândibap.

15 Oi ŋâi zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nâŋgâme, “Kâmbam ku a zeŋgât umziŋan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.”

16 Yesu zâk neŋgât op ândiândiŋ biri buku orotŋaŋgât topŋâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniŋ zeŋgât op ândiândiniŋ birindâ dâp upap.

17 Ka a ŋâi hângât sikum zemŋaŋgi bukuŋâ wan mo wangât kwakpap oi ekŋâ mân nâŋgâŋaŋgâbap, zâk dap yatâ umŋandâ Anutugâren kinbap? Zo buŋâ.

18 Nan bârarâpnâ, buku orotŋâ, zo den mo sâtŋak mân sâsâŋ. Betŋâ sot umŋâ utnat.

19 Yatâ oindâ den bonŋaŋgât kâmurân ândien, zorat topŋâ muyagei nâŋgânat. Oi Anutu mâteŋan umniŋâ keŋgât buŋ ândinat. Anutu mâteŋan umniŋâ keŋgât opapkât itâ nâŋgânat.

20 Umniŋandâ keŋgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniŋaŋgât dâp buŋâ. Zâk tobat ŋâi ândim kut ŋâi ŋâi aksik zo nâŋgâm naŋgâmap.” Zorat nen

keŋgât kândâtkum zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.
21 Bukurâpnâ, umniŋandâ keŋgât mân oi Anutu mâteŋan umâlip ândinat.
22 Oi diŋâ lumŋâ zâkkât mâteŋan kut ŋâi ŋâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niŋgâmap.
23 Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ umziŋandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuŋâ sâm niŋgip.
24 A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâŋ op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtâŋ opmap. Anutu zâkŋâ Kaapumŋâ niŋgip, zorâŋ sapsum niŋgi nâŋgâmŋâ itâ nâŋgen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zeŋgât den.

1 Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nâŋgâbi. Den zorat topŋâ nâŋgâm sâlâpkum ikpi. Den zo Sataŋgâren gokŋâ mo Anutugâren gokŋâ, zo nâŋgâm ândibi. Wangât, propete a sarâŋâ doŋbep muyagem ândie, zorat.
2 Den Anutugât Kaapumân gokŋâ, zen itâ ikpi. A ŋâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip.
3 Oi a ŋâiŋâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ zo, zâk buŋâ. Zâk a yenŋâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokŋâ buŋâ. Den zo Kristogât kâsaŋâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nâŋgâme. Kâsa zâkkât imbaŋâ hânân muyagibapkât sâsâŋ, zo mârum zi muyagiap.
4 Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokŋâ, zorat ziŋâ propete sarâŋâ zen sot agom kâtigemŋâ kâsa otziŋgâwe. Oi zeŋgât umziŋan ândiap, zorâŋâ propete a sarâ zeŋgât umziŋan ândiap, zo walâmap.
5 Propete sarâŋâ zen hânân gokŋâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziŋâ nâŋgâme.
6 Nen ko Anutugâren gokŋâ. A Anutugât den nâŋgâme, zen dinniŋâ nâŋgâbi. Ka ŋâi zâk Anutugâren gok buŋandâ dinniŋâ mân nâŋgâbap. Den bon mariŋâ, Kembugât Kaapumŋâ sot Sataŋ arâpŋâ, zeŋgât topziŋ yatâ âsagei iknat.

Anutuŋâ buku otniŋgip, zorat topŋâ.

7 Bukurâpnâ, nen umniŋandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotŋâ, zorat topŋâ Anutu. Ŋâi zâk bukurâpŋâ buku otziŋgâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlâtâŋ opmap.
8 Ŋâi zâk bukurâpŋâ mân buku otziŋgâmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap. Buku orotŋaŋgât topŋâ Anutu. Anutu umŋandâ gâsânâŋgom buku otniŋgâmap.
9 Anutuŋâ nanŋâ kânok ândiândi muyageniŋgâbapkât sâŋgongoi hânân gem gâip. Anutu umŋandâ gâsânâŋgom yatâ otniŋgip.
10 Buku orotŋaŋgât topŋâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okŋaŋgâwen. Zâkŋâ buku otniŋgâm nanŋâ sâŋgongui gemŋâ bâliŋâniŋaŋgât suupŋâ mem moip. Zorat nen Anutu mâteŋan um salek kinat.

Anutuŋâ buku otniŋgâmap yatik neŋgoot buku otziŋgânat.

11 Bukurâpnâ, Anutuŋâ buku otniŋgipkât neŋgoot yatik umŋâ buku buku oraŋgânat. Nen yatâ oindâ dâp upap.
12 A sinniŋandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraŋgâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlâtâŋ oi buku orotŋâ bonŋâ neŋgâren muyagem kwâtâtibap.
13 Zâk Kaapumŋâ niŋgip, zorat itâ nâŋgen. Zâk nen sot pâlâtâŋ opmap. Nen zâk sot pâlâtâŋ upmen.

14 Ibâ zâk nannŋâ hân dâp a nen
kubikniŋgâbapkât sâŋgongoi geip. Oi
nen sinniŋandâ igâwengât den zo
sâm muyagem dâzâŋgomen.
15 Oi a ŋâiŋâ, Yesu zâk Anutugât
nannŋâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtâŋ
upap. Oi Anutuŋâ zâk sot pâlâtâŋ
upap.
16 Zo yatâ oi itâ nâŋgen, “Anutu
umŋandâ gâsânâŋgomap.” Zo ek
nâŋgâm kwâtâtien.
Anutu zâk buku orot zorat mar-
iŋâ. Ŋâi zâk buku upapŋâ Anutu sot
pâlâtâŋ upap. Oi Anutuŋâ zâk sot
pâlâtâŋ upap.

Buku op keŋgât mân utnat.

17 Biken den sâm kwâkâkwâkâŋ
narâkŋan keŋgât buŋ kinatkât Anu-
tuŋâ buku otniŋgip. Oi Yesuŋâ buku
otniŋgâm ândimap, zo yatik hânân zi
buku oraŋgâm ândinat.
18 Keŋgât sot buku, zet buku
buku buŋâ. Buku bonŋandâ keŋgât
molibap. Keŋgât, zo tosagât hâuŋâ
zo nâŋgâm upme. Ŋâi zâk keŋgât
mem ândibap, zâkkâren buku mân
muyagiap sâsâŋ.
19 Nen ko Anutuŋâ kândom buku
otniŋgipkât buku op ândimen.
20 Ŋâi zâk Anutu buku okŋaŋgâman
sâm bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâk
sarâ a. Nâŋgânek. Ŋâi zâk bukuŋâ
senŋâ igikŋâ buku mân okŋaŋgâmŋâ
dap op Anutu mân igikŋâ, zo buku
okŋaŋgâbap?
21 Yesugât den itâ ziap, “Aŋâ
Anutu buku okŋaŋgâmŋâ bukuŋâ
buku okŋaŋgi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtâŋ op ândinat.

1 A ŋâiŋâ, Yesu zâk a bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ zo,
sâm nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap,
zâkkât Anutugât nannŋâ sâsâŋ. Oi
ŋâi zâk Ibâ muyamuyagiŋ buku
okŋaŋgâbapŋâ Ibâgât kiurâp yatik
buku otziŋgâbap.
2 Nen Anutugât nan bârarâp buku
otziŋgâmen? Buku otziŋgâmen, zo
ko Anutu buku okŋaŋgâm, zâkkât
den lugindâ, zorâŋâ topniŋ sap-
subap.
3 Anutu buku yen mân okŋaŋgânat.
Diŋâ lum buku okŋaŋgânat. Anu-
tugât den zo yâmbâtŋâ buŋâ.
4 Anutugâren gâbâ muyagiwen,
nen um kâtik a zeŋgât orot
mâme walâziŋgâmen. Itâ opŋâ
walâziŋgâmen. Nen Kembugâren
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim
hângât imbaŋâ zo kom birâm
walânat.
5 Ŋâiŋâ kâtigem kin hângât âkâk
gâlâk zo koi gibap? A ŋâi zâk, Yesu
zâk Anutugât nannŋâ sâm, nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap. A zorâŋ
bonŋâ upap.

6 Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ
hânân geip. Hânân ândim toin giari
Yohaneŋâ saŋgonŋaŋgip. Oi a ziŋ
poru nagân kune gilâmŋâ gem gâip.
Tooyâk buŋâ. Too sot gilâm ârândâŋ.
7 Oi Kaapumŋâ Yesugât topŋâ
sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk
den bonŋaŋgât mariŋâ. Sarâ mân
sâmap.
8 Karâmbut ziŋâ tânagom kin topŋâ
sâm muyagime, zen Kaapum sot too
sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den
kânok sâme.
9 A ziŋ tânagom den sâne nâŋgindâ
bonŋâ opmap. Oi Anutuŋâ den ŋâi
tângoi walâmap. Anutuŋâ den ŋâi sâi
bonŋâ opmap. Anutugât tân den zo
nannŋaŋgât den zo sâi muyageip.
10 Ŋâi zâk Anutu nannŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap, zâk Anu-
tugât den bonŋâ nâŋgâmap. Ŋâi zâk
Anutugât den mân nâŋgâbap, zâk
Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorâŋ
Anutuŋâ nannŋaŋgât den tângoip, zo
nâŋgi bon buŋ upap.
11 Oi Anutu nannŋaŋgât den
tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk
ândiândiŋ kâtik muyagem niŋgip.
Ândiândi kâtik zo neŋgât siŋgi sâi
nannŋandâ galem oi ziap.
12 Ŋâi zâk nannŋoot pâlâtâŋ upap,
zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ŋâi
zâk nannŋâ sot pâlâtâŋ mân upapŋâ
ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliŋaŋgât den.

13 Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nâŋgâbigât ekap zi kulemgum ziŋgan. Zen nanŋaŋgâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne ândiândi kâtik zemziŋgap.

14 Nen itâ sâm Anutu umâlep nâŋgâŋaŋgâmen. Nen wan mo wangât zikŋak nâŋgi ziap, zorat ninâu sâindâ nâŋgâniŋgâbap.

15 Zorat opŋâ wan mo wangât ninâu sâindâ nâŋgâniŋgâbap. Zorat nâŋgâm itâ nâŋgânat. Kut ŋâi ŋâi zo neŋgât siŋgi sap.

16 Ŋâi zâk bukuŋandâ bâliŋ oi ikpap, (Bâliŋâ zo simgât siŋgi mân muyagibap.) zo ekŋâ zâkkât opŋâ ninâu sâi ândibap. Bâliŋâ nâmbutŋâ opŋâ simgât siŋgi mân upi. Bâliŋâ yatâ zorat san. Oi bâliŋâ ŋâi opŋâ simgât siŋgi orotŋâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san.

17 Ândiândi bâliŋâ top top zo bâliŋik. Oi bâliŋâ torenŋâ zo simgât siŋgi mân uap.

18 Nen itâ nâŋgâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipŋâ bâliŋâ mân opmap. Anutugât nanŋandâ galem oi bâliŋâ mariŋandâ mân tâmbetkubap.

19 Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliŋ mariŋaŋgât bikŋan ândie. Zo yatâ nâŋgâmen.

20 Anutugât nanŋâ, zâk gemŋâ um nâŋgânâŋgâ muyagem niŋgipkât den bonŋâ mariŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen. Oi den bon mariŋâ sot nanŋâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâŋ op ândimen. Zâkŋâ Anutu bonŋâ sot ândiândi kâtik mariŋâ.

21 Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzâŋgom ândibi.

Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneŋâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ, nâ ambân Kembu Anutuŋâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan. Nâ umnâ gâsâzâŋgomap. Oi nâŋak buŋâ, den bonŋâ nâŋgâme, zen yatik otziŋgâme.

2 Kembugât den bonŋâ umniŋan ziap. Oi neŋgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat.

3 Anutu Ibâ sot nanŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neŋgâren sambâlem zimbap. Zet tânnâŋgoitâ zekât den bonŋâ sot buku buku zo neŋgâren sambâlem zimbap.

Umŋâ buku orot, zorat den.

4 Nan bârarâpkâ nâmbutŋâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siŋgi nâŋgâmŋâ sâtâre patâ orâwan.

5 Oi zi ambân sâtŋâ, gâ den bonŋâ ŋâi dâgoga nâŋgâ. Den uŋakŋâ buŋâ. Mârumŋan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oraŋgâm ândibi.

6 Oi buku orotŋaŋgât topŋâ itâ. Nen umniŋandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumŋan gâbâ zei nâŋgâm gawe, zo mem ândim buku oraŋgâm ândibi.

Sarâ a, zeŋgât den.

7 Nâŋgat. Sarâ a doŋbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâŋ.

8 Nen zeŋgâren nep tuugindâ bonŋâ muyageip, zo gulip opapkât galem oraŋgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sâŋgân patâ mimbi.

9 Ka ŋâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâŋ mân upap. Ka ŋâi zâk Kristogât den nâŋgâm mem ândibapŋâ Ibâ sot nanŋâ, zet sot pâlâtâŋ upap.

10 Ka ŋâi zâk Kristogât den mân mem ândibapŋâ zeŋgâren gâi mirâ aŋgân kârâm buku mân okŋaŋgâbi. Zâk mân lum mâŋganbi.

11 Ŋâi zâk a yatâ zo buku okŋaŋgâbap, zâk bâliŋaŋgât nep tângubap.

Den murukŋâ.

12 Den nâmbut doŋbep ziap. Oi simbupŋâ ekabân kwânâŋgâbatkât mân otnigap. Nâ zeŋgâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

13 Gatkâ Kembuŋâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan bârarâp ziŋâ nâŋgâgime

Zo yatik.

Ekap karâmbuŋ Yohaneŋâ kulemguip.

Umâlep den.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkŋak otnimap.

2 Bukunâ, umgâ Kembugâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman.

3 Gâ den bonŋâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutŋâ zen ga den siŋgi zo dâtnone nâŋgâm umnâ âlip uap.

4 Nan bârarâpnâ zen den bonŋaŋgât mâtâp lâŋme. Den zo yatâ nâŋgâm umâlep patâ ŋâi nâŋgâman.

Kembugât nep a hurat kwatziŋgâban.

5 Bukunâ, gâ buku otziŋgâmat. Oi kamân goorânâk buŋâ, kârebân gâbâ gane buku otziŋgâmat. Zo âlip opmat.

6 A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegaŋgât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutŋaŋgât opŋâ buku otziŋgâmŋâ zâmbana âine âlip upap.

7 Zen kutŋaŋgât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zeŋgâren ândim kât sikum mân mimegât betziŋan meindâ dâp upap.

8 Yatâ buku otziŋgâm betziŋan meindâ den bonŋaŋgât nep ârândâŋ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziŋgip.

9 Nâ Yesugât kâmut zeŋgât ekap ŋâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikŋaŋgât a sâtŋâ ândibat sâmŋâ dinnâ birâmap.

10 Zorat opŋâ nâ zeŋgâren gamŋâ ândi mâmanŋaŋgât topŋâ sâm muyagibat. Zâk neŋgât sarâ sâm, sâm bâliŋ kwatniŋgâmap. Oi zorigâk buŋâ. Bukurâpniŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren ganetâ zâk mân buku otziŋgâmŋâ a nâmbutŋandâ buku otziŋgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziŋgi sâkŋaŋgât siŋgi upme.

Demeterio zâkkât nâŋgâne âlip oip.

11 Bukunâ, gâ a ziŋâ kut ŋâi bâliŋâ utnetâ zeŋgât mâtâp mân lâŋban. Ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zâk Anutugâren gokŋâ. Ka ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi bâliŋâ opmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap sâsâŋ.

12 Demeterio zâkkât topŋâ a aksik patâ ziŋ sâm muyagiwe. Zâk a âlipŋâ op ândiap. Zâk Kembugât den bonŋâ mem ândimap. Orot mâmeŋandâ topŋâ sapsumap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkŋaŋgâmen. Oi den bonŋâ sâmen, zo âlip nâŋgâmat.

Den murukŋâ.

13 Den doŋbep ziap. Oi simbupŋâ kulemgubatkât mân otnigap.

14 Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

15 Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniŋâ zen nâŋgâgige. Nâ yatigâk bukurâpniŋâ gâgâren ândie, zen nâŋgâziŋgan. Zorat dâzâŋgoban.

Zo yatik.

Ekap Yudaŋâ kulemgoip.

Mâsop den.

1 Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore
a, Yakobogât munŋâ. Anutu Ibâŋâ
umŋâ a ambân gâsâzâŋgom diiziŋgi
Yesu Kristoŋâ galem otziŋgâmap,
zeŋgât ekap zi kulemguan.
2 Zeŋgâren buku sot um lumbe sot
tânagoagoŋ muyagem zimbap.

Sarâ a, zeŋgât den.

3 Bukurâpnâ, Nen ârândâŋ siŋgi
âlip umŋan bagim ândien. Siŋgi âlip
den zorat kulemgum ziŋgâbatkât ot-
nigi ândiwan. Ka zi girem den
ŋâi kulemgum ziŋgan. Zen den
siŋgi âlipŋâ birâbegât opŋâ ekap zi
kulemgum ziŋgan. Siŋgi âlip zo mem
kâtigem ândim zâinatkât Anutugât
siŋgi a sâm niŋgip. Zo gulip opapkât
den zi kulemgumŋâ ziŋgan.
4 A nâmbutŋâ zen osetziŋan tik
bagiwe. Mârumŋan zeŋgât topziŋ
itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen
tâmbetagoagoŋan bagibi.” A zo, zen
um kâtik op Anutugât den siŋgi âlip
zo târârak mân sâm kut ŋâi ŋâi
bâliŋ laŋ op patâniŋâ Yesu Kristo
kwâimbâŋaŋgâme.
5 Anutugât diŋâ birâme, zen hâuŋâ
ziŋgâmap. Zo âlip nâŋge. Oi zorat
sa nâŋgânek. Kembu zâk Isirae a
Aigita hânân gâbâ mâkâziŋgip. Oi
zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ zâkkât
diŋâ birâwe, zo ko tâmbetzâŋgoip.
6 Oi sumbem a nâmbutŋâ zen nep
diŋâ birâm mirâ kamânziŋ birâwe.
Yatâ utnetâ ko Anutu zâkŋâ zen
tâk kâtikŋandâ saaziŋgâm ŋâtâtigân
zâmbari narâk dâp zem zâimambi.
Anutuŋâ sâi zen narâk patin hâuŋâ
mimbigât mambât zie.
7 Oi Sodom sot Gomora sot kamân
nâmbutŋâ zem arip, zen yatigâk
bâliŋâ laŋ opŋâ kut ŋâi ŋâi mân
orotŋâ muyagine kârâp tâmbâŋan
zâmbari gei ândie. Nen zo ekŋâ yatâ
mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zeŋgât den.

8 Oi bâliŋ mâme a osetziŋan bagim
ândie, zen umanân nâŋgâm yatigâk
kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zo upme. Oi
sâkziŋandâ bâliŋâ muyagime. Oi
zen a patâ mân hurat kwatziŋgâm
sumbem a âsakŋâziŋoot zo sâm bâliŋ
kwatziŋgâme.
9 Bâliŋ mâme a ziŋ a imbaŋâziŋoot
laŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Ka
sumbem a zeŋgât patâ Mikai,
zâkŋâ yatâ mân oip. Zâk Mose
kâmbarâŋaŋgât Sataŋ sot sârek
âragumŋâ Sataŋ den bâliŋ duku-
batkât nâŋgi mân dâp oi itâ dukuip,
“Kembuŋâ hâuŋâ gibap.”
10 Ka bâliŋ mâme a zi, zen kut
ŋâi ŋâi topŋâ mân nâŋgâm laŋ
sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Zen zuu
yatâ nâŋgânâŋgâziŋ buŋ laŋ op
tâmbetagome.
11 Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen
Kaingât mâtâp lâŋme. Oi kât
sikumgât opŋâ Propete Bileamgât
mâtâp bâliŋâ lâŋme. Oi Kora zâk
zâizâiŋâŋaŋgât op tâmbetagoip,
zen yatigâk zâizâiŋâziŋaŋgât op
tâmbetagome.
12 A nâmbutŋâ zuu bâugât op
siŋgi âlip minduminduyân takâme.
A zo, zen aŋunziŋ buŋandâ yatâ
upme. Yesugât sii nalem ninam min-
dune a zo osetziŋan tapŋâ aŋun buŋ
laŋ nime. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne
zari upme. A zo, ziŋ sasa yatâ.
Pibâŋâ sasa mem âim gâi sâbâyân
buŋ opmap. Zen âup sasa barâ
kwâkŋan memap yatâ, bon buŋ. A
zo, zen nak keet kwânâkwânâŋgâŋ
narâkŋan keet buŋ kinetâ kârâm
sâmbum birâbirâŋ yatâ. Topziŋ zo
yatâ.
13 A zo yatâ, zo saruŋâ kom lum
âim gâmap. Kut ŋâi ŋâi bâliŋâ kom
gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen
sâŋgelak gulip âim gâmap yatâ. A zo,
zen ŋâtâtigân âi ândim âimambigât
siŋgi sâip.

Henokŋâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

14 Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zeŋgât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpŋâ doŋbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zeŋgât topziŋ sâm muyagei um kâtik a bâliŋâziŋaŋgât topŋâ sâm muyagem ziŋgâbap.

15 Bâliŋ mâme a zen den bâliŋ top top sâm Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe, zorat hâuŋâ ziŋgâbap.

16 A yatâ zo, zen kut ŋâi ŋâi âsagei nâŋgâne bâliŋik oi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâme. Âkŋâleziŋaŋgârâk kut ŋâi ŋâi nâŋgâme, zorat mâtâp lâŋme. Oi zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi kutziŋâ lum zaatme. Oi ziŋâ a nâmbutŋâ zeŋgâren kut ŋâi ŋâi minam kelâk pame.

Girem den.

17 Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniŋ Yesu Kristogât Aposolo ziŋâ den kândom sâwe, zo nâŋgâm ândibi.

18 Zen itâ dâzâŋgom ândiwe, “Narâk pâŋkânok oi Anutugât den kukuŋ a zo, ziŋâ bâliŋâziŋaŋgât nep tuum ândim ziiŋaŋgât nâŋgâne zâibap.”

19 A yatâ zo, ziŋâ a kâsâpzâŋgobi. Zen hângât âkŋâle zorat nâŋgânâŋgâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buŋ.

20 Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zorâŋ mam otziŋgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi.

21 Yatâ utne Anutuŋâ umŋandâ gâsâzâŋgoi zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. Oi Kembuniŋâ Yesu Kristo lumbeŋâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi.

22 Oi a nâmbutŋâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzâŋgone mem kâtigibi.

23 Oi a nâmbutŋâ sim kârâbân geinam utne zeŋgât umbâlâ op gâsum mâkâziŋgâbi. Oi zeŋgât bâliŋâ zo zeŋgâren âibapkât keŋgât op galem oraŋgâm ândibi.

Den murukŋâ.

24-25 Galem otziŋgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakŋan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu kânok sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniŋâ ândiapŋâ âsakŋâ neule sot imbaŋâ mârumŋan gâbâ zem gâip sot zemŋâŋgap, oi zem zâibap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Yohaneŋâ den tikŋâ zo sâm muyageip.

Sâm muyage den.

1 Narâk mân kârep oi kut ŋâi ŋâi muyagibap sâsâŋ, zo Yesuŋâ kore arâpŋâ sâm muyagem dâtnâŋgobapkât Anutuŋâ Yesu dukuip. Yesu zâk sumbem aŋâ ŋâi sâŋgongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip.

2 Oi Yohane nâŋâ Anutugât den sot Yesu Kristogât topŋâ ek nâŋgâwan, zo sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ egâwan, zo sâm muyagiwan.

3 Oi den kânŋan âsageip, zi ŋâi zâk a mâteziŋan sâlâpkum ziŋgâbap, zikŋâ sot den sâlâpkoi nâŋgâm mem ândibi, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Wangât, kut ŋâi ŋâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkŋâ pâŋkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zeŋgât mâsop den.

4-5 Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipŋâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgâmap, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ zeŋgâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonŋâ opmap, zâkŋâ kândom otniŋgâm mumuŋan gâbâ zarip. Oi hân dâp a kutâ, zeŋgât Kembu patâ op ândiap. Zâkŋâ umŋandâ gâsuniŋgi gilâmŋandâ tosaniŋâ gulipkoip.

6 Zâkŋâ nen um topŋan nâmban Ibâŋâ Anutu kore okŋaŋgâm ândinatkât gâsum sâlâpnâŋgoi kâmut gakârâpŋâ urâwen. Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbaŋâ zemŋâŋgapŋâ zem zâimâmbap. Zâkŋâ kembu otniŋgâm ândim zâimâmbap. Zo perâkŋak.

7 Nâŋgânek. Zâk unumunum kwâkŋan gâi a aksik patâŋâ sinziŋandâ ikpi. Oi a sum pâroŋ parâwe, zen ârândâŋ ikpi. Oi hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, ziŋâ zâkkât umbâlâ op isebi. Den zo perâkŋak.

8 Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nâŋak kândom sot bet. Nâ ândiwanŋâ ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbaŋâ mariŋâ.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

9 Nâ zeŋgât buku Yohane. Nen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ ândimŋâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topŋan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siŋgi sâm muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan.

10 Oi tap nâŋgâ kendon oi Tirik Kaapumŋâ umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nâŋgâwan.

11 “Kut ŋâi ŋâi ikpan, zo ekabân kulemgumŋâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zeŋgâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziŋâ itâ, Epeso, Simirina, Peagamoŋ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneŋâ Yesugât holi tobat egip.

12 Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsakŋâ nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuŋ egâwan.

13 Kârâp âsakŋâ osetziŋan ŋâi kiri egâwan. Zâk tobatŋâ a yatâ. Hâmbâŋâ kârep gei kirip. Oi dimâŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋ zo zeip.

14 Kâuk sâmotŋâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. Siŋâ tobatŋâ kârâp bâlam semap yatâ.

15 Kiŋâ ko âin kât kâtikŋâ kârâpŋâ sem kuriŋkomap yatâ. Oi diŋâ too sâmbon kwamit yatâ.

16 Oi bik bongen sâŋgelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuŋan gâbâ sâu patâ ŋâi sâtŋâ toren toren ga kirip. Oi si sâŋgânŋâ mirâsiŋ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuŋâ Yohane lumbeŋâ den dukuip.

17 Nâ tobatŋâ yatâ ekŋâ kiŋ topŋân
gem mumuŋ yatâ op zewan. Ziandâ
bik bonŋandâ kwâknan pam itâ sâm
dâtnogip, “Gâ mân keŋgât ot. Nâ
kândom sot bet.
18 Oi ândiândi mâriŋâ, nâ.
Nâ momŋâ zaarâwanŋâ ândim
zâimâmbat. Oi mumuŋâ sot sim
mâtâp doodooŋguŋ, zo nâŋâ mem
ândian.
19 Kut ŋâi ŋâi eksat, zo sot kut
ŋâi zo itârâŋ muyagibap sot bet
muyagibap, zorat siŋgi ârândâŋ
kulemguban.
20 Oi bitnâ bongen sâŋgelak
nâmburân zagât sot âsakŋâ
nâmburân zâgât goide kâtŋâ tuu-
tuuŋ, zo aksik ek nâŋgat, zorat topŋâ
dâgoga nâŋgâ. Sâŋgelak nâmburân
zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân
zagât zeŋgât galem a. Oi kârâp
âsakŋâ nâmburân zagât, zo kâmut
nâmburân zagât.”

2

Buku orotŋandâ mân buŋ upap.

1 “Epeso kamânân a kâmut ziŋâ
galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu,
‘Sâŋgelak nâmburân zagât bik bon-
gen mem kinŋâ kârâp âsakŋâ
nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuŋ
zorat osetziŋan âim gâmap, zâkŋâ
gâgât den itâ sap,
2 “Zen narâk dâp âkon buŋ nepziŋâ
tuum kâtigime, zo sot orot mâmeziŋâ
zorat den siŋgi gâi nâŋgan. Zen
bâliŋ mâme a zeŋgât âkonziŋgâmap.
Oi zorat a nâmbutŋâ zen nen
Aposolo sâme, sarâziŋaŋgât topŋâ
muyagiwe.
3 Epeso a zen nâgât op kâtigem
âkon mân upme. Oi zen mân lorime,
zo ek nâŋgâm ândian.
4 Oi nâ itâ zorat zeŋgât nâŋga bâliŋ
opmap. Zen mârumŋan umziŋandâ
gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân
ziap. Zo birâwe.
5 Mârum op ândiwe, zo nâŋgâm
umziŋâ melâŋbi. Oi ândiwe yatigâk
dum op ândibi. Zen umziŋ mân
melâŋne zeŋgâren gam kârâp
âsakŋâziŋâ, zo lum pâmbat.
6 Nâi ko kut ŋâi âlipŋâ utne nâŋga
âlip opmap. Mem gulip kwâkwat
a, Nikolau, zâkkât arâpŋâ kut ŋâi
utne ekŋâ âkon upme. Zo nâ yatik
âkonimap.
7 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den
dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ
nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ
sot agom kâtigem walâbap, zâk
sumbemân Anutugât kâlam kutŋâ
Paradisi, zoren ândiândi nakkât
bonŋâ zemap, zo pinda nimbap.” ’ ”

Kembugât den mem ândim mu-muŋâ.

8 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Simirina
kamânân a ambân kâmut ziŋâ galem
a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Bet sot
kândom, momŋâ zaaripŋâ gâgât den
itâ sap.
9 “Zen sâknam kwâkŋan hânân
a giginâ ândime, zo nâŋgan. (Oi
zen umgât gom sambe imbaŋâ
zemziŋgap.) Oi Yuda a nâmbutŋandâ
den bâliŋ dâzâŋgome, zo yatik
nâŋgan. Oi a zo, zen Yuda a bonŋâ
buŋâ. Zen Sataŋgât kâmurân gokŋâ.
10 Zen sâknam dum nâŋgâbi, zorat
mân keŋgât upi. Nâŋgânek. Sataŋ
zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap.
Zeŋgâren a nâmbutŋâ tâk namin
zâmbanbap. Oi zeŋgâren sâknam
patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi
ziŋâ Kembugât den mem kâtigem
ândine zâŋgone munetâ zorat
sâŋgânnâ ziŋgâbat.
11 Kaapumŋâ Yesugât kâmut
den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ
nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ
sot agom kâtigem walâbap, zo ko
mumuŋâ zagât, sim, zorâŋ mân
tâmbetkubap.” ’ ”

Bâliŋaŋgât mâtâp mân lâŋbi.

12 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Peagamoŋ
kamânân kâmut zeŋgât galem a,
ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Sâu sâtŋâ
toren toren mem ândimapŋâ gâgât
itâ sap,

13 “Zen kamân ândie, zo âlip nâŋgan. Zoren Sataŋŋâ nep kâtikŋâ tuumap. Zen kutsiŋginâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik ziŋâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.
14 Oi nâ zeŋgât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zeŋgât kamânân a nâmbutŋâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lâŋme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakŋâ Isirae a kâitzâŋgoi bâliŋ upigât dukuip. Oi zen lopiogât siŋgi nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe.
15 Oi zeŋgât kâmurân a nâmbutŋâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpŋâ zeŋgât mâtâp lâŋ yatik urâwe.
16 Zorat zen umziŋ melâŋbi. Zen yatâ mân utne nâ zeŋgâren kek gamŋâ a yatâ zo kâsa otziŋgâm lâunaŋgât sâuŋandâ kârâziŋgâbat.
17 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalem kutŋâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu ŋâi pindâbat. Kât zoren kot unakŋâ ŋâi zei mâriŋandâ zikŋik ek nâŋgâbap.” ’ ”

Isebegât mâtâp mân lâŋbi.

18 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutu nanŋâ siŋâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiŋâ kât âin kârâpŋâ sei kuriŋkomap, zo yatâ, zâkŋâ gâgât itâ sap,
19 “Nâ orot mâmeziŋâ nâŋgan. Zen a buku otziŋgâme. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topŋâ ek nâŋgan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nâŋgan.
20 Oi nâ itâgât op zeŋgât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zen ambân ŋâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zeŋgâren ândei mân nâŋgânâŋgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâŋgoi laŋ mâman op lopiogât siŋgi sâm nalem nemarâwe.
21 Zâkŋâ umŋâ melâŋbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umŋâ mân melâŋâ bâliŋâ mân birâmap.
22 Nâŋgânek. Zorat sa sisi mâsek okŋaŋgi zimbap. Oi a zâk sot laŋ ândime, zen umziŋ mân melâŋne ârândâŋ sâknam ziŋgâbat.
23 Oi ambân zorat nan bârarâpŋâ zo zâŋgua mom naŋgâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nâŋgâbi. Nâŋâ um nâŋgânâŋgâziŋ ek nâŋgâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziŋaŋgât topŋâ ekŋâ hâuŋâ melâŋ ziŋgâbat. Nâgât yatâ nâŋgâbi.
24 Tiatira kamânân a nâmbutŋâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataŋgât den mân nâŋgâme. Zeŋgât den sa nâŋgânek.
25 Kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine gâbat. Nep ŋâi yâmbâtŋâ kwâkziŋan mân paan.
26 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nâŋâ imbaŋâ pinda a hân ŋâin ŋâin gokŋâ zeŋgât a sâtŋâ upap.
27 Zâk tân kâtikŋâ zo bikŋan mem a kutâziŋ upap. Oi âmaŋ kunzirindâ âbâŋgumap, zo yatâ zâŋgobap. Nâ Ibânandâ imbaŋâ nigip, zo yatik zâk pindâbat.
28 Oi sâŋgelak patâ zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.
29 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

3

Um mumuŋâ mân ândibi.

1 Yatâ samŋâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgap sot sâŋgelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkŋâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegaŋgât top nâŋgan. A

ziŋgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziŋâ ko mumuŋâ ziap.
2 Zorat zen zaatŋâ zeŋgâren a torenŋâ munam ue, zo umziŋâ kom mâŋgibi. Nâŋgânek. Anutu mâteŋan orot mâmeziŋâ eksa mân dâp uap.
3 Zen umziŋ melâŋ den dâzâŋgowan, zo dâŋ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziŋ game yatâ nâ zeŋgâren gâbat. Oi zorat narâkŋâ mân nâŋgâbi.
4 Zeŋgâren a nâmbutŋâ ândie, zen hâmbâziŋ baŋerân mân saŋgonme. Zen bâliŋ mân upme. Oi a yatâ zorâŋ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nâŋgâziŋga dâp uap.
5 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutŋâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buŋâ. Nâ kutŋâ Ibânaŋgât mâteŋan sot sumbem arâpŋâ, zeŋgât mâteziŋan sâm muyagibat.
6 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

Kembugât den mem târârakŋâ op ândibi.

7 Yatâ sâmŋâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariŋâ ândeip, zo yatik Kembuŋâ Yerusalem uŋakŋaŋgât mariŋâ ândiap. Zâkŋâ hâŋgi mem pâi ŋâiŋâ mân dooŋgubap. Oi zâkŋâ mâtâp zo dooŋgoi ŋâiŋâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkŋâ gâgât itâ sap.
8 “Nâ orot mâmeziŋaŋgât topŋâ nâŋgan. Nâŋgânek. Nâ mâteziŋan mâtâp mem parâwan, zo a ŋâiŋâ dooŋgubapkât imbaŋâ mân tâkŋaŋgap. Zen imbaŋâziŋ bituktâ zemziŋgap, zo nâŋgan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiŋginâ mân birâwe.
9 Nâŋgânek. Sataŋgât kâmurân gokŋâ a nâmbutŋâ, zen Yuda a bonŋâ buŋâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziŋga gâgâren gam umziŋ topŋan pindiŋsâm itâ nâŋgâbi, ‘Nâ umnandâ gâsuziŋgâm ândiman.’ Zo nâŋgâm biraŋbi.
10 Zen âkon buŋ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk a hân dâp topziŋ muyagibapkât âsagibap, zo zeŋgâren mân âsagibap.
11 Nâ kek gâbat. Zorat kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine a ŋâiŋâ ândiândiziŋaŋgât hâuŋâ zo mân betziŋan mimbap.
12 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem ândibap, zâk Anutugât tirik namin hambo yatâ kwânâŋga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutunaŋgât kutŋâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân uŋakŋâ Anutugâren gâbâ sumbemân goknâ zo gibap, zorat kutŋâ kulemgubat. Oi ninâ kutnâ uŋakŋâ zo zâkkâren kulemgubat.
13 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

Mân lorebi.

14 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Den bon mariŋâ sot sapsusuŋâ bonŋâ sot sâi kâtikkâtigiŋ, Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyageip, zorat topŋâ ândiap, zâkŋâ gâgât itâ sap,
15 “Nâ orot mâmeziŋaŋgât topŋâ nâŋgan. Nâgât âkŋâle mân nâŋgâme. Pateŋâ sot kârâpŋâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nâŋgan. Zen pateŋ mo kârâpŋâ upigât otnigap.
16 Kârâp sot pateŋ osetzikŋan ândimegât too bâliŋâ yatâ lâunan gâbâ mogatziŋga gibi.
17 Zen ziiŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâm laŋ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemniŋgap. Nen kut ŋâi ŋâi doŋbep miwen, zorat kut ŋâi ŋâigât mân kârunat.’ Zo sarâ. Zen topziŋâ mân kârum laŋ yatâ sâme. Nâ ziŋgitsa zen a giginâ, kanpitâ, laŋ ândim sinziŋ bâpsâsâŋ sot sâk bârak ândime.

18 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâŋgân memŋâ sikumziŋoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziŋ kwâtepkune aŋunziŋ buŋ upap. Oi sinziŋaŋgât kelâk kwâlâm siŋziŋ saŋgonŋâ sinziŋâ âlip ikpi.

19 Nâŋgânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzâŋgoman, zo zâŋgom kubikziŋgâman. Zorat zen umziŋ melâŋâ um wâgân op kâtigem ândibi.

20 Nâŋgânek. Nâ umgât mâtâp hâŋgi âkŋan kin kom kinzan. Oi ŋâi zâk dinnâ nâŋgâm hâŋgi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândâŋ nindat.

21 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigip.

22 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

4

Yohaneŋâ Anutugât neule tâtatŋâ egip.

1 Nâ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋga sumbem pâroŋsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nâŋgâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemŋâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.”

2 Yatâ sâi Kaapumŋâ mem hâbamŋan kwatnigi sumbemân neule tâtatŋâ ŋâi tâi kwâkŋan ŋâiŋâ tâi egâwan.

3 Oi zo tâip, zâkkât tobatŋâ kât kutŋâ Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipŋâ, kuriŋâ yatâ. Oi tâtatŋâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutŋâ Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiŋâ gwâlâ.

4 Oi neule tâtatŋâ 24 zorâŋ haamgum tarâwe. Tâtatŋâ zorat kwâkŋan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziŋ kâukâu pamŋâ tarâwe. Oi kâukziŋan pindokziŋ pulimâtamŋâ tuutuuŋ zo pam tarâwe.

5 Oi neule tâtatŋâ patâ zobâ hânpân sot kaŋkundunduŋ âsagem zeip. Oi tâtat sâŋgânŋan kârâp âsakŋâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbaŋâ nâmburân zagât tâkŋaŋgap, zorat kârâp.

6 Oi tâtatŋâ sâŋgânŋan saru ŋâi beloŋoot yatâ zeip.

Oi tâtatŋâ toren toren zuu patâ âlipŋâ kimembut tarâwe. Oi zo zen umziŋen kândâtziŋen sinziŋ doŋbep.

7 Zuu âlip kimembut zeŋgâren gâbâ zuu ŋâi, zuu kâtik Laioŋgât tobat. Ŋâi ko bâu makau yatâ. Ŋâi zâk si sâŋgânŋâ a yatâ. Ŋâi zâk nii utak yatâ.

8 Oi zuu kimembut zen abâtziŋâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziŋan kândâtziŋan sinziŋ doŋbep. Oi ŋâtik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipŋâ ândiap. Oi dum gâbap.”

9 Oi zuu kimembut ziŋâ Kembu, ândiândi mariŋâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâm kutŋâ mem zaatme.

10 Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mâriŋâ zâkkât um topŋan pindiŋsâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm neule pindokziŋ zo um topŋan pam itâ sâm mâpâsime,

11 “Kembuniŋâ Anutu, gâ kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgin. Gâ sâna kut kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋâ sot sâm âlip den sot imbaŋâ, zo gâŋâ galem otna dâp upap.”

5

Yohaneŋâ ekap ŋâi sâbâŋâ om dooŋgudooŋguŋ zo egip.

1 Oi neule tâtatŋâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umŋan kândâtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sâbâ

nâmburân zagât zorâŋ pane gâsum kâtigeip.
2 Oi sumbem a patâ kâwaliŋoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŋâ itâ sâip, “Ŋâi târârak ândimŋâ ekap sâbâŋâ zo mem moloŋi dâp upap?”
3 Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombeŋan gâbâ ŋâiŋâ ekap zo moloŋ sâlâpkubap mân muyagiwe.
4 Ŋâiŋâ âlipŋâ yatâ ândim ekap zo moloŋâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan.
5 Yatâ ua ko a patâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nâŋgâ. Yudagât kiurâp zeŋgâren gâbâ a ŋâi zuu kâtik laioŋ yatâ ŋâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmŋâ. Zâkŋâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziŋgip. Zâkŋâ ekap sâbâŋoot nâmburân zagât zo âlip moloŋbap.”

Yohaneŋâ Râma egip.

6 Oi na eksandâ tâtatŋan zo zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ 24, zeŋgât osetziŋan râma gwamŋâ ŋâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukŋan gooŋâ nâmburân zagât, siŋâ nâmburân zagât. Oi siŋâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbaŋâ nâmburân zagât tâkŋaŋgap. Zâk hân dâp sâŋgonzâŋgoi âi ândie.
7 Oi Râma zâk âi neule tâtatŋan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip.
8 Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topŋan âi ziwe. Zen kâmam wâloŋziŋoot sot hâkop goide kâtŋâ tuutuuŋ, zo ârândâŋ mem gei ziwe. Hâkop umŋan gâbâ hitom âlipŋâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zeŋgât ninâu.
9 Oi zen kep uŋakŋâ ŋâi itâ miwe,

“Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, den gându ŋâi ŋâi suupziŋ mena Anutugât siŋgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbâŋâ zo moloŋna dâp upap.

10 Gâ minduziŋgâna Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okŋaŋgâm a ambân zeŋgât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

11 Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doŋbep patâ mân sâlâpzâŋgozâŋgoŋ, kâmutŋâ kâmutŋâ neule tâtatŋâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ zen osetziŋan kin betziŋan mine kep itâ miwe,

12 “Râma kuwe, zâk imbaŋâ sot sikum, gom sambe, nâŋgânâŋgâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

13 Oi sumbemân sot hânân sot hân ombeŋan sot saruyân ândiwe, ziŋâ itâ sâne nâŋgâwan, “Neule tâtatŋan taap, zâk sot Râma ârândâŋ sâm bâbâlaŋ sot kot patâ sot imbaŋâ zemzikapŋâ zem zâibap.”
14 Oi zuu kimembut, ziŋâ itâ sâwe, “Perâkŋak.” Sâne a patâ ziŋâ Kembugât um topŋan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zeŋgât den.

1 Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâŋoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ ŋâi mem moloŋip. Moloŋi ko zuu kimembut zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”
2 Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu ŋâi gâi egâwan. Kwâkŋan a ŋâi tâip, zâk timbâŋoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zâŋgom kâwâliziŋ mem ge kwâpam arip.
3 Oi Râmaŋâ ekap sâbâ zagât moloŋi zuu ŋâiŋâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”
4 Sâi bâu patâ biosi kuriŋâ ŋâi gâi egâwan. A kwâkŋan tâip, zâk hânân lumbeŋâ buŋ oi a kâsa kâsa upigât

Kembuŋâ imbaŋâ pindip. Oi Kembuŋâ a zo sâu patâ pindip.

5 Oi Râma zâk ekap sâbâŋâ karâmbuŋ moloŋi zuu karâmbuŋandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun ŋâi gâip. A kwâkŋan tâip, zâk nalemgât yâmbâtŋaŋgât dâpŋâ mem tâip.

6 Oi zuu âlip kimembut osetziŋan gâbâ den ŋâi itâ âsagei nâŋgâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sâŋgânŋâ bâzagât. Oi segoŋ kin zagât, sâŋgânŋâ bâzagât. Oliwa nak sot waiŋ nak zo mân tâmbetkune bonŋâ muyagibap.”

7 Oi Râmaŋâ ekap sâbâ kimembuŋ moloŋi zuu kimembuŋâ zorâŋ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”

8 Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu ŋâi gâip. Oi a kwâkŋan tâip, zâkkât kutŋâ Mumuŋ. Oi ŋâi kândâtŋan gâip, zâkkât kutŋâ Sim. Oi hânân daŋgon kimembuŋaŋgâren gâbâ karâmbut zo yen zei ŋâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikŋandâ a ambân tâmbetzâŋgom naŋgâbigât imbaŋâ zekâren zikip.

A siŋgi âlipkât op zâŋgowe, zeŋgât den.

9 Râmaŋâ ekap sâbâŋâ bâtnâmbuŋ moloŋip. Oi a Anutugât den mem ândine zâŋgowe sot Yesugât siŋgi sâm muyagem ândine zâŋgowe, zeŋgât um dâpziŋ Anutugât siŋgi pâpanŋâ zorat topŋan zine ziŋgirâwan.

10 Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniŋâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniŋâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniŋaŋgât tosa a hânân ândie, zeŋgât hâuŋâ mân mâkâm ziŋgat?”

11 Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziŋgâm itâ dâzâŋgowe, “Kore a bukurâpziŋ nâmbutŋâ zâŋgonetâ teŋgâziŋâ dâpŋan upapkât umziŋ diim gei mambât mâik ŋâi ândibi.”

Narâk patin kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat den.

12 Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloŋi wâriŋ patâ meip. Oi mirâsiŋ sumunkom âmaŋ sâkŋâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririŋ kârâm tobatŋâ gilâm yatâ oip.

13 Oi sâŋgelak zen pibaŋâ nak ilumŋâ kwâmbârâŋgi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe.

14 Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiaŋgâm buŋ oip. Oi bakŋâ hânân sot saruyân, zo âbâŋgum aleyaŋgâm âiwe.

15-16 Kut ŋâi ŋâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtŋâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiŋ, giginŋ, zen aksik hân kât mâtâpŋan âi tik pam bakŋâ sot sim, zeŋgât itâ sâwe, “Ge kwâratnâŋgonek. Ge kwâratnâŋgonetâ neule tâtatŋan tâpmap, zâk mân niŋgitpap. Oi Râmagât kuk nâŋgap, zorat bonŋâ zo mân gâi iknat.

17 Kukzikŋaŋgât narâkŋâ oi a ŋâi mâtezikŋan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembugât siŋgi urâwe.

1 Oi nâ sumbem a kimembut ziŋgirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ ŋâi hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe.

2 Oi mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariŋâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan ŋâi mem ândeip. Zâkŋâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut ŋâi ŋâi tâmbetkubigât siŋgi ândiwe, zen zâŋgonsâm itâ dâzâŋgoip,

3 “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâŋgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan pânat.”

4 Yatâ sâi a mâteziŋan undipŋoot zeŋgât teŋgâ itâ sâne nâŋgâwan, “Isirae a kâmut kâmutŋâ, zeŋgâren gâbâ l44 tausen mâteziŋan undip zo parâwe.

5-7 Yuda kâmurân gâbâ l2 tausen zeŋgât mâteziŋan undip parâwe.

Reubeŋgât kâmurân gâbâ l2 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ l2 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ l2 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Simeoŋgât kâmurân gâbâ l2 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ l2 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ l2 tausen.

8 Sebuloŋgât kâmurân gâbâ l2 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ l2 tausen. A yatâ zo mâteziŋan undip parâwe."

A kâmut doŋbepŋâ Anutu mâteŋan kirâwe.

9 Kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâm ŋâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziŋ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ ŋâi, a ŋâiŋâ teŋgâziŋâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatŋan tâpmap sot râma, zekât umzik topŋan kine ziŋgirâwan. Oi hâmbâziŋ kâukâuyâk. Zen gâlaŋgât sot lâkom iinŋâ bitziŋan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe,

10 "Neule tâtatŋan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniŋâ."

11 Oi sumbem a aksik ziŋ neule tâtatŋâ sot a patâ sot zuu âlipŋâ kimembut haamzâŋgom kirâwe, zen umziŋ topŋan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe.

12 "Perâkŋak sot sâm âlip sot neule âsakŋâ, sâiwap, imbaŋâ, nâŋgânâŋgâ, kot patâ, zo Anutuniŋâ zâkkâren ziapŋak zem zâibap. Zo perâkŋak."

Sâknam kwâkŋan ândiwe, zeŋgât den.

13 Oi a patâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâsikânim sâip, "Dap nâŋgat? Hâmbâziŋ kâukâu zo, zen waniŋ gâbâ ga kinze?"

14 Mâsikânigi den itâ sâm mâburem dukuwan, "Patâ, nâ mân nâŋgan. Gâ nâŋgat." Sa dâtnogip, "Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziŋ Râma gilâmŋandâ saŋgone kâukoip.

15 Zorat zen Anutu um topŋan ândim ŋâtik sirâm zâkkât namin kore okŋaŋgâm ândime. Oi neule tâtatŋan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziŋgâbap.

16 Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maaŋâ mân zâŋgobap. Sâknam mân muyageziŋgâbap.

17 Râma tâtatŋan tâpmap, zâkŋâ diziŋgi ândiândi too sinŋan âim ândibi. Oi si sâŋgânziŋan sinziŋ tooŋ zo Anutuŋâ saŋgori isem umbâlâ mân op ândibi."

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŋgâwe.

1 Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloŋi sumbem hiriŋsâm mâik ŋâi zeip.

2 Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topŋan kinme, zen ziŋgitsa lâmun nâmburân zagât ziŋgâwe.

3 Oi sumbem a ŋâiŋâ hâkop ŋâi goide kâtŋâ tuutuuŋâ, zo mem gamŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan zoren âi kiri kut ŋâi wârân âlip doŋbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât siŋgi nalem pâpanŋâ zorat kârâpŋan pâi sem wârânŋâ zarip. Anutugât siŋgi a zeŋgât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânŋâ zarip. Zo tâtatŋâ gootŋan kirip.

4 Wârân âlip bikŋan kirip, zorat kâbakŋâ zo Anutugât siŋgi a zeŋgât ninâu bekŋan mem Anutu mâteŋan zarip.

5 Sumbem a zo yatâ opŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpân sot wâriŋ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

6 Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaŋgâwe.

7 Oi sumbem a kânok zâk lâmunŋâ waari kât pateŋ sot kârâp sot gilâm mâpotŋâ hânân gem gâip. Oi hân

daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naŋgip.

8 Sumbem a zagâtŋâ lâmunŋâ waari kut ŋâi bak patâ yatâ zo sem âbâŋgum saruyân giarip.

9 Giari saru daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuuŋâ zoren mom naŋgâwe. Oi waŋgâ tarâwe, zo âbâŋgum naŋgâwe.

10 Sumbem a karâmbuŋâ lâmunŋâ waari sâŋgelak patâ ŋâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinŋâ nâmbutŋâ zoren giarip.

11 Sâŋgelak zorat kutŋâ kâlak kâtikŋâ. Zorat hânân too zeip, zo daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen geim too zo aksik kâlakŋâ oi a ziŋâ nemŋâ muwe.

12 Sumbem a kimembuŋandâ lâmunŋâ waari mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak zeŋgâren dangon karâmbut zei zorat torenŋâ sumunkom âsakŋâ gâutgâut oip. Oi ŋâtigân kâin sot sâŋgelak zeŋgât âsakziŋâ paalaŋ oip.

13 Oi nâ ekŋâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmŋan den kâtikŋâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziŋ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbuŋandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

1 Sumbem a bâtnâmbuŋ zo lâmun waari nâŋâ eksandâ sumbemân gâbâ sâŋgelak ŋâi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doodooŋguŋâ zo pindâwe.

2 Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamŋâ mirâsiŋ kwâtepkoip.

3 Kâbak umŋan gâbâ dikon doŋbep takâm hânân giwe. Kabât zo goozinâ sâulegât tobat yatâ.

4 Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâŋgobigât sâm ziŋgip. A ambân Anutugât undip mâteziŋan mân zeip, zen kâsa minziŋgâbigât sâip.

5 Oi kâin bâtnâmbut umŋan kâbat ziŋ sâknam patâ ziŋgâne mân mumbigât sâm ziŋgip. Sâknam zo sâuleŋâ ziŋgi sâknam nâŋgâme yatâ.

6 Oi narâk zoren a zen mumbigât otziŋgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziŋaŋgât den.

7 Dikon zeŋgât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziŋan tap kâmbamân âinam kubikaŋgâme yatâ. Oi kâukziŋan pindok goide kâtŋâ tuutuuŋ yatâ zo tâip. Oi si sâŋgânziŋâ, zo a yatâ.

8 Oi sâmotziŋ, zo ambân zeŋgât kâukziŋ sâmot yatâ. Sâtziŋ, zo zuu kâtik laioŋ sâtŋâ yatâ.

9 Oi dimâziŋan dugum kât kâtikŋandâ tuutuuŋâ yatâ zeip. Abâtziŋ kwamit, zo biosi sot a lalaŋâ doŋbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ.

10 Daaziŋâ sâule daaŋâ yatâ oi sâtziŋâ, zo daaziŋan ziap. Zorâŋ kâin bâtnâmbut umŋan a ambân ziŋgâne sâknam nâŋgâm ândibi.

11 Oi simgât sumbem a, zâk zeŋgât a kutâ ândiap. Zâkkât kutŋâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolioŋ. Oi niiŋ denân kiom a.

12 Nii utakŋâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Ŋâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokŋâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

13 Oi sumbem a nâmburân kânok zorâŋ lâmun waarip. Oi Anutu mâteŋan siŋgi nalem pâpanŋâ goide kâtŋâ tuutuuŋ murukŋâ kimembut, zobâ den ŋâi âsageip.

14 Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziŋgi zie, zen olaŋziŋgâ.” Sâi olaŋziŋgip.

15 Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârum sâm ziŋgi ândiwe. Nep diŋ sâm ziŋgip, zo itâ. Zen hân daŋgon karâmbut

zorat torennŋan a ambân zâŋgone mumbigât sâip.
16 Sumbem a olaŋziŋgâwe. Oi kâwali arâpziŋâ biosi kwâkŋan tâtatŋâ, zeŋgât teŋgâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nâŋgâwan.
17 A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziŋan dugum zo kuriŋâ sot kâmbum sot gimbaŋâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zeŋgât kâukziŋâ zuu kâtik laioŋ kâukŋâ yatâ. Lâuziŋan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaŋâ kârâpŋâ takâmap yatâ.
18 Oi kârâpŋâ karâmbut zorâŋâ hânân daŋgon karâmbut zeip, zorat torennâ a tâmbetzâŋgoip.
19 Biosi zeŋgât kâwaliziŋâ, zo daaziŋan sot lâuziŋan ziap. Daaziŋâ, zo mulum yatâ kâukŋoot zorâŋâ a tâmbetzâŋgome.
20 Oi a ambân nâmbutŋâ tâmbetzâŋgom naŋgâm nâmbutŋâ birâziŋgâwe. Birânetâ zen kut ŋâi ŋâi zo ekŋâ umziŋ mân melâŋawe. Zen ândi mâmanziŋaŋgât nâŋgâne mân bâliŋ oip. Zen wâke sot lopio top top zeŋgâren pâlâtâŋ op ândimŋâ mân birâwe. Zen lopio topziŋâ itâ mân nâŋgâwe, “Lopio zen sinziŋandâ mân ek nâŋgâme. Zen kinziŋandâ mân âim game. Zen kindapziŋandâ den mân nâŋgâme.”
21 A zo, zen yatâ mân nâŋgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laŋ ândiândiŋ zo mân birâwe.

10

Sumbem a ŋâiŋâ den sâi kâtigeip.

1 Sumbem a imbaŋâŋoot ŋâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetŋan gâi kâuk kwâkŋan mulum mogât zeip. Si sâŋgânnâ maa yatâ. Kiŋâ zagât zo kârâp bâlam yatâ.
2 Bikŋan ekap ŋâi mem mâbâlakŋem kirip. Oi kiŋâ bongen zo sâru kwâkŋan lâŋ kirip. Oi kiŋâ yaŋgâgen zo hânân lâŋ kirip.
3 Kin den kâtikŋâ zuu kâtikŋâ laioŋ doŋbep zeŋgât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaŋkundunduŋ nâmburân zagât den sâwe.
4 Den yatâ sânetâ nâŋgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den ŋâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooŋguna tâpap.”
5 Oi sumbem a ŋâi saruyân sot hânân lâŋ kirip, zâk bik bonŋâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip.
6 “Sumbem sot hân, saru sot kut ŋâi ŋâi zoren zie, zo muyageipŋâ ândimŋâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâteŋan itâ sâm kâtigibâ. Perâkŋak, narâk kârep mân ziap.
7 Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikŋâ Propete sap sum ziŋgip, zorat bonŋâ muyagibap.”

Sumbem a ŋâiŋâ Yohane ekap ŋâi pindi neip.

8 Oi sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimŋâ sumbem a kiŋâ saruyân sot hânân lâŋ kin ekap mem mâbâlakŋem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.”
9 Sâi nâ sumbem agâren âimŋâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamŋâ upap. Ka umgan kâlak upap.”
10 Yatâ sâmŋâ ekap zo nigi newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâŋ nem gwâka umnan giari kâlak oip.
11 Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ, a hânnâ hânnâ, a sâk top top, den gându ŋâi ŋâi, zeŋgât sot a kutâziŋâ zeŋgât op Anutugât den sâban. Mârum dâzâŋgom ândein, zo yatik dum dâzâŋgoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapkât sâm pindâwe.

1 A ŋâiŋâ tân kârep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatŋâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât siŋgi kut ŋâi ŋâi

pâpannŋâ, zo dâpkwapŋâ umŋan ninâu sâm ândime, zo sâlâpzâŋgoban.
2 Namâ sâŋgânnŋan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân ŋâin gokŋâ, um kâtik zeŋgât siŋgi. Oi ziŋâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm l tausen 2 handeret 60) kâin 40 umŋan lâŋ kindiŋkândaŋ mimbi."

Anutugât den sâsâŋ a zagât muyageitâ simgât zuuŋâ zâkobap.

3 "Oi nâgât den sâm muyamuyagiŋ azatnâ imbaŋâ zikandâ nâgât den dâzâŋgom ândibabot. Pet hâmbâ alâkŋâ mem ândim mân kubikaŋgâm dâbâtzikŋoot ândibabot. A ambân orot mâmeziŋ melâŋ bâliŋâziŋ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap.
4 Propete Sakaria, zâk mârumŋan Oliwa nak zagât sot kârâp âsakŋâ zagât zorat den kânŋan sâip. Oi a zagât zo zikŋâ bonŋâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâteŋan kinbabot.
5 Oi a ŋâi tâmbetzâkobam oi lâuzikŋan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a ŋâiŋâ kâsa otzikâm mumuŋaŋgât siŋgi upap.
6 A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbaŋâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ tooŋâ gilâm upapkât imbaŋâ zemzikap. Oi hânân kut ŋâi ŋâi sâtŋoot sâitâ muyagibapkât imbaŋâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.
7 Oi Kembugât den sâsâŋ narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtikŋâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot.
8 Moitâ a ziŋâ kâmbarâŋzikŋâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutŋâ sumbuŋâ, Sodom sot Aigita. A ziŋâ Kembuzikŋâ kamân zoren poru nagân kune moip.
9 Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutŋâ, sâkziŋ tobat ŋâi ŋâi, den gându ŋâi ŋâi, zorâŋâ kâmbarâŋzikŋâ sirâm karâmbut sot torenŋâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutŋâ hanzâkonâ sâne kwâkâziŋgâbi.
10 Oi Propete zagât a sâknam ziŋgâwet, zorat moitâ hânŋâ hânŋâ a ziŋ umâlep op kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ urâwe.
11 Sirâm karâmbut sot torenŋâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumŋâ umzikŋan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziŋ zikitŋâ keŋgât doŋbep urâwe.
12 Oi sumbemân gâbâ den kâtikŋâ zekâren itâ gâip, "Zet zi kopgâit," Oi kâsarâpzik zeŋgât mâteziŋan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet.
13 Narâk zoren wâriŋ patâ meip. Wâriŋ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zeŋgâren gâbâ kânokŋâ pâbâbâŋsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikŋâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâŋsâne nâmbutŋâ kâtigem tarâwe. Wâriŋ patâ meipkât mirâ kâtŋâ tuutuuŋ doŋbepŋâ pâbâbâŋsâm a 7 tausen yatâ zâŋgoi muwe. Oi a torenŋâ âlip tarâwe, zen keŋgât op Anutu, sumbem mariŋâ mâpâsiwe.
14 Utakŋâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtŋâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmun waari kut ŋâi ŋâi muyageip.

15 Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, "A zen hânân a kutâ op kembu otziŋgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zekât bitzikŋan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziŋgâm zâimâmbap."
16 Oi a patâ 24 Anutu mâteŋan tâtatziŋan tarâweŋâ kiŋ topŋan ge zemŋâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,
17 "Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ,
gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinŋâ ândiat. Oi gâ imbaŋâ mem dâŋ kembu otniŋgâm ândiat.
18 Um kâtik a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kuk diŋâ sâm ândim gane

gâ hâuŋâ ziŋgâbangât narâkŋâ mâte uap. Oi mumuŋâ zeŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât siŋgi a, a giginâ sot zâizâiŋ kutkâ hurat kwapme, zen sâŋgânŋâ ziŋgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzâŋgome, zen tâmbetzâŋgobangât narâkŋâ mâte uap."

19 Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâroŋsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat omboŋ zei igâwe. Oi hânpân sot kwamit patâ sot kaŋkundunduŋ, wâriŋ sot kât pateŋ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ŋâi kirip.

1 Sumbemân sen mârât kulem ŋâi itâ muyageip. Ambân ŋâi âsagem kirip. Maaŋâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiŋ tipŋan kâin. Oi pindokŋan sâŋgelak kiin zagât tarâwe.

2 Oi ambân zo kâmboŋâ op katep mimbam sâknam nâŋgâm isem yu yei sâm tâip.

3 Zâk yatâ op kiri kulem ŋâi sumbemân âsageip. Busem patâŋâ, oâ tobat yatâ, kuriŋkuriŋ, kâukŋâ nâmburân zagât, gooŋâ bâzagât. Oi kâukŋâ dâp a kutâgât pindok tap arip.

4 Oi daaŋandâ sumbem sâŋgelak nâmbutŋâ zâŋgom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opŋâ ambân zo katep mimbam oi itâ nâŋgâm ambân gootŋan âi zeip, "Katep âsagei nimbat."

5 Oi ambân zorâŋ a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zeŋgât a kutâ op galem zâŋgobapkât sâsâŋâ. Katep âsagei gâsumŋâ Anutugât neule tâtatŋan mem zâi parâwe.

6 Oi ambân zo keŋgât op mirâ kâmân kâtikŋan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okŋaŋgâbigât Anutuŋâ sâi tâtatŋâ kubigâwe.

Sataŋ sumbemân gâbâ kâbakŋine geip.

7 Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpŋâ, zen oâ sot kâsa urâwe.

8 Oi Mikai sot sumbem arâpŋâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpŋâ kâbakŋeziŋgâmŋâ sumbem aŋgân kârâwe.

9 Oi oâ patâ, mulum sâŋginâ, Sataŋ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziŋgâmap, zâk ziŋâ gâsum kâbakŋine hânân geip. Sumbem arâpŋâ yatik kâbakŋeziŋgâne hânân giwe.

10 Oi sumbemân den kâtikŋâ itâ muyagei nâŋgâwan, "Kubikkubik sot imbaŋâ sot kembu op, zo Anutu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniŋ zeŋgât kâsa op sirâm ŋâtik dâp Anutu mâteŋan sâm bâliŋ kwatziŋgâmap, zâk kâbakŋine giarip.

11 Bukurâpniŋâ zen Râma gilâmŋaŋgât imbaŋan Sataŋ sot agom kâtigem walâwe. Kembugât den keŋgât buŋ sâm muyagem Sataŋgât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândiziŋ mân aŋgân kârâm buŋ upapkât sâwe.

12 Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Sataŋ zâk zeŋgâren gam kuk op ândiap. Narâkŋâ kek âkâbap, zo nâŋgap. Zo nâŋgâm kuk op ândiap.

Oâŋâ ambân kâsa okŋaŋgip.

13 Oâ zâk hânân kâbakŋine gemŋâ nâŋgâm ambân katep meip, zâk kâsa okŋaŋgâm molim arip.

14 Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatŋâ pindâne mulumgât keŋgât op mirâ kamân kâtikŋan tâtat mâmeŋan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torennâ galem okŋaŋgâm ândiwe.

15 Ambân zâk ari mulumŋâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorâŋ ambân zo lum âibam oip.

16 Oi hânŋâ ambân bekŋan mem
hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim
naŋgip.
17 Yatâ oi ko oâ zâk ambân
zorat kuk opŋâ kâmut gakârâpŋâ
zâŋgobam arip. Anutugât gurumin
den lumŋâ Yesugât siŋgi zo mem
ândime, zo zâŋgobam arip.
18 Oi zâk saru sâtŋan gei sagân
kirip.

13

Saru umŋan gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâip.

1 Oi nâ eksa saru umŋan gâbâ zuu
kâtikŋâ ŋâi kopgâip. Zâk kâukŋâ
nâmburân zagât, gooŋâ bâzagât. Oi
gooŋan zo a kutâ pindok bâzagât
tarâwe. Oi kâukŋan kot kulem zeip,
zo den bâliŋâ zeip.
2 Tobatŋâ wâu patâ yatâ. Sâlâpŋâ,
pusi yatâ. Lâuŋâ, zuu kâtik laioŋgât
lâuŋâ yatâ. Oi oâ zâk imbaŋâ
pindâm zâkkât tâtarân tap kembu
otziŋgâbapkât sâip.
3 Zuu zorat kâukŋâ ŋâi use patâ
op mumuŋaŋgât dâp yatâ egâwan.
Useŋâ zo sogei âlip oip. Oi hân dâp
aŋâ aŋâ, zen zuu zo molim ek zâkkât
nâŋgâne imbaŋâ oip.
4 Oâŋâ zuu kâtik zo imbaŋâ pindip,
zorat um kâtik a, ziŋâ sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe. Oi zuu zo sâm âlip
kwâkŋaŋgâm sâwe, “Zuu zorat tobat
ŋâiŋâ ândiap? Ŋâiŋâ dap mo dap
okŋaŋgâbap?”
5 Zuu kâtik zo sâk mâme opŋâ
zâizâiŋ den sâm den sumunŋâ
sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuŋâ
zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret
60) kâin 42 yatâ umŋan nepŋâ
tuubapkât narâk nâŋgâŋaŋgip.
6 Oi zu kâtik zorâŋâ Anutu
zikŋâ sot kutsiŋginâ sot tâtatŋâ sot
sumbemân ândime, zen sâm bâliŋ
kwatziŋgâm ândeip.
7 Oi Anutugât siŋgi a kâsa otziŋgâm
zâŋgobapkât oâŋâ sâip. Oi hânŋâ
hânŋâ, a sâk top top sot den gându
top top, zeŋgât a kutâ upapkât oâŋâ
imbaŋâ pindip.
8 Oi hân a ziŋâ ekŋâ sâm âlip
kwâkŋaŋgâbi. Râma kune moip, zâk
mârum hân mân muyageibân kutz-
iŋâ ândiândigât ekabân mân kulem-
goip, a zen zo zuu zo yatâ okŋaŋgâbi.
9 Kindapziŋoot ândie, zen den zi
nâŋgâm kwâtâtibi,
10 “Ŋâi zâk tâk namâgât siŋgi
oipŋâ tâk namin pambi. Ŋâi zâk
kâmbamgât siŋgi oipŋâ kâmbamŋâ
koi mumbap.” Oi Anutuŋâ siŋgi a
zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwap kâtigem
ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu ŋâi kopgâip.

11 Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikŋâ
ŋâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ
kâukŋan gooŋâ zagât zeip. Oi diŋâ
sâip, zo oâ diŋâ yatâ.
12 Oi zuu zorâŋ zuu mârum
kopgâip, zâkkât imbaŋâ zo mem
nep tuum kâtigeip. Zâkŋâ sâi hân a
ambân ziŋ zuu ŋâi use opŋâ âlip oip,
zâk mâpâsiwe.
13 Oi zuu kâtik zagâtŋâ, zâk kulem
sen mârât patâ tuumap. Zâkŋâ
sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi
a ikme. Kulem zo sot sen mârât
nâmbutŋâ tuugi igâwe.
14 Kulem yatâ zo zuu ŋâi zâkkât
mâteŋan tuugi a ziŋ ekŋâ umziŋ
gulip oi zuu mârum use op sogeip,
zâkkât lopio sobibigât dâzâŋgoip.
15 Lopio zo sobim pane kiri zuuŋâ
lopio waatŋaŋgi zaat den sâip. Zâk
yatâ upapkât Anutuŋâ nâŋgâŋaŋgip.
Lopio zâk sâi a ziŋ mân sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe, zen zâŋgone muwe.
16 Oi a zâizâiŋ giginâ, sikumziŋoot
sot sikumziŋ buŋâ, a kutâ sot kore
mâman a, zo aksik sâi bitziŋ bongen
mo mâteziŋan undip tuuwe.
17 Oi zuugât undip sâkziŋan tuuwe,
zo zâkkât kutŋaŋgât teŋgâ. Oi undip
mân mem ândiwe, zen kut ŋâi ŋâi
sâŋgân mimbegât pâke parâwe.
18 A nâŋgânâŋgâziŋootŋâ zuu zirat
teŋgâ sot topziŋ sâlâpkum nâŋgâbi.
Teŋgâ zo agât kutŋaŋgât teŋgâ.
Teŋgâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpŋâ Sioŋ bâkŋan kirâwe.

1 Nâ eksandâ Râmaŋâ Sioŋ bâkŋan
kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen,
a yatâ zorâŋ kirâwe. Oi mâteziŋan
zikŋâ sot Ibâŋaŋgât kot zeip, a yatâ
zorâŋ kirâwe.
2 Oi sumbemân gâbâ kwamit
patâ nâŋgâwan, zo too sâmbon
patâ kwamitŋâ yatâ sot sumbem
kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo
nâŋga kâmam wâloŋ kwamit yatâ
oip.
3 Zen sumbemân Anutugât tâtatŋâ
sot zuu âlip kimembut sot a patâ
24, zeŋgât mâteziŋan kep uŋakŋâ ŋâi
mem tarâwe. Kep zo a nâmbutŋâ
ziŋ mân mime. A 144 tausen zeŋak
mime. Hânân gâbâ Yesuŋâ sâŋgânziŋ
meip, zeŋak kep zo mime.
4 A zo, ziŋâ ambân sot bâliŋ mân
opŋâ um salek ândiwe. Râmaŋâ
diiziŋgi zâk sot tâtat mâme upme.
Zen zo hân a zeŋgâren gâbâ kândom
Râma sot Anutu, zik siŋgi upigât
Râmaŋâ tâbaziŋ meip.
5 Oi lâuziŋan gâbâ sarâ den mân
gemap. Zen a târârakŋâ.

Sumbem a karâmbut, zeŋgât den muyageip.

6 Oi sumbemân sumbem a ŋâi
egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân
arip. Zâk hân a zeŋgât den siŋgi âlip
zinziŋ kâtik, zo mem arip. Hânŋâ
hânŋâ, sâk tobat ŋâi ŋâi, den gându
topŋâ topŋâ, zeŋgât mem arip.
7 Zâk den yu kambâŋ sâm itâ sâip,
“Zen Anutu hurat kwâkŋaŋgâm sâm
âlip kwâkŋaŋgâbi. Zâk hâuŋaŋgât
den sâsâŋ narâk mâte uap. Hân
sumbem sot saru sot too sinŋâ sâi
muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”
8 Yatâ sâm ari kândâtŋan sumbem
a ŋâiŋâ gam zagâtŋâ den itâ sâip,
“Babiloŋ kamân marirâp, ziŋâ
a kâmutŋâ kâmutŋâ diiziŋgâne
bâliŋâziŋaŋgât um gulip nep âsagem
laŋ mâman a ambân op ândiwe.”
9-10 Oi kândâtŋan sumbem a
ŋâiŋâ gamŋâ den kambâŋ itâ
sâip, “A ziŋ zuu kâtik mo lopio
zâkkâren pindiŋsâm mâteziŋan mo
bitziŋan zuugât undip mimbi, zo
ko Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ
yâmbâtŋâ zo zeŋgâren âsagibap.
Zen Râma sot sumbem arâpŋâ
zeŋgât mâteziŋan kârâbân geim kât
kârâpŋandâ ziŋgesei sâknam patâ
nâŋgâm zâimambi.
11 Oi kârâpŋâ a zo yatâ ziŋgesei, zo-
rat kâbakŋâ zo zâim zemâmbap. Zo-
rat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime
sot a mâteziŋan zuugât undip zeip,
zen ârândâŋ sâknam nâŋgâm sirâm
ŋâtik nâŋgâm zâimambi.”
12 Zorat narâk zoren Anutuŋâ siŋgi
a zen Anutugât gurumin den sot
Yesugât den siŋgi zo mem kâtigem
ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zeŋgât den.

13 Sumbemân gâbâ den ŋâi itâ
nâŋgâwan, “Gâ den itâ kulemgu,
‘Narâk ziren topkwap Kembu sot
pâlâtâŋ op ândine zâŋgone mumbi,
zeŋgât nâŋga sâtârenoot upap.’
Kaapumŋâ itâ sap, ‘Perâkŋak,
zeŋgât nâŋga sâtârenoot upap. Zen
nep patâziŋâ tuum naŋgâmŋâ tap
nâŋgâbi. Oi orot mâmeziŋaŋgât
bonŋâ âinetâ muyageziŋgâbap.’ ”

Hânân Kembugât a gâsâzâŋgobap, zorat dâp muyageip.

14 Oi nâ eksa zari unumunum
kâukâu muyagei egâwan. Oi
unumunum kwâkŋan ŋâi tâip, to-
batŋâ a yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok
ŋâi tâip, zo goide kâtŋâ tuutuuŋâ.
Bikŋan sâu sâtŋoot mem tâip.
15 Oi tirik namin gâbâ sumbem a
ŋâiŋâ gemŋâ unumunum kwâkŋan
tâip, zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ
kâlamân bonŋâ mânâŋgât me.
Bonŋâ mimiŋaŋgât narâk mâte uap.
A minduziŋgâm kâsâpzâŋgozâŋgoŋ
narâk mâte uap. Kâsâpzâŋgone
hâuŋâ mimbigât narâk mâte uap.”

16 Yatâ sâi unumunum kwâkŋan tâipŋâ sâuŋâ mem hânân bonŋâ zo mânâŋgârip.

Bâliŋ mâme ziŋâ hâuŋâ mimbi, zorat dâp muyageip.

17 Oi sumbem a ŋâiŋâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikŋâ mem ândeip.
18 Gâi sumbem a ŋâiŋâ Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpannâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât siŋgi nalem uuŋâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuŋâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuŋâ itâ dukuip, “Sâugâ zorâŋ hânân bonŋâ mânâŋgât naŋgâ. Hânân waiŋ bonŋâ mârum bâsigiap.” (Den sumbuŋâ zi Anutuŋâ bâliŋ mâme a hâuŋaŋgât tâmbetzâŋgobapkât sâip.)
19 Sâi sumbem a bukuŋandâ sâu mem kin hânân waiŋ keetŋâ mânâŋgâtŋâ mem Anutu um kukŋaŋgât omboŋ patin pâi giarip.
20 Oi kamân âkŋan omboŋ patin pâi giari lâŋ kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zei deŋgân patâŋâ op binbinŋâ zo hânân gâbâ bâu biosi sâŋgânŋan yatâ. Oi deŋgân kârepŋaŋgât teŋgâŋâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziŋâ kep miwe.

1 Oi sumbemân sen mârât ŋâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut ŋâi ŋâi zo âsagem naŋgi Anutuŋâ kukŋaŋgât op dum mân tâmbetzâŋgobap.

2 Oi saru ŋâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotŋâ zei egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziŋgâwe sot a mâteziŋan zuugât undip zeŋgâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâloŋ mem saru sâtŋan kine ziŋgirâwan.

3 A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,
“O Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ,
orot mâmegâ zorat nâŋgindâ
imbaŋâ opmap. Hânŋâ hânŋâ
zeŋgât a kutâ, kut ŋâi ŋâi op-
mat, zo târârak.
4 Kembu, gâ ŋâiŋâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Ŋâiŋâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutŋâ kâmutŋâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuŋaŋgât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋoot kirâwe.

5 Oi eksandâ sumbemân tirik namin umŋâ ŋâi hâlâlu sâsâŋ, zorat mâtâp pâroŋsâm kirip.
6 Mâtâp pâroŋsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziŋ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋâ zo zeip.
7 Oi zuu âlipŋâ kimembut kirâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziŋgip. Hâkop zo goide kâtŋâ tuutuuŋ. Hâkop umŋan Anutu ândiândi mariŋaŋgât kukŋaŋgât bonŋâ piksâm zeip.
8 Oi namâ kâligen Anutugât âsakŋâ sot imbaŋaŋgât kaapumŋâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiŋaŋgât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziŋâ hâkobân gâbâ kut ŋâi ŋâi hânân lokine geip.

1 Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nâŋgâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzâŋgoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut ŋâi ŋâi sâtziŋoot zo lokine Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ hânân gibap.”

2 Sâi sumbem a kânok zâkŋâ âim hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei hânân giari zuu kâtikŋaŋgât undip mâteziŋan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen sâkziŋan use kâtik sot use kârokŋoot muyageziŋgip.

3 Oi sumbem a zagâtŋâ âi kut ŋâi saruyân lokei giarip. Giari saruŋâ gilâm oip. A mumuŋaŋgât gilâm yatâ oi saru zuuŋâ mom naŋgâwe.

4 Oi sumbem a karâmbuŋâ hâkobŋan gâbâ kut ŋâi lokei tooyân sot too sinŋan giari gilâm oip.

5 Oi sumbem a too galem tâip, zâkŋâ itâ sâi nâŋgâwan, “Ga hâlâlu ândeinŋâ ândiat. Tosagât hâuŋâ, zorat nâŋgindâ târârak uap.

6 Kembugât siŋgi a sot Propete a zâŋgom gilâmziŋ tâmbetkuwegât gilâmâk ziŋgâna nimbi. Zo dâbâk otziŋgat.”

7 Sâi Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpanŋan gâbâ den itâ nâŋgâwan, “Perâkŋak. O Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, hâuŋâ ziŋgat, zo dâpziŋan uap.”

8 Sâi sumbem a kimembuŋâ zâkŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei mirâsiŋân arip. Ari mirâsiŋâ kârâp opŋâ a doŋbep ziŋgeseip.

9 Oi a zen maaŋâ ziŋgeseip. Zen umziŋ melâŋ Anutu hurat kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi zo sâi âsageip. Oi zen umziŋ mân melâŋâwe. Buŋâ. Zen Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

10 Sumbem a bâtnâmbuŋâ zâkŋâ zuugât tâtarân hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpŋâ zeŋgât hân boŋ zo ŋâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nâŋgâm biyakŋâ nâmbâlamziŋâ hârârâŋsâmŋâ takâ zeip.

11 Oi sâknam sot useziŋaŋgât opŋâ Anutu, sumbem mariŋâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi zen umziŋ mân melâŋ ândi mâmanziŋ bâliŋâ zo mân birâwe.

12 Sumbem a nâmburân kânokŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziŋâ gabigât yatâ muyageip.

13 Oi nâŋâ eksandâ oâ lâuŋan gâbâ sot zuu kâtik lâuŋan gâbâ sot propete sarâŋâ zeŋgât lâuziŋan gâbâ wâke bâliŋâ karâmbut, tobatziŋ kaŋ yatâ op gawe.

14 Zo zen wâke bonŋâ. Zen sen mârât top topŋâ tuubigât imbaŋâ zemziŋgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziŋgâmŋâ Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

15 Oi nâ den ŋâi itâ nâŋgâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nâŋgânek. Zen narâknâ mân nâŋgâne kek gâbat. Zorat ŋâi zâk sâk bârak ândim aŋun opapkât sâk pâkeŋâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.”

16 Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziŋgâwe. Hân zorat kutŋâ Yuda denân Hamagedoŋ sâme (Niiŋ denân ko Magedoŋ baknâ).

17 Oi sumbem a nâmburân zagâtŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei sumbem kabâŋan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi itâ sâip, “Mârum âkap.”

18 Hânpân sot kaŋkundunduŋ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriŋ patâ ŋâi meip. Wâriŋ yatâ zo mârumŋan mân meip.

19 Oi kamân patâ zo âbâŋgoi karâmbut oip. Oi hânŋâ hânŋâ a zeŋgât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloŋ kamân patâ zo yatik Anutu kukŋaŋgât op tâmbetkoip.

20 Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâŋgum saruyân geiwe. Oi hânân bakŋâ zen âbâŋgum naŋgâwe.

21 Oi sumbemân gâbâ sumbem tipŋâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâŋgoip. Zâŋgoi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Sumbem tipŋâ

zo gem tâmbetzâŋgoip, zorat op sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

17

Ambân ŋâi zuu kuriŋ kwâkŋan tâip.

1 Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doŋbep naŋgâmŋan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomŋâ hâuŋâ mimiŋaŋgât den dâgobat.

2 Hân a kutâ ziŋ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laŋ mâman upme. Oi hânŋâ hânŋâ a zen zâk sot bâliŋ op um gulip upme.”

3 Yatâ dâtnom diinigi Kaapumŋâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikŋan ambân ŋâi zuu kuriŋâ kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâliŋâ top top zeip. Oi zuu zo kâukŋâ nâmburân zagât. Gooŋâ bâzagât.

4 Oi ambân zo hâmbâŋâ kâmbum sot kuriŋâ mem ândeip. Oi neuleŋâ sâŋgân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtŋâ tuutuuŋ tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut ŋâi ŋâi sumun kârok piksâm zeip.

5 Ambân zorat mâteŋan den sumbuŋâ itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zeŋgât patâziŋâ sot hân kwâkŋan bâliŋ top top zorat mamŋâ. Babiloŋ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâteŋan zeip.

6 Oi ambân zo Anutugât siŋgi a sot Yesugât siŋgi den mem ândine zâŋgowe, zeŋgât gilâm nemŋâ um gulip oi egâwan. Zo ekŋâ nâ imbaŋânâ buŋ oip.

Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zorat den.

7 Yatâ ua sumbem aŋâ itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâŋgâna imbaŋâ uap? Nâ ambângât topŋâ sot zuu kâukŋâ nâmburân zagât sot gooŋâ bâzagât, zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ.

8 Zuu kâtikŋâ egin, zo mârum ândeipŋâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagoŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârum ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen ekŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Zen kutziŋâ hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋâ yatâ upi.

9 Zi a nâŋgânâŋgâŋootŋâ den zi nâŋgâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zo bakŋâ nâmburân zagât. Bakŋâ zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mâme opmap.

10 Oi zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buŋ urâwe. Ŋâi ândiap. Oi ŋâi gâtâm muyagibap. Zâkŋâ muyagemŋâ narâk pâŋkânok ândibap.

11 Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zeŋgâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan geibap.”

Gooŋâ bâzagât, zorat den.

12 “Gooŋâ bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋâ topkwapŋâ narâk pâŋkânok zuu sot a kutâ op ândibi.

13 A zen umziŋ kânogâk zei zuugât kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi.

14 Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zâŋgom kâbakŋeziŋgâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋgâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpzâŋgoip. Oi zen zâk sot pâlâtâŋ op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

15 Sumbem aŋâ den yatâ sâmŋâ târokwap dâtnogip, “Laŋ mâman ambân too doŋbep naŋgâmŋan ândei eksat. Too zorâŋ a hânŋâ hânŋâ sot a sâk tobat ŋâi ŋâi sot den gându ŋâi ŋâi.

16 Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândâŋ laŋ mâman ambân zo kâsa

okŋaŋgâm hâmbâ gakâŋâ bekŋan mem naŋgâne sâk bârak tâi sunumŋâ nemŋâ siŋitŋâ kârâbân une simbap.
17 Oi zo yen mân upi. Anutuŋâ umziŋan den zo pâi diŋâ lum um kânok oi zuu kore okŋaŋgâm kâwalaziŋ bikŋan pam ândine Anutugât den bon upap.
18 Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziŋgi kore okŋaŋgâbigât imbaŋâ zemŋâŋgap.”

18

Babiloŋ kamân giligâlaksâbap, zorat den.

1 Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâi gâi egâwan. Zâk kâwaliŋâ imbaŋâ zemŋaŋgip. Hânân gem gâi âsakŋandâ doŋbep âsagem zeip.
2 Zâk den kâtikŋâ den sâm sâip,
“Babiloŋ kamân patâ giligâlaksap.
Wâke zeŋgât kamân uap.
Wâke bâliŋâ zoren âi tâtat
mâme upi.
3 Zoren nii bâliŋâ top top, zeŋgât kamân uap. Kamân mâirâp ziŋâ hân dâp a zen waiŋ too ziŋgâne nem um gulip op ârândâŋ laŋ mâman urâwe. Oi hângât a kutâ zen kamân zoren gam bâliŋâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aŋgâgwaŋgâ a zen kamân zorat sikumgât aŋgâgwaŋgâ op sikumziŋoot urâwe. Zorat opŋâ giligâlaksap.”

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

4 Sumbemân gâbâ Kembugât den kâtikŋâ itâ âsagei nâŋgâwan,
“Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek.
Zen zoren ândim bâliŋâziŋ betziŋan mimbegât. Oi kut ŋâi sâtŋoot zeŋgâren zâibapkât.
5 Kamân zorâŋâ bâliŋâ kwâkŋan kwâkŋan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuŋâ tosaŋaŋgât sap.
6 Kamân mâirâp ziŋ bâliŋ otziŋgâwe, yatik otziŋgâbi. Oi hâuŋâ zo walâm otziŋgâbi. Ziŋâ too kâtik ziŋgâne niwe. Zeŋgoot too kâtik kâtikŋâ ŋâi ziŋgâne nimbi.
7 Zen zâizâiŋ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziŋgâbi. Ziŋâ umziŋan itâ sâme, “Ŋâiŋâ mân walâniŋgâbap. Um âlebân ândim zâinat.”
8 Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ŋâi ŋâi sâtŋoot zeŋgâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpŋâ kut ŋâi ŋâi sem kamân zo ârândâŋ simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaŋâ mariŋandâ tosaziŋâ mâkâbap.

Kamân zo sei a ziŋ ekŋâ umbâlâ upi.

9 Oi hângât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot laŋ ândiândiŋ op sot bâliŋâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakŋâ zari ekŋâ umziŋ bâlibap. Umbâlâ op isebi.
10 Zen kamân zorat hâuŋaŋgât keŋgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babiloŋ kamân kâtikŋâ, gâ hâuŋâ kegâk muyagegigap.”
11 Aŋgâgwaŋgâ a kamânŋâ kamânŋâ, zen sikumziŋ ŋâiŋâ sâŋgân mimbap sâm isem umbâlâ upi.
12 Sikum âlip top top itâ aŋgâgwaŋgâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlak sâŋgân patâ, sâŋgum neuleŋoot kuriŋâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât gooŋâ. Oi kut ŋâi ŋâi nakŋâ tuume sot kâtŋâ tuume.
13 Nalem wârânŋoot topŋâ topŋâ sot too hitomŋoot topŋâ topŋâ, waiŋ too, kelâk, nalem top topŋâ sot râma, makau, biosi, a lalaŋ sot kore a ambân. Kut ŋâi ŋâi zo sâŋgân zâizâiŋ yatâ aŋgâgwaŋgâ urâwe. Aŋgâgwaŋgâ a ziŋâ kamân zorat marirâpŋâ zeŋgât itâ sâbi,
14 “Bonŋâ muyaginat sâm ândime, zo buŋ op naŋgap, Oi sândokŋâ zo buŋ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziŋgâbap.”
15 A kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kât sikumziŋoot urâwe, zen kamân

zorat hâuŋaŋgât keŋgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi,
16 “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleŋoot mem ândein. Oi neule top topŋâ sâŋgân zâizâiŋ zo kegâk buŋ uap. Kut ŋâi ŋâi zo kek tâmbetkum nâŋgap.”
17-18 Oi waŋgâ mariŋâ sot waŋgâ galem a sot waŋgâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakŋâ zari ekŋâ kârebân tapŋâ isem umbâlâ opŋâ sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.”
19 Zen umbâlâ opŋâ suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op waŋgâ mariŋâ zen kât sikumziŋoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hiriŋsâm balo op zimbapkât sâsâŋ.

20 “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât siŋgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpŋâ ziŋâ bâliŋ otziŋgâwe, tosa zorat hâuŋâ Anutuŋâ ziŋgap. Zorat sâtâre upi.”
21 Den yatâ muyagei sumbem a imbaŋâŋoot ŋâiŋâ kât patâ ŋâi mem zaatŋâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloŋ kamân patâ zo yatik kâbakŋibap. Oi buŋ op kwâtâtibap.
22 Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap.
23 Oi kârâp âsakŋandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân miaŋgânam kwamit mân âsagibap. Aŋgâgwaŋgâ a zoren ândiwe, zen hân toren toren zeŋgât walâziŋgâm zâizâiŋ op ândiwe. Kamân zorat kware suŋâ zorâŋ hân dâp a umziŋ gulipkoip.
24 Propete a sot Anutugât siŋgi a hân dâp zâŋgowe, zeŋgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okŋaŋgip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohaneŋâ nâŋgip.

1 Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nâŋgâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakŋâ sot imbaŋâ zo Anutuniŋ, zâkkâren ziap.
2 Zâkŋâ kamân zorat tosa hâuŋaŋgât nep tuugi bonŋâ sot dâp opmap. Laŋ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziŋ hân dâp a zen sot laŋ ândinetâ ko tâmbetzâŋgoip. Zeŋgât tosaziŋaŋgât hâuŋâ ziŋgip. Oi Anutugât kore arâp zâŋgone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziŋgip.”
3 Yatâ sâmŋâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakŋâ zâim zemâmbap.”
4 Oi a patâ 24 sot zuu âlipŋâ kimembut zen neule tâtatŋan tâip, Anutu, zâkkât kiŋ topŋan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkŋak. Anutu sâm mâpâsinâ.”
5 Oi tâtatŋan gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiŋ sot gigiŋ, zen Kembu hurat kwapŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgânek.”

Râmagât sâtâre.

6 Oi sumbemân a ambân doŋbep patâ sâtâre utne kwamitŋâ nâŋgâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nâŋgâwan, “Oe, Kembu Anutuniŋâ kembu otniŋgâmap.
7 Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siŋgiŋâ, zâk târâkbârâk uap.
8 Zâk sâŋgum kâukâu mem ândibapkât nâŋgâŋaŋgip.” (Sâŋgum kâu zirâŋâ Anutugât siŋgi a zeŋgât orot mâmeziŋâ târârak.)
9 Oi sumbem aŋâ den ŋâi itâ dâtnogip, “Kembuŋâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap.’ ” Yatâ sâmŋâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonŋâ.”
10 Yatâ dâtnogi nâ kiŋ topŋan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ

sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zeŋgât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topŋâ sâm muyamuyage, zo Kaapumgât nep.”

Yohaneŋâ Yesu sot arâpŋâ ziŋgirip.

11 Oi nâ eksandâ sumbem pâroŋsâi biosi kâukâu ŋâi tâi egâwan. Oi kwâkŋan tâip, zâkkât kutŋâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuŋaŋgât nep tuugi târârak opmap. Bâliŋ mâme a zen kâmbamŋâ zâŋgomap.

12 Siŋâ toren toren tobatŋâ kârâp bâlam yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok doŋbep taap. Oi sâkŋan kutŋâ kulemgoi ziap, zo zikŋik sâlâpkum nâŋgâmap.

13 Oi hâmbâ kârep zo gilâm saŋgonsaŋgonŋâ mem ândiap. Oi kutŋâ sâme, zo Anutugât sât.

14 Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutŋâ kâmutŋâ zen biosi kâu kwâkŋan tap moliwe. Hâmbâziŋ kâu timan âlipŋâ yatâ.

15 Oi zâkkât lâuŋan gâbâ sâu sâtŋoot kopgâmap, zorâŋâ a zâŋgom kâbakŋeziŋgâmap. Oi tân kâtikŋâ mem ândim a kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgât a kutâ op galem otziŋgâmap. Oi waiŋ bonŋâ omboŋan pam kwândâline tooŋâ geimap, zâk yatik kâsarâpŋâ zâŋgomap. Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât kukŋaŋgât op yatâ otziŋgâmap.

16 Hâmbâŋan sot sooŋan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiŋ zeŋgât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuŋandâ kâsarâp zâŋgobap.

17 Oi eksandâ sumbem a ŋâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzâŋgoip, “Ganek. Anutuŋâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek.

18 A topŋâ topŋâ zeŋgât sunumziŋ nimbi. A kutâ sot a sâtŋâ kâwaliziŋoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiŋ sot giginŋ ârândâŋ mune sunumziŋ nimbi. Oi biosiziŋ yatâ munetâ sunumziŋ nimbi.”

19 Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziŋ mindune ziŋgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkŋan tâmap sot a gakârâpŋâ kâsa otziŋgânam gawe.

20 Oi zuu kâtikŋâ sot propete sarâŋâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarâŋâ zuu kâtikŋaŋgât mâteŋan sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziŋan zeip sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen um gulip kwatziŋgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet.

21 Oi nâmbutŋâ ko biosi kâukâu kwâkŋan tâip, zo lâuŋan gâbâ sâuŋâ gam zâŋgom naŋgip. Oi nii ziŋâ gamŋâ sunumziŋ nemŋâ âkon urâwe.

20

Sataŋ tâk namin pambi.

1 Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp dooŋgudooŋguŋâ sot tâk kâtikŋâ patâ mem gem gâip.

2 Oi zâk oâ, mulum sâŋgiŋâ, wâke zeŋgât patâziŋâ, Sataŋ, zâk gâsumŋâ saamŋâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuŋâ sâm pindip.

3 Sâm pindâm simân kâbakŋei giarip. Giari mâtâp kâtikŋâ dooŋgumŋâ mâtâp sâbâŋâ mâtâp tuum dooŋgoip. Oi aŋâ aŋâ dum um gulip mân kwatziŋgâm yenâk zem zei kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olaŋne gam narâk pâŋkânok ândibap.

A kândom zaatpi, zeŋgât den.

4 Oi zorenâk neule tâtatŋâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamŋâ tâtatŋâ kwâkŋan tarâwe. Zen a tosaziŋaŋgât den sâm kwâkâbigât sâm ziŋgip. Oi a nâmbutŋâ mârum Yesugât opŋâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opŋâ gânduziŋ

mânâŋgârâwe, zeŋgât um dâpziŋ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziŋan sot bitziŋan mân mem ândiwe. Zeŋgât um dâpziŋ ziŋgirâwan. Oi a zen sâkziŋ gwâlâ utne ziŋgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziŋgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap.

5 Mumuŋâ nâmbutŋâ, zen ko mân zaatŋâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziŋgirâwan, zo zaatzaat kândom.

6 Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuŋâ zagâtŋâ mân tâmbetzâŋgobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataŋŋâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziŋgâbap.

7 Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataŋ tâk olaŋne tâk namin gâbâ kopgâbap.

8 Kopgamŋâ a kâmutŋâ kâmutŋâ hân dâpŋâ um gulip kwatziŋgâbam âibap. Oi a kâmutŋâ Gogo sot Magogo zo minduziŋgâm um gulip kwatziŋgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doŋbep, mân sâlâp zâŋgozâŋgoŋ yatâ. Teŋgâziŋ saru sak yatâ.

9 Zen gamŋâ hân gânduŋ lâŋ pitâm zem sipzâŋgowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umŋandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei ziŋgesibap.

10 Oi um gulip kwatziŋgâm ândeip, Sataŋ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŋâ zet mârum kâbakŋezikâne gei ândiwet. Zoren ârândâŋ ŋâtik sirâm sâknam patâ nâŋgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŋâ mimbi.

11 Oi nâ neule tâtatŋâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŋan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŋ urâwet.

12 Oi a muwe, a zâizâiŋ sot gigiŋ, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine ziŋgirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât siŋgi a zeŋgât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋaŋgât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekŋâ zeŋgât den sâm kwâkâwe.

13 Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândiziŋaŋgât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melâŋ ziŋgip.

14 Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiŋ, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap.

15 A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi a zeŋgât ekabân kârum mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

1 Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâŋgiŋâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip.

2 Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânam neule okŋaŋgâme, yatâ oi egâwan.

3 Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nâŋgâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi.

4 Anutu zikŋik zen sot ândim sinziŋ tooŋâ saŋgori zagâtŋâ mân isebi. Narâk zoren mumuŋâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâzo buŋ op naŋgâbap.”

5 Oi tâtatŋan tâip, Kembu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nâŋgâ. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonŋâ.’ ”

6 Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuuŋ,
zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet.
Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum
naŋgânaŋgâŋ. Ŋâi zâk toogât nâŋgi
nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam
pinda nimbap. Too zo sâŋgân buŋ.
7 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem
walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâŋâ
zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât
nannâ op ândibap.
8 Ka keŋgât upme sot Kembugât
den mem birâbirâŋ, kâmbam ku, laŋ
mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio
hurat kwâkŋaŋgâme, sot den sarâ
sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim
zâimambi. Sim kârâbân geigeiŋ,
zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

9 Oi sumbem a nâmburân zagât
hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi
mem kirâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna
Râmagât ambân siŋgi tirâpgobâ.”
10 Oi Kaapumŋâ diinim um
bâbâlaŋ kwatnigi Sumbem aŋâ
diinim bak kârep ŋâi tâip, zoren zâim
tirik kamân Yerusalem, sumbemân
Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi
egâwan.
11 Anutugât neule âsakŋandâ
kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât
neule âsakŋâ âlipŋâ zo yatâ zorâŋâ
tâip.
12 Kamân zo poŋ patâ saane
haamgum kirip. Poŋ zo mâtâp
kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâŋgi
kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkŋan
sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi
hâŋgiyân Isirae a kâmut kâmutŋâ
kiin zagât, zeŋgât kutziŋ zeip.
13 Oi mirâsiŋ takâtakâŋan mâtâp
karâmbut zeip. Oi mirâsiŋ geigeiŋan
mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen
mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen
mâtâp karâmbut zeip.
14 Oi poŋ topŋan kât tandâ kiin
zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât
zoren Râmagât Aposolo kiin zagât
zeŋgât kutziŋâ zeip.

Yerusalem kamân uŋakŋaŋgât tobatŋâ.

15 Sumbem a den dâtnogip, zâkŋâ
tân ŋâi goide kâtŋâ tuutuuŋâ mem
kirip. Tân zorâŋ kamângât poŋ sot
mâtâpŋâ zorat dâp mem kirip.
16 Kamân zo muruk toren toren
kimembut. Parâŋâ sot binbinŋâ
sot kârepŋâ, zo dâbâk. Sumbem
aŋâ tân mem kamân haamgum âim
dâpkwâip. Teŋgâŋâ 2 tausen 4 han-
deret kilometa oip. Parâŋâ binbinŋâ
sot kârepŋâ, zo dâbâk oip.
17 Tân mem ândeip, zorâŋ poŋân
pâi 66 kilometa oip. Aŋâ dâp tu-
umen yatik sumbem aŋâ mem ândim
kamân zo dâpkwâip.
18 Poŋ zo kât kâukâu neuleŋoot,
zorâŋ tuuwe. Oi kamân zo goide
kâtŋâ tuutuuŋ. Kât tobatŋâ belo
yatâ oip.
19 Poŋ tandâ kât sâŋgân zâizâiŋâ
kulem ŋâi ŋâi tuutuuŋ. Tandâ kânok,
zo kât kâu tobat belo yatâ zorâŋ tuu-
tuuŋ. Kât zorat kutŋâ Yaspa. Tandâ
zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâŋ tu-
utuuŋ. Kât zorat kutŋâ Sapaia.
Kât tandâ karâmbuŋ, zo kât kâuŋâ
tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Agate.
Kimembuŋ, zâk kât kulemŋâ mâpot
tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Emerali.
20 Kât tandâ bâtnâmbuŋ, zo kuriŋ
sot kâuŋâ mâpot tuutuuŋâ. Kât zorat
kutŋâ Sadoniki. Tandâ nâmburân
kânok, zo kât kuriŋandâ tuuwe.
Kât zorat kutŋâ Konelian. Kât
nâmburân zagât, zo gimbaŋandâ tu-
utuuŋ. Kât zorat kutŋâ Krisolait.
Oi tandâ nâmburân karâmbuŋ, zo
kât kâmbumŋâ tuutuuŋâ. Kât zo-
rat kutŋâ Berili. Tandâ nâmburân
kimembut, zo kât gimbaŋoot mâpot
tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Topasi.
Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbaŋâ
mâpot tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ
Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo
kât deŋgop kuriŋ yatâ zorâŋ tuu-
tuuŋ. Kât zorat kutŋâ Haiasinti.
Tandâ kiin zagât, zo kât kuriŋ tobat
ŋâi zorâŋ tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ
Ametisi.

21 Hâŋgi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ŋilip patâ ŋâi zorâŋ tuutuuŋâ. Hâŋgi ŋâi ŋâiŋâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipŋâ belo yatâ zorâŋ tuum âiwe.
22 Kamân zoren tirik namâ ŋâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkŋâ tirik namâziŋ uap. Oi Râma zâk ârândâŋ.
23 Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakŋâ uap. Oi Anutugât neule âsakŋâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakŋâ mo kâin sot mirâsiŋ âsakŋâ, zorat mân sâbi.
24 Hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen Râmagât âsakŋan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ŋâi ŋâi neuleŋoot zo kamân zoren mem âibi.
25 Kamân zoren mân ŋâtiksâbapkât kamân zorat poŋ mâtâp zo mân dooŋgubi.
26 Hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kut ŋâi hurat kwapme, hikpârâkŋoot, neule âkŋaleŋoot, zo mem kamân zoren zâibi.
27 Oi kut ŋâi ŋâi sumunŋâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliŋâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siŋgi sâip, kutziŋâ Râmagât ekabân ziap, zo zeŋak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

1 Oi sumbem aŋâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipŋâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatŋâ gobetŋan gâbâ takâm gemap.
2 Takâm gemŋâ kamân tânâmŋan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtŋâ toren toren zoren ândiândi nakŋâ kin ariap. Nak zorat bonŋâ top topŋâ kiin zagât. Bonŋâ zorâŋ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinŋâ zo mem âlipziŋ upi.
3 Kamân zoren kut ŋâi ŋâi bâliŋâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatŋâ zoren muyagei arâpŋâ zen zoren kore okŋaŋgâm ândibi.
4 Oi zâkkât si sâŋgânnŋâ ek ândibi. Oi mâteziŋan zâkkât kutŋâ zo zimbap.
5 Kamân zoren mân ŋâtiksâbap. Oi karâp âsakŋâ mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuŋâ maa yatâ âsageziŋgâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâgât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem aŋâ Yohane den dukui pindiŋsâm mâpâsibam oip.

6 Sumbem aŋâ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonŋâ, Kembu Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ Propete a lâuziŋan den pâi sâwe. Oi Kembuŋâ sumbem aŋâ sâŋgonnogi kore a gakâŋâ zen kut ŋâi ŋâi kek âsagibap, zorât diŋâ nâŋgâbigât kut ŋâi ŋâi zi tirâpgogan. Kembu zâkŋâ itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’ ”
7 Ŋâi zâk ekap ziren den sumbuŋâ kulemgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.
8 Oi Yohane, nâ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâmŋâ sumbem aŋâ kut ŋâi ŋâi zo tirâpnogip, zâkkât kiŋ topŋan ge pindiŋsâm mâpâsibam orâwan.
9 Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zeŋgât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zeŋgât buku. Gâ Anutuyâk mâpâse.”
10 Yatâ sâmŋâ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuŋâ zo mân dooŋguban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap.
11 Zorat bâliŋ mâme a zâk bâliŋ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunŋâ ŋâi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak ŋâi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlu ândimapŋâ um hâlâluyâk ândibâ sâm ândibap.
12 “Nâŋgâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâŋgân mimbigât mem gâbat.

13 Nâ kândom sot bet. Nâ topŋâ sot
kwakŋâ. Top kwâkwatŋâ sot tuum
kwâkâkwâkâŋâ.”
14 Hâmbâziŋ saŋgon kubikme,
zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen
sâm ziŋgi kamân zoren bagim
ândiândi nak bonŋâ nimbi.
15 Kamân âkŋan ândibi, zen ko
a wâu ulin yatâ, kware suŋâ a, a
ambân laŋ ândiândiŋ sot lopio hurat
kwapme, kâmbam kume sot sarâ den
mem âkŋâlem ândime.

Yesuŋâ diiniŋgâmap.

16 “Yesu nâ sumbem anâ
sâŋgongua zâkŋâ kâmut gakârâpnâ
den zi sâm muyagem ziŋgip. Nâ
Dawidigât kiun sot kâmŋâ. Sâŋgelak
patâ âsagei zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap
sâme, zo nâ.
17 Kaapumŋâ sot nâgât siŋgi
ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ
gâban.’ Oi ŋâi zâk den zo
nâŋgâbapŋâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’
Ŋâi zâk toogât nâŋgâm ziren gâbap.
Ŋâi zâk zorat okŋaŋgap oi ko
ândiândigât too sâŋgân buŋ pinda
nimbap.”

Yohaneŋâ girem sâip.

18 Ekap ziren den kânŋan
kulemguwan, zo sâlâpkum nâŋgâbi,
zen girem dâzâŋgobâ. A ziŋ
umziŋaŋgât op den ŋâi târokwapi,
a zo Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi sâtŋoot
ekap ziren kulemguan, zoren
târokwatziŋgâbap.
19 Oi a ziŋ den sumbuŋâ zi sâm
gulipkubi, a zo, zeŋgâren Anutuŋâ
ândiândi nakkât bonŋâ sot tirik
kamângât siŋgi den zo yatik sâm
gulipkubap.

Den murukŋâ.

20 Den zi sâm muyagiwe, zo
tânguapŋâ itâ sap, “Kembu, nâ kek
gâbat.”
“Perâkŋak. Kembu Yesu, gâ
gâban.”
21 Kembu Yesugât um lumbe
zeŋgâren zâi zem zimbap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1–2:12
2	Mataio 2:13–3:6
3	Mataio 3:7–4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25–7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24–11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46–13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47–14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29–16:12
25	Mataio 16:13–17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23–19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34–23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31–26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69–27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29–2:12
17	Mareko 2:13–3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31–4:25
20	Mareko 4:26–5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24–8:10
26	Mareko 8:11–9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30–10:12

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27–12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38–13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31–5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29–6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39–7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36–8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40–9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51–10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38–11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37–12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22–14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19–17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29–22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54–23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44–24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22–4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53–8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54–12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31–14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25–19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51–8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24–13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42–14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36–16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22–19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37–22:16
4	Aposolo 22:17–23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25–3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13–5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15–8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22–10:13
27	Roma 10:14–11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22–16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18–2:5
6	1 Korinti 2:6–3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19–10:13
16	1 Korinti 10:14–11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27–13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12–2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14–7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17–3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23–4:20
19	Galata 4:21–5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17–5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19–3:6
2	Pilipi 3:7–4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21–2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18–4:18
9	1 Tesalonike 1:1–2:9
10	1 Tesalonike 2:10–3:13
11	1 Tesalonike 4:1–5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22–3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15–3:15
29	Pilemoŋ 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14–5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32–12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19–2:17
19	Yakobo 2:18–3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13–2:10
24	1 Petero 2:11–3:7
25	1 Petero 3:8–4:6
26	1 Petero 4:7–5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18–3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneŋâ den tikŋâ 1:1-20
10	Yohaneŋâ den tikŋâ 2:1-17
11	Yohaneŋâ den tikŋâ 2:18–3:6
12	Yohaneŋâ den tikŋâ 3:7-22
13	Yohaneŋâ den tikŋâ 4:1-11
14	Yohaneŋâ den tikŋâ 5:1-14
15	Yohaneŋâ den tikŋâ 6:1-17
16	Yohaneŋâ den tikŋâ 7:1-17
17	Yohaneŋâ den tikŋâ 8:1-13
18	Yohaneŋâ den tikŋâ 9:1-21
19	Yohaneŋâ den tikŋâ 10:1-11
20	Yohaneŋâ den tikŋâ 11:1-19
21	Yohaneŋâ den tikŋâ 12:1-18
22	Yohaneŋâ den tikŋâ 13:1-18
23	Yohaneŋâ den tikŋâ 14:1-20
24	Yohaneŋâ den tikŋâ 15:1-8
25	Yohaneŋâ den tikŋâ 16:1-21
26	Yohaneŋâ den tikŋâ 17:1-18
27	Yohaneŋâ den tikŋâ 18:1-24
28	Yohaneŋâ den tikŋâ 19:1-21
29	Yohaneŋâ den tikŋâ 20:1-15
30	Yohaneŋâ den tikŋâ 21:1-27
31	Yohaneŋâ den tikŋâ 22:1-21